

Dr Arjana Llano (Kasaj)

E DREJTA ZGJEDHORE EVROPIANE ASPEKTE NGA E DREJTA ZGJEDHORE SHQIPTARE

EUROPEAN ELECTORAL LAW ASPECTS OF ALBANIAN ELECTORAL LAW

PREMIER
Publishing

DR Arjana (KASAJ*) Llano

**E DREJTA ZGJEDHORE EVROPIANE
ASPEKTE NGA E DREJTA
ZGJEDHORE SHQIPTARE**

**EUROPEAN ELECTORAL LAW ASPECTS
OF ALBANIAN ELECTORAL LAW**

UDC 342.8

DOI 10.29013/DZEANDZS.LlanoA.431.2025

ISBN 978-80-88612-49-0

Redaktor gjuhësor:

Prof. As Lorenc Dana

Arjana (KASAJ*) Llano

E DREJTA ZGJEDHORE EVROPIANE ASPEKTE NGA E DREJTA ZGJEDHORE SHQIPTARE. – Praha : Premier Publishing s.r.o. 2025.
– 431 p.

Të mij, libri është analizuar me kushtet e zgjedhjeve të fundit në Shqipëri, me zgjedhjet e fundit të Bashkimit Evropian, për të sjell Shiperinë në standartet e Bashkimit Evropian, si një proces I pandalshëm drejt antarësimit në Bashkimin Evropian, duke sjell politikat e rëndësishme evropiane dhe stndartet ndërkombëtare për proceset zgjedhore dhe demokracinë zgjedhore, integritetin zgjedhor, dhe problematikat për të drejtat e njeriut në proceset zgjedhore. Të drejtat e subjekteve zgjedhore, të drejtat e kandidatëve dhe të drejtat e shtetasve në zgjedhje, duke e detajuar në të gjitha komponentët.

Kjo literaturë do ti shërbeji pedagogeve të Drejtësisë në mungesë të një teksti në këtë fushë, Komisionerit Qëndror Zgjedhor, Kuvendit të Shqipërisë, deputeteve, Subjekteve të Partive Politike, gjyqtarëve, prokurorëve, avokatëve, shoqërisë civile, studenteve të drejtësisë dhe çdo individ të interesuar për procesin zgjedhor.

Subscribe to print 10/28/2025. Format 60 84/16.

Offset Paper. TimesNewRoman. Pec. liter. 11.

Typeset in Premier Publishing s.r.o. Praha, Czech Republic.

Printed by Premier Publishing s.r.o.

Praha 8 – Karlín, Lyčkovo nám. 508/7, PSČ 18600, Czech Republic

pub@ppublishing.org, ppublishing.org

ISBN 978-80-88612-49-0

© Arjana (KASAJ*) Llano

© Premier Publishing Praha, 2025.

PARATHENIE

LEXUESIT E MIJ TË DASHUR,

Këtë libër ja kam kushtuar studenteve të mij, libri është analizuar me kushtet e zgjedhjeve të fundit në Shqipëri, me zgjedhjet e fundit të Bashkimit Evropian, për të sjell Shqipërinë në standartet e Bashkimit Evropian, si një proces i pandalshëm drejt antarësimit në Bashkimin Evropian, duke sjell politikat e rëndësishme evropiane dhe standartet ndërkombëtare për proceset zgjedhore dhe demokracinë zgjedhore, integritetin zgjedhor, dhe problematikat për të drejtat e njeriut në proceset zgjedhore. Të drejtat e subjekteve zgjedhore, të drejtat e kandidatëve dhe të drejtat e shtetasve në zgjedhje, duke e detajuar në të gjitha komponentët.

Qëllimi I punimit . “Të sjell një literaturë për të drejtën zgjedhore në Shqipëri dhe atë të Bashkimit Evropian duke marrë në analizë të gjitha aktet kombëtare dhe ato të Bashkimit Evropian, dhe aktet ndërkombëtare për çështjet zgjedhore dhe të njerrë në pahë problematikat”.

Objektivat:

1- Analiza e zgjedhjeve demokratike me të gjithë komponentet e saj.

2- Rëndësia e Integritetit zgjedhor, shmangja e gjuhës së urrejtjes gjatë fushatave elektorale.

3- Mosdiskriminimi gjatë procesit zgjedhor duke filluar që nga fushata deri në momentin e fundit të votimit.

4- Analiza e detajuar e të gjitha akteve kombëtare të Bashkimit Evropian dhe ato ndërkombëtare.

5- Rëndësia e organeve ndërkombëtare për integritetin zgjedhor

6- Nxjerrja e problematikave nga vëzhguesit ndërkombëtarë

7- Gjetja e vakumit të dispozitave në Kodin Zgjedhor dhe propozime konkrete për mbushjen e boshllëqeve në Kodin Zgjedhor në Shqipëri

8- Prioriteti që duhet ti jepet barazisë së subjekteve partiake

9- Mbrojtja e të drejtave të shtetasve në zgjedhje

10- Sjellja e rekomandimeve konkrete për përmirësimin e cilësisë së procesit zgjedhor demokratik.

Metodologjia: Gjatë hulumtimit kam përdorur metoden cilësore duke u bazuar në informacione teorike marrë nga literatura kombëtare, Bashkimit Evropian dhe ajo ndërkombëtare. Metoda sasiore është një nga metodat e tjera të përdorura gjatë hulumtimit duke u bazuar në shifra dhe sondazhe. Metoda historike është përdorur gjatë hulumtimit për zgjedhjet në Bashkimin Evropian, metoda interpretuese është përdorur si një nga metodat bazë të shkencave juridike duke interpretuar aktet dispozitat më të rëndësishme.

Rezultatet: Kjo literaturë do ti shërbeji pedagogëve të Drejtësisë në mungesë të një teksti në këtë fushë, Komisionerit Qëndror Zgjedhor, Kuvendit të Shqipërisë, deputeteve, Subjekteve të Partive Politike, gjyqtarëve, prokurorëve, avokatëve, shoqërisë civile, studenteve të drejtësisë dhe çdo individ të interesuar për procesin zgjedhor.

Rëndësia e këtij hulumtimi është shumë e madhe, ajo është e lidhur me gjithë procesin zgjedhor në Shqipëri në 2025, një literaturë e detajuar duke analizuar Kushtetutën, ligjet në Republikën e Shqipërisë, Kodin Zgjedhor, aktet nënligjore dhe gjithë kuadrin ligjor të Bashkimit Evropian dhe kuadrin e akteve ndërkombëtare.

Falenderoj institucionet ndërkombëtare për transparencën e plotë në informacione të rëndësishme si një vlerë e shtuar në demokracinë evropiane, Bashkimin Evropian, Këshillin e Evropës, Organizatën e Kombeve të Bashkuara, OSBE dhe institucione të tjera ndërkombëtare dhe gjithë autoreve që iu jam referuar për realizimin e kësaj vepre shkencore!

Shpresoj t'iu kem ardhur sadopak në ndihmë me këtë literature!

DEDIKUR TË SHITRENJTEVE STUDENTËVE!

PËRMBAJTJA

PARATHENIE	5
PËRMBAJTJA	5
Kreu I HISTORIKU I ZGJEDHJEVE NË SHQIËPËRI	12
1.1 Historiku I zgjedhjeve të lira në Shqipëri	12
1.2 Vlerat më të larta të njerëzimit.....	13
1.3 Historiku I Zgjedhjeve te Parlamentit Evropian	13
1.4 E drejta për tu zgjedhur dhe për të zgjedhur	15
1.5 Cilësitë e votës	15
1.6 Deklaratë për Kriteret për Zgjedhje të Lira dhe të Drejta	18
1.7 Masat që ka marrë Bashkimi Evropian për Zgjedhjet.....	20
1.8 Statusi i rregullave aktuale zgjedhore.....	31
Kreu II INFORMACIONE RRETH PARTIVE POLITIKE EVROPIANE	36
2.1 Traktatet themelore përcaktojnë rolin e Partive Politike Evropiane	36
2.2 Partitë Politike Evropiane	37
2.3 Gjuhët që përdoren në Parlamentin Evropian.....	38
2.4 Autoriteti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane	39
2.4.1 Donacionet dhe Kontributet.....	39
2.4.2 Donacionet që lidhen me vitin financiar 2024	39
2.5 Partitë Politike dhe Fondacionet Evropiane	40
2.6 Rregullore (Be, Euratom) nr. 1141/2014	41
2.7 Ndryshimi i Rregullores (Be, Euratom) 2018/673.....	42
2.8 Raporti i Parlamentit Evropian për zgjedhjet e vitit 2020.....	43
2.9 Domosdoshmeria e rritjes se pjesemarrjes ne votime	45
2.10 Zgjedhjet e Parlamentit Evropian 2024 - Më të Rëndësishme se Kurrë?	46
2.11 Parlamenti Evropian Sontazhi pas zhgjedhjeve I BE 2024	47
Kreu III MENYRA E ORGANIZIMIT DHE E FUNKSIONIMIT TE PARLAMENTIT EVROPIAN	50
3.1 Si funksionojnë zgjedhjet evropiane.....	50
3.2 Si funksionon Parlamenti Evropian	50
3.2 Kompetencat e Parlamentit Evropian.....	51
3.3 Bashkimi Evropian dhe boshllëqet demokratike.....	58
3.4 Përmirësimi i demokracisë në Bashkimin Evropian	60

3.5 Kontrollat e Përputhshmërisë Financiare.....	61
3.6 Monitorimi i donacioneve.....	62
3.7 Monitorimi i fushatave të partive politike evropiane	62
Kreu IV INTEGRITETI DEMOKRATIK EVROPIAN	64
4.1 Mbrojtja e integritetit demokratik	64
4.1.1. Përgatitja për skenarë kërcënimesh	63
4.2 Faktori i rrezikut pikat përkatëse të veprimit.....	67
4.2.1 Integriteti demokratik i ekipit	67
4.3 Statuti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane.....	68
4.4 Mbajtja e Regjistrat të Përditësuar.....	72
4.5 Hiqe	73
4.6 Statuti Për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane.....	77
4.7 Disa Parime për Partitë Politike.....	79
4.8 Partitë 1. Roli i kandidatëve dhe partive në zgjedhje	82
4.9 Parlamenti merr masa për zgjedhjet autokratike të Lukashenkos	87
Kreu 5 NORMAT EVROPIANE PËR ZGJEDHJET.....	89
5.1 Rregullat e Sjelljes për Zgjedhjet Parlamentare Evropiane të sanksionuara në Kod.....	89
5.2 Donacionet dhe Kontributet	95
5.3 Dallimet në rregullore midis shteteve anëtare të BE-së.....	98
5.4 Fushata elektorale evropiane.....	100
5.5 Pluhuralizmi në Shqipëri si kusht për egzistencën e demokracisë.....	101
5.6 Ndalimi i votimit familjar.....	102
5.7 Lidhja midis partive politike dhe organizatave të shoqërisë civile	103
Kreu VI FINANCIMI I PARTIVE POLITIKE INTEGRITETI NE SHQIPERI.....	108
6.1 Burimet e financimit të partive politike	108
6.2 Kodi i Sjelljes së Partive Politike Shqiptare Gjatë Fushatave Zgjedhore	114
6.3 Udhëzuesi 15.2025 Komisioni Për Mbikqyrjen e Shërbimit Civil Drejtoria e Shërbimit dhe e Mbikqyrjes.....	116
6.4 Integriteti i funksionareve të zgjedhur	117
6.5 Transparenca dhe llogaridhenia	125
6.6 Përpunimi i të dhënave sensitive në lidhje me mendimet politike.	127
6.7 Siguria e të dhënave personale në kontekstin e fushatave zgjedhore	129
6.8 Udhëzime mbi mbrojtjen e të dhënave në fushatat politike.....	129

6.9 Reklamat e përdorura në media gjatë fushatave zgjedhore.....	131
6.10 Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në Shqipëri	135
6.11 LIGJ Nr .9367, datë 7.4.2005 Për parandalimin e konfliktit të interesave në ushtrimin e funksioneve publike i ndryshuar	137
6.12 Shmangja e konfliktit të interesave sipas ligjit shqiptar për konfliktin e interesave	137
6.13 Afati dhe objekti i deklarimit ne ILDKPKI	140
Kreu VII ROLI I GRAVE NE PARLAMENTIN EVROPIAN DHE KUATAT GJINORE.....	145
7.1 Vendosja e kuatave gjinore për kandidatë në Kuvend.....	147
7.2 Partitë Politike Evropiane.....	149
7.3 Funksionet kryesore të PE-së janë si më poshtë.	150
7.4 Procedurë uniforme zgjedhore për Parlamentin Evropian	151
7.5 Statuti i Deputetëve të Parlamentit Evropian.....	152
7.6 Kodi i Sjelljes Për Anëtarët e Parlamentit Evropian Lidhur me Integritetin dhe Transparencën.....	153
7.7 Deklarata e interesave private	155
7.8 Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor.....	158
7.9 Si u formua Rrjeti Global Për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor	160
7.10 Integriteti zgjedhor.....	161
7.11 Plani Strategjik IFES 2025-2029.....	163
7.12 Rezoluta 1546 (2007)	164
Kreu VIII PARIMET E PARTIVE POLITIKENE SHBA SIPAS KONVENTES	166
8.1 Konventat Politike ne Sh.BA	166
8.2 Parimet e Partive politike .në SHBA	166
Kreu IX TE DREJTAT E PERSONAVE QE U ESHTË KUFIZUAR LIRIA DHE ATYRE ME AFTESI TE KUFIZUAR NE SHQIPERI	171
9.1 E drejta për të votuar për personat e burgosur	171
9.2 E drejta për zgjedhje të lira	176
9.3 Vendimi I Gjykatës (Dhoma e Madhe).....	178
9.4 Vlerat e e Bashkimit Evropian sipas Traktateve	179
9.5 Karta Fundamentale e te Drejave te Bashkimit Evropian	181
9.6 E drejta për te votuar në zgjedhjet e Parlamentit Evropian personat me aftësi të kufizuara	188
9.7 Pjesëmarrja politike e personave me aftësi të kufizuara në BE	192
9.8 Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut	194

9.10 Aplikimi per krijimin e nje Partie Politike Evropiane	198
9.11 Organizimi dhe funksionimi I Parlamentit Evropian	198
9.12 Rregullorja e Punës së Parlamentit Evropian	202
9.13 Nismat legjislativë, raportet me iniciativë vetjake dhe raportet jo-legjislativë	204
9.14 Inisjativa ligjvënese qytetare ne Bashkimin Evropian.....	208
Kreu X RREGULLAT PER VOTIMIN NGA DIASPORA PER ZGJEDHJET	
PARLAMENTARE NE SHQIPERI	211
10.1 Rregullat per votimin ne Shqiperi nga jashte	211
10.2 Problemet me Greqinë, KQZ kërkesë urgjente kompanisë postare	217
10.3 Regjistrimi I partive politike si kusht per marrjen pjese ne garë.....	220
10.4 Partite Politike dhe formimi I tyre	222
10.5 Roli i Koordinatorit të VAGJ-ve për vëzhgimin e fushatës zgjedhore.....	224
10.6 Zona zgjedhore për Kuvendin.....	228
10.7 SPAK Strategjia e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor20/02/2025.....	231
10.8 Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (kas).....	233
10.9 Komisioni Rregullator (KRR)	234
10.10 Komisioneri Shtetëror të Zgjedhjeve (KSHZ)	234
Kreu XI MEDIAT DHE FUSHATA ZGJEDHOR NE SHQIPERI	235
11.1 Roli I mediave në fushatat zgjedhore	235
11.2 Rregullat qe ka vendosur KOdi Zgjedhor per mediat ne fushatat politike zgjedhore	236
11.3 Roli thelbesor I medias ne zgjedhje.....	240
11.4 Roli kritik i medias në funksionimin e demokracisë.....	241
11.5 Rrjeti Evropian i Bashkëpunimit për Zgjedhjet	241
11.6 Rekomandimet e Komisionit Evropian për të mbështetur sigurinë zgjedhjet e lira të drejta evropiane.....	242
11.7 Rregullorja 1141/2014 për partitë politike dhe Fondacionet Evropiane në Evropë.....	244
11.8 Rekomandimi I Komisionit per Rrjetet e Bashkimit Zgjedhor.....	246
11.9 Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor	248
11.10 Standardet zgjedhore dhe parimet e përgjithshme.....	250
11.11 Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore	252
Kreu XII STANDARTET NDERKOMBETARE SI GARNCI PER ZGJEDHJET	255
12.1. Tipologjia e Instrumenteve Ndërkombëtare	255

12.1.1 Standardet e Traktatit	256
12.2 Bazat e të Drejtës për Votim në të Drejtën Ndërkombëtare.....	257
12.3 Kongresi i Lokal dhe Rajonal Autoritetet e Evropës	258
12.4 Fondet nga Buxheti i Shtetit për financimin e partive pjesëmarrëse në zgjedhje	261
12.5 Ndalimi i përdorimit të burimeve publike në mbështetje të subjekteve zgjedhore	263
12.6 Integriteti për Eurodeputetet e Parlamentit Evropian	270
12.7 Dhurata ose përfitime të ngjashme	273
12.8 Misionet diplomatike dhe ambasadat.....	274
12.9 Komiteti Këshillimor për Sjelljen e Anëtarëve	275
12.10 Komisionet e Përhershme të Parlamentit Evropian	275
Kreu XIII ASPEKTE TE BARAZISE GJINORE NE ZGJEDHJE.....	277
13.1 Ligji zgjedhor dhe barazia gjinore	277
13.2 Kuatrat gjinore në Parlamentin Evropian.....	278
13.3 Nismat e BE-së dhe Parlamentit Evropian.....	279
13.4 Barazia gjinore në vendet e Bashkimit Evropian.....	281
13.5 Pastërtia e figurës morale dhe profesionale për zgjedhjet në kuvendine Shqiperisë	283
13.4 Vëzhguesit dhe Roli i Tyre.....	286
13.5 Roli i vëzhguesve në zgjedhje	287
13.6 Roli i vëzhguesit në zgjedhjet Parlamentare të Bashkimit Evropian.....	288
13.7 Bashkimi Evropian dhe Vëzhgimi i Zgjedhjeve	289
13.8 Pjesëmarrja e Minoriteteve si rëndesi në zgjedhjet kombëtare.....	290
13.9 Komisioni Qendror i Zgjedhjeve (KQZ)	291
Kreu XIV RRETH PARTIVE POLITIKE EVROPIANE	295
14.1 Partitë Politike Evropiane	295
14.2 Statuti i Deputetëve të Parlamentit Evropian.....	297
14.3 Kodi i Sjelljes Për Anëtarët e Parlamentit Evropian Lidhur me Integritetin dhe Transparencën	301
14.4 Roli i Parlamentit Evropian në zgjedhje.....	310
14.5 Elementet e Sistemeve Zgjedhore.....	317
Kreu XV DIREKTIVAT DHE UDHEZIMET E OKB PER POLITIKAT ZGJEDHORE	321
15.1 Entet e OKB-së që Ofrojnë Ndihmë Zgjedhore.....	321
15.2 Aktet e Organizates se Kombeve te Bashkuara.....	322

15.3 Rrjeti i Njohurive Zgjedhore ACE.....	323
15.4 Konventa mbi Standardet E Zgjedhjeve Demokratike, të Drejtave Zgjedhore dhe Lirive Në Shtetet Anëtare të Komunelthit të Shteteve të Pavarura	324
Kreu XVI THEMELET E TE DREJTES NDERKOMBETARE PER VOTEN	335
16.1 Bazat e të drejtës për të votuar në të Drejtën Ndërkombëtare.....	335
16.2 Referenca të Praktikës së Gjykatës e Drejta Kushtetuese Kombëtare e Drejta e Be-Së e Drejta Ndërkombëtare	337
16.3 Komisioni Qendror i Zgjedhjeve (KQZ)	338
16.4 Përbërja e KZAZ-së	340
16.7 Vendimet gjyqësore pas hartimit të listës së zgjedhësve.....	342
16.8 Caktimi i zonave dhe vendndodhjes së qendrave të votimit	342
16.9 Edicionet informative të radiotelevizionit public	343
16.10 Minutazh falas për KQZ-në	344
16.11 Përbajtja e fletëve të votimit.....	348
16.12 Pavlefshmeria e votave	349
Kreu XVII VEPRAT PENALE NDAJ ZGJEDHJEVE	354
17.1 Vepra penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve ..	354
17.2 Te drejtat e te burgosurve ne zgjedhje.....	359
Kreu XVIII MISIONI I OSBE NE ZGJEDHJET E 2025 NE SHQIPERI	363
18.1 Roli I OSBE ne Zgjedhjet e fundit ne Shqiperi 2025	363
18.2 Disa konstatime nga OSBEne Zgjedhjet 2025 per Parlamentin Shqiptare	364
18.2 Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor	366
18.3 Edukimi dhe Zgjidhjen e Dhunës Zgjedhore (EVER),.....	370
18.4 Lidërshipi zgjedhor	370
18.5 Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor (GNSEI)	371
Kreu XIX PARIMET DEMOKRATIKE TE REFORMAVE ZGJEDHORE	373
19.1 Parimet për Proceset e Reformës Demokratike.....	373
19.2 Sigurimi i një demokracie më të madhe në zgjedhje	375
19.3 Kazuze per problematikat ne zgjedhje ne vende te ndryshme te botes	380
19.4 Kazuze per shkelje te kandidimit ne zgjedhje	382
19.5 Konventa mbi Standardet e Zgjedhjeve Demokratike, të Drejtave Zgjedhore dhe Lirive në Shtetet Anëtare të Komunelthit të Shteteve Të Pavarura.....	383
19.6 Statusi dhe Kompetencat e Vëzhguesve Ndërkombëtarë.....	392

19.7 Detyrimet Ndërkombëtare për Zgjedhjet.....	394
19.8 Kodi i Sjelljes për Zgjedhjet e Parlamentit Evropian të Vitit 2024.....	407
REKOMANDIME PER ZGJEDHJET NE SHQIPERI	412
BIBLIOGRAFIA	414

Kreu I HISTORIKU I ZGJEDHJEVE NË SHQIPËRI

1.1 Historiku I zgjedhjeve të lira në Shqipëri

Rilindja e parlamentarizmit

Pas reniës së komunizmit në Shqipëri kemi zgjedhjet në bazë të parimit të pluralizmit politik si në të gjithë vendet demokratike. Në sistemin Monokratik të Enver Hoxhës nuk kishim zgjedhje demokratike, duhet të votohej vetëm për një individ. Ai që nuk e votonte quhej armik i popullit dhe dënohej me internim tortura. Kështu zgjedhjet ishin formale dhe duhet të duartrokitej vetëm një individë, Parti -Enver.¹

Në vitin 1991, pas një periudhe shumë të gjatë, në Shqipëri u rivendos sistemi parlamentar demokratik.² Lëvizja demokratike e nisur nga studentët dhe rrjedha që ajo mori në dhjetor të vitit 1990 çelën një faqe të re në historinë e Shqipërisë. Pluralizmi politik, që u dekretua më 17 dhjetor 1990 nën presionin e kësaj lëvizjeje, pati një mbështetje të gjerë popullore dhe çoi në krijimin e partive të reja politike.

Zgjedhjet e para pluraliste u zhvilluan më 31 mars 1991. Kuvendi Popullor që doli nga këto zgjedhje, i cili i hapi punimet më 15 prill 1991, përbëhej nga një dhomë me 250 deputetë të disa subjekteve politike. Me ligjet demokratike që miratoi ky Kuvend bëri të mundur që Shqipëria të pranohej në Këshillin e Sigurimit dhe Bashkëpunimit Europian (KSBE), të firmosej Akti Final i Helsinkit dhe Karta e Parisit, që i hapën Shqipërisë dyert e Europës.

Detyra kryesore që shtrohej para tij ishte kapërcimi i së kaluarës komuniste, çka kërkonte përmbyjsjen e gjithë legjislacionit të votuar formalisht nga Kuvendi Popullor i periudhës 1946–1990 dhe t'u hapej rrugë reformave të ekonomisë së tregut. Hapi i parë që ai ndërmori ishte shfuqizimi i Kushtetutës së Republikës Popullore Socialiste të Shqipërisë të vitit 1976 dhe miratimi i ligjit 'Për dispozitat kryesore kushtetuese', që shërbeu si kushtetutë e përkohshme deri në miratimin e Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

Më 30 janar 1992 Kuvendi i parë pluralist u dha fund punimeve, pa mundur t'i realizonte të gjitha detyrat e rëndësishme që ai mori përsipër.³ Përvoja e tij do t'i shërbente Kuvendit të dalë nga zgjedhjet e 22 marsit 1992 dhe të tjerëve pas tij, që kanë bërë hapa vendimtarë në veprimtarinë ligjvënëse. Ligjet e miratuara nga Kuvendi i parë demokratik u pasuan nga miratimi i Kodit Penal, Kodit të Procedurave Penale, Kodit të Procedurave Civile, Kodit të Familjes, Kodit Rrugor dhe mjaft ligjeve të tjera të rëndësishme në të gjitha fushat e jetës⁴.

Akti më i rëndësishëm i veprimtarisë parlamentare të këtyre viteve pluralizëm është miratimi i Kushtetutës së parë demokratike më 21 tetor 1998. Më 22 nëntor Kushtetuta iu nënshtrua referendumit popullor dhe hyri në fuqi më 28 nëntor 1998, pas shpalljes nga Presidenti i Republikës. Në Kushtetutën e re, e cila krijoi mundësinë për të kuptuar më mirë sistemin politik në Shqipëri dhe rolin e aktorëve të tij, emërtimi "Kuvendi Popullor" u zëvendësua me emërtimin "Kuvendi", një parlament njëdhomësh me 140 deputetë⁵. Autoria: Një hartimin e Kushtetutës

¹ Arjana Llano, mendimi i autores. Autoreja ka botuar një sere artikujsh, konferencash, Libra, Monografi, Manuale. "E Drejta Romake", "E Drejta e Informimit dhe Zbatimi Praktik", "Shteti I së Drejtës në Shqipëri", "Shkrimi dhe Arsyetimi Ligjor", Monografia "Transparenca dhe Antikorrupsioni", "Etika në Media", Manuali "Mbrotja nga Diskriminimi dhe Gjuha e Urrejtjes". Monografia "Trafiku I Drogës në Shqipëri", Cikel Lekionesh "E Drejta Penale Evropiane", "E Drejta Nderkombetë penale", "Etika ligjore".

² <https://ambasadat.gov.al/serbia/historiku-i-parlamentarizmit-shqiptar/>

³ <https://ambasadat.gov.al/serbia/historiku-i-parlamentarizmit-shqiptar/>

⁴ <https://ambasadat.gov.al/serbia/historiku-i-parlamentarizmit-shqiptar/>

⁵ Po aty

së parë demokratike mori pjesë Komisioni I Venecias, ai pati rolin thelbelor për hartimin e një kushtetute me vlera të larta demokratike. Menjeherë pas hartimit të saj filluan të implementoheshin në sistemin e brendshëm kombëtarë konventa dhe akte të tjera për mbrojtjen e të drejtave të njeriut në Shqipëri. Dalngadal filluan të mbroheshin të drejtat e njeriut duke pasur garante aktet dhe mbrojtjen nga sistemi gjyqësor në Shqipëri dhe jashtë kufijve të sajë.⁶

Pas hyrjes në fuqi të Kushtetutës roli i Kuvendit është rritur ndjeshëm. Ai është bërë institucioni më i rëndësishëm i zhvillimit të jetës politike në vend. Veprimtaria legislative e tij është bërë një nga instrumentet më aktive në konsolidimin e institucioneve të shtetit dhe të integritetit euroatlantik të Shqipërisë⁷.

1.2 Vlerat më të larta të njerëzimit

Ne, Populli i Shqipërisë, krenarë dhe të vetëdijshëm për historinë tonë, me përgjegjësi për të ardhmen, me besim te Zoti dhe/ose te vlera të tjera universale, me vendosmërinë për të ndërtuar një shtet të së drejtës, demokratik e social, për të garantuar të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, me frymën e tolerancës dhe të bashkëjetesës fetare, me zotimin për mbrojtjen e dinjitetit dhe të personalitetit njerëzor, si dhe për prosperitetin e të gjithë kombit, për paqen, mirëqenien, kulturën dhe solidaritetin shoqëror, me aspiratën shekullore të popullit shqiptar për identitetin dhe bashkimin kombëtar, me bindjen e thellë se drejtësia, paqja, harmonia dhe bashkëpunimi ndërmjet kombeve janë ndër vlerat më të larta të njerëzimit⁸. Keto vlera janë universale dhe te gjitha kombet demokratike duhet ti kene pika referimi.

1.3 Historiku I Zgjedhjeve te Parlamentit Evropian

Origjina e Parlamentit Evropian qëndron në Asamblenë e Përbashkët të Komunitetit Evropian të Qymyrit dhe Çelikut (ECSC), e cila u bë asambleja e përbashkët e tre komuniteteve mbikombëtare evropiane që ekzistonin në atë kohë.

Asambleja më pas mori emrin "Parlamenti Evropian". Me kalimin e kohës, institucioni, anëtarët e të cilit janë zgjedhur drejtpërdrejt që nga viti 1979, ka pësuar ndryshime të thella: duke evoluar nga një asamble me anëtarë të emëruar në një parlament të zgjedhur që njihet si një përcaktues i axhendës politike të Bashkimit Evropian.⁹

BAZA LIGJORE

— Traktatet origjinale (1.1.1, 1.1.2, 1.1.3, 1.1.4, 1.1.5);

— Vendim dhe Akt në lidhje me zgjedhjen e përfaqësuesve të Asamblesë me votim të drejtpërdrejtë universal (20 shtator 1976), siç është ndryshuar nga Vendimi i Këshillit i 25 qershorit dhe 23 shtatorit 2002.

— Nenet 14(2) dhe 17(2) të Traktatit për Bashkimin Evropian (TBE).

TRE KOMUNITETE, NJË KUVEND

Pas themelimit të Komunitetit Ekonomik Evropian dhe Komunitetit Evropian të Energjisë Atomike, Asambleja e Përbashkët e KEQÇ-së u zgjerua për të mbuluar të tre komunitetet. Me 142

⁶ *Arjana Llano, mendimi I autores bazuar ne prembulen e Kushtetutes Shqiptare*

⁷ <https://ambasadat.gov.al/serbia/historiku-i-parlamentarizmit-shqiptar/>

⁸ *Kushtetuta e Republikës Shqipërisë neni 45*

⁹ *THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL*

BACKGROUND https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf *Fact Sheets on the European Union - 2025*

Anëtarë, asambleja e re u mblodh për herë të parë në Strasburg më 19 mars 1958 si 'Asambleja Parlamentare Evropiane', duke ndryshuar emrin e saj në 'Parlamenti Evropian' më 30 mars 1962.¹⁰

NGA KUVENDI I EMËRUAR NË PARLAMENTIN E ZGJEDHUR

Para futjes së zgjedhjeve të drejtpërdrejta, Anëtarët e Parlamentit Evropian (DEP) emëroheshin nga parlamentet kombëtare të secilit prej Shteteve Anëtare.¹¹ Të gjithë eurodeputetët kështu që kishin një mandat të dyfishtë.

Konferenca e samitit e mbajtur në Paris më 9 dhe 10 dhjetor 1974 vendosi që zgjedhjet e drejtpërdrejta "duhet të zhvillohen në ose pas vitit 1978" dhe i kërkoi Parlamentit të paraqiste propozime të reja për të zëvendësuar projekt-konventën e tij origjinale të vitit 1960. Në janar 1975, Parlamenti miratoi një projekt-konventë të re, mbi bazën e së cilës Kryetarët e Shteteve ose Qeverive, pasi zgjidhën një numër mosmarrëveshjesh, arritën marrëveshje në mbledhjen e tyre të 12 dhe 13 korrikut 1976.

Vendimi dhe Akti në lidhje me zgjedhjen e përfaqësuesve të Asamblesë me votim të drejtpërdrejtë universal u nënshkruan në Bruksel më 20 shtator 1976. Pas ratifikimit nga të gjitha Shtetet Anëtare, akti hyri në fuqi në korrik 1978, dhe zgjedhjet e para u zhvilluan më 7 dhe 10 qershor 1979.

ZGJERIMET

Kur Danimarka, Irlanda dhe Mbretëria e Bashkuar iu bashkuan Komuniteteve Evropiane më 1 janar 1973 (zgjerimi i parë), numri i eurodeputetëve u rrit me 198.

Për zgjerimin e dytë, me pranimin e Greqisë më 1 janar 1981, 24 eurodeputetë grekë u emëruan në Parlament nga Parlamenti Grek, për t'u zëvendësuar në tetor 1981 nga eurodeputetë të zgjedhur drejtpërdrejt. Zgjedhjet e dyta të drejtpërdrejta u mbajtën më 14 dhe 17 qershor 1984.

Më 1 janar 1986, me zgjerimin e tretë, numri i vendeve u rrit nga 434 në 518 me mbërritjen e 60 eurodeputetëve spanjollë dhe 24 portugezë, të emëruar nga parlamentet e tyre kombëtare dhe më pas të zëvendësuar nga eurodeputetë të zgjedhur drejtpërdrejt.

Pas bashkimit gjerman, përbërja e Parlamentit u përshtat për të reflektuar ndryshimin demografik. Në përputhje me propozimet e përcaktuara nga Parlamenti në rezolutën e tij të 10 qershorit 1992 të titulluar "një procedurë zgjedhore uniforme: një skemë për" ndarjen e vendeve të Anëtarëve të Parlamentit Evropian", numri i eurodeputetëve u rrit nga 518 në 567 për zgjedhjet e qershorit 1994. Pas zgjerimit të katërt të BE-së, numri i eurodeputetëve u rrit në 626, me një ndarje të drejtë të vendeve për shtetet e reja anëtare, në përputhje me rezolutën e përmendur më sipër¹².

Konferenca Ndërqeveritare, e cila u mblodh gjatë gjithë vitit 2000 në Nicë (Francë), prezantoi një shpërndarje të re të vendeve në Parlament, e cila u aplikua në zgjedhjet evropiane të vitit 2004. Numri maksimal i eurodeputetëve (i vendosur më parë në 700) u rrit në 732. Ndarja e vendeve për 15 shtetet anëtare ekzistuese u ul me 91 (nga 626 në 535). 197 vendet e mbetura u shpërndanë midis të gjitha shteteve anëtare ekzistuese dhe të reja në mënyrë proporcionale. Me anëtarësimin e Bullgarisë dhe Rumanisë më 1 janar 2007, numri i vendeve në Parlament u rrit përkohësisht në

¹⁰ THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL

BACKGROUND https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf Fact Sheets on the European Union - 2025

¹¹ THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL

BACKGROUND https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf Fact Sheets on the European Union - 2025

¹² THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL

BACKGROUND https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf Fact Sheets on the European Union - 2025

785 me qëllim mirëpritjen e eurodeputetëve nga këto vende. Pas zgjedhjeve të vitit 2009, të mbajtura nga 4 deri në 7 qershor, numri i vendeve u ul në 736. Meqenëse Traktati i Lisbonës, në përputhje me Nenin 14(2) të TBE-së, kishte vendosur një numër maksimal prej 751 eurodeputetësh, që do të rritej përkohësisht në 754 deri në zgjedhjet e ardhshme,¹³ 18 eurodeputetë iu shtuan 736 të zgjedhurve në qershor 2009 gjatë mandatit 2009-2014, pas ratifikimit nga Shtetet Anëtare të një protokolli ndryshues të miratuar në Konferencën Ndërqeveritare të 23 qershorit 2010. Me anëtarësimin e Kroacisë më 1 korrik 2013, numri maksimal i vendeve u rrit përkohësisht në 766, me qëllim që të mirëpriteshin 12 eurodeputetët kroatë që u zgjodhën në prill 2013 (në përputhje me Nenin 19 të Aktit në lidhje me kushtet e anëtarësimit të Republikës¹⁴

1.4 E drejta për tu zgjedhur dhe për të zgjedhur

Çdo shtetas që ka mbushur tetëmbëdhjetë vjeç, qoftë edhe ditën e zgjedhjeve, ka të drejtën të zgjedhë dhe të zgjidhet.¹⁵

Përfshihen nga e drejta e zgjedhjes shtetasit e deklaruar me vendim gjyqësor të formës së prerë si të paafët mendërisht. Përfshihen nga e drejta për t'u zgjedhur shtetasit që janë dënuar me burgim, me vendim përfundimtar të formës së prerë, për kryerjen e një krimi, sipas rregullave të përcaktuara me ligj të miratuar me tri të pestat e të gjithë anëtarëve të Kuvendit. Në raste përjashtimore dhe të justifikuara, ligji mund të parashikojë kufizime të së drejtës për të zgjedhur të shtetasve që vuajnë dënimin me heqje lirie, ose të së drejtës për t'u zgjedhur para dhënies së një vendimi përfundimtar apo kur shtetasit janë dëbuar për një krim ose për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike.¹⁶

1.5 Cilësitë e votës¹⁷

“Vota është individuale, duhet evituar votimi familjar, gjithsecili të shpreh bindjen e tij për subjektin politik të cilin voton. Vota është e barabartë, do të thotë të gjithë individët kanë një votë. Askush nuk duhet të votoj dy herë me identitet të rremë, apo menyra të tjera duke u vendosur në dy qendra të ndryshme votimi, këto duhet të evitohen në zgjedhje.”¹⁸

Vota është e lirë, askush nuk duhet të ndihet i presionuar për të votuar, ka të drejtë vete individi të zgjedh për votën ndaj subjektit që voton, pa presione partiake, politike, ekonomike, familjare, institucionale, shtetërore etj. Duke shmangur blerjet e votave të cilat përbejnë vepër penale sipas Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë.

Vota është e fshehtë, secili e hedh votën në fshehtësi, në çdo qender votimi janë krijuar dhomat e fshehta, kjo nuk duhet të çenohet, gjithashtu nuk duhet të fotografohet vota, me qëllim për t'ia treguar subjekteve që u kanë premtuar për hedhjen e votës. Vota e fshehtë prezumon dhe faktin që nuk duhet të vendosen kamera në ambientet ku ka qendra votimi dhe të identifikohen kush votoi për pushtetin e kush jo dhe paskësjaj të vijnë sanksionet, këto duhet të shmangen në çdo shtet të së drejtës.

¹³ THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL

BACKGROUND https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf Fact Sheets on the European Union - 2025

¹⁴ THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL

BACKGROUND https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf Fact Sheets on the European Union - 2025

¹⁵ Kushtetuta e Republikës Shqiptare neni 45

¹⁶ Kushtetuta e Republikës Shqiptare neni 45

¹⁷ Po aty neni 64

¹⁸ Arana Llano, mendimi i autores në interpretim të nenit të Kushtetutës

Rendomtë në të gjithë botën ndodh që vota dhe blihet duke I afruar ndonjë shumë të majme ,vendet me demokraci të zhvilluar, nuk e aplikojnë blerjen e votës. Sa më I zhvilluar të jetë vendi,të veprojnë shteti I së drejtës,aq më shumë respektohet Kushtetuta, Ligjet e aktet nënligjore dhe situata të tilla nuk ndodhin. ¹⁹”

E drejta e barabartë e votës

Kjo nënkupton:

2.1. Të drejta të barabarta votimi: çdo votues ka në parim një votë; ku sistemi zgjedhor u siguron votuesve më shumë se një votë, çdo votues e ka atë të njëjtin numër votash. ²⁰

2.2. Fuqia e barabartë e votës: vendet duhet të shpërndahen në mënyrë të barabartë ndërmjet zonat elektorale.

i. Kjo duhet të paktën të zbatohet për zgjedhjet për dhomat e ulëta të parlamentit dhe zgjedhjet rajonale dhe lokale.

Kodi i praktikës së mirë në çështjet zgjedhore

ii. Ai përfshin një shpërndarje të qartë dhe të balancuar të mandateve ndërmjet zonave zgjedhore në bazë të njërit prej kritereve të shpërndarjes: popullsia, numri të shtetasve rezidentë (përfshirë të miturit), numrin e zgjedhësve të regjistruar dhe ndoshta numri i njerëzve që votojnë në të vërtetë. Një kombinim i përshtatshëm nga këto kritere mund të parashikohen.

iii. Kriteri gjeografik dhe kufijtë administrativë, ose ndoshta edhe historikë, mund të merren parasysh.

iv. Largimi i lejuar nga norma nuk duhet të jetë më shumë se 10%, dhe sigurisht nuk duhet të kalojë 15% përveç në rrethana të veçanta (mbrojtja e një pakice të përqendruar, administrative me popullsi të rrallë në entitet).

c. Për të garantuar fuqi të barabartë votimi, shpërndarja e mandateve duhet të rishikohet të paktën çdo dhjetë vjet, mundësisht jashtë periudhave zgjedhore.

vi. Me njësitë zgjedhore me shumë anëtarë, preferohet që mandatet të rishpërndahen pa ripërcaktuar kufijtë e zonave zgjedhore, gjë që duhet, të përkojnë me kufijtë administrativë.

vii. Kur ripërcaktohen kufijtë e zonave zgjedhore – në të cilat ata duhet të jenë me një anëtarë - duhet të bëhet:

- në mënyrë të paanshme;
- pa dëmtuar pakicat kombëtare;²¹
- duke marrë parasysh mendimin e një komisioni, shumica e të cilit anëtarët janë të pavarur; ky komitet preferohet të përfshijë a gjeograf, sociolog dhe përfaqësimit i balancuar i palëve dhe, nëse është e nevojshme, përfaqësues të pakicave kombëtare.

2.3. Barazia e mundësive²²

a. Duhet të garantohet barazia e mundësive për parti të dhe kandidatët njësoj. Kjo nënkupton një qëndrim neutral nga autoritetet shtetërore, veçanërisht me në lidhje me:

i. fushata zgjedhore;

ii. mbulimi nga media, në veçanti nga mediat në pronësi publike;

iii. financimi publik i partive dhe fushatave.

b. Në varësi të temës, barazia mund të jetë strikte ose proporcionale.

¹⁹ Arjana Llano.A ,mendimi I autores ne interpretim te nenit te Kushteutes

²⁰ CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERSVenice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations pg.11

²¹ CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERSVenice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations pg.11

²² CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERSVenice Commission Council of Europe Strasbourg

Nëse është e rreptë, partitë politike trajtohen në baza të barabarta pavarësisht fuqia e tyre aktuale parlamentare apo mbështetja në mesin e elektoratit. Nëse është proporcionale, partitë politike duhet të trajtohen sipas rezultateve të arritura²³ në zgjedhje. Barazia e mundësive vlen veçanërisht për radion dhe koha e transmetimit televiziv, fondet publike dhe forma të tjera të mbështetjes.

c. Në përputhje me lirinë e shprehjes, dispozita ligjore duhet të jetë bërë për të siguruar që të ketë një akses minimal në mediat audiovizive në pronësi private, në lidhje me fushatën zgjedhore dhe në reklamat, për të gjithë pjesëmarrësit në zgjedhje.

d. Partitë politike, kandidatët dhe financimi i fushatës zgjedhore duhet të jenë transparente.

e. Parimi i barazisë së mundësive, në raste të caktuara, mund të çojë në kufizimi i shpenzimeve të partive politike, veçanërisht për reklama.

2.4. Barazia dhe pakicat kombëtare

a. Partitë që përfaqësojnë pakicat kombëtare duhet të lejohen.

b. Rregulla të veçanta që garantojnë pakicat kombëtare vende të rezervuara ose sigurojnë për përjashtime nga kriteret normale të ndarjes së vendeve për përfaqësimin e partive nga pakicat kombëtare (për shembull, përjashtimi nga një kërkesë kuorumi) do në parim nuk bien ndesh me të drejtën e barabartë të votës.

c. As kandidatët dhe as votuesit nuk duhet ta gjejnë veten të detyruar të zbulojnë anëtarësimin e tyre në një pakicë kombëtare.

2.5. Barazia dhe barazia e gjinive

Rregullat ligjore që kërkojnë një përqindje minimale të personave të secilës gjini kandidatët nuk duhet të konsiderohen si në kundërshtim me parimin e të drejtës së barabartë të votës nëse kanë bazë kushtetuese.

3. E drejta e votës së lirë

3.1. Liria e votuesve për të formuar mendim

a. Autoritetet shtetërore duhet të respektojnë detyrën e tyre të neutralitetit. Në veçanti, kjo ka të bëjë me:

- i. mediat;²⁴*
- ii. postimi i faturave;*
- iii. e drejta për të demonstruar;*
- iv. financimi i partive dhe kandidatëve.²⁵*

Kodi i praktikës së mirë në çështjet zgjedhore

b. Autoritetet publike kanë një sërë detyrimesh pozitive; ndër përndryshe, ata duhet:

- i. t'i paraqesë elektoratit kandidaturat e marra;*
- ii. mundësojnë votuesit të njohin listat dhe kandidatët që garojnë për zgjedhje, për shembull përmes postimit të duhur.*
- iii. Informacioni i mësipërm duhet të jetë gjithashtu i disponueshëm në gjuhët e*

²³ CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERS Venice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations pg.12

²⁴ CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERS Venice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations pg.12

²⁵ CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERS Venice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations

pakicave kombëtare.

c. Sanksionet duhet të vendosen në rast të shkeljes së detyrës së neutralitetit dhe lirinë e votuesve për të formuar një opinion.

3.2. Liria e votuesve për të shprehur dëshirat e tyre dhe veprime për të luftuar mashtrimin elektoral

i. procedurat e votimit duhet të jenë të thjeshta;

ii. votuesit duhet të kenë gjithmonë mundësinë e votimit në një qendër votimi.

Mjetet e tjera të votimit janë të pranueshme në kushtet e mëposhtme:²⁶

1.6 Deklaratë për Kriteret për Zgjedhje të Lira dhe të Drejta

Miratuan unanimisht nga Këshilli Ndërparlamentar në seancën e 154-të

Për rëndësinë që kanë zgjedhjet e lira, të drejta, të ndershme. Këshilli Ndërparlamentar miratoi këtë deklaratë që bota ta ketë parasysh dhe të jetë e orjentuara drejt zgjedhjeve të drejta, në përputhje me normat ndërkombëtare.²⁷

Këshilli Ndërparlamentar,

Duke riafirmuar rëndësinë e Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut dhe të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, të cilat përcaktojnë se autoriteti për të qeverisur do të bazohet në vullnetin e popullit të shprehur në zgjedhje periodike dhe të vërteta,

Pranimi dhe miratimi i parimeve themelore në lidhje me zgjedhjet periodike të lira dhe të ndershme që janë njohur nga shtetet në instrumentet universale dhe rajonale të të drejtave të njeriut, duke përfshirë të drejtën e secilit për të marrë pjesë në qeverisjen e vendit të tij ose të saj drejtpërdrejt ose tërthorazi nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur lirisht, për të votuar në zgjedhje të tilla me votim të fshehtë, për të pasur një mundësi të barabartë për t'u bërë kandidat për zgjedhje, dhe për të paraqitur në pikëpamjen e tij individuale ose shoqata politike,

Të vetëdijshëm për faktin se çdo shtet ka të drejtën sovranë, në përputhje me vullnetin e popullit të tij, të zgjedhë dhe zhvillojë lirisht sistemet e veta politike, sociale, ekonomike dhe kulturore pa ndërhyrjen e shteteve të tjera në përputhje të plotë me Kartën e Kombeve të Bashkuara,²⁸ duke dashur të promovojë vendosjen e sistemeve demokratike, pluraliste të qeverisjes përfaqësuese në mbarë botën, Duke pranuar se ngritja dhe forcimi i proceseve dhe institucioneve demokratike është përgjegjësi e përbashkët e qeverive, elektoratit dhe forcave të organizuara politike, se zgjedhjet periodike dhe të vërteta janë një element i domosdoshëm²⁹ dhe i domosdoshëm i përpjekjeve të vazhdueshme për të mbrojtur të drejtat dhe interesat e të qeverisurve dhe se, si çështje e përvojës praktike, e drejta e secilit apo e saj për të marrë pjesë nga të gjithë faktorët e vendit në qeverisjen e tij është një e drejtë dhe e drejtë e efektshme e të gjithë vendit në qeverisjen e tij, si një nga të drejtat dhe liritë themelore,³⁰

²⁶ DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS

Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

²⁷ Arjana Llano, mendimi I autores

²⁸ DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS

Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

²⁹ DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS

Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

³⁰ DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS

Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

Duke përshëndetur rolin në zgjerim të Kombeve të Bashkuara, Bashkimit Ndërparlamentar, organizatave rajonale dhe asambleve parlamentare, si dhe organizatave joqeveritare ndërkombëtare dhe kombëtare në ofrimin e ndihmës zgjedhore me kërkesë të qeverive,³¹ miraton Deklaratën e mëposhtme mbi Zgjedhjet e Lira dhe të Drejta dhe u kërkon qeverive dhe parlamenteve në mbarë botën që të udhëhiqen nga parimet dhe standardet e përcaktuara në të:³²

1. Zgjedhje të lira dhe të ndershme

Në çdo shtet, autoriteti i qeverisë mund të rrjedhë vetëm nga vullneti i popullit i shprehur në zgjedhje të vërteta, të lira dhe të ndershme të mbajtura në intervale të rregullta mbi bazën e votës universale, të barabartë dhe të fshehtë.

2. Të Drejtat e Votimit dhe Zgjedhjeve

(1) Çdo shtetas madhor ka të drejtë të votojë në zgjedhje, në baza jodiskriminuese.

(2) Çdo qytetar madhor ka të drejtën e qasjes në procedurë efektive, të paanshme dhe jodiskriminuese për regjistrimin e zgjedhësve.³³

(3) Asnjë qytetari me të drejtë vote nuk do t'i mohohet e drejta për të votuar ose nuk do të skualifikohet nga regjistrimi si votues, përveçse në përputhje me kriteret objektivisht të verifikueshme të përcaktuara me ligj, dhe me kusht që masat e tilla të jenë në përputhje me detyrimet e shtetit sipas ligjit ndërkombëtar.³⁴

(4) Çdo individ i cili i është mohuar e drejta për të votuar ose për t'u regjistruar si zgjedhës ka të drejtë të ankohet në juridiksionin kompetent për shqyrtimin e vendimeve të tilla dhe korrigjimin e gabimeve menjëherë dhe në mënyrë efektive.

(5) Çdo votues ka të drejtë për qasje të barabartë dhe efektive në qendrën e votimit për të ushtruar të drejtën e tij/saj për të votuar.

(6) Çdo zgjedhës ka të drejtë të ushtrojë të drejtën e tij/saj në mënyrë të barabartë me të tjerët dhe votës së tij/saj t'i jepet peshë e barabartë me atë të të tjerëve.

(7) E drejta për të votuar në fshehtësi është absolute dhe nuk kufizohet në asnjë mënyrë.³⁵

Cdo individ ka një të drejtë vote, votimi dy herë përbën vepër penale dhe është i dënueshem nga Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë.³⁶

3. Të drejtat dhe përgjegjësitë e kandidaturës, partisë dhe fushatës

(1) Çdokush ka të drejtë të marrë pjesë në qeverisjen e vendit të vet dhe ka mundësi të barabarta për t'u bërë kandidat për zgjedhje. Kriteret për pjesëmarrjen në qeveri do të

³¹ <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-electis>

³² **DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS**

Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th

session <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elections> <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elections>

³³ **DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS** Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

³⁴ **DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS** Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

³⁵ **DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS** Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

³⁶ Po aty

përcaktohen në përputhje me kushtetutat dhe ligjet kombëtare dhe nuk duhet të jenë në kundërshtim me detyrimet ndërkombëtare të shtetit³⁷.

(2) Gjithkush ka të drejtë të bashkohet, ose së bashku me të tjerët të krijojë një parti apo organizatë politike me qëllim të konkurrimit në zgjedhje.³⁸

(3) Secili individualisht dhe së bashku me të tjerët ka të drejtë:

Të shprehë mendime politike pa ndërhyrje;³⁹

Për të kërkuar, marrë dhe dhënë informacion dhe për të bërë një zgjedhje të informuar;

Të lëvizë lirshëm brenda vendit për të bërë fushatë zgjedhore;

Të bëjë fushatë në baza të barabarta me partitë e tjera politike, përfshirë partinë që formon qeverinë ekzistuese.

(4) Çdo kandidat për zgjedhje dhe secila parti politike do të kenë mundësi të barabarta për qasje në mjetet e informimit publik, veçanërisht në mjetet e komunikimit masiv, për të shprehur pikëpamjet e veta politike.

Autorja: "E drejta e votës është përcaktuar dhe në akte të tjera ndërkombëtare dhe kombëtare: Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut"⁴⁰

Karta Fundamentale e Bashkimit Evropian, Konventa Amerikane për të Drejtat e Njeriut, Karta Afrikane e të Drejtave, Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë."⁴¹

1.7 Masat që ka marrë Bashkimi Evropian për Zgjedhjet

*Bashkimi Evropian, ka promovuar vlerat që duhen pasur parasysh në zgjedhje, ai ka elaboruar rast pas rasti aktet për përmirësimin e rregullave evropiane, dhe Shqipëria duke qenë se është në prag të anëtarësimit në Bashkimin Evropian, duhet të shpalos këto vlera dhe të respektoj këto rregulla, që janë krijuar që me Traktatet, Direktivat, Rezolutat, Rregulloret. Shqipëria duhet të ndjek vlerat e vendeve të zhvilluara demokratike në arenën ndërkombëtare, në mënyrë që dhe Shqipëria mos të ngelet pas, përse I përket vlerave demokratike në zgjedhje. Kështu rrëhet besueshmëria e popullit duke forcuar shtetin e së drejtës, demokracinë përfaqësuese dhe atë të drejtpërdrejtë.*⁴²

Duke pasur parasysh Traktatin për Bashkimin Evropian (TEU), dhe në veçanti nenet 10, 14 dhe 17(7) të tij,

– duke pasur parasysh Traktatin për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFBE), dhe në veçanti nenet 20 dhe 22 të tij,⁴³

– duke pasur parasysh Direktivën e Këshillit 93/109/KE të datës 6 dhjetor 1993 që përcakton masat e detajuara për ushtrimin e të drejtës për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për

³⁷ Po aty

³⁸ Po aty

³⁹ DECLARATION ON CRITERIA FOR FREE AND FAIR ELECTIONS Unanimously adopted by the Inter-Parliamentary Council at its 154th session

⁴⁰ Arjana Llano, mendimi I autores

⁴¹ Arjana Llano, mendimi I autores

⁴² Arjana Llano, mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane Aspekte te Drejtes Zgjedhore Shqiptare

⁴³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

Parlamentin Evropian për qytetarë të Bashkimit që banojnë në një Shtet Anëtar shtetas të të cilit nuk janë (1),⁴⁴

- duke pasur parasysh raportin e Komisionit të tij për Çështjet Kushtetuese të 28 prillit 2011 mbi një propozim për një modifikim të Aktit në lidhje me zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal të 20 shtatorit 1976,

- duke pasur parasysh rezolutën e tij të datës 4 korrik 2013 për përmirësimin e rregullimeve praktike për mbajtjen e zgjedhjeve evropiane në 2014(2),

- duke pasur parasysh Rregulloren (BE, Euratom) 2018/673 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 3 maj 2018 që ndryshon Rregulloren (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane(3),

- duke pasur parasysh Vendimin e Këshillit (BE, Euratom) 2018/994 të datës 13 korrik 2018 që amendon Aktin në lidhje me zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal, aneksuar Vendimit të Këshillit 76/787/ECSC, EEC, Euratom të 20 shtatorit 1976(4),

- duke pasur parasysh rezolutën e saj të datës 26 nëntor 2020 për inventarizimin e zgjedhjeve evropiane (5),

- duke pasur parasysh komunikimin e Komisionit të datës 3 dhjetor 2020 të titulluar “Për planin e veprimit të demokracisë evropiane” (COM(2020)0790),

- duke pasur parasysh qëndrimin e tij të datës 3 maj 2022 mbi propozimin për një Rregullore të Këshillit për zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal, duke shfuqizuar Vendimin e Këshillit (76/787/ECSC, EEC, Euratom) dhe Aktin në lidhje me zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal të aneksuar në atë vendim(6),

- duke pasur parasysh amendamentet e miratuara nga Parlamenti Evropian më 15 shtator 2022 mbi propozimin për një rregullore të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane (7),⁴⁵

- duke pasur parasysh amendamentet e miratuara nga Parlamenti Evropian më 2 shkurt 2023 mbi propozimin për një rregullore të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit mbi transparencën dhe shënjestrimin e reklamave politike (8),⁴⁶

- duke pasur parasysh rezolutën e saj të 14 shtatorit 2023 mbi parlamentarizmin, qytetarinë evropiane dhe demokracinë (9),

- duke pasur parasysh Vendimin e Këshillit Evropian (BE) 2023/2061 të datës 22 shtator 2023 për krijimin e përbërjes së Parlamentit Evropian(10),

- duke pasur parasysh rregullin 54 të Rregullores së tij të Punës,

- duke pasur parasysh raportin e Komisionit për Çështjet Kushtetuese (A9-0332/2023),

A. ndërsa zgjedhjet evropiane të 2019-ës regjistruan pjesëmarrjen më të lartë nga çdo zgjedhje për Parlamentin Evropian në 20 vitet e fundit, me 50,66 % të elektoratit, (një rritje prej tetë pikë përqindjeje në vitin 2014), duke dërguar një sinjal pozitiv se qytetarët evropianë po tregojnë një interes në rritje për zhvillimet në nivel të BE-së dhe se ata besojnë se legjislati i tyre ka një

⁴⁴ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

⁴⁵ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

⁴⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

ndikim në jetën e përditshme të BE-së; ndërsa 19 Shtete Anëtare raportuan rritje të pjesëmarrjes kombëtare, me rritje të konsiderueshme krahasuar me vitin 2014 të regjistruara në Poloni, Rumani, Spanjë, Austri, Hungari, Gjermani, Sllovaki dhe Çeki;

B. duke pasur parasysh se Vendimi i Këshillit i vitit 2018 për ndryshimin e Aktit në lidhje me zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal përfshiu disa përmirësime si shtimi i logove të partive politike evropiane në fletëvotimet për zgjedhjet për Parlamentin Evropian; ndërsa mbetet për t'u ratifikuar nga të gjitha Shtetet Anëtare; duke pasur parasysh se Ligji Evropian Zgjedhor i propozuar i miratuar nga Parlamenti Evropian më 3 maj 2022, i cili përmban përmirësime të mëdha, do të adresonte fragmentimin aktual në 27 sisteme të ndryshme zgjedhore dhe do t'i bënte rregullat zgjedhore më moderne dhe uniforme brenda BE-së;

C. ndërsa sistemi i kandidatëve kryesorë mund të nxisë debatin publik evropian dhe të fuqizojë partitë politike evropiane;⁴⁷

D. duke pasur parasysh se zgjedhjet evropiane 2019 nuk kulmuan me zgjedhjen e Presidentit të Komisionit përmes sistemit të kandidatëve kryesorë;⁴⁸ duke pasur parasysh se mungesa e një reforme në ligjin zgjedhor evropian ishte një pengesë shtesë për zbatimin e suksesshëm të procesit të kandidatëve kryesorë; ndërsa ky dështim për të zbatuar sistemin e kandidatëve kryesorë ka çuar në zhgënjim tek shumë votues dhe ulje të besimit në proces; duke pasur parasysh se një zhgënjim i tillë duhet të shmanget në zgjedhjet evropiane të vitit 2024; ndërsa zgjedhja e Presidentit të Komisionit varet nga sigurimi i mbështetjes së shumicës së anëtarëve të Parlamentit Evropian;⁴⁹

E. duke pasur parasysh se zbatimi efektiv i sistemit të kandidatëve kryesorë kërkon që Parlamenti të jetë në gjendje të tregojë një kandidat të përbashkët për President të Komisionit përpara propozimit nga Këshilli Evropian;⁵⁰

F. duke qenë se disa Shtete Anëtare ende nuk i kanë trajtuar siç duhet barrierat e vazhdueshme dhe nuk kanë zbatuar masat e duhura për të lehtësuar votën e qytetarëve me aftësi të kufizuara, duke parandaluar kështu pjesëmarrjen dhe përfaqësimin kuptimplotë të këtyre qytetarëve në proceset demokratike;

G. duke pasur parasysh se ushtrimi i plotë i të drejtave zgjedhore të dhëna nga Traktatet për qytetarët e lëvizshëm në zgjedhjet për Parlamentin Evropian është ende i penguar nga barrierat e pajustifikuara për pjesëmarrjen demokratike, duke përfshirë mungesën e ndërgjegjësimit për kushtet dhe rregullat e zbatueshme; duke pasur parasysh se Komisioni ka nxjerrë një propozim legjislativ që adreson disa nga këto shqetësime;

H. duke pasur parasysh se fushatat politike për zgjedhjet evropiane të zhvilluara në Shtetet Anëtare janë shumë shpesh në mënyrë të pamjaftueshme 'evropiane', por në vend të kësaj dominohen nga diskutime politike të një natyre thjesht kombëtare, rajonale dhe lokale; duke pasur parasysh se partitë politike dhe kandidatët kanë përgjegjësinë për të informuar qytetarët në mënyrë adekuate për sfidat e politikave në nivel të BE-së;

Forcimi i demokracisë evropiane në zgjedhjet e 2024

⁴⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html

⁴⁸ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html

European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

⁴⁹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

⁵⁰ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html

European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

1. Mirëprezet pjesëmarrjen më të lartë në zgjedhjet evropiane 2019 dhe përpjekjet të punojë për rritjen e mëtejshme të pjesëmarrjes në zgjedhjet evropiane të vitit 2024; thekson rëndësinë e rritjes së pjesëmarrjes në zgjedhje; vëren se nevojiten përpjekje të mëtejshme për të rritur pjesëmarrjen e qytetarëve të lëvizshëm; shpreh keqardhje për mungesën e progresit nga Këshilli drejt miratimit të ligjit të ri zgjedhor evropian të miratuar nga Parlamenti Evropian më 3 maj 2022; kërkon miratimin e tij të shpejtë nga Këshilli; pret që Këshilli të arrijë një kompromis me konsensus mbi tërësinë e propozimit të Parlamentit;

2. Thekson rolin e rëndësishëm të partive politike evropiane dhe të gjithë aktorëve relevantë shoqërorë për të kontribuar në debatin mbi çështjet e politikave publike evropiane dhe në formimin e vetëdijes politike evropiane; megjithatë shpreh keqardhjen që kufizimet në kuadër të kuadrit rregullator aktual të BE-së dhe kombëtare i pengojnë partitë politike evropiane të marrin pjesë plotësisht në fushatat zgjedhore evropiane; inkurajon partitë politike evropiane që të zhvillojnë fushatat e tyre zgjedhore evropiane; u bën thirrje partive politike kombëtare dhe evropiane, si dhe, sipas rastit, shteteve anëtare:

- të zhvillojë fushatën zgjedhore evropiane në përputhje me vlerat e Bashkimit,⁵¹
- të respektojë standardet demokratike dhe rregullat e demokracisë së brendshme partiake, në mënyrë që të sigurohet veçanërisht që emërimi i kandidatëve të ndiqet në mënyrë demokratike, duke përfshirë kandidatët kryesorë për President të Komisionit Evropian,
- të hartojë në kohë manifeste përpara zgjedhjeve,
- për të rritur dukshmërinë e partive politike evropiane në debatet publike dhe fushatat mediatike, duke përfshirë emrat dhe/ose logot e tyre,
- të identifikojnë vazhdimisht homologët e tyre evropianë në komunikimet e tyre publike,
- për të mbështetur emrat dhe/ose logot e partive politike evropiane që bëhen të dukshme në fletëvotimet dhe materialet e fushatës,
- të rrisë ndërgjegjësimin për rregullat e reja të hartuara për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane përpara se ato të hyjnë zyrtarisht në fuqi,
- të arrihet një marrëveshje se si do të veprohet gjatë procesit paszgjedhor, duke përfshirë negociatat për kryetarët e institucioneve të Unionit;

3. Mbështet Planin e Veprimit të Fushatës Evropiane ('E-CAP') siç është hartuar nga Autoriteti për Partitë Politike dhe Fondacionet Politike (APPF), veçanërisht në lidhje me dukshmërinë e kandidatëve kryesorë dhe partive politike evropiane; thekson rëndësinë e punës së APPF për informimin e qytetarëve;

4. shpreh keqardhje që sistemi i kandidatëve kryesorë për zgjedhjen e Presidentit të Komisionit Evropian nuk u zbatua në zgjedhjet evropiane të vitit 2019; shpreh keqardhjen e mëtejshme për mungesën e progresit në këtë çështje që nga viti 2019 nga Këshilli Evropian dhe Komisioni Evropian, të cilët ishin angazhuar për të përmirësuar demokracinë evropiane; beson se nevojitet një lidhje e qartë dhe e besueshme ndërmjet zgjedhjes së votuesve dhe zgjedhjes së Kryetarit të Komisionit; u bën thirrje partive politike evropiane, partive politike kombëtare dhe kombit⁵²

5. Si votojmë aktualisht në zgjedhjet evropiane⁵³

6. Duhet theksuar se Presidentia e Komisionit Evropian, e cila ka dy mandate ne drejtimin e Komisionit Evropian e ka fituar bindshëm autoritetin e saj në nivel Evropian, si një figurë e pastër

⁵¹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html

European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI)) The European Parliament

⁵² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html

⁵³ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

publike, Në muajin Korrik, 2025 u vu ne diskutim mocioni besimit dhe ajo fitoi përsëri, pasi konsiderohet një grua me reputacion dhe dinjitet⁵⁴.

Demokracia dhe të drejtat zgjedhore

Aktivitetet e Komisionit për të mbrojtur demokracinë evropiane, për të promovuar zgjedhje të lira dhe të ndershme dhe për të mbështetur të drejtat zgjedhore të qytetarëve të BE-së.⁵⁵

Çfarë ka bërë Komisioni Evropian?

Të drejtat zgjedhore

Rrjeti Evropian i Bashkëpunimit për Zgjedhjet

Mbrojtja e gazetarëve dhe mbrojtësve të të drejtave të njeriut nga paditë strategjike kundër pjesëmarrjes publike (SLAPP)

Demokracia është një vlerë thelbësore e Bashkimit Evropian. Demokracia duhet të ushqehet dhe të mbrohet. Në vitin 2020, Komisioni Evropian prezantoi Planin e tij të Veprimit për Demokracinë Evropiane për të fuqizuar qytetarët dhe për të ndërtuar demokraci më të qëndrueshme në të gjithë BE-në.

Reagime mbi udhëzimin për të mbështetur zbatimin e Rregullores së Reklamimit Politik

Rregullorja (BE) 2024/900 mbi transparencën dhe synimin e reklamimit politik parashikon standarde të përbashkëta që adresojnë kompleksitetin në rritje dhe natyrën ndërkufitare të reklamimit politik, rritjen e shpejtë të reklamimit politik online, si dhe përdorimin e teknikave të avancuara të synimit dhe kërcënimin e manipulimit të informacionit.

Rregullorja hyn në zbatim të plotë më 10 tetor. Për të kontribuar në zbatimin efektiv të rregullave të reja, Komisioni po përgatit një udhëzim. Ai synon të mbështesë aktorët e ndryshëm të mbuluar nga Rregullorja (sponsorët, ofruesit e shërbimeve të reklamimit politik dhe botuesit e reklamave politike), si dhe autoritetet kompetente të Shteteve Anëtare në funksionet e tyre mbikëqyrëse.

Drafti i Udhëzimit bazohet në reagimet e marra nga rrjetet përkatëse dhe grupet e fokusit të dedikuara, si dhe nga thirrja e publikuar për prova. Ai përqendrohet kryesisht në identifikimin e reklamimit politik, në përputhje me Nenin 8(2) të Rregullores, dhe detyrimet e transparencës dhe kujdesit të duhur sipas Rregullores.⁵⁶

Konsultimi është i hapur deri më 4 gusht 2025.

14 KORRIK 2025,

Udhëzime për të mbështetur zbatimin e Rregullores (BE) 2024/900 mbi transparencën dhe shënjestrimin e reklamave politike. Raportimi mbi zgjedhjet për Parlamentin Evropian

Raportimi mbi zhvillimin e zgjedhjeve për Parlamentin Evropian është një praktikë e vendosur e Komisionit. Më 6 qershor 2025, Komisioni miratoi një Komunikim dhe Dokument Pune të Stafit mbi zgjedhjet e vitit 2024 për Parlamentin Evropian. Ai mbulon një gamë të gjerë temash, duke përfshirë pjesëmarrjen, pjesëmarrjen e grupeve specifike, bashkëpunimin në mbështetje të zgjedhjeve të lira, të ndershme dhe elastike, masat e marra për të mbrojtur integritetin dhe qëndrueshmërinë e zgjedhjeve, dimensionin evropian dhe ushtrimin e të drejtave zgjedhore të BE-së, dhe vëzhgimin e zgjedhjeve.

Publikime të përgjithshme 6 qershor 2025

⁵⁴ Arjana Llano, mendimi I autores

⁵⁵ Arjana Llano, mendimi I autores

<https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

⁵⁶ <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

Raport mbi zgjedhjet e vitit 2024 për Parlamentin Evropian
Çfarë ka bërë Komisioni Evropian?

Paketa e Mbrojtjes së Demokracisë

Paketa e Mbrojtjes së Demokracisë thëllon masat e marra sipas Planit të Veprimit për Demokracinë Evropiane. Paketa përfshin masa për të zhvilluar hapësirën qytetare dhe pjesëmarrjen e qytetarëve për të forcuar qëndrueshmërinë demokratike nga brenda. Ajo përfshin një propozim për një Direktivë mbi transparencën e përfaqësimit të interesave për vendet e treta.⁵⁷

Këto hapa gjigante të marra nga Bashkimi Evropian, për mbrojtjen e demokracisë Evropiane duhen promovuar nga të gjitha vendet për të forcuar të drejtat e qytetarëve për pjesëmarrje dhe qëndrueshmërinë e demokracisë, forcon rregullat e transparencës. Akte të tilla I duhen botës, europës por duhet të zbatohen.⁵⁸

Përforcimi i demokracisë dhe integritetit të zgjedhjeve

Më 9 prill 2024/900, hyri në fuqi Rregullorja e re mbi transparencën dhe synimin e reklamave politike, për të përforcuar demokracinë dhe për të mbrojtur integritetin e zgjedhjeve.⁵⁹ Rregullorja synon të sigurojë që ofrimi i reklamave politike të jetë në respekt të plotë të të drejtave themelore dhe që votuesit të jenë në një pozicion më të mirë për të bërë zgjedhje të informuara.⁶⁰ Ky është një hap i ri i hedhur për demokracinë zgjedhore mbi transparencën në reklamën politike dhe një hap për standartet e reklamave dhe mbrojtjen nga teknikat për kërcënim dhe manipulim të informacioneve⁶¹

“Më 24 qershor 2025, u miratua Direktiva e Riformuar mbi të drejtat zgjedhore të qytetarëve të lëvizshëm të BE-së në zgjedhjet për Parlamentin Evropian. Rregullat e reja do të lehtësojnë ushtrimin e këtyre të drejtave. Shtetet Anëtare kanë afat deri në qershor 2027 për të transpozuar Direktivën në ligjet kombëtare.”

Më 25 nëntor 2021, Komisioni miratoi një paketë masash për të përforcuar demokracinë dhe për të mbrojtur integritetin e zgjedhjeve⁶². Paketa përfshinte një Komunikatë, një propozim legjislativ mbi transparencën dhe synimin e reklamave politike (tani të miratuara, ju lutemi shihni më sipër), dy propozime legjislative mbi të drejtën e votës dhe kandidimit të qytetarëve të BE-së që banojnë në një Shtet Anëtar të ndryshëm nga shteti i tyre i origjinës në zgjedhjet për Parlamentin Evropian (tani të miratuara, ju lutemi shihni më sipër) dhe zgjedhjet komunale dhe

⁵⁷ <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

⁵⁸ Arjana Llano, mendimi I autores

⁵⁹ <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

⁶⁰ <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

⁶¹ Arjana Llano interpretim të Rregullores 2024/900 të BE

⁶² COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

On the European democracy action plan <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

një propozim legjislativ për të përditësuar rregullat e BE-së mbi financimin e partive politike dhe fondacioneve evropiane.⁶³

KOMUNIKIM NGA KOMISIONI PËR PARLAMENTIN EVROPIAN, KËSHILLIN, KOMITETIN EKONOMIK DHE SOCIAL EVROPIAN DHE KOMITETIN E RAJONEVE Mbi aktivitetet e demokracisë evropiane

Plani I Vepimit Të Bashkimit Evropian

Demokracia, sundimi i ligjit dhe të drejtat themelore janë themelet mbi të cilat bazohet

Bashkimi Evropian. Demokracia është një vlerë thelbësore evropiane dhe një parakusht për anëtarësimin në BE. Qytetarët e BE-së e shohin demokracinë, të drejtat e njeriut dhe sundimin e ligjit si aset in e saj më të rëndësishëm⁶⁴.

Demokracia u lejon qytetarëve të formësojnë ligjet dhe politikat publike në nivel evropian, kombëtar, rajonal dhe lokal. Ajo kërkon mbrojtje, kontrolle dhe balanca, dhe institucione që përmbushin rolet e tyre dhe mbështesin rregullat e debatit pluralist demokratik. Që pjesëmarrja të jetë kuptimplotë, qytetarët duhet të jenë gjithashtu në gjendje të formojnë gjykimet e tyre - ata duhet të jenë në gjendje të bëjnë zgjedhje në një hapësirë zgjedhore publike ku një shumëllojshmëri pikëpamjesh mund të shprehen lirisht dhe ku media e lirë, akademja dhe shoqëria civile mund të luajnë rolin e tyre në stimulimin e debatit të hapur, të lirë nga ndërhyrjet keqdashëse, qoftë të brendshme apo të jashtme. Demokracia mund të lulëzojë vetëm në një klimë ku liria e informacionit dhe liria e shprehjes mbështeten të dyja, në përputhje me Kartën e të Drejtave Themelore, duke i lejuar të gjithëve të shprehin pikëpamjet e tyre, pavarësisht se sa kritikë janë ndaj qeverive dhe atyre në pushtet⁶⁵.

Demokracia nuk mund të merret si e mirëqenë - ajo duhet të kultivohet dhe mbrohet në mënyrë aktive. Kohët e fundit kanë treguar një ringjallje të angazhimit politik popullor dhe një rritje të pjesëmarrjes në zgjedhje, por si në shumë vende të botës, demokracia në BE dhe në Shtetet e saj Anëtare po përballen me sfida: ekstremizëm dhe polarizim në rritje, si dhe një distancë të perceptuar midis njerëzve dhe përfaqësuesve të tyre të zgjedhur⁶⁶.

Sistemet dhe institucionet tona demokratike janë sulmuar gjithnjë e më shumë vitet e fundit.

Integriteti i zgjedhjeve është vënë nën kërcënim, mjedisi në të cilin gazetarët dhe shoqëria civile ku veprojnë është përkeqësuar, dhe janë vërejtur përpjekje të përbashkëta për të përhapur informacione të rreme dhe mashtruese dhe për të manipuluar votuesit, përfshirë edhe nga aktorë të huaj. Pikërisht liritë që përpiqemi të mbështesim, si liria e shprehjes, janë përdorur në disa raste për të mashtruar dhe manipuluar. Pandemia COVID-19 i ka sjellë këto sfida në dritë:

masat e jashtëzakonshme emergjente të marra për të adresuar këtë krizë të paprecedentë të shëndetit publik kanë ndikuar në procesin politik dhe në disa vende kanë shkaktuar shqetësime në lidhje me ndikimin në demokraci.⁶⁶

⁶³ <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>

⁶⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

⁶⁵ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

⁶⁶ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

Eurobarometri Special 479 mbi të Ardhen e Evropës (Tetor-Nëntor 2018). Me 34% të të anketuarve, kjo vjen përpara fuqisë së saj ekonomike, industriale dhe tregtare (31%) dhe standardit të jetesës së qytetarëve të BE-së (25%).⁶⁷

Ky Plan Veprimi për Demokracinë Evropiane synon të forcojë qëndrueshmërinë e demokracisë të BE-së përballë sfidave, duke adresuar fushat në të cilat sistemet dhe qytetarët tanë janë më të prekshëm. Kjo punë duhet të kryhet në nivel të BE-së dhe në nivel kombëtar në respekt të plotë të të drejtave dhe lirive themelore të sanksionuara në Traktatet dhe Kartën e të Drejtave Themelore, si dhe në rregullat kombëtare dhe ndërkombëtare të të drejtave të njeriut.⁶⁸

Në të njëjtën kohë, BE-ja nuk është e shqetësuar vetëm për mbrojtjen e demokracisë brenda kufijve të saj, por ndërsa presioni mbi demokracinë, sundimin e ligjit dhe të drejtat e njeriut po rritet në nivel global, BE-ja po punon në mënyrë aktive për të mbrojtur, frymëzuar dhe mbështetur demokracitë në të gjithë botën.

Sfidat që lidhen me ushtrimin e demokracisë janë globale dhe demokracitë e botës kanë një interes të përbashkët për të punuar së bashku për t'i adresuar ato. Në nivel të BE-së, kjo kërkon një qasje koherente midis veprimeve të brendshme dhe të jashtme.⁶⁹ Mënyra se si i ushqejmë dhe forcojmë themelet e demokracisë.

Demokracia ka të bëjë me pasurinë e praktikave pjesëmarrëse, angazhimin qytetar dhe respektin për standardet demokratike dhe sundimin e ligjit, të zbatuara gjatë gjithë ciklit zgjedhor.⁷⁰

Plani i Veprimit është informuar nga një konsultim publik që tregoi njohje të gjerë të rreziqeve të ndërhyrjes në demokracinë e BE-së dhe nevojën për veprime të synuara si në internet ashtu edhe jashtë internetit.

Për shembull, provat e mbledhura rreth kohës së zgjedhjeve të Parlamentit European të vitit 2019 zbuluan aktivitet të vazhdueshëm dezinformimi nga burime ruse që synonin të ndërhyjnë në procesin zgjedhor (Raporti mbi zbatimin e planit të veprimit kundër dezinformimit (JOIN(2019) 12 final, 14.6.2019)). Raporti i vitit 2019 mbi zgjedhjet për Parlamentin European (COM(2020) 252 final) më vonë arriti në përfundimin se ishin marrë sulme kibernetike të izoluara, mbrojtje të

⁶⁷ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

⁶⁸ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

⁶⁹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

⁷⁰ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final On the European democracy action https://ec.europa.eu/info/files/report-public-consultation-european-democracy-action-plan_en. Plan <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

të dhënave dhe ankesa të tjera që lidheshin me zgjedhjet, por se nuk ishte identifikuar një përpjekje e fshehtë, e koordinuar në shkallë të gjerë për të ndërhyrë në zgjedhje⁷¹.

2.1 Transparenca e reklamimit dhe komunikimit politik

Pajtueshmëria me rregullat tradicionale të lidhura me fushatën politike mund të jetë veçanërisht sfiduese në kontekstin online. Rregullat shpesh janë të vështira për t'u zbatuar ose joefektive në internet, ose autoritetet kompetente mund të mos kenë kompetencat ose mjetet për të adresuar aktivitetin në internet. Potenciali ndërkufitar i aktivitetit në internet sjell mundësi, por gjithashtu shton sfidën, pasi çështjet që lidhen me zgjedhjet rregullohen kryesisht nga rregulla që zbatohen vetëm brenda një juridiksioni të caktuar ose mund të mos jenë formuluar për të marrë në konsideratë hapësirën online pa kufij.

Ekziston një nevojë e qartë për më shumë transparencë në reklamimin dhe komunikimin politik, dhe aktivitetet tregtare që e rrethojnë atë. Zbatimi dhe pajtueshmëria më e fortë me rregullat e Rregullores së Përgjithshme të Mbrojtjes së Të Dhënave (GDPR)9 është me rëndësi të madhe.

Qytetarët, shoqëria civile dhe autoritetet përgjegjëse duhet të jenë në gjendje të shohin qartë burimin dhe qëllimin e një reklamimi të tillë. Në mjedisin në internet, shpesh është e vështirë të njihet materiali politik i paguar dhe të dallohet nga përmbajtjet e tjera politike, jo vetëm sepse shpesh mund të shfaqet si përmbajtje 'organike' e ndarë ose e krijuar nga përdorues të tjerë. Kjo krijon pasiguri ligjore për ofruesit e shërbimeve dhe operatorët e tjerë, në veçanti ndërmjetësit online, konsulentat politike dhe firmat e lidhura, por edhe për partitë politike, organizatat e fushatave, kandidatët dhe për publikun në një shkallë më të gjerë, dhe ndikon në llogaridhënie dhe mbikëqyrje⁷².

Teknikat e reja të përdorura nga ndërmjetësit/ofruesit e shërbimeve për të synuar reklamat në bazë të informacionit personal të përdoruesve mundësojnë që reklamat politike të amplifikohen dhe të përshtaten sipas profileve specifike të një individi ose grupi, shpesh pa dijeninë e tyre. Teknikat e mikro-shënjestritim dhe profilizimit të sjelljes mund të mbështeten në të dhëna të marra në mënyrë të papërshtatshme dhe të keqpërdoren për të drejtuar narrativa përçarëse dhe polarizuese. Ky proces e bën shumë më të vështirë mbajtjen e politikanëve përgjegjës për mesazhet dhe hap rrugë të reja për përpjekjet për të manipuluar elektoratin. Shqetësime të tjera janë fshehja dhe/ose keqinterpretimi i informacionit kyçësç është origjina, qëllimi, burimet dhe financimi i mesazheve politike⁷³.

⁷¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONSBrussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 finalOn the European democracy action planhttps://ec.europa.eu/info/files/report-public-consultation-european-democracy-action-planedap_en.

[planhttps://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790)

⁷² COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONSBrussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 finalOn the European democracy action plan<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONSBrussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 finalOn the European democracy action plan<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>

⁷³ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

Sondazhet dhe Publikimet më të Fundit

10 sondazhet më të fundit

KORRUPSIONI | Korrik 2025 | KOMISIONI EVROPIAN

Qëndrimet e qytetarëve ndaj korrupsionit në vendet e zgjedhura të zgjerimit⁷⁴

58% e të anketuarve nga vendet e Ballkanit Perëndimor mendojnë se korrupsioni është 'shumë i përhapur' dhe 28% se është 'mjaft i përhapur' në vendin e tyre.⁷⁵ 39%, mesatarisht, 'pajtohen plotësisht' ose 'prirën të pajtohen' se ata janë personalisht të prekur nga korrupsioni në jetën e tyre të përditshme. 82% 'pajtohen plotësisht' ose 'prirën të pajtohen' se korrupsioni ekziston në institucionet publike lokale ose rajonale. 78% pajtohen se korrupsioni ekziston në institucionet publike kombëtare. 81% pajtohen se rryshfeti ose përdorimi i lidhjeve janë mënyra e zakonshme për të marrë një pozicion në administratën publike dhe e njëjta përqindje gjithashtu pajtohet se emërimet e pozicioneve të nëpunësve publikë të nivelit të lartë janë shumë të politizuara. Në vendet e Ballkanit Perëndimor, policia (32%) dhe media, duke përfshirë gazetat dhe gazetarët, (29%) janë dy institucionet që të anketuarit do t'u besonin më shumë për t'u marrë me ose për t'u ankuar për rastet e korrupsionit. Pak më shumë se një në pesë (22%) do t'u besonin shërbimeve të Drejtësisë (gjykatave, tribunaleve ose prokurorisë publike). Mbi një në dhjetë të anketuar tregojnë se do t'u besonin institucioneve të BE-së (14%), organizatave joqeveritare (OJQ) ose shoqatave të tjera (13%) ose Avokatit të Popullit Kombëtar (12%).⁷⁶ Më pak.

KORRUPSIONI - QËNDRIMET E BIZNESIT | Korrik 2025 | KOMISIONI EVROPIAN

Qëndrimet e bizneseve ndaj korrupsionit në BE dhe në vendet e zgjedhura të zgjerimit⁷⁷

63% e kompanive me seli në BE mendojnë se problemi i korrupsionit është 'shumë' ose 'mjaft i përhapur' në vendin e tyre, ndërsa normat në vendet e zgjerimit variojnë nga 79% e kompanive në Mal të Zi që mendojnë se problemi i korrupsionit është i përhapur në vendin e tyre në 91% në Maqedoninë e Veriut. 47% e kompanive me seli në BE thonë se praktikatat më të përhapura korruptive në vendin e tyre janë favorizimi i miqve dhe/ose anëtarëve të familjes në biznes dhe 46% thonë të njëjtën gjë për favorizimin e miqve dhe/ose anëtarëve të familjes në institucionet publike. 64% nuk pajtohen se ka transparencë dhe mbikëqyrje të mjaftueshme të financimit të partive politike në vendin e tyre, ndërsa 56% nuk pajtohen se njerëzit dhe bizneset e kapur për rryshfet ndaj një zyrtari të lartë ndëshkohen në mënyrë të përshtatshme në vendin e tyre. 53% nuk pajtohen se masat kundër korrupsionit zbatohen në mënyrë të paanshme dhe pa motive të fshehta në vendin e tyre. Në të kundërt, përqindje pothuajse të barabarta bien dakord (43%) dhe nuk janë dakord (45%) që njerëzit dhe bizneset e kapur për korrupsion të vogël ndëshkohen siç duhet në vendin e tyre.

KORRUPSIONI | Korrik 2025 | KOMISIONI EVROPIAN

Qëndrimet e qytetarëve ndaj korrupsionit në BE në vitin 2025

Ky anketë e Eurobarometrit është hartuar për të eksploruar nivelin e korrupsionit të perceptuar dhe të përjetuar nga qytetarët e BE-së. Është kryer dhjetë herë që nga botimi i saj i parë në vitin 2005. Ai mbulon fushat e mëposhtme: perceptimet e përgjithshme të korrupsionit, duke përfshirë pranueshmërinë, shkallën e perceptuar të tij dhe ndryshimet e perceptuara në incidencë në vitet e fundit; qëndrimet e detajuara ndaj korrupsionit në institucionet publike dhe bizneset, dhe efektiviteti i qeverisë, sistemit gjyqësor dhe institucioneve në luftën kundër korrupsionit; përvoja

⁷⁴ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

⁷⁵ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

⁷⁶ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

⁷⁷ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

personale e ryshfetit dhe incidenca e korrupsionit në kontakt me institucionet; korrupsioni në vendin e punës; nëse është raportuar korrupsioni, ndërgjegjësimi se ku duhet raportuar korrupsioni dhe niveli i besimit në autoritete të ndryshme për t'u marrë me të. Arsytet për mosraportimin e korrupsionit merren gjithashtu në konsideratë. Më pak⁷⁸

Ndërgjegjësimi dhe perceptimi i qytetarëve për politikën rajonale të BE-së

79% e qytetarëve të BE-së që janë në dijeni të projekteve të financuara nga BE-ja mendojnë se këto projekte kanë një ndikim pozitiv në rajonin ose qytetin e tyre. 57% thanë se projektet e financuara nga BE-ja në zonën e tyre kontribuan "disi ose në një masë të madhe" në ndjenjën e tyre të të qenit qytetarë të BE-së. Pjesa e të anketuarve që janë në dijeni të projekteve të bashkëfinancuara nga BE-ja ka mbetur e qëndrueshme në rreth 40% që nga viti 2019. 64% thonë se BE-ja duhet të investojë në të gjitha rajonet e saj, jo vetëm në rajonet më të varfra. Prioriteti kryesor për investime i cituar nga të anketuarit janë rajonet me papunësi të lartë (63%). Më pak⁷⁹

Startup-e, rritje të kompanive dhe sipërmarrje

Ky studim mblodhi të dhëna nga mbi 17,000 kompani, përfshirë 13,000 në BE-27 (nga këto, 5% u identifikuan si startup-e dhe 18% si rritje të kompanive) dhe nxjerr në pah ambicien e fortë midis ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM) dhe sfidat e vazhdueshme për rritjen e tyre. Komplexiteti rregullator mbetet shqetësimi kryesor. Pavarësisht kësaj, perspektivat e rritjes së NVM-ve janë përgjithësisht pozitive, me gati gjysmën e NVM-ve që kanë raportuar rritje të xhiros dhe punësimit që nga viti 2021. Pengesat për zgjerimin ndërkufitar vazhdojnë, më të rëndësishmet janë rregullat dhe lejet e taksimit/TVSH-së. Pavarësisht këtyre sfidave, studimi tregon një peizazh të NVM-ve elastik dhe të orientuar drejt së ardhmes me potencial të konsiderueshëm të pashfrytëzuar. Më pak

PAVARËSIA E PERCEPTUAR E SISTEMEVE KOMBËTARE TË DREJTËSISË - BIZNES | Korrik 2025 | KOMISIONI EVROPIAN

Pavarësia e perceptuar e sistemeve kombëtare të drejtësisë në BE dhe vendet e zgjedhura të zgjerimit midis kompanive

52% e kompanive të BE-së e vlerësojnë sistemin e drejtësisë në vendin e tyre - për sa i përket pavarësisë së gjykatave dhe gjyqtarëve - si (shumë ose mjaft) të mirë, ndërsa 34% thonë se pavarësia e gjykatave dhe gjyqtarëve është (mjaft ose shumë) e keqe. Tetë në dhjetë kompani që e vlerësojnë sistemin e drejtësisë në vendin e tyre si të mirë thonë se vlerësimi i tyre pozitiv shpjegohet me faktin se statusi dhe pozicioni i gjyqtarëve garantojnë mjaftueshëm pavarësinë e tyre. Në katër vendet e zgjerimit të anketuara në këtë EB, pjesa e kompanive që e vlerësojnë sistemin e tyre kombëtar të drejtësisë për sa i përket pavarësisë së gjykatave dhe gjyqtarëve si të mirë është më e ulët se mesatarja e BE-së: 40% në Shqipëri, 36% në Serbi, 35% në Mal të Zi dhe 26% në Maqedoninë e Veriut. Shumica e kompanive të BE-së e vlerësojnë pavarësinë e autoritetit kombëtar të konkurrencës si shumë të mirë (10%) ose mjaft të mirë (52%) dhe një përqindje e ngjashme e vlerëson pavarësinë e organit të shqyrtimit të prokurimit publik si shumë të mirë (7%) ose mjaft të mirë (52%).⁸⁰

Sontazhet për nivelin e korrupsionit për 2025 në nivel të Bashkimit Evropian, tregojnë që vendet e ballkanit e kanë më të lartë nivelin e korrupsionit se vendet perëndimore me demokraci të konsoliduar prej vitesh⁸¹. Lufta ndaj korrupsionit nuk duhet ndaluar asnjëherë, si nga organet kombëtare por dhe ato në nivel Evropian dhe ndërkombëtare, vetem kështu mund të konsolidohet

⁷⁸ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

⁷⁹ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

⁸⁰ <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

⁸¹ Arjana Llano, *menimii autores*

*demokracia, meritokracia, vlerat në të gjitha vendet e botës së qytetëruar. Individët që luftojnë korrupsionin shpesh janë nën shigjetim nga të gjitha anët dhe ndihen të rrezikuar, të pushpresë u kërcënohet jeta dhe të gjitha themelet e qëndrueshme familjare.*⁸²

1.8 Statusi i rregullave aktuale zgjedhore⁸³

Sot, rregullat zgjedhore të BE-së janë një kombinim i rregullave të BE-së dhe atyre kombëtare. Pavarësisht reformave të tentuara ose të zbatuara që nga zgjedhja e parë e Anëtarëve të Parlamentit me votim të drejtpërdrejtë universal në vitin 1979,

përpjekjet për të qeverisur zgjedhjet e BE-së sipas rregullave të harmonizuara dështuan (domethënë, i njëjti grup rregullash nuk zbatohet në të gjitha Shtetet Anëtare).

Neni 223 i Traktatit për Funkzionimin e Bashkimit Evropian (TFBE) i jep Parlamentit Evropian fuqinë për të propozuar rregulla për zgjedhjen e Anëtarëve të tij, duke propozuar ose një procedurë uniforme ose një grup rregullash që pasqyrojnë parimet e përbashkëta për të gjitha Shtetet Anëtare. Ndërsa deri më tani nuk është arritur uniformiteti i rregullave, akti kryesor legjislativ që rregullon rregullat që zbatohen për zgjedhjet evropiane, Akti Zgjedhor i vitit 1976 (i ndryshuar), thjesht ofron një sërë parimesh, duke lënë njëfarë hapësire për të rregulluar aspekte të zgjedhjeve evropiane sipas ligjit kombëtar.⁸⁴

Akti Zgjedhor i vitit 1976, i ndryshuar me Vendimin e Këshillit 2002/772/KE, përbëhet nga 16 nene,

që përcaktojnë disa nga tiparet kryesore të zgjedhjeve evropiane. Në veçanti, Akti Zgjedhor i vitit 1976 (i ndryshuar), parashikon që parimet aktuale të zbatueshme për zgjedhjet evropiane janë si më poshtë:⁸⁵

Fakti që Shtetet Anëtare kanë lirinë për të vendosur shumë aspekte të procesit zgjedhor, nga njëra anë, mund të ndikojë në procedurën zgjedhore, por edhe në trajtimin e barabartë të qytetarëve të BE-së nga ana tjetër. Kjo mund të krijojë mospërputhje në lidhje me dhënien e të drejtës së votës dhe ushtrimin e të drejtës së votës, d.m.th., si qytetarët e BE-së e shprehin votën e tyre në Shtete të ndryshme Anëtare.⁸⁶

Për shembull, rregulla të ndryshme që rregullojnë moshën minimale për votim aktiv ose pasiv zbatohen në Shtete të ndryshme Anëtare të BE-së. Ndërsa shumica dërrmuese e Shteteve Anëtare lejojnë votimin në moshën 18 vjeç, katër Shtete Anëtare (Belgjika, Gjermania, Malta dhe Austria) e kanë ulur moshën minimale të votimit në 16 vjeç, dhe Greqia në 17 vjeç. Po kështu, ekzistojnë dallime në lidhje me moshën minimale për të

kandiduar në BE, me shumicën e Shteteve Anëtare që kërkojnë 18 vjeç, dhe disa 21 vjeç (Bullgaria, Qiproja, Çekia, Estonia, Irlanda, Lituania, Letonia, Polonia dhe Sllovakia). Në Rumani, moshë për të kandiduar është 23 vjeç, dhe në Itali dhe Greqi, 25 vjeç.

Shqipëria e ka moshën 18 vjeç si votimin aktiv dhe atë pasiv.

Unë mendoj se moshë për të votuar mund të jetë e vogël dhe në moshën 16 vjeçare. Persa I përket të drejtës për tu zgjedhur ajo duhet të jetë patjetër e lartë, moshë optimale 25 vjeçare, në mënyrë,

⁸² Arjana Llano, *menimi I autores*

⁸³ *Parlamenti European European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁸⁴ *Parlamenti European European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁸⁵ *Parlamenti European European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁸⁶ *Parlamenti European European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

që individi që kandidon të jete I pjekur, I formuar nga ana intelektuale dhe plotesisht I arsimuar. Si mund të presësh që të hartoj një ligj një individ që nuk ka formimin e arsimit të lartë, të formuloj ligje dhe të vedosi për to.⁸⁷

Në mënyrë të ngjashme, aspekte të tjera të procesit zgjedhor lihen në diskrecionin e Shteteve Anëtare, siç janë pragjet zgjedhore të zbatueshme (5%, 4%, 3% ose 1.8%); ose kohëzgjatja e fushatës zgjedhore dhe heshtja zgjedhore. Në këtë drejtim të fundit, disa Shtete Anëtare nuk kanë rregulla specifike mbi kohëzgjatjen e periudhës së fushatës zgjedhore, ndërsa të tjerat mund të lejojnë 12 ditë (Portugali), 120 (Letoni), 4 muaj (Belgjikë) ose edhe 6 muaj - më e gjata në BE (Lituan). Periudhat e heshtjes zgjedhore, gjatë të cilave mund të ndalohet fushata zgjedhore, mbulojnë gjithashtu një sërë mundësish.⁸⁸

NE SH.B.A.Për të propozuar një ndryshim në Kushtetutën e SHBA-së, për uljen e moshës së votimit kombëtar në 16 vjeç, dy të tretat e të dy dhomave të Kongresit të SHBA-së (ose dy të tretat e shteteve të SHBA-së) do të duhej ta miratonin propozimin; më pas, tre të katërtat e shteteve (domethënë 38 prej tyre) do të duhej ta ratifikonin atë. Megjithatë, qytetet mund të miratojnë ligje që u lejojnë të rinjve të votojnë në zgjedhjet lokale.⁸⁹

Deri në vitet 1970, moshë e votimit në Amerikë ishte 21 vjeç. Një debat mbi uljen e saj në 18 vjeç filloi gjatë Luftës së Dytë Botërore kur Presidenti Franklin D. Roosevelt uli moshën e rekrutimit ushtarak në 18 vjeç. Presidenti Dwight D. Eisenhower bëri thirrje që qytetarët e moshës 18 deri në 21 vjeç të përfshiheshin në procesin politik në fjalimin e tij për Gjendjen e Kombit në vitin 1954. Por ligjvënësit nuk ndërmorën veprime derisa marshimet dhe demonstratat tërhoqën vëmendjen për faktin se të rinjtë që po rekrutoheshin për të luftuar në Luftën e Vietnamit nuk kishin gjithashtu të drejtë vote. Të luftosh për vendin tënd, ndoshta të vdesësh për vendin tënd, ndërkohë që nuk ke të drejtë vote në vendin tënd, për shumë njerëz dukej një pabarazi që duhej korrigjuar.⁹⁰

Në 12 Shtete Anëtare duket se nuk ka rregulla specifike që fusin një periudhë heshtjeje para zgjedhjeve. Në Shtetet Anëtare që imponojnë një periudhë heshtjeje, kjo mund të përfshijë 24 orët para ditës së zgjedhjeve dhe vetë ditën. Megjithatë, ka përjashtime nga ky rregull në Lituan dhe Francë, ku periudha e heshtjes është "më e shkurtër se ky rregull i përgjithshëm, ose Sllovakia, ku është më e gjatë. Përtej kohëzgjatjes së periudhës së heshtjes, Shtetet Anëtare ndryshojnë gjithashtu sa i përket aktiviteteve të lejuara gjatë periudhës së heshtjes, me shumicë këtyre Shteteve Anëtare që vendosin një periudhë heshtjeje para zgjedhjeve që gjithashtu ndalojnë publikimin e sondazheve të opinionit. Në disa Shtete Anëtare, një ndalim i tillë zbatohet për një periudhë më të gjatë para ditës së zgjedhjeve (15 ditë në Itali, 7 ditë në Qipro dhe 5 ditë në Spanjë).

Shqipëria perjudhen e heshtjes zgjedhore e ka parashikuar në nenin 77 të Kodit Zgjedhor

Periudha e fushatës dhe e heshtjes zgjedhore⁹¹

1. Fushata zgjedhore fillon 30 ditë para datës së zgjedhjeve dhe përfundon 24 orë para datës së zgjedhjeve.

2. Dita përpara datës së zgjedhjeve dhe data e zgjedhjeve, deri në orën e mbylljes së votimit, formojnë periudhën e heshtjes zgjedhore. Në periudhën e heshtjes zgjedhore nuk lejohet asnjë lloj

⁸⁷ Arjana Llano, mendimi i autores

⁸⁸ *Parlamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁸⁹ <https://www.britannica.com/procon/voting-age-debate>

⁹⁰ <https://www.britannica.com/procon/voting-age-debate>

⁹¹ Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë neni 77 <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

fushate zgjedhore nëpërmjet organeve të medias, si dhe zhvillimi i mitingjeve ose i veprimtarive të tjera zgjedhore të subjekteve zgjedhore.⁹²

Divergjenca në ushtrimin e të drejtës së votës është gjithashtu e dukshme në natyrën e detyrueshme ose vullnetare të aktit të votimit, i cili ndryshon midis Shteteve Anëtare të BE-së. Votimi është i detyrueshëm në Belgjikë, Bullgari, Greqi dhe Luksemburg. Ndikimi i një divergjençe të tillë në të drejtat e votuesve është veçanërisht i dukshëm në modalitetet e hedhjes së votës për qytetarët e BE-së që banojnë jashtë vendit. Në disa Shtete Anëtare (Çekia, Irlanda, Malta dhe Sllovakia, për shembull) nuk është e mundur të votohet nga jashtë vendit, ndërsa në të tjera vetëm votimi me postë është i mundur (Gjermania, Luksemburgu dhe Austria). Disa lejojnë votimin me postë ose në një ambasadë ose konsullatë (Spanja, Letonia, Lituania, Hungaria, Sllovenia, Finlanda dhe Suedia). Një grup i spikatur i Shteteve Anëtare u ofrojnë qytetarëve që banojnë jashtë vendit mundësinë për të votuar vetëm në një ambasadë ose konsullatë (Danimarka, Greqia, Kroacia, Qiproja, Polonia, Portugalia, Rumania).⁹³ Në Itali dhe Bullgari, kjo mundësi ekziston vetëm nëse vendbanimi jashtë vendit është në një Shtet tjetër Anëtar - nuk është e mundur të votohet në një ambasadë ose konsullatë nëse qytetari banon në një vend të tretë. Si Franca ashtu edhe Holanda ofrojnë mundësinë për të votuar me prokurë, por Franca gjithashtu lejon votimin në një ambasadë ose konsullatë, dhe Holanda lejon votat me postë. Belgjika dhe Estonia ofrojnë ose votim me postë ose votim në një ambasadë ose konsullatë.⁹⁴ Përveç kësaj, Belgjika gjithashtu lejon një votë me prokurë, ndërsa Estonia ofron një votim elektronik. Ekzistojnë dallime të mëtejshme në ushtrimin e të drejtës për të votuar në rrethana dhe status të veçantë, d.m.th. për personat me aftësi të kufizuara ose personat në paraburgim. Kjo larmi tregon se si divergjenca kombëtare krijon një ndryshim të vërtetë në trajtimin midis qytetarëve të BE-së. Së fundmi, heqja e të drejtës së votës i nënshtrohet gjithashtu rregullave kombëtare. Megjithatë, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut konfirmoi në vendimin e saj në çështjen Schindler kundër Mbretërisë së Bashkuar, se nuk ka asnjë detyrim ligjor për t'u dhënë shtetasve jorezidentë akses të pakufizuar në të drejtat e votimit⁹⁵.

Shqipëria për herë të parë 2025, lejoj votimin e shtetasve shqiptarë që jetojnë në vende të ndryshme të botës nëpërmjet postës, nga njëra anë kjo ishte një nisëm e mirë pasi u jepte të drejtën dhe individëve që nuk jetojnë e punojnë në trojet Shqipëtare, por nga ana tjetër pati dhe disa problematika, që unë i kam pasqyruar te kjo literaturë.⁹⁶

Një element tjetër, megjithëse nuk është i sanksionuar as në rregullat zgjedhore kombëtare dhe as në ato evropiane, është procesi i kandidatit kryesor ose Spitzenkandidaten⁹⁷. Kjo praktikë u zhvillua në dy raundet e fundit të zgjedhjeve evropiane, me rezultate të ndryshme. Procesi i kandidatit kryesor krijon një lidhje politike midis zgjedhjeve evropiane dhe emërimit të Presidentit të Komisionit. Përpara zgjedhjeve, partitë politike evropiane tregojnë kandidatin e tyre për

⁹² Kodi zgjedhor i Republikës Shqiptare neni 77 <https://qzb.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁹³ *Parlamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁹⁴ *Parlamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁹⁵ *Parlamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁹⁶ Arjana Llano, menimi i autores

⁹⁷ Arjana Llano, menimi i autores

pozicionin e Presidentit të Komisionit Evropian.⁹⁸ Pavarësisht mundësisë së zhvillimit të një procesi uniform zgjedhor të sanksionuar në Traktate që nga viti 1957, zgjedhjet evropiane ende rregullohen kryesisht nga ligjet kombëtare. Baza ligjore për reformimin e procedurës zgjedhore është e sanksionuar në Nenin 223 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian (TFBE). Parlamenti harton një propozim dhe ia paraqet Këshillit. Këshilli miraton vendimin e tij me unanimitet, pasi të marrë pëlqimin e Parlamentit. Për të dhënë pëlqimin e tij, Parlamenti i duhet shumica e anëtarëve të tij përbërës (shumicë absolute). Në një fazë të dytë, Shtetet Anëtare duhet të miratojnë dispozitat zgjedhore në përputhje me kërkesat e tyre përkatëse kushtetuese.

Më 5 shkurt 2015, Konferenca e Presidentëve të Parlamentit Evropian autorizoi hartimin e një raporti të nismës legjislativë mbi reformën e ligjit zgjedhor të Bashkimit Evropian, bazuar në Nenin 223(1) TFBE.

Më 11 nëntor 2015, Parlamenti Evropian miratoi një rezolutë bazuar në raportin e iniciativës legjislativë të përgatitur nga komisioni i Çështjeve Kushtetuese (raportuese: Danuta Maria Hübner, PPE, Poloni dhe Jo Leinen, S&D, Gjermani) mbi ndryshimin e Aktit të 20 shtatorit 1976 në lidhje me zgjedhjen e Anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal.

Iniciativa legjislativë propozon ndryshime në ligjin zgjedhor të BE-së me qëllim rritjen e dimensionit demokratik të zgjedhjeve evropiane dhe legjitimitetin e procesit të vendimmarrjes së Unionit. Qëllimi është të përmirësohet pjesëmarrja e qytetarëve në procesin zgjedhor dhe t'i afrohen Anëtarëve të Parlamentit Evropian votuesve të tyre, veçanërisht atyre më të rinj.⁹⁹

Parlamenti Evropian propozoi ndryshimet e mëposhtme në **“Aktin Zgjedhor të vitit 1976”**:

Dukshmëria e partive politike evropiane: Fletët e votimit të përdorura në zgjedhjet evropiane duhet t'u japin dukshmëri të barabartë emrave dhe logove të partive kombëtare dhe partive politike evropiane me të cilat ato janë të lidhura.¹⁰⁰

Futja e një afati prej 12 javësh para zgjedhjeve për emërimin e kandidatëve/përcaktimin e listave në nivel kombëtar.

Futja e një pragu të detyrueshëm për vendet më të mëdha të BE-së, që varion midis 3% dhe 5% për ndarjen e vendeve në Shtetet Anëtare me një zonë zgjedhore dhe zonat zgjedhore që përfshijnë më shumë se 26 vende. Vendimi i Këshillit i vitit 2002, që ndryshon Aktin e vitit 1976, autorizon Shtetet Anëtare të vendosin pragje deri në 5%. Katërbëdhjetë Shtete Anëtare kanë vendosur pragje të tilla me ligj. Megjithatë, në dy vendime (2011 dhe 2014), Gjykata Kushtetuese Gjermane i shpalli pragjet ekzistuese të vendit për zgjedhjet e BE-së (5%, pastaj 3%) si jokushtetuese.

Futja e të drejtës së votës në zgjedhjet evropiane për të gjithë qytetarët e BE-së që jetojnë jashtë BE-së. Për të shmangur votimin e dyfishtë (nga njerëz me më shumë se një shtetësi ose nga qytetarët e BE-së që jetojnë jashtë vendit), Parlamenti dëshiron që vendet e BE-së të shkëmbejnë të dhëna mbi votuesit.

Futja e mundësive të votimit elektronik dhe në internet, si dhe votimit me postë. Futja e një afati të përbashkët prej 12 javësh për emërimin e kandidatëve kryesorë nga partitë politike

⁹⁸ Parlamenti Evropian *European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)

⁹⁹ Parlamenti Evropian <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-union-of-democratic-change/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-eu>

¹⁰⁰ Parlamenti Evropian <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-union-of-democratic-change/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-eu>

evropiane: Zgjedhjet evropiane duhet të zhvillohen me kandidatë kryesorë të miratuar zyrtarisht, në të gjithë BE-në ('Spitzenkandidaten') për presidencën e Komisionit.¹⁰¹

Ai arrin në përfundimin se, ndërsa (deri më tani) ka pasur pak ndikim në 'evropianizmin' e zgjedhjeve të PE-së,¹⁰²

procedura e ka bërë përzgjedhjen e lidërshit më transparente, ka rritur statutin publik të Presidentit të Komisionit dhe i ka fuqizuar ata, gjithashtu në raport me Këshillin Evropian.

Procedura ka theksuar më tej rolin qendror që luajnë partitë politike, si në nivel evropian ashtu edhe në atë kombëtar. Në përgjithësi, procedura e kandidatit kryesor ndryshoi mënyrën se si Presidenti i Komisionit emërohet përtej një modeli të pastër ndërqeveritar.

Krijimi i një zone zgjedhore të përbashkët evropiane ndërkufitare, në të cilën listat kryesohen nga i nominuari i secilës familje politike për postin e presidentit të Komisionit¹⁰³.

Propozimi gjithashtu parashikon që Parlamentit Evropian t'i jepet e drejta për të përcaktuar periudhën zgjedhore për zgjedhjet në PE, pas konsultimit me Këshillin.

Disa parlamente kombëtare kanë shprehur kritika ndaj propozimeve të PE-së. Midis 19 janarit dhe 18 shkurtit 2016, gjashtë dhoma të katër shteteve anëtare paraqitën opinione zyrtare të arsyetuara që arrinin në tetë vota. Pesë dhoma të tjera të katër shteteve anëtare paraqitën kontribute politike, të cilat shprehën kritika për mosrespektimin e pretenduar të parimit të subsidiaritetit, ose për tejkalimin e bazës ligjore mbi të cilën do të miratohet akti. Megjithatë, pragu prej 19 votash, që përfaqëson një të tretën e votave të ndara për parlamentet kombëtare - siç parashikohet në Nenin 7(2) të Protokollit nr. 2 të TFBE-së, nuk u përbush. Në një letër të datës 8 prill 2016 drejtuar parlamenteve kombëtare, Presidenti i Parlamentit Evropian u përgjigj se PE-ja ende preferonte parime të përbashkëta për procedurën zgjedhore në vend që të propozonte një procedurë uniforme, dhe se procedurat kërkojnë miratim nga Shtetet Anëtare në përputhje me kërkesat e tyre përkatëse kushtetuese.¹⁰⁴

Nga ana e Këshillit, Grupi i Punës për Çështjet e Përgjithshme diskutoi iniciativën legjislative të Parlamentit Evropian gjatë pesë Presidencave të njëpasnjëshme. Megjithëse delegacionet arritën të arrinin një marrëveshje për një qasje të përbashkët për një numër dispozitash, disa çështje në propozimin e PE-së dukeshin të papranueshme për delegacionet si çështje parimore dhe/ose për arsye ligjore¹⁰⁵

¹⁰¹ *Parlamenti European* <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-union-of-democratic-change/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-eu>

¹⁰² *Mattilde Ceron Thomas Christiansen Dionyssis G. Dimitrakopoulos Sophia Russack* IS THE EU'S SPITZENKANDIDATEN PROCEDURE FIT FOR THE FUTURE? https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/06/Lead-candidate-explainer-clean_FINAL-2.pdf

¹⁰³ *Mattilde Ceron Thomas Christiansen Dionyssis G. Dimitrakopoulos Sophia Russack* IS THE EU'S SPITZENKANDIDATEN PROCEDURE FIT FOR THE FUTURE? https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/06/Lead-candidate-explainer-clean_FINAL-2.pdf

¹⁰⁴ *Parlamenti European* <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-union-of-democratic-change/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-eu>

¹⁰⁵ *Parlamenti European* <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-union-of-democratic-change/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-eu>

Kreu II INFORMACIONE RRETH PARTIVE POLITIKE EVROPIANE

2.1 Traktatet themelore përcaktojnë rolin e Partive Politike Evropiane

(europartitë) në Nenin 10(4) TBE dhe Nenin 12(2) të Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian. Sipas këtyre dispozitave, partitë politike në nivel të BE-së kontribuojnë në formimin e vetëdijes politike evropiane dhe shprehjen e vullnetit të qytetarëve të Bashkimit. Neni 224 TFBE përcakton më tej se procedura e zakonshme legjislativë duhet të përdoret për t'i rregulluar ato dhe veçanërisht financimin e tyre. Partitë politike dhe fondacionet evropiane rregullohen nga Rregullorja 1141/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane të 22 tetorit 2014, e ndryshuar nga Rregullorja 2018/673 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 3 majit 2018 dhe Rregullorja 2019/493 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 25 marsit 2019 ('Rregullorja 1141/2014').¹⁰⁶

Pas thirrjeve të Parlamentit dhe përmbushjes së angazhimeve të marra në planin e tij të veprimtari për demokracinë evropiane (2020), Komisioni Evropian njoftoi rishikimin e Rregullores 1141/2014 si një nga iniciativat kryesore në vitin 2021.¹⁰⁷

Neni 38 i Rregullores 1141/2014 parashikon vlerësimin e zbatimit të saj nga Parlamenti Evropian deri në fund të vitit 2021¹⁰⁸. Komisionit iu kërkua të paraqiste një raport mbi të njëjtën çështje dhe një propozim legjislativ për të ndryshuar këtë rregullore nëse është e përshtatshme. Komisioni propozoi një paketë të re legjislativë më 25 nëntor 2021 për të përforcuar demokracinë dhe për të siguruar integritetin e zgjedhjeve. Paketa përfshinte dorëzimin për riformulimin e Rregullores 1141/2014.

Propozimi i Komisionit është pjesë e një iniciative më të gjerë mbi jetën demokratike dhe proceset zgjedhore në BE. Ai synon të lehtësojë ndërveprimet e partive politike evropiane me homologët e tyre kombëtarë, të rrisë transparencën (veçanërisht në lidhje me reklamën politike dhe donacionet), të ulë barrën e tepërt administrative dhe të rrisë qëndrueshmërinë financiare të partive politike dhe fondacioneve evropiane. Për më tepër, propozimi prezanton uljen e normës së bashkëfinancimit për europartitë nga 10% në 5%. Ai u lejon europartive dhe fondacioneve të mbledhin kontribute nga anëtarët e vendosur në vende jashtë BE-së. Së fundmi, propozimi autorizon partitë evropiane të përdorin fondet nga buxheti i BE-së në fushatat kombëtare të referendumit të fokusuara në BE. Qëllimi është të miratohen rregullat e reja para zgjedhjeve të Parlamentit Evropian në vitin 2024.

Parlamenti Evropian ia referoi propozimin Komitetit të Çështjeve Kushtetuese (AFCO). Komiteti për Buxhet (BUDG) u caktua si Komitet për mendim. Raportuesit e Komitetit AFCO, WIELAND Rainer (PPE, Gjermani) dhe GOERENS Charles (Renew, Luksemburg), paraqitën draft-raportin më 22 mars 2022. Gjithsej 307 amendamente u paraqitën në Komitetin AFCO.

¹⁰⁶ *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations*

In "Protecting our democracy, upholding our values" <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>

¹⁰⁷ *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations*

<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>

¹⁰⁸ *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations*

In "Protecting our democracy, upholding our values"

Raportuesi për Komitetin BUDG, Nils UŠAKOV, paraqiti raportin e tij legjislativ më 18 maj 2022. Në Komitetin BUDG, u paraqitën gjithsej 79 amendamente. Gjatë seancës plenare më 15 shtator 2022, Parlamenti miratoi qëndrimin e Komitetit AFÇO. Propozimi iu rikthye Komitetit AFÇO përgjigjësisë për negociatat ndërinstitucionale (Rregulli 59(4)).

Mandati negociues i Parlamentit synon të përmirësojë komunikimin midis partive evropiane dhe homologëve të tyre kombëtarë, të forcojë transparencën dhe stabilitetin financiar brenda partive politike dhe të sigurojë që vendet jo-anëtare të BE-së t'i përbahen vlerave ekuivalente me ato në BE. Përveç kësaj, ai përfshin dispozita mbi promovimin e barazisë gjinore, ruajtjen e ekuilibrit gjinor në organet drejtuese të partive politike evropiane dhe kërkesën për zbatimin e protokolleve për të luftuar ngacmimin seksual dhe të bazuar në gjini.¹⁰⁹

Nga ana e Këshillit, më 22 mars 2022, Këshilli i Çështjeve të Përgjithshme arriti një marrëveshje politike (një qasje e përgjithshme e pjeseshme) mbi propozimin¹¹⁰. Marrëveshja politike, ndër të tjera, kufizon pjesëmarrjen dhe kontributet e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane vetëm për anëtarët nga vendet e BE-së. Ajo mbështet modelin e bashkëfinancimit, duke kërkuar që partitë politike evropiane të kontribuojnë 10% dhe fondacionet politike 5% për t'u kualifikuar për subvencione evropiane. Për më tepër, ai urdhëron që këto subjekte të deklarojnë çdo vit aderimin e tyre në vlerat e BE-së. Për më tepër, ai kufizon burimet e gjeneruara vetë në 2% të buxhetit vjetor të partisë politike evropiane dhe përcakton aktivitetet e përbashkëta të lejueshme me partitë anëtare, duke përfshirë fushatat e referendumit. Për më tepër, ai synon të rrisë transparencën në proceset e donacioneve duke ulur prapën vjetor të donatorëve nga 3,000 euro në 1,500 euro, duke kërkuar që donatorët të japin informacionin e nevojshëm për identifikim. Përveç kësaj, ai synon të promovojë barazinë gjinore brenda partive dhe në listat e kandidatëve për zgjedhjet e Parlamentit Evropian.

Sipas Nenit 287(4) TFBE, në Opinionin 01/2022, Gjykata Evropiane e Auditorëve vlerësoi qëllimin për të rritur transparencën e financimit.¹¹¹

2.2 Partitë Politike Evropiane

Partitë Politike Evropiane rregullohen nga Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe Fondacioneve Politike Evropiane.¹¹²

Një parti politike përkufizohet nga kjo rregullore si një shoqatë qytetarësh, e cila ndjek objektiva politike dhe njihet nga, ose është themeluar në përpunje me, ligjet e të paktën një Shteti Anëtar të BE-së. Partitë politike evropiane përshkruhen si federata të partive politike kombëtare nga disa Shtete Anëtare të cilat janë të bashkuara nga afiniteti politik.

Ndërsa partitë politike evropiane nuk janë identike me grupet politike në Parlamentin Evropian - të cilat formohen nga Anëtarët e Parlamentit Evropian pas zgjedhjeve - ato dhe grupet e tyre politike të lidhura në Parlamentin Evropian kanë tendencë të punojnë ngushtë së bashku.

¹⁰⁹ *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations* In "Protecting our democracy, upholding our values" <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>

¹¹⁰ *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations*

¹¹¹ *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations*

In "Protecting our democracy, upholding our values" <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>

¹¹² <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 rregullon gjithashtu fondacionet politike evropiane, të cilat janë organizata kërkimore dhe avokuese të pavarura nga, por të lidhura ngushtë me, partitë politike evropiane.

Regjistrimi dhe kontrolli i partive politike dhe fondacioneve evropiane kryhet nga Autoriteti i Pavarur për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane. Partitë Politike Evropiane mund të regjistroheshin vetëm nëse përfaqësohen në të paktën shtatë shtete anëtare.¹¹³

Partite politike janë bashkimi i individeve mbi bazën e ideve me qëllim për garim në marrjen e pushtetit.¹¹⁴ Partitë politike kombëtare ndryshojnë nga partitë politike evropiane nga qëllimi, nuk kanë qëllim marrjen e pushtetit kombëtar, por garim në arenën evropiane për Parlamentin Evropian.

Në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë theksohet se ato duhet të jenë në përputhje me parimet demokratike dhe nuk lejohen ato parti programet e të cilave mbështeten në metoda totalitare dhe që nxisin urrejtje dhe përdorin dhunën për marrjen e pushtetit.¹¹⁵

2.3 Gjuhët që përdoren në Parlamentin Evropian

Ekzistojnë njëzet e katër gjuhë zyrtare të BE-së. Mbështetja e komunikimeve në kaq shumë gjuhë do të thotë që qytetarët mund të kenë akses dhe të kuptojnë më mirë ligjet e BE-së që i prekin ata. Qytetarët mund të bashkëprijnë me institucionet e BE-së duke paraqitur peticione ose duke kërkuar informacion në cilëndo nga gjuhët zyrtare dhe mund të ndjekin debatet në Parlament nëpërmjet transmetimit të drejtpërdrejtë në internet.¹¹⁶

Megjithatë, është gjithashtu e rëndësishme që eurodeputetët të jenë në gjendje të flasin, të dëgjojnë, të lexojnë dhe të shkruajnë në gjuhën e tyre dhe, në fakt, në cilëndo nga gjuhët zyrtare të BE-së. Kjo sepse është një parim themelor demokratik që çdo qytetar i BE-së mund të bëhet anëtar i Parlamentit Evropian, edhe nëse ai ose ajo nuk flet një gjuhë të huaj.¹¹⁷ Eurodeputetët zgjidhen për të përfaqësuar interesat e qytetarëve që votojnë për ta dhe jo në bazë të njohurive të tyre të gjuhëve të huaja. Përveç kësaj, për të garantuar të njëjtat kushte pune për të gjithë eurodeputetët, ata duhet të kenë akses të plotë në informacion në gjuhët e tyre përkatëse. Fjalimet e eurodeputetëve në një gjuhë zyrtare përkthehen njëkohësisht në gjuhë të tjera zyrtare dhe tekstet zyrtare përkthehen në të 24 gjuhët. Që legjislativi i BE-së të zbatohet drejtpërdrejt ose të transpozohet në legjislativin kombëtar, ai së pari duhet të përkthehet në gjuhën zyrtare të BE-së të secilit shtet anëtar.¹¹⁸ Qytetarët mund të kërkojnë dhe të marrin informacion në cilëndo prej gjuhëve zyrtare.¹¹⁹ Rëndësia e përkthimit në gjuhët e Bashkimit Evropian është shumë e madhe duhet të ketë një saktësi në përkthimin e të gjitha akteve, në mënyrë që mos të kuptohen gabim aktet në shtetet anëtare, rëndësia e përkthimit të akteve të Bashkimit Evropian është theksuar në rregullat e shkrimit të akteve të Bashkimit Evropian.¹²⁰

Anëtarësimi i Kroacisë më 1 korrik 2013 e çoi numrin e përgjithshëm të gjuhëve zyrtare në 24: bullgarisht, çekisht, kroatisht, danezisht, holandisht, anglisht, estonisht, finlandisht, frëngjisht,

¹¹³ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

¹¹⁴ Arjana Llano mendimi 1 autores

¹¹⁵ Arjana Llano, interpretim 1 nenit 9 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë

¹¹⁶ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/3/which-languages-are-in-use-in-the-parliament>

¹¹⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/3/which-languages-are-in-use-in-the-parliament>

¹¹⁸ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/3/which-languages-are-in-use-in-the-parliament>

¹¹⁹ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/3/which-languages-are-in-use-in-the-parliament>

¹²⁰ Arjana Llano, mendimi 1 autores

gjermanisht, greqisht, hungarisht, italisht, irlandisht, letonisht, lituanisht, maltisht, polonisht, portugalisht, rumanisht, sllovakisht, slovenisht, spanjisht dhe suedisht.

Vendimi për adoptimin e monedhës euro për këtë vend, Kroacinë u morr në Janar të vitit 2023¹²¹

Largimi i Mbretërisë së Bashkuar nga BE-ja nuk ka rezultuar në heqjen e anglishtes si gjuhë zyrtare. Të gjitha qeveritë e BE-së do të duhet të vendosin për këtë unanimisht dhe meqenëse anglishtja është gjithashtu një gjuhë zyrtare në Irlandë dhe Maltë, kjo mundësi duket e largët.

Të folurit e gjuhës së tyre amtare është një e drejtë themelore për eurodeputetët.¹²²

2.4 Autoriteti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane

Ky autoritet është krijuar me qëllim regjistrimin, kontrollin dhe vendosjen e sanksioneve ndaj Partive Politike Evropiane dhe Fondacioneve Politike Evropiane në përputhje me Rregulloren (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të 22 tetorit 2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane.¹²³

2.4.1 Donacionet dhe Kontributet

Listat informojnë rreth donacioneve dhe kontributeve (siç përcaktohet në Rregulloren (BE, Euratom) Nr. 1141/2014) të pranuar në të vërtetë nga partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane në lidhje me vitet specifike të referencës të treguara. Si pasojë, ato nuk rendisin thjesht të arktëueshmet (domethënë të drejtat për pagesa të ardhshme). Gjithashtu, sipas kuadrit ligjor aktual, Autoriteti nuk publikon artikuj të të ardhurave ku është identifikuar mungesa e avantazhit ekonomik, siç janë tarifat e pjesëmarrjes të bazuara në kosto për ngjarjet.¹²⁴

2.4.2 Donacionet që lidhen me vitin financiar 2024

Nga 6 dhjetori 2023 (6 muaj para periudhës së zgjedhjeve evropiane), partitë politike dhe fondacionet evropiane duhej të raportonin të gjitha donacionet e marra çdo javë.¹²⁵ Në varësi të kontrolleve të përputhshmërisë dhe kufizimeve të zbatueshme të mbrojtjes së të dhënave, Autoriteti i publikoi ato këtu sa më shpejt të ishte e mundur, zakonisht brenda një jave pasi të ishte informuar për to. Që nga 10 qershori 2024, vetëm donacionet mbi 12 000 euro duhet të raportohen menjëherë të Autoriteti. Të tjerat do të bëhen të disponueshme pasi të dorëzohen llogaritë vjetore në vitin 2025¹²⁶.

Donacionet e PARTIVE 2025)

Informacioni më poshtë është publikuar në përputhje me Nenin 32(1)(e) të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014¹²⁷.

Shumat e përfshira në tabelë janë të shënuara në EUR.

¹²¹ *Arjana Llano mendimi I autores bazuar ne vendimin e Bashkimit Evropian per adoptimin e emonedhes euro*

¹²² <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/3/which-languages-are-in-use-in-the-parliament>

¹²³ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/home/the-authority>

¹²⁴ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/donations-and-contributions>

¹²⁵ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/donations-and-contributions>
<https://www.appf.europa.eu/cmsdata/294845/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-04-11.pdf>

¹²⁶ <https://www.appf.europa.eu/cmsdata/294845/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-04-11.pdf>

¹²⁷ *Financial Year 2025 EUROPEAN POLITICAL*

FOUNDATIONS<https://www.appf.europa.eu/cmsdata/297039/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-07-09.pdf>

Donacionet mbi 12 000 EUR duhet të raportohen menjëherë tek Autoriteti.

Të tjerat do të bëhen të disponueshme pasi të dorëzohen llogaritë vjetore në vitin 2026.

Kur janë të disponueshme, Autoriteti tregon numrat kombëtarë të identifikimit të personave juridikë së bashku me emrat e tyre në tabelat më poshtë. Përditësimi i fundit më 9 korrik 2025

- Qendra Wilfried Martens për Studime Evropiane
Vlera e vendit donator
Groupe d'Etudes Géopolitiques (838661387) France 15 423,92
Fundacioni Casimir Pulaski (0000233247) Poloni 17 071.14
- Drejtim i Ri - Fondacioni për Reforma Evropiane
Vlera e vendit donator
Institut de Sciences Sociales, Économiques et Politiques (834901365) Francë 18 000.00
MULTIPLES (808 957 518) France 15 000,00
Fundacion Disenso (G01789965) Spanjë 18 000.00
Insamlingsstiftelsen för svensk konservatism (802481-4512) Suedi 18 000.00
- Forumi Liberal Evropian
Vlera e Vendi Donator
Ireland Limited (18 000.00)¹²⁸

2.5 Partitë Politike dhe Fondacionet Evropiane

Partitë Politike Evropiane, kanë filluar të shfaqen përpara zgjedhjeve të para të drejtpërdrejta evropiane të vitit 1979 dhe që atëherë janë rritur gradualisht në numër dhe kanë zgjeruar aktivitetet e tyre.¹²⁹

Të njohura zyrtarisht nga Traktati i Mastrohtit1, roli i partive politike evropiane është përcaktuar në Nenin 10(4) të Traktatit për Bashkimin Evropian² dhe në Nenin 12(2) të Kartës së Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian. Ky rol është më shumë sesa një bashkëpunim i familjeve politike ekzistuese përtej kufijve: Në të vërtetë, sipas këtyre dispozitave të Traktatit, partitë politike evropiane "kontribuojnë në formimin e vetëdijes politike evropiane dhe në shprehjen e vullnetit të qytetarëve të Bashkimit". Prandaj, Partitë Politike Evropiane, janë manifestimi i njohur i një mekanizmi transmetimi politik drejtpërdrejt midis qytetarëve dhe Bashkimit Evropian të tyre. Bazuar në Nenin 224 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian, i cili gjithashtu u prezantua nga Traktati i Nicës, mbështetja financiare nga buxheti i Bashkimit, si dhe kushtet dhe ndalimet që lidhen me të, fillimisht rregulloheshin nga Rregullorja (KE) nr. 2004/2003 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të 4 nëntorit 2003 mbi rregulloret që rregullojnë partitë politike në nivel evropian dhe rregullat në lidhje me financimin e tyre.

Rregullat mbi statutin dhe financimin e Partive Politike Evropiane dhe Fondacioneve Politike Evropiane, siç janë aktualisht në fuqi, përcaktohen në Rregulloren (BE, Euratom) nr. 1141/2014,

¹²⁸ Financial Year 2025 EUROPEAN POLITICAL

FOUNDATIONS <https://www.appf.europa.eu/cmsdata/297039/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20able%20as%20of%202025-07-09.pdf>

¹²⁹ Authority for European Political Parties and European Political Foundations pg.7 This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025

e cila zëvendësoi Rregulloren (KE) nr. 2004/2003¹³⁰.

Autoriteti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane

Autoriteti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane ("Autoriteti"), një organ i pavarur i BE-së, u krijua me Rregulloren (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 dhe u bë plotësisht funksional më 1 janar 2017.¹³¹

Autoriteti është përgjegjës për regjistrimin, sigurimin e përputhshmërisë dhe, kur është e nevojshme, vendosjen e sanksioneve ndaj partive politike dhe fondacioneve evropiane. Përveç kësaj, ai ofron shërbime transparence për qytetarët¹³²

Autoriteti kryen procedurat e regjistrimit dhe verifikimit në lidhje me partitë politike dhe fondacionet evropiane. Ai kontrollon përputhshmërinë e partive politike dhe fondacioneve evropiane me Rregulloren përkatëse të BE-së dhe, kur është e nevojshme, vendos për sanksione në përputhje me të drejtat procedurale.¹³³

Autoriteti kontribuon në ndërgjegjësimin politik në nivel evropian duke siguruar dukshmërinë e dokumentacionit, të cilin është i detyruar ta publikojë.

Autoriteti është pjesë e një zinxhiri autoritetesh administrative kompetente dhe kryen detyrat e tij në bashkëpunim me institucione të tjera, si dhe autoritete kombëtare - duke përfshirë sigurimin e integritetit të zgjedhjeve evropiane kundër abuzimit ose shkeljeve të të dhënave.

Ekipi i motivuar i Autoritetit e kryen këtë mision në mënyrë të pavarur, efikase dhe në respekt të pluralizmit politik. Në këtë mënyrë forcon demokracinë evropiane, mbron taksapaguesit dhe mbështet misionin e Parlamentit Evropian si një nga organet me të rëndësishme të Bashkimit Evropian.¹³⁴

2.6 Rregullore (Be, Euratom) nr. 1141/2014

Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 krijoi një kuadër ligjor mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve të tyre politike evropiane të lidhura, duke kërkuar që partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane të sigurojnë një lidhje të fortë midis qytetarëve të Unionit dhe demokracisë evropiane, me fokus të veçantë në integritet dhe transparencë. Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 themeloi Autoritetin dhe futi një sërë të drejtash dhe detyrimesh për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane.

Në varësi të një procedure regjistrimi me Autoritetin, ku kushtet e regjistrimit kontrollohen, partitë politike dhe fondacionet evropiane fitojnë një **personalitet juridik evropian** dhe mund të aplikojnë për financim nga Bashkimi. Pasi të regjistrohen, ato duhet të vazhdojnë të përmbushin

¹³⁰ *Authority for European Political Parties and European Political Foundations*pg.7This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025

¹³¹ Po aty

¹³² <https://www.appf.europa.eu/appf/en/home/the-director>Authority for European Political Parties and European Political Foundationspg.7This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025

¹³³ Po aty

¹³⁴ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/home/the-director>

kushtet e regjistrimit dhe të përmbushin një sërë detyrimesh, në veçanti ato që lidhen me donacionet dhe kontributet që marrin, aktivitetet dhe kërkesën kryesore për të respektuar vlerat mbi të cilat është themeluar Unioni.¹³⁵ Rregullorja mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane është ndryshuar dy herë që nga miratimi i saj. Në vitin 2018, Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 u ndryshua nga Rregullorja (BE, Euratom) 2018/673 për të shmangur pasojat e padëshirueshme të anëtarësimit shumëpartiak dhe për të modifikuar rregullat e financimit, dhe në vitin 2019 u ndryshua nga Rregullorja (BE, Euratom) 2019/493 për të forcuar mbrojtjen e të dhënave personale.¹³⁶

2.7 Ndryshimi i Rregullores (Be, Euratom) 2018/673

Rregullorja Ndryshuese (BE, Euratom) 2018/6736, ndër të tjera, ka shtrënguar kushtet për regjistrim si parti politike evropiane.¹³⁷ Kjo çoi në heqjen e dy partive politike evropiane dhe një fondacioni politik evropian të lidhur nga Regjistri i partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane. Amendamenti gjithashtu përsosi fuqitë rregullatore të dhëna Autoritetit dhe modifikoi nocionin e Pikës(ave) Kombëtare të Kontaktit, entitetet/personat e caktuar në nivel kombëtar për të shkëmbyer informacion në kontekstin e zbatimit të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014.¹³⁸

Shtrëngimi rregullave për regjistrimin e Partive Politike Evropiane, vjen për të regjistruar ato parti politike, që plotësojnë kushtet dhe shmangin pranimin pa kufi të regjistrimit të Partive Politike Evropiane.¹³⁹

Ndryshimi I Rregullores (Be, Euratom) 2019/493

Në mars 2019, Parlamenti Evropian dhe Këshilli miratuan Rregulloren (BE, Euratom) 2019/4937 e cila ndryshoi Rregulloren (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 në lidhje me një procedurë verifikimi në lidhje me shkeljet e rregullave për mbrojtjen e të dhënave personale në kontekstin e zgjedhjeve evropiane.¹⁴⁰

Procedura specifike e verifikimit që prezantoi synon t'i mundësojë Autoritetit të sanksionojë partitë politike evropiane dhe/ose fondacionet politike evropiane që qëllimisht

ndikojnë ose përpiqen të ndikojnë në rezultatin e zgjedhjeve evropiane duke përfitur nga një shkelje nga një person fizik ose juridik i rregullave të zbatueshme për mbrojtjen e të dhënave personale. Kjo procedurë verifikimi mund të aktivizohet vetëm pas një vendimi të autoritetit mbikëqyrës kombëtar dhe në praktikë varet nga informimi i Autoritetit për këtë vendim.

Prandaj është thelbësore që komunikimi midis autoriteteve kombëtare dhe Autoritetit të zhvillohet pa probleme dhe pa asnjë vonesë.¹⁴¹

¹³⁵ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/1141/oj/eng>

¹³⁶ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/1141/oj/eng>

¹³⁷ AMENDMENT OF REGULATION (EU, EURATOM) 2019/443 Amending Regulation (EU, Euratom) 2018/6736, among other things, has tightened the conditions for registration as a European political party.

¹³⁸ Po aty

¹³⁹ Arjana llano, mendimi I autores

¹⁴⁰ Arjana llano, mendimi I autores

¹⁴¹ Authority for European Political Parties and European Political Foundations This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf

Riformatimi i Rregullores (Be, Euratom) Nr. 1141/2014

Parlamenti Evropian bëri thirrje për ndryshime të mëtejshme të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014, në rezolutën e tij të 26 nëntorit 2020 mbi inventarizimin e zgjedhjeve evropiane (2020/2088(INI))⁸ dhe në Rezolutën e tij të 11 nëntorit 2021 mbi zbatimin e Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane (2021/2018(INI))⁹¹⁴²

Pas thirrjes së Parlamentit Evropian dhe

Planit të Veprimit për Demokracinë Evropiane të Komisionit Evropian, Komisioni Evropian paraqiti një propozim legjislativ më 25 nëntor 2021.

Propozim për një Rregullore të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane (e riformular), COM(2021)734 final, 2021/0375 (COD), 25.11.2021.

Propozimi ka çuar në pozicione negociuese si nga Parlamenti Evropian po ashtu edhe nga Këshilli, por nuk është miratuar.

Pas zgjedhjeve evropiane të vitit 2024, puna mbi propozimin legjislativ, i cili mbetet në pritje, mund të rifillojë. Më 18 shkurt 2025, Komiteti për Çështjet Kushtetuese i Parlamentit Evropian zhvilloi një shkëmbim pikëpamjesh në të cilin u ftuan përfaqësues të partive politike evropiane, Presidencës së Këshillit, Komisionit Evropian, si dhe Drejtorit të Autoritetit¹⁴³

2.8 Raporti i Parlamentit Evropian për zgjedhjet e vitit 2020

Kërkon një ligj të unifikuar zgjedhor evropian deri në vitin 2024, duke lejuar partitë politike evropiane të marrin pjesë plotësisht, me mbikëqyrje nga një Autoritet Zgjedhor Evropian.¹⁴⁴

Ai thekson nevojën për lista zgjedhore transnacionale dhe reforma në procesin Spitzenkandidat, duke u mundësuar votuesve të zgjedhin drejtpërdrejt Presidentin e Komisionit, me kandidatët që qëndrojnë në të gjitha Shtetet Anëtare sipas programeve të unifikuara.

of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.pg.9

¹⁴² *Authority for European Political Parties and European Political Foundations*This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. © Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.pg.9

¹⁴³ *Authority for European Political Parties and European Political Foundations*This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. © Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.pg.10

¹⁴⁴ **RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS**<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

Raporti nxit masa proaktive për të siguruar ekuilibrin gjinor dhe rritjen e përfaqësimit të grupeve të nënpërfaqësuar dhe thekson përgjegjësinë e Parlamentit për të inicuar dhe zbatuar ligjin e unifikuar zgjedhor deri në vitin 2024.

Komiteti Federal i Unionit të Federalistëve Evropianë u mblodh më 19 dhjetor 2020 Mirëprehet raportin e Parlamentit Evropian 'Realizimi i Zgjedhjeve Evropiane' të miratuar më 26 nëntor 2020 dhe mbështet elementet kryesore të tij:

Në këtë raport, Parlamenti Evropian bën thirrje për një ligj të unifikuar zgjedhor evropian që duhet të çojë në përmirësime të menjëhershme për zgjedhjet në vitin 2024. Ai bën thirrje për ndryshimin e Rregullores 1141/2014 për të lejuar partitë dhe lëvizjet politike evropiane të marrin pjesë plotësisht në hapësirën politike evropiane. Partitë politike evropiane duhet të njihen nga një Autoritet Zgjedhor Evropian. Gjithashtu, ky autoritet duhet të monitorojë zbatimin e ligjit të unifikuar evropian zgjedhor.

Partitë politike evropiane duhet të marrin pjesë plotësisht në fushatat zgjedhore evropiane me manifeste evropiane, një Spitzenkandidat dhe lista zgjedhore transnacionale. Listat elektorale transnacionale mund të ndihmojnë në transformimin e zgjedhjeve evropiane në një zgjedhje të vetme evropiane, në krahasim me mbledhjen e 27 zgjedhjeve kombëtare të veçanta që është sot.

Votuesit duhet të lejohen të votojnë për kandidatin e tyre të preferuar për Kryetar të Komisionit; Spitzenkandidaten duhet të jetë në gjendje të kandidojë si kandidatë zyrtarë në të gjitha Shtetet Anëtare, të zgjedhur nga një parti politike evropiane dhe të kandidojë për një program të unifikuar elektor. Procesi i zgjedhjes së Presidentit të Komisionit duhet të reformohet përpara zgjedhjeve evropiane të vitit 2024, në mënyrë që kandidati i zgjedhur të sigurojë mbështetjen e shumicës së eurodeputetëve.¹⁴⁵

Për inovacion të mëtejshëm në hapësirën politike evropiane duke përmirësuar aksesin në zgjedhje dhe fletëvotimet elektorale për partitë e reja në të gjithë kontinentin dhe në Shtetet Anëtare.

Parlamenti Evropian theksoni nevojën për të përdorur instrumente të tilla si listat e mbyllura për të arritur një Parlament të vërtetë të balancuar gjinor, si dhe u bëri thirrje Shteteve Anëtare dhe partive politike të marrin masa proaktive për të rritur përfaqësimin e grupeve të nënpërfaqësuar në listat zgjedhore.¹⁴⁶

Që për ta arritur këtë, Parlamenti Evropian duhet të përdorë urgjentisht të drejtën e tij për të inicuar një ligj të unifikuar evropian zgjedhor. Në këtë ligj të unifikuar zgjedhor evropian, qytetarët duhet të kenë dy lloje votash, një për të votuar për një deputet të Parlamentit Evropian në zonat e vendosura në çdo shtet anëtar dhe një për anëtarët që do të zgjidhen nëpërmjet një liste të mbyllur transnacionale në një zonë elektorale në mbarë BE-në. Këto lista transnacionale kërkojnë parti të vërteta evropiane transnacionale - në krahasim me një koleksion partish

¹⁴⁵ RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS <https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections> <https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁴⁶ RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS <https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

kombëtare - me programe të unifikuara elektorale dhe Spitzenkandidaten që janë në gjendje të qëndrojnë si kandidatë zyrtarë në të gjitha Shtetet Anëtare.¹⁴⁷

Rëndësia që Parlamenti Evropian t'ia përcjellë Këshillit propozimin e tij për një Rregullore mbi ligjin e unifikuar zgjedhor evropian deri në verën e vitit 2021, për t'u ratifikuar dhe zbatuar në të gjitha Shtetet Anëtare përpara zgjedhjeve të Parlamentit Evropian të vitit 2024.¹⁴⁸

2.9 Domosdoshmeria e rritjes së pjesëmarrjes në votime

Një tjetër pyetje e madhe për zgjedhjet e vitit 2024 është pjesëmarrja në votime dhe si të stimulohen votuesit për të hedhur votat e tyre. Deri në vitin 2014, pjesëmarrja në të gjithë BE-në kishte rënë vazhdimisht në çdo zgjedhje, duke sugjeruar një zhgënjim në rritje dhe shkëputje nga mekanizmat demokratikë në nivelin e BE-së. Megjithatë, një rritje e ndjeshme në vitin 2019 e vuri këtë diagnozë pesimiste në perspektivë.¹⁴⁹

Por në fakt, zhvillimi i pjesëmarrjes në votime brenda shteteve anëtare të vetme nuk ka treguar kurrë një pamje kaq të qartë. Pjesëmarrja ndryshon shumë midis vendeve, dhe gjithashtu midis viteve zgjedhore brenda të njëjtit vend. Një pjesë e konsiderueshme e rënies deri në vitin 2014 ishte për shkak të pranimi të shteteve të reja anëtare me numra mjaft të ulët pjesëmarrjeje. Anasjelltas, është e mundur që në vitin 2024 pjesëmarrja në të gjithë BE-në të mund të rritet përsëri për arsye të ngjashme statistikore: do të jenë zgjedhjet e para pa Mbretërinë e Bashkuar, e cila tradicionalisht ka pasur një pjesë shumë të lartë të jo-votuesve në zgjedhjet e PE. Kjo do të thotë që edhe nëse pjesëmarrja mbetet e pandryshuar në të gjitha shtetet e tjera anëtare, mesatarja evropiane do të rritet matematikisht.

Grafiku 2: Pjesëmarrja e votuesve në zgjedhjet e PE-së. Vija e trashë përfaqëson mesataren e BE-së, çdo vijë e hollë një shtet anëtar. E gjelbër: Gjermania, blu: Franca, e kuqe: Mbretëria e Bashkuar. Burimi i të dhënave: PE.¹⁵⁰

Por edhe faktorë të tjerë luajnë një rol. Pjesëmarrja relativisht e lartë në vitin 2019 rezultoi nga një kombinim i disa elementëve: zgjedhje kombëtare të njëkohshme në disa shtete anëtare, një fushatë intensive ndërgjegjësimi, veçanërisht në shtetin më të madh anëtar, Gjermaninë, frikë e përhapur për një fitore për partitë euroskeptike të krahut të djathtë pas referendumi të Brexit dhe zgjedhjeve të SHBA-së në vitin 2016, dhe politizimi dhe polarizimi në përgjithësi i rritur i çështjeve të BE-së që nga "polikrizat".¹⁵¹

¹⁴⁷ <https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁴⁸ RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS

<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁴⁹ <https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁴⁹ RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS

<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁴⁹ RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS

<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁵⁰ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/donations-and-contributions>

¹⁵¹ RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS

Ndërsa disa nga këta faktorë mund të kenë qenë një dukuri e vetme, politizimi i BE-së sigurisht që do të qëndrojë. Krahësuar me parlamentet kombëtare, PE ka vetëm një fuqi shumë të kufizuar për përcaktimin e axhendës: jo vetëm që i mungon e drejta e iniciativës (e cila i përket vetëm Komisionit), por gjithashtu duhet të gjejë marrëveshje me Këshillin për miratimin e çdo akti legjislativ. Në të kaluarën, partitë kanë luftuar për të bërë premtime të qarta për çështjet e BE-së gjatë fushatës zgjedhore. Në vend të kësaj, fushatat shpesh janë përqendruar në qëndrimet e përgjithshme të partive ndaj integritetit evropian - "pro" ose "kundër" BE-së - ose në çështje kombëtare krejtësisht të palidhura.¹⁵²

¹⁵³ Deri tani nuk kane munguar iniciativat nga Komisioni Evropian duke nxjerre rekord aktesh ne Bashkimin Evropian. Traktati i Lisbonës sanksionon të paktën 1 milion qytetarë të Bashkimit Evropian, që kanë shtetësinë nga një numër i konsiderueshëm shtetesh anëtare, mund të ndërmarrin iniciativa për të dërguar në Komisionin Evropian „një propozim të përshtatshëm për një çështje. Iniciativa e fundit që ka regjistruar Komisioni Evropian nje iniciativë Qytetare Evropiane ECI, të titulluar Iniciativa Evropiane e Kanbisit,për nxitjen e aksesit në kanabisin mjekësor.¹⁵⁴

Në Shqipëri, iniciativa ligjevenese I përket Keshillit të Ministrave,çdo deputeti dhe 20mije zgjedhesve e percaktuar nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë.¹⁵⁵

Në zgjedhjet e vitit 2024, në të kundërt, nuk do të mungojnë çështjet kryesore evropiane. Tema si kriza e sundimit të ligjit, rregullat e deficitit buxhetor, Pakti i Gjelbër Evropian ose kriza e sistemit të përbashkët të azilit nuk janë vetëm një çështje për ekspertët me bazë në Bruksel, por po diskutohen edhe në arenat publike kombëtare. Në mënyrë të ngjashme, mbrojtja e kufijve të jashtëm dhe çështjet e politikës së jashtme dhe të sigurisë si lufta në Ukrainë shihen gjithnjë e më shumë si çështje evropiane dhe jo vetëm si çështje kombëtare. Së fundmi, Konferenca për të Ardhmen e Evropës ka prodhuar një sërë të gjerë propozimesh për reforma në shumë fusha politikash, të cilat partitë do të jenë në gjendje të marrin në fushatat e tyre. E kombinuar me një përdorim më efektiv të Spitzenkandidaten të tyre, kjo mund të rrisë pjesëmarrjen e votuesve duke i kthyer zgjedhjet e vitit 2024 në një garë të vërtetë për të gjetur zgjidhje për çështje politike që kanë rëndësi për të gjithë qytetarët evropianë.¹⁵⁶

2.10 Zgjedhjet e Parlamentit Evropian 2024 - Më të Rëndësishme se Kurrë?

Dy vjet para zgjedhjeve të PE-së, shumë pyetje mbeten pa përgjigje dhe shumë mosmarrëveshje ndërinstitucionale ende duhet të zgjidhen. Edhe pse Parlamenti Evropian arriti së fundmi një marrëveshje të brendshme të rëndësishme mbi listat transnacionale, nuk ka gjasa që propozimet e tij mbi reformën zgjedhore të gjejnë së shpejti unanimitetin e nevojshëm midis qeverive kombëtare. ¹⁵⁷Në mënyrë të ngjashme, mund të presim që partitë evropiane të emërojnë përsëri kandidatë kryesorë në vitin 2024, por mund të jetë përsëri e pamundur të vlerësohet rëndësia e vërtetë politike e kësaj procedure deri pas zgjedhjeve. Një gjë që duket e qartë,

<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

¹⁵² Arjana Llano mendimi I autores

¹⁵³ Po aty

¹⁵⁴ Arjana Kasaj Llano " Monografia Trafiku I Drogës dhe Politikës e Bashkimit Evropian " botuar 2025 Shtepia botuese Triptik iISBN 97899288266473 fq.398

¹⁵⁵ Arjana Llano mendimi I autores

¹⁵⁶ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-elections>

¹⁵⁷ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-elections>

¹⁵⁷ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-elections>

megjithatë, është se politika e BE-së është bërë vazhdimisht më e spikatur vitet e fundit dhe se votuesit evropianë sot kanë një kuptim më të mirë të asaj që është në lojë në PE. Kjo hap një mundësi për një fushatë zgjedhore në të cilën temat me rëndësi të përbashkët mund të luajnë një rol më të rëndësishëm se kurrë më parë. Edhe pse sigurisht është e pamundur të parashikohet se cilat çështje të sakta do të formësojnë debatin publik në vitin 2024, është mjaft e sigurt se politika e BE-së nuk do të jetë më pak e rëndësishme sesa është sot. Prandaj, do të jetë detyrë e partive evropiane të përpunojnë qëndrime të përbashkëta transnacionale dhe t'u japin atyre dukshmëri publike në mënyrë që të qendrueshme¹⁵⁸ Zgjedhjet e fundit në 2024 diktuan ardhjen dhe një herë në mandat të Znj. Ursula, kjo ritheksoi dhe një herë besueshmërinë të kjo zonjë e nderuar në krye të Komisionit Evropian.¹⁵⁹

2.11 Parlamenti Evropian Sontazhi pas zhgjedhjeve I BE 2024

Çmimet në rritje dhe kostoja e jetesës (42%) dhe situata ekonomike (41%) ishin temat kryesore që i motivuan qytetarët evropianë të votonin në zgjedhjet e fundit evropiane në qershor të këtij viti.¹⁶⁰ Një e treta e votuesve (34%) thonë se situata ndërkombëtare ishte një temë që i inkurajoi ata të votonin, ndërsa një përqindje e ngjashme përmend mbrojtjen e demokracisë dhe sundimin e ligjit (32%). Ata që nuk votuan thonë gjithashtu se kostoja e jetesës (46%) dhe situata ekonomike (36%) mund t'i kishin motivuar ata të merrnin pjesë në zgjedhje.

Presidentja e Parlamentit Evropian, **“Roberta Metsola”**, duke komentuar rezultatet e anketës, thotë: **“Qershorin e kaluar, njerëzit në të gjithë Evropën e dhanë zërin e tyre, teksa pamë pjesëmarrjen më të lartë në zgjedhjet e Parlamentit Evropian në 30 vjet.** Ata na dhanë mandatin për të vepruar, për të ofruar përgjigje dhe zgjidhje dhe për të bërë një ndryshim pozitiv në jetën e tyre të përditshme.¹⁶¹ Ne do ta përmblim qëllimin. Gjatë javëve të ardhshme, Parlamenti Evropian po shqyrton me kujdes Komisionin e ri Evropian për t'u siguruar që ai do të adresojë çështjet që janë përparësi për njerëzit: koston e jetesës, gjendjen e ekonomisë sonë, demokracinë, sundimin e ligjit, migracionin dhe sigurinë. **Parlamenti Evropian do të vazhdojë të punojë që zëri i njerëzve të ketë rëndësi në BE.”** Znj. Roberta Metsola, vjen për herë të dytë në mandatin e saj në krye të Parlamentit Evropian, kjo zonjë I ka treguar botës, se gratë janë një forcë e madhe, që komandojnë botën e qytetëruar, pa luftë, dhunë e me paqe sociale¹⁶². Gratë janë një forcë dhe lokomotivë e shoqërisë njerëzore.

Mbështetja për BE-në dhe besimi në demokracinë parlamentare është i lartë

Besimi në demokracinë parlamentare evropiane është veçanërisht i lartë në fillim të mandatit të dhjetë parlamentar të PE-së: 42% e qytetarëve kanë një imazh pozitiv për Parlamentin Evropian - rezultati më i lartë i regjistruar ndonjëherë për këtë tregues.

¹⁵⁸ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-elections>

¹⁵⁹ Arjana Llano, mendimi I autore

¹⁶⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

¹⁶¹ The Eurobarometer survey after the European Parliament elections was conducted by the research agency Verian (formerly Kantar Public) between 13 June and 8 July 2024 in all 27 EU member states. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

¹⁶² Arjana Llano mendimi I autore

Evropianët konfirmuan mbështetjen e tyre për demokracinë e BE-së në zgjedhjet evropiane qershorin e kaluar. Pjesëmarrja ishte 50,74%, më e larta në 30 vjet dhe e ngjashme me atë të vitit 2019. Ajo u rrit në 16 nga 27 vende krahasuar me zgjedhjet evropiane të vitit 2019¹⁶³. Se votimi ka rëndësi, konfirmohet edhe nga 56% e qytetarëve që pajtohen se zëri i tyre ka rëndësi në BE - një rritje prej 8 pikësh përqindjeje krahasuar me shkurtin/marsin 2024 (48%).

Analiza e këtij sondazhi pas zgjedhjeve sugjeron më tej se votimi në zgjedhjet evropiane bëhet një zakon për shumë qytetarë. Kur u pyetën pse votuan, 46% e votuesve thanë se gjithmonë e bëjnë këtë, ndërsa 42% thanë se është detyra e tyre si qytetarë, dhe 20% thanë se duan të mbështesin partinë politike me të cilën ndihen të afërt. Vendimi se për kë të votojnë në zgjedhjet evropiane të vitit 2024 u bazua kryesisht në afërsinë e propozimeve të partive me idetë dhe vlerat e votuesve.¹⁶⁴ Propozimet e një partie të caktuar mbi çështjet evropiane ishin arsyeja më e shpeshtë për t'u zgjedhur në fletëvotim, e dhënë nga 47% (+4 pikë përqindjeje që nga viti 2019) e votuesve.¹⁶⁵

Anketa e Eurobarometrit pas zgjedhjeve e Parlamentit Evropian u krye nga agjencia kërkimore Verian (më parë Kantar Public) midis 13 qershorit dhe 8 korrikut 2024 në të 27 shtetet anëtare të BE-së. Anketa u krye ballë për ballë, me intervista video (CAVI) të përdorura gjithashtu në Çeki, Danimarkë, Finlandë dhe Maltë. U kryen gjithsej 26.349 intervista. Rezultatet e BE-së u peshuan sipas madhësisë së popullsisë në secilin vend. Përveç procedurës së peshimit bazuar në variablat socio-demografike (peshat pas stratifikimit sipas gjinisë dhe moshës, rajonit dhe urbanizimit), rezultatet për të gjitha pyetjet që lidhen me zgjedhjet evropiane në këtë anketë pas zgjedhjeve u peshuan sipas pjesëmarrjes aktuale kombëtare.¹⁶⁶

Besimi në Bashkimin Evropian, sa vjen e rritet dhe vendet që kanë ndërmarrë inisjativën për të dalë nga Bashkimi Evropian, si Anglia, tanime duan të anetaresohen prap në Bashkimin Evropian.¹⁶⁷

Konkretisht, Shqiperinë, Bashkimi Evropian, e ka ndihmuar me mbështetje të vazhdueshme dhe fonde për ndihmë dhe zhvillim, pa fondet e BE, vendi nuk do ishte në këtë stade zhvillimi, ekonomik, bujqësor, urbanizimi, shkencor, social, shendetësor. Politikat e vazhdueshme të saj kanë berë që të realizohen shumë projekte në vend , hapja e grup kapitujve në një kohë shumë të shkurtër të acquies komunitare, hap mundësinë që Shqipëria të antarësohet shumë shpejt në Komunitetin e Bashkimit Evropian. Të realizohet ëndrra e shumë shqiptareve të punojnë dhe

¹⁶³ The Eurobarometer survey after the European Parliament elections was conducted by the research agency Verian (formerly Kantar Public) between 13 June and 8 July 2024 in all 27 EU member states. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature> <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

¹⁶⁴ The Eurobarometer survey after the European Parliament elections was conducted by the research agency Verian (formerly Kantar Public) between 13 June and 8 July 2024 in all 27 EU member states. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature> <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

¹⁶⁵ The Eurobarometer survey after the European Parliament elections was conducted by the research agency Verian (formerly Kantar Public) between 13 June and 8 July 2024 in all 27 EU member states. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature> <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

¹⁶⁶ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature> <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

¹⁶⁷ ARJANA LLANO ,MENDIMI LAUTORES

jetojnë në vendet e Bashkimit Evropian, në vendet e zhvilluara me demokraci të konsoliduar dhe me meritokraci¹⁶⁸.

¹⁶⁸ *Arjana Llano, mendimi i autores*

Kreu III MENYRA E ORGANIZIMIT DHE E FUNKSIONIMIT TE PARLAMENTIT EVROPIAN

3.1 Si funksionojnë zgjedhjet evropiane

Çdo pesë vjet, qytetarët e Bashkimit Evropian zgjedhin Anëtarët e Parlamentit Evropian.¹⁶⁹

Çfarë janë zgjedhjet evropiane?

Si zgjidhen eurodeputetët?

Në zgjedhjet evropiane, qytetarët e vendeve të Bashkimit Evropian zgjedhin përfaqësuesit e tyre si Anëtarë të Parlamentit Evropian (PE).

Votimi në zgjedhjet evropiane

Çfarë është Parlamenti Evropian?¹⁷⁰

Parlamenti Evropian është e vetmja asamble transnacionale e zgjedhur drejtpërdrejt në botë. Anëtarët e Parlamentit Evropian përfaqësojnë interesat e qytetarëve të BE-së në nivel evropian.¹⁷¹

Që nga zgjedhjet e para të drejtpërdrejta në vitin 1979, zgjedhjet evropiane zhvillohen çdo pesë vjet.

Pas zgjedhjeve të vitit 2024, ka 720 eurodeputetë dhe traktatet e BE-së përcaktojnë ndarjen e vendeve për vend.¹⁷² Çdo shtet anëtar kthen një numër të caktuar anëtarësh të Parlamentit Evropian (EPU); nga gjashtë, në shtetet anëtare më të vogla si Malta, Luksemburgu dhe Qiproja, deri në nëntëdhjetë e gjashtë në Gjermani, më e madhja.

Vendet me popullsi më të madhe kthejnë më shumë vende sesa ato më të voglat. Megjithatë, parimi i "proporcionalitetit degresiv" siguron që më shumë vende për frymë të shkojnë në shtetet anëtare më pak të populluara.

Ligjet dhe traditat kombëtare zgjedhore qeverisin kryesisht Evropën, por ka disa rregulla të përbashkëta të BE-së të përcaktuara në Aktin Zgjedhor të vitit 1976.¹⁷³

3.2 Si funksionon Parlamenti Evropian

Bashkimi Evropian është i bazuar në sundimin e ligjit. Kjo do të thotë se çdo veprim i ndërmarrë nga BE-ja bazohet në traktatet e miratuara vullnetarisht dhe demokratikisht nga të gjitha vendet e BE-së. Traktatet negocohen dhe miratohen nga të gjitha shtetet anëtare të BE-së dhe pastaj ratifikohen nga parlamentet e tyre ose me referendum.¹⁷⁴

Traktatet përcaktojnë synimet e Bashkimit Evropian, rregullat e institucioneve të BE-së, si merren vendimet dhe marrëdhëniet midis BE-së dhe shteteve anëtare. Këto ndryshohen gjithnjë kur bashkohen shtete të reja anëtare. Herë pas here, ato janë ndryshuar edhe për të reformuar institucionet e Bashkimit Evropian dhe për t'i dhënë atij fusha të reja të përgjegjësisë.¹⁷⁵

¹⁶⁹ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁷⁰ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁷¹ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁷² <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/4/how-are-meps-elected>

¹⁷³ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/4/how-are-meps-elected>

¹⁷⁴ B A S H K I M I E V R O P I A N S Q A R O N Si funksionon Bashkimi Evropian Udhëzuesi juaj për institucionet e BE-së fq.3 <https://www.bpe.al/sites/default/files/documents/Si-Funksionon-BE.pdf>

¹⁷⁵ BASHKIMIEVROPIAN S Q A R O N Si funksionon Bashkimi Evropian Udhëzuesi juaj për institucionet e BE-së fq.3 <https://www.bpe.al/sites/default/files/documents/Si-Funksionon-BE.pdf>

Traktatet hynë në burimet primare të Bashkimit Evropian dhe si të tilla aktet e tjera dalin në bazë të Traktateve, ato paraqesin rëndësinë kryesore ndër aktet e BE.¹⁷⁶

Komisioni vepron si **‘rojtari i traktateve’**. Kjo do të thotë se bashkë me Gjykatën e Drejtësisë, Komisioni është përgjegjës për të siguruar zbatimin e duhur të ligjit të BE-së në të gjitha shtetet anëtare. Nëse sheh se ndonjë vend i BE-së nuk zbaton ligjin e Bashkimit Evropian dhe në këtë mënyrë nuk i përmbush obligimet e veta ligjore, Komisioni ndërmerr hapa për të përmirësuar situatën¹⁷⁷

3.2 Kompetencat e Parlamentit Evropian

Së bashku me përfaqësuesit e qeverive të vendeve të BE-së, eurodeputetët formojnë dhe vendosin për ligje të reja që ndikojnë në të gjitha aspektet e jetës në të gjithë Bashkimin Evropian, nga mbështetja e ekonomisë dhe lufta kundër varfërisë deri te ndryshimet klimatike dhe siguria¹⁷⁸.

Eurodeputetët vënë në qendër të vëmendjes tema të rëndësishme politike, ekonomike dhe sociale dhe mbështesin vlerat e Bashkimit Evropian: respektimin e të drejtave të njeriut, lirinë, demokracinë, barazinë dhe sundimin e ligjit.

Parlamenti miraton buxhetin e BE-së dhe shqyrton se si shpenzohen paratë. Ai gjithashtu zgjedh Presidentin e Komisionit Evropian, emëron Komisionerët e tij dhe i mban ata përgjegjës.

Roli i Anëtarëve të Parlamentit Evropian

Sa shpesh mbahen zgjedhjet evropiane?

Kur janë zgjedhjet e ardhshme evropiane?

Cilat rregulla zgjedhore evropiane janë të zakonshme në të gjitha vendet e BE-së?

Sa eurodeputetë zgjidhen?

Sa eurodeputetë zgjedh secili vend?

A do të votojmë për partitë kombëtare apo për partitë evropiane?¹⁷⁹

Cilat janë grupet politike në Parlamentin Evropian?¹⁸⁰

Ku mund t'i gjej rezultatet e zgjedhjeve të kaluara?

Çfarë ndodh menjëherë pas zgjedhjeve?

Cili është ndryshimi midis Parlamentit Evropian, Këshillit dhe Komisionit Evropian?¹⁸¹

Komisioni Evropian është dega ekzekutive e BE-së, përgjegjëse për propozimin dhe zbatimin e ligjit të BE-së dhe për funksionimin e përditshëm të BE-së. Parlamenti Evropian, që përfaqëson interesat e qytetarëve të BE-së, dhe Këshilli, që përfaqëson interesat e vendeve, formësojnë propozimet e Komisionit dhe, nëse bien dakord për to, i miratojnë ato.¹⁸²

Çfarë kompetencash ka Parlamenti Evropian?¹⁸³

¹⁷⁶ Arjana Llano, autore e librit

¹⁷⁷ BASHKIMIEVROPIAN SQARON Si funksionon Bashkimi Evropian Udhëzuesi juaj për institucionet e BE-së fq. <https://www.bpe.al/sites/default/files/documents/Si-Funksionon-BE.pdf>

¹⁷⁸ BASHKIMIEVROPIAN SQARON Si funksionon Bashkimi Evropian Udhëzuesi juaj për institucionet e BE-së fq. <https://www.bpe.al/sites/default/files/documents/Si-Funksionon-BE.pdf>

¹⁷⁹ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁸⁰ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁸¹ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁸² <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁸³ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

Së bashku me përfaqësuesit e qeverive të vendeve të BE-së, eurodeputetët hartojnë dhe vendosin për ligje të reja që ndikojnë në të gjitha aspektet e jetës në të gjithë Bashkimin Evropian, nga mbështetja e ekonomisë dhe lufta kundër varfërisë deri te ndryshimet klimatike dhe siguria.

Eurodeputetët vënë në qendër të vëmendjes tema të rëndësishme politike, ekonomike dhe sociale dhe mbështesin vlerat e Bashkimit Evropian: respektin për të drejtat e njeriut, lirinë, demokracinë, barazinë dhe sundimin e ligjit.¹⁸⁴

Parlamenti miraton buxhetin e BE-së dhe shqyrton se si shpenzohen paratë. Ai gjithashtu zgjedh Presidentin e Komisionit Evropian, emëron Komisionerët e tij dhe i mban ata përgjegjës.¹⁸⁵

Baza ligjore

Neni 12 i Traktatit për Bashkimin Evropian (TBE), Protokollin Nr. 1 mbi rolin e parlamenteve kombëtare në Bashkimin Evropian dhe Protokollin Nr. 2 mbi zbatimin e parimeve të subsidiaritetit dhe proporcionalitetit.

Objektivat

A. Arsyeimi për bashkëpunim¹⁸⁶

Vetë procesi i integrimit evropian përfshin transferimin e përgjegjësiave të ushtruara deri më tani nga qeveritë kombëtare në institucione të përbashkëta me kompetenca vendimmarrëse, duke zvogëluar kështu rolin e parlamenteve kombëtare (PN) si ligjvënës, autoritete buxhetore dhe organe përgjegjëse për shqyrtimin e ekzekutivit. Ndërsa disa nga përgjegjësitë e transferuara nga niveli kombëtar në atë të BE-së fillimisht i takojnë Këshillit, Parlamenti Evropian ka fituar progresivisht një rol të plotë parlamentar.¹⁸⁷

PN-të kanë filluar të shohin një shqyrtim më efektiv të aktiviteve të qeverive të tyre në BE dhe marrëdhënie më të ngushta me Parlamentin si një mënyrë për të rritur ndikimin e tyre në hartimin e politikave të BE-së dhe në të njëjtën kohë për të siguruar që BE-ja është ndërtuar mbi parime demokratike.¹⁸⁸

Nga ana e tij, Parlamenti në përgjithësi ka mbajtur pikëpamjen se marrëdhëniet e ngushta me PN-të do të ndihmonin në forcimin e legjitimitetit të tij dhe do ta afronin BE-në me qytetarët e saj.

B. Konteksti në zhvillim i bashkëpunimit

Roli i Parlamenteve Kombëtare fillimisht u zvogëlua me përparimin e integrimit evropian: fuqitë e BE-së janë rritur dhe fushat e saj të kompetencës janë zgjeruar, ndërsa votimi me shumicë është bërë rregull në Këshill dhe fuqitë legjislative të Parlamentit janë rritur gjithashtu.

Deri në vitin 1979, Parlamenti dhe Parlamentet Kombëtare ishin të lidhura organikisht, sepse eurodeputetët emëroheshin nga brenda Parlamenteve Kombëtare. Zgjedhjet e drejtpërdrejta në Parlament i ndërprejnë këto lidhje dhe për rreth 10 vjet marrëdhëniet u zbehën pothuajse në hiç. Nevoja për t'i rivendosur ato u bë e dukshme pas vitit 1989: u zhvilluan bisedime dhe u fillua vendosja e lidhjeve të reja për të zëvendësuar

¹⁸⁴ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁸⁵ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁸⁶ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

¹⁸⁷ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

¹⁸⁸ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

ato origjinale organike. Traktati i Maastrichtit ndihmoi duke i kushtuar dy deklarata (Nr. 13 dhe Nr. 14) kësaj teme, të cilat parashikonin në veçanti:¹⁸⁹

Njohjen e duhur të rolit të Parlamenteve Kombëtare në funksionimin e Bashkimit Evropian (qeveritë e tyre përkatëse duhet t'i informojnë ata "në kohën e duhur" për propozimet legjislative të BE-së dhe duhet të mbahen konferenca të përbashkëta kur është e nevojshme);

Bashkëpunim më i ngushtë midis Parlamentit dhe Parlamenteve Kombëtare, në formën e një ndërlidhjeje më sistematike, shkëmbimeve të informacionit, takimeve të rregullta dhe, ndoshta, dhënies së lehtësirave reciproke.

Për më tepër, Parlamentet Kombëtare fituan progresivisht kompetenca kontrolli mbi aktivitetet e qeverive të tyre në BE si rezultat i reformave kushtetuese, ndërmarrjeve qeveritare, ndryshimeve në metodat e tyre të funksionimit dhe interpretimeve të rregullave kushtetuese kombëtare të lëshuara nga gjykatat kushtetuese të disa Shteteve Anëtare. Komisionet e tyre të specializuara në çështjet e BE-së kanë luajtur një rol të madh në këto zhvillime, në bashkëpunim me Parlamentin.

Protokolli mbi rolin e Parlamenteve Kombëtare, i bashkëngjitur Traktatit të Amsterdamt, inkurajoi përfshirjen më të madhe nga ana e Parlamenteve Kombëtare në aktivitetet e BE-së dhe kërkoi që dokumentet dhe propozimet e konsultimit të përcilleshin menjëherë në mënyrë që Parlamentet Kombëtare të mund t'i shqyrtonin ato para se Këshilli të merrte një vendim.¹⁹⁰ Parlamentet Kombëtare luajtën një rol të rëndësishëm në diskutimet e mbajtura në Konventën për të Ardhmen e Evropës (1.1.4), dhe ato ishin gjithashtu objekt i njërit prej 11 grupeve të punës të Konventës. Në maj 2006, Komisioni pranoi t'ua përcillte të gjitha propozimet dhe dokumentet e reja të konsultimit Parlamenteve Kombëtare.¹⁹¹ Me ardhjen e Traktatit të Lisbonës, ky "dialog politik" është bërë një kërkesë ligjore për Komisionin. Traktati mbi Funksionimin e Bashkimit Evropian u jep Parlamenteve Kombëtare të drejtën për të marrë një gamë më të gjerë informacioni nga institucionet e BE-së, të cilat janë të detyruara të përcjellin të gjitha projektaktet legjislative dhe të njoftojnë Parlamentet Kombëtare për aplikimet për anëtarësim në BE.¹⁹² Traktati i Lisbonës e forcoi më tej rolin e Parlamenteve Kombëtare duke i përfshirë ato në procedurat për rishikimin e Traktateve, si dhe në mekanizmat e vlerësimit për zbatimin e politikave të BE-së në fushat e lirisë, sigurisë dhe drejtësisë. Ai gjithashtu formalizoi bashkëpunimin ndërparlamentar midis Parlamenteve Kombëtare dhe Parlamentit në përputhje me Protokollin mbi rolin e parlamenteve kombëtare në BE.¹⁹³

Përveç kësaj, Traktati i Lisbonës e rriti ndjeshëm rolin e Parlamenteve Kombëtare në procesin legjislativ të BE-së duke futur një mekanizëm paralajmërimi të hershëm (EWM), d.m.th. një sistem që u mundëson Parlamenteve Kombëtare të kontrollojnë nëse propozimet legjislative janë në përputhje me parimin e subsidiaritetit (Protokolli Nr. 1

¹⁸⁹ <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>

¹⁹⁰ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

¹⁹¹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

¹⁹² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

¹⁹³ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

mbi rolin e parlamenteve kombëtare në Bashkimin Evropian dhe Protokollin Nr. 2 mbi zbatimin e parimeve të subsidiaritetit dhe proporcionalitetit). Brenda tetë javësh nga data e transmetimit të një propozimi legjislativ, Parlamentet Kombëtare mund t'u dërgojnë një opinion të arsyetuar Presidentëve të Parlamentit Evropian, Këshillit dhe Komisionit, duke deklaruar pse konsiderojnë se drafti në fjalë nuk është në përputhje me parimin e subsidiaritetit.¹⁹⁴

Të dhënat e para të rezultateve në nivel lokal në të gjithë Evropën, të zgjedhjeve të Parlamentit Evropian të viteve 2024 dhe 2019.

Ky të dhënë mbulon afërsisht 100,000 njësi administrative lokale dhe mbi 500 parti vetëm për zgjedhjet e vitit 2024. Në këtë artikull, ne ofrojmë një përmbledhje të njohurive kryesore të ofruara nga ky të dhënë unike, duke u përqendruar në zhvillimet kryesore në nivel evropian¹⁹⁵.

Gjatë gjithë këtij , rezultatet raportohen për shtatë grupet e Parlamentit Evropian, me partitë jo të lidhura dhe "Jo të Inscrituara" të klasifikuara në katër kategori bazuar në profilin e tyre ideologjik: Të tjera (të majta), duke përfshirë nacionalistët e krahut të majtë; Të tjera (të qendrës së djathtë), duke përfshirë rajonalistët/nacionalistët e qendrës së djathtë; Të tjera (të djathta radikale); dhe Të tjera, për partitë pa ndonjë pozicion të qartë në boshtin majtas-djathtas. Ky klasifikim është një pjesë integrale e të dhënave BLUE_EP. Koalicionet e anëtarëve të identifikuar mirë të grupeve të dallueshme politike raportohen veçmas.¹⁹⁶ Ne i kombinojmë më tej shtatë grupet, katër kategoritë jo të lidhura dhe koalicionet ndërgrupore në katër "familje politike" më të gjera: E Majta (duke përfshirë të Majtën, të Gjellbrit/EFA-n dhe S&D); Qendra e djathtë (duke përfshirë Renew Europe dhe PPE); E Djathta Radikale (duke përfshirë ECR, ID/PfE dhe ESN); dhe Të Tjera (për parti dhe aleanca të tjera jo të klasifikuara që shtrihen përtej familjeve politike).

Mund të ekzistojnë mospërputhje të vogla midis rezultateve të raportuara më poshtë dhe atyre të raportuara nga autoritetet zgjedhore të shteteve anëtare, pasi të dhënat BLUE_EP mbështeten vetëm në të dhënat lokale dhe përdorin një metodë të standardizuar për të llogaritur pjesët e votave që mund të ndryshojnë nga llogaritjet kombëtare.

BLUE_EP janë të dhëna të hapura. Për të marrë informacion shtesë rreth dhe për të aksesuar të dhënat BLUE_EP, lexuesit tanë akademikë mund të kontrollojnë hyrjen përkatëse Zenodo¹⁹⁷.

1. Një Zhvendosje Djathtas dhe Erozioni i Aspiratave të Gjellbra dhe Liberale

Zgjedhjet e PE-së të vitit 2024 panë Parlamentin të zhvendosje djathtas si në vota ashtu edhe në vende, një zhvillim që mund të pritej që në fillim. Ky ndryshim djathtas u nxit kryesisht nga humbjet e të Gjellbërve dhe Liberalëve, me përqindjet e votave të të dy grupeve që u tkurrën përkatësisht me 32% (3.21 pikë përqindjeje) dhe 26% (3.17 pikë

¹⁹⁴ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/22/european-parliament-relations-with-the-national-parliaments>

¹⁹⁵ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

¹⁹⁶ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

¹⁹⁷ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

¹⁹⁷ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

përqindjeje), së bashku me një rritje të njëkohshme të votave të ekstremit të djathtë (+25%). Pjesët e votave të grupeve, 2019-2024¹⁹⁸

Grupi i majtë GUE/NGL dhe ECR i krahut të djathtë ishin të vetmet grupe që rritën pjesën e tyre të votave, ndërsa Patriotët për Evropën (PFE, më parë ID) të ekstremit të djathtë humbën nominalisht vota në sfondin e formimit të një grupi më të vogël të udhëhequr nga AfD, Evropa e Kombeve Sovrane (ESN)¹⁹⁹. Ndërkohë, pjesëmarrja e votave të grupeve tradicionale të qendrës së majtë (S&D) dhe qendrës së djathtë (EPP) mbeti relativisht e qëndrueshme. Zgjedhjet e vitit 2024 panë gjithashtu aleanca të gjera që përfshinin të gjithë qendrën politike duke zënë vendin e parë si në Poloni ashtu edhe në Rumani.

Si rezultat, pjesëmarrja e votave të krahut të majtë ra nga 43.08% në 36.86% (-6.22 pikë përqindjeje), ndërsa pjesëmarrja e votave të qendrës së djathtë u turr pak nga 33.41% në 31.11%. Në të kundërt, pjesëmarrja e votave të ekstremit të djathtë u rrit nga 21.84% në 27.25% (+5.42 pikë përqindjeje). Ndërsa, pas zgjedhjeve të vitit 2019, votuesi mesatar në BE27 ishte një votues i Renew Europe, tani është një votues i qendrës së djathtë i EPP-së - një ndryshim me pasoja potencialisht të rëndësishme institucionale.²⁰⁰

Pjesët e votave të familjeve politike, 2019-2024

Trendi i përgjithshëm i një të majteje në dobësim dhe një të djathtëje radikale në forcim ishte relativisht homogjen në të gjitha shtetet anëtare.²⁰¹ Vetëm në Finlandë, Itali dhe Poloni - tre vende që qeverisën aktualisht ose së fundmi nga të paktën një parti e djathtë radikale - e djathta radikale humbi terren elektoral, ndërsa e majta arriti vetëm fitime të konsiderueshme në Finlandë dhe Suedi. Situata në qendrën e djathtë ishte më e kundërt, me disa suksese të mëdha (Sllovakia, Slloveni, Gjermani, Maltë), si dhe humbje të qarta zgjedhore (Lituani, Spanjë, Austri).²⁰²

Ndryshimi në pjesën e votave të familjeve të partive evropiane, 2019-2024

Pikë përqindjeje të votuesve të regjistruar

MajtasQëndër-djathtë Radikale djathtas²⁰³

2. Pjesëmarrje e Qëndrueshme në Votues me dallime të dukshme Kombëtare

Pjesëmarrja e përgjithshme në nivel evropian duket e qëndrueshme, në 50.74%

Gjermania ul moshën e votimit në 16 vjeç për zgjedhjet evropiane - por a po i shkon në dorë të djathtës ekstreme?

Sfidat e pjesëmarrjes

Në vitin 2019, pjesëmarrja e përgjithshme në zgjedhjet e PE ishte nën 51 përqind, ende një përmirësim në krahasim me pjesëmarrjen prej vetëm rreth 43 përqind në zgjedhjet e vitit 2014 dhe 2009.

Sipas Traktatit të Maastrichtit të vitit 1992, të gjithë qytetarët e shteteve anëtare të BE-së kanë të drejtë të votojnë dhe të zgjidhen si në zgjedhjet e PE-së ashtu edhe në ato lokale në shtetet e tyre të banimit.²⁰⁴

¹⁹⁸ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

¹⁹⁹ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

²⁰⁰ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

²⁰¹ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

²⁰² <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

²⁰³ <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>

²⁰⁴ <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

Me kalimin e viteve, këto të drejta politike janë rritur në rëndësi, ndërsa më shumë evropianë i përdorin ato, megjithëse normat e pjesëmarrjes për qytetarët e BE-së që jetojnë jashtë shtetit të tyre të shtetësisë mbeten relativisht të ulëta.

Zgjedhjet po zhvillohen në vende të ndryshme në data të ndryshme, nga 6 qershori deri më 9 qershor. Ka të ngjarë që ato të vazhdojnë trendin e humbjes së terrenit nga grupet tradicionale të qendrës së djathtë dhe të qendrës së majtë. Formimi i një grupi të njohur parlamentar kërkon të paktën 23 eurodeputetë nga të paktën shtatë vende, dhe parti të ndryshme kombëtare shpesh ndërrojnë grupe ose bëhen të palidhura.

Pesë politikanë qëndrojnë pas foltoreve në një skenë debati, me një sfond rozë të ndezur. Kandidatët kryesorë për zgjedhjet e Parlamentit Evropian marrin pjesë në një debat në Parlamentin Evropian në Bruksel në maj 2024.²⁰⁵

Disa parti të ekstremit të djathtë akuzohen gjithashtu për lidhje me Kinën dhe Rusinë. Policia belge dhe franceze kohët e fundit kontrollon zyrat e PE-së me dyshimin se eurodeputetëve iu ofruan para për të promovuar propagandën ruse.²⁰⁶ Skandali, i quajtur "Russiagate", ka shtuar shqetësimet në lidhje me mungesën e transparencës në mënyrën se si partitë mbledhin para dhe rezultoi në një hetim që zbuloi se një e katërta e fondeve private shkon për partitë ekstremiste dhe populiste.

Cfarë bën Parlamenti Evropian?

PE shpesh konsiderohet më i dobët se Këshilli Evropian, i cili përfaqëson shtetet anëtare, ose Komisioni Evropian, i cili formon degën ekzekutive të BE-së së bashku me Këshillin.²⁰⁷

PE miraton ose refuzon kandidatët për president të komisionit.

Publikime të zgjedhura të BE-së

Perceptimet e qytetarëve në lidhje me politikën e konkurrencës: Raport

Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme për Konkurrencën, Komisioni Evropian, 2022²⁰⁸.

Politika e konkurrencës ka të bëjë me drejtësinë dhe mbajtjen nën kontroll të fuqisë së tregut. Kjo krijon një zgjedhje më të gjerë për konsumatorët dhe ndihmon në mbajtjen e çmimeve të përballueshme dhe përmirësimin e cilësisë. Ajo u lejon konkurrentëve të rinj ose më të vegjël të përballen me lojtarë të vendosur në një fushë loje të barabartë, duke inkurajuar efikasitetin dhe inovacionin, të cilët janë faktorë vendimtarë për transformimin dixhital dhe të gjelbër të ekonomisë dhe shoqërisë së BE-së.²⁰⁹

Politika e kohezionit dhe tregu i vetëm: Kostoja e mos-kohezionit

Komiteti Evropian i Rajoneve, 2024.

Ky studim zbaton një lente rurale-urbane në rezultatet e zgjedhjeve të fundit kombëtare dhe nënkombëtare të Shteteve Anëtare të Bashkimit Evropian (BE), me qëllim

²⁰⁵ <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

²⁰⁶ <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

²⁰⁷ <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

²⁰⁸ hParlamenti Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Pregoica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024<https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

²⁰⁹ Parlamenti Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Pregoica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024<https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

analizimin e modeleve të votimit euroskeptik (vlerat anti-BE) dhe identifikimin e shpjegimeve të mundshme për pakënaqësinë e votuesve në zonat rurale²¹⁰. Gjetjet tregojnë votim të lartë euroskeptik në shumë zona rurale në të gjithë BE-në. Në nivelin e zgjedhjeve kombëtare, kjo prirje rurale-urbane është më e theksuar në Shtetet Anëtare që janë më euroskeptike në përgjithësi. Në Itali, për shembull, pjesa më e madhe e mbështetjes për partitë anti-BE vjen nga zonat rurale.²¹¹ Në Poloni dhe Hungari, mbështetja euroskeptike drejtohet kryesisht nga zonat rurale. Megjithatë, euroskepticismi rural ndodh edhe në vendet më pak euroskeptike: në Holandë, ndërsa shumica e rajoneve nuk arritën një prag prej 25% të votave për partitë anti-BE, i vetmi rajon rural i vendit, Zeeuwsch-Vlaanderen, arriti një përqindje prej 33% të votave. Në mënyrë të ngjashme, në vende si Portugalia, Kroacia dhe Estonia, një ose disa rajone euroskeptike janë të gjitha kryesisht rurale. Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare²¹².

Partitë antiBE nga zonat rurale nuk duhet të ishin kunder, pasi Bashkimi Evropian është një komunitet, që I ka sjell benefite gjithë vendeve, që janë pjesë me mbështetje politike, ekonomike, sociale, kulturore, shkencore, individët që janë kundër janë kryesisht në zona të pazhvilluara, dhe nuk e njohin mënyren e funksionimit organizimit dhe nga panjohuritë rreth këtij komuniteti gjithpërfshirës, mbështetës, ndaj të gjitha vendeve anëtare dhe jo vetem dhe vendeve, që aspirojnë të behen pjese, BE I është bërë mbështetje e fuqishme.²¹³

Qëllimi i 'Rishikimit të Rezultateve të Zgjedhjeve Evropiane dhe Kombëtare' është gjurmimi me kujdes i përbërjes dinamike të Parlamentit Evropian. Me disa përditësime për çdo mandat legjislativ dhe të prodhuar vazhdimisht që nga viti 2014, 'Rishikimi' është baza e të dhënave më e plotë dhe gjithëpërfshirëse e brendshme që mbulon zhvillimet në spektrin politik në të gjithë BE-në. Me të dhëna që datojnë që nga zgjedhjet e para të drejtpërdrejta për Parlamentin Evropian në vitin 1979, Rishikimi është një burim referimi i paçmuar mbi përbërjen e Parlamentit Evropian dhe peizazhet politike kombëtare. Edicioni aktual, i botuar në qershor 2024, ofron një përditësim gjithëpërfshirës të fundit të mandatit, duke detajuar të gjitha ndryshimet në përbërjen e Parlamentit Evropian gjatë legjislaturës së tij të nëntë. Ai ofron informacion mbi Anëtarët e Parlamentit në largim sipas vendit, gjinisë, grupit politik dhe përkatësisë partiake që nga data 27/05/2024.

Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Edicioni i shtatorit 2024

²¹⁰ *Parlamenti Evropian: Drejtorja e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Pregoica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024*

²¹¹ <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹² <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹² *Parlamenti Evropian: Drejtorja e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Pregoica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024*

²¹³ *Arjana Llano, mendimi I autores*

Parlamenti Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Büttner, M., El Koura, Y., Pregoica, G., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Edicioni i shtatorit 2024, Parlamenti Evropian, 2024.²¹⁴

'Rishikimi i Rezultateve të Zgjedhjeve Evropiane dhe Kombëtare' i Parlamentit Evropian është burimi më i plotë dhe gjithëpërfshirës i të dhënave mbi zhvillimet në të gjithë spektrin politik në BE, duke ndjekur me kujdes përbërjen dinamike të Parlamentit Evropian me kalimin e kohës²¹⁵. Me të dhëna që datojnë që nga zgjedhjet e para të drejtpërdrejta për Parlamentin Evropian në vitin 1979, "Rishikimi" është një burim referimi thelbësor mbi përbërjen e Parlamentit Evropian dhe mbi peizazhet politike kombëtare. Botimi i shtatorit 2024 përditëson të gjitha ndryshimet në përbërjen e Parlamentit Evropian në fillim të mandatit të tij të 10-të. Ai ofron informacion mbi Anëtarët e Parlamentit të ardhshëm sipas vendit, gjinisë, grupit politik dhe përkatësisë partiake që nga seanca e tij konstituive më 16/07/2024.

Shtetësi Evropiane:

Raport Komisioni Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Shtetësia Evropiane - Raporti i Eurobarometrit, Komisioni Evropian, 2024.²¹⁶

Vëllimi aktual i anketës Standarde të Eurobarometrit të Pranverës 2024 përqendrohet në shtetësinë evropiane. Këtu analizojmë çështjet e mëposhtme: Lidhja e evropianëve me Bashkimin Evropian, veçanërisht krahasuar me lidhjen me qytetin/qytetin/fshatin e të anketuarit, me vendin e tyre dhe me Europën. Rezultatet e Bashkimit Evropian: çfarë i shohin evropianët si rezultatet më pozitive të Bashkimit Evropian? Nocioni i shtetësisë evropiane: a ndiejnë evropianët se janë qytetarë evropianë?²¹⁷ Cilat elementë krijojnë ndjenjën e një shtetësie evropiane? A i njohin evropianët të drejtat e tyre si qytetarë evropianë? A presin ata të marrin informacion mbi këtë çështje? Çështjet sociale: a ndiejnë evropianët se njerëzit kanë shumë të përbashkëta në vendin e tyre? Dhe në Bashkimin Evropian?²¹⁸

3.3 Bashkimi Evropian dhe boshllëqet demokratike

Hulumtimet e frymëzuara nga Anderson (1983) dhe Hobsbawm (Hobsbawm/Ranger 1992) kanë treguar qartë se kushtet shoqërore si identitetet kolektive dhe sferat publike nuk janë parakushte primordiale të një sistemi politik, por se sistemet politike janë me të vërtetë të afta të ndërtojnë demo-t e tyre në një dinamikë reciprokisht përforcuese.²¹⁹ Gjetjet mbi identitetet evropiane (Risse 2015), sferat publike evropiane (Risse 2014a), partitë politike në nivel evropian (Liedtke 2020), lëvizjet shoqërore (della Porta 2011) dhe gjithashtu shoqërinë civile (Kohler-Koch 2010) nënvizojnë se BE-ja është në rrugën e duhur për të zhvilluar atë që Grimm dhe Kielmansegg deklarojnë se mungon. Për shembull, një numër në rritje i qytetarëve të BE-së ndihen ose "padyshim" ose "deri në

²¹⁴ Parlamenti Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Pregoica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024<https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹⁵ <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹⁶ <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹⁷ <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹⁸ <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>

²¹⁹ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

një farë mase" se janë qytetarë të BE-së (Standard Eurobarometer 2019: 39)²²⁰. Ata nuk ndajnë një identitet homogjen evropian, i cili do të ishte baza hipotetike për një popull evropian që i ngjan popujve kombëtarë, por ata kanë një identitet dytësor evropian (Risse 2015). Në një mënyrë të ngjashme, nuk ka publik homogjen në BE, në të cilin të gjithë qytetarët ndajnë një gjuhë të përbashkët. Megjithatë, hulumtimet kanë treguar se zhvillimet dhe debatet publike ndërkufitare (Conrad 2016; Knaut 2016) dhe sferat publike evropiane po shfaqen (Risse 2014a). Sistemi ndërmjetës evropian i partive, sindikatave, shoqërisë civile dhe medias (Niedermayer 2005: 63) është ende i pamjaftueshëm dhe duhet të zhvillohet më tej, por ai tashmë ekziston (della Porta 2011; Liedtke 2020). Lidhur me një kujtesë dhe përvojë të përbashkët të qytetarëve të BE-së, Leggewie thekson se "Holokausti" është një referencë e përbashkët për të justifikuar "projektin e integritimit evropian" (Leggewie/Lang 2011).²²¹ Së treti, për shkak të rritjes së ndërvarësisë transnacionale, shtetet anëtare të BE-së (ose shtetet kombëtare në përgjithësi) janë gjithnjë e më pak të afta të adresojnë sfidat themelore politike vetë. Në rastet kur sfidat duhet të adresohen në nivel evropian apo edhe global, ruajtja e kompetencave në nivel kombëtar nuk do të rezultojë në një kontrollueshmëri të madhe demokratike. Përkundrazi, në këto raste, cilësia demokratike e sistemit politik mund të rritet vetëm me transferimin e kompetencave në BE - edhe nëse disa kushte shoqërore të demokracisë nuk janë zhvilluar ende plotësisht në nivel mbikombëtar.

REFORMAT demokratike në BE²²²

Bazuar në këtë shqyrtim të argumenteve në lidhje me të ashtuquajturën tezë të "deficitit substancial", reformimi i demokracisë në nivel BE-je është në fakt edhe një mënyrë për të gjeneruar kushtet shoqërore të demokracisë, siç janë sferat publike dhe sistemi ndërmjetës. Megjithatë, për këtë është e nevojshme të adresohet deficit i demokratik në nivel institucional (Føllesdal/Hix 2006), duke reformuar ligjin primar dhe sekondar dhe duke ndryshuar praktikën kushtetuese.²²³ Për ta arritur këtë, siç është treguar tashmë në Hyrje, ky punim kërkimor përqendrohet në një kombinim të forcimit të parlamentarizmit evropian nëpërmjet zgjedhjeve më kuptimplote të Parlamentit Evropian nga njëra anë dhe përmirësimit të cilësive procedurale të vendimmarrjes së BE-së në aspektin e llogaridhënies, transparencës, hapjes dhe përfshirjes me një fokus të

²²⁰ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²⁰ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²⁰ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²¹ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²² DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²³ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

veçantë në demokracinë pjesëmarrëse evropiane, si dhe qeverisjen demokratike në zonën e euros nga ana tjetër²²⁴. Kjo qasje kombinon demokracinë klasike parlamentare (Steffani 1983) dhe qasjet më të reja deliberative (Neyer 2006).²²⁵

3.4 Përmirësimi i demokracisë në Bashkimin Evropian

Neni 10 i TBE-së parashikon që qytetarët përfaqësohen drejtpërdrejt në Parlament dhe se kjo demokraci përfaqësuese është një nga themelet e BE-së. Edhe pse kjo njohje nuk u jep qytetarëve të drejta të reja si të tilla, ajo ka një vlerë të fortë simbolike.²²⁶

Në Nenin 1 të TBE-së përcaktohet se vendimet merren sa më hapur të jetë e mundur dhe sa më afër qytetarit.

Para zgjedhjeve të vitit 2014 për Parlamentin, të parat që u mbajtën pas hyrjes në fuqi të Traktatit të Lisbonës, Komisioni Evropian kërkoi të rriste interesin e qytetarëve për zgjedhjet evropiane. Në një rekomandim (Rekomandimi 2013/142/BE) dhe një komunikim, Komisioni ftoi partitë politike kombëtare dhe evropiane të informonin qytetarët për përkatësitë e tyre dhe të publikonin, para zgjedhjeve, emrat e kandidatëve për President të Komisionit që ata mbështetën. Duke marrë parasysh rezultatet e zgjedhjeve evropiane, sipas Nenit 17 të TBE-së, Këshilli Evropian i propozon Parlamentit një kandidat për President të Komisionit.

Një BE më e arritshme për qytetarët Traktati i Lisbonës sqaroi funksionimin e BE-së me qëllim përmirësimin e kuptimit të strukturës dhe procedurave të saj nga qytetarët. Numri i madh i procedurave legjislative, që më parë ishin të shumta, ia ka lënë vendin OLP-së dhe procedurave të veçanta legjislative, të detajuara rast pas rasti. Struktura e vjetër me shtylla është zëvendësuar nga një shpërndarje e qartë dhe precize e kompetencave brenda BE-së.

Traktati i Lisbonës përmirësoi gjithashtu transparencën e punës brenda BE-së dhe ia zgjeroi Këshillit parimin e kryerjes publike të procedurave, i cili tashmë zbatohet brenda Parlamentit, duke rezultuar në informacion më të mirë për qytetarët rreth përmbajtjes së procedurave legjislative.²²⁷

Disa presidencialistë në të vërtetë supozojnë se nevoja për të paraqitur kandidatët presidencialë dhe për t'i mbështetur ata në fushatat në të gjithë BE-në për një zgjedhje të përbashkët do të çonte gjithashtu në parti dhe fushata zgjedhore më të evropianizuara (Decker 2019b).²²⁸ Megjithatë, është e paqartë pse një zgjedhje e drejtpërdrejtë presidenciale duhet të ketë një efekt thelbësishëm më intensiv në këtë drejtim sesa sistemi parlamentar Spitzenkandidaten.

²²⁴ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²⁵ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²²⁶ The strengthening of European democracy <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-strengthening-of-european-democracy.html>

²²⁷ The strengthening of European democracy <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-strengthening-of-european-democracy.html>

²²⁸ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

Sistemi ekzistues shumëpartiak në Bashkimin Evropian gjithashtu paraqet një sfidë të rëndësishme për krijimin e një procedure pune për një zgjedhje të drejtpërdrejtë presidenciale. Është e pamundur që ndonjë president të fitojë një shumicë në të gjithë BE-në në raundin e parë. Prandaj, Decker propozon disa opsione për një sistem zgjedhor, përkatësisht (1) një sistem votimi preferencial, (2) një kolegji zgjedhor dhe zgjedhje të ndara në çdo shtet anëtar, ose (3) një balotazh në Parlamentin Evropian për të zgjedhur presidentin. Megjithatë, të gjitha këto opsione vjen me disavantazhe të konsiderueshme. Një sistem votimi preferencial do ta ndërlikonte, në vend që ta thjeshtonte, procedurën e votimit, duke i larguar më tej qytetarët më pak të informuar nga politika e BE-së.²²⁹ Një kolegji zgjedhor me përfaqësim proporcional të kontingjenteve kombëtare vetëm sa do të përsëriste përbërjen partiake-politike të vetë Parlamentit Evropian. Nga ana tjetër, një kolegji zgjedhor në stilin amerikan ku votat kombëtare caktohen sipas një parimi mazhoritar "fituesi i merr të gjitha" mund të krijojë shumica më të qarta, por - siç tregon shembulli i SHBA-së - rrezikon të rrisë polarizimin dhe t'i largojë më tej shtetet anëtare të BE-së.²³⁰ Për më tepër, është e paqartë nëse qytetarët e BE-së, të cilët janë mësuar kryesisht me sisteme parlamentare me dinamika koalicionesh shumëpartiake, do të pranonin një president të BE-së të votuar në detyrë vetëm me shumicën e votave popullore. Në vend të një balotazhi në Parlamentin Evropian, një sistem parlamentar do të ishte shumë më i thjeshtë dhe më transparent.

Shtetet anëtare mbeten përgjegjëse për zbatimin e politikave të BE-së në shumicën e fushave. Për të arritur pozicionin qendror të synuar të një presidenti të BE-së, ai ose ajo do të kishte nevojë për pushtetin e përcaktimit të rendit të ditës në nivelin e BE-së. Prandaj, shtetet anëtare do të duhej të hiqnin dorë nga presidenca e rradhës së Këshillit.²³¹

3.5 Kontrollat e Përputhshmërisë Financiare

Korniza aktuale rregullatore nuk i ofron Autoritetit informacion gjithëpërfshirës në kohë reale mbi të ardhurat dhe shpenzimet e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane gjatë vitit zgjedhor.²³² Një vlerësim i plotë i transaksioneve financiare të vitit 2024 do të jetë i mundur vetëm pas qershorit 2025, kur partitë politike evropiane duhet të paraqesin pasqyrat e tyre financiare të vitit 2024 në përputhje me Nenin 23 të Rregullores

²²⁹ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²³⁰ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²³¹ DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plottka and Manuel Müller november 2020

²³² This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

²³² This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

(BE, Euratom) Nr. 1141/2014. Megjithatë, Autoriteti ka nisur kontrollet paraprake, të cilat ishin të mundura në bazë të raportimit të donacioneve ose burimeve publike gjatë vitit, dhe ka kërkuar dokumentacionin përkatës kur është e nevojshme.

3.6 Monitorimi i donacioneve

Obligimet specifike të raportimit zbatohen për donacionet në gjashtë muajt para zgjedhjeve evropiane. Donacionet duhej t'i njoftoheshin Autoritetit çdo javë gjatë kësaj periudhe parazgjedhore. Deri në zgjedhje, Autoriteti mori 137 njoftime të tilla për donacione.²³³ Autoriteti kryeu kontrolle fillestare të saktësisë dhe përputhshmërisë, dhe publikoi donacionet zakonisht brenda një jave nga marrja e njoftimeve. Kjo i dha publikut një pamje pothuajse në kohë reale të strukturës në zhvillim të të ardhurave të partive politike dhe fondacioneve evropiane kur kishte më shumë rëndësi.

Ndërsa një shqyrtim i plotë do të jetë i mundur vetëm pasi pasqyrat e plota financiare për vitin 2024 të bëhen të disponueshme në mesin e vitit 2025, Autoriteti ka kryer tashmë një shqyrtim të thelluar të 15 donacioneve për shkak të pranisë së treguesve të rrezikut në lidhje me përputhshmërinë me Rregulloren (BE, Euratom) Nr. 1141/2014.²³⁴

Në disa raste, u aplikua shqyrtim shtesë për të kontrolluar donacionet që burojnë nga degët e grupeve të korporatave me seli në vendet e treta me bazë në BE, për të vërtetuar se donacioni nuk është ofruar dhe financuar në mënyrë efektive nga origjina jo-BE siç ndalohej nga Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014. Për të kryer këtë shqyrtim, Autoriteti nuk e kufizon vlerësimin e tij në transaksionin përfundimtar të marrë nga partia ose fondacioni; Brenda fushëveprimit të mjeteve të saj hetimore, ajo kërkon të identifikojë vendimmarrësin aktual që qëndron pas donacionit. Në këtë drejtim, Autoriteti mbetet i shqetësuar për mungesën e mjeteve ligjore që do t'u mundësonin njësive të inteligjencës financiare të ndanin informacion mbi transaksionet e dyshimta.

Lidhur me donacionet në periudhën parazgjedhore, partitë politike evropiane dhe fondacionet evropiane i drejtuan gjithashtu një numër pyetjesh parandaluese Autoritetit me iniciativën e tyre.²³⁵

“Monitorimi i donacioneve ka një rëndësi të madhe dhe transparenca e tyre për demokracinë, në mënyrë që mos të abuzohet me donacionet. Deri tani nuk ka të dhena për shpërdorimin e tyre, apo për përfitime abuzive nga BE.”²³⁶

3.7 Monitorimi i fushatave të partive politike evropiane

Në mungesë të raportimit të plotë financiar të kërkuar nga partitë politike evropiane deri në vitin pas zgjedhjeve evropiane, Autoriteti megjithatë kërkonte të monitoronte, në masën

²³³ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. © Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

²³⁴ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

²³⁵ Po aty

²³⁶ Arjana Llano, *menimi i autores*

e mundshme, aktivitetet e partive politike evropiane ndërsa fushatat e tyre ishin në vazhdim, në mënyrë që të minimizonte rreziqet e përputhshmërisë²³⁷.

Partitë politike evropiane kontribuan në këtë qasje paraprake duke kërkuar në mënyrë proaktive, në 6 raste në vitin 2024, udhëzime nga Autoriteti specifik për aktivitetet e tyre të fushatës. Këto kërkesa ofruan një mundësi të vlefshme për të parandaluar problemet e përputhshmërisë në raste specifike, duke

lejuar gjithashtu Autoritetin të ofrojë udhëzime relevante publike²³⁸. Megjithatë, këto ndërveprime gjithashtu treguan një nevojë për udhëzime të vazhdueshme që mund të jetë për shkak, pjesërisht, të evolucionit të strategjive të fushatës, siç është ndikimi në rritje i mediave sociale dhe ndikuesve. Por nevoja për udhëzime rrjedh edhe nga natyra e kuadrit legjislativ, i cili përfshin kërkesa mbivendosëse nga ligjet e Bashkimit dhe ato kombëtare që rregullojnë aktivitetet e fushatës evropiane. Disa parti politike evropiane raportuan se u përballën me çështje të ligjit kombëtar gjatë fushatave të tyre.

Autoriteti gjithashtu kreu një shqyrtim paraprak të aktiviteve të fushatës të planifikuara nga partitë politike evropiane në dritën e Planit të Veprimit të Fushatës Evropiane (E-CAP), një udhëzim parandalues për menaxhimin e pajtueshmërisë i ofruar nga Autoriteti. Ky shqyrtim paraprak tregoi se E-CAP lehtësoi zbatimin e parimeve udhëzuese të fushatës zgjedhore evropiane të partive politike evropiane në përputhje me rregullat: fushëveprimi dhe përmbajtja evropiane, pronësia dhe dukshmëria e partive politike evropiane, dhe përputhshmëria me ligjin kombëtar.²³⁹

Në përputhje me Nenin 10a të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014, Autoriteti gjithashtu monitoroi vazhdimisht publikimet online nga partitë politike dhe fondacionet evropiane, duke përfshirë një rotacion midis stafit të Autoritetit në fundjavat para zgjedhjeve evropiane.²⁴⁰

Autoriteti vërejtë se partitë politike evropiane u angazhuan në mënyrë aktive në aktivitetet e fushatës, si përmes ngjarjeve fizike ashtu edhe në mediat sociale.²⁴¹

²³⁷ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. © Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

²³⁸ Po aty

²³⁹ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information.

²⁴⁰ Po aty

²⁴¹ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

Kreu IV INTEGRITETI DEMOKRATIK EVROPIAN

4.1 Mbrojtja e integritetit demokratik

Mbrojtja e integritetit demokratik të Bashkimit Evropian përfshin, në veçanti, sigurimin që strukturat demokratike të jenë elastike. Kjo, nga ana tjetër, kërkon që organizatat e ekspertëve të bashkëpunojnë. Autoriteti kontribuoi ndjeshëm në këtë përpjekje duke bashkuar dhe ndarë praktikat më të mira midis organizatave që marrin pjesë në përpjekjet për të mbrojtur demokracinë evropiane.²⁴²

4.1.1. Përgatitja për skenarë kërcënimesh

Me qëllim rritjen e përgatitjes operacionale për zgjedhjet evropiane, Autoriteti organizoi në pranverën e vitit 2024, përpara zgjedhjeve, një takim pasues të ushtrimit të vitit 2023 për mbrojtjen e të dhënave dhe organet e tjera kompetente në nivel kombëtar dhe të Unionit. Morën pjesë përfaqësues të 14 autoriteteve të Shteteve Anëtare, si dhe Bordi Evropian i Mbrojtjes së të Dhënave.

Eventi u përqendrua në shkeljet e të dhënave personale që ndikojnë në integritetin demokratik evropian, dhe ndau praktikat më të mira në këtë drejtim.

Temat e diskutimit përfshinin gjithashtu ankesat e paraqitura te disa autoritete kombëtare të mbrojtjes së të dhënave në lidhje me fletëpalosjet dhe materialet e tjera reklamuese nga partitë politike. Në takim u trajtuan gjithashtu rreziqet e ndërhyrjeve të huaja në proceset demokratike evropiane.²⁴³

Ndërhyrja e huaj: si po lufton Parlamenti kërcënimin ndaj demokracisë së BE-së

Fuqitë e huaja përdorin dezinformimin dhe sulmet kibernetike për të provuar të formësojnë opinionin publik të BE-së në interesin e tyre. Zbuloni se si po kundërpërgjigjet BE-ja.

Aktorët keqdashës mund të përpiqen të përfitojnë dhe të minojnë besimin në zgjedhje ose në sistemin demokratik.²⁴⁴

Edhe pse imazhi i BE-së midis qytetarëve evropianë mbetet pozitiv, ajo nuk është immune ndaj manipulimit të informacionit dhe përpjekjeve të ndërhyrjes. Për këtë arsye, BE-ja ka ndërmarrë masa konkrete për të forcuar mbrojtjen e saj kundër dezinformimit, duke miratuar ligje të reja dhe duke kërkuar mënyra të tjera për të rritur rezistencën dhe për të mbrojtur demokracinë.²⁴⁵

²⁴² This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.

²⁴³ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025. pg.11

²⁴⁴ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁴⁵ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

*“Dezinformimet e përhapura në mënyrë të qëllimshme nga shtete të caktuara kundrejt Bashkimit Evropian, apo njësteti tjetër kanë si qëllim të godasin reputacionin dhe ulin besueshmërinë në organizata kaq të rëndësishme ose për shtete të caktuara me qëllim për ta dëmtuar këtë shtet këtë organizatë, por jo vetëm ndonjëher dhe individë të shënjestruar për tu goditur me dezinformime, për ti prishur reputacionin dhe për të humbur besueshmërinë. Lufta ndaj dezinformimeve duhet të jetë e ashpër, ndaj të gjithë aktorëve ,mediave dhe faktoreve që ndikojnë në dezinformim. Dezinformimet prishin stabilitetin, kohezionin, qëndrueshmërinë, reputacionin për të ndikuar në opinonet publike. Masat e marra nga Bashkimi Evropian, kanë qenë koherente. Te gjitha vendet e botës duhet të luftojnë dezinformimet, pasi ato janë të dëmshme në demokraci”.*²⁴⁶

Demokracia e BE-së nën presion

Në fillim të mandatit parlamentar 2024-2029, eurodeputetët formuan një komitet të ri të posaçëm mbi Mburoja e Demokracisë Evropiane, të cilit iu dhanë 12 muaj për të propozuar hapa për të forcuar rezistencën demokratike të BE-së kundër ndërhyrjeve të huaja dhe dezinformimit.²⁴⁷

Për ta bërë këtë, komiteti po shqyrton ndikimin e legjislacionit ekzistues dhe të planifikuar për të zbuluar boshllëqet e mundshme ligjore që mund të shfrytëzohen për ndërhyrje dashakeqe demokratike. Ai do të përqendrohet në ndërhyrjet përmes platformave online dhe ndikimin e tyre në demokraci; sulmet ndaj infrastrukturës kritike; sulmet kibernetike; përmbajtjen e gjeneruar nga intelijenca artificiale dhe deepfakes që synojnë ndërhyrjen e huaj dhe manipulimin e informacionit; dhe kërcënimet hibride vendase, si dhe rolin e aktorëve dashakeq shtetërorë ose jo-shtetërorë.²⁴⁸ Puna e tij do të kontribuojë në iniciativën e ardhshme "Mburoja e Demokracisë Evropiane" nga Komisioni Evropian, e cila do të adresojë rreziqet më të rënda për demokracinë e BE-së.²⁴⁹

Duke vazhduar punën nga mandati i mëparshëm

Në mandatin e mëparshëm 2019-2024, Parlamenti ngriti alarmin në lidhje me përpjekjet sistematike të aktorëve të huaj për të ndërhyrë në zgjedhje dhe procese të tjera demokratike. Që në vitin 2019, eurodeputetët vunë re një rritje të ndjeshme të propagandës ruse dhe përpjekjeve për të anashkaluar kufizimet në financimin e huaj të partive politike.²⁵⁰

U formuan dy komisione të posaçme parlamentare radhazi për të shqyrtuar ndërhyrjet e huaja në proceset demokratike të BE-së, së pari në vitin 2020 dhe më pas në vitin 2022. Bazuar në gjetjet e tyre, eurodeputetët dolën me rekomandime për të përmirësuar qëndrueshmërinë e BE-së përballë dezinformimit dhe ndërhyrjes, dhe për të mbrojtur zgjedhjet evropiane të vitit 2024.

²⁴⁶ Arjana Llano, mendimi I autores

²⁴⁷ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁴⁸ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁴⁹ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁵⁰ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

Eurodeputetët shprehën shqetësim specifik në lidhje me ndërhyrjen ruse dhe kineze në punët e BE-së, por gjithashtu kërkuar të ndërtonin mbrojtjen e BE-së kundër ndërhyrjes së vendeve të tjera, si Katari dhe Maroku²⁵¹.

Në shkurt të vitit 2024, eurodeputetët shprehën shqetësimet dhe zemërimin e tyre pasi dolën akuza të mëtejshme se Rusia po përpaket të rekrutojë eurodeputetë si agjentë ndikimi dhe po u ofron narrativa partive dhe aktorëve të ekstremit të djathtë në të gjithë BE-në me qëllim që të minojë mbështetjen për Ukrainën.

Në prill të vitit 2024, eurodeputetët kërkuar më shumë sanksione kundër Rusisë, si një përgjigje e menjëhershme ndaj përpjekjeve të raportuara të Kremlinit për të përhapur dezinformim kundër BE-së, përmes mediave të mbështetura nga Kremlini. Eurodeputetët gjithashtu dënuan ndërhyrjen e Kremlinit në punët e BE-së duke bërë pagesa për disa eurodeputetë dhe kandidatë në zgjedhjet evropiane, me qëllim përhapjen e propagandës ruse.

Duke iu drejtuar krerëve të shteteve dhe qeverive të BE-së në mars të vitit 2024, Presidentja e Parlamentit Roberta Metsola vuri në dukje se zgjedhjet evropiane do të testonin qëndrueshmërinë e sistemeve tona.²⁵²

"Ne e dimë se sa larg do të shkojnë aktorët e tjerë për të prishur proceset tona demokratike. Po shohim përpjekje në shumë shtete për të nxitur dezinformimin, keqinformimin dhe propagandën, të cilat vijnë nga aktorë armiqësorë ndaj projektit evropian. Nuk mund të lejojmë që kjo narrativë, propagandë dhe dezinformim shkatërrues të përhapet pa e kundërshtuar atë", tha ajo.²⁵³

Nuk mund ta lejojmë që kjo narrativë, propagandë dhe dezinformim shkatërrues të përhapet pa e kundërshtuar atë.

Roberta Metsola

Presidente e Parlamentit Evropian

Teknikat dhe taktikat e dezinformimit

Taktikat e manipulimit synojnë të përhapin informacione të rreme ose mashtruese me qëllim mashtrimin e opinionit publik dhe krijimin e konfuzionit në mënyrë që e vërteta të mos dallohet më nga gënjeshtat.²⁵⁴

Polarizimi i opinionëve forcon pikëpamjet më ekstreme në një debat ekzistues me qëllim që të heshtë pikëpamjet më të moderuara dhe ta bëjë debatin demokratik të vështirë ose të pamundur.

Narrativat që pretendojnë pa bazë mashtrim, parregullsi, mosbesim ndaj institucioneve synojnë të mbjellin konfuzion dhe kaos dhe të pengojnë debatin demokratik.²⁵⁵

²⁵¹ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁵² <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁵³ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁵⁴ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁵⁵ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

Dezinformati, manipulimi i informacioneve dhe informacionet keqdashese, janë rrezik për demokracinë jo vetëm në Bashkimin Evropian por në çdo vend të botës së qytetuar, këto minojnë vlerat, shkatërrojnë demokracinë, shtremërojnë të vërtetën dhe përbejnë rrezik për prishjen e imazhit dhe reputacionit të institucioneve të Bashkimit Evropian, por jo vetëm dhe të individëve që bëhen objekt diskutimi për shkak të profesionit.²⁵⁶

4.2 Faktori i rrezikut pikat përkatëse të veprimit

Shkeljet e rregullave mbi mbrojtjen e të dhënave personale

Neni 10a i Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014:

- monitorimi i aktivitetëve të partisë politike evropiane ose fondacionit politik evropian nëpërmjet burimeve të hapura të disponueshme;
- koordinimi dhe shkëmbimi i informacionit me autoritetet e tjera kompetente evropiane dhe kombëtare²⁵⁷.

4.2.1 Integriteti demokratik i ekipit

Në vitin 2024, Autoriteti intensifikoi bashkëpunimin e tij tashmë të ngushtë me autoritetet kompetente kombëtare dhe me organet e tjera të BE-së, me qëllim parandalimin dhe kundërshtimin e kërcënimeve të ndërhyrjeve të huaja në demokracinë e Unionit²⁵⁸. Veçanërisht, Autoriteti mori pjesë në Task Forcën Ndër-DG të Parlamentit Evropian kundër Dezinformatimit. Bashkëpunimi operacional u përfordua gjithashtu me disa palë të tjera të interesuara të BE-së, duke përfshirë Shërbimin Evropian të Veprimit të Jashtëm, Bordin Evropian të Mbrojtjes së të Dhënave dhe - në zbatim të Memorandumit të Mirëkuptimit të nënshkruar në vitin 2023 - me Europolin.

Duke u nisur nga kuptimi se transparenca mund të jetë efektive vetëm nëse rëndësia e saj kuptohet, Autoriteti porositi një funksion ndërgjegjësimi nga një platformë jo-partiake, në të gjithë BE-në, e aplikacioneve për përputhjen e votave. Aplikacionet për përputhjen e votave u lejojnë qytetarëve të krahasojnë mendimet e tyre politike me programet e partive politike. Por ato gjithashtu përmbajnë një mori informacionesh paraprake.

Kontrata e Autoritetit kërkonte që aplikacionet pjesëmarrëse për përputhjen e votave të informonin mbi ekzistencën dhe rolin e partive politike evropiane. Si rezultat, informacioni mbi partitë politike evropiane u paraqit në disa aplikacione për përputhjen e votave në të gjithë Bashkimin, si dhe në një faqe interneti në nivel evropian që kishte tërhequr 671,000 përdorues që nga 9 qershori 2024.²⁵⁹

Aplikimi për regjistrim për tu bërë Parti politike Evropiane

²⁵⁶ Arjana Llano, mendimi i autores

²⁵⁷ <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>

²⁵⁸ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.pg.12

²⁵⁹ This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.pg.12

Aplikantët që dëshirojnë të bëhen Parti Politike Evropiane ose Fondacion Politik Evropian mund të aplikojnë për regjistrim.²⁶⁰

Pasi të regjistrohen, Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane gëzojnë njohje ligjore në të gjitha Shtetet Anëtare dhe mund të aplikojnë për financim nga buxheti i përgjithshëm i Bashkimit Evropian.

Një kërkesë për regjistrim duhet të paraqitet pranë Autoritetit.

Një kërkesë për regjistrim si Fondacion Politik Evropian duhet të paraqitet vetëm përmes Partisë Politike Evropiane me të cilën aplikanti është zyrtarisht i lidhur.²⁶¹

Kërkesa duhet të shoqërohet me:

dokumentet që vërtetojnë se aplikanti i plotëson kushtet e përcaktuara në Nenin 3 të Rregullores Nr. 1141/2014, duke përfshirë një deklaratë formale standarde në formularin e përcaktuar në Shtojcën e Rregullores Nr. 1141/2014; statutet e partisë ose fondacionit, që përmbajnë dispozitat e kërkuara nga nenet 4 dhe 5 të Rregullores nr. 1141/2014, duke përfshirë shtojcat përkatëse dhe, kur është e aplikueshme, deklaratën e Shtetit Anëtar të selisë të përmendur në nenin 15(2) të Rregullores nr. 1141/2014;

dokumentet e kërkuara nga nenet 1 dhe 2 të Rregullores së Deleguar të Komisionit 2015/2401 të 2 tetorit 2015 mbi përmbajtjen dhe funksionimin e Regjistrimit të partive politike dhe fondacioneve evropiane.

Pasi të dorëzohet, Autoriteti do ta shqyrtojë kërkesën për të përcaktuar nëse aplikanti i plotëson kushtet dhe kërkesat për regjistrim.

Kërkesat duhet t'i dërgohen Autoritetit me postë dhe gjithashtu elektronikisht në kutinë postare pa përgjigje të përmendur më poshtë.²⁶²

4.3 Statuti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane

Duke pasur parasysh Traktatin mbi Funksionimin e Bashkimit Evropian,

Duke pasur parasysh Rregulloren (BE, Euratom) Nr. LL41120L4 të Parlamentit Evropian dhe të²⁶³Këshillit të 22 tetorit 2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane, në veçanti Nenin 9 të saj,

Duke pasur parasysh kërkesën e marrë nga PARTIA POPULLOR EUROPIANE-EUPP,

Meqenëse:

(1) Autoriteti për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane ("Autoriteti") mori një kërkesë për regjistrim si parti politike evropiane sipas Nenit 8(1) të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 nga PARTIA POPULLOR EUROPIANE-EUPP ("aplikanti") më 2810412017 dhe një version të rishikuar të një pjese të asaj kërkesë më 2210512011²⁶⁴,

(2) Aplikanti paraqiti dokumente që vërtetojnë se i plotëson kushtet e përcaktuara në

²⁶⁰ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

²⁶¹ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

²⁶² Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

²⁶³ https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf

²⁶⁴ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

²⁶⁴ https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf

²⁶⁴ https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf

Nenin 3 të Rregullores (BE, Euratom) Nr. LL4L1201"4, deklaratën në formën e përcaktuar në Shtojcën e asaj Rregulloreje, dhe statutet e aplikantit, që përmbajnë dispozitat e kërkuara nga Neni 4 i asaj Rregulloreje,

(3) Kërkesa mbështetet më tej nga një deklaratë nga noteri Kim Lagae në përputhje me Nenin 1,5(2) të Rregullores (BE, Euratom) Nr. LL4U2014 - që vërteton se aplikanti ka selinë e tij në Belgjikë dhe se statutet e aplikantit janë në përputhje me dispozitat përkatëse të ligjit kombëtar,²⁶⁵

(a) Aplikanti paraqiti gjithashtu dokumente në përputhje me Nenet L dhe 2 të Rregullores së Deleguar të Komisionit (BE, Euratom) 2015/240L2,

(5) Në përputhje me Nenin 9 të Rregullores (BE, Euratom) Nr. L14L120t4, Autoriteti ka shqyrtuar kërkesën dhe dokumentacionin mbështetës të paraqitur dhe konsideron se 1 OJ L 317, 4.1"J.,2014, f. 1..

2 Rregullorja e Deleguar e Komisionit (BE, Euratom) 2015/2401, e 2 tetorit 2015 mbi përmbajtjen dhe funksionimin e Regjistrimit të partive politike dhe fondacioneve evropiane, OJ L 333, 19.12.2015, f. 50.²⁶⁶

aplikanti i plotëson kushtet për regjistrim të përcaktuara në Nenin 3 të asaj Rregulloreje dhe se statutet përmbajnë dispozitat e kërkuara nga Neni 4 i asaj Rregulloreje, KA MIRATUAR KËTË VENDIM:

Neni 1

PARTIA POPULLOR EVROPIANE-EUPP regjistrohet me anë të kësaj si parti politike evropiane Ajo fiton personalitet juridik evropian ²⁶⁷

Ky hyrje synon të japë disa udhëzime secilat janë këto kërkesa dhe si t'i përmbushni ato.

Regjistri i Partive Politike²⁶⁸

Detajet e përfshira në Regjistër në lidhje me secilën parti të regjistruar përfshijnë:

- Emrin e partisë
- Stemën e partisë
- Adresën e selisë qendrore
- Emrat e zyrtarëve të autorizuar për të vërtetuar kandidatët për zgjedhje
- Pjesët e shtetit në të cilat partia është e organizuar për të kandiduar kandidatë
- Zgjedhjet për të cilat partia është e organizuar për të kandiduar kandidatë
- Anëtarësimin në grup në Parlamentin Evropian/Partinë Politike Evropiane (nëse është e aplikueshme)²⁶⁹

- Detajet e njësive të kontabilitetit dhe personave përgjegjës
- Kërkesat**

Akti i Reformës Zgjedhore 2022 përcakton kushtet që duhet të përmbushen nga partitë që aplikojnë për regjistrim. Një formular aplikimi është i disponueshëm nga zyra e regjistruesit të Partive Politike.²⁷⁰

²⁶⁵ https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf

²⁶⁶ https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf

²⁶⁷ https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf

²⁶⁸ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁶⁹ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷⁰ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

Emri

Një emër partie nuk mund të jetë më i gjatë se 6 fjalë dhe nuk mund të jetë identik me emrin e një partie tjetër të regjistruar, ose aq i ngjashëm me të sa të ketë rrezik konfuzioni. Emri i çdo partie që është e regjistruar si parti lokale ose rajonale duhet të pasqyrojë sferën e saj gjeografike të aktivitetit. ²⁷¹

Emblema

Një emblema partie nuk duhet të jetë e turpshme ose fyese, ose që ka të ngjarë të ngatërrohet me emblemen ²⁷² e një partie tjetër politike të regjistruar. Një emblema partie mund të përmbajë vetëm fjalë (nëse ka) qëdo të lejoheshin në emrin e një partie politike.

Grupi i Parlamentit Evropian/Partia Politike Evropiane

Për të regjistruar një lidhje me një grup politik në Parlamentin Evropian ose një Parti Politike Evropiane, një parti duhet të ketë një anëtar të eurodeputetit i cili është anëtar i atij grupi politik të Parlamentit Evropian ose Partie Politike Evropiane.

Organizimi

- Partia duhet të jetë e organizuar për të garuar në zgjedhjet Dáil, Evropiane dhe/ose Vendore në 100 aShtet ose në një pjesë të caktuar të Shtetit

- Partia duhet të qeveriset nga rregulla të shkruara, siç është një statut ose një memorandum

shoqate. Do të kërkohen prova që rregullat e shkruara janë miratuar nga partia. Disa çështje duhet të parashikohen në rregullore, duke përfshirë:

Që partia të mbajë një takim ose konferencë vjetore ose periodike tjetër, dhe

Që puna e partisë të kryhet nga një organ ekzekutiv i zgjedhur nga partia (duhet t'i kushtohet kujdes i veçantë praktikabilitetit të kësaj nëkontekstin e një partie të re)1

- Duhet të jepen detaje mbi zyrtarët e autorizuar për të certifikuar kandidatët për zgjedhje

- Duhet të jepen detaje mbi Njësitë e Kontabilitetit të partisë dhe "personin përgjegjës" në lidhje me secilën njësi të tillë.

Anëtarësimi

Kërkesat për anëtarësim varen nga lloji i partisë politike që kërkohet të regjistrohet. Partitë që aplikojnë për t'u regjistruar duhet të demonstrojnë anëtarësimin e mëposhtëm: ²⁷³

Regjistrimi për të garuar në zgjedhjet Dáil ose evropiane në të gjithë shtetin:

- Të paktën një anëtar që është Teachta Dála (TD) ose Anëtar i

Parlamentit Evropian (MEP) ose 300 anëtarë të rritur, të paktën gjysma e të cilëve janë të regjistruar për të votuar ²⁷⁴

²⁷¹ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷² <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷³ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

<https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷⁴ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

1 Partitë politike duhet të kenë llogaritë e tyre të audituara në përputhje me Aktet Zgjedhore, dhe llogaritë që do të auditohen duhet të jenë miratuar më parë nga ekzekutivi i partisë²⁷⁵.

2 Këto çështje lindin kryesisht nga mënyra se si rregullohen donacionet për partitë politike. Një "njësi" kontabiliteti zakonisht do të jetë selia e partisë ose një degë e partisë (mund të ketë edhe të tjera). "Personi" përgjegjës është personi përgjegjës për përmbushjen e rregullave në lidhje me donacionet; zakonisht do të jetë arkëtari i partisë ose një arkëtar i degës, por përsëri mund të ketë ndryshime në varësi të mënyrës se si është organizuar partia.

3 Regjistrimi për të garuar në zgjedhjet Dáil ose evropiane vetëm në një pjesë të caktuar të Shtetit:

- Të paktën një anëtar që është Teachta Dála (TD) në detyrë ose Anëtar i

Parlamentit Evropian (MEP) ose anëtarë të rritur, të paktën gjysma e të cilëve janë të regjistruar për të votuar

- Regjistrimi për të garuar vetëm në zgjedhjet lokale.²⁷⁶

- Të paktën tre anëtarë që janë anëtarë në detyrë të një autoriteti lokal

Ose 100 anëtarë të rritur, të paktën gjysma e të cilëve janë të regjistruar për të votuar. Regjistruesi do të kërkojë certifikimin e anëtarësisë së një partie të re politike, në përputhje me Aktet Zgjedhore. Në rastin e politikanëve në detyrë, Regjistruesi do të kërkojë që këta politikanë të certifikojnë se janë anëtarë të kesaj partie.²⁷⁷

Kërkesat për anëtarësim varen nga lloji i partisë politike që kërkohet të regjistrohet. Partitë që aplikojnë për t'u regjistruar duhet të demonstrojnë anëtarësimin e mëposhtëm:

Regjistrimi për të garuar në zgjedhjet Dáil ose evropiane në të gjithë shtetin:

- Të paktën një anëtar që është Teachta Dála (TD) në detyrë ose Anëtar i

Parlamentit Evropian (MEP) ose 300 anëtarë të rritur, të paktën gjysma e të cilëve janë të regjistruar për të votuar.

1 Partitë politike duhet të kenë llogaritë e tyre të audituara në përputhje me Aktet Zgjedhore, dhe llogaritë që do të auditohen duhet të jenë miratuar më parë nga ekzekutivi i partisë.

2 Këto çështje lindin kryesisht nga mënyra se si rregullohen donacionet për partitë politike. Një "njësi" kontabiliteti zakonisht do të jetë selia e partisë ose një degë e partisë (mund të ketë edhe të tjera). "Personi" përgjegjës është personi përgjegjës për përmbushjen e rregullave në lidhje me donacionet; zakonisht do të jetë arkëtari i partisë ose një arkëtar i degës, por përsëri mund të ketë ndryshime në varësi të mënyrës se si është organizuar partia.

²⁷⁵ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷⁶ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷⁷ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
<https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

Regjistrimi për të garuar në zgjedhjet e Dáil ose evropiane vetëm në një pjesë të caktuar të Shtetit:²⁷⁸

- Të paktën një anëtar që është Teachta Dála (TD) në detyrë ose Anëtar i Parlamentit Evropian (MEP)

Ose 100 anëtarë të rritur, të paktën gjysma e të cilëve janë të regjistruar për të votuar Regjistrimi për të garuar vetëm në zgjedhjet lokale:

- Të paktën tre anëtarë që janë anëtarë të një autoriteti lokal në detyrë

Ose 100 anëtarë të rritur, të paktën gjysma e të cilëve janë të regjistruar për të votuar. Regjistruesi do të kërkojë certifikimin e anëtarësisë së një partie të re politike, në

përputhje me Aktet Zgjedhore. Në rastin e politikanëve në detyrë, Regjistruesi do të kërkojë që këta politikanë të vërtetojnë se janë anëtarë të partisë së re. Në rastin e listave të anëtarësisë të regjistruara, Regjistruesi do të kërkojë që lista të tilla të certifikohen nga një auditor statutor, që është (në përgjithësi) një kontabilist i cili ka të drejtë me ligj të auditojë llogaritë e kompanive.²⁷⁹

Të përgjithshme

Aplikimet për regjistrim mund të bëhen duke plotësuar dhe kthyer Formularin e Aplikimit të disponueshëm në zyrën e Regjistruesit të Partive Politike ose nga faqja e internetit e Komisionit www.electoralcommission.ie. Regjistruesi mund të kërkojë informacione shtesë për të

vlerësuar aplikimin e një partie politike. Çdo parti politike që kërkon regjistrim ka një detyrim statutor për t'i dhënë çdo informacion të tillë Regjistruesit.²⁸⁰

Ankesat

Vendimet e Regjistruesit në lidhje me

- regjistrimin e partive të reja politike

- regjistrimin e emblemave

- kërkesat për ndryshime të detajeve të partisë në Regjistër, ose

- anulimin e regjistrimit të partisë mund të apelohe në një Bord Apelimesh. Ankesat duhet të bëhen me shkrim te Kryetari i An Coimisiún Toghcháin deri në orën 12:00 të ditës së 21-të pas publikimit në Iris Oifigiúil të vendimit kundër të cilit është apeluar.²⁸¹

4.4 Mbajtja e Regjistrimit të Përditësuar

Nëse në çdo kohë ka ndryshime në të dhënat e regjistruara në regjistër, partitë politike kërkohe sipas Aktit të Reformës Zgjedhore të njoftojnë Regjistruesin në mënyrë që Regjistri të mund të ndryshohet për të reflektuar këto ndryshime.²⁸² Kjo mund të bëhet duke përdorur formularin e aplikimit të disponueshëm nga zyra e Regjistruesit, Drejtorit Ekzekutiv të An Coimisiún Toghcháin ose nga faqja e internetit e Komisionit www.electoralcommission.ie.

²⁷⁸ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁷⁹ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁸⁰ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁸¹ <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁸² <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

Herë pas here, Regjistruesi do të kontaktojë çdo parti politike të regjistruar për të konfirmuar se ajo

dëshiron të mbetet e regjistruar. Kjo do të ndërmerret të paktën një herë në vit. Mosreagimi ndaj korrespondencës së tillë mund të rezultojë në anulimin e regjistrimit të një partie, heqjen e të dhënave të partisë nga Regjistri dhe publikimin e një njoftimi zyrtar në Iris Oifigiúil. Afatet Kohore për Zgjedhjet

Nëse merret një vendim i Regjistruesit në lidhje me regjistrimin, ndryshimin ose anulimin

- pas datës së lëshimit të urdhrorit ose urdhrave për zgjedhjet Dáil, ose
- pas datës së urdhrorit përkatës ministror për zgjedhjet Lokale ose Eurodeputet.²⁸³

4.5 Hiqe

dhe e Këshillit e 22 tetorit 2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane Kjo Rregullore përcakton kushtet që rregullojnë statutin dhe financimin e partive politike në nivel evropian ('partitë politike evropiane') dhe fondacioneve politike në nivel evropian ('fondacionet politike evropiane').²⁸⁴

Për qëllimet e kësaj Rregulloreje:

(1) 'parti politike' do të thotë një shoqatë qytetarësh:

— e cila ndjek objektiva politike, dhe

— e cila njihet nga, ose është themeluar në përputhje me, rendin ligjor të të paktën një Shteti Anëtar;

(2) 'aleancë politike' do të thotë bashkëpunim i strukturuar midis partive politike dhe/ose qytetarëve;

(3) 'Parti politike evropiane' do të thotë një aleancë politike që ndjek objektiva politike dhe është e regjistruar në Autoritetin për partitë politike dhe fondacionet evropiane të përcaktuara në Nenin 6, në përputhje me kushtet dhe procedurat e përcaktuara në këtë

Rregullore;

(4) 'Fondacion politik evropian' do të thotë një entitet që është zyrtarisht i lidhur me një parti politike evropiane, i cili është i regjistruar në Autoritet në përputhje me kushtet dhe procedurat përcaktuara në këtë Rregullore, dhe i cili përmes aktiviteteve të tij,

brenda qëllimeve dhe vlerave themelore të ndjekura nga Bashkimi,

mbështet dhe plotëson objektivat e partisë politike evropiane duke kryer një ose më shumë nga detyrat e mëposhtme:²⁸⁵

(a) vëzhgimin, analizimin dhe kontributin në debatin mbi

²⁸³ REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
<https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>

²⁸⁴ REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

²⁸⁵ REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

- çështjet e politikave publike evropiane dhe mbi procesin e integritetit evropian;²⁸⁶
- (b) zhvillimin e aktiviteteve të lidhura me çështjet e politikave publike evropiane, si organizimi dhe mbështetja e seminareve, trajnimeve, konferencave dhe studimeve mbi çështje të tilla midis palëve të interesuara përkatëse, duke përfshirë organizatat rinore dhe përfaqësues të tjerë të shoqërisë civile;²⁸⁷
- (c) zhvillimi i bashkëpunimit me qëllim promovimin e demokracisë, përfshirë edhe në vendet e treta;
- (d) shërbimi si një kornizë për fondacionet politike kombëtare, akademikët dhe aktorët e tjerë përkatës për të punuar së bashku në nivel evropian;
- (5) 'parlamenti rajonal' ose 'asambleja rajonale' do të thotë një organ, anëtarët e të cilit ose mbajnë një mandat zgjedhor rajonal ose janë politikisht përgjegjës ndaj një asambleje të zgjedhur;
- (6) 'financim nga buxheti i përgjithshëm i Bashkimit Evropian' do të thotë një grant i dhënë në përputhje me Titullin VI të Pjesës së Parë ose një kontribut i dhënë në përputhje me Titullin VIII të Pjesës së Dytë të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 966/2012 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit (1) ('Rregullorja Financiare');
- (7) 'dhurim' do të thotë çdo ofertë në para të gatshme, çdo ofertë në natyrë, ofrimi nën vlerën e tregut i çdo malli, shërbimi (përfshirë kreditë) ose pune, dhe/ose çdo transaksion tjetër që përbën një avantazh ekonomik për partinë politike evropiane ose fondacionin politik evropian në fjalë, me përjashtim të kontributeve nga anëtarët dhe të aktiviteteve të zakonshme politike të kryera në bazë vullnetare nga individë;
- (8) 'kontribut nga anëtarët' do të thotë çdo pagesë në para të gatshme, duke përfshirë tarifat e anëtarësimit, ose çdo kontribut në natyrë, ose ofrimi nën vlerën e tregut të çdo malli, shërbimi (përfshirë kreditë) ose pune, dhe/ose çdo transaksion tjetër që përbën një avantazh ekonomik për partinë politike evropiane ose fondacionin politik evropian në fjalë, kur i ofrohet asaj partie politike evropiane ose atij fondacioni politik evropian nga një prej anëtarëve të saj, me përjashtim të aktiviteteve të zakonshme politike të kryera në bazë vullnetare nga anëtarë individualë;²⁸⁸
- (9) 'buxhet vjetor' për qëllimet e neneve 20 dhe 27 do të thotë shuma totale e shpenzimeve në një vit të caktuar, siç raportohet në pasqyrat financiare vjetore të partisë politike evropiane ose të fondacionit politik evropian në fjalë;
- (10) 'Pikë Kontakti Kombëtare' do të thotë çdo person ose persona të caktuar posaçërisht nga autoritetet përkatëse në Shtetet Anëtare për qëllimin e shkëmbimit të informacionit në zbatimin e kësaj Rregulloreje;²⁸⁹
- (11) 'selia' do të thotë vendi ku partia politike evropiane ose fondacioni politik evropian ka administratën e saj qendrore;

²⁸⁶ REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

²⁸⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

²⁸⁸ REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

²⁸⁹ REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

(12) 'shkelje të njëkohshme' do të thotë dy ose më shumë shkelje të kryera si pjesë e të njëjtit akt të paligjshëm;

(13) 'shkelje e përsëritur' do të thotë një shkelje e kryer brenda pesë viteve nga vendosja e një sanksioni ndaj autorit të saj për të njëjtin lloj shkeljeje.²⁹⁰

(1) Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 966/2012 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 25 tetorit 2012 mbi rregullat financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit dhe që shfuqizon Rregulloren e Këshillit (KE, Euratom) Nr. 1605/2002 (OJ L 298, 26.10.2012, f. 1).²⁹¹

KAPITULLI II

Autoriteti për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane

Nje autoritet per partite evropiane krijohet per rregullesine e gjithe perocesit te regjistrimit, ai ka nje mandat 5 vjecare, dhe duhet te plotesoi te gjitha kushtet e parashikuar per tu bere autoritet, te gjitha keto masa te marra nga Bashkimi Evropian vijne ne korrnizen e regullsise se Partive Politike, pluhuralizmit me qellim regjistrimi.²⁹²

1. Një Autoritet për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane ("Autoriteti") krijohet me anë të kësaj me qëllim regjistrimin, kontrollin dhe vendosjen e sanksioneve ndaj partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane në përputhje me këtë Rregullore.²⁹³

2. Autoriteti do të ketë personalitet juridik. Ai do të jetë i pavarur dhe do të ushtrojë funksionet e tij në përputhje të plotë me këtë Rregullore.

Autoriteti do të vendosë për regjistrimin dhe çregjistrimin e

partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane në përputhje me procedurat dhe kushtet e përcaktuara në këtë Rregullore. Përveç kësaj, Autoriteti do të verifikojë rregullisht që kushtet e regjistrimit të përcaktuara në Nenin 3 dhe dispozitat e qeverisjes të përcaktuara në përputhje me pikat (a), (b) dhe (d) deri në (f) të Nenit 4(1) dhe në pikat (a) deri në (e) dhe (g) të Nenit 5(1) vazhdojnë të përmbushen²⁹⁴ nga partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane të regjistruara. Në vendimet e tij, Autoriteti duhet t'i kushtojë vëmendje të plotë të drejtës themelore të lirisë së shoqërimit dhe nevojës për të siguruar pluralizmin e partive politike në Evropë.

Autoriteti do të përfaqësohet nga Drejtori i tij, i cili do të marrë të gjitha vendimet e Autoritetit në emër të tij.²⁹⁵

3. Drejtori i Autoritetit do të emërohet për një mandat pesëvjeçar të pakthyeshëm nga Parlamenti Evropian, Këshilli dhe Komisioni (të referuar së bashku si 'autoriteti emëruar') me marrëveshje të përbashkët, në bazë të propozimeve të bëra nga një komision përzgjedhjeje i përbërë nga Sekretarët e Përgjithshëm të këtyre institucioneve pas një thirrjeje të hapur për kandidatë²⁹⁶.

²⁹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

²⁹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

²⁹² Arjana Ilano, mendimi I autores

²⁹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

²⁹⁴ <https://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/en/political-parties-and-foundations/authority>

²⁹⁵ <https://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/en/political-parties-and-foundations/authority>

²⁹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

Drejtori i Autoritetit do të zgjidhet në bazë të cilësive të tij ose të saj personale dhe profesionale.²⁹⁷ Ai ose ajo nuk duhet të jetë anëtar i Parlamentit Evropian, të mbajë ndonjë mandat zgjedhor ose të jetë punonjës aktual ose i mëparshëm i një partie politike evropiane ose i një fondacioni politik evropian.²⁹⁸ Drejtori i zgjedhur nuk duhet të ketë konflikt interesash midis detyrës së tij ose të saj si Drejtor i Autoritetit dhe çdo detyre tjetër zyrtare, veçanërisht në lidhje me zbatimin e dispozitave të kësaj Rregulloreje.

Një vend vakant i shkaktuar nga dorëheqja, dalja në pension, shkarkimi ose vdekja duhet të plotësohet në përputhje me të njëjtën procedurë.

Në rast të një zëvendësimi normal ose dorëheqjeje vullnetare, Drejtori duhet të vazhdojë funksionet e tij ose të saj derisa një zëvendësues të ketë marrë detyrat e tij ose të saj. Nëse Drejtori i Autoritetit nuk i përbush më kushtet e kërkuara për kryerjen e detyrave të tij ose të saj, ai ose ajo mund të shkarkohet me marrëveshje të përbashkët nga të paktën dy nga tre institucionet e përmendura në nënparagrafin e parë dhe në bazë të një raporti të hartuar nga komiteti i përzgjedhjes i përmendur në nënparagrafin e parë me iniciativën e tij ose pas një kërkesë nga ndonjë prej tre institucioneve.

Drejtori i Autoritetit është i pavarur në kryerjen e detyrave të tij ose të saj. Kur vepron në emër të Autoritetit, Drejtori nuk duhet të kërkojë dhe as të marrë udhëzime nga asnjë institucion ose qeveri ose nga ndonjë organ, zyrë ose agjenci tjetër.

Drejtori i Autoritetit duhet të përmbahet nga çdo veprim që është i papajtueshëm me natyrën e detyrave të tij ose të saj.²⁹⁹

Parlamenti Evropian, Këshilli dhe Komisioni duhet të ushtrojnë së bashku, në lidhje me Drejtorin, kompetencat e dhëna autoritetit emërues nga Rregullorja e Stafit të Zyrtarëve (dhe Kushtet e Punësimit të Nëpunësve të Tjerë të Bashkimit) të përcaktuara në Rregulloren e Këshillit (KEE, Euratom, ECSC) Nr. 259/68 (1). Pa paragjykuar vendimet për emërimin dhe shkarkimin, të tre institucionet mund të bien dakord t'ia besojnë ushtrimin e disa ose të gjitha kompetencave të mbetura të dhëna autoritetit emërues ndonjërit prej tyre.

Autoriteti emërues mund ta caktojë Drejtorin me detyra të tjera, me kusht që detyra të tilla të mos jenë të papajtueshme me ngarkesën e punës që rrjedh nga detyrat e tij ose të saj si Drejtor i Autoritetit dhe nuk janë të detyruara të krijojnë ndonjë konflikt interesi ose të rrezikojnë pavarësinë e plotë të Drejtorit.³⁰⁰

4. Autoriteti do të jetë fizikisht i vendosur në Parlamentin Evropian, i cili do t'i sigurojë Autoritetit zyrat dhe mjediset e nevojshme mbështetëse administrative.

5. Drejtori i Autoritetit do të ndihmohet nga stafi, në lidhje me të cilin ai ose ajo do të ushtrojë kompetencat e dhëna autoritetit emërues nga Rregullorja e Stafit të Zyrtarëve të

Bashkimit Evropian dhe kompetencat e dhëna autoritetit të autorizuar për të lidhur kontrata punësimi me nëpunës të tjerë nga Kushtet e Punësimit të Nëpunësve të Tjerë të Bashkimit, të përcaktuara në Rregulloren e Këshillit (KEE, Euratom, ECSC) Nr. 259/68 ("kompetencat e autoritetit emërues"). Autoriteti mund të përdorë në çdo fushë të punës së tij kompetenca të tjera kombëtare të dërguara³⁰¹

²⁹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-2019032>

²⁹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-2019032>

²⁹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-2019032>

²⁹⁹ <https://www.europarl.europa.eu/contracts-and-grants/en/political-parties-and-foundations/authority>

³⁰⁰ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL

FOUNDATION <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-2019032>

³⁰¹ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL

FOUNDATION <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-2019032>

4.6 Statuti Për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane

Neni 3

Kushtet për regjistrim

1. Një aleancë politike ka të drejtë të aplikojë për t'u regjistruar si një parti politike evropiane, në varësi të kushteve të mëposhtme³⁰²:

(a) duhet të ketë selinë e saj në një Shtet Anëtar, siç tregohet në statutin e saj;

(b) Me partitë e saj anëtare duhet të përfaqësohen, në të paktën një të katërtën e Shteteve Anëtare, nga anëtarë të Parlamentit Evropian, të parlamenteve kombëtare, të parlamenteve rajonale ose të asambleve rajonale, ose ajo ose partitë e saj anëtare duhet të kenë marrë, në të paktën një të katërtën e Shteteve Anëtare, të paktën tre përqind të votave të hedhura në s

(c) njëcilin prej këtyre Shteteve Anëtare në zgjedhjet më të fundit për Parlamentin Evropian³⁰³;

(ba) partitë e saj anëtare nuk janë anëtare të një partie tjetër politike evropiane;

(c) duhet të respektojë, veçanërisht në programin dhe në aktivitetet e tij, vlerat mbi të cilat është themeluar Bashkimi, siç shprehen në

Nenin 2 TBE, përkatësisht respektin për dinjitetin njerëzor, lirinë, demokracinë, barazinë, sundimin e ligjit dhe respektin për të drejtat e njeriut, duke përfshirë të drejtat e personave që u përkasin pakicave³⁰⁴;

(d) ai ose anëtarët e tij duhet të kenë marrë pjesë në zgjedhjet për Parlamentin Evropian, ose të kenë shprehur publikisht qëllimin për të marrë pjesë në zgjedhjet e ardhshme për Parlamentin Evropian; dhe

(e) nuk duhet të ndjekë qëllime fitimi.

2. Një aplikant ka të drejtë të aplikojë për t'u regjistruar si fondacion politik evropian, në përputhje me kushtet e mëposhtme:³⁰⁵

(a) duhet të jetë i lidhur me një parti politike evropiane të regjistruar në përputhje me kushtet dhe procedurat e përcaktuara në këtë³⁰⁶

Rregullore;

(b) duhet të ketë selinë e tij në një Shtet Anëtar siç tregohet në statutin e tij;

(c) duhet të respektojë, në veçanti në programin dhe në aktivitetet e saj, vlerat mbi të cilat është themeluar Bashkimi, siç shprehen në Nenin 2

TBE, përkatësisht respektin për dinjitetin njerëzor, lirinë, demokracinë, barazinë, sundimin e ligjit dhe respektin për të drejtat e njeriut, duke përfshirë të drejtat e personave që u përkasin pakicave;³⁰⁷

(d) objektivat e saj duhet të plotësojnë objektivat e partisë politike evropiane me të cilën është zyrtarisht e lidhur;

³⁰² STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³⁰³ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS

³⁰⁴ TATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³⁰⁵ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³⁰⁶ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³⁰⁷ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

(e) organi i saj drejtues duhet të përbëhet nga anëtarë nga të paktën një e katërta e Shteteve Anëtare; dhe

(f) nuk duhet të ndjekë qëllime fitimi.

3. Një parti politike evropiane mund të ketë vetëm një fondacion politik evropian të lidhur zyrtarisht. Çdo parti politike evropiane dhe fondacioni politik evropian i lidhur duhet të sigurojnë një ndarje midis menaxhimit të tyre të përditshëm përkatës, strukturave drejtuese dhe llogarive financiare.

Neni 4

Qeverisja e partive politike evropiane

1. Statutet e një partie politike evropiane duhet të jenë në përputhje me ligjin e zbatueshëm të Shtetit Anëtar në të cilin ajo ka selinë e saj dhe duhet të përfaqësojnë dispozita që mbulojnë të paktën sa vijon:

(a) emrin dhe logon e saj, të cilat duhet të jenë qartësisht të dallueshme nga ato të çdo partie politike evropiane ose fondacioni politik evropian ekzistues;

(b) adresën e selisë së saj;³⁰⁸

një program politik që përcakton qëllimin dhe objektivat e saj;

(d) një deklaratë, në përputhje me pikën (e) të Nenit 3(1), se ajo nuk ndjek qëllime fitimi;

(e) kur është e nevojshme, emrin e fondacionit të saj politik të lidhur dhe një përshkrim të marrëdhënies formale midis tyre;

(f) organizimin dhe procedurat e saj administrative dhe financiare, duke specifikuar në veçanti organet dhe zyrat që mbajnë kompetencat e përfqësimit administrativ, financiar dhe ligjor dhe rregullat mbi krijimin, miratimin dhe verifikimin e llogarive vjetore; dhe

(g) procedurën e brendshme që duhet të ndiqet në rast të shpërbërjes së saj vullnetare si parti politike evropiane. 2. Statutet e një partie politike evropiane duhet të përfaqësojnë dispozita mbi organizimin e brendshëm të partisë që mbulojnë të paktën sa vijon:

(a) modalitetet për pranimin, dorëheqjen dhe përjashtimin e anëtarëve të saj, lista e partive anëtare të saj i bashkëngjitet statutit;³⁰⁹

(b) të drejtat dhe detyrat që lidhen me të gjitha llojet e anëtarësimit dhe të drejtat përkatëse të votimit;³¹⁰

(c) kompetencat, përgjegjësitë dhe përbërja e organeve të saj drejtuese, duke specifikuar për secilin kriteret për përzgjedhjen e kandidatëve dhe modalitetet për emërimin dhe shkarkimin e tyre;³¹¹

(d) proceset e saj të brendshme të vendimmarrjes, në veçanti procedurat e votimit dhe kërkesat e kuorumit;

(e) qasjen e saj ndaj transparencës, në veçanti në lidhje me kontabilitetin, llogaritë dhe donacionet, privatësinë dhe mbrojtjen e të dhënave personale; dhe

³⁰⁸ TATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATION <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-2019032>

³⁰⁹ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATION <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³¹⁰ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATION <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³¹¹ STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATION <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

(f) procedurën e brendshme për ndryshimin e statutit të saj. 3. Shteti Anëtar i selisë mund të vendosë kërkesa shtesë për statutet, me kusht që këto kërkesa shtesë të mos jenë në kundërshtim me këtë Rregullorë.³¹²

Qeverisja e fondacioneve politike evropiane

1. Statutet e një fondacioni politik evropian duhet të jenë në përputhje me ligjin në fuqi të Shtetit Anëtar³¹³

*Statuti I Partive Evropiane, ka në tëresinë e tij një grup normash që përbëhen nga të drejtat dhe detyrimet partike që partitë politike Evropiane janë të detyruara të respektojnë. Respektimi i këtyre rregullave është bazë për mirëfunksionimin e Partive Politike Evropiane.*³¹⁴

4.7 Disa Parime për Partitë Politike

Parimi . Proporcionaliteti³¹⁵

17. Çdo kufizim i vendosur mbi të drejtat e partive politike duhet të jetë proporcional në natyrë dhe efektiv në arritjen e qëllimit të tyre të specifikuar. Veçanërisht në rastin e partive politike, duke pasur parasysh rolin e tyre themelor në procesin demokratik, proporcionaliteti duhet të peshohet me kujdes dhe masat ndaluese të zbatohen ngushtë³¹⁶. Siç u tha më sipër, të vetmet kufizime të vendosura duhet të jenë ato që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike dhe të përcaktuara me ligj. Nëse kufizimet nuk i plotësojnë kriteret të tilla, ato nuk mund të konsiderohen me të drejtë si proporcionale me veprën penale. Shpërbërja e partive politike, ose ndalimi i themelimit të një partie politike, është sanksioni më ekstrem në dispozicion dhe nuk duhet të vendoset kurrë, përveç nëse një masë e tillë është proporcionale dhe e nevojshme në një shoqëri demokratike.³¹⁷

Proporcionaliteti është një parim të zbatohet në të gjitha fushat, si i tillë zbatohet dhe në të drejtën zgjedhore, për partitë politike. Në Republikën e Shqipërisë ndalimi i partive politike është rregulluar nga Kushtetuta e R.Sh në nenin 9 të saj, ku shprehimisht thekson ndalimin e partive politike që veprimtaria e tyre mbështetet në metoda totalitariste, të cilat nxisin urrejtjen, dhe përdorin dhunën për marrjen e pushtetit³¹⁸

e) Parimi . Mosdiskriminimi

18. Rregulloret shtetërore të partive politike nuk mund të diskriminojnë asnjë individ ose grup për asnjë arsye si raca, ngjyra, seksi, gjuha, feja, mendimi politik ose tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, prona, lindja, orientimi seksual ose statusi tjetër.

³¹² STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS

³¹³ Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010 CDL-AD(2010)024 Or Engl. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>

³¹⁴ Arjana Llano, mendimi i autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

³¹⁵ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³¹⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³¹⁷ PO aty

³¹⁸ Arjana Llano autorja e librit E Drejta Zgjedhore Evropiane

E drejta individuale për t'u bashkuar lirisht nuk shtrihet deri në kërkesën që një parti politike të detyrohet të pranojë anëtarë që nuk ndajnë bindjet dhe vlerat e saj kryesore. Megjithatë, imponimi vullnetar i parimit të mosdiskriminimit nga partitë politike është i mirëpritur.³¹⁹

Ky është një nga parimet themelore në mbrojtje të drejtave të njeriut, por rëndomtë ndodh që subjektet politike, diskriminojnë gjatë fushatave zgjedhore subjektet e tjerë konkurrentë në zgjedhje. Me një zhargon vulgar I drejtohen njëri -tjetrit, ndonjëher me gjuhë kërcenuese, të cilat janë të papranueshme në vendet demokratike. Gara midis partive duhet të jetë e qetë, pa diskriminim tolerancë dhe meritokraci deri në ditën e zgjedhjeve, që subjekti politik vinë në pushtet të jetë tërësisht I pastër, dhe ta ketë të merituar pushtetin. Konkurenca e ndershme midis partive politike garë e pastër, janë vlerat evropiane.³²⁰

f) Parimi . Trajtim i Barabartë

Të gjithë individët dhe grupet që kërkojnë të krijojnë parti politike duhet të jenë në gjendje ta bëjnë këtë në bazë të trajtimit të barabartë para ligjit. Asnjë individ ose grup që dëshiron të bashkohet si një parti politike nuk duhet të jetë në avantazh ose në disavantazh në këtë përpjekje nga shteti, dhe rregullimi i partive duhet të zbatohet në mënyrë uniforme. Për të eliminuar pabarazitë historike, mund të merren masa për të siguruar mundësi të barabarta për gratë dhe pakicat³²¹. Masa të përkohshme të posaçme që synojnë promovimin e barazisë de facto për gratë dhe pakicat etnike, racore ose të tjera që i nënshtrohen diskriminimit në të kaluarën mund të miratohen dhe nuk duhet të konsiderohen diskriminuese.³²²

*Rendesia e këtij parimi është shumë e madhe kushdo qoftë burrë apo grua që do të krijoj një parti politike, nuk duhet të diskriminohet dhe të vihet në kushte që ai të heq dorë nga e drejta e tij për ta krijuar partine politike të ideuar, për ti dhënë shancin gjithkujt që mendon se me partinë e tij mund të garoj ndershterisht brenda shtetit të së drejtës.*³²³

g) Parimi . Pluralizmi Politik³²⁴

Legjislacioni në lidhje me partitë politike duhet të synojë të lehtësojë një mjedis politik pluralist. Mundësia e qytetarëve për të marrë një larmi pikëpamjesh politike, si p.sh.

³¹⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³²⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³²¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³²² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³²³ Arjana Ilano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

³²⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

Përmes shprehjes së platformave të partive politike, njihet zakonisht si element kritik i një shoqërie të fortë demokratike. Siç dëshmohet nga paragrafi 3 i Dokumentit të Kopenhagenit dhe angazhimet e tjera të OSBE-së, pluralizmi është i nevojshëm për të siguruar që individëve t'u ofrohet një zgjedhje reale në shoqatat e tyre politike dhe zgjedhjet e votës. Rregulloret e funksionimit të partive politike duhet të shqyrtohen me kujdes për t'u siguruar që ato nuk cenojnë parimin e pluralizmit politik.³²⁵

*Rëndësia e pluhuralizmit politik, erdhi menjherë pas rënies së monopolit një partiak në vendet me regjime komuniste. Marrja pjesë në garë e shumë partive politike, tregon shkallën e demokracisë së vendit. Secila nga partitë politike ka të drejtë të garojë në garën për marrjen e pushtetit në mënyrë të rregullt dhe demokratike*³²⁶

h) Parimi i Administrimit i Mirë i Legjislacionit, që Ka të bëjë me Partitë Politike
Zbatimi i legjislacionit përkatës për partitë politike duhet të ndërmerret nga organe që gëzojnë paanësi të garantuar si në ligj ashtu edhe në praktikë. Fusha e veprimit dhe autoriteti i agjencive rregullatore duhet të përcaktohen në mënyrë të qartë me ligj. Legjislacioni duhet të sigurojë gjithashtu që organet rregullatore të jenë të detyruara të zbatojnë ligjin në një mënyrë të paanshme dhe jo-arbitrarë.

Afati kohor është një element i administrimit të mirë. Vendimet që ndikojnë në të drejtat e partive politike³²⁷

*Zbatimi i mirë i legjislacionit është thembra e Akilit, e gjitha aty varet te zbatimi i ligjit, nëse do të zbatohen ligjet drejtë do të kemi paanësi në zgjedhje dhe do ndëshkohet arbitrariteti.*³²⁸

i) Parimi 9. E drejta për një mjet efektiv juridik për shkeljen e të drejtave

Partitë politike duhet të kenë mundësi të përdorin një mjet efektiv juridik për të gjitha vendimet që ndikojnë në të drejtat e tyre themelore, duke përfshirë ato të shoqërimit, shprehjes dhe mendimit, dhe tubimit.³²⁹

Ndërsa të drejta të tilla u jepen individëve, ato në përgjithësi mund të gëzohen si një kolektiv, duke kërkuar mjete juridike të duhura për pretendimet për shkelje të ngritura jo vetëm nga individët, por nga partia në tërësi. Në zbatimin e këtyre të drejtave, partitë politike duhet gjithashtu të gëzojnë mbrojtje të plotë të së drejtës për një seancë të drejtë dhe të paanshme. Dëshmipërblim i duhur dhe efektiv duhet të jetë në dispozicion të palëve nëse konstatohet se ka ndodhur një shkelje.³³⁰ Parimi i efektivitetit kërkon që disa mjete

³²⁵ PO aty

³²⁶ Arjana Llano, mendimi i autores

³²⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³²⁸ Arjana Llano mendimi i autores E Drejta Zgjidhore Evropiane

³²⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)pg9-10Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³³⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)pg9-10Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

juridike të jepen me shpejtësi. Mjetet juridike që nuk ofrohen në kohë të duhur nuk janë të mjaftueshme për të përmbushur kërkesën që një mjet juridik të jetë efektiv.³³¹

j) Parimi i Llogaridhënia

Partitë politike mund të fitojnë disa privilegje ligjore, për shkak të regjistrimit si parti politike, që nuk janë në dispozicion të shoqatave të tjera. Kjo është veçanërisht e vërtetë në fushën e financave politike dhe qasjes në burimet mediatike gjatë fushatave zgjedhore. Si rezultat i privilegjeve që nuk u janë dhënë shoqatave të tjera, është e përshtatshme të vendosen disa detyrime mbi partitë politike për shkak të statusit të tyre ligjor të fituar. Kjo mund të marrë formën e imponimit të kërkesave për raportim ose transparencës në rregullimet financiare.³³²

Llogaridhënia, është një nga themelet bazë të parimeve për partitë politike, e cila lidhet drejtpërdrejtë me financimet dhe mënyrën që këto finacime të përdoren në mënyrë të drejtë për qëllimin për të cilën janë dhënë, me një transparencë të plotë duke i bërë publike, duke i deklaruar pranë organeve kompetente të parashikuara me ligjin për partitë politike në shkallë vendi.³³³

Fondacion politik evropian. Një entitet i cili është zyrtarisht i lidhur me një parti politike evropiane, i cili është i regjistruar në APPF dhe i cili, përmes aktiviteteve të tij, brenda qëllimeve dhe vlerave themelore të ndjekura nga BE-ja, mbështet dhe plotëson objektivat e partisë politike evropiane duke kryer një ose më shumë nga detyrat e mëposhtme:³³⁴

vëzhgimi, analizimi dhe kontributi në debatin mbi çështjet e politikave publike evropiane dhe mbi procesin e integritetit evropian;

zhvillimi i aktiviteteve të lidhura me çështjet e politikave publike evropiane, të tilla si organizimi dhe mbështetja e seminareve, trajnimeve, konferencave dhe studimeve mbi çështje të tilla midis palëve të interesuara përkatëse, duke përfshirë organizatat rinore dhe përfaqësues të tjerë të shoqërisë civile;

zhvillimi i bashkëpunimit me qëllim promovimin e demokracisë, duke përfshirë edhe në vendet jo-anëtare të BE-së;

shërbimi si një kornizë për fondacionet politike kombëtare, akademikët dhe individët dhe organet e tjera përkatëse për të punuar së bashku në nivelin e BE-së.³³⁵

4.8 Partitë 1. Roli i kandidatëve dhe partive në zgjedhje

a) Sistemet Zgjedhore

³³¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)pg9-10Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010

³³² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)
Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr OSCE/ODIHR 2011 All rights reserved. The contents of this publication may be freely used and copied for educational and other non-commercial purposes, provided that any such reproduction is accompanied by an acknowledgement of the OSCE/ODIHR and the Venice Commission as the sources. ISBN 978-92-9234-804-5

³³³ Arjana Ilano, mendimi i autores

³³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/transparent-funding-of-european-political-parties.html>

³³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/transparent-funding-of-european-political-parties.html>

Shtetet e OSBE-së tregojnë larmi të madhe në zgjedhjen e sistemeve zgjedhore dhe partiake³³⁶

Zgjedhje të tilla shpesh varen nga zhvillimi historik dhe kulturor i shteteve specifike. Çdo udhëzim për legjislacionin e partive politike duhet të jetë i vetëdijshëm për këtë larmi dhe të kuptojë se ai përjashton çdo zgjedhje ose rregullore të përgjithshme që duhet të miratohet.

Zgjedhja e një vendi për sistemin zgjedhor duhet të respektohet për sa kohë që ai mbështet një standard minimal për zgjedhjet demokratike. Meqenëse vendet gëzojnë liri të gjerë në zhvillimin e një sistemi zgjedhor, udhëzimet për legjislacionin në lidhje me partitë politike duhet të njohin ndikimin që sistemet e ndryshme zgjedhore kanë mbi partitë politike. Shumëllojshmëria e mënyrave në të cilat partitë politike preken nga sisteme të ndryshme zgjedhore kërkon shqyrtim të kujdesshëm të zhvillimit politik dhe sistemit të qeverisjes së një shteti gjatë zhvillimit të legjislacionit në lidhje me partitë politike³³⁷. b) Pluralizmi Politik

Pluralizmi politik është thelbësor për të siguruar efektivitetin e qeverisjes demokratike dhe për t'u dhënë qytetarëve një zë të vërtetë në zgjedhjen e tyre të qeverisjes. Legjislacioni në lidhje me partitë politike duhet të promovojë pluralizmin si një mjet për të garantuar aftësinë për shprehjen e pikëpamjeve të opozitës dhe tranzicionet demokratike të pushtetit.³³⁸

Partitë kombëtare duhet të shfaqin logon dhe manifestin politik të partisë së tyre evropiane të lidhur në faqet e tyre të internetit si kusht për të aksesuar fonde. Kjo duhet të bëhet nga partitë anëtare të paktën 12 muaj para se të dorëzohen aplikimet për financim.

Rregullorja Ndryshuese (BE) 2018/673 siguron që 10% e financimit vjetor të BE-së ndahet në mënyrë të barabartë midis partive të pranueshme. 90% e mbetur shpërndahet sipas numrit të eurodeputetëve të tyre. I njëjti rregull shpërndarjeje vlen edhe për fondacionet politike, të cilave mund t'u rimbursohet 90% e kostove të tyre vjetore.

Rregulla të rrepta zbatohen për donacionet individuale vjetore që partitë dhe fondacionet mund të pranojnë. Këto nuk duhet të kalojnë 18,000 €. Çdo donacion mbi 12,000 € duhet të raportohet menjëherë në APPF. Emrat e donatorëve të donacioneve individuale që nuk kalojnë 1,500 € nuk kanë nevojë të publikohen.³³⁹

Në përgjithësi, masat për të kufizuar numrin e partive politike që mund të garojnë në zgjedhje nuk konsiderohen si të papajtueshme dhe mund të shihen si të arsyeshme për administrimin e zgjedhjeve dhe për të parandaluar fragmentimin. Megjithatë, legjislacioni

³³⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)
Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2011 All rights reserved. The contents of this publication may be freely used and copied for educational and other non-commercial purposes, provided that any such reproduction is accompanied by an acknowledgement of the OSCE/ODIHR and the Venice Commission as the sources. ISBN 978-92-9234-804-5

³³⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)

³³⁸ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.29-30

³³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/transparent-funding-of-european-political-parties.html>

duhet të shmangë kufizimin e numrit të partive përmes kërkesave tepër të rënda për regjistrim ose shprehje të mbështetjes minimale.³⁴⁰ Jo vetëm që kufizime të tilla minimizojnë në mënyrë të natyrshme funksionimin e lirë të pluralizmit politik në shoqëri, por ato mund të manipulohen lehtësisht për të heshtur partitë ose kandidatët që shprehin mendime jopopullore për ata që janë në pushtet.

Si një masë tjetër për të siguruar pluralizmin, kuadri ligjor duhet të sigurojë trajtim të barabartë për të gjitha partitë politike dhe kandidatët, duke përfshirë gratë dhe grupet minoritare. Kjo përfshin mbrojtjen e të drejtës së tyre për të paraqitur kandidatë, si dhe të drejtën e tyre për të marrë financim politik dhe mbështetje publike.

Një funksion kryesor i partive politike është paraqitja e kandidatëve për zgjedhje në një përpjekje për të fituar dhe ushtruar autoritet politik. Kandidatët zgjidhen nga partia si përfaqësues të idealeve të partisë. Megjithatë, kandidatura është një shprehje e së drejtës së një individit për t'u zgjedhur dhe si e tillë, rregulloret ligjore mbi kandidatët duhet të sigurojnë të drejtën individuale të një qytetari për të qenë kandidat në zgjedhje.³⁴¹

Shpreh keqardhjen për mangësitë e shumta të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014, veçanërisht në lidhje me nivelin e bashkëfinancimit (burimet e veta) dhe të mundësisë së anëtarësimit shumëpartiak të Anëtarëve të Parlamentit Evropian;

2. Inkurajon Komisionin të shqyrtojë më nga afër të gjitha mangësitë dhe të propozojë një rishikim të rregullores sa më shpejt të jetë e mundur³⁴²;

E drejta individuale për të kandiduar në zgjedhje mund të ndikohet nga tre grupe rregullash, ato të vendosura nga shteti për regjistrimin si kandidat, ato të vendosura brenda partisë për përzgjedhjen e kandidatëve dhe kufizimet e pranueshme si moshë, vendbanimi ose kërkesat e shtetësisë. Ndërsa grupi i parë i rregullave nuk duhet të kufizojë padrejtësisht të drejtën e shprehjes së lirë dhe shoqërimit për partitë, është praktikë e mirë (megjithëse nuk kërkohet me ligj) që grupi i dytë³⁴³ gjithashtu të respektojë nevojën për të siguruar që kandidatët të zgjidhen me mbështetjen e partisë në përgjithësi. Rregullat e brendshme të partisë për përzgjedhjen e kandidatëve nuk duhet t'i nënshtrohen rregullimit nga Vendimi Ministror i OSBE-së Nr. 5/03 mbi Zgjedhjet, në të cilin Shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së pranojnë se "zgjedhjet demokratike mund të zhvillohen sipas një sërë sistemesh dhe ligjesh të ndryshme zgjedhore"³⁴⁴

CDL-AD(2010)024 - 30 -shteti, përveç sigurimit që përzgjedhja të jetë në përputhje me statutin e partisë politike.

Partitë politike gjatë zgjedhjeve shpesh ofrojnë mbështetje, financim dhe burime fushate për kandidatët e tyre të zgjedhur. Legjislacioni që rregullon aktivitetet e partisë duhet të lejojë ushtrimin e lirë të një mbështetjeje të tillë. Ndërsa financimi dhe kontributet

³⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/transparent-funding-of-european-political-parties.html>

³⁴¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)pg.29-30

³⁴² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.29-30

³⁴³ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.29-30

³⁴⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.29-30

e fushatës mund të rregullohen nga shteti, rregullore të tilla duhet të respektojnë të drejtën themelore që gëzojnë individët në një parti për të marrë pjesë në jetën politike, duke përfshirë edhe ofrimin e mbështetjes për një kandidat të zgjedhur prej tyre.

Në sistemet zgjedhore me lista të mbyllura, partitë janë në gjendje të caktojnë ose përcaktojnë rendin e kandidatëve të tyre në një listë zgjedhore. Kjo është e pranueshme, por përkundrazi, partive duhet t'u ndalohet të ndryshojnë rendin e kandidatëve brenda një liste zgjedhore pasi të ketë filluar votimi.³⁴⁵

OSBE luan një rol të madh në arenën ndërkombetare për sa i përket rregullësisë së procesit zgjedhor, ata monitorojnë proceset zgjedhore që në fillim të fushatave dhe deri në fund në daljen e rezultatit të zgjedhjeve, dalin me rapor konkret për rregullësinë e procesit.³⁴⁶

d) Kandidatët jo-partiakë (të pavarur)

E drejta e kandidatëve individualë për të kandiduar për poste pa lidhje me partitë politike është e mbrojtur posaçërisht nga Dokumenti i Kopenhagenit i cili garanton "të drejtën e qytetarëve për të kërkuar poste politike ose publike, individualisht ose si përfaqësues të partive ose organizatave politike, pa diskriminim". Ndërsa partitë shihen si aktorë qendrorë në zgjedhje, roli i tyre nuk mund të jetë përjashtimi ose minimi i të drejtës së një individi për të kandiduar për poste.³⁴⁷

Përbërja e tre institucioneve më të rëndësishme të BE-së nga partitë ose grupet parlamentare (që nga korriku 2023)

Kushtet për njohjen e partive politike evropiane rregullohen nga rregullorja mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane. Ndër të tjera, partitë evropiane duhet të: përfaqësohen në të paktën shtatë shtete anëtare të BE-së nga anëtarët të parlamenteve evropiane, kombëtare ose rajonale, ose të kenë marrë 3% të votave në të paktën shtatë shtete anëtare në zgjedhjet e fundit evropiane;

të respektojnë vlerat themelore të BE-së;

të kenë qëllimin të marrin pjesë në zgjedhjet evropiane.

Në Parlamentin Evropian, anëtarët e së njëjtës parti evropiane zakonisht formojnë një grup të përbashkët. Sipas rregullores së procedurës së Parlamentit, për të krijuar një grup parlamentar nevojiten të paktën 25 anëtarë të Parlamentit Evropian nga të paktën shtatë shtete anëtare të ndryshme. Megjithatë, partitë dhe grupet nuk përputhen gjithmonë: Në disa raste, dy parti evropiane formojnë një grup të përbashkët, dhe është e zakonshme që të gjitha grupet të përfshijnë edhe disa anëtarë që nuk janë të organizuar në asnjë parti evropiane.³⁴⁸

Fondacionet politike evropiane janë të lidhura secila me një parti dhe plotësojnë aktivitetet e tyre, për shembull duke kryer studime dhe duke organizuar ngjarje. Ashtu si partitë evropiane, fondacionet financohen pjesërisht nga buxheti i BE-së.

Që nga viti 2017, partitë dhe fondacionet evropiane duhet të regjistrohen në Autoritetin për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane (APPF), një organ i

³⁴⁵ Po aty

³⁴⁶ Arjana Llano, mendimi i autores

³⁴⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg29-30

³⁴⁸ <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

³⁴⁸ <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

pavarur që vendos për njohjen e tyre dhe shumën e financimit që marrin nga buxheti i BE-së.

Që nga tetori 2024, janë dymbëdhjetë parti evropiane të regjistruara nga APPF.

Dy më të fundit, të regjistruara në shtator 2024, janë Evropa e Kombeve Sovrane (ESN) e ekstremist të djathtë dhe Aleanca e Majtës Evropiane për Populli dhe Planeti (ELA), e cila është ndarë nga Partia e së Majtës Evropiane.³⁴⁹

Tabela e mëposhtme ofron një pasqyrë të përgjithshme të partive politike në nivel evropian, grupeve të tyre në Parlamentin Evropian, si dhe fondacioneve të tyre politike të lidhura.³⁵⁰

Grupi i Partive Fondacioni Politik Partitë Anëtare në

DE FR IT ES PL

Aleanca e Majtës Evropiane për Popullin dhe Planetin ELA

AEL E Majta(GUE/NGL)

—

LFI Pod Razem

Partia e së Majtës Evropiane ELGE E Majta

(GUE/NGL)

a.. Partia e Gjellbër Evropiane EGP

PVE Të Gjellbrit / Aleanca e Lirë Evropiane(G/EFA)

Fondacioni i Gjellbër Evropian(GEF) Grüne EELV EV Equo, EV Z

Aleanca e Lirë Evropiane EFA

ALE Të Gjellbrit / Aleanca e Lirë Evropiane

(G/EFA)

Qendra Maurits Coppieters

Partia e Socialistëve Evropianë PES

SPE, PSE Aleanca Progresive e Socialistëve dhe Demokratëve

(S&D)

Fondacioni i Studimeve Progresive Evropiane

(FEPS)

SPD PS PD,

PSI PSOE NL

Partia Demokratike Evropiane EDP

PDE Renew Europe

(RE)

Instituti i Demokratëve Evropianë

(IED)

Aleanca e Liberalëve dhe Demokratëve për Evropën

ALDE Renew Europe

(RE)

Forumi Liberal Evropian

(ELF)

Partia Popullore Evropiane EPP

EVP, PPE Partia Popullore Evropiane

(EPP) Qendra për Studime Evropiane Wilfried Martens (CES)

³⁴⁹ <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

³⁵⁰ <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

**Lëvizja Politike Kristiane Evropiane ECPM
ECPB, MPCE Konservatorët dhe Reformistët Evropianë
(ECR)
Konservatorët dhe Reformistët Evropianë
ECR
EKR, CRE Konservatorët dhe Reformistët Evropianë³⁵¹
(ECR)
Patriots.eu P Patriotët për Evropën
(PFE)³⁵²
Fondacioni Identité et Démocratie
RN Lega Vox
Evropa e Kombeve Sovrane ESN Evropa e Kombeve Sovrane
(ESN)³⁵³**

4.9 Parlamenti merr masa për zgjedhjet autokratike të Lukashenkos

Parlamenti Evropian, do të votojë më 21 janar për të miratuar një rezolutë që adreson shtypjen e vazhdueshme dhe zgjedhjet e paligjshme nën sundimin autoritar të Alyaksandr Lukashenka në Bjellorusi³⁵⁴.

Draft rezoluta, e siguruar nga Radio Evropa e Lirë, denoncon ashpër zgjedhjet presidenciale të planifikuara në Bjellorusi më 26 janar, duke i cilësuar ato si një "mashttrim" për shkak të mjedisit represiv dhe mungesës së standardeve demokratike³⁵⁵.

Lukashenka, i cili ka qenë president që nga viti 1994, pritet të fitojë.

Fushata zgjedhore është shënuar nga frikësimi i votuesve, shtypja e mediave të pavarura dhe ndalimi i kandidatëve demokratë.³⁵⁶

Fotografia e Maria Zaytsava nga protestat e Minskut në gusht 2020 u shpërnda gjerësisht në mbarë botën.

Pasi fotografia e saj u bë virale, Maria Zaytsava u vra duke luftuar për Ukrainën

Sekretari amerikan i Shtetit Antony Blinken tha më 17 janar se "njedisi represiv" i Bjellorusisë pengon zgjedhjet legjitime presidenciale demokratike.

Projekt-rezoluta e Parlamentit Evropian përsëriti mosnjohjen e presidencës së Lukashenkës dhe bëri thirrje për zgjedhje të lira dhe të ndershme.

Rezoluta dënon gjithashtu shkeljet sistematike të të drejtave të njeriut në Bjellorusi, shtypjen e shoqërisë civile dhe bashkëpunimin e vendit në luftën e Rusisë kundër Ukrainës, ndërsa rikonfirmon mbështetjen për popullin bjellorus në ndjekjen e demokracisë dhe të drejtave të njeriut.

Projekt-rezoluta thekson gjithashtu se mbi 1250 të burgosur politikë mbahen në paraburgim në Bjellorusi, shumë prej të cilëve përballen me tortura, kushte kërcënuese për jetën dhe mohimin e kujdesit mjekësor.

³⁵¹ <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

³⁵² <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

³⁵³ <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>

³⁵⁴ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-electionshttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>

³⁵⁵ <https://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>

³⁵⁶ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-electionshttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>

Shpresa dhe tmerri: Si ka ndryshuar Bjellorusia që nga zgjedhjet e vitit 2020 ndezur një krizë
Rezoluta thekson se organizatat e shoqërisë civile, gazetarët, avokatët, liderët fetarë dhe aktivistët politikë vazhdojnë të persekutohen në vend.

Javën e kaluar, transmetuesi shtetëror bjellorusi ONT transmetoi një seri filmash propagandistikë të quajtur Svaboda Slova (Liria e fjalës), e cila përmbante intervista me gazetarë të burgosur të RFE/RL.³⁵⁷

Projekt-rezoluta e Parlamentit Evropian u kërkon vendeve anëtare të BE-së të hetojnë abuzimet e të drejtave të njeriut në Bjellorusi duke përdorur juridiksionin universal, një parim ligjor që u lejon shteteve ose organizatave ndërkombëtare të pretendojnë juridiksionin penal mbi një person të akuzuar pavarësisht se ku është kryer krimi; mbështesin referimin e Bjellorusisë nga Lituania në Gjykatën Penale Ndërkombëtare për krime kundër njerëzimit; dhe dokumentojnë dhe ndjekin penalisht krimet ndërkombëtare të kryera nga regjimi i Lukashenkës.³⁵⁸

Yuras Zyankovich fotografuar në shtator 2024.

Televizioni shtetëror bjellorusik shfaq pjesën e katërt të filmit propagandistik që synon gazetarët dhe aktivistët e RFE/RL.³⁵⁹

Projekt-rezoluta vlerëson qëndrueshmërinë e forcave demokratike bjelloruse dhe organizatave të shoqërisë civile. Ai bën thirrje për mbështetje të vazhdueshme të BE-së, duke përfshirë viza, bursa dhe grante për bjellorusët e mërguar; proceset e thjeshtuara të vizave për ata që ikin nga persekutimi; dhe programe rehabilitimi për të burgosurit politikë dhe familjet e tyre.

Projekt-rezoluta ripohon gjithashtu mbështetjen e saj për forcat demokratike bjelloruse, të udhëhequra nga udhëheqësja e opozitës në mërgim, Svyatlana Tsikhanouskaya, dhe nxit unitetin midis lëvizjeve pro-demokracisë.³⁶⁰

Lukashenko ka venosur një regjim autoritar autokratike ka shumë mandate që udhëheq vendin dhe nuk lë rotacionin politik të rrjedh normalisht por ka monopolizuar pushtetin politik tërësisht në duart e tij. Regjime të tilla nuk duhet të lejohen, këto nuk janë regjime demokratike, në demokraci, gjithkush garon në mënyrë të ndershme dhe I hap rrugë asaj partie që e ka merituar pushtetin politik. Kjo rezolute e dalë nga Parlamenti Evropian ka dalë për mbrojtjen e demokracisë. Bashkimi Evropian, luan rol vendimtar në mbrojtje të demokracisë me aktet e nxjerra prej tyre. Duke ruajtur balancat në arenën ndërkombëtare.³⁶¹

³⁵⁷ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-electionshttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>
<https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-electionshttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>

³⁵⁸ <https://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>

³⁵⁹ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-electionshttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>
https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdfhttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html

³⁶⁰ <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-electionshttps://www.rferl.org/a/european-parliament-resolution-repression-sham-presidential-election-belarus-lukashenka/33282507.html>

³⁶¹ *Arjana Llano mendimi I autores*

Kreu 5 NORMAT EVROPIANE PËR ZGJEDHJET

5.1 Rregullat e Sjelljes për Zgjedhjet Parlamentare Evropiane të sanksionuara në Kod

KODI I SJELLJES PËR ZGJEDHJET E PARLAMENTIT EVROPIAN 2024

Ky Kod Sjelljeje për zgjedhjet e Parlamentit Evropian 2024 është zhvilluar nga International ³⁶² Instituti për Demokraci dhe Asistencë Zgjedhore (International IDEA) në bashkëpunim me partitë politike dhe Komisionin Evropian për të mbështetur vazhdimin nga politikat evropiane dhe kombëtare partitë në pikën 11 të Rekomandimit të Komisionit (BE) 2023/2829 mbi zgjedhjet gjithëpërfshirëse dhe elastike proceset në Union të paraqitura në kuadër të Paketës së Mbrojtjes së Demokracisë nga ana e Komisioni më 12 dhjetor 2023.

Angazhimet janë nxitur nga rekomandimet përkatëse në Rekomandimin për përfshirjen dhe proceset elastike zgjedhore në Union. Ata gjithashtu përfitojnë nga përvoja të tjera si Kodi Holandez, Përfundoi Sjellja për Transparencën e Reklamave Politike në internet në prag të zgjedhjeve parlamentare në Holandë në vitin 2021.³⁶³

Nëpërmjet këtij Kodi të Sjelljes, Partitë Politike Evropiane dhe çdo parti anëtare që nënshkruan ajo angazhohet për ruajtjen e integritetit të zgjedhjeve të Parlamentit Evropian të vitit 2024, duke u përafshuar me rekomandimi për miratimin e zotimeve të fushatës dhe Kodeve të Sjelljes për integritetin zgjedhor dhe fushatë e drejtë në Rekomandimin e Komisionit për zgjedhje gjithëpërfshirëse dhe elastike proceset në Union dhe rritja e natyrës evropiane dhe mbarëvajtjes efikase të zgjedhjeve në Parlamentin Evropian (2023).

Duke ndjekur këtë kod, nënshkruesit mbështesin vlerat kryesore zgjedhore si integriteti, transparencën, privatësinë, siguri, drejtësinë dhe një fushë loje të barabartë.

Ata njohin rolin jetik të partive politike në ruajtjen e këtyre vlerave. Transparenca fuqizon qytetarët të marrin vendime të informuara bazuar në informacione të besueshme.

Dezinformimi dhe përmbajtja e manipuluar kërcënojnë zgjedhjet e lira dhe të ndershme. Nënshkruesit angazhohen për parimet e së vërtetës dhe saktësisë në strategjitë e tyre të komunikimit dhe për të luftuar keqinformimin dhe dezinformimin në zgjedhje.

Nënshkruesit janë të përkushtuar për të parandaluar mashtrimin e qëllimshëm të publikut, duke përfshirë nëpërmjet përdorimit të inteligjencës artificiale, forcimit të integritetit të zgjedhjeve evropiane dhe duke mbështetur besimin në demokraci.

Premtimet ndihmojnë për të mbrojtur zgjedhjet evropiane kundër ndërhyrjeve ose manipulimeve të panevojshme duke vendosur standarde minimale për fushatën etike, duke rritur aksesin e publikut në çështjet përkatëse informacioni i fushatës dhe përmirësimi i masave të sigurisë kibernetike dhe higijenës dixhitale në të gjithë vendin me mekanizmat e brendshëm partiak.³⁶⁴

³⁶² CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁶³ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁶⁴ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

Ky Kod i Sjelljes mbulon aspekte të ndryshme të fushatës politike, të zbatueshme për të dyja aktivitetet online dhe offline, si dhe për përmbytjen dhe komunikimin si me pagesë ashtu edhe pa pagesë.

Palët inkurajohen të nxisin përputhshmërinë me kodin brenda vendit dhe të inkurajojnë ato anëtarët të nënshkruajnë ose të respektojnë angazhimet në fushatat e tyre zgjedhore. Kodi do të vihen në dispozicion online për të ndihmuar në lehtësimin e mbikëqyrjes nga media, studiues, votues dhe Qytetarët evropianë gjerësisht në ndjekjen e pajtueshmërisë me angazhimet.

2. Kuadri ligjor

Ky kod i sjelljes është vullnetar dhe nuk synon të ndikojë në kuadrin ligjor ekzistues ose ndërhyjë në respektimin e tij nga nënshkruesit e tij ose palët e tjera të interesuara. Megjithatë është pjesë e kornizave më të gjera ligjore dhe të politikave në nivele dhe synime të ndryshme të qeverisjes duke i plotësuar ato. Prandaj, ky Kod i Sjelljes, duhet të lexohet në përputhje me legjislacionin përkatës kombëtar dhe evropian³⁶⁵.

Sistemet Partiake, Ndarjet Shoqërore dhe Rregullat Zgjedhore

Partitë janë endemike për demokracinë.³⁶⁶ Megjithatë, numri, shkalla e institucionalizimit dhe struktura e tyre ndryshojnë shumë nga kontinenti në kontinent dhe nga vendi në vend. Madhësia e një sistemi partiak (sa parti garojnë rregullisht në zgjedhje) dhe fushëveprimi i tij (cilat ndarje dhe identitete janë të politizuara, cilat jo) - kanë implikime të thella normative. Nëse partitë i përcjellin qeverisë preferencat, mendimet dhe interesat e zgjedhësve,³⁶⁷ atëherë shprehja e interesave shoqërore ose shtypja e tyre nëpërmjet sistemit partiak do të ndikojë në mënyrë kritike në cilësinë e demokracisë.

Në debatin mbi përcaktuesit e natyrës dhe madhësisë së sistemeve partiake, njëra palë mbështet një "sociologji krahasuese të politikës" (Lipset & Rokkan 1967:1), pala tjetër një analizë institucionale. Sociologjia politike vazhdon shpjegon ndryshimet në sistemet partiake në terma të natyrës së ndarjeve themelore shoqërore (Campbell 1958, Grumm 1958, Lipsen 1964, Lipset & Rokkan 1967, Rokkan 1970, Nohlen 1981, Beyme 1985, Solari 1986). Në formulimin e Lipset & Rokkan (1967), sistemi partiak që u shfaq në vendet evropiane ishte pasojë e aleancave të krijuara pas ngjarjeve kritike historike - Reformimit, ndërtimit të shteteve kombëtare dhe revolucionit industrial. Edhe pse qasja sociologjike nganjëherë karikaturohet si injoruese e ndikimit të rregullave zgjedhore në sistemet partiake, ajo shpesh, në fakt, pranon forcën e institucioneve në sistemet partiake. Lipset & Rokkan, për shembull, e njohin qendrën e "rregullave të lojës zgjedhore" (1967:30) dhe bëjnë disa gjeste për të shpjeguar se si këto rregulla lindin nga përçarjet shoqërore ekzistuese. Studimet e fundit e kanë çuar këtë projekt më tej. Boix (1997), me një orientim strategjik-veprim, shpjegon zgjedhjen e sistemeve mazhoritare kundrejt atyre proporcionale në vendet evropiane në momentin kur punëtorëve iu dha e drejta e votës dhe u shfaqën partitë socialiste. Votuesit liberalë dhe partitë përballeshin me dilemën se si të ruanin

³⁶⁵ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/beb9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁶⁶ POLITICAL PARTIES AND DEMOCRACY S. C. Stokes Department of Political Science, University of Cannu. Rev. Polit. Sci. 1999. 2:243–67 Copyright 1999 by Annual Reviews. All rights reserved <https://www.annualreviews.org/docserver/fulntext/polisci/2/1/annurev.polisci.2.1.243.pdf?expires=1756994395&id=id&acname=guest&checksum=852709B0285A903389F6DD2BA0FF21BE>

³⁶⁷ POLITICAL PARTIES AND DEMOCRACY S. C. Stokes Department of Political Science, University of Cannu. Rev. Polit. Sci. 1999. 2:243–67 Copyright 1999 by Annual Reviews. All rights reserved <https://www.annualreviews.org/docserver/fulntext/polisci/2/1/annurev.polisci.2.1.243.pdf?expires=1756994395&id=id&acname=guest&checksum=852709B0285A903389F6DD2BA0FF21BE>

kontrollin e vendeve legislative. Nëse njëra nga partitë liberale ekzistuese dominonte tjetrën në mënyrë zgjedhore, kjo parti mund të shërbente si një pikë qendrore për votuesit liberalë, dhe sundimi i shumicës mbetej tërheqës. Nëse dy parti liberale ekzistuese kishin tendencën të ndanin votën në mënyrë të barabartë, udhëheqja liberale do të preferonte të kalonte në një sistem proporcional për të siguruar përfaqësim të vazhdueshëm liberal.

Analiza e Boix (1997) është një risi e mirëpritur në një sociologji krahasuese të politikës që ishte e dobët në agjenci.³⁶⁸

3. Angazhimet³⁶⁹

Nënshkruesit e këtij kodi të sjelljes, që përfaqësojnë partitë politike evropiane ose ndonjë anëtar palët që e nënshkruajnë atë, së bashku angazhohen për:

1. Ruajtja e integritetit të zgjedhjeve duke respektuar rregullat dhe normat ekzistuese dhe respektimi i parimeve të fushatës së drejtë dhe transparencës financiare.

2. Inkurajoni diskursin dhe pjesëmarrjen politike gjithëpërfshirëse dhe kontribuoni për sigurinë në proceset zgjedhore, në veçanti nga:

a. të përmbahen nga prodhimi, përdorimi ose shpërndarja e deklaratave diskriminuese

dhe paragjykimet ndaj grupeve specifike bazuar në origjinën e tyre gjinore, racore ose etnike, feja ose besimi, paafërsia, mosha ose orientimi seksual;

b. duke u përmbajtur nga shpërndarja, postimi ose promovimi i përmbajtjes që nxit dhunë ose gjuhë urrejtjeje; nënshkruesit inkurajohen të dënojnë me vendosmëri dhe të sanksionojë çdo akt dhune ndaj kandidatëve ose përfaqësuesve të zgjedhur.

c. duke u përmbajtur nga pengimi i votuesve ose shpërndarja e ndonjë informacioni të pasaktë mbi procesin zgjedhor, si votuesi, procesi i votimit dhe qendra e votimit.

3. Siguroni një përdorim etik dhe transparent të mjeteve dhe teknologjive të fushatës, duke përfshirë inteligjencën artificiale. Përmbahuni nga prodhimi, përdorimi ose përhapja e mashtruesve në përmbajtjen, në veçanti:³⁷⁰

a. të dhëna ose materiale të falsifikuara, të fabrikuar, të dokuara ose të vjedhura;

b. Çdo lloj përmbajtjeje mashtruese duke përdorur audio, imazhe ose video dhe e krijuar me ose pa inteligjencë artificiale për të ndryshuar ose falsifikuar kandidatët në mënyrë të rreme ose mashtruese, zyrtarë apo ndonjë palë të interesuar elektorale³⁷¹. Përdorimi i arti

informacione konfidenciale në mjetet e AI, p.sh., në kërkesat, duke mbrojtur kështu individin privatësi dhe siguria në zgjedhje; konsideroni krijimin e një mekanizmi të strukturuar për qytetarët të raportojnë çdo shqetësim ose keqpërdorim të lidhur me teknologjitë e AI.

³⁶⁸ *POLITICAL PARTIES AND DEMOCRACY* S. C. Stokes Department of Political Science, University of Cannu. Rev. Polit. Sci. 1999. 2:243–67 Copyright 1999 by Annual Reviews. All rights reserved <https://www.annualreviews.org/docserver/fulltext/polisci/2/1/annurev.polisci.2.1.243.pdf?expires=1756994395&id=id&accname=guest&checksum=852709B0285A903389F6DD2BA0FF21BE>

³⁶⁹ *CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS* https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁶⁹ *CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS* https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁷⁰ *CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS* https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁷¹ *CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS* https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

5. Sigurimi i transparencës së kontributeve financiare të marra, duke përfshirë përfitimet në natyrë të tilla si dhurata dhe mikpritje të marra, kredi, donacione, kontribute për fushatën dhe shpenzimet të jenë në përputhje me legjislacionin evropian dhe kombëtar në fuqi.

6. Sigurimi i transparencës së reklamave politike dhe mesazheve të fushatës:

a. Përmbahuni nga shfaqja e reklamave politike të sponsorizuara nga interesa të padeklaruara ose përndryshe angazhimi i ndërmjetësve për të vendosur mesazhe të fushatës pa atribuimi.

b. Respektoni politikat dhe mekanizmat e transparencës së platformave online dhe siguron informacion besnik për proceset e regjistrimit dhe verifikimit.

c. Jepni informacion, mundësisht në faqet e internetit të partive politike:

i. mbi organizatat dhe fondacionet e lidhura; ose mbi persona të tjerë juridikë

duke bërë fushatë në emër të tyre me mbi 5% buxhet të fushatës;

ii. mbi përdorimin e reklamave politike duke përfshirë sponsorët, burimet e financimi dhe shumat e shpenzuara;³⁷²

iii. mbi shënjestrimin e reklamave dhe çdo përdorim të sistemeve të inteligjencës artificiale në shpërndarjen e reklamave.

d. Përmbahuni nga taktikat, teknikat dhe procedurat manipuluese për të përforcuar mesazhe politike dhe nga përdorimi i të dhënave të ndjeshme për mikro-targeting. Sigurohuni që të dhënat e përdorura për fushatën politike i përmbahen rreptësisht atyre të Bashkimit Evropian Rregullorja e Përgjithshme e Mbrojtjes së të Dhënave (GDPR), me theks në të dhënat minimizimin dhe përpunimin e ligjshëm, të drejtë dhe transparent të të dhënave.

7. Shmangni në mënyrë proaktive amplifikimin e narrativave të udhëhequra nga subjekte dhe aktorë nga jashtë BE përveç partive anëtare, veçanërisht kur ato kërkojnë të gërryejnë vlerat evropiane dhe parimet.

8. Merrni hapa aktivë për të ndjekur standardet minimale për sigurinë kibernetike, për të njohur, penguar dhe të parandalojë sulmet, të shpërndajë informacion, duke përfshirë trajnime të brendshme për sigurinë kibernetike rreziqet në zgjedhje.

9. Hiqni ose kërkonin të hiqni pa vonesë çdo përmbajtje të vendosur në emër të nënshkrimit palës që shkel angazhimet në këtë kod sjelljeje. Raportoni një përmbajtje të tillë tek platformat online.³⁷³

10. Krijta e ndërgjegjësimit për kodin e sjelljes brenda vendit dhe promovimi i pajtueshmërisë ndërmjet tyre stafi i fushatës, seksionet partiake dhe organet e tjera, si dhe institucionet e lidhura me to. Inkurajoni anëtarët të regjistrohen ose të respektojnë angazhimet në këtë kod sjelljeje.³⁷⁴

11. Sigurohuni që stafi i fushatës dhe seksionet partiake t'i përmbahen rreptësisht atyre evropiane dhe kombëtare rregulloret për të parandaluar keqpërdorimin e burimeve publike në

³⁷² CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁷³ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁷⁴ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

kontekstin e zgjedhjeve; ngre ndërgjegjësimin e anëtarëve të partisë për nevojën e respektimit rigoroz të rregulloreve të tilla.³⁷⁵

12. Promovimi i respektimit të pavarur të angazhimeve të përcaktuara në këtë kod të kryejnë dhe bashkëpunojnë plotësisht me autoritetet mbikëqyrëse, vëzhguesit ndërkombëtarë të zgjedhjeve dhe aktorë të tjerë të angazhuar në vëzhgimin e pavarur të angazhimeve si p.sh media, studiues akademikë dhe organizata të shoqërisë civile.³⁷⁶

Kodi I Sjelljes së Partive politike Evropiane ka një rendësi të madhe ai ka përcaktuar të gjitha normat që duhet të zbatojnë partitë politike për garim të rregullt dhe demokratike, këto kode sjelljesh duhet të merren për model dhe për partitë e vendeve anetare të Bashkimit Evropian, në mënyrë që të garojnë me standarde evropiane.³⁷⁷

Propozim për një Rregullore të Këshillit për zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal, duke shfuqizuar Vendimin e Këshillit (76/787/ECSC, EEC, Euratom) dhe Aktin Evropian Zgjedhor Në “Çështjet Kushtetuese - AFCO” 20/02/2025³⁷⁸

Parlamenti Evropian, ka kërkuar prej kohësh të përmirësojë dimensionin evropian të zgjedhjeve evropiane, i kritikuar shpesh për fokusimin e tepërt në politikën kombëtare dhe kandidatët e brendshëm. Me synimin për të nxitur një debat të mirëfilltë politik pan-evropian përpara zgjedhjeve evropiane, duke theksuar lidhjen midis atyre zgjedhjeve dhe projektit evropian dhe duke rritur interesin e qytetarëve për çështjet evropiane, Parlamenti Evropian ka paraqitur një nismë legislative që synon të shfuqizojë Aktin aktual Zgjedhor Evropian dhe të miratojë një Rregullore të re që rregullon zgjedhjet evropiane.

I modifikuar tashmë disa herë pas miratimit fillestar në 1976 (kryesisht në 2002 dhe 2018, megjithëse ndryshimi i mëvonshëm nuk është ende në fuqi), Akti aktual Zgjedhor Evropian nuk ofron një sistem zgjedhor uniform të zbatueshëm për të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së në zgjedhjet evropiane. Përkundrazi, ai përmban një sërë parimesh të përbashkëta që duhet të respektohen nga ligjet e ndryshme kombëtare të zbatueshme për zgjedhjet evropiane. Propozimi që po debatohet aktualisht në Parlamentin Evropian do të harmonizonte më tej sistemin dhe procedurën zgjedhore të zbatueshme për zgjedhjet evropiane.³⁷⁹

Komiteti i Çështjeve Kushtetuese (AFCO) i Parlamentit Evropian ishte përgjegjës për dosjen dhe vendosi të emërojë Domènec Ruiz Devesa (S&D, Spanjë) si raportues. Draft-raporti u publikua më 3 qershor 2021. Afati i fundit për amendamentet u caktua deri më 5 nëntor 2021.

³⁷⁵ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁷⁶ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

³⁷⁷ Arjana Llano, mendimi i autore

³⁷⁸ Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act

³⁷⁹ Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act In “Constitutional Affairs - AFCO” <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union?sid=5901> [https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributionseform-of-the-electoral-law-of-the-european-union](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-rhttps://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributionseform-of-the-electoral-law-of-the-european-union)

Shtatëqind e tridhjetë e një amendamente i janë paraqitur draft raportit. Komiteti AFCO miratoi raportin e tij përfundimtar më 28 mars 2022. Raporti u paraqit për plenare dhe u miratua nga Parlamenti më 3 maj 2022. Ndër risitë kryesore që propozimi do të sillte, mund të theksohen sa vijon:³⁸⁰

1. Moshë minimale e përbashkët prej 18 vjetësh për t'u kandiduar në zgjedhjet evropiane dhe një moshë minimale e zakonshme për të votuar 16 vjeç, me përjashtim të shteteve anëtare ku rendi kushtetues përcakton moshën minimale të votimit 17 ose 18 vjeç.

2. Një detyrim për shtetet anëtare për të siguruar të drejtën e votës në zgjedhjet evropiane për qytetarët e BE-së që jetojnë në një vend të tretë, ata pa vendbanim të përhershëm, ata që jetojnë në mjedisë të mbyllura rezidenciale, ata që përjetojnë të pastrehë ose ata që vuajnë dënimin me burg.

3. Një detyrim për Shtetet Anëtare për të siguruar akses në materialet përkatëse, mjediset e votimit dhe qendrat e votimit, duke përfshirë personat me aftësi të kufizuara.

4. Një detyrim për Shtetet Anëtare për të siguruar votim me postë, duke përfshirë për qytetarët e BE-së që jetojnë jashtë vendit, dhe mundësinë për të lejuar votim fizik paraprak, votim me përfaqësues, sisteme elektronike dhe internet për votim.

5. Një ditë fiksë për mbajtjen e zgjedhjeve evropiane në të gjithë BE-në (9 maj, çdo pesë vjet).

6. Një periudhë e përbashkët e fushatës zgjedhore që fillon tetë javë para ditës së zgjedhjeve dhe një periudhë e përbashkët rezervë zgjedhore që fillon 48 orë para ditës së zgjedhjeve;³⁸¹

7. Detyrimi për të gjitha partitë politike dhe subjektet e tjera pjesëmarrëse në zgjedhjet evropiane që të respektojnë “procedurat demokratike dhe transparencën” gjatë zgjedhjes së kandidatëve të tyre dhe të sigurojnë barazi gjinore në kandidaturat e tyre, qoftë duke përdorur një sistem zinxhir apo kuota.

8. Krijimi i një zone zgjedhore në mbarë Bashkimin, që përfshin territorin e të gjitha shteteve anëtare, në të cilën 28 anëtarë të Parlamentit Evropian do të zgjidhen përmes listave zgjedhore transnacionale në zgjedhjet e ardhshme evropiane (2024). Në zonën zgjedhore në mbarë Bashkimin, do të zbatohet një sistem dhe procedurë uniforme zgjedhore:

- Anëtarët do të zgjidheshin përmes një sistemi me lista të mbyllura;³⁸²

- Partitë politike evropiane, shoqatat evropiane të votuesve (0,02% e popullsisë në moshë votimi në të paktën ¼ e Shteteve Anëtare), koalicionet zgjedhore evropiane (të formuara nga të paktën 2 parti politike evropiane ose shoqata të votuesve) dhe koalicionet evropiane të partive

³⁸⁰ *Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act In “Constitutional Affairs - AFCO”* <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union?sid=5901>

³⁸¹ *Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act In “Constitutional Affairs - AFCO”* <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union?sid=5901> <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁸² *Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act In “Constitutional Affairs - AFCO”* <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union> <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

kombëtare ose shoqatat e votuesve nga të paktën ¼ e Shteteve Anëtare do të kenë të drejtë të paraqesin kandidatura

- Listat e kandidaturave do të ndahen në seksione me tre vende dhe, në çdo seksion, duhet të ketë një kandidat nga Shtetet Anëtare me madhësi të ndryshme të popullsisë, siç tregohet në Aneksin I të propozimit. Kjo kërkesë synon të sigurojë që kandidatët nga Shtetet Anëtare të vogla dhe të mesme të shfaqen gjithashtu në vendet e zgjedhura të çdo liste kandidaturash, duke siguruar kështu një përfaqësim të gjerë gjeografik;³⁸³

Marja e nismave për akte të reja nga Bashkimi Evropian në mbrojtje të demokracisë dhe parimeve të përbashkëta për zgjedhjet nuk kanë munguar³⁸⁴

5.2 Donacionet dhe Kontributet

Bazuar në përvojën në zbatimin praktik të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 ("Rregullorja") gjatë viteve të fundit, Autoriteti për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane ("Autoriteti") përpiqet të sigurojë akses në një sërë elementesh jo shteruese të udhëzimeve për partitë politike evropiane dhe partitë politike evropiane të gjetura. Çdo udhëzim i dhënë nga Autoriteti nuk cenon karakterin drejtpërdrejt detyrues të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014. Për më tepër, një udhëzim i tillë do të mbetet subjekt i përshtatjes me zhvillimin e mëtejshëm të përvojës dhe/ose ndryshimet e kuadrit legjislativ.³⁸⁵

Format e donacioneve dhe kontributeve

Në bazë të nenit 2(7) të Rregullores (BE, Euratom) nr. 1141/2014, përkufizimi i 'dhurimit' përfshin jo vetëm pagesat direkte në para, por edhe pagesat indirekte nëpërmjet "çdo transaksioni tjetër që përbën një avantazh ekonomik për partinë politike evropiane, me përjashtim të kontributeve nga anëtarët". Kjo mund të përfshijë transaksione ndërmjet palëve të treta që lirojnë një parti politike evropiane ose një fondacion nga pagesat që do të ishin siguruar ndryshe nga partia ose fondacioni politik evropian³⁸⁶.

Normat e skontuara: Në përputhje me nenin 2 pikat 7 dhe 8 të Rregullores, ofrimi i mallrave, shërbimeve (përfshirë kreditë) ose punëve me një çmim nën vlerën e tregut përbën një donacion ose, nëse ofrohet nga një anëtar i njohur nga Rregullorja si një kontribut i tillë. Nëse dhe në masën që është kështu, zbatohen rregullat e njoftimit dhe kufizimit në lidhje me donacionet dhe kontributet, siç përcaktohet veçanërisht në nenin 20 të Rregullores.

³⁸³ *Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act*<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union> In "Constitutional Affairs - AFCO"<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union> <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁸⁴ Arjana Ilano, *menimi I autores*

³⁸⁵ *The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations.* <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁸⁶ *The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations.* <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

Megjithatë, jo të gjitha zbritjet përbëjnë donacione ose kontribute sipas kuptimit të Rregullores: në këtë drejtim, shtrirja dhe shtrirja e zbritjes duhet të vlerësohet. Më konkretisht, për të përcaktuar nëse ofrimi i mallrave, shërbimeve dhe punëve me një çmim të zbritur do të duhej të cilësohej si donacion apo kontribut, duhet të merret parasysh:³⁸⁷

nëse zbritja përfiton veçanërisht partinë politike evropiane ose fondacionin politik evropian, ose më shumë se të tjerët (që do të ishte tregues i një donacioni ose kontributi), në krahasim me përfitimin në të njëjtën mënyrë të një grupi klientësh të mundshëm të përcaktuar paraprakisht mbi bazën e kriterëve objektive (p.sh. zbritja e dhënë për të gjitha "OJQ-të") dhe, në çdo rast nëse zbritja është në kundërshtim me parimet e tregut përgjithësisht të njohura (p.sh. ofrimi i një malli ose shërbimi nën kosto) (që do të ishte tregues i një donacioni ose kontributi).

Masat korrigjuese

Masat korrigjuese janë një mundësi për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane për të korrigjuar situata të caktuara shkeljeje përpara se Autoriteti të vendosë për një sanksion dhe ta publikojë këtë të fundit.³⁸⁸

kombinim i motivimit të donatorëve për të dhënë kontribute financiare dhe qëndrimit dhe përpjekjeve të aktorëve politikë për t'u angazhuar në aktivitete mbledhjeje fondesh. Me fjalë të tjera, unë argumentoj se një shpjegim gjithëpërfshirës i modeleve të donacioneve duhet të bazohet në një analizë si të "faktorëve të ofertës" që ndikojnë në gatishmërinë dhe aftësinë e donatorit për të dhënë donacione politike, ashtu edhe të "faktorëve të kërkesës" që ndikojnë në aftësitë dhe motivimin e partive politike për mbledhjen e fondeve.

Meqenëse shumica e studimeve të mëparshme mbi financimin privat të partive politike evropiane janë përqendruar në karakteristikat dhe motivimet e mundshme të donatorëve të tyre (ana e ofertës), ky artikull përqendrohet posaçërisht në anën e kërkesës, domethënë, në ata faktorë që mund të shpjegojnë ndryshimet në politikat e mbledhjes së fondeve të partive politike evropiane dhe donacioneve të tyre politike përkatëse në nivel evropian.^{389 390} Si i tillë, ky artikull mbush një boshllëk të rëndësishëm në literaturë në lidhje me konsideratat e partive evropiane dhe donacioneve mbi aktivitetet e tyre të mbledhjes së fondeve politike dhe kontribuon në një shpjegim më gjithëpërfshirës të donacioneve politike në nivel evropian.

Më konkretisht, analiza tregon se (1) kuadri rregullator ndikon në përpjekjet për mbledhjen e fondeve: ndërsa shumë kufizime rregullatore dhe kërkesa administrative i dekurajojnë europartitë dhe fondacionet për të kërkuar donatorë, detyrimi i bashkëfinancimit krijon një presion të rëndësishëm buxhetor që i shtyn ato të paktën të marrin në konsideratë donacionet si

³⁸⁷ Po aty

³⁸⁸ The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁸⁹ The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁹⁰ Fundraising strategies of European political parties and foundations: a demand and supply model for political donations Published online by Cambridge University Press: 21 April 2025 <https://resolve.cambridge.org/core/journals/italian-political-science-review-rivista-italiana-di-scienza-politica/article/fundraising-strategies-of-european-political-parties-and-foundations-a-demand-and-supply-model-for-political-donations/6F480A5F5CB87A46E93FB02B40944B03>

një burim të ardhurash; (2) vëmendja negative e publikut ndaj donacioneve (të korporatave) ka pasur një efekt të fortë dekurajues në mbledhjen e fondeve; (3) europartitë dhe fondacionet me të ardhura të larta nga tarifat e anëtarësimit janë më pak të prirura të investojnë në mbledhjen e fondeve përmes donacioneve, dhe partitë e krahut të djathtë angazhohen më fuqishëm në kërkimin e donacioneve (të korporatave)³⁹¹.

Megjithatë, masat korrigjuese nuk janë të dizajnuara për ta bërë mospërputhjen pa pasoja. Prandaj, me përjashtim të gabimeve thjesht klerikale ose aritmetike ose gabimeve të vogla, masat janë "rregullimi i situatës" sipas kuptimit të nenit 29 të Rregullores (BE, Euratom) nr. 1141/2014 vetëm nëse, brenda afatit të arsyeshëm të treguar nga Autoriteti në rastin individual, ato:

të sigurojë në mënyrë efektive pajtueshmërinë e vonuar me kërkesën që do të duhej të përmbushej tashmë (kjo mund të jetë - në varësi të rrethanave të rastit individual - pagesa e një shume që do të duhej të disbursohej ose të rikuperohej në një datë më të hershme), dhe gjithashtu;

përmbajnë masa strukturore të forta dhe të verifikueshme që parandalojnë rishfaqjen në të ardhmen (kjo mund të jetë - në varësi të rrethanave të rastit individual - masa pedagogjike të brendshme për stafin, anulimi i kontratave që krijuan çështjen e pajtueshmërisë, komunikimi me palët anëtare etj).³⁹²

Zbatimi i masave korrigjuese është çështje e ndjekjes së vazhdueshme. Në veçanti, përputhja e vazhdueshme në të ardhmen me një kërkesë për të cilën një masë korrigjuese ishte marrë tashmë një herë nga një parti politike evropiane ose një fondacion politik evropian është thelbësor. Kështu, një situatë e ngjashme shkeljeje nga e njëjta parti politike evropiane ose fondacion politik evropian nuk mund të 'rregullohet' për herë të dytë me të njëjtat masa korrigjuese. Masa korrigjuese të përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme do të priten nga një parti politike evropiane ose një fondacion politik evropian që ka pasur një rast të mëparshëm për të përshtatur proceset e saj me një çështje të ngjashme pajtueshmërie pa marrë ende një sanksion³⁹³.

³⁹¹ *Fundraising strategies of European political parties and foundations: a demand and supply model for political donations* Published online by Cambridge University Press: 21 April 2025 <https://resolve.cambridge.org/core/journals/italian-political-science-review-rivista-italiana-di-scienza-politica/article/fundraising-strategies-of-european-political-parties-and-foundations-a-demand-and-supply-model-for-political-donations/6F480A5F5CB87AA6E93FB02B40944B03>

³⁹² *The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations.* <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁹³ *The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations.* <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

Donacione të vetme Në bazë të nenit 20(4) të Rregullores (BE, Euratom) Nr. 1141/2014, partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane duhet t'i raportojnë menjëherë Autoritetit "dhurimet e vetme" që tejkalojnë 12 000 euro.

Autoriteti do të vlerësojë rast pas rasti nëse edhe disa pagesa nga një donator kualifikohen si "dhurim i vetëm".³⁹⁴

5.3 Dallimet në rregullore midis shteteve anëtare të BE-së

Ka ende dallime të mëdha në rregullore ndërmjet shteteve anëtare. Ndërsa presioni ndërkombëtar ka çoi në një konvergjencë të konsiderueshme, ka shembuj të vendeve që kryejnë reforma ose marrin masa të mëdha hapat e politikës që bien drejtpërdrejt në kundërshtim me standardet ndërkombëtare. Për shembull, heqja e subvencioneve për partitë politike në Itali të përfunduara në 2017 ose përgjysmimi i subvencioneve në Hungari në 2020³⁹⁵ janë shembuj të ndryshimeve rregullatore që janë qartësisht në kundërshtim me standardet e Këshillit të Evropës dhe Udhëzimet e ODIHR/QV.

Megjithatë, shumë variacione pasqyrojnë dallime të vërteta në kontekstet e rregullimit në të ndryshme vende. Për shembull, në Holandë deri tani burimi më i madh i të ardhurave partiake ka pasur historikisht kanë qenë tarifet e anëtarësimit. Në disa vende (për shembull Gjermania, Spanja, Italia) subjektet e lidhura me palët

si organizatat rinore, fondacionet etj. janë një aktor i rëndësishëm, ndërsa në disa ata (ose disa prej ato) nuk ekzistojnë ose janë të parëndësishme. Vendet që kanë dalë nga tranzicioni autoritar(Shtetet Anëtare të BE-së të Evropës Qendrore dhe Lindore) janë përballur me sfida specifike, për shembull krijimi i shumë partive nga e para; kjo ngre sfida se sa para mund të mbledhin partitë vetë në kuotat e anëtarësimit apo donacionet private, si dhe rreziqet e krijuara nga varësia nga kjo e fundit. Arsytet e tilla mund të shpjegojnë pse pjesa mesatare e subvencioneve publike në totalin e të ardhurave partiake ka qenë dukshëm më i lartë në demokracitë "e reja".

Përveç kësaj, dhe duke reflektuar pjesërisht vështirësitë dhe kompleksitetin e rregullimit në nënvizuar në këtë studim, vendet dhe praktikuesit vazhdojnë të "mësojnë duke bërë". Kjo ka krijuar ose po gjeneron nuanca në rregullore që mund të jenë me interes të veçantë. Shembulli i financimit publik për partitë në Gjermani është një shembull i bashkëpunimi me autoritetin tatimor në Lituani dhe vullnetar zbulimi i donacioneve në Finlandë janë shembuj. Nga analiza e BE27, mund të identifikohen qartë fushat e mëposhtme të variacionit:

a. Subvencione publike

Ndërkohë që ka pasur një tendencë të qartë drejt rritjes së pjesëmarrjes së subvencioneve publike në të ardhurat totale të palëve, ka përjashtime të dukshme. Në veçanti, Italia hoqi subvencionet shtetërore për partitë ndërmjet 2014 dhe 2017, dhe Hungaria shkurtroi fondet për aktivitetet e rregullta të partive me 50% në 2020³⁹⁶. Si Studim Rasti 1

³⁹⁴ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁹⁵ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>

³⁹⁶ *Financing of political structures in EU Member States How funding is provided to national political parties, their foundations and parliamentary political groups, and how the use of funds is controlled* STUDY Requested by the Directorate General for Finance Policy Department for Budgetary Affairs, EN Directorate-General for Internal Policies in cooperation with Political Structures Financing Unit, Directorate-General for Finance PE 694.836 - June 2021 Pg.19,20

³⁹⁷ *The Authority for European Political Parties and European Political Foundations has been established for the purpose of registering, controlling and imposing sanctions on European Political Parties and European Political Foundations pursuant to Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and*

nënvizion, në të dyja rastet këto lëvizje kanë ngritur shqetësime për ndikimin e tyre në financimin e partive dhe konkurrencën politike.³⁹⁷

I POL | Departamenti i Politikave për Çështje Buxhetore

b. Kufijtë e donacioneve private

Madhësia maksimale e kontributeve private që subjektet politike mund të pranojnë ndryshon shumë Shtetet Anëtare. Nuk ka fare kufi për donacionet nga një burim i vetëm në tetë shtete anëtare³⁹⁸

(Bullgaria, Danimarka, Estonia, Gjermania, Hungaria, Luksemburgu, Holanda dhe Suedia). Te mesatarja për 19 Shtetet e tjera Anëtare është c. €53,000, por kufijtë në vende të veçanta ndryshojnë nga 500 € në Belgjikë deri në 300,000 € masive në Sllovaki. Nuk ka asnjë shpjegim të qartë për këto ndryshime, të tilla si nivelet e ndryshme të të ardhurave për variacionet, ose ndonjë lidhje e qartë me aspekte të tjera të rregullimit siç janë kufijtë e shpenzimeve të fushatës.

Duhet të theksohet se kufijtë e dhurimit janë një nga llojet më të vështira të rregullave për t'u monitoruar dhe ti zbatojnë. Lituania ofron një shembull interesant se si kjo mund të bëhet në mënyrë më efektive.³⁹⁹

shuma totale e donacioneve nga një individ nuk mund të kalojë 10% të vitit të mëparshëm të donatorit të ardhurat. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ndan raportimin e pjesëmarrësve në zgjedhje me tatimin autoriteti, i cili kontrollon automatikisht donacionet e raportuara kundrejt të ardhurave të donatorit.⁴⁰⁰

c. Kufizimet dhe kufizimet në shpenzime. Ka kufizime financiare për shpenzimet elektorale në shumicën e vendeve të BE-së. Disa nga këto duket se janë brenda një diapazoni gjerësisht të ngjashëm duke marrë parasysh popullsinë e vendit – për shembull 1.5 milionë euro Bullgaria), 3.45 milion € (Republika Çeke), 2.2 milion € (Kroaci), 3 milion € (Sllovakia), c. 680 000 € (Slloveni), shek. 17.2 milionë euro (Spanjë). Megjithatë, një numër vendesh ose kanë shuma të ndryshme . Kufiri i shpenzimeve në Austri është shumë më i lartë në 7 milion € (për një popullsi relativisht të vogël prej 8.8 milionë), ndërsa në Letoni konsiderohet ndoshta shumë i ulët në c. 0.5 milionë euro. Shtatë vende nuk kanë kufijtë e shpenzimeve: vendet skandinave (Danimarka, Finlanda dhe Suedia), Estonia, Gjermania, Luksemburgu dhe Holanda.

Për sa i përket kufizimeve të tjera mbi shpenzimet, një mjet kyç për kufizimin e shpenzimeve ka qenë historikisht ndalimi ose kufizimi i reklamave politike me pagesë në mediat transmetuese (veçanërisht në televizion). Megjithatë, sipas të dhënave të mbledhura, vetëm tetë ose nëntë nga BE 27 e bëjnë këtë - Belgjika, Danimarka, Franca,

of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations.

³⁹⁷ *Financing of political structures in EU Member States How funding is provided to national political parties, their foundations and parliamentary political groups, and how the use of funds is controlled STUDY Requested by the Directorate General for Finance Policy Department for Budgetary Affairs, EN Directorate-General for Internal Policies in cooperation with Political Structures Financing Unit, Directorate-General for Finance PE 694.836 - June 2021 Pg.19,20*

³⁹⁸ *Po aty*

³⁹⁸ *Po aty*

³⁹⁹ *Po aty*

³⁹⁹ *Po aty*

³⁹⁹ *Po aty*

⁴⁰⁰ *Po aty*

⁴⁰⁰ *Po aty*

Gjermania (transmetues publik), Hungaria, Irlanda, Italia (kombëtare), Letonia dhe Suedia.⁴⁰¹

Rezultatet e para të EEMC janë një arkiv i bazuar në ueb dhe a databaza e fushatës elektorale për zgjedhjet evropiane 2019, e cila është e disponueshme falas në internet. EEMC ka mbledhur më shumë se 11 mijëra materiale elektorale duke përfshirë postera, reklama televizive,⁴⁰² postime sociale dhe njoftime të shtypura, prodhuar nga 418 politike partitë apo kandidatët dhe 193 nga llogaritë e tyre zyrtare në Facebook, në 28 Kombet u thirrën për të votuar. Është padyshim arkivi më i madh i zgjedhjet evropiane 2019 dhe dokumenton disa tendenca në evolucionin e fushatave elektorale evropiane. Këto përfshijnë çështjet kryesore të betejës elektorale, përdorimet e ndryshme instrumentet e komunikimit dhe përhapja e shpejtë e së resë ato, gjuhët dhe fjalët e partive politike, të ndjenjat dhe disponimet e përgjithshme ndaj institucioneve evropiane dhe përfaqësuesit e tyre dhe, së fundi, kulturat politike dhe traditat e pranishme në Evropë.

Ueb-arkivi i EEMC dhe baza e të dhënave të tij janë të hapura jo vetëm për Votuesit dhe qytetarët europianë, objektivat e parë të projektit, por edhe për studiues, gazetarë, studentë, profesionistë të komunikimit dhe për këdo që është i interesuar të dijë përmbajtjen e 2019.

Fushata zgjedhore evropiane dhe format e ndryshme që kanë është zhvilluar dhe shpërndarë nëpër Evropë. Në zhvillimin e faqes së internetit të EEMC dhe arkitekturës së saj të TI-së, mundësia për të pasuruar dhe integruar bazën e të dhënave me materialet prodhuar në zgjedhjet e mëparshme evropiane është konsideruar, duke vazhduar kështu në krijimin e ardhshëm të një arkivi të gjerë të të gjithëve.⁴⁰³

5.4 Fushata elektorale evropiane.

Rezultatet e dyta të EEMC janë klasifikimi dhe analiza e fushatës së zgjedhjeve evropiane 2019. Në këtë raport, e cila u mbyll vetëm pak javë pas votimit, të dhënat sasiore dhe janë paraqitur disa rezultate të përgjithshme. Në fakt, ishte e pamundur në një kohë kaq e shkurtër për të hyrë thellë në bazën e të dhënave dhe për të analizuar të tilla një sasi e madhe informacioni të marrë nëpërmjet tre librave të kodeve që përmban më shumë se 50 variabla të analizës. Raporte më të detajuara dhe publikime më të thelluara janë planifikuar nga EEMC për nga e ardhmja.

28 fushata të ndryshme elektorale. Kalimi në rezultatet kryesore të asaj që zakonisht quhet fushata elektorale evropiane është, në fakt, rezultat i shumë zgjedhjeve të ndryshme fushata të realizuara në nivel kombëtar.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ Financing of political structures in EU Member States How funding is provided to national political parties, their foundations and parliamentary political groups, and how the use of funds is controlled STUDY Requested by the Directorate General for Finance Policy Department for Budgetary Affairs, EN Directorate-General for Internal Policies in cooperation with Political Structures Financing Unit, Directorate-General for Finance PE 694.836 - June 2021 Pg.19,20

⁴⁰¹ Po aty

⁴⁰¹ EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC Università Roma <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>

⁴⁰² EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC

⁴⁰³ EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC Università Roma

⁴⁰⁴ EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC Università Roma

Ka disa dallime midis 28 kombeve evropiane, secila prej tyre karakterizohet nga specifika dhe veçori. Duke filluar nga ligjet zgjedhore dhe rregulloret e fushatës zgjedhore,⁴⁰⁵ duke kaluar përmes përdorimit të ndryshëm të reklamave televizive në privat dhe publik televizorë dhe duke përfunduar me mundësitë e ndryshme të përdorimit hapësira publike ose komerciale për posterat. Një element i mëtejshëm i ndryshimi ishte rastësia në shumë vende të Evropës zgjedhje me zgjedhje të tjera, duke ndikuar kështu në tonin dhe temat të fushatës zgjedhore evropiane. Është rasti i Belgjikës, Italisë, Danimarka, Finlanda, Greqia, Lituania, Rumania dhe në veçanti

Spanja, me një rekord prej 5 zgjedhjesh në një muaj. Njëkohshmëria me zgjedhjet presidenciale, të përgjithshme dhe vendore, apo referendum, mbi nga njëra anë, mbështet nivelin e pjesëmarrjes në votim, nga ana tjetër, largon vëmendjen nga fushatat zgjedhore⁴⁰⁶

5.5 Pluhuralizmi në Shqipëri si kusht për egzistencën e demokracisë

Në një sistem autoritar – ku sundon një parti, në sistemin teokratik, apo edhe në atë diktatorial – ky problem është zgjidhur duke i dhënë pushtetin një akteri (për shembull, një partie apo një lideri) për të vendosur në emër të secilit, për gjërat që janë me interes të përbashkët. Kjo zgjidhje përballet me sfidën e pluralizmit duke e shmangur atë – duke sakrifikuar lirinë e individëve. Në shoqëritë pluraliste është shuar mundësia për konflikt, por çmimi që duhet paguar është i lartë: shumë probleme nuk zgjidheni në mënyrën e duhur dhe të drejtë, meqë ata tanimë mund të mos artikulojnë qartë.⁴⁰⁷

Shqipëria doli nga regjimi totalitarist pas viteve 90 deri në këtë vit votohej vetëm për një individ që kishte monopolizuar shtetin nuk egzistonte pluralizmi partiak, nuk respektoheshin të drejtat e njeriut⁴⁰⁸. Pas viteve 90 kemi dhe krijimin e partive të tjera politike që rrezuan sistemin monopolist dhe hapën rrugën për krijimin e shumë partive të tjera politike në shkallë vendi⁴⁰⁹

Autoria: "Në Shqipëri kemi egzistencën e shumë partive politike që garojnë në zgjedhje. Para vitit 1990 kishim monopolin partiak dhe nuk kishte garë elektorale, duke votuar vetëm një individ. Kjo çoi në revolta të fuqishme të studenteve të cilët e rrëzuan sistemin monist në Shqipëri. Në Shqipëri janë rreth 132 parti politike. Deri tani në garë janë regjistruar 26 parti politike në shkallë vendi".

Në demokraci, qytetarët pajtohen, në parim, për një grup parimesh, për rregullat e veprimt dhe për të drejtat që atyre u lejojnë të mos pajtohen për shumë gjëra, por duke u ofruar, gjithashtu, mjetet të cilat atyre u mundësojnë të arrijnë marrëveshje në mënyrë të padhunshme. E vështuar në këtë mënyrë, demokracia e mbështet pagën në shoqëritë pluraliste duke e civilizuar konfliktin dhe jo duke e shtypur atë.⁴¹⁰ Interesi i përbashkët është diçka për të cilin bashkërisht duhet gjetur zgjidhje, dhe për të cilin duhet rënë në ujdi, dhe jo të përcaktohet paraprakisht nga ndonjë parti e vetme. Mospajtimi dhe konflikti janë normale, dhe në asnjë mënyrë nuk janë të dëmshëm përderisa potenciali i tyre destruktiv mbahet nën kontroll. Prandaj, në demokraci si formë e

⁴⁰⁵ EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC Università Roma

⁴⁰⁶ EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC Università Roma

⁴⁰⁷ Diversiteti dhe pluralizmi <https://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/>
<https://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/>

⁴⁰⁸ Po aty

⁴⁰⁹ Arjana Llano, mendimi I autores

⁴¹⁰ <https://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/>

qeverisjes, qytetarëve u jepen të drejtat e tilla themelore si liria e ndërgjegjes, besimit dhe shprehjes. Kur qytetarët t'i përdorin këto të drejta, ata do të krijojnë mosmarrëveshje dhe konflikt, dhe duhet të arrijnë marrëveshje për një zgjidhje. Për të siguruar se ata pajtohen për rregullat e trajtimit të konflikteve dhe, përfundimisht, gjetjen e zgjidhjeve për to, gjykohej që qytetarët e demokracive pluraliste të bëjnë një kontratë shoqërore me gjithë qytetarët tjerë, për t'u pajtuar me marrëveshjet shoqërore dhe politike të asaj shoqërie.⁴¹¹

Një kontratë e tillë shoqërore përmban parimin e sundimit nga shumica. Për disa grupe minoritare, e meta e kësaj është se vizioni i tyre radikal asnjëherë mund të mos arrihet përmes kutisë së votimit. Në anën tjetër, shoqëritë e tilla i garantojnë të drejtat e pakicave politike që ata të ndjekin qëllimet e tyre legjitime politike, të papenguar nga shteti. Pra, demokracitë pluraliste gjithmonë jetojnë me mundësinë e zgjedhjes së qeverive radikale, anëtarët e të cilëve mund të jenë të prirur të kufizojnë aktivitetet e oponentëve politikë. Kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të kemi legjislacionin mbi të drejtat e njeriut dhe liritë, të mbështetur në kushtetutat e shteteve demokratike.⁴¹² Veçse tipi i pluralizmit që u vendos në Shqipëri 25 vjet më parë, nuk e mundëson një gjë të tillë, prandaj pa ngurrim mund ta quajmë pluralizëm të “tipit Katovica”, i mbështetur që në fillimet e saj në strategjinë që i hapë rrugën krijimit të shumë partive, por shoqëruar me kushtin që “Liderët” kryesore të ishin të “deleguar e të kontrolluar” dhe që partitë të sillleshin si të kundërta që vetëm “shtynjë e përjashtojnë” njëra-tjetrën...! Partitë e shumta që zëvendësuan monizmin e dikurshëm komunist, për pasojë, nuk arritën t'i bashkojnë qytetarët rreth një qëllimi dhe një modeli të përbashkët zhvillimi. Në vend të tyre ato ofruan interesat parciais, kaosin, hezitimin, korrupsionin, ngërçet politike, lodhjen nga liria dhe demokracia ende pa i vendosur e konsoliduar ato!⁴¹³ Shqipëria mbase është i vetmi ndër vendet e “demokracisë së re” që vazhdon të ketë në shumicën e partive “elitën politike” të fillimeve të pluralizmit politik dhe të vuajë edhe sot nga ‘izmat’, nga “berishizmi” dhe “nanoizmi”.⁴¹⁴ Nevoja për “Pluralizmin e dytë” është reale, por dhe kur merren nisma ato thyhen e ngelen në heshtje se nuk kanë mbështetjen e individeve.⁴¹⁵

5.6 Ndalimi I votimit familjar

*Fenomeni I votimit familjar u ndesh pak para zgjedhjeve të Majit 2011, në krahasim me zgjedhjet e 28 qershorit të 2009, vrojtuesit tanë vërejtën se fenomeni ishte I pranishëm në shumë prej qëndrave të monitoruara. Por duhet shtuar se intesiteti I shfaqes së tij është I ndryshëm .Ky fenomen ka qenë shqetësues në zonën e Kukësit. Dhe në fshatrat e Tiranës. Fenomeni u shfaq në disa forma, por dy më të shpeshtat ishin rastet kur babai, burri, ushtronte presion haptazi në qenren e votimit ndaj vajzës,gruas , për të votuar si ai,ose kur ai votonte në emrin e saj.fenomeni I votimit familjar duhet të jetë në fokus të politikave speciale dhe të drejtpërdrejta si dhe rritjen e ndërgjegjësimit masiv.*⁴¹⁶

*Ky fenomen me kalimin e viteve është zbehur por në disa fshatra të thella dhe mund të jetë prezentë.*⁴¹⁷

⁴¹¹ Diversiteti dhe pluralizmi <https://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/>

⁴¹² Po aty

⁴¹³ <https://www.living-democracy.com/sq/textbooks/volume-3/part-1/unit-3/>

⁴¹⁴ <https://telegraf.al/politike/servet-pellumbi-koha-per-nje-pluralizem-te-dyte/>

⁴¹⁵ Arjana Llano mendimi I autore E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁴¹⁶ Klea Faniko Grate dhe vajzat ne zgjedhjet vendore Instituti Shqiptar per Zhvillimin e sistemit te zgjedhjeve Tirane 2012 UN Women paragrafe te mare nga faga 59,60

⁴¹⁷ Arjana Llano, mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

5.7 Lidhja midis partive politike dhe organizatave te shoqërisë civile

Autorja: “Partitë politike kanë një rol të madh në shoqëri, ato mbledhin rreth vetes individë me ideale të njëjta dhe bindje politike të përbashkëta që synojnë të marrin pushtetin.⁴¹⁸ Drejtuesit e partive politike duhet të jenë individë që të frymëzojnë të antarësuarit në parti politike, me integritetin, profesionalizmin, korrektesën, ndershmërinë, meritokracinë, në mënyrë që individët që ndodhen brenda këtij grupimi partiak, të kenë parime të njëjta dhe të besojnë që kjo parti mund të jetë subjekti i sigurt drejt fitores së mundëshme në zgjedhjet parlamentare. Roli OSHC është i madh, këto organizata janë monitore në të gjithë fokusin e shtetit të së drejtës, ato monitorojnë, të gjithë veprimtarinë e shtetit dhe kanë një rol të madh në forcimin e shtetit të së drejtës. Ato monitorojnë si shpërndahen fondet në fushata, si menaxhohen ato, monitorojnë Integritetin e fushatave elektorale zgjedhore dhe mundohen të jenë një zë i fortë kritikues ndaj fenomeneve negative në partitë politike, në shtet. Bashkimi Evropian, i ka akorduar një rol të madh organizatave të shoqërisë civile, por jo vetëm dhe Shtetet e Bashkuara të Amerikës mundohen që ti forcojnë këto shoqëri civile, të cilat nxjerrin problematikat kryesore.”⁴¹⁹

Organizatave të shoqërisë civile – grupet joqeveritare si sindikatat, shoqatat e punëdhënësve dhe grupet e tjera shoqërore – u lejojnë qytetarëve të marrin pjesë aktive në përcaktimin e axhendës politike.⁴²⁰ Për një vend aspirant për anëtarësim në BE, një shoqëri civile e gjallë kontribuon në përmbushjen e kushteve për anëtarësim në BE.⁴²¹

Në disa vende që dëshirojnë të anëtarësohen në BE, këto grupe mund të mos jenë aq efektive sa është e nevojshme. Ose kushtet që ato të jenë në gjendje të hyjnë në dialog me autoritetet publike mund të mungojnë. Ose legjislacioni mbi themelimin dhe aktivitetet e tyre mund të ketë nevojë për përmirësim. Kjo do të thotë që qytetarët nuk kanë ndikim të mjaftueshëm dhe pronësi mbi reformat që çojnë në zgjerim. Pra, BE-ja: promovon pjesëmarrjen e qytetarëve në jetën shoqërore dhe politike në vendet kandidate dhe kandidatët potencialë, monitoron politikat e vendeve kandidate dhe kandidatëve potencialë ndaj organeve të tyre të shoqërisë civile, ofron mbështetje financiare nga programet IPA, dhe veçanërisht nga Instrumenti i Shoqërisë Civile.

Instrumenti i Shoqërisë Civile

Instrumenti i Shoqërisë Civile (ISC) u krijua në vitin 2008 për të mbështetur financiarisht zhvillimin e shoqërisë civile. Ai përfshin iniciativa kombëtare dhe shumëpërfutuese të cilat janë programuar në një mënyrë të koordinuar për të arritur rezultate të përbashkëta.⁴²²

CSF-ja përbëhet nga tre drejtime:

mbështetje për iniciativat qytetare kombëtare dhe lokale dhe ndërtimi i kapaciteteve për të forcuar rolin e shoqërisë civile në rajon⁴²³, mbështetje për aktivitetet e kryera në partneritet midis organizatave të shoqërisë civile (OSHC-ve) nga i gjithë rajoni dhe nga Shtetet Anëtare të BE-së me qëllim zhvillimin e rrjeteve dhe promovimin e transferimit të njohurive dhe përvojave një program 'Njerëz-për-Njerëz' që mbështet vizitat në institucionet e BE-së dhe shkëmbimin e përvojave, njohurive dhe praktikave të mira midis shoqërisë civile lokale, BE-së dhe shoqërisë civile në Shtetet Anëtare.

⁴¹⁸ Arjana Ilano, menimi I autores E Drejta zgjedhore Evropiane

⁴¹⁹ Arjana Ilano, menimi I autores E Drejta zgjedhore Evropiane

⁴²⁰ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²¹ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²² https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²³ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

Qëllimi i CSF-së është të mbështesë zhvillimin e një shoqërie civile që merr pjesë aktive në debatin publik mbi demokracinë, të drejtat e njeriut, përfshirjen sociale dhe sundimin e ligjit, dhe ka kapacitetin për të ndikuar në proceset e politikave dhe vendimmarrjes.

Për periudhën 2011-12, CSF-ja ka një buxhet prej 40 milionë eurosh. Do të përqendrohet në tre rezultate që janë identifikuar në bazë të analizave të nevojave, rishikimeve dhe reagimeve nga palët e *interesuara*.⁴²⁴

OSHC-të përfitojnë nga korniza më të mira ligjore dhe financiare kombëtare dhe dialog i përmirësuar me institucionet shtetërore; Rrjetet e OSHC-ve tregojnë një angazhim dhe kapacitet më të madh për t'u dhënë qytetarëve një zë dhe për të ndikuar në proceset e reformës së sektorit publik përmes analizës, monitorimit dhe avokimit etj.; dhe

Organizatat bazë dhe iniciativat qytetare kanë rritur aksesin në burimet financiare, kontributet në natyrë ose ekspertizën nga OSHC-të dhe rrjetet e OSHC-ve të themeluara⁴²⁵.

CSF-ja plotësohet nga një numër instrumentesh të tjerë politikash dhe financiare që ofrojnë mbështetje për shoqërinë civile në kandidatët dhe kandidatët potencialë:

Dialogu midis shoqërisë civile në shtetet anëtare të BE-së dhe vendet kandidate

Mbështet dialogun midis shoqërive civile në vendet kandidate dhe shtetet anëtare të BE-së për të rritur mirëkuptimin dhe bashkëpunimin e ndërsjellë⁴²⁶.

Instrumenti i BE-së për Demokracinë dhe të Drejtat e Njeriut⁴²⁷

Mbështetje për promovimin e demokracisë dhe të drejtave të njeriut përmes shoqërisë civile në vendet jo-anëtare të BE-së.

Dokumentet kryesore

Dokumenti bazë 7 nëntor 2022 Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësi dhe Negociata për Zgjerim

Udhëzimet e DG NEAR për Mbështetjen e BE-së për Shoqërinë Civile në Rajonin e Zgjerimit⁴²⁸ 2021-2027

Dokumenti bazë 22 prill 2014 Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësi dhe Negociata për Zgjerim

‘Partitë politike në Shqipëri bazohen në disa kuatizacione, testen e partisë ,frekuentim, në statutin e partisë.Statuti I partisë është një akt I brendëshëm që përcakton rregullat e organizmit dhe e funksionimit të brendëshëm të partive politike,mënyrën e garimit për drejtues partie’⁴²⁹. ‘Gjatë fushatave elektorale ,drejtuesit e partive politike njëkohesishtë dhe kandidatët për deputetë, duhet të dalin me programe të qarta para popullit në mënyrë që të bindin audiencën që shkon në fushatat elektorale me programet e tyre,me korrektesën që të bindin votuesit për cilën parti do të hedhin votën.

Partitë opozitare dhe këto duhet të dalin me programe të qarta duke u fokusuar te problematikat që nuk I ka zgjidhur partia në pushtet,duke premtuar rregullimin e tyre.Nese këto vijnë në pushtet duhet të mbajnë premtimet elektorale dhe ti përmbahen atij programi që kanë prezantuar te shoqëria njerëzore. Në fokus duhet të jenë çështjet që shqetësojnë më shumë komunitetin të cilat nuk kanë gjetur zgjidhje dhe janë emergjente.

⁴²⁴ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²⁵ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²⁶ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²⁷ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²⁸ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en

⁴²⁹ Arjana Ilano, autore e E Drejta Zgjedhore Evropiane

Partia në pushtet, para elektoratit duhet të dali e përulur, duke u kërkuar ndjese qytetareve për problemet që nuk ka arritur ti zgjidhi, dhe të sjelli program të qartë për rregullimin e problemeve që kanë dalë nga bilanci i atyre që janë berë dhe atyre që duhet të ishin bërë. E gjithë fushata elektorale deri në periudhën e heshtjes zgjedhore duhet të karakterizohet nga serioziteti duke shmangur gjuhën kanosese, diskriminuese dhe urrejtese, duke u bazuar në ligjin për partitë politike, Kodin e Sjelljes së Partive Politike, Kodin Zgjedhor dhe gjithë ligjeve e akteve të tjera në fuqi. Denjësia e kandidatëve bën diferencën, duke mos u përpjekur të ulin njëri tjetrin, por të vijnë si Subjekte dinjitoze në mënyrë që mos të lënë një shenjë te hidhur te elektorati Shqipëtar. Audienca, Publiku vlerëson në bazë të dinjitetit të prezantimit të kandidatëve⁴³⁰. ”

Partitë zakonisht janë krijuar në dy forma: nga elita shoqërore të cilat mbledhin rreth tyre një grup të përkrahësve me ndikim që të mbrojnë pozitat e tyre, apo nga qytetarë, të cilët kërkojnë mbështetjen e personave me mendim të njëjtë në mënyrë që të arrijnë ndryshime politike dhe shoqërore⁴³¹. Në rastin e parë, kemi të bëjmë me shumë me një qasje nga lart-poshtë për ndërtimin e partisë, siç ka qenë rasti me partitë e para liberale, të cilat ishin të bazuara në komisionet zgjedhore vullnetare dhe konkurruese për përfaqësim parlamentar. Këto mënyra të krijimit të partive politike nuk janë tipike vetëm në historinë e partive të Evropës Perëndimore në fund të shekullit XIX. Lëvizjet reformuese në ish-vendet komuniste të Evropës Lindore, si “Karta 77” në Çekoslovaki, “Solidarnos”; Lëvizjet për Sindikatën dhe Reformat Shoqërore në Poloni, apo Lëvizja Demokratike e Qytetarëve në ish-Gjermaninë Lindore, të tilla si “Iniciativa për paqe dhe të drejta të njeriut”, “Forumi i ri” 56 dhe “Nisma demokratike”, janë krijuar nga shoqëria civile, dhe më pas janë kthyer në parti politike ose u janë bashkuar partive politike ekzistuese. Që nga viti 1990, në kontekst të rritjes së kritikave të përgjithshme mbi partitë politike nga aktivistë socialë, por edhe nga studiues të shkencave sociale, - ka nisur një debat intensiv ndërkombëtar mbi konceptin e përfaqësimit dhe të pjesëmarrjes. Ekzistonte një perceptim i përgjithshëm mbi krizën e demokracisë të fokusuar kryesisht në krizën e përfaqësimit dhe të institucioneve, dhe jo më pak edhe krizën e partive politike. Në kuadër të këtij debati, zgjerimi i pjesëmarrjes së drejtpërdrejtë duket të jetë një kurë efikase për të zëvendësuar të gjitha parimet e papërcaktuara të përfaqësimit. Organizatat e shoqërisë civile, të tilla si, iniciativat qytetare apo “lëvizjet e reja shoqërore⁴³²” (lëvizjet; paqësore, të grave, mjedisore, etj) janë bërë një sfidë për partitë duke pasur parasysh pamundësinë e vetë partive për të zgjidhur problemet ekzistuese dhe për shkak të çmobilizimit të anëtarëve të tyre. Numri i iniciativave dhe lëvizjeve të tilla, në shumë raste, të njohura si “lëvizje për një çështje të vetme”, është rritur ndjeshëm në dy dekadat e fundit. Në disa vende partitë e reja politike janë formuar duke pasur fokus të përqendruar vetëm në një apo disa çështje (partitë kundër imigracionit, “partitë e internetit” etj).⁴³³ Në disa raste, partitë politike tradicionale i kanë integruar brenda tyre çështjet e reja, si mbrojtja e mjedisit, energjia alternative, dhe zhvillimi i qëndrueshëm etj. Këto çështje në ditët e sotme janë pjesë e programeve të partive aktive⁴³⁴. Në anën tjetër, disa

⁴³⁰ Arjana Ilano, mendimi i autores

⁴³¹ Partitë Politike Funkzioni dhe Organizimi në Shoqëritë Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq

⁴³² Partitë Politike Funkzioni dhe Organizimi në Shoqëritë Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq

⁴³³ Partitë Politike Funkzioni dhe Organizimi në Shoqëritë Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq fq.55,56Text 2017 Konrad Adenauer Stiftung

⁴³⁴ Partitë Politike Funkzioni dhe Organizimi në Shoqëritë Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq fq.55,56Text 2017 Konrad Adenauer Stiftung

nga lëvizjet e reja të shoqërisë kanë marrë përsipër funksionet partike, kryesisht për artikullimin dhe përfaqësimin e interesave shoqërore. Megjithatë, në vitet e fundit ka pasur shenja të zhgënjimit tek organizatat e shoqërisë civile lidhur me mundësitë dhe kapacitetet e tyre dhe rritjen e mbështetjes për nevojën e gjetjes së një balance të arsyeshme midis përfaqësimit dhe pjesëmarrjes. Tashmë është provuar se demokracia masive mund të funksionojë vetëm në formë të demokracisë përfaqësuese dhe partitë, në fund të fundit, janë të vetmet institucione që legjitimohen me pjesëmarrjen e tyre në zgjedhjet e përgjithshme, duke arsyetuar përfaqësimin dhe legjitimitetin e tyre përmes pjesëmarrjes së tyre në këto zgjedhje. Zakonisht organizatat e shoqërisë civile nuk janë në gjendje të provojnë përfaqësimin e tyre real (përveç rastit kur kemi shoqata me mbështetës qartazi të përcaktuar). Gjithashtu atyre ju mungojnë strukturat, proceset, përvojat dhe personeli i nevojshëm për të ushtruar funksionet klasike të partive politike, të tilla si, - legjitimimi, përzgjedhja e kandidatëve, dhe më e rëndësishmja nga të gjitha, qeverisja demokratike. Organizatat e shoqërisë civile nuk mund t'i zëvendësojnë partitë politike. Partitë Politike dhe Marrëdhëniet e tyre me Shoqërinë Civile dhe Grupet e Interesit .Megjithatë duhet nënvizuar se organizatat e shoqërisë civile ofrojnë një kontribut të madh në proceset politike dhe në stabilitetin e demokracisë në çdo shoqëri. Një numër i madh i organizatave të shoqërisë civile si dhe rritja e rëndësisë së tyre në të gjithë botën, dëshmon se praktikisht, një pjesë e rëndësishme e qytetarëve dëshiron të marrë pjesë në proceset politike. Mirëpo edhe në fushën e organizatave të shoqërisë civile mund të vërehen tendenca të ngjashme si ato të partive politike: janë dobësuar institucionet tradicionale të fuqishme, siç janë; sindikatat e punëtorëve, numri i madh i organizatave nuk është domosdoshmërisht dëshmi e ndikimit më të madh të tyre, por një indikator i ndarjes së tyre; shumë nga këto organizata nuk janë transparente dhe nuk i respektojnë rregullat demokratike në procedurat⁴³⁵ ligjore.

Baza ligjore në fuqi? Kodi Zgjedhor ndalon votimin familjar, sipas të cilit një person voton në emër ose për llogari të personave të tretë, anëtarë të tjerë të familjes. Vota është individuale, e fshehtë dhe e drejta e votës nuk delegohet.⁴³⁶

Problematika e konstatuar? Raportet monitoruese kanë ngritur shqetësime lidhur me rastet e aplikimit të votimit familjar. Votimi me zarf/postë nga jashtë vendit krijon shqetësim dhe sfida shtesë mbi sigurinë e monitorueshme kundër këtij fenomeni.

Rekomandime për zgjidhje? Krahës sensibilizimit publik, partitë duhet të nxisin fushatën kundër votimit familjar, KQZ dhe organet ligjzbatuese duhet të ofrojnë masa ligjore dhe administrative në evitimin e rasteve dhe fshehtësinë e votës individuale.⁴³⁷

Problemet zgjedhore të nxjerra prej Planit Kombëtar të Integritimit në BE

Roli i Komisionit Qendror të zgjedhjeve është mjaft i rëndësishëm në funksionimin e sistemit demokratik dhe në proceset politike në Shqipëri⁴³⁸. Ky organ drejton dhe mbikëqyr veprimtarinë e administratës zgjedhore, monitoron veprimtarinë e subjekteve zgjedhore, organeve dhe institucioneve shtetërore, të medias në raport me zgjedhjet. Ligji nr. 101/2020, krijoi një arkitekturë të re të administrimit zgjedhor me formimin e tre organeve drejtuese të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, që janë:⁴³⁹ Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve; Komisioni Rregullator; Komisioni Ankimeve dhe Sanksioneve. Presidenti i Republikës, më datë 6

⁴³⁵ *Partitë Politike Funksioni dhe Organizimi në Shoqëritë Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq fq.55,56*

⁴³⁶ <https://isp.com.al/infografik-garantimi-i-votes-individuele-vs-votimit-familjar/>

⁴³⁷ <https://isp.com.al/infografik-garantimi-i-votes-individuele-vs-votimit-familjar/>

⁴³⁸ *PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIMIN EVROPIAN 2022 – 2024 f.24,25,26*

⁴³⁹ *PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIMIN EVROPIAN 2022 – 2024 f.24,25,2617*
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/c/495052.pdf>

shtator 2020, dekreti datën 25 prill 2021, si datë për zhvillimin e zgjedhjeve për Kuvendin e Shqipërisë. Në zbatim të kuadrit të ri ligjor zgjedhor, zgjedhjet u mbajtën më 25 prill 2021⁴⁴⁰. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve edhe pse në afatë të ngushta kohore për realizimin e zgjedhjeve për Kuvendin e Shqipërisë të datës 25 prill 2021, mundi: Të zbatonte të gjitha rekomandimet kyçe të OSCE/ODIHR të raportit të vitit 2019. Të respektoj lirinë themelore të organizimit dhe subjektet zgjedhore patën mundësi të bënin fushatë lirisht, pavarësisht kufizimeve të vendosura për shkak të pandemisë. Të kryej procesin e identifikimit elektronik në 5199 qendrat e votimit, me më pak se 150 qendra votimi të cilat zhvilluan një proces manual të identifikimit. Të marrë në shqyrtim, të hetojë administrativisht dhe të ketë vendimmarrje nga ana e KSHZ për të gjitha rastet e denoncimeve në lidhje me kryerjen e veprimtarive të ndaluara nga subjektet zgjedhore apo kandidatët për deputet sipas parashikimeve të vendimit nr. 9 datë 24.12.2020 të Komisionit Rregullator në Komisionin Qendror të Zgjedhjeve. Sipas raportit të OSCE/ODIHR të vitit 2021⁴⁴¹ Zgjedhjet parlamentare ishin përgjithësisht të organizuara mirë nga administrata zgjedhore. Administrata e re elektorale fitoi besimin e shumicës së grupeve të interesit. Në zgjedhjet e ardhshme për Organet e Qeverisjes Vendore, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ka prioritet të tij: Realizimin e votimit elektronik në më shumë Qendra Votimi; Realizimin e procesit të votimit nga jashtë vendit, duke ju dhënë të drejtën e votës të gjithë shtetasve shqiptarë që jetojnë në diasporë dhe më gjerë; Garantimin e të drejtës themelore për zgjedhje të lira e të fshehta, ruajtjen e parimit të barazisë, heqjen e kufizimeve për shkak të aftësive të kufizuara, lehtësimin e informimit të pakicave kombëtare; Identifikimin, hetimin dhe ndjekjen penale në rastet e shitblerjes së votës, shpërdorimin e burimeve shtetërore; Nxitjen/promovimin për sigurinë e të dhënave personale dhe sigurinë juridike; Investim në programet e edukimit zgjedhor, informim në kohë për votuesit, me prioritet përfshirjen e votuesve për herë të parë dhe programe të dedikuara për nxitjen e rolit të grave në procesin zgjedhor; Digjitalizimi i të gjitha proceseve të punës që kanë të bëjnë kryesisht me regjistrimin e subjekteve politike, dorëzimi i raporteve financiare, monitorimi i fushatës zgjedhore e auditimi i fondeve, rekrutimi i stafit, komisionet zgjedhore.⁴⁴¹

Përveç ketyre çështjeve që janë shtruar ketu duhet të merren parasysh dhe problemkatatke reja në zgjedhjet e fundit dhe nga raporti I OSBE, 2025⁴⁴²

⁴⁴⁰ PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIMIN EVROPIAN 2022 – 2024 f.24,25,2617
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/c/495052.pdf>

⁴⁴¹ PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIMIN EVROPIAN 2022 – 2024 f.24,25,2617
<https://www.osce.org/files/f/documents/4/c/495052.pdf>

⁴⁴² ARJANA LLANO mendimi I autores

Kreu VI FINANCIMI I PARTIVE POLITIKE INTEGRITETI NE SHQIPERI

6.1 Burimet e financimit te partive politie

Financimi i subjekteve zgjedhore nga fondet jopublike⁴⁴³

1. Subjektet zgjedhore dhe kandidatët e tyre mund të marrin fonde për qëllime të fushatës së tyre zgjedhore vetëm nga persona fizikë ose juridikë vendas. Për qëllim të këtij ligji, konsiderohet person fizik vendas edhe shtetasi shqiptar me banim jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë.

2. Shuma që çdo person fizik ose juridik mund t'i japë një subjekti zgjedhor, përfshirë kandidatët e tij, nuk mund të jetë më e madhe se 1 milion lekë ose kundërvlera në sende ose shërbime. Vlera e shumës sipas fjalisë së parë të kësaj pike, indekssohet nga KQZ-ja çdo pesë vjet sipas normës së inflacionit.⁴⁴⁴

3. Ndalohet dhënia e fondeve nga një person juridik apo çdo aksionari i tij nëse ndodhet në një nga kushtet e mëposhtme:

a) ka përfutuar fonde publike, kontrata publike apo koncesione në 3 vitet e fundit me vlerë mbi 10 milionë lekë. Ky ndalim zbatohet edhe në rastin e nënkontraktimeve apo të kontratave të partneritetit publik privat;

b) ushtron veprimtari në fushën e medias;

c) ka qenë partner me fonde publike në projekte të ndryshme;

ç) ka detyrime monetare ndaj Buxhetit të Shtetit ose ndaj çdo institucioni publik. Ky detyrim nuk zbatohet nëse aksionari i zotëron këto aksione si rezultat i ofertës publike.

4. Personat fizikë ose personat juridikë, që i kanë bërë dhurime një subjekti zgjedhor apo kandidatëve të tij në zgjedhje, nuk mund të përfitojnë për periudhën deri 3 vjet pas datës së zgjedhjeve kontrata publike, kontrata të partneritetit publik privat ose në çdo mënyrë tjetër fonde me vlerën totale që tejkalon shumën prej 10 milionë lekësh, përfshirë edhe si nënkontraktues të një kontrate/koncesioni publik⁴⁴⁵.

Sipas mendimit të autores, ndalimi i dhurimit për partitë politike të financuesve të shteteve të huaja dhe lejin e vetem shtetasve Shqiptare, duket një përjashtim i padrejtë dhe në kundërshtim me aktet ndërkombetare. Kushdo që ka dëshirë të kontribuoj për zgjedhje demokratike dhe finanim që vjen prej të ardhurave të ligjëshme nuk duhet ndaluar.⁴⁴⁶

5. Subjekti zgjedhor është i detyruar të bëjë publike dhe të sigurojë akses të plotë e të pandërprerë të të tretëve në bazën e të dhënave, ku subjekti zgjedhor regjistron dhurimet, huat ose kreditë e përfutur nga ai dhe kandidatët e tij, për të gjitha vlerat e barabarta dhe më të larta se 50 mijë lekë.⁴⁴⁷

Neni 92/2

Regjistrimi i fondeve jopublike

(Shtuar pika 3/1 dhe ndryshuar fjalja e parë e pikës 4 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)

⁴⁴³ Kodi Zgjedhor I R.SH <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁴⁴ Kodi Zgjedhor I R.SH <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁴⁵ Kodi Zgjedhor I R.SH <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁴⁶ Arjana Llano autore E Drejta Zgjedhore Evropiane <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁴⁷ Kodi Zgjedhor I R.SH <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁴⁷ Kodi Zgjedhor I R.SH <https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

1. Çdo subjekt zgjedhor duhet të regjistrojë në një regjistër të posaçëm, miratuar si model me vendim të KQZ-së, shumën e fondeve të përfituara për çdo person fizik ose juridik, si dhe të dhëna të tjera që lidhen me identifikimin e qartë të dhuruesit, huadhënësit ose kredidhënësit. Në çastin e dhurimit, dhuruesi nënshkruan një deklaratë, ku zotohet se ai nuk ndodhet në një nga rrethanat e përcaktuara në nenin 92/1 të këtij ligji dhe mban përgjegjësi personale për deklaram të rremë. Forma dhe përmbajtja e deklaratës miratohet nga KQZ-ja dhe është e detyrueshme për t'u nënshkruar në çdo rast dhurimi.

2. Dhurimi i fondeve jopublike me vlerë më të madhe se 50 mijë lekë duhet të bëhet vetëm në llogari të posaçme të hapura në banka nga subjekti zgjedhor. Llogaritë deklarohen në momentin e regjistrimit sipas nenit 64 të këtij ligji. Në formularin e deklarimit përfshihet edhe autorizimi për KQZ- në dhe të ngarkuarit e saj për të marrë drejtpërdrejt nga banka të dhëna për të gjitha transaksionet e llogarisë. Subjekti zgjedhor nuk mund të përdorë asnjë llogari tjetër bankare, përveç atyre të deklaruara, për pranimin e dhurimeve për fushatën zgjedhore, qoftë edhe për shuma më të vogla se 50 mijë lekë.

3. Kandidatët e subjekteve zgjedhore, nëse planifikojnë të pranojnë dhurime për fushatën e tyre me vlerë më të madhe se 50 mijë lekë, janë të detyruar të hapin llogari bankare të posaçme për të pranuar dhurimin e fondeve jopublike. Llogaritë deklarohen në momentin e regjistrimit sipas nenit 67 të këtij ligji. Në formularin e deklarimit përfshihet edhe autorizimi për KQZ-në dhe të ngarkuarit e saj për të marrë drejtpërdrejt nga banka të dhëna për të gjitha transaksionet e llogarisë. Kandidati i subjektit zgjedhor nuk mund të përdorë asnjë llogari tjetër bankare, përveç atyre të deklaruara, për pranimin e dhurimeve për fushatën zgjedhore, qoftë edhe për shuma më të vogla se 50 mijë lekë.

3/1. Kandidatët e partisë politike ose koalicionit zgjedhor të regjistruar si subjekt zgjedhor kanë të drejtë të vetëfinancojnë fushatën e tyre deri në shumën 3 milionë lekë. Deklarimi i këtij vetëfinancimi paraqitet nga kandidati së bashku me raportin financiar të dorëzuar nga subjekti zgjedhor që i përket, sipas nenit 92/3 të këtij Kodi. Kandidati bën deklarin sipas kësaj pike në përputhje me modelet e miratuara nga KQZ-ja. KQZ-ja miraton modelet e raportimit financiar të kandidatëve të subjekteve zgjedhore brenda 10 ditësh nga hyrja në fuqi e këtij ligji. Shkelja e përcaktimeve të bëra në këtë pikë

nga kandidati i subjektit zgjedhor u nënshtrohet sanksioneve të parashikuara në nenin 173 të këtij Kodi.

4. Shuma e shpenzimeve të bëra nga një subjekt zgjedhor, pa përfshirë kandidatët e tij, për fushatën zgjedhore, nuk duhet të jetë më shumë se 5 herë më e madhe se shuma më e lartë që ka marrë një subjekt zgjedhor nga fondet publike për qëllime zgjedhore, në përputhje me nenin 88 të këtij Kodi⁴⁴⁸.

Çdo shpenzim i fushatës zgjedhore dokumentohet dhe zbatohet në përputhje me legjislacionin fiskal në fuqi. Në zbatim të këtij ligji "shpenzim fushate" është çdo shpenzim që bën një parti ose kandidatët e saj për qëllime të fushatës zgjedhore, pavarësisht datës se kur është bërë.

5. Detyrimet e parashikuara në këtë nen vlejnë edhe për kandidatët e propozuar nga zgjedhësit, të regjistruar sipas neneve 69 dhe 70 të këtij ligji. Shpenzimi total që mund të kryejë kandidati i propozuar nga zgjedhësit nuk duhet të kalojë 50 për qind të shumës më të madhe që një subjekt zgjedhor ka marrë nga fondet publike, sipas nenit 88 të këtij ligji.

Neni 92/3

Deklarimi dhe publikimi

⁴⁴⁸ Kodi Zgjedhor I R.SH<https://qzb.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

1. Subjektet zgjedhore janë të detyruara të paraqesin raport financiar për fushatën zgjedhore në KQZ brenda 60 ditëve nga shpallja e zgjedhjeve

Subjektet zgjedhore janë të detyruara të paraqesin raport financiar për fushatën zgjedhore në KQZ brenda 60 ditëve nga shpallja e rezultatit të zgjedhjeve.⁴⁴⁹

2. Raportet financiare hartohen sipas modeleve të miratuara nga KQZ-ja. Raporti, si rregull, duhet të përmbajë informacion, për⁴⁵⁰:

a) çdo dhurim, hua ose kredi që i është dhënë subjektit zgjedhor (duke përfshirë edhe degët dhe kandidatët e tij) gjatë fushatës zgjedhore dhe gjashtë muaj para fushatës dhe burimin e tij, përfshirë edhe dhurimet apo shërbimet në natyrë;

b) të ardhurat për qëllime të fushatës zgjedhore nga të gjitha burimet e tjera të lejuara;

c) të gjithë zërat e shpenzimeve për qëllime të fushatës zgjedhore siç përcaktohen në vendimin e KQZ-së dhe në pikën 4 të nenit 92/2 të këtij ligji;

ç) bilancin e asetëve dhe detyrimeve të partisë politike për periudhën nga dekretimi i datës së zgjedhjeve deri në datën e zgjedhjeve.

3. Çdo parti politike që merr pjesë në zgjedhje mban dhe ruan në arkiv për një periudhë prej 7 vjetësh dokumentacionin e plotë dhe të hollësishtëm të statusit të saj financiar dhe të degëve të saj për periudhën që mbulon ky raport, duke përfshirë:

a) librat e llogarive/kontabilitetit, mbajtur në përputhje me legjislacionin në fuqi, ku pasqyrohen të gjitha të ardhurat sipas burimit dhe shumës, identifikohet si është bërë pagesa, si dhe pagesat e bëra personave të tretë, qëllimet e pagesave dhe se si është kryer çdo pagesë;

b) dokumentacionin e të gjitha shpenzimeve të bëra;

c) situatën dhe lëvizjet në llogarinë e saj bankare;

ç) dokumentacionin e plotë të pronave të paluajtshme që zotëron partia politike, si dhe çdo kontratë të lidhur për marrje me qira, dhënie me qira, porositje apo shitje të pronave të luajtshme dhe të paluajtshme;

d) regjistrin e dhuruesve, huadhënësve dhe kredidhënësve, sipas modelit të përcaktuar në pikën 1 të nenit 92⁴⁵¹

Neni 15/1 (shtuar me ligjin nr. 10374, datë 10.2.2011) 1. Dispozitat e këtij kreu rregullojnë financimin e partive politike nga burime financiare dhe materiale, publike dhe jopublike, të cilat nuk rregullohen nga dispozitat e Kodit Zgjedhor.⁴⁵²

2. **Financimi i partive politike** udhëhiqet nga parimi i transparencës. Të dhënat për burimet financiare të partive, si dhe për shpenzimet e tyre publikohen kurdoherë.⁴⁵³

3. Rregullat e monitorimit, të mbikëqyrjes dhe të auditimit të burimeve financiare e materiale, në çdo rast, duhet të respektojnë barazinë e partive politike përpara ligjit dhe të mos cenojnë të drejtën e krijimit lirisht të tyre. 4 Neni 15/2 (shtuar me ligjin nr. 10374, datë 10.2.2011) 1.

⁴⁴⁹ Kodi Zgjedhore R.SH<https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁵⁰ Kodi Zgjedhor I R.SH<https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁵¹ Kodi Zgjedhor I R.SH<https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>

⁴⁵² LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

⁴⁵³ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

⁴⁵³ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

Komisioni Qendror i Zgjedhjeve është organi përgjegjës për monitorimin dhe mbikëqyrjen e financimit të partive, sipas rregullave të këtij ligji. 2. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, në bazë dhe për zbatimin e këtij ligji, ka këto kompetenca: a) harton dhe miraton rregullat për raportimin e financimit, për monitorimin, mbikëqyrjen dhe auditimin financiar të partive politike, si dhe për formatet e standardizuara për raportimin financiar vjetor; b) miraton formatin e regjistrit të posaçëm të fondeve jopublike të partive politike, si dhe formatin për formën dhe përmbajtjen e deklaratës së dhurimit të fondeve jopublike; c) mban listën e ekspertëve kontabël të licencuar dhe i cakton me short ata për auditimin e fondeve dhe të shpenzimeve të partive politike; ç) monitoron, mbikëqyr dhe auditon financimin e partive politike, nëpërmjet kontrollit të dokumentacionit financiar e të llogarive kontabël të partive politike, të subjekteve të lidhura, drejtpërdrejt ose tërthorazi, me partitë politike apo që ndodhen nën kontrollin e tyre; d) vendos sanksione kur konstaton shkelje të dispozitave të këtij ligji; dh) harton programe ndërgjegjësuere dhe organizon trajnime për financimin e partive politike dhe të subjekteve të përfshira në këtë proces, sipas dispozitave të këtij ligji; e) përcakton masën e fondit publik që përfiton çdo parti politike në formën e ndihmës financiare vjetore, në përputhje me këtë ligj; ë) nxjerr akte nënligjore në bazë dhe për zbatimin e dispozitave të këtij ligji;⁴⁵⁴

Neni 17 (ndryshuar me ligjin nr. 10374, datë 10.2.2011) **Burimet financiare dhe materiale të partive politike përbëhen nga kuotat e anëtarësisë**, nga fondet publike, duke përfshirë edhe ndihmën financiare në masën e caktuar në Buxhetin e Shtetit të miratuar me ligj nga Kuvendi, fondet jopublike, të cilat janë dhurimet financiare, shërbimet në natyrë, shërbimet, sponsorizimet, kreditë apo garancitë e ndryshme, si edhe çdo transaksion tjetër financiar. Neni 18 (shfuqizuar me ligjin nr. 10374, datë 10.2.2011⁴⁵⁵) Neni 19 (ndryshuar me ligjin nr.9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, ndryshuar shkronja “b” me ligjin nr. 17/2014) 1. Çdo vit në Buxhetin e Shtetit përcaktohet një fond që shërben si ndihmë financiare publike për kryerjen e veprimtarisë vjetore të partive politike. Ndihma financiare e parashikuar në Buxhetin e Shtetit në vitet jozigjedhore, si rregull, nuk mund të jetë më e vogël se ndihma e parashikuar në vitin paraardhës.

2. Ky fond ndahet sipas rregullave të mëposhtme: a) 70 për qind, sipas numrit të deputetëve të fituar në zgjedhjet e fundit parlamentare. Çdo parti parlamentare përfiton ndihmë financiare në përputhje me numrin e deputetëve që ka fituar në bazë të sistemit zgjedhor të parashikuar në Kodin Zgjedhor; b) 20 për qind, në mënyrë të barabartë, ndërmjet partive parlamentare dhe partive që kanë marrë mbi 10 mijë vota në zgjedhjet e fundit parlamentare. c) 10 për qind, sipas përqindjes së fituar ndërmjet partive politike që kanë marrë pjesë në zgjedhjet e fundit parlamentare dhe kanë fituar mbi 1 për qind të votave në shkallë vendi. Pjesa që mbetet pa u shpërndarë nga 10-përqindëshi i shtohet fondit prej 70 për qind dhe u ndahet 5 partive parlamentare. 3. Masa konkrete e fondit publik, që përfiton çdo parti politike në formën e ndihmës financiare vjetore, në përputhje me këtë ligj, përcaktohet me vendim të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve. Ky vendim u njoftohet partive politike përfituese dhe Ministrisë së Financave.

4. Ndihma financiare vjetore, në çdo rast, jepet vetëm nëse partia politike ka dorëzuar, paraprakisht, raportin financiar të vitit paraardhës, sipas rregullave të përcaktuara nga

⁴⁵⁴ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)*

⁴⁵⁵ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)*

Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. Mosdorëzimi i këtij raporti përbën shkak për përjashtimin e partisë politike nga përfitimi i ndihmës financiare vjetore. 5. Vendimi i Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, që përcakton masën konkrete të fondit publik për çdo parti politike, mund të ankimohet në gjykatë, në përputhje me rregullat për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve administrative⁴⁵⁶.

Neni 20 Ndalohet krijimi i personave juridikë tregtarë e jotregtarë, që ushtrojnë veprimtari me qëllim fitimi, nga partitë politike apo nëpërmjet të tretëve. Partitë politike mund t'i përdorin pasuritë e mjediset e tyre për veprimtari ekonomiko-shoqërore të karakterit të botimeve, shtypshkrimeve, shërbimeve apo dhënies me qera, sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 21 Ndalohet ndihma financiare dhe materiale nga qeveri dhe nga ente publike ose private të huaja, si dhe nga ente vendase publike ose me pjesëmarrje të kapitalit shtetëror.⁴⁵⁷ Lejohen dhuratat dhe ndihmat që vijnë nga parti ose bashkime ndërkombëtare partish, nga organizata e fondacione politike, vendase e të huaja, si dhe nga iNeni 22 (ndryshuar shkronja “b” dhe shtuar shkronja “c” me ligjin nr.10374, datë 10.2.2011) Shteti lehtëson veprimtarinë e partive politike. Lehtësimi nga shteti i veprimtarisë së partive politike përfshin fushat si vijon: a) Partitë kanë të drejtë të përdorin pa shpërbllim mjetet e informimit masiv publik në rast fushatash elektorale dhe referendumesh. b) partitë parlamentare pajisen me ndërtesë për selinë e tyre qendrore dhe zyra vendore. Këtë të drejtë e ka edhe partia politike, mesatarja e votave të së cilës në tri zgjedhjet e fundit parlamentare ka qenë mbi 1 për qind në shkallë vendi. c) nëse partia politike është pajisur me ndërtesë me kontratë huapërdorjeje, sipas këtij ligji, por nuk plotëson kushtet e parashikuara në shkronjën “b” të këtij neni, atëherë ka të drejtën e lidhjes së kontratës së qirasë për ndërtesën, për ta përdorur vetëm për selinë apo zyrat e saj vendore. Rregulla më të hollësishme përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozim të Ministrisë të Brendshme.⁴⁵⁸

Neni 23 (shfuqizuar pjesërisht me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001 dhe ndryshuar me ligjin nr. 10374, datë 10.2.2011) 1. Partitë politike dorëzojnë raportet financiare një herë në vit pranë Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, të cilat duhet të përmbajnë informacion të hollësishëm për: a) burimet e financimit në bazë të formatit të standardizuar, të miratuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve; b) shpenzimet në bazë të formatit të standardizuar, të miratuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve; c) subjektet e lidhura, drejtpërdrejt ose tërthorazi, me partitë politike apo që kontrollohen prej tyre, të cilat deklarohen nga vetë partia politike.

2. Partitë politike dorëzojnë raportin vjetor financiar, së bashku me raportin e auditimit, të kryer nga ekspertë kontabël të licencuar, në përputhje me dispozitat e këtij ligji.

⁴⁵⁶ Po ATY

⁴⁵⁷ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

⁴⁵⁷ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

⁴⁵⁷ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

⁴⁵⁸ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

3. Dorëzimi i raportit financiar vjetor bëhet nga personi përgjegjës për financat në partinë politike ose personi i përcaktuar sipas statutit të partisë politike, brenda afatit të përcaktuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve.

4. 4. Gjatë vitit zgjedhor, raportet financiare të partisë duhet të dorëzohen së bashku me raportin financiar të fushatës zgjedhore. 5. Raporti financiar vjetor, raporti i ekspertëve kontabël të licencuar, raporti financiar i fushatës zgjedhore dhe raporti i Komisionit Qendror të Zgjedhjeve publikohen në faqen zyrtare të internetit të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve jo më vonë se 30 ditë nga koha e dorëzimit të tyre prej partisë politike. Neni 23/1 (shtuar me ligjin nr.10374, datë 10.2.2011) 1. Çdo parti politike duhet të regjistrojë në një regjistër të posaçëm, sipas formatit të miratuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, shumën e fondeve të përfituara nga çdo person fizik ose juridik, si dhe të dhëna që lidhen me identifikimin e qartë të dhuruesit⁴⁵⁹. Në çdo rast, dhuruesi, në kohën e dhurimit, nënshkruan detyrimisht një deklaratë dhurimi, sipas formatit të miratuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve. Lista e personave, që dhurojnë shuma jo më pak se 100 mijë lekë, si dhe vlera përkatëse, duhet të bëhen kurdohërë publike. 2. Dhurimi i fondeve jopublike, me vlerë më të madhe se 100 mijë lekë, duhet të bëhet vetëm në një llogari të posaçme, të hapur në një bankë nga partia politike. Personi përgjegjës për financat në partinë politike, brenda tre muajve nga krijimi i partisë politike, deklaron pranë Komisionit Qendror të Zgjedhjeve numrin e llogarisë bankare, të hapur për këtë qëllim. Numri i llogarisë bankare për çdo subjekt politik publikohet në faqen zyrtare të internetit të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve. 3. Ndalohej përfitimi i fondeve jopublike, kryer nga subjekte që nuk deklarojnë identitetin e tyre apo identiteti i të cilave është i papërcaktuar qartë nga partia politike përfituese e fondit jopublik. 4. Çdo shpenzim i kryer nga partia politike kryhet dhe dokumentohet duke respektuar legjislacionin tatimor në fuqi⁴⁶⁰. Neni 23/2⁴⁶¹

Neni 23/4 (shtuar me ligjin nr.10374, datë 10.2.2011) 1. Shkelja e dispozitave për financimin e partive politike nga ana e personit përgjegjës për financat në partinë politike apo e personit përgjegjës sipas statutit të saj dënohet me gjobë nga 50 000 deri në 100 000 lekë.⁴⁶² 2. Shkelja e detyrimit për bashkëpunim me ekspertin kontabël të licencuar, të caktuar nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, nga ana e partisë politike, dënohet me gjobë nga 1 000 000 deri në 2 000 000 lekë. 3. Refuzimi për të bërë transparent burimet e financimit të partisë politike apo për të lejuar ushtrimin e kontrollit nga ana e ekspertit kontabël të licencuar a të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, dënohet me gjobë nga 2 000 000 deri në 5 000 000 lekë ose/dhe me pezullimin deri në 5 vjet të financimit publik për partinë politike. 4. Shkelja e afatit të dorëzimit të raportit financiar në kohën e duhur apo paraqitja e raporteve në shkelje të formateve të standardizuara, të miratuara nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, dënohet me gjobë nga 50 000 deri në 100 000 lekë.⁴⁶³ 5. Fondet jopublike të përfituara nga partia politike, kur identiteti i dhuruesit nuk njihet apo nuk është i përcaktuar qartë, kalojnë për llogari të Komisionit Qendror

⁴⁵⁹ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar; 2020)*

⁴⁶⁰ *PO aty*

⁴⁶¹ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar; 2020)*

⁴⁶² *Po aty*

⁴⁶³ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar; 2020)*

të Zgjedhjeve. 6. Pranimi i fondeve jopublike, me vlerë më të madhe se 100 mijë lekë dhe kur transaksioni nuk është kryer nëpërmjet llogarisë bankare dënohet me gjobë në masën 30 për qind të shumës së dhuruar.⁴⁶⁴

- Financimi i partive politike dhe subjekteve zgjedhore rregullohet me Ligjin nr. 10019, datë “Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë” te ndryshuar, si dhe me Ligjin nr. 8580, datë 17.02.2000, “Për Partitë Politike”. te ndryshuar⁴⁶⁵

- Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, ka autoritetin dhe përgjegjësinë të mbikëqyrë, të kontrollojë dhe të auditojë fondet e përfituara dhe të shpenzuara nga partitë politike, gjatë dhe jashtë periudhës së fushatës zgjedhore, si edhe të hartojë aktet nënligjore në zbatim të Kodit Zgjedhor dhe ligjit “Për Partitë Politike”.

- Partitë politike për kryerjen e veprimtarisë vjetore dhe subjektet zgjedhore në mbështetje të fushatës zgjedhore financohen nga fonde publike (buxheti shtetit) si dhe nga fonde jopublike.⁴⁶⁶

- Kategoritë e subjekteve që ndalohen për të financuar fushatën zgjedhore janë:

1. individë apo kompani që kanë përfutur fonde publike në 3 vitet e fundit me vlera mbi 10 milion leke nga kontrata publike apo koncesione ;

2. individë apo kompani të cilët ushtrojnë veprimtari në fushën e medias;

3. individë apo kompani që kanë qenë partner me fonde publike në projekte të ndryshme;

4. individë apo kompani që kanë detyrime monetare ndaj buxhetit të shtetit apo çdo institucioni publik.

- Ndalohej financimi i partive politike dhe subjekteve zgjedhore nga individë apo kompani të huaja.

- Vlera maksimale e dhurimit për fushatë zgjedhore nuk duhet të kalojë 1 milionë lekë nga i njëjti dhurues për subjektet zgjedhore përfshirë edhe kandidatët e tij.

- Për subjektet zgjedhore dhurimi me vlerë më të madhe se 50,000 lekë bëhet vetëm në llogari bankare të posaçme dhe të dhënat e dhuruesit bëhen publike.

- Raportet financiare vjetore si dhe raportet financiare të fushatës zgjedhore publikohen në faqen zyrtare të internetit të KQZ-së.⁴⁶⁷

6.2 Kodi i Sjelljes së Partive Politike Shqiptare Gjatë Fushatave Zgjedhore

Gjatë fushatave zgjedhore duhet të respektohen rregullat e përcaktuara në Kodin Zgjedhor të Republikës së Shqipërisë, Kodin e Sjelljes së Partive Politike, Ligjin për partitë Politike, Kodin e Sjelljes së Deputeteve të Kuvendit, Kodin Dixhital të Etikës së Partive Politike, Konventen e Partive Politike të Këshillit të Evropës dhe aktet e tjera në funksion të Zgjedhjeve, Ligjin për mbrojtjen nga diskriminimi, Kodin Penal⁴⁶⁸

Garantimi i integritetit dhe etikës në fushatën zgjedhore .⁴⁶⁹ Në marrim përsipër të zhvillojmë një fushatë zgjedhore të bazuar mbi konkurrimin e vlerave që reflektojnë programet,

⁴⁶⁴ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)

⁴⁶⁵ <https://kqz.gov.al/rregullat-permbledhje-legjislacionit/>

⁴⁶⁶ <https://kqz.gov.al/rregullat-permbledhje-legjislacionit/>

⁴⁶⁸ KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE 2021 <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AKGJU.pdf>

⁴⁶⁹ KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE 2021 <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AKGJU.pdf>

tezat dhe kandidatët respektivë të secilës parti politike duke respektuar, dinjitetin e konkurrentëve, e duke u përmbajtur që të mos përdoren fyerje personale;

2.2. Marrim përsipër të respektojmë të drejtën e secilës prej partive politike garuese dhe kandidatëve për të zhvilluar fushatën e tyre pa asnjë lloj pengese. Gjithashtu marrim përsipër që të mos nxisim aktivistët apo mbështetësit tanë për të penguar fushatën dhe procesin zgjedhor apo për t'u konfrontuar me asnjë person të partive rivale gjatë fushatës zgjedhore si dhe në ditën e zgjedhjeve, apo menjëherë me shpalljen e rezultatit.

2.3. Ne nuk do të përhapim informacione të rreme, të falsifikuara apo të marra në mënyrë të paligjshme në lidhje me kandidatët dhe subjektet e tjerë. Angazhimi për të mos përhapur informacione të pavërteta për kandidatët rivalë do të jetë i zbatueshëm edhe në rrjetet digjitale elektronike (hapësirat kibernetike) qoftë drejtëpërdrejtë për partitë nënshkruese të këtij kodi ashtu edhe për palët e treta të porositura prej tyre.

2.4. Ne angazhohemi plotësisht në respektimin e të gjitha parashikimeve ligjore të Kushtetutës, Kodit Zgjedhor të Republikës së Shqipërisë⁸ Kodit Penal dhe akteve të tjera ligjore dhe nënligjore që garantojnë një proces të rregullt dhe të ndershëm zgjedhor, në respekt të barazisë së të gjitha subjekteve konkurrese pa cënuar lirinë dhe fshehtësinë e votës së qytetarëve.

2.5. Ne do të zhvillojmë një fushatë zgjedhore gjithëpërfshirëse në të cilën gratë, të rinjtë, komunitetet në pakicë, personat me aftësi ndryshe, dhe grupet e pambrojtura (ose më pak të mbrojtura), si dhe ato vulnerabël do të kenë mundësi të barabarta të marrin pjesë;⁴⁷⁰

2.6. Ne do distancohemi nuk do të mbështesim asnjë përfaqësues politik i cili në retorikën e tij promovon, nxit apo lartëson çdo lloj forme denigrimi apo urrejtje, si dhe ngacmimin fyerjen, stereotipizmin negativ, stigmatizimin apo kërcënimin, apo më keq akoma përdor një gjuhë e cila jo thjesht nxit kryerjen e akteve të dhunës, frikësimit, armiqësisë apo diskriminimit, por ka dhe prirshmëritë të arsyeshme që ky përdorim të ketë këto efekte⁴⁷¹. Në rast të konstatimit të gjuhës së urrejtjes ne do të denoncojmë e do të distancohemi nga veprimi konkret pavarësisht se kë përfaqëson kandidati që ka përdorur këtë gjuhë, si dhe do t'u kërkojmë të gjithë aktorëve mediatikë që të mos transmetojnë në publik fjalime të tilla që përmbajnë gjuhë të urrejtjes, denigruese apo fyese.

2.7. Me qëllim mbrojtjen e qytetarëve nga përhapja e COVID-19, një angazhim i posaçëm i yni dhe aktivistëve tanë do të jetë zbatimi i të gjitha masave që do të miratohen nga Institucionet Përgjegjëse si dhe institucionet e shëndetit publik.

2.8. Ne u bëjmë thirrje publikisht anëtarëve, aktivistëve dhe mbështetësve tanë që të përmbushin të gjitha angazhimet e mësipërme.

3. Monitorimi 3.1. Ne marrim përsipër që të zbatojmë dispozitat e këtij Kodi Sjellje në të gjitha strukturat e partisë si dhe në aktivitetet e përditshme të partisë në çdo qark. Gjithashtu do të informojmë dhe 8 Ligj Nr. 10 019, Datë 29.12.2008 Kodi Zgjedhor i Republikës Së Shqipërisë, i ndryshuar 9 Ligj nr. 7895, datë 27.1.1995 Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë i ndryshuar 6 udhëzojmë të gjithë anëtarët dhe aktivistët e partisë për angazhimet tona në zbatim të këtij Kodi dhe rëndësinë e parimeve të tij; 3.2. Pajtohemi dhe ftojmë misionet vëzhguese të Organizatave të Ndërkombëtare, Aleancën kundër Gjuhës së Urrejtjes, institucionet dhe organizatat që e përbëjnë atë, Komisionin Qendror të Zgjedhjeve, organizatat shqiptare të

⁴⁷⁰ KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE2021 <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AKGJU.pdf>

⁴⁷¹ KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE2021 <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AKGJU.pdf>

Shoqërisë Civile, organizatat dhe grupet e Medias, që të monitorojnë dhe vlerësojnë përmbushjen e angazhimeve tona t⁴⁷² 3.5. Ne jemi të ndërgjigjës parashikuara në këtë Kod; 3.3. Ne biem dakord të zbatojmë një mekanizëm shumë-palësh me qëllim zbatimin dhe monitorimin e këtij Kodi të Sjelljes, rezultatet e të cilit do të ndahen me të gjitha partitë me qëllim që të krijojnë një mekanizëm efektiv të zbatimit të këtij Kodi Sjellje në të ardhmen⁴⁷³;

Rendomtë në fushatat zgjedhore shkelet haptas çdo ligj, kod, akt nënligjor fushata kërcënuese denigruese me gjuhë urrejtje vepruan subjektet zgjedhore, mjafton të kontrollosh rrjetet sociale dhe I gjenë lehtësisht provat, autoritetet e ngarkuara për respektimin e këtyre akteve e bëne syrin qorr e veshin shurdhë. Kështu nuk vendoset demokracia. Demokracia kërkon elita, respektim të akteve që shteti vetë I ka nxjerrë dhe nëpërmjet tyre I vendos kufij jo vetem shtetasve por dhe vetes se tij. Kjo është e shprehur qartë në nenin 4 të Kushtetutës ku shprehimisht sanksionohet :” E drejta përbën bazën dhe kufijtë e veprimtarisë së shtetit” Pra e drejta përbën bazën me të cilën vepron vetë shteti dhe njëkohësisht vendos dhe kufijtë e tij shtetëror që mos të ketë pushtet despotik.⁴⁷⁴

6.3 Udhëzuesi 15.2025 Komisioni Për Mbikqyrjen e Shërbimit Civil Drejtoria e Shërbimit dhe e Mbikqyrjes

e shërbimit civil Drejtoria e Inspektimit dhe e Mbikqyrjes Për unifikimin e zbatimit të ligjit për nëpunësit e shërbimit civil për drejtimin e zhvillimit të procesit të rekrutimit gjatë periudhës zgjedhore, pjesëmarrjes së nëpunësve civil në institucionet e administrimit të procesit zgjedhor, respektimin e të drejtave politike e detyrimeve ligjore ndërveprimin e nëpunësve civil në platformat e rrjeteve sociale që shfaqen për publikun nëpërmjet internetit për të shmangur propagandën elektorale masat që duhet të marrin institucionet për të monitoruar situatën.⁴⁷⁵

Ky udhëzim është në mbështetje të rregullave për integritetin duke mos punësuar nëpunës civil gjatë periudhës zgjedhore, gjithashtu aty theksohet se nuk duhet të shpërndahen në rrjete sociale fotografi, reklama, propaganda politike nga nëpunësit civil sepse është e ndaluar sipas ligjit të nëpunësit civil⁴⁷⁶. Rendomtë këto ngelen në kuadrin thjesht të parashikuar por jo të zbatuara, sepse rrjetet sociale të gjitha bucitën nga propaganda zgjedhore për fushatën dhe asnjë masë parandaluese nuk u morrë.⁴⁷⁷

⁴⁷² KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE 2021 <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AGKJU.pdf> <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AGKJU.pdf>

⁴⁷³ KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE 2021 <https://www.kmd.al/wp-content/uploads/2021/04/Kodi-i-Sjelljes-AGKJU.pdf>

⁴⁷⁴ Arjana Llano, autore E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁴⁷⁵ Udhëzuesi 15 date 15.1.2025 Komisioni për Mbikqyrjen e shërbimit civil Drejtoria e Inspektimit dhe e Mbikqyrjes Për unifikimin e zbatimit të ligjit për nëpunësit e shërbimit civil për drejtimin e zhvillimit të procesit të rekrutimit gjatë periudhës zgjedhore, pjesëmarrjes së nëpunësve civil në institucionet e administrimit të procesit zgjedhor, respektimin e të drejtave politike e detyrimeve ligjore ndërveprimin e nëpunësve civil në platformat e rrjeteve sociale që shfaqen për publikun nëpërmjet internetit për të shmangur propagandën elektorale masat që duhet të marrin institucionet për të monitoruar situatën.

⁴⁷⁶ Interpretimi I disa pikave të udhëzimit 15.15.1.2025 Arjana Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane në krahasim me të drejtën zgjedhore Shqiptare

⁴⁷⁷ LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITETIT TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE

6.4 Integriteti I funksionareve te zgjedhur

Ndalimi për kandidim për t'u zgjedhur në një funksion të lartë publik 1. Nuk mund të kandidojnë dhe as të zgjidhen deputetë në Kuvendin e Shqipërisë, kryetar bashkie apo këshilltar në këshillin bashkiak, dhe në çdo rast nuk mund të marrin një funksion me votim nga Kuvendi, përfshirë funksionin e Kryeministrit apo anëtarit të Këshillit të Ministrave, apo me votim nga Këshillat Bashkiakë ose të qarkut, personat të cilët janë dënuar me burgim me vendim të formës së prerë, brenda apo jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, për:⁴⁷⁸

a) kryerjen e veprimeve apo mosveprimeve që përbëjnë vepër penale, sipas neneve 73, 74, 75, 76, 77, 78, 78/a, 79, 79/a, 79/b dhe 79/c, 86, 87, 88 paragrafi i dytë, 89/a, 100, 101, 102, 102/a, 103, 104, 105, 106, 109, 109/b, 109/c, 110/a, 111, 114, 128/b, 135, 136, 140, 141, 143/a, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 230, 230/a, 230/b, 230/ç, 231, 232, 232/a, 232/b, 233, 234, 234/a, 234/b, 278 paragrafin e parë, të pestë e të gjashtë, 278/a, 282/a, 283, 283/a, 284/a, 287 i lidhur me kryerjen e një krimi të parashikuar në këtë paragraf, 333, 333/a e 334 të Kodit Penal;⁴⁷⁹

b) kryerjen e veprimeve apo mosveprimeve që përbëjnë vepër penale, sipas neneve 110/c, 244, 245, 248, 248/a, 259, 260, 319, 319/ç, apo në fushën e zgjedhjeve, të parashikuar në Kreun X "Vepra penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve", të Kodit Penal;

c) kryerjen e një krimi, që nuk përfshihet në shkronjat "a" dhe "b", të kësaj pike, për të cilin janë dënuar me jo më pak se 2 vjet burgim;

ç) për kryerjen me dashje të një krimi që nuk përfshihet në shkronjat "a" dhe "b", të kësaj pike, dhe kur janë dënuar me jo më pak se 6 muaj burgim. 2. Ndalimi i parashikuar nga pika 1, e këtij neni, zbatohet edhe ndaj personave: a) që janë dënuar me një vendim jopërfundimtar nga një autoritet gjyqësor i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, apo për të cilët është vendosur masë sigurimi personal dhe/ose është lëshuar një urdhër kërkimi ndërkombëtar nga autoritetet e një prej këtyre shteteve, për kryerjen apo tentativën e kryerjes së një prej veprave penale, të parashikuara në pikën 1, shkronja "a", të këtij neni. Për personat që plotësojnë kushtet e këtij paragrafi, ndalimet zbatohen në përputhje me pikën 5, të nenit 10, dhe pikën 1, të nenit 16, të këtij ligji; b) që janë dëbuar nga territori i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, në lidhje me një prej rasteve të parashikuara në pikën 1, shkronjat "a", "b" dhe "c", të këtij neni, apo janë dëbuar për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike të shtetit përkatës. 3. Ndalimet e parashikuara në këtë nen zbatohen edhe ndaj personave që, në kohën e kryerjes apo tentativës së kryerjes të veprës penale, të parashikuar në këtë ligj, mbanin të dhëna identiteti të ndryshme nga ato që mbajnë në momentin kur zbatohet ndalimi ndaj tyre⁴⁸⁰. 4. Nuk kanë të drejtën të votojnë dhe të zgjedhin me votim të drejtpërdrejtë kandidatët për deputetë në Kuvend apo në organet e qeverisjes vendore personat që plotësojnë kushtet e parashikuara shkronjat "a" dhe "b" të pikës 1 të këtij neni. 5. Kohëzgjatja e ndalimeve të parashikuara nga ky nen përcaktohen, sipas rastit, në nenin 4 të këtij ligji⁴⁸¹. 6. Kuvendi, me

⁴⁷⁸ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*

⁴⁷⁹ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸⁰ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸¹ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

vendim, përcakton brenda afatit të parashikuar nga ky ligj listën e shteteve të tjera, vendimet e dënimit jopërfundimtare, masat e sigurisë dhe/ose urdhrat e kërkitimit ndërkombëtar apo masat e dëbimit të cilave, sipas këtij neni passjellin zbatimin e ndalimeve të këtij ligji.⁴⁸² Neni 3 Ndalimi për t'u emëruar në një funksion publik 1. Për veprat penale të parashikuara në pikën 1, të nenit 2, të këtij ligji, personi nuk mund të emërohet apo zgjidhet në funksionet publike si më poshtë: a) në organe kushtetuese apo të krijuara me ligj; b) gjyqtarë ose prokurorë c) në postin e zëvendësministrit apo të njëvlershëm me të; ç) në postin e prefektit; d) funksionarë politikë në kabinetet e drejtuesve të çdo institucioni kushtetues apo të krijuar me ligj; dh) në Shërbimin Informativ Shtetëror dhe shërbime të tjera informative; e) në shërbimin civil dhe shërbimin diplo-matik si dhe drejtues të çdo niveli në administratën publike të nivelit qendror dhe vendor që nuk përfshihet në shërbimin civil; ë) në Policinë e Shtetit; f) ushtarakë të forcave të armatosura, si dhe g) në çdo post drejtues të kompanive që zotërohen plotësisht apo në maxhorancë ose administrohen nga shteti. 2. Kohëzgjatja e ndalimit të parashikuar nga ky nen përcaktohet, sipas rastit, në nenin 4 të këtij ligji. Neni 4 Periudha e ndalimit të kandidimit, zgjedhjes apo ushtrimit të një funksioni të zgjedhur ose të emëruar 1. Për personat që parashikohen në shkronjën “a”, të pikës 1, të nenit 2, të këtij ligji, ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të mandatit zgjat gjatë gjithë jetës. 2. Për personat që parashikohen nga shkronja “b”, e pikës 1, të nenit 2, të këtij ligji, ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit zgjat 20 vjet nga momenti i përfundimit të dënimit me burg, sipas vendimit gjyqësor të formës së prerë.⁴⁸³ 3. Për personat që parashikohen nga shkronja “c”, e pikës 1, të nenit 2, të këtij ligji, ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit zgjat 10 vjet nga momenti i përfundimit të dënimit me burg, sipas vendimit gjyqësor të formës së prerë.⁴⁸⁴ 4. Për personat që parashikohen nga shkronja “ç”, e pikës 1, të nenit 2, të këtij ligji, ndalimi zgjat nga momenti i përfundimit të dënimit me burg, sipas vendimit gjyqësor të formës së prerë, deri në momentin e rehabilitimit, sipas nenit 69 të Kodit Penal⁴⁸⁵. 5. Për personat që parashikohen në shkronjën “a”, të pikës 2, të nenit 2, të këtij ligji, ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit zgjat derisa nuk ka një vendim pafajësie në favor të tij. Ky ndalim është i vlefshëm edhe kur masa përkatesë e sigurisë personale është hequr, por personi vazhdon të ndiqet penalisht apo të gjykohe për veprën për të cilën është vendosur fillimisht masa e sigurisë personale dhe ende nuk është marrë një vendim gjyqësor në lidhje me fajësinë e personit. 6. Për personat e dëbuar

⁴⁸¹ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸¹ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸² *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸² *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸³ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸⁴ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸⁴ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸⁵ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸⁵ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*<https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

⁴⁸⁵ <https://qbz.gov.al/eli/tligj/2015/12/17/138>

sipas parashikimeve të gurmës “b” të pikës 2 të nenit 2 të këtij ligji, kohëzgjatja e ndalimit për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit është: i) përjetë për dëbim, në lidhje me rastet e parashikuara nga neni 2, pika 2, shkronja “a”; ii) 20 vjet për dëbim, në lidhje me rastet e parashikuara nga neni 2, pika 2, shkronja “b”; iii) 10 vjet për dëbim, në lidhje me rastet e parashikuara nga neni 2, pika 2, shkronja “c”, pavarësisht uljes së dënimit për shkak gjykimi të shkurtuar apo procedure të ngjashme me të që passjell uljen e dënimi; 7. Në rastet e dëbimit me akt administrativ për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike të shtetit përkatës, ndalimi përcaktohet në përputhje me afatin e dëbimit, por në çdo rast jo më pak se 10 vjet. 8. Për personat që parashikohen në pikën 4, të nenit 2, të këtij ligji, periudha e ndalimit zgjat deri në kryerjen e dënimit përkatës. 9. Ulja e masës së dënimit për shkak gjykimi të shkurtuar apo procedure të ngjashme me të që passjell uljen e dënimit, amnistia, depenalizimi, falja, pezullimi i dënimit, lirimi i parakohshëm me kusht apo çdo shkurtrim i dënimit, në përputhje me ligjin, nuk ndikojnë në zbatimin e këtij ligji dhe nuk përlogariten në funksion të shkurtimeve të afatit të dënimit, me qëllim shkurtimeve e periudhës së ndalimeve të parashikuara nga ky ligj.^{486,487} Ky ligj nuk zbatohet për dënime të dhëna për dispozita që janë shfuqizuar nga Gjykata Kushtetuese pas dhënies së dënimit përkatës, si dispozita në kundërshtim me Kushtetutën në fuqi në momentin e dënimit

Vetëdeklarimi dhe verifikimi i të dhënave

1. Personat e parashikuar nga nenet 2 dhe 3, të këtij ligji, duhet të plotësojnë e të nënshkruajnë një formular vetëdeklarimi, me anë të të cilit deklarojnë mosekzistencën e shkaqeve për të kandiduar, për të mos u zgjedhur ose emëruar⁴⁸⁸. 2. Refuzimi për të dorëzuar formularin e vetëdeklarimit ose mosparaqitja e formularit të vetëdeklarimit përbën shkak për mosregjistrimin e kandidatit në zgjedhje nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve apo për mosemërimin nga organi përgjegjës sipas ligjit. Modeli i formularit të vetëdeklarimit miratohet me vendim të Kuvendit. 3. Formulari i vetëdeklarimit plotësohet vetëm nga personi që është subjekt i këtij ligji. Deklarimi i rrethanave të rreme ose të shtrembëruara përbën veprë penale, sipas nenit 190 të Kodit Penal. 4. Formulari i vetëdeklarimit dorëzohet dhe administrohet, sipas rastit: a) pranë Komisionit Qendror të Zgjedhjeve për të zgjedhurit dhe kandidatët për deputetë në Kuvendin e Shqipërisë apo në organet e qeverisjes vendore; b) pranë Kryetarit të Kuvendit për kandidatët për funksione në organet kushtetuese apo të krijuara me ligj dhe që zgjidhen nga Kuvendi;⁴⁸⁹

⁴⁸⁶ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE* LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE

⁴⁸⁷ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*

⁴⁸⁸ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*

⁴⁸⁹ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*

Më poshtë është modeli I formularit të dekriminalizimit në Shqipëri
Studentet të njihen me modelin

FORMULAR VETËDEKLARIMI PËR ZBATIMIN E LIGJIT NR. 138/2015 “PËR GARANTIMIN E INTEGRITETIT TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE” DATE: __ / __ / ____
--

I. TË DHËNAT PERSONALE

A. Gjeneralitetet aktuale:

EMËR	
MBIEMËR	
ATËSI	
AMËSI	
DATËLINDJE	
VENDLINDJE	
VENDBANIM	
NR. ID	

B. Gjeneralitete të mëparshme:

(Nëse keni ndryshuar zyrtarisht ndonjë nga të dhënat e gjeneralitetit tuaj, apo keni përdorur një gjeneralitet tjetër, qoftë edhe pa e ndryshuar zyrtarisht, listoni secilin prej tyre, duke plotësuar të gjitha të dhënat që janë ndryshuar dhe aq herë sa janë ndryshuar. Mosdeklarimi i ndonjë gjeneraliteti sipas kësaj pike, që mund të pengojë verifikimin sipas dispozitave të ligjit nr. 138/2015, përbën vepër penale sipas nenit 190 të Kodit Penal.)

EMËR	
MBIEMËR	
ATËSI	
AMËSI	

DATËLINDJE	
VENDLINDJE	

II. MARRJE DIJENI MBI EFEKTET E FORMULARIT TË VETËDEKLARIMIT

Unë, i/e nënshkruari /a kam marrë dijeni dhe jam i vetëdijshëm se:

a) Ky Formular përbën dokument zyrtar që i drejtohet një organi shtetëror dhe i nënshtrohet verifikimit dhe publikimit.

b) Pasqyrimi i të dhënave të rreme në këtë Formular përbën vepër penale dhe dënohet me burgim sipas nenit 190 të Kodit Penal.

c) Të dhënat e pasqyruara në këtë Formular i nënshtrohen verifikimit të plotë, brenda dhe jashtë Shqipërisë, nga organet shtetërore dhe Prokuroria e Përgjithshme.

c) Me plotësimin e këtij Formulari, kam dhënë pëlqimin për verifikimin e çdo të dhëne personale, përfshirë gjurmët daktiloskopike dhe çdo të dhënë tjetër biometrike.

d) Pasqyrimi i të dhënave të pavërteta, të paplota, dhe të pasakta në këtë Formular dhe refuzimi i depozitimit të gjurmëve daktiloskopike, passjell skualifikimin e menjëhershëm dhe në çdo kohë nga kandidimi/zgjedhja/emërimi apo ushtrimi i mëtejshëm i funksionit publik.

e) Trajtimi i të dhënave do të kryhet në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

Duke qenë i vetëdijshëm për pasojat ligjore në rast të deklarimeve të pavërteta, të paplota apo të pasakta, konfirmoj saktësinë e të dhënave të pasqyruara në këtë Formular.

KUJDES: JENI I/E SIGURT? SUGJEROHET QË NËNSHKRIMI I KËTJË SEKSIONI TË BËHET PASI ËSHTË PLOTËSUAR SAKTË I GJITHË FORMULARI!

(emër, mbiemër, nënshkrim)

III. TË DHËNA MBI GJENDJEN GJYQËSORE TË PERSONIT

1. A jeni dënuar ndonjë herë me vendim gjyqësor të formës së prerë nga një autoritet gjyqësor shqiptar ose i huaj? ⁴⁹⁰
(vendos X përbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

⁴⁹⁰ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025 <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

Të dhënat e vendimit gjyqësor				
Gjykata	Nr. dhe data e vendimit gjyqësor të formës së prerë	Masa e dënimit me burgim	Vepra penale për të cilën jeni dënuar	
			Neni	Lloji

2. A jeni dënuar me burgim me vendim gjyqësor jo përfundimtar nga një autoritet gjyqësor shqiptar ose i huaj, për një çështje penale të pa zgjidhur me vendim gjyqësor të formës së prerë ?
(vendos X përbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

Të dhënat e vendimit gjyqësor				
Të dhënat e vendimit gjyqësor jopërfundimtar	Gjykata	Vepra penale për të cilën jeni dënuar		Vendimi përfundimtar/Dënimi
		Neni	Lloji	

3. A keni qenë ndonjë herë në hetim ose gjykim nga një autoritet i huaj, për kryerjen e një vepre penale?
(vendos X përbri përgjigjes)⁴⁹¹

PO ☐

JO ☐

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

⁴⁹¹ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025<https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

Organi procedues	Qyteti, Shteti	Arsyet	Periudha/Data	Rezultatet

4. A keni qenë ndonjëherë i ndaluar po arrestuar nga organet ligjzbatuese, për kryerjen e një vepre penale ?
(vendos X përbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

Organi procedues	Qyteti, Shteti	Arsyet	Periudha/Data	Rezultatet

5. A është caktuar ndaj jush ndonjë herë masë shtrënguese e sigurisë personale, në fuqi ose jo?
(vendos X përbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

MASAT SHTRËNGUESE TË SIGURISË ⁴⁹²	PËRGJIGJE	
	Aktualisht në fuqi	E revokuar

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

⁴⁹² DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025 <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

Gjykata	Qyteti, shteti	Vepra penale për të cilën akuzoheshit		Vendimi përfundimtar	Periodha, data
		Neni	Lloji		

6. A është lëshuar ndonjë herë ndaj personit tuaj një urdhër kërkimi ndërkombëtar lidhur me kryerjen e veprave penale?
(vendos X përbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

Autoriteti urdhërues	Arsyeja	Qyteti, Shteti	Ekzekutimi (nëse është në fuqi apo jo)

7. A është marrë ndonjëherë për ju masa e dëbimit nga një shtet i huaj ? (Me përjashtim të rastit kur jeni dëbuar ekskluzivisht për shkeljen e rregullave të emigracionit që kanë të bëjnë me rregullat e qëndrimit apo hyrje-daljes në një territor të një shteti të huaj)⁴⁹³
(vendos X përbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

⁴⁹³ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025<https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

Qyteti dhe Shteti ku keni jetuar	Arsyeja dëbimit	Periodha e dëbimit nga shteti i huaj	Të dhënat e aktit të dëbimit

8. A keni jetuar ndonjë herë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për më shumë se 1 muaj?
(vendos X përmbri përgjigjes)

PO ☐

JO ☐

- Nëse po, specifikoni të dhënat e mëposhtme:

Qyteti dhe Shteti ku keni jetuar	Arsyeja	Periodha	Adresa e vendqendrimit

Duke qenë i vetëdijshëm për pasojat ligjore në rast të deklarimeve të pavërteta, të paplota apo të pasakta, konfirmoj saktësinë e të dhënave të pasqyruara në këtë Formular.

(emër, mbiemër, nënshkrim)

Shënim: Në rast referimi të akteve, vendimeve dhe dokumenteve të caktuara, bashkëngjitini një kopje të tyre këtij Formulari.

Nëse pjesë të caktuara të Formularit janë të pamjaftueshme për deklarimin e të dhënave, shtoj pjesë të nevojshme për pasqyrimin e të gjitha të dhënave.

6.5 Transparenca dhe llogaridhenia

Organizatave tona, Komiteti Shqiptar i Helsinkit (KShH), Instituti i Studimeve Politike (ISP) dhe Qëndresa Qytetare (QQ), me përvojë në monitorimin dhe adresimin e rekomandimeve lidhur me çështjet dhe problematikat zgjedhore reagojnë publikisht duke marrë parasysh se në dt.11 Janar 2025

Pavarësisht se dispozitat e Kodit Zgjedhor e shtrijnë efektin e tyre lidhur me financimin e subjekteve zgjedhore dhe kontrollin e këtyre të fundit, me fushatën e ligjshme zgjedhore (një

muaj para zgjedhjeve),⁴⁹⁴ ne vlerësojmë se transparencia dhe llogaridhënia ndaj publikut e partive politike është tepër e rëndësishme në drejtim të garantimit të integritetit zgjedhor dhe parandalimit të financimit të errët apo nga para jo të pastra të këtyre partive. Për rrjedhojë ne kërkojmë transparencë dhe llogaridhënie publike mbi financimin e aktiviteteve me natyrë elektorale për zgjedhjet e ardhshme parlamentare, të cilat janë zhvilluar deri më tani si dhe planifikohen të zhvillohen në vijimësi, brenda dhe jashtë vendit.⁴⁹⁵

- Duke marrë shkas nga problematikat e mëhershme, i rekomandojmë të gjitha institucioneve publike, qendrore dhe vendore, si dhe agjencive dhe/ose ndërmarrjeve shtetërore, të respektojnë detyrimet e parashikuara në nenin 92 të Kodit Zgjedhor dhe aktet rregullatore të KQZ-së, duke raportuar pa vonesë dhe me vërtetësi pranë kësaj të fundit të gjitha veprimtaritë me karakter publik që planifikojnë të zhvillojnë në periudhën katër muaj para datës së zgjedhjeve deri ditën e zgjedhjeve.
- Ne vërejmë me shqetësim, nisur nga përvoja e zgjedhjeve të kaluara se bashkëpunimi i nëpunësve të administratës publike drejtpërsëdrejti me KQZ-në dhe prokurorinë është pothuajse i munguar në drejtim të denoncimit të shkelësve të detyrimeve të legjislacionit zgjedhor dhe legjislacionit penal, të cilët zgjedhin të shpërdorojnë në kundërshtim me legjislacionin burimin publik për qëllime elektorale.
- Për rrjedhojë, nisur nga garancitë e parashikuara në legjislacionin për mbrojtjen e sinjalizuesve por edhe në Kodin e Procedurës Penale, i bëjmë thirrje çdo nënpunësi publik të mbrojë integritetin e votës së tij/saj dhe familjarëve të tij/saj, duke paraqitur edhe denoncime anonime nëse ndihet i pambrojtur për të denoncuar me gjeneralitetet e tij dhe nëse disponon fakte të cilat mund të verifikohen nga KQZ apo organi i prokurorisë. Vlen të theksohet se roli i nëpunësve publikë në denoncimin e këtyre shkeljeve është i rëndësishëm dhe i pazëvendësueshëm nga aktorët politikë.
- Në zgjedhjet e kaluara, organizatat tona kanë vërejtur raste kur hetimet administrative dhe veçanërisht ato penale për denoncimet lidhur me ndalimin e përdorimit të burimeve publike janë zgjatur apo zvarritur në kohë, çka dobëson besimin e qytetarëve në mekanizmat raportues dhe rezultatin e prituri ndaj tyre⁴⁹⁶.
- Ne bëjmë thirrje që hetimet jo vetëm të realizohen në afate të arsyeshme, por njëkohësisht të jenë objektive, të gjithëanshme dhe efektive, pasi ndihmojnë në parandalimin e posaçëm të autorëve të tyre por edhe parandalimit të përgjithshëm të shkeljeve të ngjashme apo të njëjta në të ardhmen.⁴⁹⁷

⁴⁹⁴ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025 <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

⁴⁹⁵ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025 <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

⁴⁹⁶ <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

⁴⁹⁷ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025

- Në fund, organizatat tona i rekomandojnë KQZ-së, si organi më i lartë I administrimit zgjedhor dhe i pavarur që të përdorë të gjitha burimet dhe instrumentet e mundshme njerëzore e ligjore, për të trajtuar me prioritet shqetësimet si dhe indicet publike që janë të verifikueshme, lidhur me keqpërdorimin e burimeve shtetërore dhe jetësimin e standardeve që kërkon Kodi Zgjedhor për mbrojtjen e tyre.⁴⁹⁸
- Gjithashtu, ne apelojmë partitë politike të nxisin dhe shfaqin vullnet politik dhe akte transparente në raport me burimet shtetërore, si dhe në retorikë dhe aktivitetin e tyre të të bëhen zbatuese dhe promovuese të praktikave të mira që lidhen me votën, me zgjedhjet dhe me demokracinë përfaqësuese.
- Shqipëria është në fazë bisedimesh për anëtarësim në BE dhe në stadin e ri, të gjithë aktorët institucionalë dhe politikë duhet të reflektojnë nga gabimet e të kaluarës dhe të bëhen bartëse të vlerave mbi të cilat mbështetet Bashkimi Evropian. Organizatat tona janë të angazhuara të përbushin detyrimet si shoqëri civile, duke qenë aktiv në monitorimin e të gjithë procesit, sensibilizimin për pjesëmarrje dhe standarde zgjedhore, si dhe për artikullimin dhe adresimin e çdo problematike që mund të shfaqet në secilën fazë të procesit.⁴⁹⁹

Kodi Zgjedhor, duhet të plotësohet në gjithë dispozitat që ka vakume ligjore⁵⁰⁰, të përmirësohet në funksion të një rregullësie të gjithë procesit zgjedhor, në të mirë të funksionimit të shtetit të së drejtës dhe vlerave demokratike me standartet evropiane dhe standartet ndërkombëtare. Gjatë hulumtimit kam vënë re një vakum dispozitash që nëse do të ishin do funksiononte më mirë procesi zgjedhor. Parregullësitë në gjithë procesin duke filluar nga fillimi I fushatës deri në fund të saj në ditën e zgjedhjeve duhet të ishin konstatuar nga organet kompetente dhe të merreshin masa për parandalimin e tyre nuk janë respektuar dispozitat e Kodit Zgjedhor në shume raste dhe shkelje e “Kodit të Etikës Së Partive Politike” dhe ligjeve për Partitë Politike në Shqipëri dhe akteve të tjera nënligjore dhe ligjeve që lidheshin në menyre të tërthortë me votimin dhe të drejtat e grupeve të personave me aftësi të kufizuara dhe parablegjikeve dhe terablegjikeve që u janë shkelur të drejtat. Në fund do dal me disa rekomandime konkrete për ti bërë prezente⁵⁰¹

6.6 Përpunimi i të dhënave sensitive në lidhje me mendimet politike.⁵⁰²

Kur përpunojnë të dhëna personale në lidhje me “mendimet politike” të zgjedhësve, subjektet zgjedhore duhet të kenë parasysh se ky lloj informacioni hyn në kategorinë e të dhënave sensitive, të cilat gëzojnë mbrojtje të veçantë nga legjislacioni kombëtar dhe ndërkombëtar i fushës. Në kontekstin e fushatës zgjedhore, “informacioni që zbulohet lidhur me mendimet politike” ka rëndësi të veçantë⁵⁰³. Subjektet zgjedhore mbledhin sasi të mëdha të dhënash personale që zbulojnë mendimet politike të tilla si, përkatësitë politike dhe anëtarësimin

⁴⁹⁸ DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025

⁴⁹⁹ <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>

⁵⁰⁰ Arjana Llano, mendimi I autores “E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁵⁰¹ Arjana Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁵⁰² UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE

⁵⁰³ UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE

në një parti politike, historikun e votimit dhe/ose preferencat në lidhje me politikat, dhe më tej i përdorin këto të dhëna, për të profilizuar zgjedhësit lidhur me mendimet/ qëndrimet e tyre.⁵⁰⁴ Rrjedhimisht, përpunimi i të dhënave personale që zbulojnë mendimet politike mbart rreziqe të rënda për zgjedhësit, që mund të rezultojnë në frikësimin e tyre, apo pengimin për të votuar. Bazuar në nenin 7 të ligjit e ri për “Për mbrojtjen e të dhënave personale”, i ndryshuar, përpunimi i të dhënave që zbulon origjinën racore ose etnike, mendimet politike, anëtarësinë në sindikata, besimin fetar apo filozofik, dënimet penale si dhe shëndetin dhe jetën seksuale, është i ndaluar. Ndërkohë në pikën 2, të kësaj dispozite parashikohen rastet përjashtimore kur mund të kryhet përpunimi i të dhënave sensitive. Në kontekstin e këtij udhëzuesi, germa e), e pikës 2, të nenit 7 parashikon se: “Përpunimi i të dhënave sensitive bëhet vetëm nëse, të dhënat përpunohen nga organizatat jofitimprurëse politike, filozofike, fetare ose sindikaliste, për qëllime të veprimtarisë të tyre të ligjshme, vetëm për anëtarët, sponsorizuesit ose personat e tjerë, që kanë lidhje me veprimtarinë e tyre. Këto të dhëna nuk u bëhen të ditura një pale të tretë, pa pëlqimin e subjektit të të dhënave, përveç kur parashikohet ndryshe në ligj”. Gjithashtu, në legjislacionin ndërkombëtar të fushës së mbrojtjes së të dhënave personale, lidhur me sa më sipër, parashikohet se subjektet zgjedhore mund të legjitimohen të përpunojnë të dhëna personale për informacionin që zbulojnë, ndër të tjera, mendimet politike të zgjedhësve, vetëm nëse janë marrë masat e duhura mbrojtëse me qëllim parandalimin e riskut që buron nga përpunimi i të dhënave sensitive për interesat, të drejtat dhe liritë themelore të zgjedhësve, veçanërisht ndaj rezikut për diskriminim. Profilizimi i grupeve të zgjedhësve, bazuar në faktorë gjeografikë dhe/ose demografikë, mund të ketë pasoja diskriminuuese, në të gjitha ato raste kur parashikimet në lidhje me grupe zgjedhësish, me karakteristika të përbashkëta, përdoren për të shënjestruar, apo për të veçuar zgjedhës të caktuar.⁵⁰⁵ Edhe në këtë rast, mbështetur në praktikën ndërkombëtare, rekomandohet që përpunimi i kategorive të veçanta të të dhënave personale, siç janë ato në lidhje me mendimin politik, duhet të shoqërohet 15 me masa të përshtatshme mbrojtëse nga rreziqet e diskriminimit të zgjedhësve dhe të interesave, të drejtave dhe lirive të mbrojtura.⁵⁰⁶ Nëse subjektet zgjedhore mbështeten tek pëlqimi, si bazë e ligjshme për të mbledhur të dhëna në lidhje me mendimet politike dhe për të dërguar mesazhe politike nëpërmjet komunikimeve me mjete të ndryshme, ata duhet të sigurohen që kanë marrë paraprkishtë pëlqimin e zgjedhësve për këtë qëllim, duke u dhënë atyre mundësinë në çdo kohë që ta revokojnë atë.⁵⁰⁷ Në çdo rast, zgjedhësit informohen në lidhje me të drejtën e tyre për të kundërshtuar përpunimin e të dhënave për qëllime marketingu të drejtpërdrejtë, e cila sjellë si pasojë fshirjen e të dhënave personale objekt kundërshtimi.⁵⁰⁸ Për sa i përket të dhënave për jetën seksuale të subjekteve që bëhen drejtues shteti apo deputete dhe pse konsiderohen të dhëna personale, kur kemi një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të tjereve, që prevalon bie mbrojtja e të dhënave personale, për mbrojtjen e Kombit. Figurat duhet të jenë të pastra ti

⁵⁰⁴ UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE

⁵⁰⁵ UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE

⁵⁰⁶ UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE

⁵⁰⁷ UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE

⁵⁰⁸ Po aty

shërbejnë me dinjitet shtetit, nese nuk janë nuk duhet të qëndrojnë në pushtet pasi bëhen rrezik për kombin. Kjo e parashikuar në nenin 17 të Kushtetutës.⁵⁰⁹

6.7 Siguria e të dhënave personale në kontekstin e fushatave zgjedhore

Gjatë periudhës intensive të fushatës zgjedhore, shpesh komunikohen të dhëna personale të zgjedhësve tek një numër i madh vullnetarësh dhe përpunuesish.⁵¹⁰ Për këtë arsye, subjektet zgjedhore në cilësinë e kontrolluesit, duhet të marrin masa organizative dhe teknike të përshtatshme në lidhje me sigurinë e të dhënave, me qëllim mbrojtjen nga shkatërrimi aksidental, ose i paligjshëm, humbjen, ndryshimin, zbulimin e paautorizuar, ose aksesin e paautorizuar të të dhënave personale në përputhje me legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale. Rekomandohet që këto masa të jenë të përshtatura me karakteristikat e instrumenteve elektronike të përdorura (telefon celular, kompjuter, internetin e objekteve (IOT), posta elektronike, biseda elektronike, etj.) dhe të përfshijnë në to edhe trajnime të personave përgjegjës (të autorizuar nga subjektet zgjedhore për përpunimin e të dhënave personale) në lidhje me privatësinë dhe sigurinë, kontrollin e aksesit, politikat e konfidencialitetit dhe kontrollin në lidhje me aksesin fizik në ambientet dhe pajisjet ku mbahen këto të dhëna. Subjektet zgjedhore mund të kryejnë përpunime të dhënash për një numër të madh zgjedhësish në disa cikle zgjedhore. Zbatimi i masave të përshtatshme të sigurisë për këto të dhëna, është jetik për të garantuar që të dhënat e zgjedhësve të jenë të mbrojtura me standardet më të larta. Në këtë kuadër, është e nevojshme që masat e sigurisë të jenë në përputhje me standardet më të larta të sigurisë si dhe me praktikën me të mira në fushën e përpunimit të të dhënave dhe në proporcion me seriozitetin dhe probabilitetin e rreziqeve të mundshme. Për shkak të rëndësisë që paraqet marrja e masave të sigurisë së të dhënave, subjektet zgjedhore duhet të trajnojnë të gjithë personat që aktivizohen në fushatë politike, përfshirë punonjësit dhe vullnetarët e përkohshëm në lidhje me to.⁵¹¹

6.8 Udhëzime mbi mbrojtjen e të dhënave në fushatat politike

Kështu, instrumentet ndërkombëtare për mbrojtjen e të dhënave, të tilla si Konventa ETS Nr. 108 e Këshillit të Evropës për mbrojtjen e individëve në lidhje me⁵¹² përpunimin automatik të të dhënave personale, siç është ndryshuar nga Protokollin CETs Nr. 223 (Konventa 108+), marrin një rëndësi gjithnjë e më rritje në rregullimin e zgjedhjeve të bazuara në të dhëna, dhe në mbështetjen e parimeve të gjera demokratike të pluralizmit dhe autonomisë individuale. Zbatimi i parimeve të shëndosha të mbrojtjes së të dhënave kontribuon në forcimin e integritetit të zgjedhjeve dhe ruajtjen e besimit në demokraci në epokën dixhitale. Konventa , siç theksohet në Preambulën e saj, është e rrënjësor në mënyrë të qartë në një qëllim të gjerë "për të siguruar dinjitetin njerëzor dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore të çdo individi. "Ajo flet për" autonomi personale të bazuar në të drejtën e një personi për të kontrolluar të dhënat e tij ose të saj personale dhe përpunimin e të dhënave të tilla." Ajo⁵¹³ njeh se "e drejta për

⁵⁰⁹ *Arjana Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane*

⁵¹⁰ *UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE*

⁵¹¹ *UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE*

⁵¹² *Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns*

⁵¹³ *Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns*

mbrojtjen e të dhënave personale duhet të merret në konsideratë në lidhje me rolin e saj në shoqëri dhe se duhet të pajtohet me të drejtat e tjera të njeriut dhe liritë themelore, duke përfshirë lirinë e shprehjes".

Mbrojtja e së drejtës së privatësisë në fushatat politike është thelbësore për zhvillimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme, siç shprehet në Nenin 3 të Protokollit Nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), kushdo ka të drejtë të zgjedhë qeverinë e vendit të tij/saj me votë të fshehtë. Pa këtë të drejtë nuk mund të ketë zgjedhje të lira dhe të ndershme. Ai garanton shprehjen e lirë të qytetarëve, përfaqësimin e duhur të përfaqësuesve të zgjedhur dhe legjitimitetin e organeve legjislativë dhe ekzekutive, dhe në të njëjtën mënyrë⁵¹⁴besimin e njerëzve në institucione⁵¹⁵.

Parimet e shprehjes së lirë dhe debatit të fuqishëm publik si në median offline ashtu edhe në atë online, shprehen në Nenin 10 të KEDNJ-së mbi lirinë e shprehjes:⁵¹⁶ "Kushdo ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë duhet të përfshijë lirinë për të pasur mendime dhe për të marrë e përhapur informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoritetit publik dhe pavarësisht kufijve."

Përpunimi i paligjshëm i të dhënave personale që zbulojnë mendime politike mund të qetësojë fjalën politike dhe të ndikojë negativisht në të drejtat e shprehjes së lirë politike të mbrojtura nga KEDNJ.

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka vendosur vazhdimisht se shprehja e mendimeve politike ka status të privilegjuar, si bazë për shprehjen e lirë

1. Këshilli i Evropës (2018). Konventa për mbrojtjen e individëve në lidhje me përpunimin e të dhënave personale (2018) në:

dhe zgjedhjet e lira. Për më tepër, e drejta për zgjedhje të lira e sanksionuar në Nenin 3 të KEDNJ-së përfshin një detyrim pozitiv të shteteve anëtare për të vendosur kushtet sipas të cilave individët mund të formojnë dhe shprehin lirisht mendimet e tyre dhe të zgjedhin përfaqësuesit e tyre pa diskriminim. Neni 14 ndalon diskriminimin për shkak të "mendimeve politike ose të tjera".⁵¹⁷

Neni 4 i Konventës 108+ i detyron palët të përfshijnë dispozitat e saj në ligjin e tyre dhe të sigurojnë⁵¹⁸

*Siguria e të dhënave personale gjatë fushatave zgjedhore është shumë e rëndësishme mos të abuzohet me të dhënat personale të cilat janë të siguruara nga ligji, nga Konventa, nga Direktivat e Bashkimit Evropian dhe nga Rezolutat.*⁵¹⁹

⁵¹⁴ Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns

⁵¹⁵ Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns

⁵¹⁶ Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns Adopted by the Committee of the Convention for the protection of individuals with regard to the automatic processing of personal data (Convention 108), on 19 November 2021

⁵¹⁷ Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns

⁵¹⁸ Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns Adopted by the Committee of the Convention for the protection of individuals with regard to the automatic processing of personal data (Convention 108), on 19 November 2021

Faqja 7 Këshilli i Evropës (2018). Konventa për mbrojtjen e individëve në lidhje me

përpunimin e të dhënave personale (2018) në: <https://rm.coe.int/convention-108-convention-for-the-protection-of-individuals-with-regar/16808b36f1> (në tekstin e mëtejshëm Konventa 108+)

⁵¹⁹ Arjana llano menimi I autores Edrejta Zgjedhore Evropiane

6.9 Reklamata e përdorura në media gjatë fushatave zgjedhore⁵²⁰

Gjuha e urrejtjes nga politikanët gjatë fushatave zgjedhore Kodi i Etikës për fushatat digjitale në Shqipëri

Ka përcaktuar rregullat për fushatat në Shqipëri me norma konkrete rreth etikës së subjekteve Politike në fushatat zgjedhore dhe ato dixhitale në media sociale, në media audiovizive⁵²¹.

Gjuha e urrejtjes, rëndomtë përhapet dhe nga politikanët Përhapja e gjuhës së urrejtjes, motivuar politikisht ndaj politikanëve rivalë, është rritur me shpejtësi në Pakistan⁵²².²¹⁹ Megjithatë, literatura mbi gjuhën e urrejtjes politike dhe lidhjen e saj me ideologjitë ekstreme, është e nënteorizuar në kontekstin pakistanez. Të dhënat u bazuan në fjalimet publike të dy politikanëve kryesorë, pakistanezë dhe komentet e partizanëve të disponueshme në YouTube. Gjetjet zbulojnë se politikanët zakonisht, shfrytëzojnë kategori diskursive, të tilla si thirrja e emrave, metaforat fyese dhe sarkazma, në gjuhën e tyre të urrejtjes për të dehumanizuar, tallur dhe kërcënuar rivalët e tyre. Shkeljet e tyre dhe kjo lloj urrejtjeje shfaqin ideologji ekstreme, si polarizimi, intoleranca, kërcënim dhe dhuna. Ata përdorin epitetet e urrejtjes. Fushata e partive politike për zgjedhjet parlamentare të 25 Prillit 2021 në Shqipëri, po monitorohej nga disa institucione të pavarura dhe organizata të shoqërisë civile, lidhur me përdorimin e gjuhës së urrejtjes dhe denigrimit. Aleanca kundër Gjuhës së urrejtjes dhe Këshilli Shqiptar i Medias, konstatojnë se ka një tejkalim të gjuhës politike, në denigrim, 108 përçarje dhe fyerje publike. Duke shigjetuar, më së shumti përfaqësues të shumicës qeverisëse për përdorimin e saj, drejtues të aleancës thonë se një gjuhë e tillë është vënë re në disa raste dhe në kundërpërgjigjet e kundërshtarëve politikë. Shqetësuese, për Aleancën kundër Gjuhës së urrejtjes, mbetet denigrimi i grave. Në Shqipëri ka një shqetësim qytetar në rritje mbi gjuhën e urrejtjes, që përdorin partitë politike. Kjo ka nxitur përfaqësues të disa institucioneve të pavarura dhe organizata të shoqërisë civile që me ndihmën e Këshillit të Europës, të monitorojnë fushatën zgjedhore për zgjedhjet parlamentare të 25 prillit. Ata kanë hartuar një Kod Etik, që është firmosur nga partitë kryesore, i cili synon të parandalojë dhe të evidentojë përdorimin e retorikës së urrejtjes dhe të denigrimit nga subjektet zgjedhore dhe kandidatët e tyre⁵²³. “Akuzat e pabaza e fjalimet ofenduese nuk është se janë të pazakonshme gjatë fushatave zgjedhore, dhe gazetarët nuk duhet t’i publikojnë pa i mundësuar komentet tjetër gjë, që t’i lejojnë apo të japin përgjigje përkatëse”. Vetëm me një gazetari të përgjegjshme ndaj votuesve të mirëinformuar, mund të marrin vendime lirisht. Paanshmëria dhe balancimi janë aspekte të rëndësishme të përgjegjësisë gazetareske. “Çdo lajm nuk mund të jetë çdoherë njëlloj i balancuar, megjithatë paanshmëria dhe balancimi midis partive dhe kandidatëve oponentë mund të gjitha lajmet e numrit të madh të tyre, të cilat do të publikohen ose transmetohen gjatë gjithë procesit zgjedhor. Gazetarët nuk duhet të kenë qëndrim arbitrar ndaj asnjë kandidati⁵²⁴”.

⁵²⁰ Po aty

⁵²¹ Arjana Ilano menimi I autores Edrejtja Zgjedhore Evropiane

⁵²² MANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi fq.108 Shtepia botuese Europrint ISBN ISBN 978-9928-812-26-1 Vlore 2024

⁵²³ MANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi fq.108 Shtepia botuese Europrint ISBN ISBN 978-9928-812-26-1 Vlore 2024

⁵²⁴ MANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi fq.108 Shtepia botuese Europrint ISBN ISBN 978-9928-812-26-1 Vlore 2024

“Në vitin 2025 para fushatës zgjedhore ka një gjuhe urrejtje të shtuar nga drejtuesit e subjekteve politike Shqiptare, ku me epitete, fyerje, sakazma të pa këndeshme I vërsulen njeri-tjetrit⁵²⁵. Ndonjëherë si objekt I kësaj gjuhe urrejtje janë gratë, këto sjellje janë në kundërshtim me Kodin e Sjelljes së Partive Politike, Kodet e Etikës ndërkombëtare, me Kodin Zgjedhor, me ligjin për mbrojtjen nga diskriminimi dhe me aktet e tjera ndërkombëtare. E rëndomte është situata kur gjuha e urrejtjes shënjestron gratë dhe fushatat e shpifjeve denigrojnë figurat e tyre dhe ulin dinjitetin njerëzore. Në shoqëritë demokratike mirë është që situata të tilla të mos ndodhin., bëj thirrje që Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi së bashku me KQZ dhe Avokatin e Popullit të marrin masa për ndalimin e situatave të tilla në prag zgjedhjesh. Denigrimi I grave tregon për nivelin e politikës shqiptare , shpresoj dhe besoj se do të merren masa përkatëse nga institucionet ligjzbatuese.⁵²⁶”

Liria e të shprehurit është një komponent themelor i çdo shoqërie demokratike. Në praktikë, çdokush duhet të jetë në gjendje të shprehë pikëpamje dhe mendime për çdo temë të caktuar. Kjo liri është edhe më vendimtare gjatë fushatave elektorale të cilat, në ciklin demokratik, janë periudha kur aftësia për të debatuar ndonjë⁵²⁷ çështje politike apo të tjera publike është thelbësore për votuesit, të cilët duhet të jenë në gjendje të vlerësojnë në mënyrë kritike politikat dhe programet e partive politike dhe/ose kandidatëve konkurrues, për të marrë një vendim të informuar në zgjedhje demokratike⁵²⁸.

Megjithatë, çdo liri e shprehjes dhe debatit duhet të jetë e respektueshme dhe e civilizuar, pra e lirë nga çdo urrejtje ose fjalime nxitëse, të cilat janë dhunë të papranueshme, shpesh të shoqëruara me dezinformim dhe nxitje ndaj të tjerëve për të kryer dhunë të mëtejshme, duke synuar të pengojë kandidatët të bëjnë fushatë lirisht gjatë kohës që shtrembërimi dhe shqetësimi i debatit, ngatërrimi i elektoratit, krijimi i destabilitetit dhe mundësisht trazirave, dhe duke kërcënuar kështu shoqërinë demokratike.⁵²⁹

Këshilli i Evropës mbron dhe promovon vlerat e të drejtave të njeriut, demokracisë dhe shtetit të së drejtës.

Ndër këto prioritetet, lufta kundër gjuhës së urrejtjes konsiderohet të jetë thelbësore për të nxitur proceset e demokratizimit në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës. Nëpërmjet organeve të tij unike monitoruese, Këshilli i Evropës siguron zbatimin e politikës së saj dhe instrumenteve ligjore që synojnë trajtimin e gjuhës së urrejtjes dhe nxitjes së urrejtjes.

Dokumenti më gjithëpërfshirës për luftën kundër gjuhës së urrejtjes është siguruar nga Këshilli i përkushtuar i Evropës organi, Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI), i cili e përcakton kështu:

Gjuha e urrejtjes përfshin përdorimin e një ose më shumë formave të veçanta të shprehjes – domethënë, avokimit, promovimit ose nxitja e denigrimit, urrejtjes ose fyerjes së një personi ose grupi personash, si dhe çdo ngacim, fyerje,⁵³⁰ stereotipizimi negativ, stigmatizimi ose kërcënim i personit ose personave të tillë dhe çdo justifikim i të gjitha këtyre formave të

⁵²⁵ Arjana Llano mendimi I autore E drejta Zgjedhore Evropiane

⁵²⁶ Arjana Llano, mendimi I autore E Drejta Zgjedhore

⁵²⁷ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233-

⁵²⁸ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵²⁹ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³⁰ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

shprehje - që bazohet në një listë jo shteruese të karakteristikave ose statusit personal që përfshin "racën", ngjyrën, gjuha, feja ose besimi, kombësia ose origjina kombëtare ose etnike, si dhe prejardhja, mosha, paafërsia, gjinia, gjinia, identiteti gjinor dhe orientimi seksual. (ECRI, Rekomandimi nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes,⁵³¹ 2015: 16)

Luftimi i gjuhës së urrejtjes dhe nxitja e urrejtjes po merr një rëndësi të veçantë gjatë zgjedhjeve proceset sot për shkak të sfidave të epokës dixhitale dhe ndikimit të platformave sociale në të lira shprehja e vullnetit të votuesve. Fushatat elektorale karakterizohen më shpesh nga raste të urrejtjes fjalimi, duke dëmtuar mjedisin zgjedhor dhe duke u bërë pengesë për zgjedhjen e informuar të qytetarëve.⁵³²

Siç kanë treguar ciklet e fundit zgjedhore, demokratizimi dhe proceset zgjedhore në Gjeorgji janë vërtetuar gjithashtu të jenë të cënueshëm ndaj gjuhës së urrejtjes dhe ndikimit negativ të saj në mjedisin zgjedhor dhe besimin e qytetarët në zgjedhje. Standardet dhe instrumentet ndërkombëtare të zbatueshme për të luftuar gjuhën e urrejtjes dhe nxitjen e urrejtjes gjatë proceseve zgjedhore, strategjitë për organet e menaxhimit të zgjedhjeve për të parandaluar dhe reaguar në mënyrë efektive ndaj rasteve të gjuhës së urrejtjes, gjuhën e urrejtjes dhe dezinformimi, gjuha e urrejtjes dhe seksizmi.⁵³³

debati politik kërkon civilizim në diskutim dhe integritet në proceset politike.⁵³⁴ **Fjalimi gjatë zgjedhjeve**

Fushatat nga natyra janë të trazura dhe provokuese; nuk lë hapësirë për moderim dhe e kundërta preferon mbivlerësimin. Gjuha e urrejtjes ka ekzistuar gjithmonë sepse është pjesë e debatit politik⁵³⁵.

Por midis mbivlerësimit dhe gjuhës së urrejtjes ka një ndryshim në shkallë. Dhe gjatë viteve të fundit, ndikimi i gjuhës së urrejtjes është bërë më i përhapur dhe me internetin mbart aftësinë tinëzore për të shtrembërojnë, mashtrojnë, prodhojnë paqëndrueshmëri dhe kërcënojnë demokracinë.

Përkufizimet e gjuhës së urrejtjes nganjëherë ngatërrohen me dezinformata dhe sulme kibernetike. Ai përfshin

ndjekja e veprave të ndryshme kundër personit dhe sjelljeve të tjera kriminale ose pushtuese, si dhe përhapja e propagandës, teorive konspirative dhe spam-eve, të përdorura për të tërhequr përdorues të paqëllimtë dhe për trolling

dhe praktika të tjera përçarëse (McGonagle 2013). Gjuha e urrejtjes, si sulmet kibernetike dhe dezinformimi, ka një

ndikim në procesin zgjedhor demokratik. Qëllimi i gjuhës së urrejtjes, sulmeve kibernetike dhe dezinformimit është

e njëjta gjë. Është destabilizimi i demokracisë përmes fushatave shpifëse për të dobësuar kandidatët, partitë apo

⁵³¹ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³² Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³³ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³⁴ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³⁵ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

qeveritë në pushtet me përdorimin e taktikave diskredituese. Por këto tre praktika duhen dalluar.⁵³⁶

Gjuha e urrejtjes dhe dezinformimi përdoren si jashtë linje (krahas mënyrave tradicionale të fushatës) dhe online, ndërsa sulmet kibernetike përdoren ekskluzivisht online. Për këto arsye, nocionet e gjuhës së urrejtjes, sulmet kibernetike dhe dezinformimi duhet të sqarohen në raport me njëri-tjetrin.

Nëse i referohemi Fjalorit të Oksfordit, gjuha e urrejtjes përcakton "fjalim ose shkrim abuziv ose kërcënues që shpreh paragjykimë në bazë të përkatësisë etnike, religjioze, orientimit seksual ose arsyeve të ngjashme"⁵³⁷.

Rekomandimi Nr. R (97) 20 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës mbi "gjuhën e urrejtjes" përcakton si "fjalim që mund të prodhojë efektin e legjitimitimit, përhapjes ose promovimit të urrejtjes racore, ksenofobisë,⁵³⁸ antisemitizmi ose forma të tjera diskriminimi ose urrejtjeje të bazuara në intolerancë. Deklarata të tilla duhet të jenë të ndaluara dhe të mohuara publikisht sa herë që ndodhin".

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës i Këshillit të Evropës (ECRI) ofron një gjë më të gjerë përkufizimi i gjuhës së urrejtjes. Kuptohet si mbrojtja, promovimi ose nxitja në çdo formë e denigrimit, urrejtjes ose fyerjes së një personi ose një grupi personash, si dhe çdo ngacim, fyerje, negative, stereotipizimi, stigmatizimi ose kërcënimi në lidhje me një person ose grup të tillë personash dhe justifikimi i të gjitha llojet e mëparshme të shprehjes, në bazë të racës, ngjyrës, prejardhjes, origjinës kombëtare ose etnike, moshës, paafësia, gjuha, feja ose besimi, gjinia gjinore, identiteti gjinor, orientimi seksual dhe karakteristikat ose status të tjera personale. Gjuha e urrejtjes prodhon reagime emocionale negative kundër grupit që është në shënjestër dhe, siç vuri në dukje ECRI, përdorimi i gjuhës së urrejtjes mund të synojë të nxisë, ose në mënyrë të arsyeshme pritet të ketë efektin e nxitjes së të tjerëve për të kryer, akte dhune, frikësimi, armiqësie ose diskriminimi ndaj atyre të cilët janë në shënjestër. Kushdo që mban fjalim ekstremist luan jo vetëm me fjalët, por krijon një klimë të dhunës.

Një diskurs i pafrenuar ushqen ekstremizmin. Kur përdoren fushata të gjuhës së urrejtjes kundër kandidatëve ose partive politike, ata do të jenë të detyruar të mbrohen me kohë të plotë dhe të sakrifikojnë prezantimin të programit të tyre. Pra i dobëson në konkurrencën elektorale. Çdo formë frikësimi, e cila mund përfshijnë komunikimin abuziv por edhe dhunën fizike, synohet në raste të caktuara të shkaktojë një individ.⁵³⁹ Gjuha e urrejtjes dhe ndalimi i diskriminimit ndalohej nga ligji për mbrojtjen nga diskriminimi në Shqipëri⁵⁴⁰, por jo vetëm janë një sërë Konventash për mbrojtjen nga diskriminimi por njëkohësisht dhe Kodi i Sjelljes së Deputetit në Republikën e Shqipërisë e ndalon gjuhën e urrejtjes dhe diskriminimin por jo

⁵³⁶ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³⁷ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³⁸ Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵³⁹ LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR.

Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233

⁵⁴⁰ Arjana Llano mendimi I Autores E Drejta Zgjedhore ne Shqiperi

vetëm, Kodi I Sjelljes Ministre në Këshillin e Ministrave e ndalon diskriminimin dhe gjuhën e urrejtjes. Akte pa fund që ndalojnë diskriminimin dhe gjuhën e urrejtjes në Shqipëri.⁵⁴¹

6.10 Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në Shqipëri

Nënshkruesit e këtij Kodi Etike që përfaqësojnë subjektet zgjedhore që planifikojnë të regjistrohen në zgjedhjet parlamentare të vitit 2025 marrin përsipër bashkërisht sa vijon:⁵⁴²

1. Të ruajnë integritetin e zgjedhjeve përmes respektimit të rregullave dhe normave në fuqi dhe përmes zbatimit të parimeve për fushata të ndershme dhe transparencë financiare. Të nxisin një diskurs politik gjithëpërfshirës, pjesëmarrje dhe kontribut në procese zgjedhore të sigurta, veçanërisht:

a. duke mos prodhuar, duke mos përdorur ose duke mos shpërndarë deklarata dhe paragjykitime diskriminuese ndaj grupeve të caktuara për shkak të gjinisë, origjinës racore ose etnike, fesë, besimit, aftësisë së kufizuar, moshës ose orientimit seksual;

b. duke mos shpërndarë, duke mos postuar dhe duke mos promovuar mesazhe që nxisin dhunë ose urrejtje; nënshkruesit inkurajohen të dënojnë me forcë dhe të ndërmarrin sanksione ndaj çdo akti dhune ndaj kandidatëve ose përfaqësuesve të zgjedhur.⁵⁴³

c. duke mos shkurajuar zgjedhësit dhe duke mos shpërndarë informacione të pasakta në lidhje me procesin zgjedhor, siç janë të dhënat e zgjedhësve, procesi i votimit dhe qendrat e votimit.

3. Të garantojnë një përdorim etik dhe transparent të mjeteve dhe teknologjive për fushatë, duke përfshirë edhe inteligjencën artificiale.⁵⁴⁴ Të mos prodhojnë, të mos shpërndajnë përmbajtje keqinformuese, veçanërisht: a. të dhëna ose materiale të rreme, të fabrikuara, të bëra publike pa leje dhe në mënyrë dashakeqe ose të vjedhura; b. përmbajtje manipuluese, duke përfshirë përmbajtje audio, imazhe ose video të gjeneruara me ose pa përdorimin e inteligjencës artificiale, me qëllim parqitjen e shtrembëruar ose të falsifikuar në mënyrë të rreme ose manipuluese të kandidatëve, zyrtarëve ose çdo pale tjetër të përfshirë në zgjedhje. Përdorimi i përmbajtjes së gjeneruar nga intelijenca artificiale të bëhet vetëm kur kjo përmbajtje etiketohet qartësisht si e tillë. Në këto raste këshillohet përdorimi i shenjave dalluese (watermarking) dhe i shenjave që tregojnë origjinën e materialit (provenance signals); c. llogari të rreme ose bot-e automatike për të manipuluar opinionet e zgjedhësve; d. trolle, akuza të pabaza ose bullizëm kibernetik; e. përmbajtje të krijuara dhe të shpërndara nga aktorë jashtë vendit që përpiqen të dëmtojnë parimet e demokracisë, lirisë, barazisë, mbrojtjes së të drejtave të njeriut, shtetit të së drejtës dhe të promovimit të paqes e stabilitetit. 4. Të shfrytëzojnë të gjitha burimet e mundshme për të luftuar efektet negative të përmbajtjeve manipuluese të gjeneruara nga intelijenca artificiale dhe të shohin mundësitë e trajnimit të stafit të tyre për këtë qëllim; të mos përdorin informacione personale ose konfidenciale në instrumentet e inteligjencës artificiale, si për shembull në pyetjet apo udhëzimet e dhëna (prompts), duke garantuar kështu privatësinë dhe sigurinë e individit gjatë zgjedhjeve; të shohin mundësinë e ngritjes së një mekanizmi të strukturuar që do t'u mundësonte qytetarëve të raportojnë për shqetësime ose për keqpërdorim të teknologjive të inteligjencës artificiale. 5. Të garantojnë transparencën e kontributeve financiare të marra, duke përfshirë edhe përfitimet në natyrë si dhuratat, trajtimet, huatë,

⁵⁴¹ Arjana Llano „mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁵⁴² Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri2024https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁴³ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri2024https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁴⁴ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri2024https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

donacionet, kontributet për fushata dhe shpenzime, në përputhje me legjislacionin evropian dhe atë kombëtar në fuqi⁵⁴⁵. 6. Të garantojnë transparencën e reklamave politike dhe komunikimeve të fushatës: a. të mos përdorin reklama politike të sponsorizuara nga interesa të padeklaruara dhe të mos angazhojnë palë të treta ndërmjetëse për dhënie mesazhesh për fushatë ku nuk identifikohet burimi ose sponsorizuesi i mesazhit. b. të veprojnë në përputhje me politikat dhe mekanizmat e transparencës së platformave online dhe të japin informacione të sakta mbi proceset e regjistrimit dhe verifikimit.⁵⁴⁶ c. të ofrojnë informacion, mundësisht në faqet e internetit të partive politike në lidhje me: i. organizatat dhe fondacionet me të cilat janë të lidhura; ose në lidhje me subjekte të tjera ligjore që zhvillojnë fushatë në emër të tyre; ii. përdorimin e reklamave politike, duke përfshirë sponsorizuesit, burimet e financimit dhe shumat e shpenzuara për to; iii. targetimin e reklamave dhe përdorimin e çfarëdoq sistemi të inteligjencës artificiale në shpërndarjen e reklamave.⁵⁴⁷

d. të mos përdorin taktika, teknika dhe procedura manipuluese për amplifikim të mesazheve politike dhe të mos përdorin të dhëna sensitive për mikrotargetim. Të marrin masa që të dhënat e përdorura për fushata politike të jenë plotësisht në përputhje me ligjin shqiptar për mbrojtjen e të dhënave, duke i kushtuar rëndësi të veçantë minimizimit të të dhënave dhe përpunimit të tyre në mënyrë të ligjshme, të drejtë dhe transparente. 7. Të shmangin në mënyrë proaktive amplifikimin e narrativave që kanë për qëllim minimin e parimeve demokratike, të nxitura nga subjekte dhe aktorë si brenda dhe jashtë vendit. 8. Të ndërmarrin hapa aktivë për arritjen e standardeve bazë të sigurisë kibernetike, për të dalluar, parandaluar dhe frenuar sulmet kibernetike, si dhe për të shpërndarë informacion, duke përfshirë edhe përmes organizimit të trajnimeve brendapërbrenda mbi rreziqet ndaj sigurisë kibernetike në zgjedhje. 9. Të heqin ose të kërkojnë heqjen pa vonesë të çdo përmbajtjeje të publikuar në emër të një pale që ka nënshkruar këtë Kod, nëse ajo përmbajtje është në shkelje të angazhimeve të këtij Kodi Etike. Përmbajtjet të tilla duhet të raportohen në platformat online. 10. Të rrisin ndërgjegjësimin brendapërbrenda strukturave dhe organizatave të tyre për këtë Kod Etike dhe të nxisin zbatimin e tij nga stafi i fushatës, degët e partive, organet e tjera dhe institucionet që lidhen me to.⁵⁴⁸ Të inkurajojnë anëtarët që ta nënshkruajnë këtë Kod ose të respektojnë angazhimet e parashikuara në të. 11. Të marrin masa që stafet e tyre të fushatës dhe degët e partive të tyre të respektojnë me rigorozitet rregullimet kombëtare për të parandaluar keqpërdorimin e burimeve publike gjatë zgjedhjeve; të rrisin ndërgjegjësimin e anëtarëve të partive për nevojën e respektimit rigoroz të këtyre rregullimeve. 12. Të promovojnë përmbushjen në mënyrë të pavarur të angazhimeve të parashikuara në këtë Kod Etike dhe bashkëpunimin e plotë me autoritetet mbikëqyrëse, vëzhguesit zgjedhorë ndërkombëtarë dhe vendas, si dhe me aktorë të tjerë të përfshirë në vëzhgimin e pavarur, si mediat, studiuesit akademikë dhe organizatat e shoqërisë civile. 13. Të diskutojnë për zbatimin e këtij Kodi Etike me kryetarët e subjekteve zgjedhore dhe/ose sekretarët e përgjithshëm dhe degët përkatëse të partive para zhvillimit të zgjedhjeve.⁵⁴⁹ 14. Të

⁵⁴⁵ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në Shqipëri 2024

https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁴⁶ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri 2024 https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁴⁷ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri 2024 https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁴⁸ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri 2024 https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁴⁹ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri 2024 https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

bëjnë një vlerësim paszgjedhor dhe të vazhdojnë diskutimet brendapërbrenda subjekteve zgjedhore dhe mes subjekteve të ndryshme zgjedhore pas zgjedhjeve të përgjithshme të vitit 2025.⁵⁵⁰

6.11 LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 Për parandalimin e konfliktit të interesave në ushtrimin e funksioneve publike i ndryshuar

Kufizimet për deputetin Deputeti:

Neni 28

a) nuk mund të jetë drejtues ose anëtar i organeve drejtuese të organizatave fitimprurëse⁵⁵¹;
b) nuk mund të ushtrojë veprimtari private, që krijon të ardhura në formën e personit fizik tregtar, ortakëri personash fizikë tregtarë të çdo forme, profesione të lira të avokatisë, të noterisë, ekspertit të licencuar, si dhe të konsulentit, agjentit a përfaqësuesit të organizatave të përcaktuara në shkronjën “a” të këtij neni dhe nuk mund të jetë i punësuar, me kohë të plotë, në një detyrë tjetër;

c) nuk mund të zotërojë, në mënyrë aktive, asnjë aksion ose pjesë në kapital të një shoqërie tregtare, nëse ajo rezulton me pozitë dominuese në treg.⁵⁵²

Zyrtarët politike, përfshirë politikanët, duhet të kuptojnë se luajnë një rol udhëheqës në njohjen dhe shprehjen e menjëherëshme, kundër intolerancës dhe diskriminimit duke përfshirë gjuhën e urrejtjes. Kjo kërkon njohjen dhe refuzimin e vete sjelljes, si dhe paragjykimet për të cilat është simptomatike, duke shprehur simpatinë dhe mbështetjen për individët, grupe të synuara dhe inkudrimin e incidenteve të gjuhës së urrejtjes si të dëmshme për të gjithë shoqërinë. Këto ndërhyrje janë veçanërisht të rëndësishme kur ndërtensionet komunale janë të larta, ose janë të prirura për tu përshkallëzuar si dhe kur aksionet politike janë të larta konkretisht në prag zgjedhjesh.⁵⁵³

6.12 Shmangja e konfliktit të interesave sipas ligjit shqiptar për konfliktin e interesave

Rrethi i personave të lidhur me zyrtarin, në zbatim të ndalimeve të përcaktuara në nenin 21 dhe në nenin 22 të këtij ligji, përbëhet nga bashkëshorti/ja, bashkëjetuesi/ja fëmijët në moshë madhore dhe prindërit e zyrtarit e të bashkëshortit/es dhe bashkëjetuesit/es. 2. Rrethi i personave të lidhur me zyrtarin, në zbatim të nenit 23 të këtij ligji, përveç atyre të përcaktuar në pikën 1 të këtij neni, zgjerohet edhe me çdo person fizik ose juridik, i cili, në lidhje me dhuratën, favorin, premtimin ose trajtimin preferencial, luan rolin e ndërmjetësit a të shkëmbyesit të interesave të lindur nga ky veprim.⁵⁵⁴ 3. Ndalimet dhe kufizimet për zyrtarin, të përcaktuara në këtë seksion, zbatohen edhe për personat e lidhur me të, në përputhje me pikat e mësipërme të këtij neni. 4.

⁵⁵⁰ Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri2024https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁵¹ 6.11 LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR. <https://qzb.gov.al/eli/ligj/2005/04/07/9367/79855513-fa37-4a8a-8a66-b29571104d09>

⁵⁵² Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në

Shqipëri2024https://kqz.gov.al/media/documents/Kodi_Etikes_per_fushatat_digjitale_ne_Shqiperi.pdf

⁵⁵³ Kasaj LLano.A. Manuali për mbrojtjen nga diskriminimi dhe gjuha e urrejtjes botimi Europrint gusht 2024 Vlore fq.279,290

⁵⁵⁴ 6.11 LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR. <https://qzb.gov.al/eli/ligj/2005/04/07/9367/79855513-fa37-4a8a-8a66-b29571104d09>

Kufijtë e zotërimit të aksioneve ose të pjesëve në kapital janë të njëjtë me ata të përcaktuar në nenin 21 të këtij ligji edhe: a) për çdo person të lidhur me zyrtarin veç e veç; b) për tërësinë e interesave të zyrtarit dhe të personave të lidhur me të; c) për tërësinë e interesave të personave të lidhur me zyrtarin. 5. Ndalimet dhe kufizimet e këtij seksioni nuk zbatohen për personat e lidhur me personat e lidhur me zyrtarin. Neni 25

Neni 3 **Subjektet që mbartin detyrimet për deklarimin**⁵⁵⁵ 1. **Mbartin detyrimin për deklarim periodik në Inspektoratin e Lartë të Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive:** a) Presidenti i Republikës, deputetët e Kuvendit, Kryeministri, Zëvendëskryeministri, ministrat e zëvendësministrat; b) Gjyqtari i Gjykatës Kushtetuese, Gjyqtari i Gjykatës së Lartë, Kryetari i Kontrollit të Lartë të Shtetit, Prokurori i Përgjithshëm, Avokati i Popullit, anëtar i Komisionit Qendror të Zgjedhjeve, anëtar i Këshillit të Lartë të Drejtësisë dhe Inspektori i Përgjithshëm i Inspektoratit të Lartë të Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive; c) zyrtarët e nivelit të lartë dhe të mesëm drejtues, sipas legjislacionit në fuqi për nëpunësin civil. ç) prefektët, nënprefektët, kryetarët e këshillave të qarqeve, kryetarët e bashkive, të njëjse bashkiake dhe të komunave; d) drejtorët e drejtorive dhe komandantët e Forcave të Armatosura në Ministrinë e Mbrojtjes dhe në Shërbimin Informativ Shtetëror; dh) prokurorët, gjyqtarët dhe përmbaruesit e të gjitha niveleve; e) drejtuesit e institucioneve të pavarura publike dhe anëtarët e enteve rregullatore; ë) drejtorët e përgjithshëm, drejtorët e drejtorive dhe shefat e sektorëve, (komisariateve) në qendër, rrethe e rajone, të Drejtorisë së Përgjithshme të Policisë, Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve dhe asaj të Doganave dhe nivelet drejtuese në Drejtorinë e Përgjithshme të Parandalimit të Pastrimit të Parave; f) zyrtari i administratës doganore dhe tatimore, që merret me mbledhjen e të ardhurave doganore ose tatimore, me përjashtim të zyrtarëve të administratës tatimore të qeverisjes vendore; g) drejtuesit e të gjitha niveleve të strukturave të kthimit e kompensimit të pronave, të privatizimit dhe regjistrimit të pasurisë, gj) zyrtarët, që zgjidhen dhe emërohen nga Kuvendi,⁵⁵⁶ Presidenti i Republikës, Kryeministri, ministrat ose personat e barazuar me ta; h) Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, zëvendësguvernatori dhe anëtarët e Këshillit Mbikëqyrës të saj. i) drejtuesit e institucioneve publike në varësi të institucioneve qendrore në nivel qarku; j) drejtuesit e shoqërive anonime me pjesëmarrje të kapitalit shtetëror mbi 50 për qind dhe me më shumë se 50 punëtorë. 2. **Mbartin detyrimin për deklarim edhe personat që,** sipas nenit 9 të këtij ligji, mbartin detyrimin e deklarimit me kërkesë. 3. Kuvendi, me vendim të tij dhe me propozim të Inspektorit të Përgjithshëm, vendos detyrimin për deklarim të pasurisë për funksione të tjera, të paparashikuara në këtë ligj.” Neni 4 Afati dhe objekti i deklarimit Subjektet e përcaktuara në nenin 3 të këtij ligji detyrohen të deklarojnë në Inspektoratin e Lartë të Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesave brenda datës 31 mars të çdo viti, gjendjen deri më 31 dhjetor të vitit paraardhës të interesave private, burimet e krijimit të tyre, si dhe të detyrimeve financiare si më poshtë: a) pasuritë e paluajtshme dhe të drejtat reale mbi to; b) pasuritë e luajtshme, të regjistrueshme në regjistrat publikë; c) sendet me vlerë të

⁵⁵⁵ *LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE* I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR.<https://www.dap.gov.al/images/LegjislacioniAP/Ligj%20nr.9367,%20date%207.4.2005%20Per%20parandalimin%20e%20konfliktit%20e%20interesave.pdf>

⁵⁵⁶ *LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE* I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR.<https://www.dap.gov.al/images/LegjislacioniAP/Ligj%20nr.9367,%20date%207.4.2005%20Per%20parandalimin%20e%20konfliktit%20e%20interesave.pdf>

veçantë mbi 300 000 (treqindmijë) lekë; ç) vlerën e aksioneve, të letrave me vlerë dhe pjesët e kapitalit në zotërim; d) vlerën e likuiditeteve, gjendje në cash jashtë sistemit bankar, në llogari rrjedhëse, në depozitë, në bono thesari dhe në huadhënie, në lekë ose në valutë të huaj;⁵⁵⁷ dh) detyrimet financiare ndaj personave juridikë dhe fizikë, të shprehura në lekë ose në valutë të huaj; e) të ardhurat personale për vitin, nga paga ose pjesëmarrja në borde, komisione ose çdo veprimtari tjetër që sjell të ardhura personale; ë) licencat dhe patentat që sjellin të ardhura. f) dhuratat dhe trajtimet preferenciale, përfshirë identitetin e personit fizik ose juridik, prej nga vijnë apo krijohen dhuratat a trajtimet preferenciale. Nuk deklarohen dhuratat ose trajtim preferencial kur vlera e tyre është më e vogël se 10 000 (dhjetë mijë) lekë, si dhe kur dy e më shumë dhuratat ose trajtime preferenciale, të dhëna nga i njëjti person, së bashku, nuk e kalojnë këtë vlerë, gjatë së njëjtës periudhë deklarimi; g) angazhime në veprimtari private me qëllim fitimi ose çdo lloj veprimtarie që krijon të ardhura, përfshirë çdo lloj të ardhure, të krijuar nga kjo veprimtari ose ky angazhim; gj) interesa privatë të subjektit, që përputhen, përmbajnë, bazohen ose burojnë nga marrëdhëniet familjare apo të bashkëjetesës; h) çdo shpenzim i deklarueshëm, me vlerë mbi 300 000 (treqind mijë) lekë, i kryer gjatë vitit të deklarimit. Interesat privatë të llojeve të tjera nga ato të përcaktuara në nenin 4 të këtij ligji mund të kërkojnë të deklarohen periodikisht, nëse kjo është e mundur dhe e përshtatshme për nënllaje interesash brenda këtyre llojeve, të përcaktuara me urdhër të Inspektorit të Përgjithshëm⁵⁵⁸

Neni 21

Deklarimi i pasurive, i burimeve të tyre, i detyrimeve financiare bëhet sipas kërkesave të përcaktuara në këtë ligj

dhe në formën e përcaktuar nga Inspektori i Përgj

ithshëm. Deklarimi përfshin pasurinë e subjektit dhe të familjes së tij (bashkëshortit/es, bashkëjetesit/es dhe fëmijëve në moshë madhore), burimet e krijimit dhe detyrimet financiare të subjektit. Deklarimi duhet të përmbajë edhe faktin nëse

deklaruesi/j a ka ose jo persona të tjerë të lidhur.”.

Neni 8

Neni 24 ndryshohet si më poshtë:

“Neni 24

Inspektorati i Lartë bën përpunimin paraprak të deklarimeve, i cili përfshin juridiksionin, rregullsinë e plotësimit të deklaratës dhe të anekseve të saj. Kur përpunimi paraprak vërtetohet gabime materiale ose plotësime të gabuara, inspektorati njofton subjektin që ka paraqitur këto deklarime, i cili, brenda 15 ditëve nga marrja e njoftimit, është i detyruar t'i ndreqë ato⁵⁵⁹. Deklaratat e interesave privatë, pas dorëzimit dhe regjistrimit, kalojnë menjëherë në skanimin fizik dhe ruhen në sistemin e programuar elektronik të ILDKPKI⁵⁶⁰ -së. Vetëm pas përfundimit

⁵⁵⁷ *LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE* I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR <https://www.dap.gov.al/images/LegjislacioniAP/Ligi%20nr.9367,%20date%207.4.2005%20Per%20parandalimin%20e%20konfliktit%20te%20interesave.pdf>.

⁵⁵⁸ *LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE* I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR.

⁵⁵⁹ <https://www.dap.gov.al/images/LegjislacioniAP/Ligi%20nr.9367,%20date%207.4.2005%20Per%20parandalimin%20e%20konfliktit%20te%20interesave.pdf>

⁵⁶⁰ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*

të procedurave të skanimit, deklaratat e interesave privatë kalojnë në përpunimin paraprak, kontrollin aritmetik e logjik dhe me pas në kontroll të plotë.

Procedurat e pranimit, skanimit dhe përpunimit paraprak miratohen nga Inspektori i Përgjithshëm.”.

Neni 9 Në nenin 25, pika 1 ndryshohet si më poshtë:

“1. Kontrolli aritmetik dhe logjik kryhet për çdo Dek larim, për të vërtetuar saktësinë e vlerësimit të pasurisë së deklaruar, saktësinë e burimeve financiare të deklaruara dhe mjaftueshmërinë e mbulimit të pasurive nga burime të deklaruara. Ky proces kontrolli kryhet brenda vitit kalendarik të dorëzimit të deklaratave të interesave privatë të zyrtarëve dhe personave të lidhur me ta në ILDKPKI.”.⁵⁶¹

6.13 Afati dhe objekti i deklarimit ne ILDKPKI

Subjektet e përcaktuara në nenin 3 të këtij ligji detyrohen të deklarojnë në Inspektoratin e Lartë të Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesave brenda datës 31 mars të çdo viti, gjendjen deri më 31 dhjetor të vitit paraardhës të interesave private, burimet e krijimit të tyre, si dhe të detyrimeve financiare si më poshtë: ⁵⁶² a) pasuritë e paluajtshme dhe të drejtat reale mbi to; b) pasuritë e luajtshme, të regjistrueshme në regjistrat publikë; c) sendet me vlerë të veçantë mbi 300 000 (treqindmijë) lekë; ç) vlerën e aksioneve, të letrave me vlerë dhe pjesët e kapitalit në zotërim; d) vlerën e likuiditeteve, gjendje në cash jashtë sistemit bankar, në llogari rrjedhëse, në depozitë, në bono thesari dhe në huadhënie, në lekë ose në valutë të huaj; dh) detyrimet financiare ndaj personave juridikë dhe fizikë, të shprehura në lekë ose në valutë të huaj; e) të ardhurat personale për vitin, nga paga ose pjesëmarrja në borde, komisione ose çdo veprimtari tjetër që sjell të ardhura personale; ë) licencat dhe patentat që sjellin të ardhura. f) dhuratat dhe trajtimet preferenciale, përfshirë identitetin e personit fizik ose juridik, prej nga vijnë apo krijohen dhuratat a trajtimet preferenciale. Nuk deklarohen dhurata ose trajtim preferencial kur vlera e tyre është më e vogël se 10 000 (dhjetë mijë) lekë, si dhe kur dy e më shumë dhurata ose trajtime preferenciale, të dhëna nga i njëjti person, së bashku, nuk e kalojnë këtë vlerë, gjatë së njëjtës periudhë deklarimi; g) angazhime në veprimtari private me qëllim fitimi ose çdo lloj veprimtarie që krijon të ardhura, përfshirë çdo lloj të ardhure, të krijuar nga kjo veprimtari ose ky angazhim; gj) interesa privatë të subjektit, që përputhen, përmbajnë, bazohen ose burojnë nga marrëdhëniet familjare apo të bashkëjetesës; h) çdo shpenzim i deklarueshëm, me vlerë mbi 300 000 (treqind mijë) lekë, i kryer gjatë vitit të deklarimit. Interesat privatë të llojeve të tjera nga ato të përcaktuara në nenin 4 të këtij ligji mund të kërkojnë të deklarohen periodikisht, nëse kjo është e mundur dhe e përshtatshme për nënloje interesash brenda këtyre llojeve, të përcaktuara me urdhër të Inspektorit të Përgjithshëm. Neni

⁵⁶⁰ *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*

⁵⁶¹ *Ligj nr. 45/2014 datë 24.4.2014 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9049, datë 10.4.2003, “Për deklarimin dhe kontrollin e pasurive, të detyrimeve financiare të të zgjedhurve dhe të disa nëpunësve publikë”, të ndryshuar Fletorja Zyrtare e Republikës së Shqipërisë Nr. 74, Datë. 27/05/2014 Ligj nr. 45/2014 datë 24.4.2014 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9049, datë 10.4.2003, “Për deklarimin dhe kontrollin e pasurive, të detyrimeve financiare të të zgjedhurve dhe të disa nëpunësve publikë”, të ndryshuar [arrow_backfullscreenlinkpicture_as_pdfprint](#)*

⁵⁶² *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014*

4/1 Të gjithë zyrtarët, të cilët për shkak të funksionit publik që kryejnë, bëhen subjekte të këtij ligji dhe plotësojnë deklarinimin për herë të parë sipas nenit 5/1, të tij, nuk mund të mbajnë dhe të deklarojnë gjendje në CASH jashtë sistemit bankar mbi shumën 1.5 (një presje pesë) milion Lekë.⁵⁶³ Për zyrtarët që deklarojnë sipas nenit 5/1, të të këtij ligji, depozitimi në institucionet bankare i gjendjeve CASH mbi vlerën e parashikuar në paragrafin e parë të këtij neni, është i detyrueshëm përpara dorëzimit të deklaratës së interesave private në ILDKPKI Neni 5 Refuzimi për deklarinim 1. Refuzimi për deklarinim sjell humbjen e funksionit dhe ndëshkimin në përputhje me Kodin Penal.⁵⁶⁴ Inspektori i Përgjithshëm, brenda 30 ditëve, i dërgon organit përgjegjës njoftimin e motivuar për largimin nga puna të personit që refuzon të deklarojë. Organi përgjegjës, brenda 30 ditëve nga marrja e njoftimit, është i detyruar të marrë masa për largimin nga puna të punonjësit që ka refuzuar deklarinimin. 2. Kur deklarimi refuzohet nga personat e zgjedhur ose nga ata me imunitet, Inspektori i Përgjithshëm vë në dijeni Kuvendin dhe, kur është rasti, edhe organin epror të personit. Në të gjitha rastet e refuzimit të deklarimit, me kalimin e 30 ditëve nga njoftimi i organit përgjegjës, Inspektori i Përgjithshëm detyrohet t'i bëjë publike rastet e refuzimit të deklarimit.⁵⁶⁵

1. Organi përgjegjës për kontrollin e deklarimit të pasurive është Inspektori i Përgjithshëm.
 2. Inspektori i Përgjithshëm zgjidhet me shumicën e gjithë anëtarëve të Kuvendit për një mandat 5vjeçar, me të drejtë rizgjedhjeje.
 3. Kuvendi i Shqipërisë, jo më vonë se tre muaj përpara përfundimit të mandatit të përcaktuar në pikën 2, të këtij neni, publikon shpalljen për vendin vakant të Inspektorit të Përgjithshëm.
 4. Në rastet e mbarimit të mandatit, sipas nenit 14 të këtij ligji, shpallja për vendin vakant të Inspektorit të Përgjithshëm bëhet kryesisht nga Kuvendi, brenda 10 ditëve nga krijimi i vakancës.
 5. Çdo shtetas, i cili plotëson kushtet e nenit 12 të këtij ligji, mund të paraqesë në Kuvend kandidaturën për Inspektor të Përgjithshëm. Kërkesa shoqërohet me dokumentacionin përkatës, që provon përmbushjen e kushteve ligjore dhe kriterëve objektive.⁵⁶⁶
 6. Lista e kandidatëve i kalon komisionit të Kuvendit që mbulon çështjet ligjore për të verifikuar përmbushjen e kriterëve dhe kushteve përkatëse.
- Komisioni i shqyrton kandidaturat në përputhje me Rregulloren e Kuvendit. Pas verifikimit të kushteve dhe kriterëve zbatohet procedura si më poshtë:

⁵⁶³ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË* I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014

⁵⁶⁴ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË* I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014

⁵⁶⁵ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË* I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014

⁵⁶⁶ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË* I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014 Fletore Zyrtare nr.74, datë 27 maj 2014 2680

a) komisioni përzgjedh, për t'iu paraqitur për votim Kuvendit, tre kandidatët që gëzojnë mbështetjen më të madhe të anëtarëve të komisionit, por jo më pak se dy të tretat e të gjithë anëtarëve të tij. Çdo anëtar i komisionit mund të mbështesë deri në katër kandidatë;

b) nëse shumicën e cilësuar, sipas shkronjës “a”, nuk e gëzojnë së paku tre kandidatë, komisioni identifikon tre kandidatët që kanë marrë mbështetjen më të madhe midis anëtarëve të komisionit, pas zbatimit të shkronjës “a”;

c) kur gjatë zbatimit të shkronjave “a” dhe “b” dy apo më shumë kandidatë gëzojnë të njëjtën mbështetje, përzgjedhja e tyre bëhet me short.

Kandidatët e përzgjedhur, sipas procedurës së mësipërme, i kalojnë Kuvendit për votim.

7. Inspektori i Përgjithshëm bën deklarimin e parë të pasurisë brenda 30 ditëve nga zgjedhja e tij dhe çdo vit, sipas nenit 4 të këtij ligji, pranë Kuvendit të Republikës së Shqipërisë.⁵⁶⁷

8. Pas përfundimit të mandatit, me pëlqimin e tij, ai ka të drejtë të emërohet në funksionin ose detyrën publike që ⁵⁶⁸kishte para zgjedhjes së tij ose në një vend të barasvlershëm me vendin e mëparshëm. Ai nuk përfiton nga kjo e drejtë, në rastet kur shkarkohet për shkelje të rëndë të ligjit ose për akte dhe sjellje që diskreditojnë rëndë pozitën dhe figurën e Inspektorit të Përgjithshëm.”.

Neni 5

Neni 12 ndryshohet si më poshtë:

“Neni 12

Kushtet dhe kriteret për t’u zgjedhur

1. Inspektor i Përgjithshëm mund të zgjidhet shtetasi shqiptar që në momentin e kandidimit përmbush këto kushte ligjore:

a) të ketë mbaruar arsimin e lartë juridik ose ekonomik në profilin financë, Diplomë e Nivelit të Dytë;

b) të ketë vjetërsi në profesion, si jurist ose ekonomist financiar, jo më pak se 15 vjet;

c) të mos jetë i dënuar penalisht me vendim të formës së prerë;

ç) të mos jetë anëtar i partive politike, deputet, ministër, zëvendësministër, pjesëtar në strukturat e Policisë së Shtetit, Forcat e Armatosura dhe Shërbimin Informativ Shtetëror.

2. Kandidati që përmbush kushtet ligjore, të parashikuara në pikën 1, të këtij neni, zgjidhet Inspektor i Përgjithshëm në bazë të këtyre kriterëve objektive:

a) vjetërsisë në profesion;

b) përvojës së veçantë profesionale në fushën e së drejtës penale/administrative ose veprimtarinë audituese;

c) ecursisë gjatë kryerjes së arsimit të lartë;

ç) të gëzojë integritet të lartë moral, ku përfshihen, ndër të tjera, transparencia e plotë dhe e dokumentuar e të gjitha të ardhurave dhe aseteve, pagimi i të gjitha detyrimeve

⁵⁶⁷ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË* I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014 Fletore Zyrtare nr.74, datë 27 maj 2014 2680

⁵⁶⁸ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË* I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014

tatimore, si dhe informacionet zyrtare, të marra nga institucione t
ë tjera publike, përfshirë dhe informacionet konfidenciale.”⁵⁶⁹.

Neni 6

Në nenin 14 bëhen këto ndryshime:

1. Pika 2 ndryshohet si më poshtë:

“2. Inspektori i Përgjithshëm mund të shkarkohet nga Kuvendi vetëm me kërkesë të
motivuar të jo më pak se një së tretës së deputetëve:

- a) për shkelje të dispozitave të këtij ligji;
- b) kur kryen veprimtari që krijon konflikt interesash;
- c) kur zbulohen raste të papajtueshmërisë së funksionit
të tij.”.

2. Pika 3 ndryshohet si më poshtë:

“3. Në këtë rast Kuvendi vendos me shumicën e gjithë anëtarëve të tij.”.

Neni 7

Neni 21 ndryshohet si më poshtë:

“Neni 21

Deklarimi i pasurive, i burimeve të tyre, i detyrimeve financiare bëhet sipas kërkesave të
përcaktuara në këtë ligj dhe në formën e përcaktuar nga Inspektori i Përgjithshëm.

Deklarimi përfshin pasurinë e subjektit dhe të familjes së tij

(bashkëshortit/es, bashkëjetuesit/es dhe fëmijëve në moshë madhore), burimet e krijimit
dhe detyrimet financiare të subjektit. Deklarimi duhet të përmbajë edhe faktin nëse
deklaruesi/ja ka ose jo persona të tjerë të lidhur.”.

Neni 8

Neni 24 ndryshohet si më poshtë:

“Neni 24

Inspektorati i Lartë bën përpunimin paraprak të deklarimeve, i cili përfshin juridiksionin,
rregullsinë e plotësimit të deklaratës dhe të anekseve të saj. Kur nga përpunimi paraprak
vërtetohen gabime materiale ose plotësime të gabuara, inspektorati njofton subjektin që ka
paraqitur këto deklarime, i cili, brenda 15 ditëve nga marrja e njoftimit, është i detyruar t'i
ndreqë ato.

Deklaratat e interesave privatë, pas dorëzimit dhe regjistrimit, kalojnë menjëherë në
skanimin fizik dhe ruhen në sistemin e programuar elektronik të ILDKPKI⁵⁷⁰ së.

Vetëm pas përfundimit të procedurave të skanimit, deklaratat e interesave privatë kalojnë
në përpunimin paraprak, kontrollin aritmetik e logjik dhe me pas në kontroll të plotë.

Procedurat e pranimit, skanimit dhe përpunimit paraprak miratohen nga Inspektori i
Përgjithshëm.”.

Neni 9

Në nenin 25, pika 1 ndryshohet si më poshtë:

⁵⁶⁹ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE
FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË I ndryshuar me Ligjin nr.9367,
dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë
18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014*

⁵⁷⁰ *LIGJ Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE
FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË I ndryshuar me Ligjin nr.9367,
dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë
18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014*

“1. Kontrolli aritmetik dhe logjik kryhet për çdo deklaram, për të vërtetuar saktësinë e vlerësimit të pasurisë së deklaruar, saktësinë e burimeve financiare të deklaruara dhe mjaftueshmërinë e mbulimit të pasurive nga burime të deklaruara.

Ky proces kontrolli kryhet brenda vitit kalendarik të dorëzimit të deklaratave të interesave privatë të zyrtarëve dhe personave të lidhur me ta në ILDKPK.

Ligji për deklarimin e pasurive ka si qëllim që të kontrollohen pasuritë e të zgjedhurve për të verifikuar në fund nëse funksionari publik ka bërë korrupsion gjatë ushtrimit të funksionit publik, ka një metodë për ti verifikuar, të ardhurat minus shpenzimet që tregojnë vlerën e mbetur nëse kjo vlerë i kalon kufijtë e fituara nga të ardhurat e ligjshme kemi të bëjmë me korrupsion⁵⁷¹

”Gjatë fushatave zgjedhore deputetët nuk duhet të bëjnë premtime për punesime në rast se votojnë për ta. Ata duhet të shmangin çdo konflikt interesi publik me atë privat dhe gjatë fushatave elektorale.⁵⁷² Kjo në bazë të integritetit të figurës së kandidatit për deputet të çdo partie politike. Integriteti i kandidatit ka të bëjë me integritetin moral jo vetëm pakorruptueshmërinë dhe shmangjet e çdo konflikti interesi por dhe integritetin në përtëritje të figurës së tij. Kandidati për deputet nuk duhet të jetë përdorues i lëndëve narkotike, kjo ul denjësinë e kandidatit, dhe nuk është një figurë e përshtatshme dhe e denjë për deputet në Kuvend.” Personalish propozoj që para se të ulen në karrigen e deputeteve të gjithë ti nënshetrohen testit të drogës. Ata që rezultojnë përdorues duhet të përjashtohen nga të qëniet deputet në Kuvend.”

Krimet zgjedhore gjatë fushatave janë një problem i madh me të cilat ndeshet shoqëria njerezore, në Shqipëri ndodh rëndom të blerja e votës. Zakonisht këta gjejnë dhe shfrytësojnë personat vulnerabël me ekonomi të rrënuar dhe i blejnë për të votuar partinë e tyre. Integriteti i kandidatit lidhet dhe me këtë pjesë ai nuk duhet të bëhet blerës votash por garues i denjë në elektorat. Kjo përben dhe krim zgjedhor në bazë të Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë⁵⁷³ ”. Deputetët duhet të nënshetrohen testit të së vërtetës, testit të poligrafit, për të pasur figura me integritet në Kuvend. Testi i poligrafit është marrë si model për herë të parë që është zbatuar në Shqipëri nga SHBA modelin e Byrore Federale të Hetimit për Byrore Kombëtare të Hetimit në SPAK ky model është përdorur në Evropë në proceset e rekrutimit të punonjësve në institucionet shtetërore. Për sa merren për punonjës të zakonshëm për funksionarë të lartë shtetërorë duhet të jetë domosdoshmëri për mirëfunksionimin e shtetit⁵⁷⁴.

⁵⁷¹ L I G J Nr.9049, datë 10.4.2003 PËR DEKLARIMIN DHE KONTROLLIN E PASURIVE, TË DETYRIMEVE FINANCIARE TË TË ZGJEDHURVE DHE TË DISA NËPUNËSVE PUBLIKË I ndryshuar me Ligjin nr.9367, dt.7.4.2005, me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006, me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006, me Ligjin Nr. 85/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr.45/2014 datë 24.4.2014

⁵⁷² Arjana Llano, menimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁵⁷³ Arjana Llano, menimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁵⁷⁴ Vendime të Zgjedhura të Gjykatës kushtetuese 2018-2022 fq.183,184 Botimet ALB Juris

Kreu VII ROLI I GRAVE NE PARLAMENTIN EVROPIAN DHE KUATAT GJINORE

Drejt balancës gjinore në zgjedhjet evropiane: Kuotat zgjedhore - Çfarë mund të arrijnë ato?⁵⁷⁵

Përfaqësimi i balancuar gjinor midis vendimmarrësve të Bashkimit Evropian është një hap i rëndësishëm drejt realizimit të plotë të parimit të barazisë midis grave dhe burrave të sanksionuar në Traktatet e BE-së. Bashkimi ka bërë përparim të qëndrueshëm dhe domethënës, duke filluar nga një prani shumë e ulët e grave midis Komisionerëve të BE-së dhe Anëtarëve të Parlamentit Evropian në kohën kur u krijuan këto institucione. Parlamenti Evropian është sot një nga asamblatë përfaqësuese më të balancuara nga ana gjinore në botë, por ende ka divergjencë të konsiderueshme midis vendeve të BE-së. Disa vende të BE-së zgjedhin burra dhe gra në numër pothuajse të barabartë, por të tjerat janë ende larg një balance të tillë. Në këtë kontekst, analizimi i mjeteve që u kanë lejuar disa Shteteve Anëtare të mbushin hendekun gjinor është i rëndësishëm për përparim të mëtejshëm. Një mjet dallohet në sjelljen e ndryshimeve në mënyrën më të drejtpërdrejtë: kuotat zgjedhore. Kuotat mund ta përshpejtojnë progresin ndjeshëm, por ato nuk janë as një instrument i domosdoshëm dhe as një instrument i mjaftueshëm për të siguruar përfaqësim të balancuar politik. Disa vende ia dalin mbanë edhe pa kuota, ndërsa të tjerat që kanë kuota ende mbeten prapa. Për të qenë efektive, kuotat duhet të hartohen për t'u përputhur me sistemin zgjedhor dhe duhet të përforcohen nga rregulla renditjeje. Ato duhet të zbatohen nga partitë politike në një mënyrë substanciale dhe jo thjesht formale, dhe të shoqërohen nga masa të tjera për të inkurajuar pjesëmarrje më të madhe të grave në politikë dhe për të nxitur një ndryshim të kulturës politike që çon në një mjedis më miqësor për gratë. Sanksionet efektive për mosrespektimin e tyre kanë rëndësi gjithashtu. Kuotat vullnetare të partive janë një mjet shtesë dhe ato gjithashtu mund të zbatohen në mënyrë kuptimplote në vendet me kuota detyruese. Parlamenti Evropian ka hartuar një propozim legjislativ për të mbështetur, ndër të tjera, një objektiv detyrues të balancës gjinore për zgjedhjet evropiane, por deri më tani Këshilli nuk e ka miratuar atë.⁵⁷⁶ Barazia gjinore është arritur në Parlamentin Evropian, por mbetet një sfidë për Shtetet Anëtare⁵⁷⁷

(3) Dymbëdhjetë Shtete Anëtare kanë parlamente kombëtare dydhomëshe me dhoma të larta dhe të ulëta (Belgjika, Çekia, Gjermania, Irlanda, Spanja, Franca, Italia, Holanda, Austria, Polonia, Rumania, Sllovenia). Çdo dhomë u vlerësoi veçmas në mënyrë që vlerësimi të mbulonte një total prej 39 dhomash/dhomash kombëtare, plus Parlamentin Evropian. Përveç rasteve kur i referohet qartë një dhomë specifike, të dhënat ose teksti që i referohet një parlamenti kombëtar mbulojnë situatën e përgjithshme në rastin e të dhënave sasiore ose skenarin më të mirë në rastin e të dhënave cilësore (d.m.th. të paktën një nga dhomat përmbush kriterin e çështjes në fjalë).

⁵⁷⁵ Towards gender balance in the European elections: Electoral quotas – What can they achieve? Briefing 04-09-2023 [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751447](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751447)

⁵⁷⁶ Towards gender balance in the European elections: Electoral quotas – What can they achieve? Briefing 04-09-2023 [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751447](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751447)

⁵⁷⁷ Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender-equality-in-the-european-parliament-and-in-national-parliaments-in-the-european-union-ahead-of-the-2024-election-year.pdf>

Parlamenti Evropian arriti balancën gjinore pas zgjedhjeve të majit 2019 (41% gra dhe 59% burra midis anëtarëve të Parlamentit Evropian (MEP)), por ristrukturimi pas Brexit dhe ndryshimet e tjera afatmesme panë që përqindja e grave ra në 39% përpara se të rikuperohej në 40% në nëntor 2023)

2). Zgjedhjet evropiane të vitit 2024 përfaqësojnë një mundësi të rëndësishme për të shtyrë më tej drejt barazisë. Në mungesë të ndonjë legjislacioni në nivel BE-je mbi kuotat gjinore për zgjedhjet evropiane, përgjegjësia për të siguruar që gratë dhe burrat të kenë mundësi të barabarta për t'u zgjedhur u takon Shteteve Anëtare.

Dhjetë Shtete Anëtare aktualisht kanë një kuotë gjinore legjislative që zbatohet për zgjedhjet evropiane. Belgjika, Franca, Italia dhe Luksemburgu kërkojnë të gjitha 50% përfaqësim të secilës gjini; Greqia, Spanja, Kroacia, Portugalia dhe Sllovenia të paktën 40%; dhe Polonia të paktën 35%. Tetë prej tyre tashmë kanë të paktën 35% gra eurodeputete (Belgjika, Spanja, Franca, Italia, Luksemburgu, Polonia, Portugalia, Sllovenia), duke lënë vetëm Greqinë (24%) dhe Kroacinë (33%) me përfaqësim nën 35% dhe një hendek të konsiderueshëm midis pragut të kuotës dhe rezulttit të zgjedhjeve (Veçanërisht, legjislacioni i kuotës në të dy vendet nuk arrin të zbatojë asnjë rregull vendosjeje për të siguruar dukshmëri të barabartë të kandidatëve gra dhe burra.⁵⁷⁸

Barazia midis grave dhe burrave është një parim themelor i BE-së (Nenet 2 dhe 3 të Traktatit mbi Bashkimin Evropian) dhe një objektivi që duhet ndjekur nga BE-ja përmes të gjitha politikave të saj (Neni 8 i Traktatit mbi Funksionimin e Bashkimit Evropian). Prandaj, ky parim duhet të reflektohet, ndër të tjera, në një prani më të barabartë të të gjithëve.⁵⁷⁹

Përfaqësimi i balancuar gjinor midis vendimmarrësve të Bashkimit Evropian është një hap i rëndësishëm⁵⁸⁰ drejt realizimit të plotë të parimit të barazisë midis grave dhe burrave të sanksionuar në Traktatet e BE-së. Bashkimi ka bërë përparim të qëndrueshëm dhe domethënës, duke filluar nga një prani shumë e ulët e grave midis Komisionerëve të BE-së dhe Anëtarëve të Parlamentit Evropian në kohën kur u krijuan këto institucione.

Parlamenti Evropian është sot një nga kuvendet përfaqësuese më të balancuara nga ana gjinore në botë, por ende ka divergjenca të konsiderueshme midis vendeve të BE-së. Disa vende të BE-së zgjedhin burra dhe gra në numër pothuajse të barabartë, por të tjerat janë ende larg një balance të tillë. Në këtë kontekst, analizimi i mjeteve që u kanë lejuar disa Shteteve Anëtare të mbushin hendekun gjinor është i domosdoshëm për përparim të mëtejshëm.

Një mjet dallohet në sjelljen e ndryshimeve në mënyrën më të drejtpërdrejtë: kuotat zgjedhore. Kuotat mund ta përshpejtojnë progresin ndjeshëm, por ato nuk janë as një instrument i domosdoshëm dhe as një instrument i mjaftueshëm për të siguruar përfaqësim të balancuar politik. Disa vende ia dalin mbanë edhe pa kuota, ndërsa të tjera që kanë kuota ende mbeten prapa. Për të qenë efektive, kuotat duhet të hartohen për t'u përputhur me sistemin zgjedhor dhe duhet të përforcohen nga rregulla renditjeje. Ato

⁵⁷⁸ Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election yearpg.2

⁵⁷⁹ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? European elections 2024

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI\(2023\)751447_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf)

⁵⁸⁰ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? European elections 2024

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI\(2023\)751447_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf)

duhet të zbatohen nga partitë politike në një mënyrë substanciale dhe jo thjesht formale, dhe të shoqërohen nga masa të tjera

për të inkurajuar pjesëmarrje më të madhe të grave në politikë dhe për të nxitur një ndryshim të kulturës politike që çon në një mjedis më miqësor ndaj grave. Sanksionet efektive për mosrespektimin e tyre kanë rëndësi gjithashtu.⁵⁸¹

Vendosja e kuatave gjinore në hap I rëndësishëm në Bashkimin Evropian, për tu dhënë shancin si burrave dhe grave në integrimin në shoqëri dhe marrjen pjesë në përfaqësimin parlamentar, gratë janë një forcë e madhe e shoqërisë dhe nga gjithë satatistikat e bëra në rang ndërkombëtarë gratë rezultojnë me pak të korruptuara në shoqëri dhe me të përgjegjeshme në profesion, në detyrat, funksionet drejtuese publike. Kuatat gjinore duhet të jenë 50 përqind me 50 përqind. Nuk ka përse të ketë më shumë meshkuj dhe më pak femra ,kjo duhet të jetë ndryshimi I radhës.⁵⁸²

7.1 Vendosja e kuatave gjinore për kantitatë në Kuvend

Ligji për barazinë gjinore ka si qëllim

a) të sigurojë mbrojtje efikase nga diskriminimi për shkak të gjinisë dhe nga çdo formë sjelljeje, që nxit diskriminimin për shkak të gjinisë;⁵⁸³

b) të përcaktojë masa për garantimin e mundësive të barabarta ndërmjet grave e burrave, për të eliminuar diskriminimin e bazuarnë gjini, në çfarëdo forme me të cilën shfaqet;

c) të përcaktojë përgjegjësitë e autoriteteve shtetërore, qëndrore dhe vendore, për të hartuar dhe zbatuar aktet normative, si dhe politikat që mbështesin zhvillimin dhe nxitjen e barazisë gjinore në shoqëri.

Neni 3

Parimet themelore

1. Ky ligj bazohet në parimin e barazisë e të mosdiskriminimit dhe në parimet e tjera, të sanksionuara nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, nga Konventa “Për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj gruas”, si dhe nga të gjitha aktet e tjera ndërkombëtare, të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë.

2. Dispozitat e këtij ligji nuk duhet të interpretohen apo zbatohen në mënyrë që të kufizojnë apo reduktojnë garancitë për arritjen e barazisë gjinore, të shprehura në aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, *acquis communautaire* të

Bashkimit Evropian, Konventa “Për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj gruas”.

1. “Barazi gjinore” është pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe⁵⁸⁴ meshkujve në të gjithat fushat e jetës, pozita e barabartë ndërmjet tyre, mundësi e shanse të barabarta, për të gëzuar të drejtat dhe për të përmbushur detyrimet në shoqëri, duke përfituar njëlloj nga arritjet e zhvillimit të saj.

2. “Përkatësi gjinore” janë mundësitë dhe atributet shoqërore, të lidhura me të qenit femër apo mashkull, si dhe marrëdhëniet ndërmjet tyre.

⁵⁸¹ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? European elections 2024

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI\(2023\)751447_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf)

⁵⁸² Arjana Llano menimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁵⁸³ LIGJ Nr.9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI

⁵⁸⁴ LIGJ Nr.9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI

3. “Diskriminim për shkak të gjinisë” është çdo dallim, përjashtim ose kufizim mbi baza gjinore, që ka për qëllim ose për pasojë dëmtimin, mosnjohjen, mosgëzimin dhe mosushtrimin, në mënyrë të barabartë, nga secila gjini, të të drejtave të njeriut dhe lirive të parashikuara në Kushtetutë dhe në ligje, në fushat politike, ekonomike, shoqërore, kulturore e civile.

4. “Integrim gjinor” është procesi që zhvillohet ndërmjet femrave dhe meshkujve, si një proces që nuk i përket vetëm njërës gjini si grup i veçuar, por shoqërisë në tërësi. Si i tillë, integrimi gjinor është rruga për arritjen e barazisë gjinore në shoqëri, nëpërmjet përfshirjes së perspektivës së secilës nga gjinitë në të gjitha proceset ligjvënëse, politikëbërëse, planifikuese, zbatuese e monitoruese.

5. “Përfaqësim i barabartë gjinor” është përfaqësimi i secilës prej gjinive me jo më pak se 30 për qind në një institucion, në nivel drejtues, organ të emëruar, parti politike.

6. “Masa të veçanta të përkohshme” janë masat e ndërmarrja nga organet shtetërore, që synojnë përshpejtimin e vendosjes së barazisë faktike ndërmjet femrave dhe meshkujve në shoqëri.⁵⁸⁵

Neni 4

Ligji zgjedhor dhe barazia gjinore

(Ndryshuar me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020)

1. Ky ligj garanton respektimin e parimit të barazisë gjinore, sipas përcaktimeve që i jep këtij parimi legjislati në fuqi në Republikën e Shqipërisë. Pjesëmarrja e drejtpërdrejtë dhe aktive në jetën politike dhe publike e gjinisë së nënpërfaqësuar përbën instrument themelor në konsolidimin e sistemit demokratik.⁵⁸⁶ Asnjë dispozitë e këtij ligji nuk mund të zbatohet ose interpretohet në kundërshtim ose në shkelje të këtij parimi.

2. Detyrimi për respektimin e parimit të barazisë gjinore u përket subjekteve zgjedhore, administratës zgjedhore dhe gjykatës. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ka të drejtë të ndërhyjë në çdo kohë mbi tagrat që subjektet zgjedhore kanë sipas këtij ligji, të kërkojë nga subjektet zgjedhore pushimin e cenimit të këtij parimi dhe, në rast mosveprimi, të ndërhyjë kryesisht për rivendosjen e tij.

3. Ligji zgjedhor nxit barazinë gjinore për organet e zgjedhura dhe administratën zgjedhore përmes:

a) vendosjes së kuotave gjinore për gjininë e nënpërfaqësuar në jo më pak se 30 për qind të përbërjes së Kuvendit të Shqipërisë dhe të organeve të njësive bazë të qeverisjes vendore;

b) vendosjes së kuotave gjinore për gjininë e nënpërfaqësuar në jo më pak se 30 për qind të përbërjes së të gjitha niveleve të administratës zgjedhore⁵⁸⁷;

c) marrjes së masave në reduktimin dhe eliminimin e votimit për të tretët, votimit familjar, ruajtjen dhe garantimin e fshehtësisë së votimit;

⁵⁸⁵ *LIGJ Nr. 9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI*

⁵⁸⁶ *LIGJ Nr. 10 019, datë 29.12.2008 KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË (Ndryshuar me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 32, datë 21.6.2010; nr. 28, datë 9.5.2012; me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; nr. 31/2015, datë 2.4.2015; nr. 101/2020, datë 23.7.2020; nr. 118/2020, datë 5.10.2020; me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 28, datë 30.6.2021; nr. 31, datë 4.10.2021; me ligjin nr. 81/2024, datë 26.7.2024; nr. 10/2025, datë 17.2.2025) (I përditësuar*

⁵⁸⁷ *LIGJ Nr. 10 019, datë 29.12.2008 KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË (Ndryshuar me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 32, datë 21.6.2010; nr. 28, datë 9.5.2012; me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; nr. 31/2015, datë 2.4.2015; nr. 101/2020, datë 23.7.2020; nr. 118/2020, datë 5.10.2020; me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 28, datë 30.6.2021; nr. 31, datë 4.10.2021; me ligjin nr. 81/2024, datë 26.7.2024; nr. 10/2025, datë 17.2.2025) (I përditësuar*

ç) hartimit dhe publikimit të statistikave operative për pjesëmarrjen e gjinisë së nënëpërfaqësuar në ditën e zgjedhjeve, me qëllim sensibilizimin dhe marrjen e masave të duhura për të nxitur më tej këtë pjesëmarrje deri në 30 për qind të shumës së dhuruar.

8. Mosbashkëpunimi ose refuzimi për të bashkëpunuar, asgjësimi i dokumenteve, vonesat ose sjellja e papërshtatshme gjatë procesit të verifikimit nga KQZ-ja sipas pikës 6 të nenit 92/6, ndëshkohet me gjobë nga KQZ-ja nga 100 000 lekë deri në 3 000 000 lekë.

9. Shkelja e kufirit maksimal të shpenzimeve nga një subjekt zgjedhor dënohet me një gjobë prej 5 000 000 lekësh ose me një gjobë të barabartë me shumën që ka kaluar kufirin, cilado që është më e lartë.

10. Ankimi nuk pezullon ekzekutimin e vendimit të gjobës së dhënë në bazë të këtij neni. Gjopa e vënë nga KQZ-ja është titull ekzekutiv dhe ekzekutohet brenda 30 ditësh nga marrja dijeni për të. KQZ-ja përjashtohet nga detyrimi të parapagujë taksën apo tarifën për shërbimin përmbarimor.⁵⁸⁸

*Autoria : ''Vendosja e kuatave gjinore vlen per ti dhënë shancin dhe grave të vijnë në pushtet, në bazë të meritokracisë, ka pasur një rol të madh nga ana e grave të cilat kanë marrë pjesë në pushtet. Sukses, pakorruptueshmeri dhe meritokraci ,të cilat I kanë promovuar gratë që kanë drejtuar botën në institucione nderkomebetare dhe që kenë qenë në funksione të larta shtetore''.. Padashur të zvogëlojmë dhe rolin e burrave në shoqërinë njerëzore, gratë në të kundërt nuk promovojnë dhune,krime,ngacmime seksuale, janë paqësore ,miqësore,janë më të denja dhe më të përgjegjshme në shoqëri kur vijnë në pushtet.*⁵⁸⁹

7.2 Partitë Politike Evropiane

Partitë politike evropiane udhëhiqen nga Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane.⁵⁹⁰

Një parti politike përkufizohet nga ajo rregullore si një shoqatë qytetarësh, e cila ndjek objektiva politike dhe njihet ose themelohet në përputhje me ligjet e të paktën një shteti anëtar të BE-së. Partitë politike evropiane përshkruhen si federata të partive politike kombëtare nga disa shtete anëtare të cilat janë të bashkuara nga afiniteti politik.⁵⁹¹

Ndërsa partitë politike evropiane nuk janë identike me grupet politike në Parlamentin Evropian – të cilat formohen nga anëtarët e Parlamentit Evropian pas zgjedhjeve – ato dhe grupet e tyre politike të lidhura në Parlamentin Evropian prirën të punojnë ngushtë së bashku.

Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 rregullon gjithashtu fondacionet politike evropiane, të cilat janë organizata kërkimore dhe avokuese të pavarura, por të lidhura ngushtë me partitë politike evropiane.

Regjistrimi dhe kontrolli i partive dhe fondacioneve politike evropiane bëhet nga Autoriteti i pavarur për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane. Partitë politike evropiane mund të regjistrohen vetëm nëse përfaqësohen në të paktën shtatë shtete anëtare.⁵⁹²

Parlamenti Evropian

⁵⁸⁸ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

⁵⁸⁹ Arjana Ilano, mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiana

⁵⁹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

⁵⁹¹ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

⁵⁹² <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

Parlamenti Evropian (PE) është i vetmi organ i BE-së i zgjedhur drejtpërdrejt dhe një nga asambltetë më të mëdha demokratike në botë. 705 anëtarët e saj përfaqësojnë 450 milionë qytetarët e BE-së. Ata zgjidhen një herë në 5 vjet nga votuesit nga të gjithë 27 Shtetet Anëtare të BE-së. Njerëzit e zgjedhur në PE quhen eurodeputete të Parlamentit Evropian (PE).

Numri i eurodeputetëve të zgjedhur në çdo shtet anëtar të BE-së përcaktohet kryesisht nga popullsia e tij. Shpërndarja e mandateve deri në fund të mandatit parlamentar 2019-2024 është si më poshtë: Belgjika: 21, Bullgaria: 17, Çekia: 21, Danimarka: 14, Gjermania: 96, Estonia: 7, Irlanda: 13, Greqia: 21, Spanja: 59, Franca: 2, Qipro: 79, Croati: 79. 6, Letonia: 8, Lituania: 11, Luksemburgu: 6, Hungaria: 21, Malta: 6, Holanda: 29, Austria: 19, Polonia: 52, Portugalia: 21, Rumania: 33, Sllovenia: 8, Sllovakia: 14, Finlanda: 14 .

Shpërndarja e vendeve për mandatin parlamentar 2024-2029 do të përditësohet në përputhje me Vendimin e Këshillit Evropian (BE) 2023/2061 dhe numri i përgjithshëm i eurodeputetëve të zgjedhur do të jetë 720.

Rreth 40% e eurodeputetëve janë gra. Eurodeputetët mund të formojnë grupe sipas afiniteteve të tyre politike, jo sipas kombësisë së tyre⁵⁹³.

Më 15 mars 2024, vendet u shpërndanë midis shtatë grupeve politike, si më poshtë:

Grupi i Partisë Popullore Evropiane (178 deputetë),

Grupi i Aleancës Progresive të Socialistëve dhe Demokratëve në Parlamentin Evropian (140),

Renew Europe Group (102),

Grupi i të Gjellbërve / Aleanca e Lirë Evropiane (71),

Grupi i Konservatorëve dhe Reformistëve Evropianë (68),

Grupi i Identitetit dhe Demokracisë (59),

Grupi i Majtë në Parlamentin Evropian / E majta e Gjellbër Nordike (37).

Në atë datë, 49 eurodeputetë nuk i përkisnin asnjë grupi politik.⁵⁹⁴

7.3 Funkzionet kryesore të PE-së janë si më poshtë.

Pushteti legjislativ: për shumicën e akteve ligjore të BE-së, PE ndan pushtetin legjislativ me Këshillin e Bashkimit Evropian, përmes procedurës së zakonshme legjislative.⁵⁹⁵

Fuqia buxhetore: PE ndan kompetencat buxhetore me Këshillin në votimin e buxhetit vjetor, duke e bërë atë të zbatueshëm nëpërmjet nënshkrimit të Presidentit të PE dhe mbikëqyrjen e zbatimit të tij.

Fuqia e kontrollit mbi institucionet e BE-së, në veçanti Komisionin Evropian: PE mund të japë ose të ndalojë miratimin për emërimin e Komisionerëve dhe ka fuqinë të shkarkojë Komisionin si organ duke miratuar një mocion censurimi. Ai gjithashtu ushtron një fuqi kontrolli mbi aktivitetet e BE-së përmes pyetjeve me shkrim dhe me gojë që i bëhen Komisionit dhe Këshillit. Ai ngre komitete dhe komitete të posaçme hetimore, detyra e të cilave nuk kufizohet domosdoshmërisht në aktivitetet e institucioneve të BE-së, por mund të shtrihet në veprimet e ndërmarra nga Shtetet Anëtare në zbatimin e politikave të BE-së.

⁵⁹³ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

⁵⁹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

⁵⁹⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

Traktati i Lisbonës forcoi rolin e PE-së duke e vendosur atë në një pozitë të barabartë me Këshillin duke:⁵⁹⁶

Shtirre procedurën e zakonshme legjislative në 40 fusha të reja, duke përfshirë bujqësinë, sigurinë energjetike, migracionin, drejtësinë dhe punët e brendshme, shëndetin dhe fondet strukturore;

forcimi i rolit të PE-së në miratimin e buxhetit të BE-së – PE është përgjegjëse për miratimin e të gjithë buxhetit së bashku me Këshillin;

duke u mundësuar eurodeputetëve të japin pëlqimin e tyre për një gamë të gjerë marrëveshesh ndërkombëtare të negociuara nga BE-ja, siç janë marrëveshjet e tregtisë ndërkombëtare;⁵⁹⁷

futja e të drejtave të reja për t'u informuar mbi aktivitetet e Këshillit Evropian, Presidencës së rradhës të Këshillit dhe Shërbimit Evropian të Veprimit të Jashtëm;

duke i dhënë PE-së të drejtën për të propozuar ndryshime në traktat;

zgjerimi i fuqisë së kontrollit të PE-së në zgjedhjen e Presidentit të Komisionit Evropian dhe duke miratuar anëtarët e Komisionit me votë pëlqimi.

Deputetët marrin pjesë në seancat plenare të PE-së në Strasburg dhe Bruksel, dhe mbledhjet e komitetit dhe grupeve politike në Bruksel.⁵⁹⁸

Neni 223(2) i Traktatit për Funksionimin e BE-së kërkon që PE të miratojë një statut për deputetët e PE. Kjo përcakton rregullat që rregullojnë kryerjen e detyrave të eurodeputetëve.

Një kod sjelljeje kërkon që eurodeputetët të veprojnë vetëm në interes të publikut dhe të kryejnë punën e tyre me mosinteresim, integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për reputacionin e PE.

Neni 232 i Traktatit për Funksionimin e BE-së kërkon që PE të miratojë rregullat e procedurës – rregullat e brendshme organizative dhe operacionale të PE-së.⁵⁹⁹

7.4 Procedurë uniforme zgjedhore për Parlamentin Evropian

Neni 223 i Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian kërkon që Parlamenti Evropian (PE) të propozojë dispozita të nevojshme për zgjedhjen e anëtarëve të tij me votim të drejtpërdrejtë universal, në përputhje me një procedurë uniforme në të gjitha vendet e BE-së ose në përputhje me parimet e përbashkëta për të gjitha vendet. Dispozitat e nevojshme përcaktohen nga Këshilli dhe hyjnë në fuqi pas miratimit nga vendet e BE-së.⁶⁰⁰

Vendimi i Këshillit 2002/772/KE, Euratom prezantoi parimet e përfaqësimit proporcional (duke përdorur një listë ose një votë të vetme të transferueshme) dhe papajtueshmërinë midis mandateve kombëtare dhe evropiane (për shembull, një deputet i Parlamentit Evropian mund të mos jetë anëtar i qeverisë së një vendi të BE-së). Ky vendim ende rregullon procedurën duke pasur parasysh vështirësinë e arritjes së marrëveshjes për harmonizimin e traditave kombëtare.⁶⁰¹

⁵⁹⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

⁵⁹⁷ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

⁵⁹⁸ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

⁵⁹⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

⁶⁰⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ep_electoral_procedure

⁶⁰¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ep_electoral_procedure

E drejta për të votuar dhe për të dalë si kandidat është një e drejtë themelore sipas nenit 39 të Kartës së të Drejtave Themelore të BE-së. Neni 22(2) lejon shtetasit e BE-së që banojnë në një vend tjetër të BE-së të votojnë dhe të kandidojnë në zgjedhjet e PE-së (përveç rastit kur ata i janë nënshtruar një vendimi individual gjyqësor ose administrativ për të kundërtën).⁶⁰²

Rregullat kombëtare mbulojnë aspekte të tilla si ndarja e vendeve, kufijtë e zonave zgjedhore, mosha e votimit, datat e zgjedhjeve dhe procesi i emërimeve.

7.5 Statuti i Deputetëve të Parlamentit Evropian

Statuti i anëtarëve të Parlamentit Evropian përcakton rregulloret dhe kushtet e përgjithshme që rregullojnë kryerjen e detyrave të anëtarëve të Parlamentit Evropian (PE). Miratuar në 2005, ai hyri në fuqi në korrik 2009.⁶⁰³

Ai i bëri termat dhe kushtet e punës së eurodeputetëve më transparentë dhe futi një pagë të përbashkët për të gjithë eurodeputetët, të paguar nga buxheti i BE-së. Gjithashtu, ndër të tjera parashikon se:

Eurodeputetët duhet të jenë të lirë dhe të pavarur dhe të votojnë mbi baza individuale dhe personale;

Eurodeputetët kanë të drejtë të inspektojnë çdo dosje të mbajtur nga Parlamenti Evropian (PE);

Eurodeputetët kanë të drejtë të paraqesin propozime për aktet e BE-së në kontekstin e të drejtës së PE-së për iniciativë;

Dokumentet e PE-së duhet të përkthehen në të gjitha gjuhët zyrtare;

Deputetët mund të formohen në grupe politike;

Eurodeputetët kanë të drejtën e asistencës nga stafi që ata mund të zgjedhin lirisht, dhe PE përballon shpenzimet e bëra nga deputetët për punësimin e këtij personeli.

Një vendim u miratua nga Byroja e PE më 19 maj dhe 9 korrik 2008 në lidhje me masat zbatuese për Statutin e deputetëve të PE. Këto janë ndryshuar në disa raste dhe mbulojnë aspekte më të detajuara, në lidhje me:⁶⁰⁴

të drejtën për pagë, shpenzime mjekësore dhe sigurim ndaj rreziqeve që lidhen me ushtrimin e mandatit parlamentar;

rimbursimi i shpenzimeve;

marrëveshjet për menaxhimin e kontratave me personelin personal, pajisjet dhe objektet;

shtesa kalimtare në fund të mandatit, pensionet etj.⁶⁰⁵

⁶⁰² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ep_electoral_procedure

⁶⁰³ Statute for Members of the European Parliament The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶⁰⁴ He Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶⁰⁴ He Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶⁰⁵ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

Sipas nenit 232 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian, PE ka të drejtë të rregullojë biznesin e tij në rregullat e tij të procedurës, të cilat mbulojnë të gjitha aspektet procedurale të punës së tij.

Një kod sjelljeje për eurodeputetët hyri në fuqi më 1 janar 2012. Si parime udhëzuese të tij, ai përcakton se eurodeputetët duhet të veprojnë vetëm në interes të publikut dhe të kryejnë punën e tyre me mosinteresim, integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për reputacionin e PE. Ai përcakton konfliktet e interesit dhe mënyrën se si eurodeputetët duhet t'i trajtojnë ato. Ai përfshin gjithashtu rregulla për, për shembull, dhuratat zyrtare për deputetët dhe aktivitetet profesionale të ish-deputetëve të PE⁶⁰⁶.

7.6 Kodi i Sjelljes Për Anëtarët e Parlamentit Evropian Lidhur me Integritetin dhe Transparencën

Neni 1

Parimet drejtuese

Në ushtrimin e detyrave të tyre, anëtarët e Parlamentit Evropian:⁶⁰⁷

(a) udhëhiqen dhe respektojnë parimet e përgjithshme të sjelljes në vijim: mosinteresimi, integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për parlamentin dinjitetin dhe reputacionin,

(b) të veprojnë vetëm në interes të publikut dhe të përmbahet nga marrja ose kërkimi për të marrë ndonjë përfitim direkt ose indirekt ose shpërblim tjetër.

Neni 2

Detyrat kryesore të anëtarëve Gjatë ushtrimit të detyrave të tyre, anëtarët e Parlamentit Evropian:⁶⁰⁸

(a) të mos hyjë në asnjë marrëveshje për të vepruar ose votuar në interes të ndonjë ligji tjetër ose person fizik që do të rrezikonte lirinë e tyre të votës, siç parashikohet në nenin

6 të Aktit të 20 shtatorit 1976 lidhur me zgjedhjen e anëtarëve të

Parlamenti Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal dhe nenin 2 të Statutit për

Anëtarë të Parlamentit Evropian, (b) të mos kërkojë, pranojë ose marrë ndonjë përfitim të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ose shpërblim tjetër, duke përfshirë në të holla ose në natyrë, në këmbim të sjelljeve specifike në fushëveprimin e Anëtarit punë parlamentare, dhe me vetëdije do të përpiqet të shmangë çdo situatë që mund nënkuptojnë

⁶⁰⁵ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶⁰⁶ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶⁰⁷ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶⁰⁸ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

ryshfet, korrupsion ose ndikim të padrejtë, (c) të mos përfshihen në aktivitete lobimi me pagesë të lidhura drejtpërdrejt me vendimmarrjen e procesit të Bashkimit⁶⁰⁹.

Neni 3

Konfliktet e interesit

1. Konflikti i interesit ekziston kur ushtrimi i mandatit të një anëtarit të Parlamentit Evropian në interesin publik mund të ndikohet në mënyrë jo të duhur për arsye që përfshijnë të tijin ose familja e saj, jeta emocionale ose interesi ekonomik, ose ndonjë interes tjetër privat direkt ose indirekt.⁶¹⁰

Konflikti i interesit nuk ekziston kur një Anëtar përfiton vetëm si anëtar i gjeneralit publik ose të një klase të gjerë personash.

2. Anëtarët do të bëjnë çdo përpjekje të arsyeshme për të zbuluar konfliktet e interesit.

- Një anëtar i cili merr dijeni për konfliktin e interesit duhet të përpiqet menjëherë zgjidhin atë. Nëse nuk është në gjendje ta zgjidhë atë, Anëtarit duhet të sigurohet që interesi privat në fjalë është deklaruar në përputhje me nenin 4⁶¹¹.

3. Pa paragjykuar paragrafin 2, anëtarët do të zbulojnë, përpara se të flasin ose votojnë në plenare ose në një nga organet e Parlamentit, çdo konflikt interesi në lidhje me çështjen në konsideratë, kur një konflikt i tillë nuk është i dukshëm nga informacioni i deklaruar në përputhje me nenin

4. Një zbulim i tillë do të bëhet gojariht duke ndërhyrë në seancën ose mbledhjen përkatëse.

5. Përpara marrjes së detyrës së Nënkretarit, Kuestorit, Kryetarit ose Zëvendëskryetarit të një komisioni ose delegacioni, Anëtarit do të dorëzojë një deklaratë që tregon nëse ai ose ajo është në dijeni të konfliktit të interesit në lidhje me përgjegjësitë e asaj zyre.⁶¹²

Nëse Anëtarit është në dijeni të një konflikti të tillë interesi, ai ose ajo duhet ta përshkruajë konfliktin në atë deklaratë. Në këtë rast, ai ose ajo mund të marrë detyrën vetëm nëse vendos organi përkatës se konflikti i interesit nuk e pengon anëtarin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interes publik.⁶¹³

Kur një konflikt i tillë interesi lind gjatë ushtrimit të detyrës në fjalë, Anëtarit do të dorëzojë një deklaratë që përshkruan atë konflikt dhe do të përmbahet nga ushtrimi i tij përgjegjësitë në lidhje me këtë situatë konflikti, përveç rasteve kur organi përkatës vendos që konflikti i interesit nuk e pengon deputetin të ushtrojë mandatin e tij/saj në publik interesi.⁶¹⁴

⁶⁰⁹ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009

⁶¹⁰ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶¹¹ The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

⁶¹² CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶¹³ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶¹⁴ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

5. Një deputet i cili propozohet si raportues ose raportues në hije ose si pjesëmarrës në një delegacioni zyrtar ose në negociatat ndërinstitucionale duhet të paraqesë një deklaratë që tregon nëse apo jo ai ose ajo është në dijeni të konfliktit të interesit në lidhje, përkatësisht, me raportin ose opinionin ose delegacionin ose negociatat në fjalë. Nëse Anëtari është në dijeni se ka një të tillë konfliktin e interesit, ai ose ajo do të përshkruajë konfliktin në atë deklaratë. Kur deputeti që është propozuar si raportues deklaron se ka një konflikt të interesit, komisioni përkatës mund të vendosë me shumicën e votave të hedhura që mundet anëtari megjithatë të caktohet si relator me arsyetimin se konflikti nuk e pengon si Anëtar në ushtrimi i mandatit të tij/saj për interes publik.⁶¹⁵

Ku deputeti që është propozuar si raportues në hije ose si pjesëmarrës në një zyrtar delegacioni ose në negociatat ndërinstitucionale deklaron se ka konflikt interesi, të grupi përkatës politik mund të vendosë që Anëtari megjithatë mund të caktohet si a raportues në hije ose si pjesëmarrës në një delegacion zyrtar ose në negociatat ndërinstitucionale me arsyetimin se konflikti nuk e pengon deputetin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interesin publik. Megjithatë, organi përkatës mund ta kundërshtojë këtë përcaktim me shumicën e dy të tretat e votave të hedhura⁶¹⁶.

7.7 Deklarata e interesave private

1. Për arsye transparence dhe llogaridhënieje, anëtarët e Parlamentit Evropian duhet t'i paraqesë Presidentit një deklaratë të interesave private deri në fund të seancës së parë pas zgjedhjeve për Parlamentin Evropian (ose brenda 30 ditëve kalendarike nga marrja e detyrës me Parlamentin gjatë një mandati parlamentar), në përputhje me formularin e hartuar nga Byroja në bazë të nenit 12. Ata e njoftojnë Presidentin për çdo ndryshim që ka një ndikim në deklarimin e tyre deri në fund të muajit pas çdo ndryshimi të ndodhur.

2. Deklarata e interesave private përmban informacionin e mëposhtëm, i cili duhet të jetë dhënë në mënyrë të detajuar dhe të saktë:⁶¹⁷

(a) profesionin ose profesionet e anëtarit gjatë periudhës trevjeçare përpara marrjes ngritjes së detyrës në Parlament dhe anëtarësimit gjatë asaj periudhe në ndonjë bord ose komitetet e kompanive, organizatave joqeveritare, shoqatave apo të tjera organet e themeluara me ligj,

(b) çdo aktivitet me pagesë të ndërmarrë krahas ushtrimit të detyrës së Anëtarit, duke përfshirë emrin e subjektit, si dhe fushën dhe natyrën e aktivitetit, ku shpërblimi total i të gjitha aktiviteteve të jashtme të Anëtarit tejkalon 5 euro 000 bruto në një vit kalendarik,⁶¹⁸

(c) anëtarësimin e ndonjë bordi apo komiteti të kompanive, joqeveritare organizata, shoqata ose organe të tjera të themeluara në ligj, ose ndonjë tjetër relevant aktivitetin e jashtëm që Anëtari ndërmerr,

(d) çdo pjesëmarrje në ndonjë kompani ose partneritet, ku ka politika publike të mundshme implikimet ose kur kjo zotërim i jep Anëtarit ndikim të rëndësishëm mbi punët e organit në fjalë,

⁶¹⁵ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶¹⁶ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶¹⁷ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶¹⁸ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

(e) çdo mbështetje, qoftë financiare apo në aspektin e personelit apo materialit, shtesë për këtë ofruar nga Parlamenti dhe i jepet deputetit në lidhje me të aktivitetet politike nga palët e treta, identiteti i të cilëve do të zbulohet,

(f) çdo interes privat direkt ose indirekt sipas kuptimit të nenit 3(1), i cili mund të ndikojë në kryerjen e detyrave të Anëtarit dhe të cilat nuk referohen në pikat (a) deri (e).⁶¹⁹

3. Për çdo artikull që do të deklarohet në përputhje me paragrafin 2, Anëtarët duhet, ku është e përshtatshme, tregojnë nëse gjeneron të ardhura ose përfitime të tjera apo jo. Nëse gjeneron të ardhura, anëtarët duhet të tregojnë për çdo artikull të veçantë shumën përkatëse të tyre të ardhurat dhe, sipas rastit, periodicitetin e tyre. Përfitimet e tjera do të përshkruhen në natyrë.

4. Informacioni që i jepet Presidentit në përputhje me paragrafët 1, 2 dhe 3 duhet të publikohet në faqen e internetit të Parlamentit në një mënyrë lehtësisht të aksesueshme.

5. Anëtarët nuk mund të zgjidhen si titullarë të Kuvendit ose të një prej organeve të tij emërohet si raportues ose caktohet si raportues në hije ose merr pjesë në një zyrtar delegimi ose negociatat ndërinstucionale, nëse nuk kanë paraqitur deklaratën e tyre private për interesat.

6. Nëse Presidenti merr informacion, gjë që e bën atë të besojë se deklarata i interesave private të një anëtari është thelbësisht i pasaktë ose i vjetëruar, do të kërkojë Presidenti sqarim nga deputeti. Në mungesë të një sqarimi të kënaqshëm, Presidenti do konsultohuni me Komitetin Këshillimor për Sjelljen e Anëtarëve, i krijuar sipas nenit ⁶²⁰ 10. Nëse Komiteti Këshillimor konkludon se deklarata nuk është në përputhje me këtë Kod të Sjelljes, ai do t'i rekomandojë Presidentit që ai ose ajo të kërkojë nga deputeti që ta korrigjojë atë deklaratë. Nëse, duke marrë parasysh atë rekomandim, Presidenti arrin në përfundimin se Anëtari ka shkelur këtë Kod të Sjelljes, ai ose ajo do t'i kërkojë anëtarit të korrigjojë deklaratën brenda 15 ditëve kalendarike.⁶²¹ Nëse Anëtari nuk përmbush këtë kërkesë korrigjimi, Presidenti do të miratojë një vendim të arsyetuar në përputhje me nenin 11(3). Procedurat e brendshme të ankimit të përcaktuara në Rregullën 177 të Rregullores së Punës do të jenë në dispozicion të Anëtarit në fjalë⁶²².

Neni 5

Deklarata e pasurisë

Anëtarët do të deklarojnë pasuritë dhe detyrimet e tyre në fillim dhe në fund të çdo mandati.

Byroja përcakton listën e kategorive të aktiveve dhe detyrimeve që do të deklarohen dhe do të hartoni formularin për deklaratën. Deklarata të tilla i dorëzohen Presidentit dhe

⁶¹⁹ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY

https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶¹⁹ SPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶²⁰ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶²¹ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

⁶²² CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

do të jenë të aksesueshme vetëm për autoritetet përkatëse, pa cenuar legjislacionin kombëtar.

Në sfondin e shqetësimeve në rritje për mbrojtjen e integritetit të zgjedhjeve në Evropë nga kërcënimet e brendshme dhe të jashtme, zgjedhjet e Parlamentit Evropian të vitit 2024 kanë një rëndësi të madhe. Më 9 prill 2024, partitë politike evropiane u mbledhën në një angazhim thelbësor për të mbështetur praktikatat etike dhe të ndershme të fushatës që çojnë në zgjedhje⁶²³.

Të gjitha partitë politike evropiane nënshkruan një Kod Sjelljeje për zgjedhjet e Parlamentit Evropian 2024, dy muaj para zgjedhjeve, gjatë një ceremonie nënshkrimi në ndërtesën e Komisionit Evropian Berlaymont, të organizuar nga Zëvendëspresidentja e Komisionit Evropian, Věra Jourová.

Kodi i Sjelljes u zhvillua dhe u negociua bashkërisht nga Zëvendës-Presidenti Jourová dhe International IDEA në konsultim të ngushtë me partitë politike evropiane.

"Kodi i Sjelljes plotëson kuadrin ekzistues zgjedhor në nivel evropian dhe kombëtar," thotë Dr. Kevin Casas-Zamora, Sekretar i Përgjithshëm i International IDEA. "Ndihmon në ruajtjen e vlerave thelbësore në zgjedhje si transparencia, llogaridhënia, loja e ndershme, privatësia e votuesve dhe liria e shprehjes."

Kodi i Sjelljes do të shërbejë si një listë kontrolli gjithëpërfshirëse për partitë politike, kandidatët, mediat dhe qytetarët për të monitoruar fushatën etike për zgjedhjet e ardhshme evropiane.⁶²⁴

Zëvendëspresidentja Věra Jourová tha: "Ky angazhim kolektiv i partive politike evropiane dërgon një mesazh të fuqishëm për qytetarët: ne duhet të ruajmë integritetin e zgjedhjeve tona në Evropë. Kjo marrëveshje do të ndihmojë në ndërtimin e besimit me votuesit dhe rritjen e besimit të tyre në procesin zgjedhor. U bëj thirrje partive politike që t'i përmbahen angazhimit të tyre për një fushatë etike dhe të ndershme në muajt e ardhshëm."⁶²⁵

International IDEA publikoi gjithashtu një Përmbledhje Politike mbi "Kodet e sjelljes në rritje: Fushata e drejtë dhe etike në internet", duke theksuar vlerën e kodeve të sjelljes të krijuara bashkë, të përshtatura për kontekstet unike zgjedhore dhe kërkesat specifike të palëve të interesuara, si partitë politike. Përmbledhja e Politikave mund të arrihet këtu.

Temat kryesore të përfshira në zotime:

Sipas këtij Kodi të Sjelljes, nënshkruesit bien dakord për një fushatë të drejtë dhe transparente, dhe për përdorimin etik të teknologjisë në fushatat e tyre, duke përfshirë inteligjencën artificiale. Ata angazhohen për parimet e së vërtetës dhe saktësisë dhe për të luftuar dezinformimin. Partitë politike premtojnë më tej të rrisin aksesin e publikut në

⁶²³ <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

⁶²⁴ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and> <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

⁶²⁵ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and> <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

informacionin përkatës të fushatës, të përmirësojnë sigurinë kibernetike dhe të ndihmojnë në mbrojtjen e zgjedhjeve evropiane kundër ndërhyrjeve të panevojshme. Ato gjithashtu do të nxisin respektimin e brendshëm dhe monitorimin e pavarur të angazhimeve.⁶²⁶

Shumë nga 14 angazhimet në Kodin e Sjelljes janë frymëzuar nga pika 11 e Rekomandimit të Komisionit (BE) 2023/2829 për proceset zgjedhore gjithëpërfshirëse dhe elastike në Union, miratuar më 12 dhjetor 2023 në kuadër të Paketës Mbrojtja e Demokracisë. International IDEA hartoi Kodin e Sjelljes bazuar në Rekomandimin e Komisionit, konsultimet me disa organizata të shoqërisë civile dhe përvojën e saj me lehtësimin e Kodit Hollandez të Sjelljes për Transparencën e Reklamimit Politik në internet në vitin 2021. Angazhimet në kodin e sjelljes u negociu

Më 9 prill, partitë politike të mëposhtme evropiane nënshkruan Kodin e Sjelljes: Aleanca e Liberalëve dhe Demokratëve për Evropën (Partia ALDE), Lëvizja Politike e Krishtan me partitë politike evropiane në bashkëpunim me Komisionin Evropian.⁶²⁷ ECPM qëndron për Lëvizjen Politike Kristiane Evropiane (më parë Partia Politike Kristiane Evropiane). Është një parti politike evropiane e themeluar në vitin 2002 që synon të promovojë vlerat e krishtera në Bashkimin Evropian dhe Evropë, me selinë e saj zyrtare në Holandë.⁶²⁸

Partia Konservatore dhe Reformiste Evropiane (ECR), Partia Demokratike Evropiane (EDP), Aleanca e Lirë Evropiane (EFA), Partia e Gjellbër Evropiane, Partia Popullore Evropiane (EPPcraden), Partia Socialiste Evropiane (EPPcraden) dhe Partia e së Majtës Evropiane.⁶²⁹

7.8 Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor

Krizat transnacionale, si pandemitë, ndryshimet klimatike, konflikti dhe migrimi, Rritja e valës së pabarazisë politike dhe ekonomike, korrupsionit, polarizimit politik dhe autoritarizmit paraqet sfida të mëdha për sigurimin e normave demokratike dhe të drejtave të njeriut në mbarë botën⁶³⁰. Gjithashtu e ka bërë më kompleks mjedisin global për zgjedhjet. Këto sfida sistematike kanë çuar në rënie të dukshme të kënaqësisë me demokracinë dhe në përkeqësim të barrierave për njerëzit që janë të marginalizuar, të cilat mund të shfrytëzohen për të dobësuar institucionet demokratike dhe për të minuar besimin në zgjedhje. Teknologjitë me zhvillim të shpejtë, ndikimet politike të ndryshimeve klimatike, konfliktet në shkallë të gjerë dhe reagimet antidemokratike ndaj emergjencave kombëtare i zmahojnë këto kërcënime.⁶³¹

⁶²⁶ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf
<https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-andhttps://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

⁶²⁷ Po aty

⁶²⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/European_Christian_Political_Party

⁶²⁹ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf
<https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-andhttps://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-a>

⁶³⁰ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³¹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

Demokracia kuptimplote nuk është e mundur pa zgjedhje të besueshme. Zgjedhjet e vërteta, plotësisht gjithëpërfshirëse, transparente, të besueshme dhe periodike zgjidhin në mënyrë paqësore betejat për pushtet, ofrojnë një mjedis të sigurt për shprehjen e opinioneve të ndryshme politike dhe vendosin legjitimitetin e qeverive. Shumë vende kanë treguar përparim të rëndësishëm në mbajtjen e zgjedhjeve më demokratike. Gjatë dekadave të fundit, shumë organe të menaxhimit të zgjedhjeve kanë forcuar kapacitetin, qëndrueshmërinë dhe profesionalizmin e tyre. Shoqëria civile ka luajtur një rol më të rëndësishëm në nxitjen për zgjedhje transparente dhe gjithëpërfshirëse. Përpjekjet e besueshme të qytetarëve (të brendshëm) dhe ndërkombëtare për vëzhgimin e zgjedhjeve janë përhapur globalisht.

Megjithatë, këto përfitime janë në rrezik. Ndërsa risitë dixhitale kanë transformuar zhvillimin e zgjedhjeve dhe i kanë bërë disa procese më efikase, ato kanë sjellë gjithashtu sfida të reja komplekse në lidhje me transparencën, mbrojtjen e të dhënave, sigurinë kibernetike dhe besimin e publikut.⁶³² Sulmet e huaja dhe ato të brendshme ndaj mjedisit të informacionit rreth zgjedhjeve po rriten në intensitet, sofistikim dhe shtrirje. Në disa kontekste, aktorët keqdashës që kërkojnë të minojnë proceset politike mund të pëpiqen të bashkëveprojnë ose minojnë menaxhimin e zgjedhjeve dhe institucionet e drejtësisë zgjedhore, dhe të synojnë ose shtypin vëzhguesit e zgjedhjeve të qytetarëve (të brendshëm) dhe ndërkombëtarë, opozitën politike, median, shoqërinë civile ose akademikët.⁶³³ Gratë dhe njerëzit që janë të marginalizuar vazhdojnë të përballen me barriera të rëndësishme individuale, social-kulturore, ekonomike dhe institucionale për pjesëmarrjen dhe udhëheqjen politike, duke përfshirë dhunën online dhe offline, e cila e pengon më tej pjesëmarrjen e tyre.⁶³⁴

Asnjë nga këto sfida nuk kufizohet nga kufijtë dhe ndikimet e tyre ndihen si në Jugun Global ashtu edhe në Veriun Global, si në demokracitë e krijuara ashtu edhe të destabilizojnë zgjedhjet dhe demokracinë. Zgjedhjet e dështuara ose shumë të kontestuara mund të rrezikojnë stabilitetin gjeopolitik. Aktiviteti kibernetik keqdashës i mbështetur nga jashtë dhe rrjedhat e financimit mund të ndikojnë në fushatat politike të brendshme. Këto realitete shërbejnë si përkujtues të rreptë se sigurimi i integritetit elektoral kërkon angazhim me fqinjët rajonalë dhe komunitetin global. Për të ndihmuar që zgjedhjet të bëhen më elastike ndaj goditjeve të ardhshme, ato duhet – ndër të tjera – të shndërrohen në mjete për pjesëmarrje të vërtetë gjithëpërfshirëse dhe të gjerë. Adresimi i sfidave për integritetin zgjedhor është urgjent dhe themelor.⁶³⁵

Për të mbështetur demokracinë e vërtetë, Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor pranon se ne duhet të punojmë së bashku për të mbrojtur, përforcuar dhe, kur është e nevojshme, për të inkurajuar përditësimet e normave dhe parimeve zgjedhore; t'i bëjë zgjedhjet më gjithëpërfshirëse; parashikojnë dhe parandalojnë kërcënimet; dhe të ndërmarrin veprime për të avancuar integritetin zgjedhor në nivel global.

Ne kërkojmë të krijojmë – për herë të parë – një platformë të qëndrueshme për bashkëpunim sistematik dhe të rregullt midis kolegëve në komunitetin e integritetit zgjedhor nga e gjithë bota, duke përfshirë organizata, rrjete dhe iniciativa nga vende dhe perspektiva të ndryshme. Misioni i përbashkët i këtij komuniteti është të sigurojë që zgjedhjet – dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset në bazë të tyre – të pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve. Ne gjithashtu pranojmë se bashkëpunimi me aktorë jashtë

⁶³² <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³³ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³⁴ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³⁵ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

komunitetit të integritetit zgjedhor është thelbësor për trajtimin e çështjeve që kërkojnë një përzjerje më të gjerë ekspertize.⁶³⁶

Në fund të fundit, ne shpresojmë të forcojmë besueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e institucioneve, normave, parimeve dhe proceseve që sigurojnë që zgjedhjet të pasqyrojnë vullnetin e popullit. Aseti ynë më i fuqishëm për sigurimin e integritetit electoral është një publik i informuar që angazhohet në demokraci dhe beson se ajo do të sjellë sukses. Së bashku do të punojmë për të mbështetur njerëzit dhe institucionet për të rritur llogaridhënien dhe për të nxitur respektimin e normave të integritetit zgjedhor.^{637, 638}

Objekti 2: Sigurimi i një platforme të qëndrueshme për një rrjet të zgjeruar aktorësh për të promovuar dhe mbrojtur integritetin zgjedhor.

Organizatave të vëzhgimit të zgjedhjeve, organet e menaxhimit të zgjedhjeve, studiuesit dhe praktikuesit e fokusuar në zgjedhje, komuniteti ndërkombëtar i donatorëve dhe shoqëria civile kanë secila rrjete që informojnë punën e tyre.⁶³⁹ Lidhja e rrjeteve të tilla do t'i lejojë komunitetit të shfaqë dhe të ndajë sukseset e tyre, të shqyrtojë mundësi të reja për promovimin e integritetit zgjedhor dhe të parashikojë kërcënimet dhe sfidat e reja. Ndonëse ato zhvillohen ndryshe në secilin kontekst, çështjet e integritetit zgjedhor me të cilat përballen demokracitë e krijuara dhe ato më të reja janë bashkuar. Demokracitë e vjetra po rishikojnë sistemet dhe rregulloret zgjedhore që kanë nevojë për forcimin dhe/ose përditësimin. Ndërkohë, demokracitë më të reja, edhe pse përballen me sfidat e ndërtimit të institucioneve dhe proceseve demokratike, ndonjëherë tregojnë më shumë elasticitet dhe inovacion nga të cilat mund të mësojnë demokracitë më të vendosura.⁶⁴⁰

Për të nxitur një koordinim dhe mësim të tillë, Rrjeti do të drejtojë një forum të rregullt dhe të përsëritur për grupet e përmendura më sipër. Rrjeti do të fokusohet në zbutjen e kërcënimeve ndaj zgjedhjeve duke: shkëmbyer informacion dhe praktika novatore dhe efektive; koordinimi i mënyrave për të dekurajuar aktorët nga minimi i zgjedhjeve; dhe ndërtimin e marrëdhënieve për të forcuar bashkëpunimin ndërmjet një sërë aktorësh përballë kërcënimeve. Rrjeti Global do t'i japë përparësi ndërtimit të urave me sektorë të tjerë, puna e të cilëve ka ndikim në integritetin zgjedhor, si aktorët e sundimit të ligjit, praktikuesit e të drejtave të njeriut, organet kundër korrupsionit, mediat dhe aktorët e tjerë të integritetit të informacionit dhe sektori i teknologjisë.⁶⁴¹

7.9 Si u formua Rrjeti Global Për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor

Si u formua GNSEI?

Koncepti i Rrjetit u shfaq gjatë Samitit të parë për Demokraci në 2021 dhe u lançua zyrtarisht në mars 2023. GNSEI u formua përmes një përpjekjeje kolektive dhe bashkëpunuese midis më shumë se 30 organizatave dhe rrjeteve kryesore të lidhura me zgjedhjet në të gjithë globin.⁶⁴²

Çfarë po bën GNSEI?

⁶³⁶ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³⁷ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³⁸ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶³⁹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶⁴⁰ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶⁴¹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁶⁴² <https://www.vfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

Misioni i përbashkët i GNSEI është të sigurojë që zgjedhjet - dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset në bazë të tyre - të pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve⁶⁴³.

Rrjeti ka dy objektiva kryesore:

Për të forcuar kuadrin e normave të integritetit zgjedhor duke përdorur ekspertizën kolektive të GNSEI për të identifikuar kërcënimet kritike ndaj zgjedhjeve, për të promovuar ndërgjegjësimin dhe respektimin e normave dhe praktikave të mira ekzistuese. Përveç kësaj, aty ku ka boshllëqe, formoni konsensusin rreth parimeve udhëzuese dhe metodave efektive për të adresuar shqetësimet e shfaqura.

Të sigurojë një platformë të qëndrueshme për një rrjet të zgjeruar aktorësh për të mbrojtur dhe promovuar integritetin zgjedhor duke ndarë praktika novatore dhe efektive; inkurajimi i bisedave se si të mos stimulohen aktorët nga minimi i zgjedhjeve; dhe ndërtimi i marrëdhënieve ndërmjet një sërë aktorësh që mund të mundësojnë koordinim dhe reagim të shpejtë përballë kërcënimeve, duke përfshirë ata nga sektorë të tjerë, puna e të cilëve ka ndikim në integritetin zgjedhor, si aktorët e sundimit të ligjit, mbrojtësit e të drejtave të njeriut, organet kundër korrupsionit dhe sektorët e integritetit të informacionit dhe teknologjisë.⁶⁴⁴

7.10 Integriteti zgjedhor

Demokracia është një formë qeverisjeje që fuqizon qytetarët të votojnë për udhëheqësit e tyre. Në një demokraci, ndjekja e drejtësisë, stabilitetit dhe lirisë do të thotë që të gjithë qytetarët e kualifikuar mund të marrin pjesë në mënyrë të barabartë dhe të plotë, gjë që ndihmon në ndërtimin e besimit në sistemin demokratik.⁶⁴⁵

Deficitet e besimit në demokraci shpesh rrjedhin nga mungesa e integritetit electoral, i njohur gjithashtu si integriteti zgjedhor. Termi “integritet zgjedhor” i referohet drejtësisë dhe transparencës së zgjedhjeve, si dhe respektimit të rregullave dhe normave.

Forcat e jashtme mund të jenë fajtores për kompromentimin e integritetit zgjedhor, por problemi i besimit ndonjëherë qëndron brenda vetë procesit zgjedhor. Sipas një studimi të vitit 2020 në Quality & Quantity, qytetarët që votuan për një kandidat humbës kishin më pak gjasa të besonin se një rezultat zgjedhjesh ishte i drejtë, duke ulur besimin politik.⁶⁴⁶

Ky udhëzues diskuton rëndësinë e integritetit zgjedhor, sfidat me të cilat përballet mbajtja e tij, qëllimet për t'u përpjekur dhe burimet në dispozicion për të adresuar çështjet e përbashkëta.⁶⁴⁷

Çfarë është integriteti zgjedhor?

Integriteti zgjedhor shërben si pikë referimi për normat dhe standardet demokratike, të cilat mund të ndryshojnë sipas juridiksionit. Shoqëritë demokratike funksionojnë ashtu siç duhet kur i përmbahen themeleve të integritetit zgjedhor, duke përfshirë sa vijon:⁶⁴⁸

⁶⁴³ How the global network for ensuring electoral integrity was formed <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

⁶⁴⁴ How the global network for ensuring electoral integrity was formed <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

⁶⁴⁵ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

⁶⁴⁶ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

⁶⁴⁷ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁴⁸ Po aty

Drejtësia. Demokracia dhe drejtësia shkojnë dorë për dorë. Çdo qytetar duhet të ketë të njëjtat të drejta si çdo tjetër për të përcaktuar se kush i qeveris.

Gjithëpërfshirje. Gjithëpërfshirja në demokraci nënkupton heqjen e pengesave për pjesëmarrjen në zgjedhje, në mënyrë që çdo individ me të drejtë të mund të votojë.

Transparenca. Transparenca zgjedhore ndihmon në nxjerrjen në dritë të korrupsionit dhe avantazheve të padrejta. Kjo mbrojtje është e nevojshme për të parandaluar aktivitetet që mund të gërryejnë besimin në demokraci.⁶⁴⁹

Arritja e integritetit zgjedhor përfshin promovimin e shkrim-leximit të votuesve, sigurimin e pjesëmarrjes maksimale, zbutjen e dhunës zgjedhore dhe ndërtimin e besimit në rezultatet e zgjedhjeve.

Rritja e aksesueshmërisë është çelësi për promovimin e integritetit të zgjedhjeve. Kjo përfshin mbrojtjen e infrastrukturës kritike, zbatimin e reformave që përmirësojnë proceset e votimit për të gjithë dhe sigurimin e aksesit të drejtë në kutinë e votimit.⁶⁵⁰

Integriteti zgjedhor në demokracinë moderne

Kuptimi i integritetit elektoral kërkon një vështrim në të kaluarën e demokracisë, e cila ofron një vështrim në të ardhmen e saj. Fjala "demokraci" vjen nga greqishtja demokratia. Ndërsa themelimi i demokracisë shpesh i atribuohet shoqërive të lashta greke, praktika dhe ideat e demokracisë ekzistonin shumë më herët, në disa raste për të kundërshtuar sundimin autokratik. Për shembull, format kolektive të qeverisjes në Mesopotaminë e lashtë përfshinin këshilla dhe asamble që ndihmuan në vendosjen e disa kufizimeve ndaj sundimtarëve autokratikë.⁶⁵¹

Ndërsa institucionet e lidhura me demokracinë moderne lindën në Evropë, ishte në Amerikën e Veriut ku demokracia si formë e qeverisjes mori rrënjë dhe lulëzoi, me Shtetet e Bashkuara që ishin pjesa qendrore e eksperimentit në fund të shekullit të 18-të.⁶⁵²

Megjithatë, sot, integriteti zgjedhor në Shtetet e Bashkuara mbetet prapa demokracive të tjera liberale: Projekti i Integritetit Zgjedhor e rendit atë në vendin e 15-të nga 29. Raporti i tij thekson gjithashtu sa vijon:⁶⁵³

Kanadaja renditet më lart se Shtetet e Bashkuara në Amerikën e Veriut.

Cilësia zgjedhore renditet më e larta në Finlandë, Suedi dhe Danimarkë.

Demokracitë jashtë Evropës me integritet të lartë zgjedhor përfshijnë Cape Verde, Tajvan dhe Zelandën e Re.

Në Shtetet e Bashkuara, ngjarjet e 6 janarit 2021, kur protestuesit shpërthyen ndërtesën e Kapitolit të SHBA në një përpjekje për të përmbysur zgjedhjet presidenciale, treguan se sa delikate mund të jetë ekuilibri i pushtetit në një demokraci. Megjithatë, gjatë historisë, demokracia ka treguar se është një kundërvënje efektive ndaj autokracisë dhe autoritarizmit.

Standardet dhe Objektivat e Integritetit Zgjedhor

Agjencitë qeveritare; subjektet e sektorit privat; ekspertë të zgjedhjeve, siç janë analistët e politikave; dhe bashkëpunëtorët individualë, duke përfshirë qytetarët që dalin vullnetarë në qendrat e votimit, mbështeten në kornizat e vendosura zgjedhore për të

⁶⁴⁹ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

⁶⁵⁰ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

⁶⁵¹ <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵¹ *Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy* <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵² <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵³ *Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy* <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

ndihmuar në sigurimin e zbatimit të ligjeve dhe mbrojtjen e të drejtave të qytetarëve në proceset zgjedhore.⁶⁵⁴

Titulli 52 i Kodit të Shteteve të Bashkuara fokusohet në ligjet e votimit dhe zgjedhjeve dhe ndahet në tre seksione kryesore:

Nëntitulli I: E drejta e votës

Nëntitulli II: Ndhimja e Votimit dhe Administrimi Zgjedhor

Nëntitulli III: Financat Federale të Fushatës

Nëntitujt I dhe II vendosin procese zgjedhore ligjore për ditën e zgjedhjeve dhe ofrojnë një kornizë për standardet dhe qëllimet e integritetit zgjedhor. Ndërsa çdo juridiksion duhet t'u përmbahet ligjeve federale të zgjedhjeve - dhe standardet dhe qëllimet mund të jenë të përbashkëta në shtete dhe lokalitete të ndryshme - çdo juridiksion mund të ndjekë korniza të ndryshme ligjore dhe procedurale. Për shembull, ligjet e votimit mund të ndryshojnë sipas shtetit kur bëhet fjalë për regjistrimin e votuesve dhe hedhjen e votave.⁶⁵⁵

7.11 Plani Strategjik IFES 2025-2029

Palët e interesuara zgjedhore ofrojnë zgjedhje që janë gjithëpërfshirëse dhe prodhojnë rezultate të besueshme.

Zgjedhjet demokratike – duke i dhënë efekt të drejtës për të votuar lirisht dhe të sigurt, për të kandiduar në poste dhe për të dëgjuar të gjithë zërat – nuk kanë qenë kurrë më të rëndësishme. IFES ndihmon organet e menaxhimit të zgjedhjeve (EMB) dhe palët e tjera të interesuara zgjedhore për të përmbushur mandatat e tyre përballë një grupi kërcënimesh⁶⁵⁶:

Mbështetja e sistemeve dhe proceseve zgjedhore të besueshme, gjithëpërfshirëse dhe në pronësi lokale, duke përfshirë kornizat ligjore dhe mekanizmat për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve;⁶⁵⁷

Institucionalizimi i kapaciteteve të menaxhimit të zgjedhjeve dhe efektiv, i pavarur lidhshipi në nivel kombëtar dhe nënkombëtar;

Mundësimi i planifikimit dhe komunikimit efektiv të krizave dhe rritja e gatishmërisë për mbajtjen e zgjedhjeve përballë sulmeve në rritje ndaj autonomisë së EMB-ve, rritjes së dhunës dhe zhvendosjes dhe përçarjes së shkaktuar nga klima; dhe

⁶⁵⁴ <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵⁴ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵⁴ <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵⁵ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵⁶ IFES 2025-2029 Strategic Plan <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan> Kodi i praktikave të mira për partitë politike Autor(ët): Asambleja Parlamentare Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

⁶⁵⁶ IFES 2025-2029 Strategic Plan <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

Kodi i praktikave të mira për partitë politike

⁶⁵⁷ IFES 2025-2029 Strategic Plan <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

Kodi i praktikave të mira për partitë politike Autor(ët): Asambleja Parlamentare Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political Kodi i praktikave të mira për partitë politike Autor(ët): Asambleja Parlamentare

Maksimizimi i përfitimeve të teknologjive zgjedhore, të dhënave të hapura dhe Intelligjencës Artificiale (AI) për të ndërtuar elasticitet dixhital, për të zbutur kundër kërcënimeve dhe për të përmirësuar ofrimin e zgjedhjeve.⁶⁵⁸

7.12 Rezoluta 1546 (2007)

Kodi i praktikave të mira për partitë politike⁶⁵⁹ Asambleja Parlamentare i referohet Rekomandimit të saj 1438 (2000) dhe Rezolutës 1344 (2003) mbi kërcënimin që paraqet ndaj demokracisë nga partitë dhe lëvizjet ekstremiste në Evropë;

1. Rezoluta 1308 (2002) për kufizimet ndaj partive politike në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës;

2. Rekomandimi 1516 (2001) për financimin e partive politike dhe Rezoluta 1264 (2001), Rezoluta 1320 (2003) dhe Rekomandimi 1595 (2003) për kodin e praktikës së mirë në çështjet zgjedhore.⁶⁶⁰

2. Për më tepër, ai u referohet teksteve të mëposhtme të miratuara nga Komisioni Evropian për Demokracinë përmes Ligjit (Komisioni i Venecias): Udhëzimet për Legjislacionin për Partitë Politike (2006), Udhëzimet për financimin e Partive Politike (2000), Udhëzimet për Ndalimin dhe Shpërbërjen e Partive të Mira dhe të Partive Analoge dhe Praktika në çështjet zgjedhore (2002).

3. Asambleja rikujton konkluzionet e Forumit të Këshillit të Evropës për të Ardhmen e Demokracisë, mbajtur në Moskë në tetor 2006, i cili iu kushtua rolit të partive politike në ndërtimin e demokracisë.

4. Kuvendi pranon se partitë politike përbëjnë një tipar të përhershëm të demokracive moderne, një element kyç i konkurrencës zgjedhore dhe një mekanizëm kyç lidhës midis individit dhe shtetit. Roli i tyre konsiston në integrimin e grupeve dhe individëve në procesin politik, duke shërbyer si një mjet për formulimin dhe përfaqësimin e interesave të tyre, krijimin e autoriteteve publike në nivele të ndryshme, përpunimin e politikave dhe programeve alternative politike dhe për të kërkuar llogari nga ekzekutivi.

5. Për rrjedhojë, duke qenë lidhja kryesore ndërmjet qeverisjes individuale dhe demokratike, partitë politike mbajnë një përgjegjësi të veçantë. Legjitimiteti dhe besueshmëria e tyre janë të një rëndësie të madhe për legjitimitetin e procesit demokratik në tërësi. Nga ana tjetër, mosfunksionimi i tyre mund të prekë të gjithë sistemin dhe institucionet demokratike.

6. Për fat të keq, shumë parti politike dhe politikanë në tërësi janë gjithnjë e më shumë të kritikuar dhe të mosbesuara. Në shumë vende anëtare të Këshillit të Evropës, disa përballen me një krizë legjitimiteti, duke u konsideruar ndonjëherë si të korruptuar, jodemokratikë në procedurat e tyre të brendshme dhe duke u shërbyer më shumë interesave të grupeve ose individëve të vegjël sesa të gjithë shoqërisë.⁶⁶¹

⁶⁵⁸ IFES 2025-2029 Strategic Plan <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan> Kodi i praktikave të mira për partitë politike Autor(ët): Asambleja Parlamentare

⁶⁵⁹ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties Kodi i praktikave të mira për partitë politike Autor(ët): Asambleja Parlamentare parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

⁶⁶⁰ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

⁶⁶¹ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

7. Kjo rënie e besimit në partitë politike ndihmon në krijimin e mosbesimit në sistemin demokratik në tërësi, dhe rrjedhimisht, indiferencën ndaj institucioneve politike dhe mungesën e interesit për procesin politik. Ky fenomen ilustron më së miri nga nivelet e ulëta të pjesëmarrjes në jetën politike dhe pjesëmarrja e ulët në zgjedhje.⁶⁶²

8. Kuvendi është i bindur se partitë politike duhet ta njohin detyrën e tyre për të rritur reputacionin e sistemit politik. Ata duhet të ndërmarrin hapa urgjent për:⁶⁶³

8.1. rilidhen me qytetarë individualë dhe fokusohen në aspiratat dhe shqetësimet e tyre;

8.2. përmirësojnë llogaridhënien e tyre ndaj elektoratit të tyre;

8.3. rritja e rolit të përfaqësuesve individualë të zgjedhur;

8.4. zhvillojnë çiltërsinë e tyre dhe të organeve vendimmarrëse në të cilat shërbejnë;

8.5. t'i rezistojnë tundimit për të bërë premtime joreale ndaj votuesve⁶⁶⁴.

9. Kuvendi vlerëson se hartimi i një kodi të praktikës së mirë për partitë politike, i cili do të përcaktonte elementët më të rëndësishëm për sjelljen e tyre, është i nevojshëm dhe në kohë. Kodi duhet të bazohet në përvojën e partive politike në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës dhe të nxirret nga praktikatat e mira ekzistuese. Ai duhet të promovojë koncepte dhe strategji që rrisin dhe forcojnë rolin, statusin dhe rëndësinë e partive politike në një sistem demokratik.⁶⁶⁵

10. Një kod i tillë do të përforconte demokracinë e brendshme të partive dhe do të rriste besueshmërinë e tyre në sytë e qytetarëve, duke kontribuar kështu në pjesëmarrjen e tyre më të madhe në jetën politike. Kuvendi konsideron se praktikatat e mira duhet të promovojnë edhe parimet demokratike si barazia, dialogu, bashkëpunimi, transparenca dhe lufta kundër korrupsionit.

11. Kuvendi është i shqetësuar se individët e pasur mund të marrin favore nga partitë politike në këmbim të mbështetjes financiare dhe beson se çdo vend duhet të miratojë metoda të financimit të partive politike që kanë mbështetjen e publikut.

12. Kuvendi gjithashtu konsideron se një kod i tillë do t'i ndihmonte partitë në përmirësimin e ndikimit të tyre në procesin demokratik dhe aftësinë e tyre për të respektuar kornizën legjislative brenda së cilës ato veprojnë⁶⁶⁶.

⁶⁶² Recommendation 1516 (2001) on the financing of political parties and Resolution 1264 (2001), Resolution 1320 (2003) and Recommendation 1595 (2003) on the code of good practice in electoral matters.

⁶⁶³ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

⁶⁶⁴ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

⁶⁶⁵ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

⁶⁶⁶ Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

Kreu VIII PARIMET E PARTIVE POLITIKENE SHBA SIPAS KONVENTES

8.1 Konventat Politike ne Sh.BA

Konventë politike, mbledhje e delegatëve të një partie politike në nivel lokal, shtetëror, krahinor ose kombëtar për të zgjedhur kandidatët për post dhe për të vendosur politikën e partisë. Si organe përfaqësuese të partive politike, konventat e partisë - ose konferencat e partisë siç quhen zakonisht në Evropë - gjithashtu mund të zgjedhin komitetet ekzekutive të partive dhe të miratojnë rregulla që rregullojnë organizimin e partisë. Në praktikë ato veprojnë edhe si tubime për fushatat zgjedhore që pasojnë.⁶⁶⁷

Përpara zhvillimit të konventave në Shtetet e Bashkuara në vitet 1830, partitë politike amerikane zgjedhën kandidatët dhe politikën në grupet joformale të delegacioneve të kongresit të partive. U prezanuan konventa për të eliminuar abuzimet e sistemit të grupeve parlamentare dhe pritej që, nëpërmjet sjelljes së hapur dhe publike të biznesit të tyre, të ishin më demokratike dhe më pak të përshtatshme për t'u kontrolluar nga bosët dhe makineritë e partisë. Megjithatë, pjesa më e madhe e punës reale të konventave u krye në takime jozyrtare të delegatëve dhe liderëve të ndryshëm, dhe aktiviteti në foltoren e kongresit ishte zakonisht thjesht një pasqyrim i vendimeve dhe kompromise në prapaskenë. Korrupsioni i procesit të emërimit nga oligarkitë partiake bëri që shumica e shteteve të miratonin një sistem zgjedhjesh parësore për emërimin e kandidatëve për zyrat zgjedhore shtetërore dhe lokale, megjithëse konventat vazhduan të luanin një rol të rëndësishëm në miratimin e kandidatëve të partisë.

Frekuenca me të cilën mbahen konventat e partive ndryshon midis vendeve. Në shumë vende evropiane, për shembull, çdo parti e madhe politike mban një konferencë kombëtare vjetore, gjatë së cilës liderët e partive u drejtohen anëtarëve në bazë dhe debatojnë për politikën e partisë. Në Shtetet e Bashkuara, konventat e partive kombëtare mbahen çdo katër vjet për të emëruar kandidatët për presidencë dhe nënpresidente dhe për të miratuar një platformë kombëtare. Ekzistojnë gjithashtu konventa lokale dhe shtetërore, megjithëse rregullat dhe funksioni i tyre ndryshojnë nga shteti në shtet.⁶⁶⁸

8.2 Parimet e Partive politike .në SHBA

Gjykata ka vënë në dukje gjithashtu: “Në natyrën e rolit që luajnë partitë politike, të vetmet organe që mund të vijnë në pushtet, kanë gjithashtu aftësinë për të ndikuar në të gjithë regjimin në vendet e tyre. Nga propozimet për një shoqëri të përgjithshme model të cilin ata e vendosin para elektoratit dhe me kapacitetin e tyre për të zbatuar ato propozime pasi të vijnë në pushtet, partitë politike ndryshojnë nga të tjerat organizatat të cilat ndërhyjnë në arenën politike.”⁶⁶⁹

⁶⁶⁷ *National conventions Political parties hold national conventions to select presidential and vice presidential nominees. Learn how the national conventions work. What happens at a national political convention?*

⁶⁶⁸ <https://www.britannica.com/topic/political-convention>

⁶⁶⁹ *Guidelines on Political Party Regulation* Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁶⁹ Po aty

Gjykata ka përshkruar partitë politike që kanë një “rol thelbësor në sigurimin e pluralizmit dhe të duhur në funksionimin e demokracisë”⁶⁷⁰.

Parimi 1. E drejta e individëve për t'u shoqëruar

14. E drejta e individëve për t'u bashkuar dhe formuar parti politike duhet, të në masën më të madhe të mundshme, të jetë i lirë nga ndërhyrjet. Edhe pse ka kufizime për të drejtën e shoqërimit, kufizime të tilla duhet të interpretohen në mënyrë rigorozë dhe vetëm për arsye bindëse dhe bindëse mund të justifikojnë kufizimet e lirisë së asociimit. Kufijtë duhet të përcaktohen me ligj, të domosdoshëm në një shoqëri demokratike dhe proporcionale në masë⁶⁷¹. Lidhja me partitë politike duhet të jetë vullnetare nga natyra, dhe asnjë individ nuk duhet të detyrohet të anëtarësohet ose t'i përkasë ndonjë shoqate kundër vullnetit të tyre.

Mbrojtja e gjerë që i jepet së drejtës së individëve për t'u bashkuar kërkon që edhe partitë politike të jenë të lira nga ndërhyrjet e panevojshme.

Parimi 2.

Detyra e shtetit për të mbrojtur të drejtën individuale të bashkimit të lirë

Është përgjegjësi e shtetit të sigurojë që legjislacioni përkatës të miratojë mekanizmat dhe praktikatat e nevojshme që lejojnë ushtrimin e lirë të së drejtës individuale për të krijuar lirisht dhe të formojnë parti politike me të tjerët, në praktikë. Më tej, shteti ka përgjegjësinë të miratojë legjislacionin për të ndaluar ndërhyrjen nga aktoret joshitetërore si dhe për vete të përmbahen nga një ndërhyrje e tillë.

Kur shkeljet ndodhin e drejta për bashkim të lirë, shteti mban përgjegjësi për të siguruar dëmshpërblim, sipas rastit, dhe për të siguruar ndërprerjen e shkeljes. Siç u përmend më parë, kufizimet në të drejtën për bashkim të lirë mund të vendosen vetëm siç përcaktohet nga ligj dhe i domosdoshëm në një shoqëri demokratike. Çdo ndërhyrje apo kufizim në të drejtën e bashkimit i nënshtrohet parimit të proporcionalitetit, i cili diskutohet më vonë⁶⁷².

Parimi 3. Ligjshmëria

16. Çdo kufizim i vendosur mbi të drejtën e individëve për t'u bashkuar dhe shprehur lirisht duhet të ketë bazën e tij formale në kushtetutën e shtetit ose aktet parlamentare.⁶⁷³

Kufizime të tilla nuk duhet të jenë rezultat i veprimtarisë politike partiake por të bazuara për një qëllim legjitim të nevojshëm në një shoqëri demokratike. Kështu, ndryshimet e shpeshta në legjislacioni i partive politike mund të shihet si rezultat i tekave politike në vend të si plotësimit të një interesi publik bindës. Kushtetuta e një shteti parlamentare dhe aktet duhet të respektojnë të drejtën e asociimit që gjendet në aktet ndërkombëtare përkatëse dhe instrumentet rajonale. Ligji duhet të jetë i qartë dhe i saktë, duke treguar për palet politike se cilat aktivitete konsiderohen të paligjshme dhe cilat sanksione janë në dispozicion në rastet e shkeljeve. Legjislacioni i partive politike duhet të

⁶⁷⁰ Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷¹ Po aty

⁶⁷² Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷³ Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

miratohet hapur, pas debatit, dhe u bë gjerësisht i disponueshëm për shqyrtim publik për të siguruar që individët dhe partitë politike janë të vetëdijshëm për të drejtat e tyre dhe kufizimet në këto të drejtat.

Parimi 4.

Proporcionaliteti

17. Çdo kufizim i vendosur mbi të drejtat e partive politike duhet të jetë proporcional në natyrë dhe efektive në arritjen e qëllimit të tyre të specifikuar. Veçanërisht në rasti i partive politike, duke pasur parasysh rolin e tyre themelor në procesin demokratik, proporcionaliteti duhet të peshohet me kujdes dhe masat ndaluese në mënyrë të ngushtë aplikuar. Siç u tha më lart, kufizimet e vetme të vendosura duhet të jenë ato që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike dhe të përcaktuara me ligj. Nëse kufizimet jo plotësojnë kritere të tilla, ato nuk mund të konsiderohen me të drejtë si proporcionale me veprën penale.⁶⁷⁴

Shpërbërja e partive politike ose ndalimi i krijimit të një partie politike, është sanksioni më ekstrem i disponueshëm dhe nuk duhet të vendoset kurrë përveç rastit të tillë masa është proporcionale dhe e nevojshme në një shoqëri demokratike.⁶⁷⁵

Parimi 5. Mosdiskriminimi

18. Rregulloret shtetërore të partive politike nuk mund të diskriminojnë asnjë individ ose grup në çdo bazë si "raca", ngjyra, gjinia, gjuha, feja, politike apo mendim tjetër, origjinë kombëtare ose sociale, pronë, lindje, orientim seksual ose të tjera statusi.¹² E drejta individuale për bashkim të lirë nuk shtrihet në një kërkesë-menti që një parti politike të pranojë anëtarë që nuk ndajnë bindjet e saj thelbësore dhe vlerat. Megjithatë, vendosja vullnetare e parimit të mosdiskriminimit nga partitë politike është e mirëseardhur.⁶⁷⁶

Parimi 6. Trajtimi i barabartë

19. Të gjithë individët dhe grupet që kërkojnë të themelojnë parti politike duhet të jenë në gjendje ta bëjnë këtë pra në bazë të trajtimit të barabartë para ligjit.¹³ Asnjë individ apo grup që dëshiron asociimi si parti politike duhet të jetë në avantazh ose në disavantazh në këtë përpjekje nga shteti dhe rregullimi i palëve duhet të zbatohet në mënyrë uniforme. Për të eliminuar pabarazitë historike, mund të merren masa për të siguruar të barabartë mundësi për gratë dhe minoritetet. Masat speciale të përkohshme që synojnë promovimi de facto i barazisë për gratë dhe pakicat etnike, "racore" apo të tjera subjekt i diskriminimit të kaluar mund të miratohet dhe nuk duhet të merret parasysh pozita diskriminuese.

Parimi 7. Pluralizmi politik

⁶⁷⁴ *Guidelines on Political Party Regulation* Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷⁴ Po aty

⁶⁷⁵ *Guidelines on Political Party Regulation* Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷⁶ *Guidelines on Political Party Regulation* Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

20. Legjislacioni në lidhje me partitë politike duhet të synojë të lehtësojë një politikë pluraliste mjedisi. Aftësia e qytetarëve për të marrë një sërë pikëpamjesh politike, si p.sh pasi përmes shprehjes së platformave të partive politike, njihet rëndom si elementi kritik i një shoqërie të fuqishme demokratike. Siç dëshmohet nga paragrafi 3 i Dokumenti i Kopenhagës dhe angazhimet e tjera të OSBE-së, pluralizmi është i nevojshëm të sigurojnë që individëve t'u ofrohet një zgjedhje reale në shoqatat e tyre politike dhe zgjedhjet e votimit. Rregulloret për funksionet e partive politike duhet të konsiderohen dhe të sigurojnë që ato të mos cenojnë parimin e pluralizmit politik.⁶⁷⁷

Parimi 8. Administrimi i mirë i legjislacionit për partitë politike

21. Duhet të ndërmerret zbatimi i legjislacionit përkatës për partitë politike nga organe që gëzojnë paanshmëri të garantuar si në ligj ashtu edhe në praktikë. Të zbatohet fushëveprimi dhe autoriteti i agjencive rregullatore duhet të përcaktohet në mënyrë eksplicite me ligj.

Legjislacioni duhet gjithashtu të sigurojë që organeve rregullatore tu kërkohet të zbatojnë ligjin në mënyrë të paanshme dhe jo arbitrare. Afati në kohë është një element i së mirëadministrimit. Duhet të merren vendime që prekin të drejtat e partive politike në mënyrë të shpejtë, veçanërisht ato vendime që lidhen me kohë me procese, zgjedhore⁶⁷⁸

Parimi 9. E drejta për një mjet juridik efektiv për shkeljen e të drejtave⁶⁷⁹

22. Partitë politike duhet të përdorin një mjet efektiv për të gjitha vendimet duke prekur të drejtat e tyre themelore, duke përfshirë ato të shoqërimit, shprehjes dhe opinion, dhe ne kuvend. ⁶⁸⁰Ndërsa të drejta të tilla mbrohen për individët, ata mund të kenë të drejtë në përgjithësi të gëzojnë si pjesë e një kolektivi, që kërkon rekursin e duhur për pretendimet për shkelje të paraqitura jo vetëm nga individë, por nga pala në tërësi. Në zbatim i këtyre të drejtave edhe partitë politike duhet të gëzojnë mbrojtje të plotë të së drejtës për një seancë të drejtë dhe të paanshme. Korrigjimi i duhur dhe efektiv duhet të jetë në dispozicion të palëve nëse konstatohet se ka ndodhur një shkelje. Parimi I efektiviteti kërkon që disa mjete juridike të jepen me shpejtësi. Mjetet juridike që nuk ofrohen në kohën e duhur janë të pamjaftueshme për të përmbushur kërkesën që një e drejtë të jetë efektive.

Parimi 10. Përgjegjësia

23. Partitë politike mund të përfitojnë disa privilegje ligjore nga regjistrimi si parti politike që nuk janë të disponueshme për shoqatat e tjera. Kjo është veçanërisht e vërtetë në fushatat politike të financuar dhe aksesit në burimet e medias gjatë fushatave

⁶⁷⁷ Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷⁷ Po aty

⁶⁷⁸ Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷⁹ Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁷⁹ Po aty

⁶⁸⁰ Guidelines on Political Party Regulation Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

⁶⁸⁰ Po aty

zgjedhore. Si rezultat i mosdhënies së privilegjeve për shoqatat e tjera, është e përshtatshme t'u vendosë disa detyrime partive politike për shkak të statusit të tyre juridik të fituar. Këto mund të marrin formën e imponimit të kërkesave të raportimit ose transparencës në marrëveshjet financiare. Legjislacioni duhet të ofrojë detaje specifike për çështjet përkatëse të drejtat dhe përgjegjësitë që shoqërojnë marrjen e statusit juridik si parti politike.⁶⁸¹

⁶⁸¹ *Guidelines on Political Party Regulation* Published by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>

Kreu IX TE DREJTAT E PERSONAVE QE U ESHTË KUFIZUAR LIRIA DHE ATYRE ME AFTESI TE KUFIZUAR NE SHQIPERI

9.1 E drejta për të votuar për personat e burgosur

E drejta e të burgosurve për të votuar⁶⁸² "[T]ë drejtat e garantuara sipas Nenit 3 të Protokollit nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut[1] janë thelbësore për vendosjen dhe mirëmbajtjen e themeleve të një demokracie efektive dhe kuptimplotë të administruar nga sundimi i ligjit . Sidoqoftë, të drejtat e dhuruara nga Neni 3 i Protokollit nr. 1 nuk janë absolute. Ka hapësirë për kufizime të nënkuptuara dhe shteteve kontraktuese duhet t'u mundësohet një marginë vlerësimi në këtë sferë. Ka mënyra të shumta për organizimin dhe udhëheqjen e sistemeve zgjedhore dhe një mori diferencash, ndër të tjera, në zhvillimin historik, diversitetin kulturor dhe mendimin politik brenda Evropës, që i takon secilit shtet kontraktues që të modelojnë në vizionin e tyre demokratik. .[T]ë burgosurit në përgjithësi vazhdojnë të gëzojnë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në bazë të Konventës, përveç të drejtës për liri, kur ndalimi i shqiptuar në mënyrë të ligjshme bie shprehimisht brenda fushëveprimit të Nenit 5 të Konventës [garantimi i së drejtës për liri dhe siguri]⁶⁸³. Çdo kufizim i këtyre të drejtave të tjera duhet të justifikohet . Prandaj, nuk ka dyshim që një i burgosur humbet të drejtat e tij të Konventës thjesht për shkak të statusit të tij si person i ndaluar pas dënimit. As nuk ka ndonjë vend sipas sistemit të Konventës, ku toleranca dhe mendjegjerësia janë karakteristika të njohura të shoqërisë demokratike, për heqjen e së drejtës automatike bazuar vetëm në atë që mund të ofendojë opinionin publik.⁶⁸⁴ Ky standard i tolerancës nuk e ndalon një shoqëri demokratike të ndërmarrë hapa për të mbrojtur veten ndaj aktiviteteve që synojnë shkatërrimin e të drejtave ose lirive të përcaktuara në Konventë. Neni 3 i Protokollit Nr. 1, i cili parashikon aftësinë e individit për të ndikuar në përbërjen e pushtetit ligjvënës, nuk përjashton që kufizimet mbi të drejtat elektorale mund të vendosen për një individ i cili, për shembull, ka keqpërdorur një pozitë publike ose sjellja e të cilit kërcënonte të minonte sundimin e ligjit ose themelet demokratike ... Masa e ashpër e heqjes së të drejtës nuk duhet të përdoret lehtë dhe parimi i proporcionalitetit kërkon një lidhje të dukshme dhe të mjaftueshme midis sanksionit dhe sjelljes dhe rrethanave të individit në fjalë. Si në kontekste të tjera, një gjykatë e pavarur, duke zbatuar një procedurë kundërshtuese, siguron një mbrojtje të fortë kundër arbitraritetit." (Hirst (n° 2) k. Mbretëria e Bashkuar, Dhoma e Madhe aktgjykim i 6 tetorit 2005, 58-61 dhe 69-71) 1. Neni 3 (e drejta për zgjedhje të lira) të Protokollit Nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut parashikon që: "Palët e Larta Kontraktuese marrin përsipër të mbajnë zgjedhje të lira në intervale të arsyeshme me votim të fshehtë, në kushte të cilat do të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të njerëzve në zgjedhjen e legjislaturës." Fletë faktesh - E drejta e të 2 Rastet në lidhje

⁶⁸² Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁸³ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁸⁴ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁸⁴ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

me Mbretërinë e Bashkuar Hirst (Nr. 2) k. Mbretërisë së Bashkuar 6 tetor 2005 (Dhoma e Madhe) I dënua me burgim të përjetshëm për vrasje, ⁶⁸⁵ aplikanti u privua nga e drejta gjatë periudhës së tij të ndalimit nga Neni 3 i Aktit të Përfaqësimit të Popullit i vitit 1983 i cili zbatohet për personat e dënua dhe që vuanin një dënim me burg. Në vitin 2004 ai u lirua nga burgu me leje. Aplikanti pretendoi që, si i burgosur i dënua në burg, ai ishte subjekt i një ndalimi të plotë për të votuar në zgjedhje. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut vendosi se kishte pasur shkelje të Nenit 3 (e drejta për zgjedhje të lira) të Protokollit Nr. 1⁶⁸⁶ në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut për shkak të kufizimit automatik dhe diskriminues të së drejtës së aplikantit për të votuar për shkak të statusit të tij si i burgosur i dënua. Greens dhe M.T. k. Mbretërisë së Bashkuar 23 nëntor 2010 Aplikantët po vuanin një dënim me burg.⁶⁸⁷ Rasti kishte të bënte me dështimin e vazhdueshëm për të ndryshuar legjislacionin që vendos një ndalim të plotë për të votuar në zgjedhjet kombëtare dhe evropiane për të burgosurit e dënua në burg në Mbretërinë e Bashkuar. Gjykata vendosi se kishte pasur shkelje të Nenit 3 të Protokollit Nr. 1. Ajo konstatoi se shkelja ishte për shkak të dështimit të Mbretërisë së Bashkuar për të zbatuar aktgjykimin e Dhomës së Madhe të Gjykatës në rastin e Hirst (Nr. 2) k. Mbretërisë së Bashkuar (shih më lart). Duke pasur parasysh veçanërisht numrin e konsiderueshëm të kërkesave të përsëritura që kishte marrë pak para zgjedhjeve të përgjithshme të majit 2010 dhe pas gjashtë muajve vijues, Gjykata më tej vendosi të zbatojë procedurën e saj të aktgjykimit pilot² për këtë rast. Sipas Nenit 46 (forca detyruese dhe ekzekutimi i aktgjykimeve) të Konventës³, Mbretërisë së Bashkuar iu kërkua të paraqesë propozime legjislative për të ndryshuar legjislacionin në fjalë brenda gjashtë muajve nga aktgjykimi i Greens dhe M.T. duke marrë formë të prerë, me synimin për të miratuar një ligj zgjedhor për të arritur pajtueshmërinë me aktgjykimin e Gjykatës në Hirst (Nr. 2) sipas çdo shkalle kohore të përcaktuar nga Komiteti i Ministrave i Këshillit të Evropës.

E drejta e votës së të burgosurve

Shihni edhe fletën informative mbi “Të drejtën për zgjedhje të lira”. “[T]ë drejtat e garantuara sipas Nenit 3 të Protokollit Nr. 1 [të Konventës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut] janë thelbësore për krijimin dhe ruajtjen e themeleve të një demokracie efektive dhe kuptimplote të qeverisur nga sundimi i ligjit”⁶⁸⁸...

Megjithatë, të drejtat e dhëna nga Neni 3 i Protokollit Nr. 1 nuk janë absolute. Ka hapësirë për kufizime të nënkuptuara dhe Shteteve Kontraktuese duhet t'u lejohet një hapësirë vlerësimi në këtë sferë.

... Ekzistojnë mënyra të shumta për të organizuar dhe drejtuar sisteme zgjedhore dhe një mori dallimesh, ndër të tjera, në zhvillimin historik, diversitetin kulturor dhe mendimin politik brenda Evropës, të cilat i takon secilit Shtet Kontraktues t'i modelojë në vizionin e vet demokratik.

⁶⁸⁵ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin “Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimin dhe trajtimin degradues”. Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁸⁶ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin “Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimin dhe trajtimin degradues”. Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁸⁷ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin “Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimin dhe trajtimin degradues”. Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës. <https://www.coe.int/en/web/execution> 4.

⁶⁸⁸ December 2022 This Factsheet does not bind the Court and is not exhaustive Prisoners' right to vote See also the factsheet on the “Right to free elections https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_prisoners_vote_eng

... Të burgosurit në përgjithësi vazhdojnë të gëzojnë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të garantuara sipas Konventës, përveç të drejtës për liri, ku paraburgimi i vendosur ligjërisht bie shprehimisht brenda fushëveprimit të Nenit 5 të Konventës [që garanton të drejtën për liri dhe siguri].... Çdo kufizim mbi këto të drejta të tjera duhet të jetë i justifikuar...

Prandaj, nuk ka dyshim se një i burgosur humbet të drejtat e tij të Konventës. Vetëm për shkak të statusit të tij si person i ndaluar pas dënimit. As nuk ka vend nën sistemin e Konventës, ku toleranca dhe mendjehapurja janë karakteristikat e njohura të shoqërisë demokratike, për heqje automatike të së drejtës së votës bazuar thjesht në atë që mund të ofendojë opinionin publik.

Ky standard tolerance nuk e pengon një shoqëri demokratike të ndërmarrë hapa për të mbrojtur veten nga aktivitetet që synojnë të shkatërrojnë të drejtat ose liritë e përcaktuara në Konventë. Neni 3 i Protokollit Nr. 1, i cili sanksionon aftësinë e individit për të ndikuar në përbërjen e pushtetit ligjvënës, nuk përjashton pra që kufizimet në të drejtat zgjedhore mund të vendosen ndaj një individi i cili, për shembull, ka abuzuar rëndë me një pozicion publik ose sjellja e të cilit kërcënon të minojë sundimin e ligjit ose themelet demokratike ... Masa e rëndë e heqjes së së drejtës së votes megjithatë, nuk duhet të përdoret lehtë dhe parimi i proporcionalitetit kërkon një lidhje të dallueshme dhe të mjaftueshme midis sanksionit dhe sjelljes dhe rrethanave të individit në fjalë. ... Ashtu si në kontekste të tjera, një gjykatë e pavarur, duke zbatuar një procedurë kundërshtare, ofron një mbrojtje të fortë kundër "arbitraritetit"⁶⁸⁹

Gjykata gjithashtu e konsideroi të përshtatshme për të pezulluar trajtimin e kërkesave të tilla që nuk ishin regjistruar ende, si dhe kërkesat e ardhshme, pa paragjykuar ndonjë vendim për të rifilluar trajtimin e atyre rasteve nëse është e nevojshme. Shqyrtimi i përafërsisht 2,000 kërkesave të ngjashme në pritje kundër Mbretërisë së Bashkuar u shty më tej deri më 24 shtator 2013 kur Gjykata vendosi të mos shtyjë më tej procedurat e saj në këto kërkesa dhe t'i shqyrtojë ato në kohën e duhur. McLean dhe Cole k. Mbretërisë së Bashkuar 11 qershor 2013 (vendim mbi pranueshmërinë) Aplikantët, dy të burgosur, u ankuar se u ishin nënshtruar një ndalimi të plotë për të votuar në zgjedhje dhe ishin penguar, ose do të ishin penguar, të votonin në zgjedhje të ndryshme të kaluara dhe të ardhshme. Gjykata deklaroi të papranueshme ankesat e aplikantëve sipas Nenit 3 të Protokollit nr. 1 sepse ato ishin deponuar shumë vonë ose para kohe ose sepse kishin të bënin me zgjedhje që nuk mbulohen nga Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut⁶⁹⁰t. 2. Procedura e aktgjykimit pilot u zhvillua nga Gjykata si një teknikë e identifikimit të problemeve strukturore që qëndrojnë në themel të rastet të përsëritura kundër shumë vendeve dhe imponimi i një detyrimi për shtetet për të adresuar ato probleme.⁶⁹¹ Shih fletën e fakteve në "Gjykimet pilot". 3. Sipas Nenit 46 të Konventës, Komiteti i Ministrave (KM), krahu ekzekutiv i Këshillit të Evropës, mbikëqyr ekzekutimin e aktgjykimeve të Gjykatës. Informacione të mëtejshme mbi procesin e ekzekutimit dhe mbi gjendjen e ekzekutimit në rastet në pritje të mbikëqyrjes para KM-së mund të gjenden në faqen e internetit të Departamentit për përmbarimin e aktgjykimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut: Gjykata më pas i dha Qeverisë së Mbretërisë së Bashkuar një zgjatje të kohës në pritje të procedurave në rastin

⁶⁸⁹ December 2022 This Factsheet does not bind the Court and is not exhaustive Prisoners' right to vote See also the factsheet on the "Right to free elections"https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_prisoners_vote_eng

⁶⁹⁰ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimin dhe trajtimin degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁹¹ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimin dhe trajtimin degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.<https://www.coe.int/en/web/execution> 4.

Scoppola (Nr. 3) k. Italisë të përmbledhur më poshtë (shih njoftimi për shtyp i 22 majit 2012)⁶⁹². 5. Shih njoftimi për shtyp i 26 marsit 2013. Fletë faktesh - E drejta e të 3 Dunn dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar 13 maj 2014 (vendim mbi pranueshmërinë) 131 aplikantë, të gjithë të burgosur, u ankuan, ndër të tjera, në lidhje me ndalimin e plotë të të drejtave për të votuar të të burgosurve në Mbretërinë e Bashkuar sa i përket zgjedhjeve "të ardhshme" të parlamenteve të Mbretërisë së Bashkuar ose Skocisë. Gjykata deklaroi kërkesat të papranueshme. Ajo vuri në dukje në veçanti që aplikantët ishin ankuar për zgjedhjet e ardhshme. Duke supozuar që ata kishin artikuluar mjaft ankesa të qarta për sa i përket përjashtimit të mundshëm nga ato zgjedhje, Gjykata konstatoi se ata nuk kishin arritur të materializonin faktet e nevojshme për të vërtetuar ankesat e tyre pasi që më vonë nuk kishin konfirmuar se ishin në burg pas dënimit në datën e zgjedhjeve në fjalë. Firth dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar 12 gusht 2014 Ky rast kishte të bënte me dhjetë të burgosur të cilët, si pasojë automatike e dënimeve të tyre dhe mbajtjes në bazë të dënimeve me burgim, nuk ishin në gjendje të votonin në zgjedhjet për Parlamentin Evropian më 4 qershor 2009. Gjykata njohu hapat e ndërmarrë në Mbretërinë e Bashkuar me publikimin e një projektligji dhe raportin e Komitetit të Përbashkët Parlamentar të caktuar për të shqyrtuar projektligjin. Duke pasur parasysh, megjithatë, se legjislacioni mbeti i pandryshuar, ajo arriti në përfundimin se kishte pasur shkelje të Nenit 3 të Protokollit nr. 1 sepse rasti ishte identike me Greens dhe M.T. (Shih më lart). Gjykata hodhi poshtë kërkesën e aplikantëve për kompensim dhe shpenzime ligjore.⁶⁹³ Si në aktgjykimet e mëparshme në lidhje me të drejtën e të burgosurve për të votuar, **ajo vendosi se gjetja e një shkeljeje përbënte një kënaqje të mjaftueshme të drejtë me çdo dëmtim jo material që e pësojnë aplikantët. Sa i përket kërkesës së aplikantëve për kostot ligjore, Gjykata iu referua komenteve të saj në aktgjykimin Greens dhe M.T.,** paragrafi 120, ku kishte treguar që nuk do të kishte gjasë për të kompensuar kostot në rastet e ardhshme të ndjekjes. Ajo shpjegoi se nga aplikantët e tanishëm, në paraqitjen e kërkesave të tyre, u kërkohej vetëm të citonin Nenin 3 të Protokollit 1 të Konventës, duke pretenduar se ata ishin ndaluar në bazë të një dënimi me burgim të datës së zgjedhjeve në fjalë dhe konfirmojnë që ata përndryshe kishin të drejtë të votonin në ato zgjedhje.⁶⁹⁴ Gjykata konstatoi se paraqitja e një kërkesë të tillë ishte e drejtpërdrejtë dhe nuk kërkonte ndihmë juridike. Prandaj, ajo arriti në përfundimin se kostot ligjore të pretenduara nuk ishin bërë në mënyrë të arsyeshme dhe domosdoshmërisht.⁶⁹⁵ McHugh dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar 10 shkurt 2015 Ky rast kishte të bënte me 1.015 të burgosur të cilët, si pasojë automatike e dënimeve të tyre dhe mbajtjes në bazë të dënimeve me burgim, nuk ishin në gjendje të votonin në zgjedhje. Gjykata arriti në përfundimin se kishte pasur shkelje të Nenit 3 të Protokollit nr. 1 sepse rasti ishte identik me rastet e tjera të votimit të të burgosurve në të cilat ishte konstatuar shkelje e së drejtës për të votuar (shih më lart) dhe legjislacioni përkatës

⁶⁹² Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁹³ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁹⁴ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁹⁵ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

nuk ishte ndryshuar ende. Ajo hodhi poshtë kërkesën e aplikantëve për kompensim dhe shpenzime ligjore. Shih edhe raste, të kohëve më të fundit: Millbank dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar, aktgjykimi i 30 qershorit 2016; Miller dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar, aktgjykimi (Komiteti) i 11 prillit 2019. Moohan k. Mbretërisë së Bashkuar dhe Gillon k. Mbretërisë së Bashkuar 13 qershor 2017 (vendim mbi pranueshmërinë) Aplikantët, të cilët po vuanin dënimet me burg, nuk kishin të drejtë të votonin në referendumin e pavarësisë të organizuar në Skoci më 18 shtator 2014 pasi që legjislacioni i brendshëm përkatës përcaktonte që një person i dënuar ishte ligjërisht i paafët për të votuar në referendumin nëse ishte, në datën e referendumi, i ndaluar në një institucion penal në zbatim të dënimit të shqiptuar ndaj tij.⁶⁹⁶ Fletë faktesh - E drejta e të 4 Frodl k. Austrisë 8 prill 2010 Aplikanti ishte një i burgosur që vuante një dënim me burg të përjetshëm për vrasje në Austri, i cili, sipas Aktit Zgjedhor të Asamblesë Kombëtare - i cili parashikonte që një i burgosur që vuante një dënim me burgim për më shumë se një vit për një veprë të kryer me dashje nuk lejohet të votonte - i ishte hequr e drejta. Gjykata vendosi se kishte pasur shkelje të Nenit 3 të Protokollit Nr. 1. Ajo vuri në dukje se dispozita për heqjen e së drejtës për të votuar të përcaktuar në seksionin 22 të Aktit Zgjedhor të Asamblesë Kombëtare ishte më i detajuar sesa dispozitat që kishin qenë të zbatueshme në rastin e Hirst (n° 2) k. Mbretërisë së Bashkuar (Shih më lart). Ajo nuk zbatohej automatikisht për të gjithë të burgosurit, por vetëm për ata që u dha një dënim me burg prej më shumë se një viti për veprat e kryera me dashje. Sidoqoftë, dispozita në fjalë nuk plotësonte të gjitha kriteret që Gjykata kishte vendosur që një masë e heqjes së të drejtës të ishte në përputhje me Konventën, përkatësisht që vendimi për heqjen e së drejtës për të votuar të merrret nga një gjyqtar, duke marrë parasysh rrethanat specifike të rastit dhe se duhet të ketë një lidhje midis veprës së kryer dhe çështjeve që lidhen me zgjedhjet dhe institucionet demokratike. Këto kritere i shërbyen qëllimit për të vendosur heqjen e së drejtës për të votuar si përjashtim, madje edhe për të burgosurit e dënuar. Sidoqoftë, asnjë lidhje e tillë nuk ekzistonte në bazë të dispozitave ligjore, sipas të cilave aplikantit i ishte hequr e drejta.⁶⁹⁷ Scoppola (nr. 3) k. Italisë 22 maj 2012 (Dhoma e Madhe) Aplikanti u ankua se ndalimi i funksionit publik të vendosur ndaj tij si rezultat i dënimit të tij me burgim të përjetshëm për vrasje kishte arritur nivelin e marrjes së përhershme të së drejtës së tij për të votuar. Në vitin 2002⁶⁹⁸, një gjykatë assize e kishte dënuar aplikantin me burgim të përjetshëm për vrasje, vrasje të mbetur në tentativë, keqtrajtimit të anëtarëve të familjes së tij dhe armëmbajtje pa leje. Sipas ligjit italian dënimi i tij me burgim të përjetshëm përfshinte një ndalim të përjetshëm për ushtrim të funksioneve publike, i cili nga ana tjetër nënkuptoi marrjen e përhershme të së drejtës së tij për të votuar. Gjykata vendosi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 3 të Protokollit Nr. 1. Ajo konstatoi veçanërisht se sipas ligjit italian vetëm të burgosurit e dënuar për vepra të caktuara kundër shtetit ose sistemit gjyqësor, ose të dënuar me të paktën tre vjet burgim, humbën të drejtën për të votuar. Prandaj, nuk kishte asnjë masë të përgjithshme, automatike, pa diskriminim të llojit që e çoi Gjykatën të konstatonte një shkelje të Nenit 3 të Protokollit Nr. 1 në Hirst (Nr. 2) k. Mbretërisë së Bashkuar aktgjykimi i tetorit 2005

⁶⁹⁶ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁹⁷ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

⁶⁹⁸ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin "Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.

(shih më lart). Prandaj, Gjykata konfirmoi Hirst (Nr. 2), përsëri se mbajtja e përgjithshme, automatike dhe pa diskriminim e heqjes së të drejtës për të gjithë të burgosurit që vuajnë ndonjë dënim, pavarësisht nga natyra ose pesha e veprave të tyre, është e papajtueshme me Nenin 3 të Protokollit nr. 1. Sidoqoftë, ajo pranoi argumentin e bërë nga Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar, të cilës i ishte dhënë leja për të bërë parashtrime si palë e tretë, që secili shtet ka një diskrecion të gjerë për mënyrën se si e rregullon ndalimin, si për sa i përket llojeve të veprës që duhet të rezultojnë në humbjen e së drejtës për të votuar dhe nëse heqja e të drejtës duhet të urdhërohet nga një gjyqtar në rast individual ose duhet të rezultojë nga zbatimimi i përgjithshëm i një ligji.⁶⁹⁹

Autorja: *“E drejta për të votuar e të burgosurve është shumë e rëndësishme si një nga të drejtat themelore të njeriut e cila nuk duhet ti mohohet askujt. Duhet pasur kujdes me këtë të drejtë të mos abuzohet nga shteti dhe autoriteti i drejtimit të burgjeve për ti kanosur dhe detyruar të burgosurit, apo ti premtojnë se do ti lirojnë, apo do u ulin dënimin, të votojnë për partinë në pushtet. Monitorimi duhet të shtrihet dhe në këto vende, kryesisht dhe Avokati i Popullit me Komisioneret e saj, duhet të ketë një rol në këto raste, për mos abuzim nga ana e pushtetit, pasi ky autoritet ka të drejtë të futet dhe në ambientet e burgjeve”.*

*Në Shqipëri, kjo e drejtë u është realizuar; të burgosurit kanë votuar dhe kanë shprehur vullnetin e tyre.”*⁷⁰⁰

9.2 E drejta për zgjedhje të lira

Sipas Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, kushdo ka të drejtë të zgjedhë qeverinë e vendit të tij me votë të fshehtë. Pa këtë, nuk mund të ketë zgjedhje të lira dhe të ndershme.⁷⁰¹

E drejta për zgjedhje të lira është thelbësore për të pasur një demokraci efektive dhe kuptimplote të bazuar në sundimin e ligjit.

Vendimet e Gjykatës Evropiane i kanë detyruar shtetet të mbrojnë zgjedhjen e lirë të njerëzve për përfaqësuesit e tyre dhe të mbështesin të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje.⁷⁰²

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka luajtur një rol vendimtar në mënyrën se si interpretohet Neni 3 i Protokollit Nr. 1, proces i cili buroi nga detyrimi institucional për të mbrojtur të drejtat individuale. Sot askush nuk ka gjasa të vërë në dyshim se e drejta për të votuar dhe e drejta për t'u kandiduar në zgjedhje janë të drejta themelore që mund të thirren nga individët.⁷⁰³

Protokolli 1, Neni 3 kërkon që qeveria të mbështesë të drejtën tuaj për shprehje të lirë

Protokolli 1, Neni 3 i Aktit të të Drejtave të Njeriut kërkon që qeveria të mbështesë të drejtën tuaj për shprehje të lirë duke mbajtur zgjedhje të lira në intervale të arsyeshme. Këto zgjedhje duhet t'ju mundësojnë të votoni në fshehtësi.⁷⁰⁴

Kufizime të së drejtës së votës

E drejta për zgjedhje të lira është absolute. Kjo do të thotë se nuk duhet të kufizohet kurrë në asnjë mënyrë.

⁶⁹⁹ Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin “Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimin dhe trajtimin degradues”. Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Prisoners_vote_SQI

⁷⁰⁰ Arjana Llano, menimi i autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁷⁰¹ <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>

⁷⁰² <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>

⁷⁰³ Eszter Bodnár <https://law.unimelb.edu.au/centres/errn/about/past-events/european-human-rights>

⁷⁰⁴ <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>

Megjithatë, qeveria mund të vendosë disa kufizime në mënyrën se si mbahen zgjedhjet. Ajo gjithashtu mund të vendosë se çfarë lloj sistemi zgjedhor të ketë - siç është "i pari që kalon postin", si në zgjedhjet e përgjithshme në Mbretërinë e Bashkuar, ose përfaqësimi proporcional.

Të burgosurit që vuajnë dënimin me burgim në Mbretërinë e Bashkuar nuk kanë të drejtë vote. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka vendosur që një ndalim i përgjithshëm për të gjithë të burgosurit që vuajnë dënimin nuk është i pajtueshëm me Nenin 3 të Protokollit 1, por se vendet duhet të kenë diskrecion të gjerë për këtë çështje dhe se të burgosurit të cilëve u mohohet e drejta e votës nuk kanë të drejtë për kompensim.

Këto vendime nuk ndikojnë drejtpërdrejt në ligjin e Mbretërisë së Bashkuar: Parlamenti do të duhet të vendosë ende nëse dhe si ta ndryshojë legjislacionin mbi votimin e të burgosurve. Një projektligj u botua në vitin 2012 i cili jepte tre mundësi: një ndalim për të burgosurit e dënuar me katër vjet ose më shumë; një ndalim për të burgosurit e dënuar me më shumë se gjashtë muaj; dhe vazhdimin e ndalimit të përgjithshëm. Megjithatë, Parlamenti nuk ka votuar për projektligjin dhe Qeveria nuk ka njoftuar ndonjë plan tjetër për të ndryshuar legjislacionin që mbulon ndalimin.⁷⁰⁵

Çfarë thotë ligji

Protokolli 1, Neni 3: E drejta për zgjedhje të lira

Palët e Larta Kontraktuese zotohen të zhvillojnë zgjedhje të lira në intervale të arsyeshme me votim të fshehtë, në kushte që do të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të popullit në zgjedhjen e legjislaturës.⁷⁰⁶

*E drejta e votës për të burgosurit është e lirë, ndersa e drejta për tu zgjedhur është e kufizuar, për sa kohë që të jenë kufizuar të drejtat dhe liria nuk mund të jesh në garë për kandidim, të bësh fushata elektoreale dhe të marrësh donacionet që mund të dhurohen dhe të ushtrosh të gjitha të drejtat e tjera gjatë fushatave, derisa të është kufizuar liria, të privohet kjo e drejtë deri sa ta fitosh me vendim të formës së prerë pafajësinë.*⁷⁰⁷

Autorja: "Zgjedhje të lira do të thotë, që individët e shoqërisë njerëzore të vendosin vetë për fatin e vendit të tyre, të pakanosur për të votuar, nga askush, është e drejtë e pajetërsueshme e padhunueshme për të vendosur vetë cilin subjekt politik do të votojnë." Zgjedhje të pandikuara nga faktorë të brendshëm për të arritur një rezultat, i cili nuk tregon meritokraci. Zgjedhje pa blerje vote, duke përfutur nga shtresat e vulnerabilitetit ekonomik për të ndikuar në votat e tyre, kjo nuk tregon demokraci dhe meritokraci. Keto probleme pothuajse hasen kudo por në shtetet e zhvilluara dhe demokratike, respektohen të drejtat që janë garantuar nga Kushtetuta, Konventa Evropiane Te Drejtave të Njeriut dhe aktet e tjera Nderkometare, Karta Fundamentale e Bashkimit Evropian. Zgjedhje të lira pa censurë në votime, kanosje.. Në demokraci është individi që vendos fatet e vendit të tij." Nëse individët nuk do jenë të lirë në votime, atëherë nuk është individi i duhur në krye të shtetit, shtetasit dinë ta bëjnë diferencën për subjektin e duhur dhe kantidatin e duhur.

Do të ishte mirë që të ishte vendosur sistemi mazhoritar, ku të votohet për kandidatin dhe gjithkush do të kishte vota me meritë individuale dhe jo nga partia. Kjo bën që në fund të

⁷⁰⁵ <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>

⁷⁰⁶ <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections> Ky tekst është marrë direkt nga Akti i të Drejtave të Njeriut.

⁷⁰⁷ Arjana llano, mendimi I autores E drejta zgjedhore Evropiane

ishte zgjedhur kandidati I duhur.” Shpresojmë që të bëhen ndryshime në të ardhmen për sistemin zgjedhor.⁷⁰⁸”

9.3 Vendimi I Gjykatës (Dhoma e Madhe)

19 Nëntor 2024 (*)

(Mospërbushja e detyrimeve nga një Shtet Anëtar – Neni 20 TFBE⁷⁰⁹ – Shtetësia e Bashkimit – Neni 21 TFBE – E drejta për të lëvizur dhe banuar lirisht brenda territorit të Shteteve Anëtare – Neni 22 TFBE – E drejta për të votuar dhe për t’u kandiduar në zgjedhjet komunale dhe të Parlamentit Europian në Shtetin Anëtar të rezidencës sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti – Shtetas të Bashkimit që banojnë në një Shtet Anëtar shtetas të të cilit nuk janë – Mungesa e së drejtës për t’u bërë anëtar i një partie politike – Nenet 2 dhe 10 TBE – Parimi demokratik – Neni 4(2) TBE – Respekti për identitetin kombëtar të Shteteve Anëtare – Neni 12 i Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Europian – Roli i partive politike në shprehjen e vullnetit të qytetarëve të Bashkimit)

Në Rastin C-808/21,

PADIA për mospërbushje të detyrimeve sipas Nenit 258 TFBE, e ngritur më 21 Dhjetor 2021, Komisioni Europian, i përfaqësuar nga P. Ondrůšek, J. Tomkin dhe A. Szymkowska, duke vepruar si Agjentë, kërkuar kundër Republika Çeke, e përfaqësuar nga A. Edelmánová, T. Müller, M. Smolek dhe J. Vlácil, duke vepruar si Agjentë, i pandehur, e mbështetur nga:

Republika e Polonisë, e përfaqësuar nga B. Majczyna, E. Borawska-Kędzierska dhe A. Siwek-Ślusarek, duke vepruar si Agjentë, ndërhyrës, GJYKATA (Dhoma e Madhe),⁷¹⁰ e përbërë nga K. Lenaerts, Kryetar, T. von Danwitz, Zëvendës-president, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M.L. Arastey Sahún, A. Kumin dhe D. Gratsias, Kryetarë të Dhomave, E. Regan, I. Ziemele (Raportues), Z. Csehi dhe O. Spineanu-Matei, Gjyqtarë, Avokat i Përgjithshëm: J. Richard de la Tour, Regjistruar: C. Strömholm, Administrator, duke pasur parasysh procedurën me shkrim dhe më tej seancën dëgjimore më 12 shtator 2023⁷¹¹, pasi dëgjoi Mendimin e Avokatit të Përgjithshëm në seancën dëgjimore më 11 janar 2024, jep sa vijon

Vendim

1 Me kërkesën e tij, Komisioni Evropian i kërkon Gjykatës të deklarojë se, duke u mohuar qytetarëve të BE-së që nuk janë shtetas çekë, por që banojnë në Republikën Çeke të drejtën për t’u bërë anëtarë të një partie politike ose lëvizjeje politike, Republika Çeke nuk ka përbushur detyrimet e saj sipas Nenit 22 të TFBE-së.

Konteksti ligjor

E drejta ndërkombëtare

⁷⁰⁸ Arjana Ilano, mendimi I autores E drejta zgjedhore Evropiane

⁷⁰⁹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹⁰ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹¹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

2 Neni 11 i Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore, nënshkruar në Romë më 4 nëntor 1950 ('KEDNJ'), titullohet 'Liria e tubimit dhe e shoqërimit' dhe parashikon:⁷¹²

'1. Kushdo ka të drejtën e lirisë së tubimit paqësor dhe të lirisë së shoqërimit me të tjerët, duke përfshirë të drejtën për të formuar dhe për t'u bashkuar me sindikata për mbrojtjen e interesave të tij.

2. Asnjë kufizim nuk do të vendoset në ushtrimin e këtyre të drejtave përveç atyre që përcaktohen me ligj dhe janë të nevojshme në një shoqëri demokratike në interes të sigurisë kombëtare ose sigurisë publike, për parandalimin e çrregullimeve ose krimit, për mbrojtjen e shëndetit ose moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve. Ky nen nuk do të pengojë vendosjen e kufizimeve të ligjshme mbi ushtrimin e këtyre të drejtave nga anëtarët e forcave të armatosura, të policisë ose të administratës së shtetit.

3 Sipas nenit 16 të KEDNJ-së, të titulluar "Kufizime mbi aktivitetin politik të të huajve":

"Asgjë në nenet 10, 11 dhe 14 nuk do të konsiderohet si pengesë e Palëve të Larta Kontraktuese nga vendosja e kufizimeve mbi aktivitetin politik të të huajve."

4 Neni 3 i Protokollit Shtesë të KEDNJ-së, i nënshkruar në Paris më 20 mars 1952, i titulluar "E drejta për zgjedhje të lira", është formuluar si më poshtë:⁷¹³

"Palët e Larta Kontraktuese zotohen të zhvillojnë zgjedhje të lira në intervale të arsyeshme me votim të fshehtë, në kushte që do të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të popullit në zgjedhjen e legjislaturës."⁷¹⁴

9.4 Vlerat e e Bashkimit Evropian sipas Traktateve

Traktatet e BE-së dhe FBE-së

5 Neni 2 TBE parashikon:

"Bashkimi [Evropian] është themeluar mbi vlerat e respektit për dinjitetin njerëzor, lirinë, demokracinë, barazinë, sundimin e ligjit dhe respektimin e të drejtave të njeriut, duke përfshirë të drejtat e personave që i përkasin minoriteteve. Këto vlera janë të përbashkëta për Shtetet Anëtare në një shoqëri në të cilën mbizotërojnë pluralizmi, mosdiskriminimi, toleranca, drejtësia, solidariteti dhe barazia midis grave dhe burrave."⁷¹⁵

6 Neni 4(1) dhe (2) i TBE-së thotë si më poshtë:

'1. Në përputhje me Nenin 5, kompetencat që nuk i janë dhënë Bashkimit në Traktate mbeten Shteteve Anëtare.

2. Bashkimi respekton barazinë e Shteteve Anëtare para Traktateve, si dhe identitetet e tyre kombëtare, të natyrshme në strukturat e tyre themelore, politike dhe kushtetuese, përfshirë vetëqeverisjen rajonale dhe lokale. Ai respekton funksionet e tyre thelbësore shtetërore, duke përfshirë sigurimin e integritetit territorial të Shtetit, ruajtjen e rendit

⁷¹² <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹³ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹⁴ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹⁵ Karta Fundamentale e të Drejtave të Bashkimit Evropian
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

dhe ligjit dhe mbrojtjen e sigurisë kombëtare. Në veçanti, siguria kombëtare mbetet përgjegjësi e vetme e secilit Shtet Anëtar.⁷¹⁶

Neni 5(1) dhe (2) i TBE-së parashikon:

‘1. Kufijtë e kompetencave të Unionit rregullohen nga parimi i dhënies së kompetencave. Përdorimi i kompetencave të Unionit rregullohet nga parimet e subsidiaritetit dhe proporcionalitetit.⁷¹⁷

2. Sipas parimit të dhënies së kompetencave, Unioni vepron vetëm brenda kufijve të kompetencave që i janë dhënë nga Shtetet Anëtare në Traktate për të arritur objektivat e përcaktuara në to. Kompetencat që nuk i janë dhënë Unionit në Traktate mbeten Shteteve Anëtare.’

8 Neni 10 i TBE-së parashikon:

‘1. Funksionimi i Unionit bazohet në demokracinë përfaqësuese.

2. Qytetarët përfaqësohen drejtpërdrejt në nivelin e Unionit në Parlamentin Evropian.

Shtetet Anëtare përfaqësohen në Këshillin Evropian nga Kryetarët e Shteteve ose Qeverive të tyre dhe në Këshill [të Bashkimit Evropian] nga qeveritë e tyre, të cilat vetë janë përgjegjëse në mënyrë demokratike ose para Parlamenteve të tyre kombëtare, ose para qytetarëve të tyre⁷¹⁸.

3. Çdo qytetar ka të drejtë të marrë pjesë në jetën demokratike të Unionit. Vendimet duhet të merren sa më hapur dhe sa më afër qytetarit.

4. Partitë politike në nivel evropian kontribuojnë në formimin e vetëdijes politike evropiane dhe në shprehjen e vullnetit të qytetarëve të Bashkimit.’

9 Paragrafi i parë i Nenit 18 TFBE thotë:

‘Brenda fushëveprimit të Traktateve, dhe pa cenuar ndonjë dispozitë të veçantë të përmbajtur në to, çdo diskriminim për shkak të kombësisë është i ndaluar.’

10 Neni 20 TFBE thotë si më poshtë:

‘1. Me anë të kësaj vendoset shtetësia e Bashkimit. Çdo person që mban shtetësinë e një Shteti Anëtar është shtetas i Bashkimit. Shtetësia e Bashkimit është shtesë e shtetësisë kombëtare dhe nuk e zëvendëson atë.

2. Qytetarët e Bashkimit gëzojnë të drejtat dhe u nënshtrohen detyrimeve të parashikuara në Traktate. Ata kanë, ndër të tjera:⁷¹⁹

...(b) të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian dhe në zgjedhjet komunale në Shtetin e tyre Anëtar të banimit, sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti;⁷²⁰

Këto të drejta ushtrohen në përputhje me kushtet dhe kufizimet e përcaktuara nga Traktatet dhe nga masat e miratuara në bazë të tyre.⁷²¹

⁷¹⁶ Karta Fundamentale e të Drejtave të Bashkimit Evropian

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹⁷ Karta Fundamentale e të Drejtave të Bashkimit Evropian

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹⁸ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷¹⁹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷²⁰ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷²¹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

11 Neni 21(1) i TFBE-së parashikon:

‘Çdo qytetar i Bashkimit ka të drejtë të lëvizë dhe të banojë lirisht brenda territorit të Shteteve Anëtare, në varësi të kufizimeve dhe kushteve të përcaktuara në Traktate dhe nga masat e miratuara për t'i dhënë atyre fuqi.’

12 Neni 22 i TFBE-së parashikon:

‘1. Çdo qytetar i Bashkimit që banon në një Shtet Anëtar, shtetas i të cilit nuk është, ka të drejtë të votojë dhe të kandidojë në zgjedhjet komunale në Shtetin Anëtar ku banon, sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti. Kjo e drejtë ushtrohet në varësi të rregullimeve të hollësishme të miratuara nga Këshilli, i cili vepron unanimisht në përputhje me një procedurë të veçantë legjislative dhe pas konsultimit me Parlamentin Evropian; këto rregullime mund të parashikojnë përjashtime kur justifikohen nga probleme specifike për një Shtet Anëtar.

2. Pa cenuar Nenin 223(1) dhe dispozitat e miratuara për zbatimin e tij, çdo qytetar i Bashkimit që banon në një Shtet Anëtar, shtetas i të cilit nuk është, ka të drejtë të votojë dhe të kandidojë në zgjedhjet për Parlamentin Evropian në Shtetin Anëtar ku banon, sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti. Kjo e drejtë ushtrohet në varësi të rregullimeve të hollësishme të miratuara nga Këshilli, i cili vepron unanimisht në përputhje me një procedurë të posaçme legjislative dhe pas konsultimit me Parlamentin Evropian; këto rregullime mund të parashikojnë përjashtime kur justifikohen nga probleme specifike për një Shtet Anëtar.’

9.5 Karta Fundamentale e të Drejtave të Bashkimit Evropian

Kjo Kartë është akti më rëndësishëm i Bashkimit Evropian në nenin

Neni 12 i Kartës së të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian (‘Karta’), i titulluar ‘Liria e tubimit dhe e shoqërimit’, thotë si më poshtë:

‘1. Kushdo ka të drejtën e lirisë së tubimit paqësor dhe të lirisë së shoqërimit në të gjitha nivelet, veçanërisht në çështjet politike, sindikale dhe qytetare, që nënkupton të drejtën e kujtudo për të formuar dhe për t'u bashkuar me sindikatat për mbrojtjen e interesave të tij ose të saj.

2. Partitë politike në nivel të Unionit kontribuojnë në shprehjen e vullnetit politik të qytetarëve të Unionit.’⁷²²

14 Neni 39 i Kartës, i titulluar ‘E drejta për të votuar dhe për t’u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian’, parashikon:

‘1. Çdo qytetar i Unionit ka të drejtë të votojë dhe të kandidojë në zgjedhjet për Parlamentin Evropian në Shtetin Anëtar ku ai ose ajo banon, sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti.’⁷²³

2. Anëtarët e Parlamentit Evropian zgjidhen me votim të drejtpërdrejtë universal me votim të lirë dhe të fshehtë.’

15 Sipas Nenit 40 të Kartës, të titulluar

0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968

⁷²² Karta Fundamentale e të Drejtave të Bashkimit Evropian

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷²³ Karta Fundamentale e të Drejtave të Bashkimit Evropian

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

Direktiva e Këshillit 93/109/KE e 6 dhjetorit 1993 që përcakton rregullime të hollësishme për ushtrimin e të drejtës së votës dhe të kandidimit në zgjedhjet për Parlamentin Evropian për qytetarët e Bashkimit që banojnë në një Shtet Anëtar, shtetas të të cilit nuk janë (OJ 1993 L 329, f. 34), siç është ndryshuar nga Direktiva e Këshillit 2013/1/BE e 20 dhjetorit 2012 (OJ 2013 L 26, f. 27) ('Direktiva 93/109'), thotë, në recitalin e tretë deri në të shtatë të saj:⁷²⁴

‘Meqenëse e drejta për të votuar dhe për t’u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian në Shtetin Anëtar të rezidencës, e përcaktuar në nenin 8b(2) [KE], është një shembull i zbatimit të parimit të mosdiskriminimit midis shtetasve dhe jo-shtetasve dhe një rrjedhojë e së drejtës për të lëvizur dhe banuar lirisht të sanksionuar në nenin 8a [KE];⁷²⁵

Ndërsa Neni 8b(2) [KE] merret vetëm me mundësinë e ushtrimit të së drejtës së votës dhe të kandidimit në zgjedhjet për Parlamentin Evropian, pa cenuar Nenin 138(3) [KE], i cili parashikon vendosjen e një procedure uniforme në të gjitha Shtetet Anëtare për këto zgjedhje; ndërsa në thelb synon të heqë kërkesën e kombësisë që aktualisht duhet të përmbushet në shumicën e Shteteve Anëtare për të ushtruar këto të drejta;⁷²⁶

Meqenëse zbatimi i Nenit 8b(2) [KE] nuk supozon harmonizimin e sistemeve zgjedhore të Shteteve Anëtare; ndërsa, për më tepër, për të marrë parasysh parimin e proporcionalitetit të përcaktuar në paragrafin e tretë të Nenit 3b [KE], përmbajtja e legjislacionit komunitar në këtë fushë nuk duhet të shkojë përtej asaj që është e nevojshme për të arritur objektivin e Nenit 8b(2) [KE];

Ndërsa qëllimi i Nenit 8b(2) [KE] është të sigurojë që të gjithë qytetarët e Bashkimit, pavarësisht nëse janë apo jo shtetas të Shtetit Anëtar në të cilin banojnë, të mund të ushtrojnë në atë Shtet të drejtën e tyre për të votuar dhe për t’u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian në të njëjtat kushte; ndërsa kushtet që zbatohen për jo-shtetasit, duke përfshirë ato që lidhen me periudhën dhe provën e qëndrimit, duhet të jenë identike me ato, nëse ka, që zbatohen për shtetasit e Shtetit Anëtar në fjalë;⁷²⁷

Meqenëse Neni 8b(2) [KE] parashikon të drejtën për të votuar dhe për t’u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian në Shtetin Anëtar të banimit, pa e zëvendësuar atë me të drejtën për të votuar dhe për t’u kandiduar në Shtetin Anëtar, shtetas i të cilit është shtetas; ndërsa liria e qytetarëve të Bashkimit për të zgjedhur Shtetin Anëtar në të cilin do të marrin pjesë në zgjedhjet evropiane duhet të respektohet, duke u kujdesur që kjo liri të mos abuzohet nga njerëz që votojnë ose kandidohen si kandidatë në më shumë se një vend.

17 Neni 1(1) i Direktivës 93/109 parashikon:

“Kjo Direktivë përcakton rregullimet e hollësishme me anë të të cilave qytetarët e Bashkimit që banojnë në një Shtet Anëtar, shtetas të të cilit nuk janë, mund të ushtrojnë

⁷²⁴ Council Directive 93/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng>

⁷²⁵ Council Directive 93/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng>

⁷²⁶ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng>

të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar atje në zgjedhjet për Parlamentin European.”⁷²⁸

18 Sipas Nenit 10(1) të asaj direktive:

“Kur paraqet kërkesën e tij për t'u kandiduar, një shtetas i Komunitetit duhet të paraqesë të njëjtat dokumente mbështetëse si një kandidat që është shtetas. Ai gjithashtu duhet të paraqesë një deklaratë zyrtare që deklaron:

(a) kombësinë e tij, datën dhe vendin e lindjes, adresën e fundit në Shtetin Anëtar të origjinës dhe adresën e tij në territorin zgjedhor të Shtetit Anëtar të banimit;

(b) se nuk kandidon si kandidat për zgjedhjet për Parlamentin European në asnjë Shtet tjetër Anëtar;⁷²⁹

(c) kur është e aplikueshme, lokaliteti ose zona zgjedhore në Shtetin Anëtar të origjinës në listën zgjedhore të së cilës emri i tij është regjistruar për herë të fundit, dhe⁷³⁰

(d) që nuk është privuar nga e drejta për të kandiduar në Shtetin Anëtar të origjinës nëpërmjet një vendimi gjyqësor individual ose një vendimi administrativ, me kusht që ky i fundit të mund t'i nënshtrohet mjeteve juridike.’

19 Neni 11(2) i asaj direktive thotë:

‘Nëse një personi i refuzohet hyrja në listën zgjedhore ose kërkesa e tij për të kandiduar refuzohet, personi në fjalë ka të drejtë për mjete juridike me të njëjtat kushte që përcakton legjislacioni i Shtetit Anëtar të banimit për votuesit dhe personat që kanë të drejtë të kandidojnë si kandidatë që janë shtetas të tij.’

Direktiva 94/80/KE

20 Recitalet e katërta, të pesta dhe të katërmbëdhjetë të Direktivës së Këshillit 94/80/KE të 19 dhjetorit 1994 që përcaktojnë rregullime të hollësishme për ushtrimin e të drejtës për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet komunale nga qytetarët e Bashkimit që banojnë në një Shtet Anëtar, shtetas të të cilit nuk janë (OJ 1994 L 368, f. 38) deklaron:

“Meqenëse zbatimi i Nenit 8b(1) [KE] nuk supozon harmonizim të plotë të sistemeve zgjedhore të Shteteve Anëtare; ndërsa qëllimi i kësaj dispozite është në thelb të heqë kërkesën e kombësisë sipas së cilës shumica e Shteteve Anëtare aktualisht e bëjnë ushtrimin e të drejtës për të votuar dhe për tu votuar.”⁷³¹

SPOSTOE ME LARTE KU KE KAZUSIN ;;???????????????

Padia

Pranueshmëria e padisë

⁷²⁸ Council Directive 93/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng>

⁷²⁹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷³⁰ Council Directive 93/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng> <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷³¹ Council Directive 93/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng> <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

Argumentet e palëve

37 Republika Çeke pohon se padia aktuale për mospërbushje detyrimesh është e papranueshme, pasi mospërbushja e pretenduar nuk mund të bazohet në Nenin 22 të TFBE-së. Kjo dispozitë kufizohet në zbatimin e parimit të mosdiskriminimit për shkak të kombësisë në të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje, ndërsa anëtarësimi në një parti politike ose lëvizje politike është një aspekt i ndryshëm i kushteve për ushtrimin e kësaj të drejte. Prandaj, Komisioni mbështetet në fakt, në mbështetje të padisë së tij, në shkellen e Nenit 18 të TFBE-së dhe, duke iu referuar kufizimeve mbi të drejtën e shoqërimit, në shkellen e kësaj të drejte, siç garantohet nga Neni 12(1) i Kartës.⁷³²

38 Në këtë drejtim, argumentohet se nuk është e qartë nga kërkesa se cilat janë çështjet ligjore mbi të cilat bazohet padia dhe nëse, përveç shkeljes së pretenduar të Nenit 22 të TFBE-së, Komisioni pretendon gjithashtu se Republika Çeke ka shkelur Nenin 18 të TFBE-së dhe Nenin 12(1) të Kartës.

39 Republika Çeke pohon se Komisioni në këtë mënyrë nuk i përmbushi kërkesat që rrjedhin nga jurisprudenca e Gjykatës, sipas së cilës Komisioni është i detyruar të përcaktojë në mënyrë koherente dhe të kuptueshme pikat thelbësore të ligjit dhe të faktit mbi të cilat bazohet padia, pika të cilat duhet të korrespondojnë me ato të ngritura nga ai institucion në fazën para-gjyqësore të procedurave. Komisioni nuk mund ta bazojë, në kërkesën e tij, dështimin e pretenduar të një Shteti Anëtar për të përmbushur ligjin e BE-së në dispozita të cilat nuk përmenden në formën e urdhrit të kërkuar në atë kërkesë dhe shkelja e të cilave nuk u pretendua në fazën para-gjyqësore të procedurave.

40 Komisioni kundërshton meritat e kësaj linje argumenti.

Gjetjet e Gjykatës

41 Duhet të kujtojmë se objekti i një padie sipas Nenit 258 të TFBE-së për mospërbushje të detyrimeve përcaktohet nga mendimi i arsyetuar i Komisionit, kështu që padia duhet të bazohet në të njëjtat baza dhe pretendime si ai mendim (vendimi i 28 qershorit 2022, Komisioni kundër Spanjës (Shkelje e ligjit të BE-së nga legjislatura), C-278/20, EU:C:2022:503, paragrafi 24 dhe jurisprudenca e cituar).⁷³³

42 Përveç kësaj, është e qartë nga jurisprudenca e vendosur në lidhje me Nenin 120(c) të Rregullores së Procedurës së Gjykatës së Drejtësisë se një kërkesë që fillon procedurat duhet të përcaktojë qartë dhe saktë objektin e procedurave dhe të përcaktojë një përmbledhje të pretendimeve ligjore në të cilat mbështetet, në mënyrë që t'i mundësojë të paditurit të përgatisë një mbrojtje dhe Gjykatës të vendosë mbi kërkesën⁷³⁴. Nga kjo rrjedh se pikat thelbësore të ligjit dhe të faktit mbi të cilat bazohet një padi e tillë duhet të tregohen në mënyrë koherente dhe të kuptueshme në vetë kërkesën dhe se format e kërkuara të urdhrit duhet të përcaktohen në mënyrë të qartë në mënyrë që Gjykata të mos vendosë ultra petita ose të mos vendosë për njërën nga pikat e kërkesës (vendimi i 8

⁷³² Council Directive 93/109/EC of 6 December 1993 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and stand as a candidate in elections to the European Parliament for citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1993/109/oj/eng?https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷³³ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷³⁴ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

marsit 2022, Komisioni kundër Mbretërisë së Bashkuar (Padi kundër mashtrimit me nënvlerësim), C-213/19, EU:C:2022:167, paragrafi 132 dhe jurisprudenca e cituar).

43 Gjykata ka vendosur gjithashtu se, kur ngrihet një padi sipas Nenit 258 të TFBE-së, kërkesa duhet të paraqesë ankesat në mënyrë koherente dhe të saktë, në mënyrë që Shteti Anëtar dhe Gjykata të mund të dinë saktësisht fushëveprimin e shkeljes së pretenduar të ligjit të BE-së, një kusht që duhet të përmbushet nëse Shteti Anëtar duhet të jetë në gjendje të paraqesë një mbrojtje efektive dhe Gjykata të përcaktojë nëse ka pasur shkelje të detyrimeve, siç pretendohet (vendimi i 8 marsit 2022, Komisioni kundër Mbretërisë së Bashkuar (Padi për të luftuar mashtrimin me nënvlerësim), C-213/19, EU:C:2022:167, paragrafi 133 dhe jurisprudenca e cituar).

44 Në veçanti, veprimi i Komisionit duhet të përmbajë një deklaratë koherente dhe të detajuar të arsyeve që e kanë çuar atë në përfundimin se Shteti Anëtar në fjalë nuk ka përmbushur një nga detyrimet e tij sipas ligjit të BE-së (vendimi i 5 qershorit 2023, Komisioni kundër Polonisë (Pavarësia dhe jeta private e gjyqtarëve), C-204/21, EU:C:2023:442, paragrafi 190 dhe jurisprudenca e cituar).⁷³⁵

45 Lidhur, në radhë të parë, me objektin e këtij veprimi për mospërmbushje detyrimesh, Komisioni deklaroi në formularin e urdhrat të kërkuar në kërkesën për iniciimin e procedurave se ankesa e tij ishte se Republika Çeke kishte shkelur Nenin 22 të TFBE-së për aq sa ai Shtet Anëtar u mohon qytetarëve të BE-së që nuk janë shtetas çekë, por që banojnë në territorin e tij të drejtën për t'u bërë anëtarë të një partie politike ose lëvizjeje politike.⁷³⁶

46 Kjo ankesë u shfaq në të vërtetë në letërën e njoftimit zyrtar dhe në mendimin e arsyetuar.

47 Sa i përket, së dyti, argumenteve të Republikës Çeke se formulimi i kërkesës për fillimin e procedurave nuk është koherent dhe i kuptueshëm dhe nuk i mundëson atij Shteti Anëtar të përcaktojë fushëveprimin e saktë të shkeljes së pretenduar të ligjit të BE-së.⁷³⁷

Kompetencat e KQZ-së lidhur me votimin nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë (Ndryshuar me ligjin nr. 81/2024, datë 26.7.2024)

Më tej, rrjedh se këta qytetarë të BE-së e gëzojnë këtë të drejtë "nën të njëjtat kushte" si shtetasit e Shtetit Anëtar në të cilin banojnë. Duke iu referuar kushteve që rregullojnë të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje, të zbatueshme për shtetasit e Shtetit Anëtar të banimit të një shtetasi të tillë të BE-së, Neni 22 i TFBE-së e ndalon atë Shtet Anëtar që ta bëjë ushtrimin e kësaj të drejte nga ai shtetas i BE-së të kushtëzuar nga kushte të tjera përveç atyre që zbatohen për shtetasit e vet.⁷³⁸

⁷³⁵ [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷³⁶ [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷³⁷ [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷³⁸ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷³⁹ [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷⁴⁰ [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷⁴¹ [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷⁴² *Rapporteur: Krzysztof Pater* Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections

96 Kështu, kjo dispozitë përcakton një rregull specifik të mosdiskriminimit për shkak të kombësisë, i zbatueshëm për ushtrimin e të drejtës për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet bashkiake dhe të Parlamentit Evropian (shih, në këtë kuptim, vendimet e 12 shtatorit 2006, *Spain v United Kingdom*, C-145/04, EU:C:2006:543, paragrafi 66; të 12 shtatorit 2006, *Eman dhe Sevinger*, C-300/04, EU:C:2006:545, paragrafi 53; dhe të 6 tetorit 2015, *Delvigne*, C-650/13, EU:C:2015:648, paragrafi 42) dhe, si pasojë, zbatohet për çdo masë kombëtare që shkakton një ndryshim në trajtim që mund të dëmtojë ushtrimin efektiv të këtyre të drejtave. Për më tepër, duhet theksuar se ky rregull i mosdiskriminimit është thjesht një shprehje specifike e njërit prej parimeve themelore të së drejtës së BE-së, përkatësisht parimit të përgjithshëm të barazisë (shih, me analogji, vendimin e 20 shkurtit 2024, *X (Mungesa e arsyeve për ndërprerje)*, C-715/20, EU:C:2024:139, paragrafi 43 dhe jurisprudenca e cituar).

98 Në përputhje me jurisprudencën e vendosur, paragrafi i parë i nenit 18 TFBE ka për qëllim të zbatohet në mënyrë të pavarur vetëm për situatat e rregulluara nga e drejta e BE-së në lidhje me të cilat Traktati FBE nuk përcakton rregulla specifike mbi mosdiskriminimin (vendimi i 15 korrikut 2021, Departamenti për Komunitetet në Irlandën e Veriut, C-709/20, EU:C:2021:602, paragrafi 65).

99 Republika Çeke, pra, nuk mund të pretendojë në mënyrë të vlefshme se legjislacioni kombëtar i përmendur në kërkesën e Komisionit bie brenda fushëveprimit të paragrafit të parë të Nenit 18 TFBE, dhe jo të Nenit 22 TFBE, të cilin ajo pretendon se zbatohet për një qytetar të BE-së që banon në një Shtet Anëtar, shtetas i të cilit ai ose ajo nuk është, vetëm pasi të ketë fituar statusin e votuesit ose kandidatit në zgjedhje.

100 Së fundmi, nga formulimi i Nenit 22 TFBE është e qartë se këto të drejta për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje duhet të ushtrohen në varësi të rregullimeve të hollësishme të miratuara nga Këshilli.⁷³⁹

101 Në këtë drejtim, Direktivat 93/109 dhe 94/80, të cilat u miratuan sipas Nenit 8b të KE-së, tani Neni 22 TFBE, përcaktojnë rregullime të hollësishme për ushtrimin e të drejtës për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian dhe në zgjedhjet komunale, përkatësisht.⁷⁴⁰

102 Është e vërtetë që këto direktiva – të cilat, siç duket nga recitali i pestë i Direktivës 93/109 dhe recitali i katërt i Direktivës 94/80, nuk kryejnë një harmonizim të plotë të sistemeve zgjedhore të Shteteve Anëtare – nuk përmbajnë dispozita që lidhen me kushtet për fitimin e anëtarësimit në një parti politike ose lëvizje politike nga qytetarët e BE-së që banojnë në një Shtet Anëtar, shtetas të të cilit nuk janë.

103 Megjithatë, fushëveprimi i këtyre direktivave nuk mund të kufizojë, as në mënyrë implicite, fushëveprimin e të drejtave dhe detyrimeve që rrjedhin nga Neni 22 i TFBE-së.⁷⁴¹ Në këtë drejtim, duhet të vërehet se rregulli specifik i mosdiskriminimit për shkak të kombësisë që përmbahet në atë dispozitë është formuluar në terma të përgjithshëm dhe, sipas vetë formulimit të Nenit 22 të TFBE-së, vetëm ushtrimi i të drejtave për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje të përcaktuara aty i nënshtrohet rregullimeve të hollësishme të miratuara nga Këshilli. Ndërsa këto rregullime mund të "parashikojnë përjashtime kur justifikohen nga probleme

⁷³⁹ *Rapporteur: Krzysztof Pater* Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections

⁷⁴⁰ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷⁴¹ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

specifike për një Shtet Anëtar", ato megjithatë, përveç në ato rrethana të veçanta, nuk mund të kenë efektin e minimimit të përgjithshëm të efektivitetit të këtyre të drejtave.⁷⁴²

104 Në këtë drejtim, megjithëse, në mungesë të dispozitave specifike në lidhje me kushtet sipas të cilave qytetarët e BE-së që banojnë në një Shtet Anëtar, shtetas të të cilit nuk janë, mund të bëhen anëtarë të partive politike ose lëvizjeve politike në atë Shtet Anëtar, përcaktimi i këtyre kushteve bie në kompetencën e Shteteve Anëtare, dhe kur ushtrojnë këtë kompetencë, ato duhet të përbushin detyrimet e tyre sipas ligjit të BE-së (shih, me analogji, vendimet e 2 marsit 2010, Rottmann, C-135/08, EU:C:2010:104, paragrafi 41 dhe jurisprudenca e cituar; të 14 dhjetorit 2021, Stolichna obshtina, rayon 'Pancharevo', C-490/20, EU:C:2021:1008, paragrafi 38; të 5 qershorit 2023, Komisioni kundër Polonisë (Pavarësia dhe jeta private e gjyqtarëve), C-204/21, EU:C:2023:442, paragrafi 63; dhe të 5 shtatorit 2023, Udlændinge- og Integrationsministeriet (Humbja e shtetësisë daneze), C-689/21, EU:C:2023:626, paragrafi 30 dhe jurisprudenca e cituar).

105 Kështu, ndërsa përbush rregullimet e përcaktuara në ato direktiva, një Shtet Anëtar Për më tepër, siç është e qartë nga paragrafi 114 më sipër, Neni 10(1) TBE parashikon që funksionimi i Bashkimit Evropian duhet të bazohet në parimin e demokracisë përfaqësuese, i cili i jep formë konkrete vlerës së demokracisë të përmendur në Nenin 2 TBE (vendimi i 19 dhjetorit 2019, Junqueras Viés, C-502/19, EU:C:2019:1115, paragrafi 63 dhe jurisprudenca e cituar).

162 Duke u garantuar qytetarëve të BE-së që banojnë në një Shtet Anëtar, shtetas të të cilit nuk janë, të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet komunale dhe të Parlamentit Evropian në atë Shtet Anëtar, në të njëjtat kushte si shtetasit e tij, Neni 22 TFBE u jep shprehje konkrete parimeve të demokracisë dhe, siç u theksua në paragrafin 97 më sipër, të trajtimit të barabartë të qytetarëve të BE-së, parime që janë pjesë integrale e identitetit dhe vlerave të përbashkëta të Bashkimit Evropian, të cilave u përmbahen Shtetet Anëtare dhe respektimin e të cilave duhet ta sigurojnë në territoret e tyre.⁷⁴³

163 Si pasojë, lejimi i qytetarëve të tillë të BE-së për t'u bërë anëtarë të një partie politike ose lëvizjeje politike në Shtetin e tyre Anëtar të banimit në mënyrë që të zbatojnë plotësisht parimet e demokracisë dhe trajtimit të barabartë nuk mund të konsiderohet si minim i identitetit kombëtar të atij Shteti Anëtar.⁷⁴⁴

164 Në dritën e të gjitha konsideratave të mësipërme, duhet të thuhet se, duke u mohuar qytetarëve të BE-së që nuk janë shtetas çekë, por që banojnë në Republikën Çeke, të drejtën për t'u bërë anëtarë të një partie politike ose lëvizjeje politike, Republika Çeke nuk ka përbushur detyrimet e saj sipas Nenit 22 TFBE.

Shpenzimet

165 Sipas Nenit 138(1) të Rregullores së Procedurës, pala e pasuksesshme duhet të urdhërohet të paguajë shpenzimet nëse ato janë kërkuar në paditë e palës së suksesshme. Meqenëse Republika Çeke nuk ka pasur sukses në këtë padi, ajo duhet të urdhërohet të mbajë shpenzimet e veta dhe të paguajë ato të Komisionit, në përputhje me formularin e urdhrit të kërkuar nga Komisioni.⁷⁴⁵

⁷⁴² [tps://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968)

⁷⁴³ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷⁴⁴ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>

⁷⁴⁵ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411>

166 Sipas Nenit 140(1) të këtyre rregullave, Shtetet Anëtare dhe institucionet që kanë ndërhyrë në procedurë do të mbajnë shpenzimet e tyre. Si pasojë, Republika e Polonisë do të mbajë shpenzimet e veta.

Mbi këto arsye, Gjykata (Dhoma e Madhe) me anë të kësaj:

1. Deklaron se, duke u mohuar qytetarëve të BE-së që nuk janë shtetas çekë, por që banojnë në Republikën Çeke, të drejtën për t'u bërë anëtarë të një partie politike ose lëvizjeje politike, Republika Çeke nuk ka përmbushur detyrimet e saj sipas Nenit 22 TFBE;

2. Urdhëron Republikën Çeke të mbajë shpenzimet e veta dhe të paguajë ato të shkaktuara nga Komisioni Evropian;⁷⁴⁶

3. Urdhëron Republikën e Polonisë të mbajë shpenzimet e veta.

9.6 E drejta për te votuar në zgjedhjet e Parlamentit Evropian personat me aftësi të kufizuar

Komiteti Ekonomik dhe Social Evropian (EESC), një organ këshillimor i BE-së, beson se ka për detyrë, në prag të zgjedhjeve të PE-së, t'u ofrojë institucioneve të BE-së, Shteteve Anëtare dhe qytetarëve të BE-së një pamje të plotë se si zbatohet në të vërtetë kjo e drejtë. EESC shpreson që në zgjedhjet e ardhshme në vitin 2024, asnjë qytetar i BE-së nuk do të privohet nga e drejta e votës për shkak të aftësisë së tij të kufizuar.⁷⁴⁷

1.2 Të dhënat për këtë raport u siguruan nga disa qindra persona, që përfaqësojnë një numër të konsiderueshëm institucionesh dhe organizatash nga 27 shtete anëtare (Mbretëria e Bashkuar nuk u konsiderua pasi do të largohet nga BE-ja më 29 mars 2019, para zgjedhjeve të Parlamentit Evropian të vitit 2019) - kryesisht autoritete publike në shtetet anëtare përgjegjëse për procesin zgjedhor dhe organizata që përfaqësojnë ose mbështesin personat me aftësi të kufizuara, por edhe anëtarë të Parlamentit Evropian nga Grupi Ndërkufitar i Personave me Aftësi të Kufizuara dhe përfaqësues të Forurit Evropian të Personave me Aftësi të Kufizuara.⁷⁴⁸

1.3 Fushat kryesore të raportit përbëhen nga një analizë e shkurtër ligjore fillestare e akteve themelore që sigurojnë që personat me aftësi të kufizuara të kenë të drejtën e votës (të cilat shpesh nuk mbështeten në jetën reale) dhe korniza ligjore për zgjedhjet e Parlamentit Evropian, së bashku me veprimet e mundshme në nivel të BE-së për të përmirësuar situatën. Më pas, raporti paraqet pengesat ligjore në nivel të Shteteve Anëtare të cilat i privojnë qytetarët e BE-së nga e drejta e votës për shkak të aftësisë së tyre të kufizuar, së bashku me shembuj të mirë të progresit të bërë vitet e fundit në shumë vende. Raporti më pas diskuton pengesat dhe gjithashtu paraqet disa praktika të mira (në kontekstin e personave me aftësi të kufizuara), së pari duke marrë në konsideratë fushat relevante për të gjitha vendet: aksesin në informacion gjatë periudhës parazgjedhore, organizimin e votimit në qendrat e votimit "të përgjithshme", fletët e votimit dhe aksesueshmërinë e tyre. Seksionet e mëposhtme mbulojnë zgjedhjet që ekzistojnë në një numër të kufizuar të Shteteve Anëtare - votimi i hershëm në qendrat e votimit të caktuara,

&pageIndex=0&doclang=en&mode=Ist&dir=&occ=first&part=1&cid=680968

⁷⁴⁶ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁴⁷ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁴⁸ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

votimi me postë, votimi me kuti votimi të lëvizshme, votimi me prokurë dhe votimi elektronik. Së fundmi, paraqiten disa aspekte që lidhen me rregullimet që u mundësojnë personave që qëndrojnë në spitale dhe institucione të kujdesit afatgjatë të votojnë, të drejtën e personave me aftësi të kufizuara për të votuar në vendet ku votimi është i detyrueshëm dhe procedurat në rastet kur një person me aftësi të kufizuara ka vendbanimin e tij të përhershëm në një vend të ndryshëm nga vendi i origjinës.⁷⁴⁹

1.4 Qëllimi i raportit nuk është të kritikojë asnjë nga vendet e BE-së. Përkundrazi, pjesa më e madhe e tij përbëhet nga shembuj pozitivë dhe rregullimet që kanë nevojë për përmirësime ose ndryshime zakonisht diskutohen pa përmendur vendet specifike të prekura nga një problem i veçantë.

1.5 Ky raport mbulon procedurat në zgjedhjet evropiane, por zgjidhje të ngjashme ose të njëjtat zbatohen gjithashtu në zgjedhjet parlamentare kombëtare, zgjedhjet lokale ose referendumet. KESE shpreson se ky raport do t'i ndihmojë vendet e BE-së të hartojnë zgjidhje gjithëpërfshirëse për të hequr barrierat ligjore dhe teknike (organizative) që pengojnë disa persona me aftësi të kufizuara të votojnë. EESC mbështetet në përdorimin e këtij informacioni nga organizatat e shoqërisë civile që kërkojnë të heqin pengesat në ushtrimin e të drejtave të votës nga personat me aftësi të kufizuara, dhe te autoritetet publike - shpesh nga niveli lokal - të cilat mund të zbatojnë shumë rregullime praktike pa ndryshime në ligjin kombëtar.⁷⁵⁰

4/35

2. Përfundime

2.1 Në secilin prej 27 vendeve të BE-së, ka ligje ose rregullime organizative që përjashtojnë disa votues me aftësi të kufizuara nga pjesëmarrja në zgjedhjet e PE-së.

2.1.1 Rreth 800 000 qytetarë të BE-së nga 16 shtete anëtare, për shkak të rregullave kombëtare, janë të privuar nga e drejta për të marrë pjesë në zgjedhjet e PE-së për shkak të aftësive të tyre të kufizuara ose problemeve të shëndetit mendor.

Shkalla e këtij fenomeni është shumë e pabarabartë në të gjitha vendet individuale.

2.1.2 Miliona qytetarë të BE-së nuk kanë mundësi të votojnë për shkak të rregullimeve organizative (barrierave teknike) të cilat nuk marrin parasysh nevojat që rrjedhin nga aftësia e tyre e kufizuar.

2.1.3 Vendi kryesor i votimit është qendra e votimit. Shumë persona me aftësi të kufizuara, edhe kur u jepet mundësia e formave alternative dhe më të përshtatshme të votimit, duan të votojnë në një qendër votimi, duke e njohur atë si formën më të mirë të pjesëmarrjes qytetare. Në 12 vende, kjo mund të mos jetë e mundur, meqenëse legjislacioni kombëtar nuk lejon që qendra e votimit e caktuar në bazë të vendbanimit të ndryshohet në një tjetër që mund të akomodojë më mirë llojin specifik të aftësisë së kufizuar. Në vende të tjera, pjesëmarrja në zgjedhje vështirësohet nga një numër kufizimesh në qendrat e votimit.⁷⁵¹

⁷⁴⁹ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵⁰ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵¹ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

2.1.4 Në tetë shtete anëtare, kushdo që nuk mund të shkojë në një qendër votimi nuk është në gjendje të votojë, pasi nuk ka mundësinë e një forme alternative të votimit (votim me postë, votim me kuti votimi të lëvizshme ose votim elektronik).

Korniza kryesore ndërkombëtare ligjore dhe politike që zbatohet për të drejtat e votimit të personave me aftësi të kufizuara

3.1 Aktet ligjore të Kombeve të Bashkuara

3.1.1 Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut u miratua nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së më

10 dhjetor 1948. Në nenin 21 thuhet se "Kushdo ka të drejtë të marrë pjesë në qeverisjen e vendit të tij, drejtpërdrejt ose nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur lirisht".

3.1.2 Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, i miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së më 16 dhjetor 1966, thotë në nenin 25 se "Çdo qytetar do të ketë të drejtën dhe mundësinë, pa asnjë nga dallimet e përmendura në nenin 2 dhe pa kufizime të paarsyeshme: ... (b) të votojë ... në zgjedhje të vërteta periodike"⁷⁵².

3.1.3 Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (CRPD), e miratuar në 2006, e cila hyri në fuqi më 3 maj 2008, është aktualisht akti më i rëndësishëm ligjor i OKB-së⁷⁵³

që lidhet me personat me aftësi të kufizuara. 3.1.3.1 Neni 29 i KDPAK-së2

kërkon në mënyrë të qartë nga Shtetet Palë të "sigurojnë që personat me aftësi të kufizuara mund të marrin pjesë në mënyrë efektive dhe të plotë në jetën politike dhe publike në mënyrë të barabartë me të tjerët, drejtpërdrejt ose nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur lirisht, duke përfshirë të drejtën dhe mundësinë ...

për të votuar" dhe përcakton një numër masash për ta mundësuar këtë të ndodhë, duke kërkuar që:⁷⁵⁴ "procedurat, mjediset dhe materialet e votimit [të jenë] të përshtatshme, të arritshme dhe të lehta për t'u kuptuar dhe përdorur"; e drejta e personave me aftësi të kufizuara për të votuar me votim të fshehtë ... pa frikësim" të mbrohet;

personave me aftësi të kufizuara t'u lejohej "ndihma në votim nga një person sipas zgjedhjes së tyre".

3.1.3.2 Neni 29 i KDPAK-së duhet të lexohet së bashku me Nenin 9 (Aksesueshmëria), i cili kërkon që "Ndërtesat, rrugët, transporti dhe mjediset e tjera të brendshme dhe të jashtme" të përdorura nga publiku të jenë të arritshme. Ky nen duhet të lexohet gjithashtu në lidhje me Nenin 12 (Njohje e barabartë para ligjit), i cili njih se "personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtën për t'u njohur kudo si persona para ligjit" dhe "gëzojnë aftësi ligjore në mënyrë të barabartë me të tjerët në të gjitha aspektet e jetës".

3.1.3.3 Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara deklaroi, në Komentin e tij të Përgjithshëm mbi Nenin 9, se personat me aftësi të kufizuara nuk do të ishin në gjendje të ushtronin të drejtat e tyre të garantuara nga

⁷⁵² *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report* European Economic and Social Committee OC/554 *Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵³ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report* European Economic and Social Committee OC/554 *Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵⁴ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report* European Economic and Social Committee OC/554 *Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

Neni 29 "nëse Shtetet palë nuk do të siguronin që procedurat, mjediset dhe materialet e votimit të ishin Konventa për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara është ratifikuar"⁷⁵⁵ të përshtatshme, të arritshme dhe të lehta për t'u kuptuar... Nëse jo, personat me aftësi të kufizuara privohen nga drejta e tyre për të marrë pjesë në procesin politik në mënyrë të barabartë." Në Komentin e Përgjithshëm mbi Nenin 12, Komiteti nënvizoi se "Për të realizuar plotësisht njohjen e barabartë të kapacitetit ligjor në të gjitha aspektet e jetës, është e rëndësishme të njihet aftësia ligjore e personave me aftësi të kufizuara në jetën publike dhe politike (Neni 29). Kjo do të thotë që aftësia e një personi për të marrë vendime nuk mund të jetë justifikim për çdo përjashtim të personave me aftësi të kufizuara nga ushtrimi i të drejtave të tyre politike, përfshirë të drejtën e votës".

3.2 Aktet ligjore të Bashkimit Evropian

3.2.1 Traktati mbi Funkcionimin e Bashkimit Evropian përcakton qartë, në Nenin 20(2)(b), se "Qytetarët e Bashkimit ... do të kenë, ndër të tjera: ... (b) të drejtën për të votuar ... në zgjedhjet për Parlamentin Evropian ... në Shtetin e tyre Anëtar të banimit, sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti".⁷⁵⁶

3.2.2 Karta e të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian konfirmon, në Nenin 39, të drejtën e të gjithë qytetarëve të BE-së për të votuar në zgjedhjet e Parlamentit Evropian. Në Nenin 21(1) Karta konfirmon se "Çdo diskriminim i bazuar në çdo bazë të tillë si ... aftësia e kufizuar ... do të ndalohej".

Neni 26 thotë se "Bashkimi i njëj dhe respekton të drejtën e personave me aftësi të kufizuara për të përfutur nga masat e hartuara për të siguruar pavarësinë e tyre, integrimin shoqëror dhe profesional dhe pjesëmarrjen në jetën e komunitetit".

3.3 Akte të tjera kryesore ligjore dhe politike

3.3.1 Neni 15 i Kartës Sociale Evropiane (e rishikuar)⁵ u garanton në mënyrë të qartë personave me aftësi të kufizuara "ushtrimin efektiv të së drejtës së tyre për pavarësi, integrim shoqëror dhe pjesëmarrje në jetën e komunitetit".

3.3.2 Deklarata Interpretuese e rishikuar e Komisionit të Venedikut për Kodin e Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore mbi Pjesëmarrjen e Personave me Aftësi të Kufizuara në Zgjedhje⁶ thotë se "personat me aftësi të kufizuara duhet ... të jenë në gjendje të ushtrojnë të drejtën e tyre për të votuar ... në mënyrë të barabartë me qytetarët e tjerë" dhe Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore⁷ vëren se "mund të parashikohen masa për privimin e individëve nga e drejta e tyre për të votuar" nëse kjo bazohet në paafësi mendore dhe me kusht që të vendoset me një vendim individual të një gjykate.

3.3.3 Rekomandimi i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, i miratuar më 16 nëntor 2011⁸, riafirmon se të gjithë personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtë të marrin pjesë në jetën politike dhe publike në mënyrë të barabartë me të tjerët. Ai gjithashtu nënvizon se fletët e votimit dhe mjediset e aksesueshme duhet të jenë të disponueshme në kohën e votimit.

Ratifikuar nga 19 shtete anëtare të BE-së.⁷⁵⁷

⁷⁵⁵ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵⁶ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵⁷ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

Miratur nga Këshilli për Zgjedhje Demokratike në takimin e tij të 39-të (Venecia, 15 dhjetor 2011) dhe nga Komisioni i Venecias në seancën e tij të 89-të plenare (Venecia, 16-17 dhjetor 2011).

Miratur nga Komisioni i Venecias në seancën e tij të 52-të (Venecia, 18-19 tetor 2002).

CM/Rec(2011)14.

7/35

3.3.4 Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut nuk përcakton të drejtën e votës; Megjithatë,⁷⁵⁸

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka përcaktuar se Neni 3 i Protokollit Nr. 1 garanton të drejtat individuale, përfshirë të drejtën e votës, dhe se tërheqja e kësaj të drejte duhet t'i nënshtrohet një vlerësimi të rreptë të proporcionalitetit. Në vendimin Alajos Kiss kundër Hungarisë⁹, Gjykata pranoi se e drejta e votës "është një fushë në të cilën, në përgjithësi, një hapësirë e gjerë vlerësimi duhet t'i jepet legjislaturës kombëtare në përcaktimin nëse kufizimet mbi të drejtën e votës mund të justifikohen në kohët moderne", por në të njëjtën kohë nënvizoi se nuk mund të pranohet "që një ndalim absolut i votimit nga çdo person nën kujdestari të pjesshme, pavarësisht nga aftësitë e tij ose të saj aktuale, bie brenda një hapësire vlerësimi të pranueshme", dhe se "nëse një kufizim mbi të drejtat themelore zbatohet për një grup veçanërisht të prekshëm në shoqëri, të cilët kanë vuajtur diskriminim të konsiderueshëm në të kaluarën, siç janë personat me aftësi të kufizuara mendore, atëherë hapësira e vlerësimit të Shtetit është dukshëm më e ngushtë dhe duhet të ketë arsye shumë të forta për kufizimet në fjalë". Më pas, Gjykata e konfirmoi këtë qëndrim në raste të tjera.⁷⁵⁹

9.7 Pjesëmarrja politike e personave me aftësi të kufizuara në BE

Mundësia për t'u përfshirë në jetën politike është në zemër të asaj që do të thotë të jetosh në një demokraci, qoftë duke kandiduar për poste të zgjedhura, duke u bashkuar me një parti politike, apo duke ndjekur lajmet politike në media⁷⁶⁰. Personat me aftësi të kufizuara janë qytetarë aktivë që janë të etur të marrin pjesë duke pasur parasysh mundësitë e duhura. Megjithatë, pengesat ligjore, administrative, institucionale dhe të aksesueshmërisë mund t'i pengojnë ata të marrin pjesë në zgjedhje.

Për të ushqyer shoqëritë demokratike në të cilat të gjithë anëtarët mund të marrin pjesë plotësisht, Kombet e Bashkuara (OKB) dhe Bashkimi Evropian po përpiqen për përfshirjen e plotë të personave me aftësi të kufizuara. Përmes Konventës së saj për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, OKB promovon pjesëmarrjen politike të personave me aftësi të kufizuara. Përmes Kartës së saj të të Drejtave Themelore, BE garanton çdo qytetari të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian dhe të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet komunale. Strategjia e Komisionit Evropian për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara 2021-2030 angazhon BE-në dhe Shtetet Anëtare të saj për t'i bërë këto të drejta realitet.

⁷⁵⁸ *Rapporteur: Krzysztof Pater Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections Information report* European Economic and Social Committee OC/554 *Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections*

⁷⁵⁹ *Political participation of people with disabilities in the EU* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶⁰ *Political participation of people with disabilities in the EU* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

Me zgjedhjet evropiane që po afrohen me shpejtësi në qershor 2024, Parlamenti Evropian po ripërtërin angazhimin e tij për të siguruar pjesëmarrjen e barabartë të personave me aftësi të kufizuara në këtë ngjarje të madhe politike evropiane.

Kjo përditëson një përmbledhje të publikuar në maj 2023.⁷⁶¹

E drejta për të marrë pjesë në jetën politike dhe mundësia për të marrë pjesë në proceset politike janë komponentë thelbësorë të qytetarisë aktive dhe regjimeve demokratike. Sigurimi që çdo qytetar⁷⁶², përfshirë personat me aftësi të kufizuara, të ketë të drejtën për të marrë pjesë është në zemër të asaj që do të thotë të jetosh në një demokraci. Sipas të dhënave të fundit nga Eurostat dhe Komisioni Evropian, në Bashkimin Evropian (BE-27) ka 87 milionë njerëz të moshës 15 vjeç e lart me aftësi të kufizuara, që korrespondojnë me 24% të popullsisë në këtë grupmoshë. Kjo përqindje ka të ngjarë të rritet me plakjen e popullsisë, duke pasur parasysh se njerëzit janë më të prirur të zhvillojnë aftësi të kufizuara me moshën: 48.5% e personave me aftësi të kufizuara janë 65 vjeç e lart (krahasuar me 17.9% të personave të moshës 16-65 vjeç).

Ashtu si të gjithë qytetarët e BE-së, personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtë të marrin pjesë plotësisht në të gjitha aspektet e jetës, përfshirë jetën politike. Megjithatë, personat me aftësi të kufizuara zakonisht përballen me një numër sfidash që pengojnë aktivitetet e tyre të përditshme. Atyre shpesh u mohohet e drejta për të marrë pjesë në sferën politike nëpërmjet barrierave diskriminuese ligjore dhe/ose administrative, si dhe procedurave dhe/ose informacionit të paarrtshëm (shih më poshtë).

Korniza ndërkombëtare ligjore dhe politike Pjesëmarrja politike e personave me aftësi të kufizuara promovohet përmes një kuadri ligjor në nivel ndërkombëtar dhe evropian. Standardi ndërkombëtar i të drejtave të njeriut mbi të drejtën e votës dhe të kandidimit në zgjedhje. E drejta e pjesëmarrjes politike, duke përfshirë të drejtën e votës dhe të kandidimit në zgjedhje, është e sanksionuar në disa traktate ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara (OKB) në vitin 1948, parashikon të drejtën e kujtudo për të marrë pjesë në qeverisjen e vendit të tij (Neni 21).

E drejta e votës parashikohet gjithashtu në Nenin 25 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, të miratuar në vitin 1966.⁷⁶³

Të drejtat e pjesëmarrjes politike të personave me aftësi të kufizuara janë të sanksionuara gjithashtu në Konventën e OKB-së mbi të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (KDPAK e OKB-së), e cila është ratifikuar nga BE-ja dhe të gjitha shtetet anëtare të saj. Neni 29 i KDPAK-së përcakton kornizën për pjesëmarrjen e personave me aftësi të kufizuara në jetën politike dhe publike dhe përcakton që shtetet palë duhet t'u "garantojnë personave me aftësi të kufizuara të drejtat politike dhe mundësinë për t'i gëzuar ato në mënyrë të barabartë me të tjerët". Kjo përfshin të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar, për të mbajtur poste dhe për të kryer të gjitha funksionet publike në të gjitha nivelet e qeverisjes. Artikulli thekson nevojën për të siguruar që procedurat dhe materialet e votimit të jenë të arritshme dhe të lehta për t'u kuptuar; për të lehtësuar përdorimin e teknologji të reja për të mbështetur njerëzit me aftësi të kufizuara; për të siguruar shprehjen e vullnetit të tyre të lirë; dhe për të ofruar ndihmë në votim nga një

⁷⁶¹ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶² *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶³ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

person i zgjedhur prej tyre⁷⁶⁴. Artikulli gjithashtu i referohet masave të tjera që synojnë të sigurojnë që personat me aftësi të kufizuara të mund të marrin pjesë në jetën publike dhe politike pa diskriminim, duke përfshirë pjesëmarrjen në organizata joqeveritare (OJQ), shoqata, parti politike dhe organizata që synojnë ti përfshijnë ata.

Çfarë është pjesëmarrja politike⁷⁶⁵?

9.8 Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut

Neni 3 i Protokollit Nr. 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut thotë:⁷⁶⁶

Palët e Larta Kontraktuese zotohen të zhvillojnë zgjedhje të lira në intervale të arsyeshme me votim të fshehtë, në kushte që do të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të popullit në zgjedhjen elegjislaturës.

Neni ndryshon disi nga dispozitat e tjera ligjore të Konventës, në atë që kërkon që

Palët Kontraktuese të zhvillojnë zgjedhje në vend që të njohin të drejtën për zgjedhje të lira për individët.

Neni nuk specifikon se kur dhe në cilat kushte mund të kufizohet qasja në zgjedhje të lira, kështu që Palët Kontraktuese ruajnë një hapësirë diskrecioni. Megjithatë, për të respektuar parimin e të drejtës universale të votës, Palët Kontraktuese duhet të justifikojnë humbjen e të drejtës së votës nga individët ose kategoritë e personave.

Në këtë sfond, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), nëpërmjet jurisprudencës së saj, ka sqaruar fushëveprimin e zbatimit të Nenit 3, duke përfshirë faktin se Parlamenti Evropian përbën pjesë të 'legjislaturës' sipas kuptimit të Nenit 3 (Occhetto kundër Italisë, 2013). Gjykata ka vlerësuar vazhdimisht kufizimet e futura nga Shtetet Kontraktuese sipas dy kriterëve kryesore: nëse masa ishte arbitrare apo i mungonte proporcionaliteti, dhe nëse kufizimi ndërhynte në shprehjen e lirë të mendimit të popullit.

Diskrecioni që gëzojnë Palët nuk është i pakufizuar dhe nuk mund të rezultojë në ndalimin e një grupi të tërë njerëzish nga pjesëmarrja në jetën politike, EPRS | Shërbimi Evropian i Kërkimeve Parlamentare veçanërisht kur duhet të zgjidhen anëtarët e legjislaturës (Aziz kundër Qipros në 2004). Nëse kufizimet futen, ato duhet të synojnë të kenë një fushëveprim legjitim dhe të kalojnë një test proporcionaliteti.⁷⁶⁷

Në vitin 2010, në çështjen Alajos Kiss kundër Hungarisë, GJEDNJ-ja gjeti shkelje të Nenit 3 sepse kufizimet e të drejtës së votës duhet të bazohen në një vlerësim individual gjyqësor të kapaciteteve dhe nevojave të personit në fjalë.⁷⁶⁸ Prandaj, privimi i një kategorie të tërë personash nga e drejta e votës vetëm sepse ata janë nën kujdestari të pjesshme për një aftësi të kufizuar mendore do të rezultonte de facto në një kufizim të përgjithshëm dhe automatik. Për më tepër, kufizimi i të drejtës së votës për individët që i përkasin një grupi të cënueshëm siç janë njerëzit me aftësi të kufizuara mendore mund të rezultojë në përjashtimin e tyre social dhe "një paragjykim i tillë mund të përfshijë stereotype legjislative" (paragrafi 42). Në mënyrë të

⁷⁶⁴ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶⁵ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶⁶ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶⁷ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁶⁸ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

ngjashme, në çështjen Anatoliy Marinov kundër Bullgarisë, 2022, GJEDNJ vendosi në favor të aplikantit, i cili ishte penguar të ushtronte të drejtën e tij për të votuar në zgjedhjet parlamentare bullgare të vitit 2017 sepse ai ishte nën kujdestari të pjesshme për shkak të një çrregullimi mendor. GJEDNJ-ja gjeti shkelje të Nenit 3 dhe vuri në dukje mungesën e vlerësimit individual dhe faktin se vendimi për të hequr të drejtat e votës së aplikantit nuk ishte proporcional dhe u mor automatikisht pa balancuar interesat konkurruese në lojë. Për më tepër, Gjykata theksoi mungesën e dallimit midis individëve nën kujdestari të plotë ose të pjesshme. Anasjelltas, në raste të tjera (p.sh. Caamaño Valle kundër Spanjës, 2021) Gjykata nuk gjeti shkelje të Nenit 3 kur vendimi për heqjen e të drejtës së votës ishte individualizuar, proporcional dhe i marrë me qëllimin legjitim për të siguruar që individit në fjalë ishte i aftë të merrte vendime të vetëdijshme dhe të matura kur merrte pjesë në çështjet publike.

Në linja të ngjashme, Komisioni i Venedikut, në raportin e tij të vitit 2020 mbi ligjin zgjedhor dhe administrimin zgjedhor në Evropë, pranoi se një heqje e përgjithshme dhe pa dallim e të drejtave të votës nga personat me aftësi të kufizuara nën kujdestari është kundër standardeve ndërkombëtare dhe nuk mund të konsiderohet proporcionale me qëllimin e ndjekur. Një vlerësim individual gjyqësor është i nevojshëm për të përcaktuar nëse personi është apo jo i aftë të marrë një vendim të vetëdijshëm dhe të gjygueshëm.

Për më tepër, i njëjti raport pranon se Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara shkon një hap më tej në kuptimin që "konsideron se çdo përjashtim i së drejtës për të votuar në bazë të një aftësie të kufizuar psikosociale ose intelektuale të perceptuar ose aktuale (shpesh e lidhur me humbjen e kapacitetit ligjor) përbën diskriminim në bazë të aftësisë së kufizuar, duke përfshirë një kufizim në përputhje me një vlerësim individual. Duke e gjetur vlerësimin e aftësisë së individëve si diskriminues në natyrë, Komiteti pohon se kjo masë nuk mund të konsiderohet si "legjitime".⁷⁶⁹ Prandaj, ai rekomandon miratimin e masave që u mundësojnë personave me aftësi të kufizuara të marrin pjesë plotësisht në jetën publike, duke përfshirë edhe ushtrimin e së drejtës së tyre për të votuar.⁷⁷⁰ (CRPD/C/10/D/4/2011, CPD/C/GC/6, 2018).

Sa i përket zgjedhjeve evropiane, më konkretisht, GJEDNJ vendosi në vitin 2021 për çështjen Toplak dhe Mrak kundër Sllovenisë; Çështja nuk prekte një vendim për heqjen e të drejtës së votës, por aksesin në qendrat e votimit.⁷⁷¹

Duke parë drejt zgjedhjeve evropiane të vitit 2024

Iniciativat e para premtuese Pavarësisht barrierave ekzistuese, ka pasur disa iniciativa në nivel BE-je për të promovuar pjesëmarrjen politike të personave me aftësi të kufizuara.

Në vitin 2017, Forumi Evropian i Personave me Aftësi të Kufizuara publikoi një Manifest mbi Zgjedhjet Evropiane 2019, i cili u miratua nga Parlamenti i 4-t Evropian i Personave me Aftësi të Kufizuara, duke bërë thirrje për 'Zgjedhje Evropiane plotësisht të arritshme dhe gjithëpërfshirëse'.

Rekomandimi i Komisionit i vitit 2018 për përmirësimin e natyrës evropiane dhe kryerjen efikase të zgjedhjeve të vitit 2019 për Parlamentin Evropian theksoi nevojën, ndër të tjera, për të promovuar të drejtat zgjedhore të qytetarëve të BE-së që banojnë në një shtet tjetër anëtar

⁷⁶⁹ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷⁰ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷¹ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

('qytetarë të lëvizshëm të BE-së'), të grupeve të nën-përfaqësuar dhe të personave me aftësi të kufizuara. Për ta bërë këtë, Komisioni ftoi autoritetet kombëtare kompetente të takohen dhe të shkëmbejnë praktikat më të mira dhe masat praktike⁷⁷².

Sipas barrierave të identifikuar nga raporti i tij fillestar në vitin 2019, EESC bën thirrje për ndryshimin e Aktit Zgjedhor të vitit 1976. Në bazë të Nenit 29 të KDPAK-së (shih më sipër), KESE-ja deklaroi se nevojitet sqarim mbi parimet e universalitetit, drejtpërdrejtshmërisë dhe sekretit të zgjedhjeve. KESE-ja këshilloi Shtetet Anëtare të çmontojnë barrierat ekzistuese dhe të zbatojnë standarde të përbashkëta për personat me aftësi të kufizuara për të votuar. KESE-ja gjithashtu propozon futjen e një ndalimi për heqjen e të drejtës për të votuar nga gratë me aftësi të kufizuara në jetën politike. Përqindja e grave me aftësi të kufizuara (26.1%) është më e lartë se ajo e burrave me aftësi të kufizuara (21.8%) në të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së. Gratë me aftësi të kufizuara janë një grup heterogjen; ato kanë lloje të ndryshme të dëmtimeve (fizike, psikosociale, intelektuale, etj.), me ose pa kufizime funksionale. Ky diversitet shprehet gjithashtu përmes identiteteve të shumëfishta dhe ndërthurëse, që ndryshojnë sipas origjinës etnike, fetare ose racore, origjinës migratore, orientimit seksual dhe identitetit gjinor, moshës, etj. Si rezultat, gratë me aftësi të kufizuara përballen me shumë diskriminim në lidhje me pjesëmarrjen e tyre në shoqëri në përgjithësi dhe në politikë në veçanti. Lidhur me pjesëmarrjen e tyre në jetën politike, ato përballen me diskriminimin ndërsektorial që përjetojnë gratë dhe, madje, edhe më shumë gratë me aftësi të kufizuara.

EPRS | Shërbimi Kërkimor Parlamentar Evropian votojnë në zgjedhjet e Parlamentit Evropian për shkak të aftësisë së kufizuar ose shëndetit. Duhet të kërkohet ofrimi i informacionit të arritshëm në lidhje me zgjedhjet dhe procedurat e votimit për personat me aftësi të kufizuara, dhe - në mungesë të qendrave të votimit të arritshme - ofrimi i formave alternative të votimit.⁷⁷³ Për më tepër, duhet të merren masa lehtësuese për të promovuar mundësitë që personat me aftësi të kufizuara të votojnë në mënyrë të pavarur. Personat që kanë nevojë për mbështetje të konsiderueshme - për shembull, ata që kanë vështirësi në shikim ose me shkathtësi të kufizuar manuale - duhet të kenë mundësinë të zgjedhin lirisht një asistent. Në një mendim tjetër, KESE bën thirrje për zbatimin e një strategjie të re të BE-së për aftësinë e kufizuar që siguron pjesëmarrjen politike për të gjithë qytetarët me aftësi të kufizuara në proceset e tyre zgjedhore kombëtare, rajonale dhe lokale.

BE-ja u zotua të lehtësojë ushtrimin e të drejtave zgjedhore të qytetarëve të BE-së në strategjinë e saj evropiane për aftësinë e kufizuar 2010-2020. Megjithatë, sipas Parlamentit Evropian, në vitin 2020 më shumë se gjysma e Shteteve Anëtare i privuan personat me aftësi të kufizuara mendore ose intelektuale nga të drejtat e tyre të votës, siç thuhet në Nenin 21(1) të Kartës së BE-së dhe është riafirmuar vazhdimisht nga Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian.

4Sipas Parlamentit, strategjia evropiane për personat me aftësi të kufizuara pas vitit 2020 duhet të përfshijë fusha prioritare të përcaktuara qartë që mbulojnë të gjitha dispozitat e KDPAK-së dhe të ofrojë një përkufizim të përbashkët të konceptit të 'aftësisë së kufizuar' në nivelin e BE-së. Përgatitja e zgjedhjeve evropiane të vitit 2024⁷⁷⁴

⁷⁷² *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷³ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷⁴ *Political participation of people with disabilities in the EU*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

Strategjia 2021-2030 për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara, e paraqitur në mars 2021, njoftoi se Komisioni, në bashkëpunim me Shtetet Anëtare, do të zhvillojë një udhëzues për praktikën e mira zgjedhore, duke adresuar pjesëmarrjen e personave me aftësi të kufizuara në kuadër të Rrjetit Evropian të Bashkëpunimit për Zgjedhjet. Disa muaj më vonë, në shtator 2021, u krijua një nëngrupp për të përgatitur këtë udhëzues.⁷⁷⁵

Në nëntor 2021, përpara zgjedhjeve evropiane të vitit 2024, Komisioni Evropian paraqiti propozimin për rishikimin e Direktivës së Këshillit 93/109/KE (e riformuluar) mbi të drejtën e votës dhe të kandidimit si kandidat në zgjedhjet për Parlamentin Evropian për qytetarët e BE-së që banojnë në një shtet anëtar, shtetas të të cilit nuk janë (qytetarë të lëvizshëm të BE-së). Propozimi kërkon që Shtetet Anëtare të marrin masa specifike për të siguruar që informacioni mbi procesin e regjistrimit, datën e zgjedhjeve, rregullat mbi të drejtat e kandidatëve, papajftueshmëritë, etj., të jetë i arritshëm për personat me aftësi të kufizuara dhe personat e moshuar, duke përdorur mjete, mënyra dhe formate të përshtatshme komunikimi (Neni 12).⁷⁷⁶

Qëndrimi i Parlamentit Evropian Në dhjetor 2017, Parlamenti miratoi një rezolutë mbi raportin e shtetësisë së BE-së të vitit 2017, në të cilën, ndër të tjera, vuri në dukje situatën e votuesve me aftësi të kufizuara dhe i kërkoj Komisionit të ndërmarrë veprime për të parandaluar çdo formë diskriminimi.⁷⁷⁷ Në rezolutën e tij të 29 nëntorit 2018, Parlamenti i bëri thirrje BE-së të heqë pengesat ndaj të drejtës së votës për gratë me aftësi të kufizuara.

Në përputhje me gjetjet e raportit të Komisionit mbi zgjedhjet evropiane të vitit 2019, rezoluta e Parlamentit e 26 nëntorit 2020, duke bërë një vlerësim të zgjedhjeve evropiane të vitit 2019, mirëpriti pjesëmarrjen në rritje në vitin 2019 (50.6%), më e larta që nga zgjedhjet evropiane të vitit 1994, si dhe pjesëmarrjen më të lartë të brezave të rinj dhe balancën e përmirësuar gjinore midis eurodeputetëve.

Megjithatë, Parlamenti shprehu keqardhje për faktin se rreth 800 000 qytetarë me aftësi të kufizuara nuk ishin në gjendje të votonin në zgjedhjet evropiane për shkak të aftësive të tyre të kufizuara ose problemeve të shëndetit mendor. Kështu, Parlamenti u bëri thirrje Shteteve Anëtare të ndajnë praktikën më të mira për të kapërcyer sfidat me të cilat përballen personat me aftësi të kufizuara, siç janë qasja në qendrat e votimit ose qasja në informacionin përkatës.⁷⁷⁸

Në mars të vitit 2022, Parlamenti miratoi një rezolutë mbi raportin e shtetësisë së BE-së për vitin 2020. Parlamenti shprehu keqardhje që "personat pa shtetësi me status rezidenti afatgjatë nuk janë të përfshirë plotësisht në pjesëmarrjen demokratike dhe, në veçanti, janë të privuar nga e drejta për të marrë pjesë në zgjedhjet komunale dhe/ose evropiane". Ai nënvizoi nevojën për të rritur dhe lehtësuar pjesëmarrjen demokratike të qytetarëve, duke përfshirë heqjen e çdo pengese për të votuar për qytetarët e lëvizshëm të BE-së, dhe në veçanti për personat me aftësi të kufizuara. Ai gjithashtu bëri thirrje për informacion më të mirë dhe lehtësisht të arritshëm për qytetarët, duke përfshirë edhe përmes "një platforme informacioni plotësisht të arritshme dhe të vetme në të gjithë BE-në". Së fundmi, Parlamenti u bëri thirrje Shteteve Anëtare.

Autorja: Nga hulumtimet e bera në Kodin Zgjedhor Shqiptar nuk ka dispozita për të drejtën e personave me aftësi të kufizuara, parablegjiket tetrablegjiket, personat e shtruar nëpër spitale

⁷⁷⁵ Political participation of people with disabilities in the EU [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷⁶ Political participation of people with disabilities in the EU [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷⁷ Political participation of people with disabilities in the EU [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

⁷⁷⁸ Political participation of people with disabilities in the EU [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI\(2023\)747889_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/747889/EPRS_BRI(2023)747889_EN.pdf)

*të ndryshme,mos të përjashtohen nga e drejta e votës.Ky vakum në dispozitat ligjore Shqiptare duhet plotësuar,në mënyrë që askush mos ndihet I përjashtuar në të drejtën e votës. Të adoptohen aktet e Bashkimit Evropian për këtë qëllim dhe hendeku në dispozitat ligjore të plotësohet sa me shpejtë të jetë e mundur*⁷⁷⁹.

Ligji për personat me aftësi të kufizuara në Shqipëri u jep të drejtën këtyre personave që tu sigurohet e drejta për të votuar dhe për aksesin e akomodimit të transportit.

*Ligji për aksesueshmërinë e pesonave me aftesi të kufizuara,këto ligje dhe dispozitat që u mundësojnë të drejtën për të votuar dhe siguruar transportin duhet të ishin pjesë e Kodit Zgjedhor,madje jo vetëm për keta kategori personash por dhe ata që ndodhen në kushte të regjimeve spitalor,,apo regjimeve në shtëpi dhe që nuk lëvizin dot duhet tu sigurohet vota,Duhen riparë dispozitat e Kodit Zgjedhor, për gjithë këto kategori personash dhe të bëhet plotësimi I vakumit ligjor. Në shtetet demokratike,askujt nuk u mohoet e drejta e votës panvarësisht kushteve shëndetësore në të cilën ata ndodhen.*⁷⁸⁰

9.10 Aplikimi per krijimin e nje Partie Politike Evropiane

Aplikantët që dëshirojnë të bëhen Parti Politike Evropiane ose Fondacion Politik Evropian mund të aplikojnë për regjistrim.⁷⁸¹

Pasi të regjistrohen, Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane gëzojnë njohje ligjore në të gjitha Shtetet Anëtare dhe mund të aplikojnë për financim nga buxheti i përgjithshëm i Bashkimit Evropian.

Një kërkesë për regjistrim duhet të paraqitet pranë Autoritetit.

Një kërkesë për regjistrim si Fondacion Politik Evropian duhet të paraqitet vetëm përmes Partisë Politike Evropiane me të cilën aplikanti është zyrtarisht i lidhur.

Kërkesa duhet të shoqërohet me:

dokumentet që vërtetojnë se aplikanti i plotëson kushtet e përcaktuara në Nenin 3 të Rregullores Nr. 1141/2014, duke përfshirë një deklaratë formale standarde në formularin e përcaktuar në Shtojcën e Rregullores Nr. 1141/2014; statutet e partisë ose fondacionit, që përmbajnë dispozitat e kërkuara nga nenet 4 dhe 5 të Rregullores nr. 1141/2014, duke përfshirë shtojcat përkatëse dhe, kur është e aplikueshme, deklaratën e Shtetit Anëtar të selisë të përmendur në nenin 15(2) të Rregullores nr. 1141/2014;

dokumentet e kërkuara nga nenet 1 dhe 2 të Rregullores së Deleguar të Komisionit 2015/2401 të 2 tetorit 2015 mbi përmbajtjen dhe funksionimin e Regjistrit të partive politike dhe fondacioneve evropiane.

Pasi të dorëzohet, Autoriteti do ta shqyrtojë kërkesën për të përcaktuar nëse aplikanti i plotëson kushtet dhe kërkesat për regjistrim.⁷⁸²

Kërkesat duhet t'i dërgohen Autoritetit me postë dhe gjithashtu elektronikisht në kutinë postare.⁷⁸³

9.11 Organizimi dhe funksionimi I Parlamentit Evropian

Organizimi

⁷⁷⁹ Arjana Ilano, menimi I autores E drejta Zgjedhore Evropiane

⁷⁸⁰ Arjana Llan,mendimi i autores E Drejta zgjedhore Evropiane

⁷⁸¹ <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

⁷⁸² <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

⁷⁸³ Authority for European Political Parties European Political

Foundationsand<https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>

Deputetët e Parlamentit Evropian mund të marrin role të ndryshme dhe t'u bashkohen grupimeve të ndryshme formale ose joformale në Parlament. Ja një përmbledhje.⁷⁸⁴

Presidenti

Anëtarët

Grupet politike

Komisionet

Delegacionet

Organet politike

Lista e grupeve politike në Parlamentin Evropian:

Grupi i Partisë Popullore Evropiane (Demokratët e Krishterë)

Grupi i Aleancës Progresive të Socialistëve dhe Demokratëve në Parlamentin Evropian

Grupi i Patriotëve për Evropën

Grupi i Konservatorëve dhe Reformistëve Evropianë

Grupi i Evropës së Ripërtërirë

Grupi i të Gjelbërve/Aleanca e Lirë Evropiane

Presidenti i Parlamentit Evropian⁷⁸⁵

Presidenti Aktual i Parlamentit Evropian

Presidenti aktual i Parlamentit Evropian është Roberta Metsola (PPE, Maltë). Ajo u zgjodh për një mandat të dytë dyvjeçar e gjysmë në korrik 2024.

Presidenti zgjidhet në fillim të çdo mandati pesëvjeçar.

Mësoni më shumë rreth zgjedhjes së Presidentit të Parlamentit Evropian

Mësoni më shumë rreth Presidentit aktual

Roli i Presidentit të Parlamentit Evropian

Presidenti përfaqëson Parlamentin Evropian në raport me botën e jashtme dhe në marrëdhëniet e tij me institucionet e tjera të BE-së⁷⁸⁶.

Presidenti mbikëqyr punën e Parlamentit dhe organeve të tij përbërëse, si dhe debatet në seancë plenare dhe siguron që të respektohen Rregullat e Punës së Parlamentit.⁷⁸⁷

Në fillim të çdo takimi të Këshillit Evropian, Presidenti i Parlamentit Evropian paraqet pikëpamjen e Parlamentit dhe shqetësimet e tij në lidhje me pikat në axhendë dhe tema të tjera.

Pasi buxheti i Bashkimit Evropian të jetë miratuar nga Parlamenti, Presidenti e nënshkruan atë, duke e bërë atë funksional.

Presidenti i Parlamentit Evropian dhe Presidenti i Këshillit nënshkruajnë të gjitha aktet legjislative të miratuara sipas procedurës së zakonshme legjislative.

Eurodeputetët sipas Shtetit Anëtar dhe grupit politik Kryetarët e grupeve politike në Parlamentin Evropian Informim: Rregullat mbi grupet politike në Parlamentin Evropian⁷⁸⁸

⁷⁸⁴ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups>

⁷⁸⁵ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/the-president>

⁷⁸⁶ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/the-president>

⁷⁸⁷ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/the-president>

⁷⁸⁸ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/the-president>

Llogaritë vjetore (raportet financiare) dhe rregullat e brendshme financiare Komitetet e Parlamentit Evropian⁷⁸⁹

Për të kryer punën përgatitore për seancat plenare të Parlamentit, Anëtarët ndahen në 22 komisione të përhershme të specializuara në fusha të ndryshme politikash.

Një komision përbëhet nga 25 deri në 90 eurodeputetë dhe ka një kryetar, nënkryetarë dhe një sekretariat. Përbërja politike e komiseve pasqyron atë të asamblesë plenare.

Mbledhja e Komiseve në Bruksel

Komisionet parlamentare takohen një ose dy herë në muaj, zakonisht në Bruksel. Debatet e tyre mbahen publikisht dhe transmetohen në internet.

Komisionet hartojnë, ndryshojnë dhe miratojnë propozime legjislative dhe raporte me iniciativë të vetën. Ato shqyrtojnë propozimet e Komisionit dhe Këshillit dhe, kur është e nevojshme, hartojnë raporte që do t'i paraqiten asamblesë plenare.⁷⁹⁰

Parlamenti gjithashtu mund të krijojë nënkomisione të përhershme dhe komisione të përkohshme speciale për t'u marrë me çështje specifike.⁷⁹¹

Për më tepër, Parlamenti Evropian është i autorizuar të krijojë komisione zyrtare hetimore nën përgjegjësinë e tij mbikëqyrëse për të hetuar pretendimet për keqadministrim të ligjit të BE-së.

Kryetarët e komiseve koordinojnë punën e komiseve në Konferencën e Kryetarëve të Komiteteve.⁷⁹²

Organet politike të Parlamentit Evropian

Në Parlamentin Evropian ka organe të ndryshme politike përgjegjëse për organizimin e punëve të Parlamentit dhe planifikimin legjislativ ose për rregullat e Parlamentit, si dhe për çështjet administrative, financiare, të stafit dhe ato organizative.⁷⁹³

Konferenca e Presidentëve

Konferenca e Presidentëve është organi politik në Parlament përgjegjës për: organizimin e punëve të Parlamentit dhe planifikimin legjislativ vendosjen e përgjegjësisë dhe anëtarësisë së komiseve dhe delegacioneve marrëdhëniet me institucionet e tjera të BE-së, parlamentet kombëtare dhe vendet jo-anëtare të BE-së.

Konferenca e Presidentëve përgatit orarin e Parlamentit dhe rendin e ditës së seancave plenare dhe ndan vendet në Sallë.

Konferenca e Presidentëve përbëhet nga Presidenti i Parlamentit Evropian dhe kryetarët e grupeve politike.

Një përfaqësues i Anëtarëve jo të atashuar gjithashtu ka një vend në Konferencën e Presidentëve, por nuk ka të drejtë vote.

Konferenca e Presidentëve merr vendimet e saj me konsensus ose me votë të ponderuar bazuar në numrin e Anëtarëve në secilin grup politik.

Detyrat e Konferencës së Presidentëve përcaktohen në Rregulloren e Procedurës.

Organizon punën e Parlamentit Evropian dhe organeve të tij.

⁷⁸⁹ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

⁷⁹⁰ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

⁷⁹¹ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

⁷⁹² <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/the-president>

⁷⁹³ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

Konsultohet për të gjitha çështjet që lidhen me planifikimin legjislativ dhe marrëdhëniet me organet dhe institucionet e tjera të BE-së.⁷⁹⁴

Konferenca e Presidentëve zakonisht mbledhet dy herë në muaj. Mbledhjet e saj nuk mbahen publikisht.

Procesverbalet e mbledhjeve të Konferencës së Presidentëve përkthehen në gjuhët zyrtare, shtypen dhe shpërndahen të të gjithë Anëtarët⁷⁹⁵.

Çdo Anëtar mund të bëjë pyetje në lidhje me aktivitetet e Konferencës së Presidentëve.

Kjo u jep Anëtarëve mundësinë, jashtë seancave plenare, të shkëmbejnë pikëpamje me një mysafir të ftuar ose të marrin informacion paraprak në lidhje me propozimet e Komisionit.

Kalendari i mbledhjeve

Byroja

Byroja është organi që përcakton rregullat për Parlamentin.

Ajo harton projektbuxhetin paraprak të Parlamentit dhe vendos për të gjitha çështjet administrative, të stafit dhe organizative.

Byroja përbëhet nga Presidenti i Parlamentit Evropian, 14 Zëvendëspresidentët dhe pesë Kuestorët e zgjedhur nga Parlamenti për një periudhë prej dy vjetësh e gjysmë (e cila mund të rinovohet).

Në rast të një barazimi votash në Byro, Presidenti ka votën vendimtare. Kuestorët janë anëtarë të Byrosë në një cilësi këshilluese.

Byroja ka detyra të shumta administrative dhe financiare brenda Parlamentit.

Është përgjegjëse për të gjitha çështjet që lidhen me funksionimin e brendshëm të Parlamentit.

Merr vendime për organizimin e seancave, mund të autorizojë takime të komisioneve ose delegacioneve jashtë tre vendeve të zakonshme të punës dhe përgatit vlerësimet paraprake të shpenzimeve të Parlamentit.⁷⁹⁶

Emëron Sekretarin e Përgjithshëm i cili është përgjegjës për drejtimin e administratës së Parlamentit dhe përcakton përbërjen dhe organizimin e Sekretariatit. Byroja zakonisht mbledhet një herë në muaj.⁷⁹⁷

Procesverbalet e Byrosë përkthehen në gjuhët zyrtare, shtypen dhe shpërndahen të të gjithë Anëtarët.

Çdo Anëtar mund të bëjë pyetje në lidhje me aktivitetet e Byrosë.⁷⁹⁸

Byroja vendos për financimin e partive politike të përfaqësuara në Parlamentin Evropian.

Lista e anëtarëve

Kalendari i takimeve të Byrosë

Kolegji i Kuestorëve⁷⁹⁹

⁷⁹⁴ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

⁷⁹⁵ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

⁷⁹⁶ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

⁷⁹⁷ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

⁷⁹⁸ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

⁷⁹⁹ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

Kolegji i Kuestorëve është organi i Parlamentit Evropian përgjegjës për çështjet administrative dhe financiare që kanë të bëjnë drejtpërdrejt me Anëtarët dhe kushtet e tyre të punës.

Janë pesë Kuestorë. Ata janë gjithashtu anëtarë të Byrosë.

Parlamenti Evropian zgjedh Kuestorët pas zgjedhjes së Presidentit dhe 14 Zëvendëspresidentëve.

Kuaestorët zgjidhen me votim të fshehtë me shumicë votash në tre runde: kërkohet shumicë absolute e votave të hedhura për dy raundet e para dhe një shumicë relative është e mjaftueshme për raundin e fundit.⁸⁰⁰

Mandati i tyre është dy vjet e gjysmë dhe ata kanë një rol këshillues në Byro. Kuestorët janë përgjegjës për çështjet administrative dhe financiare që ndikojnë drejtpërdrejt te Anëtarët, për shembull vënia në dispozicion e shërbimeve dhe pajisjeve të përgjithshme.

Ata mund të paraqesin propozime për të modifikuar ose rishikuar tekstet mbi të gjitha rregullat e miratuara nga Byroja.⁸⁰¹

Kuaestorët zakonisht takohen një herë në muaj.

Çdo Anëtar mund të bëjë pyetje në lidhje me aktivitetet e Kuestorëve.

Lista e anëtarëve

Kalendari i takimeve

Konferenca e Kryetarëve të Komiteteve

Konferenca e Kryetarëve të Komiteteve është organi politik në Parlament që punon për një bashkëpunim më të mirë midis komisioneve.⁸⁰²

Konferenca e Kryetarëve të Komiteteve përbëhet nga kryetarët e të gjitha komisioneve të përhershme dhe të përkohshme; ajo zgjedh kryetarin e saj. Konferenca e Kryetarëve të Komiteteve zakonisht mbledhet një herë në muaj në Strasburg gjatë seancave plenare.

Konferenca e Kryetarëve të Komiteteve mund t'i bëjë rekomandime Komencës së Presidentëve mbi punën e komisioneve dhe rendin e ditës për seancat plenare.

Ajo gjithashtu mund të këshillojë Konferencën e Presidentëve nëse ka mosmarrëveshje.⁸⁰³

9.12 Rregullorja e Punës së Parlamentit Evropian⁸⁰⁴

Rregullorja e Punës së Parlamentit Evropian është rregullorja e brendshme që rregullon mënyrën e funksionimit të Parlamentit. Ajo rishikohet herë pas here për të përmirësuar efikasitetin, transparencën dhe ndikimin e punës së Parlamentit.

E drejta e Parlamentit Evropian për të vendosur për mënyrën e funksionimit të tij është e sanksionuar në Nenin 232 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian.

⁸⁰⁰ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

⁸⁰⁰ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/committees>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies>

⁸⁰¹ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies> “

⁸⁰² <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies> “

⁸⁰³ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

⁸⁰⁴ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

Seksione të ndryshme në rregullat e përcaktuara, ndër shumë çështje të tjera: përgjegjësitë e Anëtarëve të Parlamentit Evropian (PE)⁸⁰⁵ si voton Parlamenti (përfshirë mënyrën se si zgjedh Presidentin dhe Zëvendëspresidentët e tij) si zhvillon Parlamenti mbledhjet në komisione ose në seancë plenare si miratohen aktet legjislative dhe kryhet mbikëqyrja buxhetore si mund të krijojnë eurodeputetët komisione hetimore ose të posaçme për të shqyrtuar çështjet me interes public si vendosin eurodeputetët nëse do të miratojnë Komisionin Evropian si i mban parlamenti institucionet e tjera të BE-së përgjegjëse në mënyrë demokratike.

Çdo eurodeputet mund të bëjë një propozim për një përditësim. Komiteti i çështjeve kushtetuese mbikëqyr ndryshimet dhe vendos se cilat propozime duhet të paraqiten për shqyrtim në seancë plenare.

Që ndryshimet të hyjnë në fuqi, shumica e të gjithë eurodeputetëve duhet ta miratojnë propozimin⁸⁰⁶.

Rregullorja e re e Punës së Parlamentit Evropian hyri në fuqi më 16 korrik 2024 - dita e parë e mandatit të 10-të të Parlamentit⁸⁰⁷. Reformat 'Parlamenti 2024' synonin kryesisht të thjeshtonin procedurat legjislative, të rrisnin kontrollin buxhetor dhe të përmirësonin shqyrtimin e Komisionit. Reformat kanë trajtuar konfliktet e kompetencave të komisioneve për të përshpejtuar caktimin e dosjeve në komisione. Për të adresuar rastet e çështjeve ndërsektoriale që bien në kompetencën e më shumë se tre komisioneve, Konferenca e Presidentëve (KP) mund të propozojë ngritjen e një komisioni të përkohshëm legjislativ, si mjet të fundit. Përdorimi i procedurës urgjente në seancë plenare është i kufizuar në raste të justifikuara qartë, por komisionet do të kenë mundësi më të mëdha për të miratuar raporte duke përdorur procedura të thjeshtuara ose të përshpejtuara. Ekzistojnë gjithashtu rregulla të reja për bashkë-raportimin që do të lejojnë deri në tre bashkë-raportues, si një masë e jashtëzakonshme. Të gjitha propozimet me implikime buxhetore do t'i nënshtrohen një vlerësimi specifik buxhetor nga Komisioni i Buxhetit, për të siguruar që Parlamenti të përdorë fuqitë e tij legjislative dhe buxhetore sa më efektivisht të jetë e mundur.⁸⁰⁸ Përveç kësaj, Komisioni i Kontrollit Buxhetor do të përfshihet në shqyrtimin e çdo propozimi që përfshin instrumente financiare jo-tradicionale (domethënë 'jashtë buxhetit'), në pritisje të procedurës së shkarkimit. Një format i ri për 'dëgjesat e posaçme të shqyrtimit' do t'i mundësojë Parlamentit 'të pyesë

⁸⁰⁵ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

⁸⁰⁵ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

⁸⁰⁶ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

⁸⁰⁷ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762396](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762396)

⁸⁰⁸ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

⁸⁰⁸ The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>

një ose më shumë Komisionerë për një çështje me rëndësi të madhe politike'. Rregullat për seancat dëgjimore të Komisionerëve të emëruar (të riemëruara 'dëgjesa konfirmimi') janë sqaruar në kohë për seancat dëgjimore të grupit të ri të komisionerëve të emëruar të planifikuara për vjeshtën e vitit 2024. Reformat ndikojnë gjithashtu në seancën plenare, me rregulla të reja të caktimit të kohës së të folurit dhe krijimin e një formati të ri debati plenar.⁸⁰⁹

9.13 Nismat legjislative, raportet me iniciativë vetjake dhe raportet jo-legjislative

Komisioni Evropian ka pothuajse monopol mbi iniciativën legjislative në Bashkimin Evropian (BE), me të drejta të veçanta iniciative për institucione të tjera që zbatohen vetëm në raste të caktuara specifike⁸¹⁰. Megjithatë, Parlamenti Evropian dhe Këshilli mund ta ftojnë Komisionin të paraqesë propozime legjislative. Ndërsa kjo e drejtë 'indirekte' e iniciativës nuk krijon një detyrim për Komisionin për të propozuar legjislacionin e kërkuar, Traktati i Lisbonës kodifikoi detyrimin e Komisionit për të dhënë arsye për çdo refuzim për të ndjekur një iniciativë parlamentare. Në këtë sfond, disa argumentojnë se Parlamenti mund ta çojë Komisionin në Gjykatën e Drejtësisë të BE-së nëse nuk arrin të justifikojë një vendim negativ. Të tjerë e shohin pjesëmarrjen në rritje të Parlamentit në planifikimin e përgjithshëm politik - veçanërisht përmes negociatave mbi programin vjetor të punës së Komisionit (PVP) - si një kanal të mtejshëm për Parlamentin për të rritur ndikimin e tij në legjislacionin e BE-së. Prandaj, argumentohet se roli i shtuar i Parlamentit në procedurën legjislative duhet të kishte zvogëluar nevojën që Anëtarët e tij të përdorin iniciativat legjislative. Pavarësisht kësaj, ekziston një tendencë drejt përdorimit më të madh të iniciativave legjislative formale parlamentare për të ushtruar ndikim më të madh në procesin politik. Në fjalimin e saj inaugurues në korrik 2019 dhe në udhëzimet e saj politike, Presidentja e sapozgjedhur e Komisionit Evropian, Ursula von der Leyen, u zotua të forcojë partneritetin me Parlamentin Evropian, ndër të tjera, duke iu përgjigjur me një propozim për një akt legjislativ sa herë që Parlamenti, duke vepruar me shumicën e anëtarëve të tij, miraton një rezolutë që i kërkon Komisionit të paraqesë propozime legjislative. Ajo shtoi se ky angazhim do të duhej të respektonte plotësisht parimet e proporcionalitetit, subsidiaritetit dhe ligjëvënies më të mirë. Presidentja von der Leyen tha gjithashtu se mbështeste lëvizjet drejt njohjes së të drejtës së Parlamentit për iniciativë legjislative. Një angazhim i ngjashëm për të forcuar bashkëpunimin me Parlamentin mbi ushtrimin e të drejtës indirekte të Parlamentit për iniciativë legjislative u shpreh nga Ursula von der Leyen në udhëzimet e saj politike 2024-2029. Ky udhëzim është një përditësim i një udhëzimi të vitit 2013 nga Eva-Maria Poptcheva dhe një udhëzimi të vitit 2020 nga Silvia Kotanidis.⁸¹¹

Nisma legjislative indirekte e Parlamentit (Rregulli 47)

Disa modifikime janë bërë në rregullat që kanë të bëjnë me të drejtën e Parlamentit për iniciativë legjislative, të sanksionuar në Nenin 225 të TFBE-së.⁸¹² Sipas nënparagrafit 7 të Rregullës 47(2), kur komisioni përgjegjës për çështjen në fjalë ka vendosur të hartojë një raport me iniciativë vetjake në përputhje me Rregullën 55 dhe Presidenti nuk ia ka

⁸⁰⁹The Rules of Procedure of the European Parliament are the internal regulations that govern the functioning of the Parliament [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762396](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762396)

⁸¹⁰ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

⁸¹¹ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

⁸¹² [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

referuar atë komisionit JURI për një opinion mbi përshtatshmërinë e bazës ligjore, komisioni përgjegjës për çështjen në fjalë duhet të kërkojë një opinion të tillë nga ai komision, i cili duhet të jepet pa vonesa të panevojshme.⁸¹³

Sipas Rregullës së re 47(4), komisioni BUDG mund t'i japë komisionit përgjegjës për çështjen në fjalë një opinion mbi implikimet e mundshme financiare të propozimit. Ai duhet të japë një opinion të tillë nëse kërkohet nga komisioni përgjegjës për çështjen në fjalë. Rregulli i ri 47(6) thotë se rezoluta e Parlamentit duhet t'i vihet në dijeni Këshillit

dhe Komisionit me qëllim përfshirjen e saj të mundshme në deklaratën e përbashkët mbi programimin vjetor ndërinstitutional të përmendur në Rregullin 39(2).⁸¹⁴ Sipas nënparagrafit 2, pas skadimit të afatit 3-mujor të përcaktuar në paragrafin 16, nënparagrafi i tretë, të Marrëveshjes Kornizë mbi marrëdhëniet midis Parlamentit Evropian dhe Komisionit Evropian, dhe në paragrafin 10 të Marrëveshjes Ndërinstitutionale për Hartim më të Mirë të Ligjvënies, Komisioni mund të ftohet të bëjë një deklaratë në seancë plenare në përputhje me Rregullin 132, për të informuar Parlamentin për veprimin pasues që ka ndërmend të ndërmarrë. Sipas nënparagrafit 3, nëse një deklaratë e tillë nuk vendoset në rendin e ditës të seancës së parë ose të dytë pas skadimit të afatit, komisioni përgjegjës për çështjen në fjalë duhet të ftojë Komisionerin përgjegjës të japë informacionin në njërën nga mbledhjet e tij të ardhshme. Ndarja e raporteve me iniciativë dhe jo-legjislative⁸¹⁵ (Rregulli 55)

Reforma shtoi një paragraf të ri 6 në Rregullin 55 (ish-Rregulli 54) mbi raportet me iniciativë. Nënparagrafi i parë i tij thotë se kryetarët e komisioneve mund të hyjnë në marrëveshje me kryetarë të tjerë komisionesh lidhur me ndarjen e një raporti me iniciativë ose një raporti jo-legjislativ për një komision të caktuar.

Rregullorja e re e Punës së Parlamentit Evropian ose më shumë komisioneve të përhershme, çështja duhet të shqyrtohet nga KKK-ja. Nëse nuk gjendet marrëveshje midis komisioneve, KKK-ja ose kryetari i saj duhet të lëshojë një rekomandim. Pastaj, i takon Këshillit të Procedurës Parlamentare

të marrë një vendim në bazë të atij rekomandimi në mbledhjen e tij më të hershme të mundshme dhe jo më vonë se 6 javë nga marrja e rekomandimit. Nëse Këshilli i Procedurës Parlamentare nuk arrin të marrë një vendim brenda asaj

periudhe, rekomandimi do të konsiderohet i miratuar.⁸¹⁶ Procedurat buxhetore dhe të shkarkimit

Qëndrimi i Parlamentit mbi projektbuxhetin (Rregulli 96)

Brenda Kapitullit 6 mbi 'Procedurat Buxhetore', reforma ka ndryshuar Rregullin 96 (ish-Rregulli 94)⁸¹⁷

(Qëndrimi i Parlamentit mbi projektbuxhetin). Një paragraf i ri 4, nënparagrafi 1, i shtuar në këtë rregull kërkon që ndryshimet në lidhje me projektet pilot dhe veprimet përgatitore duhet t'i nënshtrohen një vlerësimi paraprak të ekzekutueshmërisë nga Komisioni, në përputhje me Marrëveshjen Ndërinstitutionale mbi disiplinën buxhetore,

⁸¹³ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

⁸¹⁴ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

⁸¹⁵ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

⁸¹⁶ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

⁸¹⁷ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)767211](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)767211)

mbi bashkëpunimin në çështjet buxhetore dhe mbi menaxhimin e shëndoshë financiar⁸¹⁸. Projektet pilot dhe veprimet përgatitore të propozuara të lidhura drejtpërdrejt me raportet që hartohen ose me propozimet që janë miratuar sipas Rregullit 47 duhet t'i dërgohen Komisionit për qëllime informacioni.

Sipas një nënparagrafi të dytë të ri brenda këtij paragrafi, komiteti BUDG do të përcaktojë procedurën dhe orarin për vlerësimin e ekzekutueshmërisë për çdo vit. Kjo procedurë dhe orar duhet të lejojë kohë të mjaftueshme për përgatitjen e ndryshimeve në qëndrimin e Këshillit mbi projektbuxhetin. Komiteti i BUDG-së duhet t'i dërgojë Komisionit vetëm projektet pilot të propozuara dhe veprimet përgatitore, kur këto propozime kanë mbështetjen e një komisioni, një grupi politik ose anëtarëve që arrijnë të paktën prapun e ulët. Ndryshimet që kanë të bëjnë me projektet pilot dhe veprimet përgatitore të lidhura *drejtpërdrejt me raportet që po hartohen ose me propozimet që janë miratuar në përputhje me Rregullin 47 duhet t'u jepet përparësi në votim*⁸¹⁹.

Fusha e veprimit të procedurës së shkarkimit (Rregulli 101) Brenda Rregullit 101 (ish-Rregulli 99), është shtuar një koment interpretues (me shkronja të pjerrëta), i cili sqaron se shkarkimi për Komisionin përfshin instrumente të financuara jo tradicionalisht, instrumente jashtë buxhetit dhe instrumente hibride të bazuara në performancë. Ai shpjegon më tej se meqenëse instrumente të tilla kërkojnë një kuadër të veçantë kontrolli, komisioni CONT duhet të jetë sistematikisht i lidhur me shqyrtimin e këtyre instrumenteve në përputhje me Rregullin 57.⁸²⁰

Nismat ligjvënese nga ana e Komisionit Evropian kane qene frytëdhënëse për politika të redeshishme në Bashkimin Evropian, në fushat politike publike, penale, fushen e mbrojtjes. Megjithatë duhet të theksohet se dhe inisiativa e parlamentit ka patur ndikim mbi propozime aktesh të caktuara.⁸²¹

Shqyrtimi dhe hetimi

Seanca dëgjimore të posaçme shqyrtimi (Rregulli i ri 141)

Një Rregull i ri 141 përcakton një format për 'seanca dëgjimore të posaçme shqyrtimi'. Qëllimi i këtyre seancave dëgjimore është të pyesë një ose më shumë Komisionerë mbi një çështje me rëndësi të madhe politike (Rregulli 141(1)).⁸²²

Ato mund të thirren nga Këshilli i Pranverës me një propozim nga: (a) Presidenti, (b) një komision, ose (c) nga Anëtarët ose një grup ose grupe politike që arrijnë të paktën prapun e mesëm. Këto seanca dëgjimore mund të thirren me njoftim të shkurtër. Do të jetë detyrë e Këshillit të Pranverës të përcaktojë numrin e Anëtarëve që do të emërohen për një seancë të caktuar dëgjimore të posaçme shqyrtimi nga grupet politike dhe Anëtarët jo të atashuar (Rregulli 141(2)). Kur është e nevojshme, grupet politike do të sigurojnë që komisionet përkatëse të përfaqësohen siç duhet.⁸²³ Një seancë dëgjimore e posaçme

⁸¹⁸ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

⁸¹⁹ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

⁸²⁰ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

⁸²¹ Arjana Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁸²² The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

⁸²³ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

shqyrtimi do të kryesohet nga Presidenti ose, me delegim, nga një nga nënkryetarët (Rregulli 141(3) fjalia e parë). Do të jetë tërësisht publike, përveç nëse Këshilli i Pranverës vendos ndryshe (Rregulli 141(3) fjalia e dytë). Koha e të folurit e ndarë për një grup politik do të trajtohet si një bllok dhe do të jetë detyrë e secilit grup politik të shpërndajë kohën e të folurit brenda bllokut të tij midis anëtarëve të tij që marrin pjesë në seancë dëgjimore (Rregulli 141(4)). Megjithatë, koha e të folurit e ndarë për anëtarët jo të atashuar nuk do të trajtohet si një bllok. Seanca *dëgjimore e shqyrtimit* të veçantë mund të përfundojë me paraqitjen e rekomandimeve me shkrim në Këshillin e Pranverës nga kryetari (domethënë, Presidenti ose Zëvendëspresidenti) në emër të anëtarëve që morën pjesë në seancë dëgjimore.

EPRS | Shërbimi Evropian i Kërkimeve Parlamentare

Koha e pyetjeve (Rregulli 143)

Koha e pyetjeve parlamentare me Komisionin u prezantua në vitin 1973, por nuk u përdor midis viteve 2013 dhe 2022. Rregullat për kohën e pyetjeve tani janë reformuar për të forcuar formatin. Sipas një paragrafi të ri brenda rregullores për kohën e pyetjeve (Rregulli 143(2), ish-Rregulli 137), si rregull i përgjithshëm, një herë në çdo seancë të pjesshme, do të mbahet një seancë e posaçme shqyrtimi me Presidentin e Komisionit Evropian ose Komisionerë të zgjedhur pa një temë të paracaktuar. Rregulli 143(3) i ndryshuar do të lejojë një seancë kohore pyetjesh me të gjithë Komisionin ose me kategoritë e Komisionerëve.⁸²⁴ Gjatë kohës së pyetjeve, Anëtarët nuk do të kenë vende të paracaktuara dhe ata do të inkurajohen të ulen në pjesën e përparme të sallës (paragrafi i ri 7).

Komisionet hetimore (Rregulli 215)

Rregulli mbi komisionet hetimore (Rregulli 215, ish-Rregulli 208) është modifikuar për të përfshirë një paragraf të ri që përcakton rregulla të hollësishtme mbi mbledhjen e provave (Rregulli 215(10)). Sipas nënparagrafit 1 të Rregullit 215(10), kërkesat për dokumente dhe për dëshmitarë për të dhënë dëshmi duhet të bëhen zyrtarisht nga Presidenti me kërkesë të komisionit hetimor. Rregulli 127 (mbi bashkëpunimin e pritur, shih më poshtë) do të zbatohet në rastet e refuzimeve të pamjaftueshme të justifikuara në përgjigje të një kërkesë për dokumente ose që një dëshmitar të japë dëshmi. Sipas Rregullit 215(10) nënparagrafi 2, komisionet hetimore mund, në përputhje me Vendimin 95/167/KE, Euratom, ECSC, të Parlamentit Evropian, Këshillit dhe Komisionit, që rregullon ushtrimin e së drejtës së hetimit:

(i) të organizojnë misionet për mbledhjen e fakteve në Shtetet Anëtare; (ii) të kërkojnë dokumente dhe raporte ekspertësh;

(iii) të ftojnë dëshmitarë; (iv) të dëgjojnë zyrtarë dhe nëpunës të tjerë të Bashkimit ose të Shteteve Anëtare; (v) të kërkojnë ndihmë nga autoritetet kombëtare gjatë hetimeve; (vi) t'u kërkojnë parlamenteve të Shtetit Anëtar në fjalë të bashkëpunojnë në hetim. Presidenti mund t'i ftojë dëshmitarët të dëshmojnë nën betim⁸²⁵. Askush nuk do të jetë i detyruar të dëshmojë nën betim, por do të mbahet shënim zyrtar kur një dëshmitar refuzon të dëshmojë nën betim.

⁸²⁴ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

⁸²⁵ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024
reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)

Shqyrtimi i zbatimit (Rregulli 156)⁸²⁶

Brenda rregullave që kanë të bëjnë me marrëdhëniet e Parlamentit Evropian me parlamentet kombëtare, një dispozitë e re (Rregulli 156(3) fjalía e dytë, ish-Rregulli 150) sugjeron që një komision mund të angazhohet drejtpërdrejt në dialog me parlamentet kombëtare në nivel komisioni për qëllime të bashkëpunimit para-legjislativ dhe pas-legjislativ, duke përfshirë shqyrtimin e zbatimit të ligjit të Unionit dhe politikave të Unionit. Nëse një dosje legislative po trajtohet nga një komision i përkohshëm legjislativ (Rregulli 214), Konferenca e Presidentëve duhet të vendosë se cili/cilat komision/e do të jenë përgjegjës/e për shqyrtimin e një legjislacioni të tillë pasi të miratohet.⁸²⁷

Bashkëpunimi i pritur (Rregulli i ri 127)

Një Rregull i ri 127 thotë se një përfaqësues i një institucioni ose organi të Unionit dhe çdo person tjetër do të pritët të bashkëpunojnë në rastin e kërkesave për të marrë pjesë në mbledhjet e komisioneve dhe seancave të posaçme shqyrtuese dhe të ofrojnë dokumente përkatëse për komisionet dhe për seanca të tilla seancash.⁸²⁸ Nëse ata nuk bashkëpunojnë, një komision ose kryetari i një seance dëgjimore të posaçme shqyrtuese mund t'i kërkojë Presidentit të ndërmarrë veprime. Presidenti, pas konsultimit me Konferencën e Presidentëve, duhet të vendosë nëse do të zbatojë një ose më shumë nga masat e mëposhtme: (i) një udhëzim për Sekretarin e Përgjithshëm për të kërkuar autorizim nga Kuestorët për tërheqje ose heqje dorë⁸²⁹

9.14 Inisiativa ligjvënese qytetare në Bashkimin Evropian

Raste të inisiativës qytetare

Traktati I Bashkimit Evropian me ndryshimet e sjella nga Traktati I Lisbonës, I cili hyri në fuqi në vitin 2009 sansionon TE pakten 1 milion qytetare të Bashkimit, që kanë shtetësi nga një numër i konsiderueshëm i shteteve anëtare, mund të ndërmarrin inisjative për të dërguar në Komisionin Evropian një propozim të pershtatur për një ceshtje, në të cilën qytetarët e konsiderjnë të nevojshme një akt juridik të Bashkimit Evropian me qëllim zbatimin e Traktateve⁸³⁰

VENDIMI ZBATUES I KOMISIONIT (BE) 2024/442i 24 janarit 2024

Mbi kërkesën për regjistrim, në përputhje me Rregulloren (BE) 2019/788 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, të iniciativës qytetare evropiane me titull "Ndalimi i praktikave të konvertimit në Bashkimin Evropian" (njofuar sipas dokumentit C(2024) 344)

(Vetëm teksti në anglisht është autentik)

KOMISIONI EVROPIAN,

Duke pasur parasysh Traktatin për Funksionimin e Bashkimit Evropian,

⁸²⁶ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024

reformhttps://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf

⁸²⁷ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024

reformhttps://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf

⁸²⁸ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024

reformhttps://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf

⁸²⁹ The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024

reformhttps://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf

⁸³⁰ Arjana Kasaj Llano The Rule Of Law in Albania, Hamilton 2023 Kanada ISBN978177192650 fq.153 I

disponuehem Online ne Google

Duke pasur parasysh Rregulloren (BE) 2019/788 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të 17 prillit 2019 mbi iniciativën qytetare evropiane (1), dhe në veçanti nenin 6(2) dhe (3) të saj,

Meqenëse:

(1)

Një kërkesë për regjistrimin e një iniciative qytetare evropiane me titull "Ndalimi i praktikave të konvertimitit në Bashkimin Evropian" iu dorëzua Komisionit më 27 nëntor 2023.⁸³¹

(2)

Objektivi i iniciativës, siç është shprehur nga organizatorët, është t'i bëjë thirrje Komisionit 'të propozojë një ndalim ligjor detyrues për praktikave të konvertimitit që synojnë qytetarët LGBTQ+ në Bashkimin Evropian'. Iniciativa i përcakton këto praktika si 'ndërhyrje që synojnë ndryshimin, shtypjen ose shtypjen e orientimit seksual, identitetit gjinor dhe/ose shprehjes gjinore të personave LGBTQ+'. Organizatorët konsiderojnë se Komisioni duhet: 'të propozojë një direktivë që shton praktikave të konvertimitit në listën e euro-krimeve dhe/ose të ndryshojë direktivën aktuale për barazinë (2008) për të përfshirë një ndalim të këtyre praktikave'; 'të zbatojë një rezolutë jo-detyruese që bën thirrje për një ndalim të gjerë të praktikave të konvertimitit' në Bashkim; dhe të ndryshojë Direktivën 2012/29/BE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit (2) për të vendosur standarde të tilla minimale për 'viktimitat e praktikave të konvertimitit'. Organizatorët gjithashtu deklarojnë se të gjitha Shtetet Anëtare 'duhet të prezantojnë një ndalim për praktikave të konvertimitit ose të rishikojnë ato aktuale'.⁸³²

(3)

Një shtojcë e iniciativës ofron detaje të mëtejshme mbi temën, objektivat dhe sfondin e iniciativës. Ajo shpjegon se praktikave të konvertimitit "përbëhen nga një grup i larmishëm manipulimesh mendore dhe fizike, indoktrinime psiko-hipnotike (zakonisht të paraqitura publikut si 'terapi'), ndërhyrje mjekësore dhe homeopatike, ekzorcizëm dhe trajtime të tjera të miratuara me qëllim ndryshimin e Orientimit Seksual dhe Identitetit dhe Shprehjes Gjinore"⁸³³. Shtojca ofron të dhëna nga një numër raportesh, në bazë të të cilave organizatorët "llogaritin përafërsisht se 5% e qytetarëve LGBTQ+ të BE-së janë nën presion për t'iu nënshtuar praktikave të konvertimitit". Organizatorët gjithashtu rendisin rekomandime për ndalimin e praktikave të konvertimitit nga raporti i vitit 2023 "Praktikat e Konvertimitit mbi Personat LGBT+" (3), i kërkuar nga Komiteti për Liritë Civile, Drejtësinë dhe Punët e Brendshme i Parlamentit Evropian.

⁸³¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202400442_2024/442_5.2.2024 COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

⁸³² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202400442_2024/442_5.2.2024 COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

⁸³³ COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

Lidhur me objektivat e iniciativës, Komisioni mund të miratojë një propozim për një rekomandim të Këshillit që kërkon ndalimin e praktikave të konvertimit bazuar në nenet 83(1) dhe 292 të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFBE) ose nenet 19 dhe 292 të TFBE-së.

(5) Komisioni gjithashtu mund të propozojë masa në lidhje me praktikat e konvertimit në bazë të nenit 19 të TFBE-së, me kusht që kërkesat e kësaj dispozite të jenë të justifikuara siç duhet dhe në veçanti që praktikat e konvertimit të mund të kualifikohen si diskriminim bazuar në seks ose orientim seksual brenda kuptimit të dispozitës së lartpërmendur.⁸³⁴

(6) Së fundmi, nuk mund të përjashtohet që Komisioni të mund të propozojë shtimin e disa praktikave të konvertimit të detyruar në listën e krimeve të BE-së në bazë të nenit 83(1) të TFBE-së, me kusht që kërkesat e kësaj dispozite të jenë të justifikuara siç duhet dhe në veçanti që praktika të tilla të konvertimit të mund të konsiderohen si një "krim veçanërisht serioz me një dimension ndërkuftar që rezulton nga natyra ose ndikimi i veprave të tilla penale ose nga një nevojë e veçantë për t'i luftuar ato në një bazë të përbashkët".⁸³⁵

(7) Lidhur me vendosjen e standardeve minimale mbi të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të praktikave të konvertimit, Komisioni mund të propozojë ndryshime në Direktivën 2012/29/BE mbi të drejtat e viktimave në bazë të Nenit 82(2) TFBE.⁸³⁶

(8) Për këto arsye, Komisioni konsideron se asnjë nga pjesët e iniciativës nuk bie qartë jashtë kornizës së kompetencave të Komisionit për të paraqitur një propozim për një akt ligjor të Bashkimit me qëllim zbatimin e Traktateve.

(9) Ky përfundim nuk ndikon në vlerësimin nëse kushtet konkrete thelbësore të kërkuara që Komisioni të veprojë, duke përfshirë pajtueshmërinë me parimet e proporcionalitetit dhe subsidiaritetit dhe përputhshmërinë me të drejtat themelore, do të përmbusheshin në këtë rast.⁸³⁷

Grupi i organizatorëve ka ofruar prova të përshtatshme se përmbush kërkesat e përcaktuara në Nenin 5(1) dhe (2) të Rregullores (BE) 2019/788 dhe ka caktuar personat e kontaktit në përputhje me Nenin 5(3), nënparagrafin e parë, të asaj Rregulloreje. Një entitet juridik është krijuar posaçërisht për këtë qëllim.⁸³⁸

⁸³⁴ COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

⁸³⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202400442 2024/442 5.2.2024 COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

⁸³⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202400442

⁸³⁷ COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

⁸³⁸ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202400442 2024/442 5.2.2024 COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442 of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the

Kreu X RREGULLAT PER VOTIMIN NGA DIASPORA PER ZGJEDHJET PARLAMENTARE NE SHQIPERI

10.1 Rregullat per votimin ne Shqiperi nga jashte

Rregullat për Votimin nga Jashtë

KQZ udhëheq dhe mbikëqyr procesin për përgatitjen e kushteve dhe zbatimin e masave që mundësojnë votimin nga jashtë vendit në zgjedhjet për Kuvendin, për zgjedhësit që kanë vendbanimin e përhershëm jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Votimi nga jashtë vendit organizohet dhe administrohet nga KQZ-ja në të gjithë komponentët e tij.⁸³⁹

Për realizimin e votimit nga jashtë vendit është i domosdoshëm plotësimi i një parakushti thelbësor, i cili është regjistrimi i adresës së vendbanimit jashtë vendit të zgjedhësve nga jashtë. Zgjedhësi që kërkon të ushtrojë të drejtën e tij të votimit nga jashtë vendit duhet të ketë të regjistruar në Regjistrin Kombëtar të Gjendjes Civile adresën e vendbanimit jashtë vendit në përputhje me parashikimet e Ligjit 14/2016 “Për identifikimin dhe regjistrimin e adresës së shtetasve shqiptarë që jetojnë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë” dhe akteve nën ligjore të nxjerra në zbatim të tij.⁸⁴⁰

Lista e zgjedhësve që votojnë nga jashtë vendit përfshin vetëm zgjedhësit me vendbanim jashtë vendit, të cilët kërkojnë nga KQZ – ja që të pajisen me dokumentacionin e votimit nga jashtë vendit.⁸⁴¹

1. KQZ-ja drejton, mbikëqyr dhe është përgjegjëse për procesin për përgatitjen e kushteve dhe zbatimin e masave, që mundësojnë votimin nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për zgjedhjet për Kuvendin.⁸⁴²

2. Të drejtën e votës nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë e ka çdo shtetas shqiptar me të drejtë vote që ndodhet jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë në datën e zgjedhjeve.

3. Votimi nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë organizohet dhe administrohet nga KQZ-ja në të gjithë komponentët e tij, pasi Rregullatori të ketë miratuar të gjitha aktet nënligjore që kërkojnë për votimin nga jashtë vendit, sipas këtij Kodi. Çdo organ shtetëror shqiptar dhe çdo ent tjetër shtetëror ose privat që përfshihet në këtë proces janë të detyruar të zbatojnë rregullat e përcaktuara në këtë Kod dhe në aktet nënligjore që miraton KQZ-ja në zbatim të tij.⁸⁴³

4. Rregullatori duhet të marrë vendim me të paktën 4 vota “pro” për përfshirjen për herë të parë të votimit nga jashtë vendit në procedurat e zakonshme të votimit. Në zgjedhjet vijuese, votimi nga jashtë vendit bëhet automatikisht pjesë përbërëse e procedurave të votimit.

European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)

⁸³⁹ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

⁸⁴⁰ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

⁸⁴¹ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

⁸⁴² Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

⁸⁴³ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

5. Procedurat e detajuara të votimit nga jashtë vendit miratohen me akt normativ të Rregullatorit, me propozimin e Komisionerit, brenda 90 ditësh nga data e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 25

Lista e zgjedhësve që votojnë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë

(Ndryshuar me ligjin nr. 81/2024, datë 26.7.2024; ndryshuar pika 8 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)⁸⁴⁴

1. Zgjedhësi që ndodhet jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë dhe që dëshiron të ushtrojë të drejtën e votës për zgjedhjet e radhës për Kuvendin duhet të regjistrohet në listën e zgjedhësve jashtë vendit, në përputhje me përcaktimet e bëra në këtë Kod dhe aktet nënligjore në zbatim të tij.⁸⁴⁵

2. Lista e zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë është një listë e vetme në nivel zone zgjedhore dhe përmban listën e shtetasve shqiptarë që kanë shprehur vullnetin të votojnë nga jashtë vendit dhe që janë të regjistruar në Regjistrin Kombëtar të Gjendjes Civile në territorin e zonës zgjedhore përkatëse.⁸⁴⁶

3. Lista e zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë hartohet dhe përdoret rishtazi për çdo palë zgjedhje për Kuvendin sipas kriterëve, procedurave dhe afateve të përcaktuara në këtë Kod dhe aktet normative të KQZ-së të nxjerra në përputhje me të, dhe janë të vlefshme vetëm për zgjedhjet për të cilat ato janë hartuar. Në çdo rast, KQZ-ja dhe Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile ruajnë bazën e të dhënave të zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për çdo palë zgjedhje.⁸⁴⁷

4. Regjistrimi i zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë realizohet nga KQZ-ja. Procesi i hartimit të listës së këtyre zgjedhësve fillon 120 ditë para datës së zgjedhjeve dhe përfundon 60 ditë para kësaj date. Hapja e procesit të hartimit të listës së zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë njoftohet publikisht nga Komisioneri Shtetëror për Zgjedhjet.⁸⁴⁸

5. Zgjedhësi që dëshiron të votojë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë pas hapjes së procesit të regjistrimit nga KQZ-ja aplikon në mënyrë individuale për regjistrim në listën e këtyre zgjedhësve. KQZ-ja krijon, mirëmban dhe përditëson platformën elektronike për regjistrimin e kërkesave të zgjedhësve që dëshirojnë të votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë.

Zgjedhësi për regjistrim në listë paraqet dokumentacion që vërteton qëndrimin e tij jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Lista e detajuar e dokumentacionit që kërkohet për regjistrimin e zgjedhësve që votojnë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë përcaktohet me vendim të Rregullatorit.⁸⁴⁹

6. Adresa e shtetasit që voton nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë mbështetet në një nga dokumentet që paraqet në KQZ sipas pikës 5 të këtij neni. Të dhënat e identitetit të shtetasit kërkohen të verifikohen nga KQZ-ja në Regjistrin Kombëtar të Gjendjes Civile dhe, nëse ato janë të njëjta, bëhet nga DPGJC-ja regjistrimi në Regjistrin Kombëtar të Gjendjes Civile

⁸⁴⁴ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

⁸⁴⁵ Kodi zgjedhor ne Republiken e Shqiperise

⁸⁴⁶ Authority for European Political Parties and European Political Foundations <https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte/>

⁸⁴⁷ Kodi zgjedhor ne Republiken e Shqiperise

⁸⁴⁸ PO aty

⁸⁴⁹ Kodi Zgjedhor I Republikesse Shqiperise

i adresës së shtetasit që voton jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë në një rubrikë të veçantë.

7. Komisioneri Shtetëror për Zgjedhjet, 63 ditë përpara datës së zgjedhjeve, publikon listen paraprake të zgjedhësve që votojnë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, me qëllim që zgjedhësit brenda 48 orësh nga publikimi i saj të mund të kërkojnë regjistrimin apo rregullimin e pasaktësive të regjistrimit të tyre. Komisioneri Shtetëror për Zgjedhjet, 60 ditë para datës së zgjedhjeve, miraton dhe publikon në faqen zyrtare të internetit të KQZ-së listën përfundimtare të zgjedhësve që votojnë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Lista e zgjedhësve pas përfundimit të procesit nuk ndryshon në asnjë rrethanë dhe për asnjë shkak pas afatit të parashikuar në këtë pikë, me përjashtim të rastit të parashikuar në pikën 8 të këtij neni.

8. Kur zgjedhësi që ka paraqitur kërkesë në listën e zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë vëren se nuk është i regjistruar në këtë listë ose regjistrimi i tij ka pasaktësi, ai ka të drejtë të paraqesë kërkesë në Gjykatën e Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë deri 30 ditë përpara datës së zgjedhjeve⁸⁵⁰. Kërkesa mund të paraqitet edhe online nëpërmjet një platforme elektronike të miratuar nga Këshilli i Lartë Gjyqësor. Kërkesa sipas kësaj pike përjashtohet nga taksa gjyqësore. Gjykata shqyrton dhe vendos për kërkesën, sipas kësaj pike, nëpërmjet kësaj platforme⁸⁵¹ brenda 48 orëve nga data e regjistrimit të kërkesës. Emrit dhe të dhënave të tjera të zgjedhësit, që i shtohen listës së zgjedhësve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, i bashkëngjitet vendimi i Gjykatës.⁸⁵²

9. Shtetasit shqiptarë që janë regjistruar në listën e zgjedhësve jashtë vendit, pas përfundimit të procedurës së regjistrimit sipas këtij neni, çregjistrohen nga lista e zgjedhësve brenda vendit që shpallet sipas nenit 56 të këtij Kodi.

10. Në rastet e zhvillimit të zgjedhjeve të përgjithshme sipas nenit 9, pika 5, pika 6, pika 7 ose pika 8 të këtij Kodi, Rregullatori përcakton me akt normativ afatet kohore për listën e zgjedhësve dhe votimin e zgjedhësve nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, sipas të njëjtave kritere dhe procedura që zbatohen për zgjedhjet e zakonshme.⁸⁵³

11. Auditët teknikienë, të miratuar sipas nenit 61 të këtij Kodi, kanë të drejtë të kryejnë verifikimin e veprimeve të realizuara nga KQZ-ja për regjistrimin e shtetasve që votojnë nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Detyrat dhe përgjegjësitë konkrete të auditëve teknikienë dhe bashkëpunim i tyre me KQZ dhe Drejtorinë e Përgjithshme të Gjendjes Civile përcaktohet me vendim të Komisionerit Shtetëror për Zgjedhjet.

12. Rregullatori, me propozimin e Komisionerit, miraton aktet e nevojshme normative nënligjore për përbërësit e listës së zgjedhësve jashtë vendit, dokumentacionin e nevojshëm për aplikim, mënyrën dhe afatet e komunikimit me Regjistrin Kombëtar të Gjendjes Civile dhe eventualisht bazë tjetër të dhënash, si dhe modalitetet dhe rregullat e tjera teknike të hartimit të kësaj liste.

13. Komisioneri dhe Ministri përgjegjës për gjendjen civile, brenda 60 ditësh nga hyrja në fuqi e këtij ligji, përcaktojnë me akt të përbashkët mënyrën e bashkëpunimit mes KQZ-së dhe

⁸⁵⁰ Kodi Zgjedhor I Republikës Shqiptare

⁸⁵¹ Kodi Zgjedhor I Republikës Shqiptare

⁸⁵² Kodi Zgjedhor I Republikës Shqiptare

⁸⁵³ Kodi Zgjedhor I Republikës Shqiptare

⁸⁵³ Arjana Llano menimi I autores E drejta Zgji

Drejtorisë së Përgjithshme të Gjendjes Civile për çregjistrimin e shtetasve që votojnë jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë në listën e zgjedhësve brenda vendit.⁸⁵⁴

Votimi I diasporës shqiptare në zgjedhjet në Shqipëri është një risi e zgjedhjeve të vitit 2025, kjo ben që të shprehet vullneti I votuesve jo vetëm të jetojnë dhe punojnë në Republikën e Shqipërisë por dhe për shtetasit shqiptarë që ndodhen në vende të ndryshme të botes. I jep me shumë shance gara elektorale në Shqipëri. Megjithatë zgjedhjet e 11 prillit treguan që ka pasur disa problematika të vogla për sa I përket votave të diasporës.⁸⁵⁵

Neni 25/1

Procedura e votimit nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë

(Shtuar me ligjin nr. 81/2024, datë 26.7.2024; ndryshuar titulli, pika 3 dhe shfuqizuar pika 4 me ligjin nr.

10/2025, datë 17.2.2025)

1. Votimi nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë quhet i çelur nga dita që KQZ-ja nis⁸⁵⁶ procedurat për dërgimin e dokumentacionit të votimit dhe dokumentacionit udhëzues në adresë të zgjedhësve nga jashtë vendit.⁸⁵⁷ Votimi nga jashtë vendit mbyllet në ditën e votimit, në orën e caktuar nga ky Kod për mbylljen e votimit në qendrat e votimit. Me mbylljen e votimit nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, KQZ-ja nuk mund të pranojë dhe përfshijë në numërim asnjë fletë votimi të mbërritur pas këtij orari, me përjashtim të zarfeve me fletë votimi të cilat kanë vullën e hyrjes ose çdo shënim tjetër për këtë gjë në territorin e Republikës së Shqipërisë deri në orën e mbylljes së votimit brenda vendit, sipas këtij Kodi.

2. KQZ-ja dërgon nëpërmjet shërbimit postar fletët e votimit dhe çdo material tjetër zgjedhor dhe informativ në adresën e deklaruar të vendbanimit të zgjedhësit sipas listës së zgjedhësve për votimin nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Fleta e votimit është e njëjtë, por me një element të veçantë dallues me fletën e votimit që përdoret brenda territorit të Republikës së Shqipërisë.

3. Fletët e votimit të plotësuar nga zgjedhësit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë dhe të sekretuara dërgohen në adresën zyrtare të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve nëpërmjet shërbimit postar. Shpenzimet për dërgimin dhe kthimin e fletës së votimit dhe çdo materiali tjetër zgjedhor dhe informativ nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve tek votuesit nga jashtë paguhet nga KQZ-ja. KQZ-ja⁸⁵⁸ ja fillimisht bën përpjekje të përzgjedhë ofrues ndërkombëtarë të shërbimit postar me jashtë vendit, që kanë eksperiencë dhe reputacion të mirë në shërbimin e postës së shpejtë, dhe zgjedhja e tij realizohet nëpërmjet procedurave më afatshkurtra që mundëson legjislacioni për prokurimin publik⁸⁵⁹.

4. Shfuqizuar.

Neni 25/2

Numërimi dhe vlerësimi i votave nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë dhe rezultati zgjedhor⁸⁶⁰

(Shtuar me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)

⁸⁵⁴ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁵⁵ Arjana Llano menimi I autores E drejta Zgjedhore Evropiane

⁸⁵⁶ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁵⁷ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁵⁸ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁵⁹ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

⁸⁶⁰ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

1. Fletët e votimit të dërguara nga zgjedhësit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë në momentin e mbërritjes në KQZ regjistrohen në një regjistër të posaçëm dhe ndahen sipas zonës zgjedhore të vendbanimit më të fundit të zgjedhësit para largimit nga Shqipëria.⁸⁶¹

2. Fletët e votimit të dërguara nga zgjedhësit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë dhe të administruara nga KQZ-ja numërohen dhe vlerësohen në vendin e numërimit të votave nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë të caktuar nga KQZ-ja.

3. Procesi i numërimit të tyre fillon në të njëjtin moment kur fillon numërimi i kutisë së parë me fletë votimi të zonës zgjedhore përkatëse.

4. Numërimi dhe vlerësimi i votave nga jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë administrohet nga një komision i përbërë prej 4 anëtarësh dhe sekretari, të emëruar nga Komisioneri Shtetëror I Zgjedhjeve. Propozimi për 2 anëtarë bëhet nga partia më e madhe e shumicës parlamentare dhe për 2 anëtarët e tjerë propozimi bëhet nga partia më e madhe e pakicës parlamentare. Sekretari i komisionit emërohet në bazë të aplikimeve të lira dhe duhet të jetë me profesion jurist. Anëtarët dhe sekretari duhet të plotësojnë kushtet dhe kriteret e përcaktuara në nenet 30 dhe 31 të këtij Kodi. Nëse numri në listën përfundimtare të zgjedhësve nga jashtë është më i madh se 80 mijë, Komisioneri Shtetëror I Zgjedhjeve mund të ngrejë më shumë se një komision të numërimit dhe të vlerësimit të votave nga jashtë, me kushtin që vlerësimi i votave të një qarku të kryhet nga i njëjti komision.

5. Për numërimin dhe vlerësimin e votave Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve cakton grupe numërimi të përbërë nga dy anëtarë. Një anëtar propozohet nga partia më e madhe e shumicës parlamentare dhe anëtari tjetër nga partia më e madhe e pakicës parlamentare.

6. Rregullatori, me propozimin e Komisionerit, përcakton me akt nënligjor dokumentacionin, mënyrën e plotësimit të tij dhe çdo aspekt tjetër për administrimin, vëzhgimin e procesit të numërimit, numërimin, vlerësimin e votës dhe tabelimin e rezultatit zgjedhor sipas këtij nen.⁸⁶²

Autorja: "Ne lidhje me votat e diasporës ka pasur parregullsia të cilat janë raportuar dhe ne media, duhen marrë masa në arenën ndërkombetare që asnjë vote të mos shkojë dem dhe të shpërdorohet. Cdo vote është e vlefshme dhe duhet siguruar"”Problemet me Greqinë, KQZ kërkesë urgjente kompanisë postare: Na informoni për 9 çështje! 1920 vota janë me defekte, 198 zarfe erdhën me rrugë të pavarura

*Katër ditë para zgjedhjeve të 11 majit, problematikat me votën e diasporës mbeten prezente, sidomos çështja e zarfave në Greqi. 1920 vota të ardhura deri më tani janë me “defekte”. Për këtë shifër KQZ ka informuar edhe PD-në, e cila i ka bërë kërkesë zyrtare për çështjen*⁸⁶³

⁸⁶¹ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

⁸⁶² Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

⁸⁶² <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkesa-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁶³ <https://web.whatsapp.com/send?text=https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkesa-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

Salla ku grumbullohen dhe do numërohen votat e diasporës

Katër ditë para zgjedhjeve të 11 majit, problematikat me votën e diasporës mbeten prezente, sidomos çështja e zarfave në Greqi.

1920 vota të ardhura deri më tani janë me “defekte”. Për këtë shifër KQZ ka informuar edhe PD-në, e cila i ka bërë kërkesë zyrtare për çështjen.

Gazetarja e Report Tv, Esiona Konomi, informon se 198 persona kanë gjetur rrugë të pavarura për të sjellë fletën e votimit në kohë.

“Pranë Komisionit Qendror të Zgjedhjeve janë dorëzuar zarfe me dokumentacion zgjedhor, dorazi nga qytetarë, po ashtu dhe me postë tjetër”, informon KQZ.

Në lidhje me problemet me Greqinë, mësohet se KQZ i ka bërë kërkesë urgjente edhe kompanisë postare DHL.⁸⁶⁴

Kërkohen sqarime për personelin e angazhuar me procesin, nëse i është lënë ndonjë pale të tretë dhe arsyt pse nëse është bërë, sa është numri i zgjedhësve që nuk u është dorëzuar zarfi apo nuk janë gjetur adresat, ose që nuk u është dorëzuar fare, sa është numri i zarfave të kthyer, apo i atyre që janë marrë dhe nuk janë kthyer.

Kërkesa e KQZ për DHL:

“Në lidhje me procesin e shpërndarjes së dokumentacionit zgjedhor me Greqi jeni të lutur të na dergoni URGJENTISHT, një raport në lidhje me këtë proces, referuar çështjeve si më poshtë:⁸⁶⁵

1. Cilat janë strukturat dhe/ose personeli i angazhuar në këtë proces?
2. A i është deleguar ky proces subjekteve të treta? Nëse po, cila është marrëveshja?

⁸⁶⁴ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁶⁵ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

3. Sa është numri i zgjedhesve të cilëve nuk ju është dërguar njoftim për dërgesën postare të KQZ?

4. Cilat janë arsyet që kjo nuk është bërë?

5. Sa është numri i zgjedhesve që nuk ju është dorëzuar fare dokumentacioni zgjedhor?

6. Sa është numri i zgjedhësve të cilëve nuk ju është dorëzuar personalisht në dorë dokumentacioni zgjedhor?⁸⁶⁶

7. A e dispononi ju dokumentacionin provues të rasteve të dorezimit të dokumentacionit zgjedhor personalisht zgjedhësit?

8. Sa është numri i zgjedhesve të cilëve dokumentacioni zgjedhor ju është tërhequr në banese, pasi kjo ju është kërkuar nga zgjedhësi? A dispononi ju dokumentacionin provues për këto raste.⁸⁶⁷

9. Sa është numri i zgjedhësve që e kanë dorëzuar/kthyer dokumentacionin zgjedhor në zyra apo qendra të tjera pritese të operatorit të shërbimit postar? Cili është domumentacioni provues për këtë rast?"⁸⁶⁸

10.2 Problemet me Greqinë, KQZ kërkesë urgjente kompanisë postare

Katër ditë para zgjedhjeve të 11 majit, problematikat me votën e diasporës mbeten prezente, sidomos çështja e zarfave në Greqi. 1920 vota të ardhura deri më tani janë me “defekte”. Për këtë shifër KQZ ka informuar edhe PD-në, e cila i ka bërë kërkesë zyrtare për çështjen⁸⁶⁹

Katër ditë para zgjedhjeve të 11 majit, problematikat me votën e diasporës mbeten prezente, sidomos çështja e zarfave në Greqi.

1920 vota të ardhura deri më tani janë me “defekte”. Për këtë shifër KQZ ka informuar edhe PD-në, e cila i ka bërë kërkesë zyrtare për çështjen.

Gazetarja e Report Tv, E. K, informon se 198 persona kanë gjetur rrugë të pavarura për të sjellë fletën e votimit në kohë.⁸⁷⁰

“Pranë Komisionit Qendror të Zgjedhjeve janë dorëzuar zarfe me dokumentacion zgjedhor, dorazi nga qytetarë, po ashtu dhe me postë tjetër”, informon KQZ.

Në lidhje me problemet me Greqinë, mësohet se KQZ i ka bërë kërkesë urgjente edhe kompanisë postare DHL.

Kërkohen sqarime për personelin e angazhuar me procesin, nëse i është lënë ndonjë pale të tretë dhe arsyet pse nëse është bërë, sa është numri i zgjedhësve që nuk u është dorëzuar zarfi apo nuk janë gjetur adresat, ose që nuk u është dorëzuar fare, sa është numri i zarfave të kthyer, apo i atyre që janë marrë dhe nuk janë kthyer.⁸⁷¹

Kërkesa e KQZ për DHL:

⁸⁶⁶ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁶⁷ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁶⁸ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁶⁹ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁷⁰ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁷¹ <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

“Në lidhje me procesin e shpërndarjes së dokumentacionit zgjedhor me Greqi jeni të lutur të na dergoni URGJENTISHT, një raport në lidhje me këtë proces, referuar çështjeve si më poshtë:⁸⁷²

1. Cilat janë strukturat dhe/ose personeli i angazhuar në këtë proces?
2. A i është deleguar ky proces subjekteve të treta? Nëse po, cila është marrëveshja?
3. Sa është numri i zgjedhësve të cilëve nuk ju është dërguar njoftim për dërgesën postare të KQZ?

4. Cilat janë arsyet që kjo nuk është bërë?
5. Sa është numri i zgjedhësve që nuk ju është dorëzuar fare dokumentacioni zgjedhor?
6. Sa është numri i zgjedhësve të cilëve nuk ju është dorëzuar personalisht në dorë dokumentacioni zgjedhor?

7. A e dispononi ju dokumentacionin provues të rasteve të dorezimit të dokumentacionit zgjedhor personalisht zgjedhësit?

8. Sa është numri i zgjedhësve të cilëve dokumentacioni zgjedhor ju është tërhequr në banesë, pasi kjo ju është kërkuar nga zgjedhësi? A dispononi ju dokumentacionin provues për këto raste.

9. Sa është numri i zgjedhësve që e kanë dorëzuar/kthyer dokumentacionin zgjedhor në zyra apo qendra të tjera pritese të operatorit të shërbimit postar? Cili është dokumentacioni provues për këtë rast?”.⁸⁷³

Neni 67

Lista e kandidatëve të partive dhe koalicioneve të partive politike

(Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; ndryshuar pika 3 e shtuar paragraf në fund të pikës 6 me⁸⁷⁴

ligjin nr. 31/2015, datë 2.4.2015; ndryshuar pikat 5 e 6 me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020; ndryshuar pikat

1, 2, 3, 4 dhe 5 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020; ndryshuar me ligjin nr. 81/2024, datë 26.7.2024;

ndryshuar togfjalësh në pikën 1 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)

1. Partia politike ose koalicioni zgjedhor, në kuptim të nenit 65, që është regjistruar në KQZ si subjekt zgjedhor për zgjedhjet në Kuvend, depoziton në KQZ për çdo zonë zgjedhore, jo më vonë se 60 ditë para datës së zgjedhjeve, listën që përbëhet nga:

a) lista shumëmbrore me renditje të fiksuar të kandidatëve; dhe

b) lista shumëmbrore e kandidatëve që i nënshtrohen votimit parapëlqyes.

2. Emrat në listën shumëmbrore me renditje të fiksuar të kandidatëve të subjektit zgjedhor paraqiten

të renditura sipas rendit shifror, duke filluar nga numri një. Për koalicionet përbri emrit të kandidatit shënohet cilës parti i përket kandidati. Numri i përgjithshëm i kandidatëve në listën me renditje të fiksuar është i barabartë me numrin e mandateve për çdo zonë zgjedhore pjesëtuar për tre. Kur ngaky pjesëtim nuk rezulton numër i plotë mandatesh, atëherë në rast se presja dhjetore si pasojë e pjesëtimit është e barabartë ose më e madhe se 0,5 lista përmbyllet me numrin e plotë pasrendës, ndërsa kur si pasojë e pjesëtimit rezulton presja dhjetore më e vogël

⁸⁷² <https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>

⁸⁷³ [Share https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura](https://shqiptarja.com/lajm/problemet-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura)

⁸⁷⁴ Kodi Zgjedhor I Republikës e Shqiperisë

se 0,5, lista shumemërore me renditje të fiksuar e kandidatëve mbyllet me numrin e plotë pararendës.

3. Lista shumemërore e kandidatëve që i nënshtrohen votimit parapëlqyes nga zgjedhësit është e barabartë me numrin e mandateve për çdo zonë zgjedhore. Renditja e kandidatëve bëhet sipas rendit alfabetik të mbiemrit për secilin prej tyre.

4. Kandidati për deputet, i regjistruar në një listë shumemërore në një zonë zgjedhore, nuk mund të regjistrohet si i tillë për një zonë zgjedhore tjetër, qoftë edhe për llogari të një partie apo koalicioni tjetër dhe as si i propozuar nga një grup zgjedhësish.

5. Kandidati për deputet, i regjistruar në listën shumemërore me renditje të fiksuar të partisë politike

apo koalicionit, nuk mund të jetë njëkohësisht edhe në listën shumemërore të kandidatëve për deputetë

që i nënshtrohen votimit parapëlqyes.

6. Për çdo zonë zgjedhore në zgjedhjet për Kuvendin një në çdo tre emra të kandidatëve të listës shumemërore me renditje të fiksuar i përket gjinisë më pak të përfaqësuar dhe një në çdo tre emra të listës shumemërore që i nënshtrohet votimit parapëlqyes duhet t'i përkasë gjinisë më pak të përfaqësuar.⁸⁷⁵

7. Për zgjedhjet e organeve të qeverisjes vendore kandidati për kryetar të bashkisë dhe lista e kandidatëve për këshillat vendorë regjistrohen në KZAZ-në që mbulon njësinë e qeverisjes vendore brenda afatit të përcaktuar në këtë pikë. KZAZ-ja dorëzon një kopje të listës në KQZ brenda 48 orëve.

Kandidati për kryetar të bashkisë dhe lista e kandidatëve për këshillat vendorë depozitohet në KQZ në rastet kur territori i njësisë së qeverisjes vendore nuk mbulohet nga një KZAZ e vetme.

8. Kandidati për kryetar bashkie apo për këshillin e bashkisë nuk mund të regjistrohet si i tillë për një zonë zgjedhore tjetër, qoftë edhe për llogari të një partie apo koalicioni tjetër dhe as si i propozuar nga një grup zgjedhësish.

9. Në zgjedhjet për këshillat bashkiakë një në çdo dy emra të njëpasnjëshëm në renditje të kandidatëve të subjekteve zgjedhore duhet t'i përkasë së njëjtës gjini.

10. Në rast mospërmbyshjeje të njërit prej kushteve të parashikuara në këtë nen, në lidhje me përbërjen e listës shumemërore KQZ-ja zbaton sanksionet e parashikuara në nenin 175 të këtij Kodi.

Neni 68

Listat mbështetëse të partive politike dhe koalicioneve

(Shfuqizuar fjalia e parë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 32, datë 21.6.2010; ndryshuar me ligjin nr.

74/2012, datë 19.7.2012; ndryshuar togfjalësh në pikën 3 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020)

1. Listat e kandidatëve për Kuvendin, të paraqitura nga partitë politike, të cilat nuk zotërojnë asnjë mandat në Kuvend, duhet të mbështeten nga jo më pak se 5 000 zgjedhës në shkallë kombëtare.

Në rastin e koalicionit zgjedhor listat në tërësi duhet të kenë marrë mbështetjen e jo më pak se 7 000⁸⁷⁶ zgjedhësve në shkallë kombëtare. Bën përjashtim nga ky rregull koalicioni, ku

⁸⁷⁵ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁷⁶ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

partitë pjesëtare zotërojnë bashkërisht në Kuvend një numër mandatesh jo më të vogël se numri i partive pjesëtare të koalicionit.

2. Kandidatët për organet e njësisë së qeverisjes vendore, të paraqitur nga partitë politike, të cilat nuk zotërojnë asnjë mandat në Kuvend ose në organet e njësisë përkatëse të qeverisjes vendore, duhet të mbështeten nga jo më pak se 1 për qind e zgjedhësve të asaj njësie, por, në çdo rast, jo më shumë se 3 000 dhe jo më pak se 50 zgjedhës. Bën përjashtim nga ky rregull koalicioni, ku partitë pjesëtare zotërojnë bashkërisht në Kuvend një numër mandatesh jo më të vogël se numri i partive pjesëtare të koalicionit, ose kur zotërojnë bashkërisht në këshillin përkatës një numër mandatesh jo më të vogël se numri i partive pjesëtare të koalicionit.

3. Për qëllim të këtij neni, partia politike ose koalicioni paraqet një vërtetim me shkrim, të nënshkruar nga institucioni i Kuvendit apo njësia e qeverisjes vendore, ku vërtetohet zotërimi i mandatit të paktën 6 muaj para përfundimit të mandatit të Kuvendit ose të organit të njësisë së qeverisjes vendore, në bazë të vetëdeklarimit të zotëruesve të mandateve për përkatësinë në partinë politike, në institucionin përkatës⁸⁷⁷

10.3 Regjistrimi i partive politike si kusht për marrjen pjesë në garë

Neni 63

Subjektet zgjedhore dhe kandidatët

(Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012)

1. Subjekt zgjedhor është një parti politike ose një koalicion partish politike, të cilët paraqesin listë kandidatësh, sipas rregullave që përcaktohen në këtë Kod.⁸⁷⁸

2. Subjekt zgjedhor mund të jetë edhe një shtetas shqiptar me të drejtë vote, i cili propozohet si kandidat për deputet apo për organet e qeverisjes vendore nga një grup zgjedhësish, sipas përcaktimeve të bëra në këtë Kod.

3. Kandidat është shtetasi që plotëson kushtet e parashikuara në nenet 45 dhe 69 të Kushtetutës dhe që regjistrohet si kandidat për deputet në KQZ ose si kandidat për kryetar bashkie ose për këshillat vendorë në KZAZ.⁸⁷⁹

4. Përveç kushteve të parashikuara në pikën 3, nuk mund të kandidojnë dhe as të zgjidhen pa hequr dorë më parë nga detyra:

- a) gjyqtarët, prokurorët;
 - b) ushtarakët e shërbimit aktiv;
 - c) punonjësit e policisë dhe të sigurimit kombëtar;
 - ç) përfaqësuesit diplomatikë;
 - d) kryetarët e bashkive për zgjedhjet në Kuvend;
 - dh) deputetët, kur konkurrojnë për zgjedhjet për organet e qeverisjes vendore;
 - e) prefektët në vendet ku kryejnë detyrat e tyre për zgjedhjet në Kuvend dhe për organet e qeverisjes vendore;
 - ë) kryetarët dhe anëtarët e komisioneve të zgjedhjeve;
 - f) Presidenti i Republikës;
 - g) zyrtarët e lartë të administratës shtetërore të përcaktuar me ligj.
5. Në rast të zhvillimit të zgjedhjeve për Kuvendin dhe për organet e qeverisjes vendore në mënyrë të njëkohshme, kandidatët regjistrohen vetëm në një lloj zgjedhjeje.

Neni 64

⁸⁷⁷ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁷⁸ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

⁸⁷⁹ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë

Regjistrimi i partive politike në zgjedhje
(Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shtuar shkronja “e” me ligjin nr. 101/2020, date 23.7.2020; ndryshuar togfjalësh në pikën 1 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)

1. Çdo parti politike duhet të paraqesë kërkesën për t’u regjistruar si subjekt zgjedhor në KQZ jo më vonë se 75 ditë përpara datës së zgjedhjeve.

2. Për t’u regjistruar si subjekt zgjedhor për çdo lloj zgjedhjeje, një parti politike duhet të paraqesë në KQZ:

- a) vërtetimin që partia është regjistruar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor, Tiranë;
- b) emrin, mbiemrin dhe adresën e kryetarit të partisë, i cili është personi i autorizuar për të paraqitur kandidatët;
- c) emrin zyrtar, shkronjat nistore dhe adresën e partisë;
- ç) specimenin e vulës së partisë;
- d) emrin, mbiemrin dhe adresën e financierit të partisë; dhe
- dh) emrin, mbiemrin dhe adresën e personit përgjegjës për komunikimin me KQZ-në;
- e) deklaratën me shkrim të nënshkruar nga kryetari i partisë politike ku përmendet angazhimi solemn për refuzimin për të marrë pjesë në praktika të blerjes së votës, marrjes së financimeve apo përfitimeve të kundërligjshme, veçanërisht nga ato që vijnë nga aktivitete kriminale, si dhe përkushtimin për të konkurruar në zgjedhje në mënyrë të ndershme dhe me integritet. Teksti I deklaratës përcaktohet nga KQZ-ja.

Neni 65

Regjistrimi i koalicioneve zgjedhore (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shtuar pika 3 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020; ndryshuar togfjalësh në pikën 1 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)

1. Dy ose më shumë parti politike të regjistruara si subjekte zgjedhore në KQZ, sipas nenit 64 të këtij Kodi, mund të regjistrohen në KQZ si koalicion zgjedhor në shkallë vendi jo më vonë se 70 ditë përpara datës së zgjedhjeve⁸⁸⁰.

2. Partia politike pjesëmarrëse në një koalicion nuk mund të marrë pjesë në një koalicion tjetër dhe as të paraqesë kandidatë apo listë shumemërore kandidatësh jashtë koalicionit ku ajo bën pjesë.⁸⁸¹

3. Në momentin e regjistrimit, koalicioni duhet të deklarojë partinë politike udhëheqëse të koalicionit. Për nevojat e zbatimit të këtij ligji, të gjitha të drejtat dhe detyrimet që ky ligj përcakton për subjektet zgjedhore përmbushen nga partia udhëheqëse e koalicionit. Marrëdhëniet midis partive pjesëtare të koalicionit dhe detyrimet reciproke midis tyre rregullohen në marrëveshjen e koalicionit, e cila është pjesë e dokumentacionit që depozitohet nga koalicioni në KQZ.⁸⁸²

Neni 66

Identifikimi i subjekteve zgjedhore

Nëse dy parti politike ose koalicione kanë emër ose emblema të njëjtë apo të ngjashme në atë masë sa që mund të shkaktojë konfuzion ose lajthitje të votuesve, atëherë KQZ-ja vendos cila parti ose cili koalicion ka të drejtë të përdorë emrin ose emblemen përkatëse për qëllime zgjedhore, duke marrë në konsideratë datën e themelimit ligjor të partive ose datën e regjistrimit të parë të koalicionit në KQZ. Për të përcaktuar datën e parë të regjistrimit të koalicioneve, KQZ-ja i referohet edhe zgjedhjeve të mëparshme.

⁸⁸⁰ Kodi Zgjedhor I Republikës Shqiperise

⁸⁸¹ Kodi Zgjedhtr I Republikës e Shqiperise

⁸⁸² Kodi Zgjedhtr I Republikës e Shqiperise

10.4 Partite Politike dhe formimi I tyre

Neni 1

Partitë politike janë bashkime vullnetare të shtetasve mbi bazën e ideve, të bindjeve e të pikëpamjeve ose të interesave të përbashkëta politike, të cilët synojnë të ndikojnë në jetën e vendit nëpërmjet pjesëmarrjes në zgjedhjet dhe përfaqësimit të popullit në organet e zgjedhura të pushtetit⁸⁸³.

Neni 2

Partitë politike marrin pjesë në formimin e vullnetit politik të popullit në të gjitha fushat e jetës publike dhe kryesisht nëpërmjet:

- a) ndikimit në krijimin e opinionit publik dhe të edukatës politike;
- b) nxitjes së pjesëmarrjes aktive të shtetasve në jetën politike dhe evidencimin e aftësimit të shtetasve për të marrë përsipër përgjegjësi publike;
- c) pjesëmarrjes në zgjedhjet e përgjithshme dhe vendore.

Neni 3

Partitë politike shqiptare janë pjesë e një sistemi të lirë e demokratik qeverisës në vend. Krijimi dhe veprimtaria e tyre është e lirë dhe e garantuar nga Kushtetuta.

Neni 4

Partitë politike, në veprimtarinë për arritjen e qëllimeve të tyre, përdorin vetëm mjete dhe metoda demokratike.

Neni 5

Veprimtaria e partive politike mund të shtrihet në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë ose në disa njësi të ndarjes administrative territoriale të vendit.⁸⁸⁴

Ndalohej regjistrimi i një partie në rastet kur:

a) organizimi i saj i brendshëm është në kundërshtim me parimet demokratike dhe, veçanërisht, me parimet vijuese: ndërtimi nga poshtë lart i partisë, zgjedhjet e brendshme demokratike për forumet e partisë, e drejta e shprehjes së mendimit nga çdo anëtar, liria e hyrjes dhe e daljes së tyre nga partia, e drejta e çdo anëtarë për të zgjedhur e për t'u zgjedhur;

b) në dokumentet e themelimit të partisë përmendet shprehimisht ose, nga përmbajtja e tyre, del se ato janë në kundërshtim me dispozitat kushtetuese që ndalojnë krijimin e partive ose strukturave

partiake në fushat e institucionet e parashikuara prej tyre;

c) partia është krijuar jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë;

ç) në dokumentet e themelimit të saj shprehet qëllimi për përdorimin e dhunës për marrjen e pushtetit ose për të ndikuar në politikën shtetërore;

d) në dokumentet e themelimit të saj shprehet nxitja dhe përkrahja e urrejtjes racore fetare, krahinore ose etnike;

dh) mbështetet në metoda totalitariste, si dhe ka karakter të fshehtë;

Keto kërkesa janë ne perputhje me nenin 9 te Kushtetutes se Republikes se Shqiperise

e) me të njëjtin emërtim është regjistruar një parti tjetër.

Neni 8

⁸⁸³ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2017)

⁸⁸⁴ LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2017)

Veprimtaria antikushtetuese e partive politike është e ndaluar.

KonstatimiKonstatimi i veprimtarisë antikushtetuese të partisë politike dhe ndalimi i saj vendoset nga Gjykata Kushtetuese⁸⁸⁵

Partite politike si grupime individesh me bindje të njëjta që kërkojnë të garojnë në marrjen e pushtetit politik, synojnë të mbledhin sa më shumë individë rreth vetes në mënyrë që të shtojnë votat për këto parti politike, lideret partiak që drejtojnë partitë politike duhet të jenë figura të pastra politike që të rrisin besueshmërinë të zgjedhës. Ti bindin ata drejt liderit që i drejton. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë në nënëin 9 të saj ka parashikuar që është e ndaluar krijimi i partive politike që nxisin metoda totalitare urrejtje dhe me dhunë kërkojnë marrjen e pushtetit shtetëror. ME të drejte ky nen i Kushtetutës i penalizon këta individë ose ndryshe subjekte politike.⁸⁸⁶

KRIJIMI I PARTIVE POLITIKE

Neni 9

(ndryshuar fjalë e dytë me ligjin nr.10374, datë 10.2.2011)

Regjistrimi i partive politike bëhet në gjykatën e shkallës së parë të rrethit të Tiranës, e cila mban regjistrin e partive politike. Në regjistrin e partive politike shënohet numri rendor i regjistrimit, numri i aktit, numri i vendimit gjyqësor, data e shpalljes, dispozitivi i vendimit, emri i plotë i partisë, inicialet e partisë, stema e partisë, përshkrimi i konfiguracionit të vulës, emri i kryetarit, numri i anëtarëve themelues shënime për ndryshimin e emrit, konfiguracione të vulës ose të kryetarit të partisë, fshirjes apo mbarimit të veprimtarisë së subjektit, data e bërjes së shënimit, emri, si dhe nënshkrimi i nëpunësit kompetent.

Partia politike njihet si person juridik që nga data kur gjykata ta ketë miratuar dhe regjistruar atë.

Deri në datën e regjistrimit, themeluesit e partisë mund të kryejnë veprime që janë të nevojshme për organizimin e saj, siç janë, sidomos, thirrja e zhvillimi i mbledhjes së themeluesve dhe zgjedhja e organeve drejtuese, por nuk mund të kryejnë veprimtari si parti politike.

Neni 10

(ndryshuar paragrafi i dytë me ligjin nr.10374, datë 10.2.2011)

Pasi mbledhja e anëtarëve themelues të partisë politike të ketë miratuar dokumentet e partisë, programin, statutin, si dhe organet drejtuese të saj, duhet të paraqitet në gjykatë kërkesa për regjistrimin e saj.

Partia politike regjistrohet me kërkesë të nënshkruar nga jo më pak se 3 000 anëtarë themelues.⁸⁸⁷

Kërkesa për regjistrimin e një partie politike depozitohet në sekretarinë e Gjykatës së Shkallës së Parë të Rrethit Gjyqësor, Tiranë dhe duhet të përmbajë, për çdo anëtar themelues) emrin dhe mbiemrin;

b) numrin personal;

c) vendbanimin.⁸⁸⁸

⁸⁸⁵ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE* (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr. 17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2)

⁸⁸⁶ *Arjana Llano, menimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane*

⁸⁸⁷ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE* (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr. 17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2)

⁸⁸⁸ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE* (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr. 10374, datë 10.2.2011, nr. 17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjalë me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2)

Në vendimin e regjistrimit të partisë politike, gjykata tregon edhe numrin e anëtarëve themelues.

Neni 11

(ndryshuar shkronja “ç” me ligjin nr.10374, datë 10.2.2011)

Në dokumentet për regjistrimin e partisë politike, përcaktohen:

- a) emërtimi dhe selia e partisë;
- b) qëllimet dhe detyrat e saj;
- c) organet udhëheqëse dhe ndërtimi i partisë;
- ç) burimet fillestare të financimit⁸⁸⁹

10.5 Roli i Koordinatorit të VAGJ-ve për vëzhgimin e fushatës zgjedhore

Metodologjia e ODIHR-it për vëzhgimin e zgjedhjeve bazohet tek gjetjet kolektive të të⁸⁹⁰ gjithë misionit dhe jo tek vlerësimet individuale, pavarësisht nëse këto të fundit vijnë prej një analisti apo prej ekipit të VAGJ-ve.⁸⁹¹ Mbulimi afatgjatë dhe rajonal, i përcaktuar nga misionet e ODIHR-it për vëzhgimin e zgjedhjeve gjatë proceseve zgjedhore, lejon që misionet të pozicionohen mirë për të vëzhguar tendencat në të gjithë vendin dhe t'i bëjnë ato pjesë të vlerësimit të përgjithshëm⁸⁹². Gjetjet e VAGJ-ve 81 Si pjesë e ekipit kryesor, me qendër në kryeqytet, Koordinatori i VAGJ-ve, së bashku me analistët e ndryshëm, përpiqet të grumbullojë informacione në mënyrë sistematike për të njëjtën lëndë nga VAGJ-të e pozicionuar në të gjithë vendin, përfshirë dhe informacionet për zhvillimin e fushatës. Sasia e madhe e informacionit për të njëjtën temë, nxjerr në pah modelet sistematike, të cilat krijojnë bazën e analizës, vlerësimit, përfundimeve dhe rekomandimeve të misionit. Koordinatori i VAGJ-ve luan rol thelbësor për konsolidimin e gjetjeve rajonale në lidhje me fushatën zgjedhore.⁸⁹³ Si ndërlidhës ndërmjet VAGJ-ve dhe ekipit kryesor, të gjitha komunikimet kalojnë nëpërmjet Koordinatorit të VAGJ-ve, i cili sigurohet që të integrohen dhe të transmetohen në mënyrë të efektshme informacionet, përditësimet dhe sqarimet përkatëse ndaj dhe nga VAGJ-të.⁸⁹⁴ Në praktikë, kjo do të thotë se Koordinatori i VAGJ-ve manovron ndërmjet çështjeve përmbajtësore dhe atyre operacionale. Ky kapitull përqendrohet shprehimisht tek aspektet e punës së Koordinatorit të VAGJ-ve dhe ofron udhëzime praktike për Koordinatorin e VAGJ-ve dhe për Analistin Politik, për vëzhgimin e fushatës zgjedhore. Për të ndihmuar në mënyrë të efektshme Analistin Politik

⁸⁸⁹ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE* (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2017)

⁸⁹⁰ *LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE* (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10 374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr. 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2017)

⁸⁹¹ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjedisve politike fq.80,81,82* Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022 ISBN 978-83-66690-70-7

⁸⁹² *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjedisve politike fq.80,81,82* Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022 ISBN 978-83-66690-70-7

⁸⁹³ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjedisve politike fq.80,81,82* Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022 ISBN 978-83-66690-70-7

⁸⁹⁴ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjedisve politike fq.80,81,82* Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022 ISBN 978-83-66690-70-7

të kuptojë zhvillimin dhe përmbajtjen e fushatës në nivelin rajonal, Koordinatori i VAGJ-ve duhet:

- Të mbajë lidhje të rregullta me Analistin Politik për të grumbulluar përditësime ose informacione që u vlejné VAGJ-ve. Në të njëjtën mënyrë, Analisti Politik duhet t'i qaset në mënyrë proaktive Koordinatorit të VAGJ-ve, për ta njoftuar në lidhje me çështjet që u vlejné VAGJ-ve;

- T'i tërheqë vëmendjen Analistit Politik tek modelet që zhvillohen në rajone të posaçme, për shembull, një shkëlqje potenciale e angazhimeve, refuzim të qasjes (p.sh.: në vendet ku zhvillohet fushatë), apo fushatë njollosjeje ndaj një kandidati të caktuar; dhe të diskutojë mundësitë e ndjekjes së këtyre çështjeve nga VAGJ-ja;

- Të grumbullojë informacionet që kanë të bëjnë me njoftimin informues ditor (që u dërgohet të gjitha ekipeve të VAGJ-ve gjashtë herë në javë);

- Të diskutojë dhe të bjerë dakord me Analistin Politik, për disa pika për hulumtim dhe për përparësitë e vëzhgimit në periudhën e ardhshme;⁸⁹⁵ dhe

- Të bashkëpunojë me Analistin Politik dhe me Zëvendëskryetarin e Misionit për përgatitjen e raporteve të misionit, për t'u siguruar se gjetjet rajonale pasqyrohen në mënyrë të saktë dhe për të mbështetur vlerësimin e përgjithshëm të misionit. Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjediseve politike 2.⁸⁹⁶ Me të marrë çdo lloj raportimi nga VAGJ-të, qoftë për vëzhgimin e një tubimi apo për një shkëlqje të rregulloreve të fushatës, Koordinatori i VAGJ-ve duhet të përcaktojë së pari, vlerën e vëzhgimit. Kjo përfshin përcaktimin nëse janë përmbushur parimet bazë të metodologjisë së ODIHR-it për vëzhgimet. Procesi i plotë i shqyrtimit nga Koordinatori i VAGJ-ve përfshin hapat e mëposhtme:

- Kontrollin nëse raportit trajton pyetjet bazë: ku, kur, kush, çfarë, pse dhe, nëse ka vlerë, sa shpesh është bërë vëzhgimi;⁸⁹⁷

- Sqarimin e informacioneve që mund të mos jenë të qarta, për lexuesit që nuk e njohin kontekstin rajonal;

- Shqyrtimin e nevojës për të marrë informacione nga burime të tjera, të ndryshme nga ato që ka takuar deri në atë moment ekipi i VAGJ-ve; dhe

- Shqyrtimin e vlerësimit të ekipit të VAGJ-ve kundrejt fakteve dhe analizave të paraqitura dhe, nëse është e nevojshme, diskutimin e mëtejshëm me ekipin e VAGJ-ve. Koordinatori i VAGJ-ve merr raporte me bollëk, që mbulojnë një diapazon të gjerë çështjesh që lidhen me fushatën, të cilat janë hartuar prej shumë ekipeve të VAGJ-ve. Informacioni duhet organizuar, strukturuar dhe integruar në mënyrë koherente dhe sistematike, në mënyrë që të jetë i lehtë për t'u përdorur nga Analisti Politik dhe nga anëtarët e tjerë të misionit. Për disa lloje të caktuara të informacioneve, Koordinatori i VAGJ-ve duhet të synojë të nxjerrë, bashkojë dhe të ruajë informacionet kryesore, të marra nga raporte të ndryshme të VAGJ-ve, në regjistra apo në baza të dhënash, që zakonisht zhvillohen bashkërisht me Analistin Politik (trajtohet më tej në vijim).

⁸⁹⁵ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjediseve politike fq.80,81,82Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022ISBN 978-83-66690-70-7*

⁸⁹⁶ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjediseve politike fq.80,81,82Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022ISBN 978-83-66690-70-7*

⁸⁹⁷ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjediseve politike fq.80,81,82Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022ISBN 978-83-66690-70-7*

⁸⁹⁸ Duke qenë në majë të zinxhirit të komunikimit – dhe në bazë të informacioneve të grumbulluara nga ekiye të ndryshme të VAGJ-ve, si dhe nga Analisti Politik – Koordinator i VAGJ-ve ka pozicionin më të mirë për t’u ofruar VAGJ-ve, udhëzime të efektshme për vëzhgimin që ata i bëjnë fushatës. Faktimi i detyrave dhe ofrimi i udhëzimeve janë thelbësore për të pasur vëzhgim sistematik dhe të plotë. Vëzhgimi është sistematik dhe i plotë, kur përmban informacione për të njëjtën lëndë nga sa më shumë rajone që është e mundur, për një periudhë raportimi të caktuar. Një gjë e tillë lejon bërjen e krahasimeve rajonale, çka hedh dritë mbi modelet/tendencat dhe elementet e tjerë të jashtëm.

Objektivat për përmbushjen e synimit të kësaj Strategjie janë: 1. Identifikimi sa më i shpejtë i indicieve mbi mundësitë e kryerjes së veprave penale dhe shkeljeve ligjore në kuadër të zgjedhjeve që mund të ndikojnë në integritetin e procesit zgjedhor⁸⁹⁹. 2. Identifikimi dhe parandalimi i ndikimit të krimit të organizuar dhe korrupsionit të funksionarëve shtetërorë dhe subjekteve private në procesin zgjedhor për të siguruar një proces të lirë dhe të ndershëm zgjedhor për Kuvendin 2025. 3. Përmirësimi i kapaciteteve hetimore të Prokurorisë së Posaçme për të hetuar dhe ndjekur rastet e veprave penale në kuadër të zgjedhjeve në mënyrë efektive. 4. Ndërgjegjësimi dhe edukimi i publikut mbi rëndësinë e bashkëpunimit me institucionet hetimore dhe rolin e tyre ndërveprues në parandalimin e krimit zgjedhor. 5. Rritja e efektivitetit të bashkëpunimit dhe koordinimit me institucionet publike, shoqërinë civile, median dhe çdo subjekt privat për të parandaluar veprat penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025. 6. Parandalimi i ndikimit të jashtëm dhe manipulimit të procesit zgjedhor përmes monitorimit në kohë reale dhe ndërhyrjes së shpejtë në rastet e dyshimit të shkeljes së ligjit. 7. Kryerja e hetimeve profesionale dhe të shpejta për subjektet që kryejnë shkelje zgjedhore, duke dërguar një mesazh të qartë se krimi zgjedhor do të ndiqet dhe ndëshkohet. Qasja Strategjia hetimore do të mbështetet mbi: Pavarësinë institucionale

• **Kuadri ligjor garanton që hetimet për veprat penale në kuadër të zgjedhjeve të kryhen pa ndërhyrje politike apo presione të jashtme, duke respektuar pavarësinë e SPAK. 6 Adresa: Rruga “Jordan Misja” nr.1 Tiranë Website: www.spak.gov.al Monitorimin dhe hetimin dinamik**

• Përfshirja e grupeve hetimore në terren për të monitoruar në kohë reale situatat për të cilat mund të ketë indicie për kryerjen e veprave penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025.

• Identifikimi jo vetëm i subjekteve të posaçme apo individëve të përfshirë në korrupsionin aktiv dhe pasiv në zgjedhje, por dhe i grupeve të strukturuar kriminale të cilat dyshohen se ndikojnë në zgjedhje.⁹⁰⁰

• Monitorimi i përdorimit të buxhetit, investimeve dhe infrastrukturës publike, të cilat nuk lejohen të kryhen gjatë periudhës zgjedhore nga subjektet e posaçme. Parandalimin e krimit zgjedhor

• Strategjia i vendos theks të veçantë masave parandaluese¹¹, për të siguruar një bashkëpunim në kohë reale me publikun, gazetarët/median dhe shoqërinë civile në lidhje me sensibilizimin por dhe denoncimin e rasteve të dyshuara.⁹⁰¹

⁸⁹⁸ *Manual për vëzhgimin e fushatave zgjedhore dhe mjedisve politike fq.80,81,82* Botuar nga Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) Ul. Miodowa 10 00-251 Warsaw Poland www.osce.org/odihr © OSCE/ODIHR 2022 ISBN 978-83-66690-70-7

⁸⁹⁹ *Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor* Zgjedhjet për Kuvendin 2025

⁹⁰⁰ *Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor* Zgjedhjet për Kuvendin 2025

⁹⁰¹ *Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor* Zgjedhjet për Kuvendin 2025

- Identifikimi i zonave ku janë shfaqur më parë raste të veprave penale në kuadër të zgjedhjeve dhe përqendrimi i burimeve hetimore në to.⁹⁰² Efektivitetin në hetime

- Përdorimi i teknikave të posaçme të hetimit, përfshirë hetimet financiare dhe bashkëpunimin ndërinstitucional, për të siguruar një hetim të shpejtë dhe efektiv të rasteve. Transparencën dhe llogaridhënien

- Komunikim në kohë reale me publikun dhe Komisionin Qendror të Zgjedhjeve (KQZ) mbi veprat penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025 në juridiksionin e Prokurorisë së Posaçme.

- Ngritja e një platforme të dedikuar në faqen zyrtare të Prokurorisë së Posaçme për denoncimin e rasteve. Bashkëpunimin ndërinstitucional

- Prokuroria e Posaçme do të bashkëpunojë ngushtë me Prokurorinë e Përgjithshme, zyrat e prokurorive pranë gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, KQZ, Policinë e Shtetit, agjenci të tjera ligjzbatuese, organizmat ndërkombëtar, organizata të shoqërisë civile për të rritur efektivitetin e hetimeve për veprat penale në kuadër të zgjedhjeve. 11 Shih seksionin “Plani i Masave” të kësaj Strategjie. Korniza Ligjore Korniza ligjore për hetimin dhe ndjekjen penale të veprave penale në kuadër të zgjedhjeve në Shqipëri, përcakton juridiksionin e posaçëm të Prokurorisë së Posaçme dhe institucioneve të tjera përkatëse me qëllim mbrojtjen e integritetit të procesit zgjedhor.

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, neni 135, paragrafi 2, dhe neni 148, paragrafi 3, përcaktojnë pavarësinë dhe funksionin kushtetues të Prokurorisë së Posaçme në hetimin e çdo veprave penale që kryhet nga subjektet e posaçme.

- Ligji nr. 7895, datë 27.1.1995 “Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar parashikon dy vepra penale të cilat hetohen nga Prokuroria e Posaçme si: o Korrupsioni aktiv gjatë zgjedhjeve (Neni 328 i Kodit Penal), i cili përfshin veprime të cilat konsiderohen si korrupsion për të ndikuar në rezultatin e zgjedhjeve. o Korrupsioni pasiv gjatë zgjedhjeve (Neni 328/b i Kodit Penal), i cili përfshin pranimin e përfitimeve për të ndikuar te votuesit ose kandidatët.

- Ligji nr.7905, datë 21.3.1995 “Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar, neni 75/a gjerat (b), (c), dhe (ç), parashikon juridiksionin lëndor të Prokurorisë së Posaçme ku përfshihen veprat penale në kuadër të zgjedhjeve dhe subjektet e posaçme⁹⁰³. • Ligji nr. 10019, datë 29.12.2008 “Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar, neni 91, parashikon ndalimin e përdorimit të administratës apo edhe infrastrukturës publike në funksion të fushatës zgjedhore nga subjektet e posaçme.

- Ligji nr. 95/2016 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Institucioneve për të Luftuar Korrupsionin dhe Krimin e Organizuar”, i ndryshuar, neni 8 dhe neni 10 parashikon kompetencat lëndore dhe juridiksionin penal të Prokurorisë së Posaçme që shtrihet në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë.

- Ligji nr. 97/2016 “Për Organizimin dhe Funksionimin e Prokurorisë në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar neni 42 gërma (e) dhe neni 107/1, lidhen me hetimin e veprave penale në kuadër të zgjedhjeve dhe bashkëpunimin me KQZ, në dhënien e informacionit kësaj të fundit për hetimin e veprave penale në fushën e zgjedhjeve, që nuk çënon ruajtjen e sekretit hetimor.⁹⁰⁴

⁹⁰² *Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor*Zgjedhjet për Kuvendin 2025

⁹⁰³ *Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor*Zgjedhjet për Kuvendin 2025

⁹⁰⁴ *Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor*Zgjedhjet për Kuvendin 2025

10.6 Zona zgjedhore për Kuvendin

1. Zona zgjedhore përputhet me territorin e qarkut dhe shërben si njësi zgjedhore për zgjedhjen e një numri të caktuar mandatesh, sipas rregullave të përcaktuara në këtë Kod. 2. Kufijtë administrativë të qarqeve vendosen me ligjin për ndarjen administrative e territoriale të Republikës së Shqipërisë.⁹⁰⁵

Kuvendi i Republikës së Shqipërisë përbëhet nga 140 deputetë, të cilët zgjidhen për një periudhë 4 vjeçare. Sistemi i zgjedhjeve për Kuvendin është sistemi proporcional me zona zgjedhore shumëëmërore. Për zgjedhjet për Kuvend, zona zgjedhore i korrespondon ndarjes administrativo-territoriale të qarkut. Numri i përgjithshëm i zonave zgjedhore është 12 (dymbëdhjetë) dhe numri i mandateve të deputetëve për çdo zonë varion nga 3 mandate për Qarkun e Kukësit dhe deri në 37 mandate për Qarkun e Tiranës.

Zgjedhjet për organet e qeverisjes vendore zhvillohen për të zgjedhur 61 kryetarë bashkish dhe 1,603 anëtarë të këshillave bashkiake në të gjithë vendin. Kryetarët e bashkive dhe anëtarët e këshillave bashkiake zgjidhen në mënyrë të drejtpërdrejtë për një periudhë 4-vjeçare.⁹⁰⁶

Për zgjedhjet vendore, zona zgjedhore i korrespondon ndarjes administrative-territoriale të bashkisë. Kryetarët e bashkive zgjidhen përmes një sistemi mazhoritar, kurse anëtarët e këshillave zgjidhen sipas një sistemi proporcional me lista të mbyllura. Numri i anëtarëve të këshillave bashkiake që zgjidhen në çdo bashki përcaktohet në bazë të popullsisë dhe varion nga 15 në 61 mandate. Mandatet e këshillave vendorë ndahen mes partive dhe koalicionëve sipas metodës d'Hondt, kurse shpërndarja e mandateve mes partive brenda një koalicioni bëhet duke përdorur metodën Sainte - Laguë.⁹⁰⁷

REPUBLIKA E SHQIPËRISË KOMISIONI QENDROR I ZGJEDHJEVE KËRKESË PËR REGJISTRIMIN E KANDIDATIT TË PROPOZUAR NGA ZGJEDHËSIT MODEL KQZ-04-05 Rruga "Ibrahim Rugova", Nr. 4, Tiranë, Shqipëri | | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 Zgjedhjet për Kuvend të datës ZGJEDHJE PËR KUVEND KËRKUESI KOMITETI NISMËTAR DREJTUAR KQZ I) ZONA E KANDIDIMIT PËR DEPUTET Qarku M 1⁹⁰⁸. 2. Datëlindja II) TË DHËNAT E KANDIDATIT F (Emër) (Mbiemër) (Atësia) (Mëmësia) 3. Adresa 4. Gjinia 5. Vendlindja dd/mm/vv Bashkia Qarku 6. Arsimi i mesëm i lartë 7. Punësimi Aktual Anëtarët e Komitetit Nismëtar Firma 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Ky dokument plotësohet dhe nënshkruhet nga anëtarët e Komitetit Nismëtar. Në Seksionin (I) anëtarët plotësojnë zonën e kandidimit të kandidatit që mbështesin. Në Seksionin (II) anëtarët plotësojnë të dhënat identifikuese të kandidatit sipas përcaktimeve në fushat përkatëse. Ky dokument këshillohet të plotësohet në formatin elektronik i cili gjendet në faqen e internetit të KQZ-së www.kqz.gov.al dhe më pas të printohet e të nënshkruhet. Nëse do të plotësohet në versionin e paraprintuar, atëherë, të gjitha të dhënat që përmban modeli duhet të plotësohen pa korrigjime dhe me SHKRONJA KAPITALE vetëm në fushat përkatëse. Anëtarët e Komitetit Nismëtar duhet të nënshkruajnë në fund të këtij dokumenti. Dokumentit duhet t'i bashkëlidhen: - Tabela me nënshkrimet e zgjedhësve, emrat e të cilëve janë të përfshirë në ekstraktin e përbërësve zgjedhorë, të zonës zgjedhore të përcaktuar në këtë dokument; - Vërtetim me shkrim, të nënshkruar nga njësi e qeverisjes vendore, ku vërtetohet zotërimi i mandatit të paktën 6 muajt e fundit në referim të nenit 69/4 të "Kodit Zgjedhor" - Kopje të

⁹⁰⁵ Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor/Zgjedhjet për Kuvendin 2025 K Zgjedhor

⁹⁰⁶ Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor/Zgjedhjet për Kuvendin 2025

⁹⁰⁷ <https://kqz.gov.al/rezultate-zgjedhore>

⁹⁰⁸ <https://kqz.gov.al/media/documents/5.-MODEL-KQZ-04-05-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-KANDIDATIT-TE-PROPOZUAR-NGA-ZGJEDHESIT.pdf>

dokumentit të identifikimit të vlefshëm, të nënshkruar nga zgjedhësi i përfshirë në ekstraktin e përbërësve zgjedhorë në zonën zgjedhore përkatëse; - deklaratën e kandidatit të propozuar nga zgjedhësit se nuk është pjesë e asnjë partie apo koalicioni dhe as të mbështetës haptazi apo në mënyrë të tërthortë, ndonjë subjekt apo kandidat tjetër. Kërkesa për regjistrimin e kandidatit të propozuar nga zgjedhësit gjen mbështetje në nenin 69, të ligjit nr. 10019, datë 29.12.2008 “Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Sqarim: Mbi mënyrën e plotësimit të dokumentit “KËRKESË PËR REGJISTRIMIN E KANDIDATIT TË PROPOZUAR NGA ZGJEDHËSIT” ZGJEDHJE PËR KUVEND⁹⁰⁹

KËRKESË PËR REGJISTRIMIN E LISTËS SHUMEMËRORE TË KANDIDATËVE PËR DEPUTET Zgjedhjet për Kuvend të datës I) TË DHËNAT E SUBJEKTIT III) TË DHËNAT E KANDIDATËVE II) ZONA E KANDIDIMIT (emri zyrtar i partisë/koalicionit) PARTI POLITIKE (shkronjat nistore), KOALICION Qarku | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 | Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri LISTA SHUMEMËRORE E KANDIDATËVE PËR DEPUTET Kjo listë mbyllet me numër rendor Kryetari i Partisë/Përfaqësuesi i koalicionit (emër,mbiemër) (nënshkrimi) (data dd/mm/vvvv) , , Emër Mbiemër Atësia Mëmësia Vendlindja Subjekti Zgjedhor Niveli i Arsimit Nr. Datëlindje Punësimi Aktual dd/mm/vvvv Shkronja Nistore i mesëm i lartë Gjinia M F DREJTUAR KQZ (me shifra) (me fjalë) Vula 1 2 3 4 5 6 7 MODEL KQZ-04-06 ZGJEDHJE PËR KUVEND Partia/Koalicioni Qarku | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 | Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri VAZHDIM I LISTËS SHUMEMËRORE TË KANDIDATËVE PËR DEPUTET Zgjedhjet për Kuvend të datës (emri zyrtar i partisë/koalicionit) Emër Mbiemër Atësia Mëmësia Vendlindja Subjekti Zgjedhor Niveli i Arsimit Nr. Datëlindje Punësimi Aktual dd/mm/vvvv Shkronja Nistore i mesëm i lartë Gjinia M F Kjo listë mbyllet me numër rendor Kryetari i Partisë/Përfaqësuesi i koalicionit (emër,mbiemër) (nënshkrimi) (data dd/mm/vvvv), (me shifra) (me fjalë) Vula III) TË DHËNAT E KANDIDATËVE 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 MODEL KQZ-04-06 ZGJEDHJE PËR KUVEND Partia/Koalicioni Qarku | ⁹¹⁰info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 | Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri VAZHDIM I LISTËS SHUMEMËRORE TË KANDIDATËVE PËR DEPUTET Zgjedhjet për Kuvend të datës (emri zyrtar i partisë/koalicionit) Emër Mbiemër Atësia Mëmësia Vendlindja Subjekti Zgjedhor Niveli i Arsimit Nr. Datëlindje Punësimi Aktual dd/mm/vvvv Shkronja Nistore i mesëm i lartë Gjinia M F Kjo listë mbyllet me numër rendor Kryetari i Partisë/Përfaqësuesi i koalicionit (emër,mbiemër) (nënshkrimi) (data dd/mm/vvvv) , , (me shifra) (me fjalë) Vula III) TË DHËNAT E KANDIDATËVE 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 MODEL KQZ-04-06 ZGJEDHJE PËR KUVEND Partia/Koalicioni Qarku | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 | Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri VAZHDIM I LISTËS SHUMEMËRORE TË KANDIDATËVE PËR DEPUTET Zgjedhjet për Kuvend të datës (emri zyrtar i partisë/koalicionit) Emër Mbiemër Atësia Mëmësia Vendlindja Subjekti Zgjedhor Niveli i Arsimit Nr. Datëlindje Punësimi Aktual dd/mm/vvvv Shkronja Nistore i mesëm i lartë Gjinia M F Kjo listë mbyllet me numër rendor Kryetari i Partisë/Përfaqësuesi i koalicionit (emër,mbiemër) (nënshkrimi) (data dd/mm/vvvv) , , (me shifra) (me fjalë) Vula III) TË DHËNAT E KANDIDATËVE 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 MODEL KQZ-04-06

⁹⁰⁹ <https://kqz.gov.al/media/documents/5.-MODEL-KQZ-04-05-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-KANDIDATIT-TE-PROPOZUAR-NGA-ZGJEDHESIT.pdf>

⁹¹⁰ <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>

ZGJEDHJE PËR KUVEND Partia/Koalicioni Qarku | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 | Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri VAZHDIM I LISTËS SHUMEMËRORE TË KANDIDATËVE PËR DEPUTET Zgjedhjet për Kuvend të datës (emri zyrtar i partisë/koalicionit) Emër Mbiemër Atësia Mëmësia Vendlindja Subjekti Zgjedhor Niveli i Arsimit Nr. Datëlindje Punësimi Aktual dd/mm/vvvv Shkronja Nistore i mesëm i lartë Gjinia M F Kjo listë mbyllet me numër rendor Kryetari i Partisë/Përfaqësuesi i koalicionit (emër,mbiemër) (nënshkrimi) (data dd/mm/vvvv) , , (me shifra) (me fjalë) Vula III) TË DHËNAT E KANDIDATËVE 44 45 46 47 48 49 50 Ky dokument plotësohet dhe nënshkruhet nga kryetari i partisë politike/përfaqësues i koalicionit. Në Seksionin (I) kërkuesi plotëson të gjitha të dhënat e partisë politike sipas fushave përkatëse. Në Seksionin (II) kërkuesi zgjedh Qarkun ku kandidojnë kandidatët për Deputet.⁹¹¹ Në Seksionin (III) kërkuesi plotëson tabelën me të gjitha të dhënat identifikuese të kandidatit sipas zërave përkatës. Ky dokument këshillohet të plotësohet në formatin elektronik i cili gjendet në faqen e internetit të KQZ-së www.kqz.gov.al dhe më pas të printohet të plotësohen tabelat e të nënshkruhet nga përfaqësuesit. Nëse do të plotësohet në versionin e paraprintuar, atëherë, të gjitha të dhënat që përmban modeli duhet të plotësohen pa korrigjime dhe me SHKRONJA KAPITALE vetëm në fushat përkatëse. Kryetari i partisë politike/Përfaqësues i koalicionit ose personi i autorizuar prej tyre duhet të nënshkruajnë në fund të këtij dokumenti. Kësaj liste duhet t’i bashkëlidhet: - Deklarata e nënshkruar nga çdo kandidat që gëzon të drejtën dhe ka dëshirë të kandidojë, sipas rastit deklarimin e dorëheqjes nga funksionet e përcaktuara në nenin 63 pika 4 të Kodit Zgjedhor; - Formulari i Vetëdeklarimit pasi të nënshkruhet në çdo faqe nga kandidati duhet të depozitohet pranë KQZ; - Vërtetim për zotërimin e mandatit sipas nenit 68, pika 1 të Kodit Zgjedhor të ndryshuar/listën e zgjedhësve që mbështesin partinë/koalicionin; - Deklarata e kandidatit për hapjen e llogarisë të posaçme bankare për dhurimin e fondeve jopublike; Kërkesa për regjistrimin e kandidatit për deputet gjen mbështetje në nenin 67, dhe nenin 72, pika 2, shkronja “a”, të ligjit nr. 10019, datë 29.12.2008 “Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar, si dhe ligjit nr.138/2015 “Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike” dhe vendimit nr.17/2016 të Kuvendit, “Për përcaktimin rregullave të detajuara mbi zbatimin ndalimeve të parashikuara në ligjin nr.138/2015” 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Sqarim: Mbi mënyrën e plotësimit të dokumentit “KËRKESË PËR REGJISTRIMIN E KANDIDATËVE PËR KUVEND” 8. ZGJEDHJE PËR KUVEND⁹¹²

Ne baze te ligjit per Partite politike,ne baze te Kodit Zgjedhor ne Shqiperi subjektet ne rastet e dhurimeve duhet ti bejne publike donacionet qe u jepen ne rastet e fushatave duke filluar nga shuma 50.000mije dhe 100.000 mije leke duhet ti bejne publike dhe transparente duke hapur nje llogari bankare dhe duke e deklaruar te KQZ⁹¹³

DEKLARATË E KANDIDATIT PËR HAPJE LLOGARIE BANKARE TË POSAÇME MODEL KQZ-04-07 Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri | | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 KANDIDATI (emër,mbiemër) (nënshkrimi) (data dd/mm/vvvv) , , Zgjedhjet për Kuvend të datës ZGJEDHJE PËR KUVEND I) TË DHËNAT E LLOGARISË Numri i Llogarisë Banka Komisionin Qendror të Zgjedhjeve dhe të

⁹¹¹ <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>

⁹¹¹ <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>

⁹¹² <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>

⁹¹³ *Arjana llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane*

ngarkuarit e tij për të marrë drejtpërdrejt nga banka të dhëna për të gjitha transaksionet e llogarisë AUTORIZOJ M⁹¹⁴. 2. Datëlindja I) TË DHËNAT E KANDIDATIT F (Emër, Atësia, Mbiemër) 3. Adresa 4. Gjinia 5. Vendlindja dd/mm/vvvv Bashkia Qarku II) PROPOZUESI (emri zyrtar i partisë) Parti (shkronjat nistore) , (emri zyrtar i koalicionit) Koalicion I propozuar nga zgjedhësit (shkronjat nistore) , Ky dokument plotësohet nga Kandidati i propozuar nga partia politike/koalicioni/ kandidati i propozuar nga zgjedhësit. Kandidati i propozuar nga partia politike/koalicioni e plotëson këtë formular në rast parashikon të pranojë dhurime për fushatën e tij me vlerë më të madhe se 50 mijë lekë Në Seksionin (I) kandidati plotëson të dhënat identifikuese të tij, sipas fushave përkatëse. Në Seksionin (II) kandidati shënon me kryq kuadratin përbri subjektit mbështetës më pas plotëson të dhënat e subjektit të përzgjedhur. Në Seksionin (III) kandidati plotëson të dhënat e llogarisë bankare, sipas fushave përkatëse. Ky dokument keshillohet të plotësohet në formatin elektronik i cili gjendet në faqen e internetit të KQZ-së www.kqz.gov.al dhe më pas të printohet e të nënshkruhet. Nëse do të plotësohet në versionin e paraprintuar, atëhere, të gjitha të dhënat që përmban modeli duhet të plotësohen pa korrigjime dhe me SHKRONJA KAPITALE vetëm në fushat përkatëse. Kandidati duhet të nënshkruajë në fund të këtij dokumenti. Deklarata për hapjen e llogarisë së posaçme të kandidatit gjen mbështetje në nenin 92/2 pika 3 e ligjit nr. 10019, datë 29.12.2008 “Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar⁹¹⁵.

Deputetët kandidatë për Kuvend duhet të dorëzojnë në KQZ një CV, curriculum me të dhënat e mëposhtme.

Për më shumë informacione klikoni te kjo adresë

JETËSHKRIMI I KANDIDATIT PËR DEPUTET M 1. 1. 2. Datëlindja MODEL KQZ-04-09 Rruga “Ibrahim Rugova”, Nr. 4, Tiranë, Shqipëri | | info@kqz.gov.al | kqz.gov.al | +355 4 4510810 Kandidati (emër, atësi, mbiemër) (nënshkrimi) , Zgjedhjet për kuvend të datës II) TË DHËNAT E KANDIDATIT I) ZONA E KANDIDIMIT PËR DEPUTET DREJTUAR KQZ F Qarku (Emër, Atësia, Mbiemër) 3. Adresa 4. Gjinia 5. Vendlindja dd/mm/vv Bashkia Qarku Arsimi: III) KUALIFIKIME EKSPERIENCA (Titulli) më i fundit më i hershëm 2. 3. (Institucioni) 1. Kualifikime: (Titulli) 2. 3. Aktivitete shoqërore dhe politike:

10.7 SPAK Strategjia e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor 20/02/2025

SPAK, ndërkohë, thekson se edhe Kuvendi i Shqipërisë e ka konsideruar hetimin e krimit zgjedhor si një çështje të rëndësishme për tu trajtuar, duke e përfshirë atë në një ndër rekomandimet për tu konsideruar veçanërisht nga SPAK në “Rezolutën për Vlerësimin e Veprimtarisë së Strukturës së Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar për Vitin 2023”⁹¹⁶.

“Në përbushje të detyrimeve ligjore dhe rekomandimit të Kuvendit, Prokuroria e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (Prokuroria e Posaçme) parashikon një qasje strategjike për të parandaluar dhe hetuar veprat penale nën juridiksionin e saj gjatë zgjedhjeve për Kuvendin 2025, në përputhje me standardet dhe praktikatat më të mira ndërkombëtare. Kjo Strategji bazohet në gjetjet e raporteve të organizatave vendase dhe ndërkombëtare të

⁹¹⁴ <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>

⁹¹⁵ <https://kqz.gov.al/media/documents/7.MODEL-KQZ-04-07-DEKLARATE-E-KANDIDATIT-PER-HAPJE-LLOGARIE-BANKARE-TE-POSACME.pdf>

⁹¹⁶ SPAK strategjia e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor 20/02/2025

<https://lajme.rts.al/artikull/zgjedhjet-e-11-majit-spak-publikon-strategjine-e-hetimit-dhe-parandalimit-te-krimit-zgjedhor>

sipërpërmendura si dhe në analizën e brendshme të Prokurorisë së Posaçme mbi procedimet penale të regjistruara në 4 (katër) vitet fundit.⁹¹⁷ Ajo udhëhiqet nga qasja proaktive e hetimit dhe provueshmëria në kohë reale e veprave penale në kuadër të zgjedhjeve, duke synuar efekte konkrete për mbrojtjen e integritetit të procesit zgjedhor dhe pacenueshmërinë e të drejtës së qytetarëve për të votuar në zgjedhjet për Kuvendin 2025⁹¹⁸. Nga ana tjetër, kjo Strategji synon të parandalojë ndikimin e krimit të organizuar në integritetin e procesit zgjedhor, përmes masave konkrete dhe përdorimit sa më efektiv të teknikave të posaçme hetimore. Strategjia ka gjithashtu si qëllim të forcojë besimin e publikut tek agjencitë e zbatimit të ligjit, duke parandaluar në kohë pasojat e mundshme të përshkallëzimit të veprave penale në kuadër të zgjedhjeve. Ajo shërben si udhërrëfyes për prokurorët e posaçëm, hetuesit dhe stafin administrativ mbështetës të SPAK dhe synon të jetë gjithashtu një dokument lehtësisht i kuptueshëm për publikun.”, thekson SPAK.

Pjesë nga Strategjia:

Misioni

Misioni i SPAK nëpërmjet kësaj Strategjie është garantimi i të drejtës kushtetuese të qytetarëve për të votuar në një proces të lirë dhe të ndershëm zgjedhor, nëpërmjet sigurimit të integritetit dhe paanshmërisë së ndjekjes penale, në kuadër të hetimit të veprave penale gjatë procesit zgjedhor.

Qëllimi

Qëllimi i SPAK nëpërmjet kësaj Strategjie është parandalimi dhe hetimi i veprave penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025, përmes kryerjes së hetimit të veprave penale në mënyrë të plotë, në kohë të arsyeshme dhe me transparencë, në funksion kjo edhe të parandalimit të kryerjes së këtyre veprave penale. Objektivat Objektivat për përmbushjen e synimit të kësaj Strategjie janë:

1. Identifikimi sa më i shpejtë i indicieve mbi mundësitë e kryerjes së veprave penale dhe shkeljeve ligjore në kuadër të zgjedhjeve që mund të ndikojnë në integritetin e procesit zgjedhor.

2. Identifikimi dhe parandalimi i ndikimit të krimit të organizuar dhe korrupsionit të funksionarëve shtetërorë dhe subjekteve private në procesin zgjedhor për të siguruar një proces të lirë dhe të ndershëm zgjedhor për Kuvendin 2025.⁹¹⁹

3. Përmirësimi i kapaciteteve hetimore të Prokurorisë së Posaçme për të hetuar dhe ndjekur rastet e veprave penale në kuadër të zgjedhjeve në mënyrë efektive.

4. Ndërgjegjësimi dhe edukimi i publikut mbi rëndësinë e bashkëpunimit me institucionet hetimore dhe rolin e tyre ndërveprues në parandalimin e krimit zgjedhor.

5. Rritja e efektivitetit të bashkëpunimit dhe koordinimit me institucionet publike, shoqërinë civile, median dhe çdo subjekt privat për të parandaluar veprat penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025.

6. Parandalimi i ndikimit të jashtëm dhe manipulimit të procesit zgjedhor përmes monitorimit në kohë reale dhe ndërhyrjes së shpejtë në rastet e dyshimit të shkeljes së ligjit.

7. Kryerja e hetimeve profesionale dhe të shpejta për subjektet që kryejnë shkelje zgjedhore, duke dërguar një mesazh të qartë se krimi zgjedhor do të ndiqet dhe ndëshkohet.

Qasja

⁹¹⁷ SPAK strategjina e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor 20/02/2025

⁹¹⁸ <https://lajme.rtsh.al/artikull/zgjedhjet-e-11-majit-spak-publikon-strategjine-e-hetimit-dhe-parandalimit-te-krimit-zgjedhor>

⁹¹⁹ SPAK strategjina e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor 20/02/2025

<https://lajme.rtsh.al/artikull/zgjedhjet-e-11-majit-spak-publikon-strategjine-e-hetimit-dhe-parandalimit-te-krimit-zgjedhor><https://lajme.rtsh.al/artikull/zgjedhjet-e-11-majit-spak-publikon-strategjine-e-hetimit-dhe-parandalimit-te-krimit-zgjedhor>

Strategjia hetimore do të mbështetet mbi: Pavarësinë institucionale • Kuadri ligjor garanton që hetimet për veprat penale në kuadër të zgjedhjeve të kryhen pa ndërhyrje politike apo presione të jashtme, duke respektuar pavarësinë e SPAK.

Monitorimin dhe hetimin dinamik

Përfshirja e grupeve hetimore në terren për të monitoruar në kohë reale situatat për të cilat mund të ketë indicie për kryerjen e veprave penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025.

Identifikimi jo vetëm i subjekteve të posaçme apo individëve të përfshirë në korrupsionin aktiv dhe pasiv në zgjedhje, por dhe i grupeve të strukturuar kriminale të cilat dyshohen se ndikojnë në zgjedhje.⁹²⁰

Monitorimi i përdorimit të buxhetit, investimeve dhe infrastrukturës publike, të cilat nuk lejohen të kryhen gjatë periudhës zgjedhore nga subjektet e posaçme. Parandalimin e krimit zgjedhor • Strategjia i vendos theks të veçantë masave parandaluese , për të siguruar një bashkëpunim në kohë reale me publikun, gazetarët/median dhe shoqërinë civile në lidhje me sensibilizimin por dhe denoncimin e rasteve të dyshuara.⁹²¹

Identifikimi i zonave ku janë shfaqur më parë raste të veprave penale në kuadër të zgjedhjeve dhe përqendrimi i burimeve hetimore në to.

Efektiviteti në hetime

Përdorimi i teknikave të posaçme të hetimit, përfshirë hetimet financiare dhe bashkëpunimin ndërinstitucional, për të siguruar një hetim të shpejtë dhe efektiv të rasteve. Transparencën dhe llogaridhënien

Komunikim në kohë reale me publikun dhe Komisionin Qendror të Zgjedhjeve (KQZ) mbi veprat penale në kuadër të zgjedhjeve për Kuvendin 2025 në juridiksionin e Prokurorisë së Posaçme.

Ngritja e një platforme të dedikuar në faqen zyrtare të Prokurorisë së Posaçme për denoncimin e rasteve. Bashkëpunimin ndërinstitucional

Prokuroria e Posaçme do të bashkëpunojë ngushtë me Prokurorinë e Përgjithshme, zyrat e prokurorive pranë gjykatave të juridiksionit të përgjithshëm, KQZ, Policinë e Shtetit, agjenci të tjera ligjzbatuese, organizmat ndërkombëtar, organizata të shoqërisë civile për të rritur efektivitetin e hetimeve për veprat penale në kuadër të zgjedhjeve.⁹²²

ORGANET

Komisioni Qendror i Zgjedhjeve përbëhet nga:

Nënkomisioneri

Komisioneri Shtetëror të Zgjedhjeve (KSHZ)

Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (KAS)

Komisioni Rregullator (KRR)

10.8 Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (kas)

Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (KAS) është organi kompetent për shqyrtimin e ankimeve administrative dhe për vendosjen e sanksioneve për shkeljet e ligjit zgjedhor.

KAS shqyrton dhe zgjidh në rrugë administrative ankesat ndaj akteve të Komisionerit dhe KZAZ-ve. Me kërkesë të Komisionerit vendos masat disiplinore ndaj zyrtarëve zgjedhorë apo

⁹²⁰ SPAK strategjia e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor 20/02/2025

⁹²¹ <https://lajme.rtsh.al/artikull/zgjedhjet-e-11-majit-spak-publikon-strategjine-e-hetimit-dhe-parandalimit-te-krimit-zgjedhor>
<https://lajme.rtsh.al/artikull/zgjedhjet-e-11-majit-spak-publikon-strategjine-e-hetimit-dhe-parandalimit-te-krimit-zgjedhor>

⁹²² SPAK strategjia e hetimit dhe parandalimit të krimit zgjedhor 20/02/2025

sanksione administrative kundër personave/ subjekteve zgjedhore që kryejnë kundërvajtje administrative në lidhje me zgjedhjet.⁹²³

10.9 Komisioni Rregullator (KRR)

Komisioni Rregullator (Rregullatori) është organi kompetent për miratimin e akteve me karakter normativ në fushën e zgjedhjeve dhe vendosjen e rregullave për zgjedhjet. Rregullatori ndër të tjera ka ⁹²⁴ kompetencë të miratojë rregulla të detajuara për organizimin dhe administrimin e zgjedhjeve dhe referendumeve, rregullat dhe udhëzimet për njehsimin dhe përmirësimin e praktikave zgjedhore, si dhe për veprimtarinë e institucioneve publike në shërbim të zgjedhjeve. Kuvendi i Shqipërisë me vendimin nr. 58/2020, zgjodhi anëtarët e Komisionit Rregullator:⁹²⁵

10.10 Komisioneri Shtetëror të Zgjedhjeve (KSHZ)

Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve (Komisioneri) është organ monokratik dhe ushtron kompetencat ekzekutive.

Komisioneri drejton administratën e KQZ-së dhe atë zgjedhore, përfaqëson KQZ-në në marrëdhëniet me të tretët. Mbikëqyr veprimtarinë e administratës zgjedhore, monitoron veprimtarinë e subjekteve zgjedhore, organeve dhe institucioneve shtetërore të medias në lidhje me zgjedhjet dhe referendumet.

Komisionieri ndër të tjera kujdeset për zbatimin e Kodit Zgjedhor në mënyrë të drejtë, të përpiktë, të saktë dhe uniforme nga të gjitha institucionet, subjektet apo personat e ngarkuar me detyra dhe detyrime, sipas ligjit.

Ai ushtron në emër të KQZ-së kompetencat që ka percaktuar ligji ⁹²⁶

⁹²³ <https://kqz.gov.al/organet/komisioni-i-ankimimeve-dhe-sanksioneve-kas>

⁹²⁴ <https://kqz.gov.al/organet/komisioneri-shtetror-te-zgjedhjeve-kshz>

⁹²⁵ <https://kqz.gov.al/organet/komisioni-rregullator-krr>

⁹²⁶ <https://kqz.gov.al/organet/komisioneri-shtetror-te-zgjedhjeve-kshz>

Kreu XI MEDIAT DHE FUSHATA ZGJEDHOR NE SHQIPERI

11.1 Roli I mediave në fushatat zgjedhore

Roli në zhvillim i medias në zgjedhje PUBLIKUAR 21 maj 2015 Nga Samer Elchahabi, Menaxher i Programit IFES dhe Adam Gallagher, Redaktor dhe Shkrimtar i IFES Media e lirë është njohur prej kohësh si një gur themeli i demokracisë dhe luan një rol të rëndësishëm në ndikimin e diskursit politik gjatë zgjedhjeve⁹²⁷. Kur mediat tradicionale (të shkruara dhe transmetuese) janë të lira dhe të balancuara, nxisin transparencën dhe shpërndarjen e informacionit të rëndësishëm elektoral. Rritja e mediave të reja – të tilla si faqet e mediave sociale, blogjet, emaillet dhe platformat e tjera të mediave të reja – ofron rrugë dhe mundësi të mëtejshme për qytetarinë pjesëmarrëse, shkëmbimin e informacionit dhe njohurive, si dhe përfshirjen dhe fuqizimin. Si mediat tradicionale ashtu edhe ato të reja mund të luajnë një rol jetik mbikëqyrësi dhe të shërbejnë si një platformë fushate, një forum për debatin publik dhe si një edukator publik, duke forcuar përfundimisht demokracinë. Duke njohur rolin në zhvillim të medias në zgjedhje, Fondacioni Ndërkombëtar për Sistemet Zgjedhore (IFES) ka përdorur gjithnjë e më shumë media të reja në programet e tij për të mbështetur zgjedhje të besueshme dhe transparente.

Sigurisht, media mund të luajë gjithashtu një rol negativ dramatik në procesin zgjedhor. Shumë vëzhgues shpesh theksojnë rolin që luajti media gjatë zgjedhjeve presidenciale në Kenia të 2007 dhe shpërthimit të mëvonshëm të dhunës, që çoi në 1,133 njerëz të vrarë dhe më shumë se 600,000 kenianë të dëbuar nga shtëpitë e tyre, si një shembull i spikatur i efekteve negative që media mund të ketë gjatë zgjedhjeve. Një media private ose e njëanshme mund të formësojë zgjedhjet dhe mbulimin e botimeve për të mbështetur interesat e korporatave ose për të ofruar propagandë për regjimet autoritare, duke përmbystur parimet e rëndësishme demokratike si liria e fjalës dhe e shtypit.

Ngritja e mediave të reja. Nga ana tjetër, mediat e reja kanë ndryshuar mënyrën se si kandidatët dhe fushatat e tyre ndërveprojnë me qytetarët, duke ofruar mundësi të paprecedentë për dialog dhe ndërveprim të dyanshëm. Në vitet e fundit, ne kemi parë gjithashtu se si mediat e reja mund të luajnë një rol të rëndësishëm në ndryshimet shoqërore dhe mobilizimin politik⁹²⁸.

Qytetarët po i drejtohen gjithnjë e më shumë platformave të mediave sociale për të ndjekur lajmet dhe zhvillimet zgjedhore. Sipas një sondazhi të Qendrës Kërkimore Pew të vitit 2014, 16 për qind e votuesve të regjistruar amerikanë përdorën platforma të mediave sociale si Facebook dhe Twitter për të marrë informacione politike dhe për të ndjekur lajmet zgjedhore gjatë zgjedhjeve afatmesme në SHBA, më shumë se dyfishuar numrin e votuesve të regjistruar që përdorën mediat sociale për të njëjtin qëllim në vitin 2010.⁹²⁹ Për më tepër, gjithnjë e më shumë amerikanë janë regjistruar në 8 për qind të telefonave politikë. Me rritjen e aksesit në internet në mbarë globin, shumë kandidatë dhe qytetarë në botën në zhvillim po i drejtohen gjithashtu mediave të reja, të cilat luajtën një rol të madh në zgjedhjet indiane të vitit 2014. “Ne pamë një trend, lexuam këtë trend, ku të rinjtë e vendit po përqafonin mediat sociale si mjetin e tyre të parë kur filluan të

⁹²⁷ <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>

⁹²⁸ <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>

⁹²⁹ <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>

përdorin internetin dhe u siguroam që prania jonë të ishte aty”, tha Arvind Guptahead, kreu i fushatës së mediave sociale për partinë e Modit. Në zgjedhjet e përgjithshme të fundit të Nigerisë, të dy kandidatët kryesorë presidencialë dhe partitë e tyre mbajtën llogari aktive në Twitter dhe Facebook dhe Komisioni i Pavarur Kombëtar Zgjedhor u angazhua në mënyrë proaktive me qytetarët në mediat sociale për të adresuar pyetjet në lidhje me procesin zgjedhor. Mediat sociale vlerësohen gjerësisht se luajnë një rol të madh në promovimin e transparencës përpara votimit që çoi në zgjedhjen e parë të një kandidati të opozitës për president në historinë e Nigerisë.⁹³⁰

Mbështetja e Demokracisë përmes Mediave të Reja Organizatat promovuese të Demokracisë kanë zbatuar aktivitete që mbështesin mediat tradicionale në demokracitë në zhvillim për dekada. Nga seminarët për të forcuar mbulimin e zgjedhjeve dhe standardet e gazetarisë në Haiti dhe Gjeorgji, te manualët për gazetarët se si të përfaqësojnë me saktësi zërat e qytetarëve me aftësi të kufizuara që marrin pjesë në jetën politike në Indonezi, te mbështetja e krijimit të qendrave mediatike për komisionet zgjedhore në Tunizi, Jemen dhe Libi, IFES ka një histori mbresëlënëse në mbështetjen e mediave të lira në zhvillimin e demokracisë. Me zhvillimin e peizazhit mediatik, IFES ka shfrytëzuar gjithnjë e më shumë mediat e reja si pjesë e përpjekjeve të saj për të mbështetur demokracinë.⁹³¹

11.2 Rregullat që ka vendosur KOdi Zgjedhor për mediat në fushatat politike zgjedhore

Neni 80 Fushata zgjedhore e subjekteve zgjedhore në radiotelevizionin publik (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012)⁹³² 1. Gjatë fushatës zgjedhore, radiotelevizioni publik vë minutazh falas në dispozicion të partive politike të regjistruara dhe të KQZ-së për të bërë fushatë, e cila ndahet sipas rregullave të mëposhtme: a) KQZ-së i vihen në dispozicion gjithsej dy orë, sipas segmenteve orare të kërkuara prej saj. Të paktën dy të tretat e këtij minutazhi duhet të jenë brenda segmentit orar 1800-2200⁹³³; b) për partitë parlamentare, që në zgjedhjet e fundit për Kuvendin kanë marrë më shumë se 20 për qind të vendeve në Kuvend, KQZ-ja cakton një minutazh të barabartë prej jo më pak se 30 minutash në televizionin publik dhe po aq në radion publike, kurse për partitë e tjera parlamentare, kjo kohë është jo më pak se 15 minuta. Rritja e kohës së transmetimit një partie apo një koalicioni përkatës, rrit proporcionalisht kohën në dispozicion të partisë apo koalicionit tjetër; c) çdo parti jashtëparlamentare, që merr pjesë në zgjedhje, përfiton 10 minuta në televizionin publik dhe 10 minuta në radion publike; ç) në çdo program ose reklamë politike, në shërbim të propagandës zgjedhore, duhet të përcaktohet qartë subjekti zgjedhor përkatës. Në rast se programi ose reklama politike nuk është e identifikuar qartë, KQZ-ja urdhëron pezullimin e menjëhershëm të transmetimit të saj derisa të bëhet identifikimi i kërkuar nga kjo pikë. 2. Radiotelevizioni publik e pasqyron fushatën zgjedhore nëpërmjet lajmeve dhe programeve informative, në përputhje me parimet e paanshmërisë, plotësisë, vërtetësisë dhe pluralizmit të informacionit, të parashikuara në legjisllacionin që rregullon fushën e mediave elektronike. Minutazhi falas që përfitojnë partitë politike, sipas pikës 1 të këtij neni, nuk mund të caktohet si pjesë e lajmeve dhe programeve informative. 3. Radiotelevizioni publik transmeton reklama politike pa pagesë, duke llogaritur kohën e

⁹³⁰ <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>

⁹³¹ <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>

⁹³² https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-electionshttps://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdfarkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹³³ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

transmetimit brenda minutazhit, sipas pikës 1 të këtij neni. 4. Gjatë fushatës zgjedhore ndalohen reklammat e institucioneve publike në nivel qendror dhe vendor, me përjashtim të atyre që i shërbejnë qëllimit të ndërgjegjësimi të zgjedhësve për aspekte të procesit zgjedhor dhe/ose njoftime të tjera të parashikuara nga ligji. Neni 81 Edicionet informative të radiotelevizionit publik (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012) 1. Në minutazhin politik të edicioneve informative, radiotelevizioni publik është i detyruar të zbatojë raporte kohore të barabarta për të gjitha partitë parlamentare, që në zgjedhjet e fundit për Kuvendin kanë marrë deri në 20 për qind të vendeve në Kuvend. Partitë që kanë marrë më shumë se 20 për qind të vendeve në Kuvend, përfitojnë kohë transmetimi të shpërndarë në mënyrë të barabartë midis tyre⁹³⁴. Secila nga këto parti përfiton kohë sa dyfishi i kohës që përfiton një parti që ka marrë deri në 20 për qind të vendeve në Kuvend. 2. Në rast të shkeljes së raporteve të pasqyrimit në favor të një partie ose të një koalicioni, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve urdhëron reduktimin në të njëjtën masë të kohës në dispozicion të partisë ose koalicionit politik ose kompensimin e partive apo koalicioneve të tjera politike me minutazh shtesë brenda 48 orëve. 3. Transmetimi i veprimtarive të institucioneve publike, qendrore ose vendore, llogaritet në kohën e transmetimit të subjektit zgjedhor, të cilit i përket titullari i institucionit, nëse veprimtaria ndjek qëllime elektorale. Veprimtaria ndjek qëllime elektorale kur ajo synon promovimin e arritjeve institucionale, të investimeve, inaugurimeve ose ecurinë në ndërtimin e punëve publike ose kur promovon aspekte specifike të programit electoral të subjektit zgjedhor.⁹³⁵ 4. Për pasqyrimin e veprimtarive të partive joparlamentare radiotelevizioni publik zbaton kriteret profesionale të lajmit. Koha në dispozicion nuk mund të jetë më e madhe se koha e dhënë për partitë parlamentare, të cilat kanë marrë jo më pak se 20 për qind të vendeve në Kuvend. 5. Brenda edicioneve informative gazetarët e radiotelevizionit publik e kanë të ndaluar propagandën, komentet ose qëndrimet politike.⁹³⁶ 6. Në rast të shkeljes së kërkesave të përcaktuara në këtë nen, KQZ-ja gjobot, sipas rastit dhe shkallës së përgjegjësisë, me 20 000 lekë reporterin që ka përgatitur kronikën, me 30 000 lekë redaktorin përgjegjës, me 35 000 lekë drejtorin e informacionit dhe me 60 000 lekë drejtorin e përgjithshëm. 7. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga drejtoria e financës e radiotelevizionit publik. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Neni 82 Minutazh falas për KQZ-në Përveç minutazhit, sipas shkronjës “a” të pikës 1 të nenit 80 të këtij Kodi, radioja dhe televizioni publik vënë 90 minuta falas në vit në dispozicion të KQZ-së për informimin e zgjedhësve. Ky minutazh caktohet në përputhje me shkronjën “a” të pikës 1 të nenit 80 të këtij Kodi. Neni 83 Orari i transmetimeve 1. Jo më vonë se 30 ditë para datës së zgjedhjeve, Këshilli Drejtues i Radiotelevizionit Publik, në bazë të të dhënave të paraqitura nga KQZ-ja për partitë e regjistruara, cakton minutazhin në dispozicion të çdo partie dhe organizon, nën mbikëqyrjen e KQZ-së, shortin për caktimin e segmenteve orare për çdo parti të regjistruar. 2. Minutazhi në dispozicion të partive politike caktohet në intervalin kohor nga ora 1800 deri 2200 të çdo dite të fushatës zgjedhore deri 24 orë para fillimit të votimit. Neni 84 Fushata zgjedhore në radiot dhe televizionet private (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shtuar shkronja “d” e pikës 2, ndryshuar akronim dhe fjalë në pikën 10 me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020; shtuar fjali në pikën 5 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025)⁹³⁷ 1. Në radiot dhe televizionet private, pasqyrimi i fushatës zgjedhore bëhet vetëm në edicionet e zakonshme dhe të posaçme informative. Radiot dhe televizionet

⁹³⁴ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹³⁵ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹³⁶ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹³⁷ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

private nuk vënë kohë transmetimi në dispozicion të subjekteve politike për pasqyrimin e fushatës zgjedhore të tyre. Informacionet mbi aktivitete të fushatës zgjedhore, që përgatiten dhe transmetohen në edicionet informative, bazuar në materiale të vëna në dispozicion nga subjektet zgjedhore, duhet të identifikohen qartë, në përputhje me udhëzimet e KQZ-së. 2. Radiot dhe televizionet private, në edicionet e tyre të zakonshme dhe të posaçme informative, duhet të respektojnë kushtet e mëposhtme: a) minutazhi politik i edicioneve informative ndahet në raporte kohore, sipas parashikimeve të pikës 1 të nenit 81 të këtij Kodi. Në rast të shkeljes së raporteve të pasqyrimin në favor të një partie, KQZ-ja, kryesisht ose me propozimin e KZAZ-ve, e gjobit operatorin radioteleviziv vendor me 1 500 000 lekë dhe operatorin radioteleviziv kombëtar me 3 000 000 lekë. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga zyra e përmbarimit. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Në rast përsëritjeje të shkeljes, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse; b) transmetimi i veprimtarive të institucioneve publike, qendrore ose vendore, do të llogaritet në kohën e transmetimit të subjektit zgjedhor, të cilit i përket titullari i institucionit, nëse veprimtaria ndjek qëllime elektorale.⁹³⁸ Veprimtaria ndjek qëllime elektorale kur ajo synon promovimin e arritjeve institucionale, të investimeve, inaugurimeve ose ecurinë në ndërtimin e punëve publike ose kur promovon aspekte specifike të programit elektorale të subjektit zgjedhor;⁹³⁹ c) për pasqyrimin e veprimtarive të partive joparlamentare dhe kandidatëve të propozuar nga zgjedhësit, radiot dhe televizionet private zbatojnë kriteret profesionale të lajmit; ç) brenda edicioneve informative, gazetarët e kanë të ndaluar propagandën, komentet ose qëndrimet politike. Në rast shkeljeje, KQZ-ja e gjobit operatorin radioteleviziv vendor me 1 000 000 lekë dhe operatorin radioteleviziv kombëtar me 2 500 000 lekë. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga zyra e përmbarimit. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Në rast përsëritjeje të shkeljes, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv vendor për 48 orë.⁹⁴⁰ Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse. d) Media audiovizive përgatit lajmet në liri të plotë editoriale. Kur për shkaqe objektive media nuk është në gjendje të ndjekë veprimtari të veçanta zgjedhore, ajo lejohet të shfrytëzojë dhe përzgjedhë pamje filmike nga regjistrimet e plota të servitura nga subjektet zgjedhore, me kushtin që ta shoqërojë lajmin me shënimin “materiali filmik servirur nga subjekti. 3. Radiot dhe televizionet private kanë të drejtë të organizojnë debate zgjedhore midis partive politike ose kandidatëve konkurrentë. Në organizimin dhe zhvillimin e debatit, radiotelevizionet private janë të detyruara të ruajnë baraspeshën mes partive politike në debat. Në rast shkeljeje, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse. 4. Vetëm subjektet zgjedhore të regjistruara për zgjedhje kanë të drejtë të transmetojnë reklama politike gjatë periudhës zgjedhore në radiot, televizionet apo mediat audiovizive private, qofshin këto numerike, kabllore, analoge, satelitore apo të çdo lloj forme dhe mënyre të transmetimit të sinjalit. Reklamat politike të koalicioneve zgjedhore llogariten brenda kohës së partive politike anëtare të koalicionit, sipas marrëveshjes individuale të secilës parti me operatorin radioteleviziv. Reklama politike duhet të identifikojë qartë subjektin porositës.⁹⁴¹ Në rast se

⁹³⁸ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹³⁹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹⁴⁰ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹⁴¹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

reklama politike nuk është identifikur qartë, KQZ-ja urdhëron pezullimin e menjëhershëm të transmetimit të saj derisa të bëhet identifikimi i kërkuar nga kjo pikë. 5. Koha e përgjithshme e transmetimit të reklamave politike gjatë gjithë fushatës zgjedhore nga secila radio dhe televizion privat nuk mund të jetë më shumë se 90 minuta për secilën parti të regjistruar për zgjedhje. Koha e përgjithshme e transmetimit të reklamave politike për kandidatët e listës shumëmbërore, që i nënshtrohen votimit parapëlqyes të secilit subjekt zgjedhor, nga secila radio dhe televizion privat nuk mund të jetë më shumë se 140 minuta. Operatorët radiotelevizivë në çdo rast zbatojnë tarifa të njëjta brenda të njëjtit segment kohor përgjatë gjithë kohës së fushatës. Operatorët radiotelevizivë detyrohen të dorëzojnë 5 ditë përpara fillimit të fushatës tarifën për çdo segment kohor pranë KQZ-së. Tarifën publikohen në faqen zyrtare të internetit të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve. 6. Për zgjedhjet në Kuvend radiot dhe televizionet private kombëtare dhe satelitore, të cilat pranojnë reklama me pagesë, sipas këtij neni, detyrohen që gjysmën e kohës totale të reklamës së parashikuar në pikën 5 të këtij neni t'ua vënë në dispozicion falas subjekteve zgjedhore. Kostoja për vënien e kohës në dispozicion falas subjekteve zgjedhore nga ana e radiove dhe televizioneve private llogaritet si shpenzim i përbashkët për efektet tatimore. Ngarkohen KQZ-ja, enti rregullator për mediat audiovizive dhe Ministri i Financave të nxjerrin udhëzimet përkatëse.⁹⁴² 7. Reklamën politike të subjekteve zgjedhore transmetohen ndërmjet intervaleve kohore nga ora 1500 deri 1800 dhe nga ora 2100 deri 2400 të programit ditor. 8. Reklamën për kandidatët për kryetar të njësisë të qeverisjes vendore llogariten në kohën e subjektivit politik që ata përfaqësojnë. 9. Për partitë joparlamentare dhe për kandidatët e propozuar nga zgjedhësit, radiot dhe televizionet private vënë në dispozicion kohë transmetimi shtesë për reklamën mbi kohën që zbatohet, sipas pikës 5 të këtij neni. Koha e transmetimit të reklamave për secilën parti joparlamentare dhe kandidatët e propozuar nga zgjedhësit nuk mund të jetë më e madhe se 10 minuta për gjithë fushatën zgjedhore.⁹⁴³ Për partitë joparlamentare dhe kandidatët e propozuar nga zgjedhësit zbatohen tarifa të njëjta me ato që zbatohen për partitë parlamentare, si dhe kritere të njëjta për kohën falas, sipas pikës 6 të këtij neni. Në rast shkeljeje, KQZ-ja gjëbë operatorin radioteleviziv vendor me 2 000 000 lekë dhe operatorin radioteleviziv kombëtar me 3 500 000 lekë. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga zyra e përbarimit gjyqësor. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Në rast shkeljeje, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv vendor për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse. 10. Institucioneve publike në nivel qendror dhe vendor, 4 muaj përpara ditës së zgjedhjeve, u ndalohen reklamën, me përjashtim të atyre që i shërbejnë qëllimit të ndërgjegjësimi të zgjedhësve për aspekte të procesit zgjedhor ose njoftime të tjera të parashikuara nga ligji. Neni 84/1 Mbulimi i fushatës zgjedhore në zgjedhjet vendore (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012) 1. Në zgjedhjet për organet e qeverisjes vendore, partia politike e regjistruar si subjekt zgjedhor ka të drejtë t'i kërkojë KQZ-së që të miratojë me vendim raporte për ndarjen e kohës që i takon subjektivit përkatës, sipas neneve 80, 81 dhe 84 të këtij Kodi, sipas propozimit të bërë nga vetë subjektivit. Partia ka të drejtë të përcaktojë raportet kohore për mbulim të fushatës për këshillat dhe fushatës së kandidatëve të saj për kryetarë të njësisë të qeverisjes vendore.⁹⁴⁴ Kërkesa përkatëse i paraqitet KQZ-së jo më vonë se 15 ditë para fillimit të fushatës zgjedhore. 2. KQZ-ja i publikon raportet kohore të secilit subjekt në faqen e saj zyrtare të internetit.

⁹⁴² https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹⁴³ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

⁹⁴⁴ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

*Roli I media ne promovimin e kandidateve potencial per kuvendin eshte shume I rendesishem, mediat duhet te jene te pavarura te ruajne balancat ne promovimin e tyre per te gjitha partite politike, si ne emisione te posacme dhe duke ruajtur hapesirat qe I ka lejuar Kodi Zgjedhor ne Shqiperi ne reklamimin e tyre. Dhe per mediat private KOdi ka vendosur kufizime qe reklama pa kufije duke respektuar minutazhin, kur kjo shkelet ka sanksione nga autoriteti perkates I kontrollit*⁹⁴⁵

11.3 Roli thelbesor I medias ne zgjedhje

Media ka një ndikim të rëndësishëm dhe thelbësor në përmbajtjen e debatit publik dhe shprehja “përcaktimi i rendit të ditës” është e zakonshme në diskursin publik sot.⁹⁴⁶

Roli i medias në përcaktimin e agjendës nuk kufizohet në fazën fillestare të tërheqjes së vëmendjes së publikut ndaj temave specifike. Media mund dhe ndikon në hapat e ardhshëm në procesin e komunikimit. Roli i përcaktimit të agjendës i masmedias ka implikime të rëndësishme për debatin publik dhe luan një rol të rëndësishëm në formimin e qëndrimeve dhe opinionëve dhe, në fund të fundit, në aftësimin e qytetarëve për të bërë zgjedhje të informuara gjatë zgjedhjeve.⁹⁴⁷

Duke qenë se ky rast synon të jetë një dialog, nuk do të ndalem shumë tek preambula, por do të fokusohem në ngritjen e disa pyetjeve relevante si ushqim për mendim dhe mbi të gjitha për diskutim.⁹⁴⁸

Ushqim për mendim Media duhet të ketë një bazë dhe njohuri të thellë të historisë politike të Ugandës që nga viti 1962, jo vetëm që nga viti 1986. Media duhet të ketë një kuptim të thellë të partive politike të Ugandës, veçanërisht UNC, PD, UPC, KY, NRM dhe FDC.

Media duhet të kuptojë historinë e partive tona politike; çfarë përfaqësojnë partitë, politikat e tyre, filozofia, ideologjia dhe qasja ndaj qeverisjes. Pozicioni i partive politike të Ugandës për sa i përket interesit kombëtar, punësimit, të drejtave të njeriut dhe politikës së jashtme, të cilat janë të rëndësishme për zhvillimin e Ugandës.

Media duhet të planifikojë të mbulojë aktivitetet e të gjitha partive politike, të hetojë sfondin e kandidatëve, çfarë përfaqësojnë ata dhe si i artikulojnë çështjet. Media duhet të identifikojë çështje kritike dhe të shqyrtojë se si çdo kandidat flet për at çështje.

Media duhet të brendësojë manifestin e secilit kandidat dhe t'u japë atyre trajtim të barabartë. Media nuk duhet të jetë e njëanshme, por duhet të edukojë në mënyrë objektive elektoratin për çështje të rëndësishme kombëtare, rajonale dhe lokale dhe ta lërë elektoratin të vendosë vetë nga një këndvështrim i informuar, në përputhje me rolin themelor të medias për edukimin dhe informimin e njerëzve.⁹⁴⁹

Mediat duhet t'i japin mbulim të barabartë, në aspektin kohor dhe hapësinor, çdo kandidati. Për shembull, tregimet rreth aktivitetëve të kandidatëve duhet të shfaqen vazhdimisht në faqe të veçanta. Fjalimet e kandidatëve duhet të trajtohen në mënyrë të barabartë, veçanërisht nga mediat shtetërore si New Vision dhe UBC. Media nuk duhet të bëjë gjykime vlerësuese për fjalimet e kandidatëve.

Për të qenë efektive gjatë procesit zgjedhor, media duhet të përcaktojë axhendën publike, të identifikojë nevojat dhe problemet e vendit dhe të inkurajojë kandidatët t'i adresojnë ato.

⁹⁴⁵ Arjana Llano, mendimi I Autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

⁹⁴⁶ <https://acme-ug.org/2019/07/15/the-role-of-media-in-electoral-democracy/>

⁹⁴⁷ <https://acme-ug.org/2019/07/15/the-role-of-media-in-electoral-democracy/>

⁹⁴⁸ <https://acme-ug.org/2019/07/15/the-role-of-media-in-electoral-democracy/>

⁹⁴⁹ <https://acme-ug.org/2019/07/15/the-role-of-media-in-electoral-democracy/>

Si përfundim, më lejoni të theksoj rëndësinë e fuqisë së katërt në demokracinë elektorale. Për të luajtur një rol efektiv në ndërtimin dhe mbështetjen e një demokracie të re si Uganda, media duhet të jetë e pavarur, objektive dhe të ketë guximin të ngrihet dhe të mbrojë fuqishëm të vërtetën dhe atë që pranohet nga wananchi si interes kombëtar.

Për Zotin dhe vendin tim." *** Z. Acemah është një shkencëtar politik dhe diplomat karriere në pension. Deklaratë e përbashkët e Grupit të Punës të Sektorit të Medias në Ugandë për Përkujtimin e Ditës Botërore të Lirisë së Shtypit 2024 Deklaratë e Përbashkët e Grupit Punues të Sektorit të Medias në Ugandë për Përkujtimin e Ditës Botërore të Lirisë së Shtypit 2024 përballë dobësisë së medias kundër Covid-19 rries: Dekonstruktimi i "Gazetarisë pa frikë ose favor" Tregime në media sociale: zbërthimi i "Gazetarisë pa frikë ose favor"⁹⁵⁰

11.4 Roli kritik i medias në funksionimin e demokracisë

Së pari, mediat e pavarura sigurojnë rrjedhjen e lirë të informacionit në shoqëri të nevojshme për diskutimin ndërmjet kundërshtarëve⁹⁵¹ grupe, zgjedhje të lira dhe të ndershme të përsëritura duke arbitruar ndërmjet këtyre grupeve dhe duke siguruar që palët humbëse të kenë një mundësi për të ardhur në pushtet në të ardhmen, dhe kapaciteti për të mbajtur përgjegjësi zyrtarët e zgjedhur për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe zgjidhja e konflikteve të brendshme dhe ndërkombëtare në mënyrë sa më paqësore pa mashtrim (Dahl 1971, 1989)⁹⁵².

Media informon qytetarët për vendimet e marra nga autoritetet ekzekutive, legjislative ose gjyqësore për çështje kyçe që lidhen me sigurinë publike dhe në këtë mënyrë luajnë një rol vendimtar në mbikëqyrjen e punës së ofruesve të sigurisë dhe drejtësisë.

Së dyti, përtej raportimit të thjeshtë për ngjarjet aktuale, mediat e lira, të pavarura, pluraliste shërbejnë si vëzhgues vendimmarrës duke hedhur dritë mbi abuzimet dhe keqbërjet e autoriteteve shtetërore (Norris 2014). Media gjithashtu zbulonjë përpjekjet për të përdorur mashtrimin për të joshur njerëzit që të mbështesin dhunën e armatosur të padrejtë. Kjo është e nevojshme për publikun të jetë në gjendje të shqyrtojë dhe dënojë keqbërjet dhe të përdorë institucionet demokratike.⁹⁵³

11.5 Rrjeti Evropian i Bashkëpunimit për Zgjedhjet⁹⁵⁴

Nëngrupi për përgatitjen e një përmbledhjeje të praktikave të votimit elektronik Nëngrupi për përgatitjen e një udhëzuesi të praktikës së mirë zgjedhore që adreson pjesëmarrjen e qytetarëve me aftësi të kufizuara në procesin zgjedhor Mekanizëm i përbashkët për qëndrueshmërinë zgjedhore Rrjeti evropian i bashkëpunimit për zgjedhjet⁹⁵⁵

⁹⁵⁰ <https://acme-ug.org/2019/07/15/the-role-of-media-in-electoral-democracy/>

⁹⁵¹ Marina Nord, Martin Lundstedt, and Staffan I Lindberg MEDIA FREEDOM, DEMOCRACY, AND SECURITY RESEARCH REPORT OSCE

⁹⁵² Marina Nord, Martin Lundstedt, and Staffan I Lindberg MEDIA FREEDOM, DEMOCRACY, AND SECURITY RESEARCH REPORT OSCE

⁹⁵³ Marina Nord, Martin Lundstedt, and Staffan I Lindberg MEDIA FREEDOM, DEMOCRACY, AND SECURITY RESEARCH REPORT OSCE

⁹⁵⁴ Marina Nord, Martin Lundstedt, and Staffan I Lindberg MEDIA FREEDOM, DEMOCRACY, AND SECURITY RESEARCH REPORT OSCE

⁹⁵⁵ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-rights/european-cooperation-network-elections_enhttps://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-rights/european-cooperation-network-elections_en

Si pjesë e përpjekjeve të gjera për të mbrojtur zgjedhjet për Parlamentin Evropian të vitit 2019, Komisioni mbështeti Shtetet Anëtare duke krijuar dhe organizuar takime të rrjetit të bashkëpunimit evropian për zgjedhjet. Ky rrjet bashkon përfaqësues të autoriteteve të shteteve anëtare me kompetencë në çështjet zgjedhore dhe lejon shkëmbime konkrete dhe praktike për një sërë temash të rëndësishme për sigurimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme, duke përfshirë mbrojtjen e të dhënave, sigurinë kibernetike, transparencën dhe rritjen e ndërgjegjësimit. Ai gjithashtu mbështet bashkëpunimin me grupe dhe organe të tjera të nivelit evropian, duke mundësuar kështu mbështetje të ndërsjellë dhe një shpërndarje më të gjerë dhe efektive të sinjalizimeve përkatëse dhe informacioneve të tjera. Në këtë mënyrë, rrjeti në periudhën e menjëhershme pas inaugurimit të tij më 21 janar 2019 ka kontribuar në mbështetjen e integritetit të zgjedhjeve për Parlamentin Evropian 2019. Ajo do të vazhdojë punën e saj për të adresuar rreziqet e mundshme dhe për të identifikuar zgjidhjet, dhe do të kontribuojë në ndërtimin e sistemeve më elastike elektorale dhe demokratike në të gjithë Bashkimin Evropian.⁹⁵⁶

11.6 Rekomandimet e Komisionit Evropian për të mbështetur sigurinë zgjedhjet e lira të drejta evropiane

Bruksel, 11.03.2019

SHËNIM PËR VËMENDJE TË KREUVE TË PARTIVE POLITIKE KOMBËTARE, FONDACIONET DHE ORGANIZATAT E FUSHATËS NË KONTEKST TË ZGJEDHJEVE TË PARLAMENTI EVROPIAN

Tema: Rekomandimet e Komisionit Evropian për të mbështetur sigurimin e lirë dhe të drejtë zgjedhjet evropiane

Në funksion të zgjedhjeve të ardhshme evropiane, dëshiroj të tërheq vëmendjen tuaj për të Rekomandimet e Komisionit për të ndihmuar në mbrojtjen e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme në Evropë dhe për kërkesë për mbështetjen tuaj në zbatimin e tyre për zgjedhjet e ardhshme, veçanërisht ato pika që u drejtohen drejtpërdrejt partive dhe fondacioneve politike kombëtare. Të rekomandimet ishin pjesë e një pakete masash që Komisioni nxori më 12 Shtator 2018 me rastin e fjalimit të Presidentit Juncker për gjendjen e shtetit.⁹⁵⁷

Paketa Zgjedhore i përgjigjet sfidave të paraqitura nga mjedisi online dhe kohëve të fundit zhvillimet e vërejtura në zgjedhje dhe referendume të drejtuara në diskreditim dhe delegitim zgjedhjet në Evropë. Ai përfshin një sërë masash që synojnë të rrisin transparencën në internet aktivitetet e fushatës, asistojnë palët e interesuara në zbatimin e rregullave për mbrojtjen e të dhënave në kontekstin zgjedhor, përmirësimi i koordinimit ndërmjet autoriteteve kombëtare përgjegjëse dhe ndërmjet Shtetet Anëtare në nivel evropian dhe të prezantojnë mundësinë për të vendosur sanksione për

⁹⁵⁶ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/electoral-rights/european-cooperation-network-elections_en
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-rights/european-cooperation-network-elections_en

⁹⁵⁷ *Věra Jourová* NOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European elections https://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

përdorimi i paligjshëm i të dhënave personale për të ndikuar qëllimisht në rezultatet e Evropës zgjedhjet.

Paketa përfshin:

- Një komunikatë për sigurimin e zgjedhjeve të drejta dhe të lira evropiane;
- Udhëzues për rregullat e mbrojtjes së të dhënave;
- Një rekomandim për rrjetet e bashkëpunimit zgjedhor, transparencën online, mbrojtjen⁹⁵⁸

kundër incidenteve të sigurisë kibernetike dhe luftimit të fushatave të dezinformimit;

- Një propozim për ndryshimin e Rregullores 1141/2014 për statutin dhe financimin e

Evropës partive politike dhe fondacioneve.

Parlamenti Evropian e mirëpriti këtë paketë në Rezolutën e tij për çështjen FacebookCambridge Analytica të miratuar më 25 tetor 2018, dhe Këshilli përcaktoi detaje të hollësishme shprehjet e mbështetjes dhe angazhimit për veprim nga ana e Shteteve Anëtare në të

Konkluzione për sigurimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme evropiane të 19 shkurtit 2019.⁹⁵⁹

Një aspekt i rëndësishëm i Rekomandimit është ndërmarrja e hapave për të promovuar transparencën në reklamat politike në prag të zgjedhjeve për Parlamentin Evropian. Pikat 8, 9 dhe 10 pyesin

partitë politike kombëtare, fondacionet dhe organizatat e fushatës për:

të sigurojë që qytetarët e Unionit mund të njohin lehtësisht politikën me pagesë në internet reklamat dhe komunikimet dhe partia, fondacioni ose organizata pas ato;vënë në dispozicion në faqet e tyre të internetit informacion mbi shpenzimet e tyre për online aktivitetet, duke përfshirë edhe reklamat politike dhe komunikimet me pagesë në internet si informacion mbi çdo kriter të synimit të përdorur në shpërndarjen e tyreRef. Ares(2019)1672467 - 13/03/2019 reklamat dhe komunikimet; vënë në dispozicion në faqet e tyre të internetit reklamat e tyre politike me pagesë online dhe komunikimet apo lidhjet me to.⁹⁶⁰

Kjo përputhet me synimin e përgjithshëm për të rritur transparencën e zgjedhjeve në BE Parlamentit, duke rritur në të njëjtën kohë përgjegjshmërinë e partive politike pjesëmarrja në procesin zgjedhor në Union dhe besimi i votuesve në atë proces, i cili mbështet Rekomandimin. Ai gjithashtu përputhet me një ndryshim të mëparshëm të Rregullores 1141/2014 për statutin

⁹⁵⁸ Vëra JourováNOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European electionshttps://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

⁹⁵⁹ Vëra JourováNOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European electionshttps://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

⁹⁵⁹ Po aty

⁹⁶⁰ Vëra JourováNOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European electionshttps://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

dhe financimin e partive politike dhe fondacioneve evropiane, i cili hyri në fuqi në vitin 2018, i cili përfshinte futjen e një kërkesë për partitë politike Evropiane për t'u siguruar që partitë politike kombëtare që janë të lidhura me to e bëjnë këtë përkatësinë e qartë në faqet e tyre të internetit, si kusht për aksesin e partive politike evropiane në financimi evropian.

Pika 15 e Rekomandimit kërkon gjithashtu partitë politike kombëtare, fondacionet dhe organizatat e fushatës për të zbatuar masa specifike dhe të përshtatshme për të parandaluar kibernetikën incidente dhe të mbrohen nga sulmet kibernetike. Është e rëndësishme që të gjithë pjesëmarrësit në proceset demokratike janë të vetëdijshëm për ekspozimin e tyre ndaj rrezikut të sulmeve kibernetike dhe janë të qëndrueshme dhe të përgatitur për këtë eventualitet.

11.7 Rregullorja 1141/2014 për partitë politike dhe Fondacionet Evropiane në Evropë

RREGULLORE (BE, EURATOM) Nr. 1141/2014 E PARLAMENTIT EVROPIAN DHE E KËSHILLIT 22 tetorit 2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane

PARLAMENTI EVROPIAN DHE KËSHILLI I BASHKIMIT EVROPIAN, Duke pasur parasysh Traktatin për Funkcionimin e Bashkimit Evropian, dhe në veçanti Nenin 224 të tij, Duke pasur parasysh Traktatin themelues të Komunitetit Evropian të Energjisë Atomike, dhe në veçanti Nenin 106a të tij, Duke pasur parasysh propozimin nga Komisioni Evropian, Pas transmetimit të projektaktit legjislativ në parlamentet kombëtare, Duke pasur parasysh mendimin e Komitetit Ekonomik dhe Social Evropian (1), Duke pasur parasysh mendimin e Komitetit të Rajoneve (2), Duke pasur parasysh mendimin e Gjykatës së Auditorëve (3), Duke vepruar në përputhje me procedurën e zakonshme legjislativë (4),

Neni 10(4) i Traktatit për Bashkimin Evropian (TBE) dhe Neni 12(2) i Kartës së Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian (Karta) përcaktojnë se partitë politike në nivel evropian kontribuojnë në formimin e vetëdijes politike evropiane dhe në shprehjen e vullnetit politik të qytetarëve të Unionit.⁹⁶¹

Nenet 11 dhe 12 të Kartës përcaktojnë se e drejta e lirisë së shoqërimit në të gjitha nivelet, për shembull në çështjet politike dhe qytetare, dhe e drejta e lirisë së shprehjes, e cila përfshin lirinë për të pasur mendime dhe për të marrë e përhapur informacione dhe ide pa ndërhyrje nga autoriteti publik dhe pavarësisht kufijve, janë të drejta themelore të çdo qytetari të Unionit. Qytetarëve evropianë duhet t'u mundësohet të përdorin këto të drejta në mënyrë që të marrin pjesë plotësisht në jetën demokratike të Unionit.⁹⁶² Partitë politike evropiane vërtet transnacionale dhe fondacionet politike evropiane të lidhura me to kanë një rol kyç për të luajtur në artikullimin e zërave të qytetarëve në nivel evropian duke kapërcyer hendekun midis politikës në nivel kombëtar dhe në nivel të Unionit.⁹⁶³ Partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane të lidhura me to duhet të inkurajohen dhe ndihmohen në përpjekjet e tyre për të siguruar një lidhje të fortë

⁹⁶¹ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

⁹⁶² Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

⁹⁶³ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

midis shoqërisë civile evropiane dhe institucioneve të Bashkimit, në veçanti Parlamentit Evropian.⁹⁶⁴

Përvoja e fituar nga partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane të lidhura me to në zbatimin e Rregullores (KE) nr. 2004/2003 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit (5), së bashku me rezolutën e Parlamentit Evropian të 6 prillit 2011 mbi zbatimin e Rregullores (KE) nr. 2004/2003 (6), tregojnë nevojën për të përmirësuar kuadrin ligjor dhe financiar për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane të lidhura me to, në mënyrë që ato të mund të bëhen aktorë më të dukshëm dhe efektivë në sistemin politik shumënivëlësh të Bashkimit.⁹⁶⁵ Si njohje e misionit që u atribuohet partive politike evropiane në TBE dhe për të lehtësuar punën e tyre, duhet të vendoset një status specifik ligjor evropian për partitë politike evropiane dhe fondacionet politike evropiane të lidhura me to. Duhet të krijohet një Autoritet për partitë politike dhe fondacionet evropiane ("Autoriteti") me qëllim regjistrimin, kontrollin dhe vendosjen e sanksioneve ndaj partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane. Regjistrimi duhet të jetë i nevojshëm për të marrë statusin ligjor evropian, i cili përfshin një sërë të drejtash dhe detyrimesh. Për të shmangur çdo konflikt të mundshëm interesi, Autoriteti duhet të jetë i pavarur. Duhet të përcaktohen procedurat që duhet të ndiqen nga partitë politike evropiane dhe fondacionet e tyre politike evropiane të lidhura me to për të marrë statusin ligjor evropian në përputhje me këtë Rregullore, si dhe procedurat dhe kriteret që duhen respektuar për të marrë një vendim nëse do të jepet një status i tillë ligjor evropian. Është gjithashtu e nevojshme të përcaktohen procedurat për rastet në të cilat një parti politike evropiane ose një fondacion politik evropian humbet, humbet ose heq dorë nga statusi i saj ligjor evropian.

Për të lehtësuar mbikëqyrjen e subjekteve juridike që do t'i nënshtrohen si ligjit të Bashkimit ashtu edhe atij kombëtar, kompetenca për të miratuar akte në përputhje me Nenin 290 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian (TFBE) duhet t'i delegohet Komisionit në lidhje me funksionimin e një regjistri të partive politike dhe fondacioneve evropiane që do të menaxhohet nga Autoriteti ("Regjistri"), veçanërisht në lidhje me informacionin dhe dokumentet mbështetëse të mbajtura në Regjistrë. Është me rëndësi të veçantë që Komisioni të kryejë konsultime të përshtatshme gjatë punës së tij përgatitore, duke përfshirë edhe në nivel ekspertësh. Komisioni, gjatë përgatitjes dhe hartimit të akteve të deleguara, duhet të sigurojë një transmetim të njëkohshëm, në kohë dhe të përshtatshëm të dokumenteve përkatëse në Parlamentin Evropian dhe në Këshill⁹⁶⁶.

Këto sanksione synojnë shkeljet e rregullave për mbrojtjen e të dhënave personale përdoret nga partitë politike apo fondacionet evropiane për të ndikuar apo tentuar qëllimisht⁹⁶⁷ ndikojnë në rezultatin e zgjedhjeve evropiane. Rekomandimi kërkon të prezantohet sanksione të ngjashme në nivel kombëtar.

Së fundi, pas zgjedhjeve për Parlamentin Evropian në maj, Komisioni do ta bëjë këtë përgatitje një raport, duke përfshirë zbatimin e rekomandimit të lartpërmendur.

⁹⁶⁴ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

⁹⁶⁵ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

⁹⁶⁶ Regulation (EU, Euratom) No 1141/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations

⁹⁶⁷ Rregullorja 1141/2014 për partitë politike dhe Fondacionet Evropiane në Evropë

Ne do të kërkojmë kontributin tuaj për këtë raport me anë të një pyetësori, të cilit do t'i qarkullojmë në vijim të zgjedhjeve.⁹⁶⁸

11.8 Rekomandimi I Komisionit për Rrjetet e Bashkimit Zgjedhor

1. Konteksti

Më 12 shtator 2018, Komisioni miratoi një komunikatë për sigurimin e lirë dhe të drejtë zgjedhjet një rekomandim për rrjetet e bashkimit të zgjedhor, transparencë online, mbrojtja kundër incidenteve të sporteve kibernetike dhe luftimin e fushatave të dezinformimit në kontekstin e zgjedhjet për Parlamentin Evropian⁹⁶⁹.

Rekomandimi thotë se çdo Shtet Anëtar duhet të krijojë një rrjet kombëtar zgjedhor, duke përfshirë shtetin kombëtar me kompetencën për çështjet zgjedhore dhe përgjegjësitë e veprimit për monitorimi dhe kontrolli i rregullave në lidhje me aktivitetet në internet që lidhen me kontekstin zgjedhor (pika 1 të Rekomandimit).⁹⁷⁰

Krijimi i rrjeteve kombëtare të bashkëpunimit zgjedhor duhet të kontribuojë në zbulimin e shpejtë vendimet e vendimeve për zgjedhjet për Parlamentin Evropian dhe punën e shpejtë të rregullave ekzistuese, duke përfshirë përfshirjen e sanksioneve në kontekstin e zgjedhor, për shembullin financiar të mundshëm sanksionet.

Për të gjitha çdo autoritet kombëtar në detyrat e tij përkatëse, këto rrjete duhet të lehtësojnë shkëmbimin e shpejtë dhe i sigurt i informacionit për çështjet që mund të jenë problematike në zgjedhjet e vendit Parlamenti Evropian duke përfshirë identifikimin e përbashkët të mundshëm dhe mangësive, ndarjen e gjetjeve dhe

⁹⁶⁸ Věra Jourová NOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European elections https://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

⁹⁶⁹ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁰ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁰ Věra Jourová NOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European elections https://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

⁹⁷⁰ Věra Jourová NOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European elections https://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

⁹⁷⁰ Věra Jourová NOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European elections https://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

⁹⁷⁰ Věra Jourová NOTE FOR THE ATTENTION OF THE LEADERS OF NATIONAL POLITICAL PARTIES, FOUNDATIONS AND CAMPAIGN ORGANISATIONS IN THE CONTEXT OF THE ELECTIONS TO THE EUROPEAN PARLIAMENT Subject: European Commission recommendations to support securing free and fair European elections https://commission.europa.eu/document/download/14795e00-dcc9-4e0a-8f6d-131753a5773d_en?filename=letter_political_parties_final_en.pdf

Ndërlidhjen për veprimet dhe ekspertëve të lidhura në internet mjedisi (pika 2 e Rekomandimit).⁹⁷¹

Kjo rrjete kombëtare duhet kur është e vendosur, në marrëveshje me ligjin kombëtar, të konsultohen dhe të ndara me përgjegjësitë kombëtare të të drejtës. Aty ku është veçori, bashkimi ndërmjet autoriteteve kombëtare të drejtësisë të ligjit në nivel evropian mund të lehtësohet nga Europol (pika 3 e Rekomandimit).

Rekomandohen anëtare të fshehtë është për kombëtarën rrjeteve dhe të sigurojnë që ato të kenë mjetet e duhura për të lejuar një ndarje të shpejtë dhe të sigurt të informacionit (pika 4 e Rekomandimit).⁹⁷²

Rekomandimi gjithashtu thekson se, për të lehtësuar ndarjen e ekspertizës dhe praktikave më të mira midis shteteve anëtare, duke përfshirë përfshihet, boshllëqet dhe veprimet e secilit anëtar Shteti duhet të caktojë një pikë të vetme kontakti për veprimet e Rekomandimit.⁹⁷³

Anëtarët anëtarë të bashkohen, me Presidentin e Komisionit, në një Bashkim Evropian të sigurt.

Rrjeti koordinon për zgjedhjet për Parlamentin Evropian, sa më shpejt të jetë e mundur përgatituni më së miri për të zgjedhur . (pika 5 e Rekomandimit).

Duke respektuar kompetencat kombëtare dhe procedurale të zbatueshme për ata që janë të interesuara, ky forum do të bëjë të bërthamën për proces të alarmit evropian në kohë reale dhe një forum për shkëmbimin e informacionit dhe praktikave ndërmjet autoriteteve të shteteve anëtare.⁹⁷⁴

Në Planin e Veprimit të Dhjetorit 2018 kundër Dezinformimit, Komisioni Evropian dhe Perfaqësuesit e Lartë Përfaqësuesi njoftoi synimin për të krijuar deri në Mars 2019, në bashkëpunim me anëtarët. Një sistem alarmi i shpejtë për adresimin e fushatave të dezinformimit në kohë reale (Veprimi 3).⁹⁷⁵ Në krijuesin e krijimit të Sistemit të Paralajmërimit të Shpejtë, çdo Shtet Anëtar duhet të caktojë, në të gjithë strukturat e saj institucionale, një pikë kontakti kombëtare. Kur dezinformimi ka të bëjë me zgjedhjet e rregullësive e funksionimit të demokracisë në vendet anëtare, pikat kombëtare të kontaktit duhet vendosin ngushtë me rrjetet kombëtare zgjedhore të krijuara në bazë të Rekomandimit.⁹⁷⁶

Në këtë rast, rezultati i punës së Sistemit të Paralajmërimit të Shpejtë duhet të jetë ndahet me rrjetin zgjedhor të përbashkët evropian, për të shkëmbyer informacion mbi nuk ka lidhje me vendimet dhe mbështetjen e veprimeve të mundshëm të sanksioneve.⁹⁷⁷

2. Objektivat

⁹⁷¹ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷² https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷³ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁴ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁵ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁶ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁷ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

Bashkëpunimi në nivel evropian duhet të mbështesë shkëmbimin e informacionit dhe praktikave të mira ⁹⁷⁸ midis rrjeteve të anëtarëve, të cilat janë veprime operative për administrimin zgjedhjet dhe ruajtja e një fushe loje të barabartë demokratike dhe një debati pluralist demokratik. Ajo duhet gjithashtu të mbështesë bashkëpunimin me grupe dhe organe të tjera të nivelit evropian për të bashkëvepruar me Rrjetet e shteteve anëtare, duke u mundësuar kështu punët e ndërsjella një ndërthurje më të gjerë dhe efektive.

të sinjalizimeve përkatëse dhe informacione të tjera.

Diskutimet brenda rrjetit duhet të gjithë të gjithë të rrënjosura në mbrojtjen dhe promovimin e shtetit të së drejtës.

dhe respektimin e të dhënave kryesore, në lirinë e shprehjes dhe shoqërimin. Aty nuk do të ketë shkëmbim të të dhënave personale brenda rrjetit.

Rrjeti i bashkimit evropian duhet të marrë parasysh përzgjedhjen e kartave të tjera të temave ⁹⁷⁹

11.9 Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor

Deklarata e Vizionit dhe e Objektivave

Një rrjet global që mbledh palët e interesuara në zgjedhje rreth një vizioni të përbashkët: të frymëzojë dhe informojë veprimin për të avancuar integritetin zgjedhor përballë kërcënimeve kritike ndaj demokracisë

Rritja e valës së pabarazisë politike dhe ekonomike, korrupsionit, polarizimit politik dhe autoritarizmit paraqet sfida të mëdha për sigurimin e normave demokratike dhe të drejtave të njeriut në mbarë botën ⁹⁸⁰. Gjithashtu e ka bërë më kompleks mjedisin global për zgjedhjet. Këto sfida sistemike kanë çuar në rënie të dukshme të kënaqësisë me demokracinë dhe në përkeqësim të barrierave për njerëzit që janë të marginalizuar, të cilat mund të shfrytëzohen për të dobësuar institucionet demokratike dhe për të minuar besimin në zgjedhje. Teknologjitë me zhvillim të shpejtë, ndikimet politike të ndryshimeve klimatike, konfliktet në shkallë të gjerë dhe reagimet antidemokratike ndaj emergjencave kombëtare i zmahojnë këto kërcënime.

Demokracia kuptimplote nuk është e mundur pa zgjedhje të besueshme ⁹⁸¹. Zgjedhjet e vërteta, plotësisht gjithëpërfshirëse, transparente, të besueshme dhe periodike zgjidhin në mënyrë paqësore betejat për pushtet, ofrojnë një mjedis të sigurt për shprehjen e opinioneve të ndryshme politike dhe vendosin legjitimitetin e qeverive. Shumë vende kanë treguar përparim të rëndësishëm në mbajtjen e zgjedhjeve më demokratike. Gjatë dekadave të fundit, shumë organe të menaxhimit të zgjedhjeve kanë forcuar kapacitetin, qëndrueshmërinë dhe profesionalizmin e tyre. Shoqëria civile ka luajtur një rol më të rëndësishëm në nxitjen për zgjedhje transparente dhe gjithëpërfshirëse. Përpjekjet e besueshme të qytetarëve (të brendshëm) dhe ndërkombëtare për vëzhgimin e zgjedhjeve janë përhapur globalisht.

Megjithatë, këto përfitime janë në rrezik. Ndërsa risitë dixhitale kanë transformuar zhvillimin e zgjedhjeve dhe i kanë bërë disa procese më efikase, ato kanë sjellë gjithashtu sfida të reja komplekse në lidhje me transparencën, mbrojtjen e të dhënave, sigurinë kibernetike dhe besimin e publikut. Sulmet e huaja dhe ato të brendshme ndaj mjedisit të informacionit rreth

⁹⁷⁸ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁷⁹ https://commission.europa.eu/document/download/f6b67fff-e28d-4af2-aac6-deb836da7f82_en?filename=terms_of_reference.pdf

⁹⁸⁰ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁹⁸¹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

zgjedhjeve po rriten në intensitet, sofistikim dhe shtrirje.⁹⁸² Në disa kontekste, aktorët keqdashës që kërkojnë të minojnë proceset politike mund të përpiqen të bashkëveprojnë ose minojnë menaxhimin e zgjedhjeve dhe institucionet e drejtësisë zgjedhore, dhe të synojnë ose shtypin vëzhguesit e zgjedhjeve të qytetarëve (të brendshëm) dhe ndërkombëtarë, opozitën politike, median, shoqërinë civile ose akademikët. Gratë dhe njerëzit që janë të marginalizuar vazhdojnë të përballen me barriera të rëndësishme individuale, social-kulturore, ekonomike dhe institucionale për pjesëmarrjen dhe udhëheqjen politike, duke përfshirë dhunën online dhe offline, e cila e pengon më tej pjesëmarrjen e tyre.

Asnjë nga këto sfida nuk kufizohet nga kufijtë dhe ndikimet e tyre ndihen si në Jugun Global ashtu edhe në Veriun Global, si në demokracitë e krijuara ashtu edhe në ato më të reja. Krizat transnacionale, si pandemitë, ndryshimet klimatike, konflikti dhe migrimi, mund të destabilizojnë zgjedhjet dhe demokracinë. Zgjedhjet e dështuara ose shumë të kontestuara mund të rrezikojnë stabilitetin gjeopolitik. Aktiviteti kibernetik keqdashës i mbështetur nga jashtë dhe rrjedhat e financimit mund të ndikojnë në fushatat politike të brendshme. Këto realitete shërbejnë si përkujtesë të rreptë se sigurimi i integritetit elektoral kërkon angazhim me fqinjët rajonalë dhe komunitetin global. Për të ndihmuar që zgjedhjet të bëhen më elastike ndaj goditjeve të ardhshme, ato duhet – ndër të tjera – të shndërrohen në mjete për pjesëmarrje të vërtetë gjithëpërfshirëse dhe të gjerë. Adresimi i sfidave për integritetin zgjedhor është urgjent dhe themelor⁹⁸³.

Vizioni

Për të mbështetur demokracinë e vërtetë, Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor pranon se ne duhet të punojmë së bashku për të mbrojtur, përforcuar dhe, kur është e nevojshme, për të inkurajuar përditësimet e normave dhe parimeve zgjedhore; t'i bëjë zgjedhjet më gjithëpërfshirëse; parashikojnë dhe parandalojnë kërcënimet; dhe të ndërmarrin veprime për të avancuar integritetin zgjedhor në nivel global.⁹⁸⁴

Ne kërkojmë të krijojmë – për herë të parë – një platformë të qëndrueshme për bashkëpunim sistematik dhe të rregullt midis kolegëve në komunitetin e integritetit zgjedhor nga e gjithë bota, duke përfshirë organizata, rrjete dhe iniciativa nga vende dhe perspektiva të ndryshme. Misioni i përbashkët i këtij komuniteti është të sigurojë që zgjedhjet – dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset në bazë të tyre – të pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve. Ne gjithashtu pranojmë se bashkëpunimi me aktorë jashtë komunitetit të integritetit zgjedhor është thelbësor për trajtimin e çështjeve që kërkojnë një përzierje më të gjerë ekspertize.

Në fund të fundit, ne shpresojmë të forcojmë besueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e institucioneve, normave, parimeve dhe proceseve që sigurojnë që zgjedhjet të pasqyrojnë vullnetin e popullit. Aseti ynë më i fuqishëm për sigurimin e integritetit elektoral është një publik i informuar që angazhohet në demokraci dhe beson se ajo do të sjellë sukses. Së bashku do të punojmë për të mbështetur njerëzit dhe institucionet për të rritur llogaridhënien dhe për të nxitur respektimin e normave të integritetit zgjedhor.⁹⁸⁵

⁹⁸² <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁹⁸³ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁹⁸⁴ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

⁹⁸⁵ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

11.10 Standardet zgjedhore dhe parimet e përgjithshme⁹⁸⁶

Nga pikëpamja gjeografike mund të jenë dy lloje standardesh dhe praktikash të mira të diferencuara:⁹⁸⁷

– ndërkombëtare: ato të Deklaratës Universale të Njeriut të Kombeve të Bashkuara të vitit 1948 të Drejtat (UDHR) dhe Konventa Ndërkombëtare e 1966 mbi Civile dhe Politike Të drejtat (ICCPR), duke përfshirë interpretimet e KNDCP nga të Drejtat e Njeriut Komiteti në formën e Komenteve të Përgjithshme.

DUDNJ nuk është një traktat, por disa nga dispozitat e tij janë të pranuar botërisht dhe konsiderohen të jenë zakonore drejta ndërkombëtare;⁹⁸⁸

– rajonale: ato të Konventës së Këshillit të Evropës të vitit 1950 për Mbrojtjen e Të drejtat e njeriut dhe liritë themelore (Konventa) dhe shtesat e saj Protokollit 1.

Nga këndvështrimi i forcës së tyre detyruese mbi shtetet, standardet dhe praktikat të përfshira në këtë manual përfshijnë:⁹⁸⁹

– traktate ligjërish të detyrueshme (p.sh. ICCPR, Konventa);

– Ligji i butë, i cili përfshin angazhime politikisht të detyrueshme si ai i vitit 1990

Dokumenti i Kopenhagës nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE), dokumente interpretuese si p.sh. ICCPR's General Komenti 25, dhe praktikat e mira ndërkombëtare si ajo e Komisionit të Venecias Kodi i Praktikës së Mirë për Çështjet Zgjedhore (Kodi i Praktikës së Mirë) dhe OSBE/Monitorimi i zgjedhjeve nga Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR).

raportet e vëzhgimit dhe rekomandimet e tyre.

1. Komiteti i OKB-së për të Drejtat e Njeriut është themeluar nga ICCPR. Besëlidhja përcakton ligjin⁹⁹⁰ bazën e komitetit në formë traktati, e konsideron atë një organ traktati dhe detyron shtetet palë të respektojnë autoritetin e saj.

Page 14 Përdorimi i standardeve ndërkombëtare të zgjedhjeve Standardet dhe praktikat e mira të përmendura në këtë manual janë të lidhura ngushtë me të tjera të drejtat e lidhura me zgjedhjet mund të gjenden në dokumentet e përmendura më sipër⁹⁹¹. Këto përfshijnë liria e mendimit dhe e shprehjes, liria e tubimit paqësor, liria e organizimit, liria e lëvizjes, liria nga diskriminimi dhe e drejta për një mjet juridik, ndër të tjera.

Së fundi, standardet dhe praktikat e mira janë në përputhje me të tjera universale ose rajonale instrumentet e të drejtave të njeriut që përfshijnë dispozita specifike për të drejtat zgjedhore të grupe specifike (p.sh. gratë, minoritetet, personat me aftësi të kufizuara, të

⁹⁸⁶ *Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS*

⁹⁸⁷ *Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS*

⁹⁸⁸ *Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS*

⁹⁸⁹ *Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS*

⁹⁹⁰ *Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS*

⁹⁹¹ *Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS*

zhvendosur brenda vendit personat dhe refugjatët) dhe detyrimet përkatëse të shteteve lidhur me zgjedhjet.⁹⁹²

2. PARIMET E PËRGJITHSHME

Standardet ndërkombëtare të zgjedhjeve dhe praktikat e mira të përmendura në këtë manual rrjedhin nga dispozitat e mëposhtme:

– DUDNJ, neni 21:

(1) Kushdo ka të drejtë të marrë pjesë në qeverisjen e vendit të tij, drejtpërdrejt ose nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur lirisht

...

(3) Vullneti i popullit do të jetë baza e autoritetit të qeverisë; ky do do të shprehet në zgjedhje periodike dhe të vërteta të cilat do të jenë me universale dhe votim të barabartë dhe do të mbahet me votim të fshehtë ose me procedura ekuivalente të votimit të lirë;⁹⁹³

– ICCPR, neni 25:

Çdo qytetar do të ketë të drejtën dhe mundësinë, pa asnjë... dallim...dhe pa kufizime të paarsyeshme:

(a) Të marrë pjesë në drejtimin e çështjeve publike, drejtpërdrejt ose nëpërmjet zgjedhjes së lirë përfaqësuesit;⁹⁹⁴

(b) Të votojnë dhe të zgjidhen në zgjedhje të vërteta periodike të cilat do të jenë universale dhe votim të barabartë dhe mbahet me votim të fshehtë, duke garantuar shprehjen e lirë të vullnetit të zgjedhësve;

(c) Të ketë akses, në kushte të përgjithshme të barazisë, në shërbimin publik në vendin e tij; – Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Neni 3 i Protokollit Nr. 1:

Palët marrin përsipër të mbajnë zgjedhje të lira në intervale të arsyeshme me votim të fshehtë, sipas

kushte të cilat do të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të njerëzve në zgjedhja e legjislativit;

– OSBE (ish-KSBE), Dokumenti i Kopenhagës për Dimensionin Njerëzor të CSCE (1990), në veçanti paragrafët. 5 deri në 8.

Seksonet e mëposhtme paraqesin pyetje të përgjithshme që duhen marrë parasysh gjatë shqyrtimit

zbatimin e parimeve kryesore³ për zgjedhje demokratike brenda Këshillit⁹⁹⁵

të Evropës dhe të rajonit të OSBE-së. Është zbatim i këtyre parimeve që është monitoruar nga vëzhguesit e zgjedhjeve vendase dhe ndërkombëtare⁹⁹⁶.

⁹⁹² Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS

⁹⁹³ Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS

⁹⁹⁴ Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS

⁹⁹⁵ Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS

⁹⁹⁶ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf

2. Një listë e detajuar e instrumenteve të tilla mund të gjendet në përmbledhjen e Komisionit Evropian të vitit 2007

të standardeve ndërkombëtare për zgjedhjet, në dispozicion në 3. Një përshkrim i detajuar i përmbajtjes së këtyre parimeve mund të gjendet në Komisionin e Venecias

11.11 Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore

në veçanti Raporti Shpjegues.

ZGJEDHJET – GURTHEMEL I DEMOKRACISË⁹⁹⁷

Këshilli i Evropës u krijua me qëllimin për të arritur një unitet më të madh midis anëtarëve të tij, me qëllim ruajtjen e idealeve dhe parimeve që formojnë bazën e demokracisë së vërtetë. Që nga krijimi i tij në vitin 1949, një numër tekstesh ligjore janë miratuar me qëllim interpretimin e nocionit të "demokracisë së vërtetë".

Zgjedhjet, në këtë drejtim, janë një gur themeli i regjimeve demokratike dhe për këtë arsye një parakusht për pranimin në Këshillin e Evropës. Kjo ide pasqyrohet mirë në raportin e Asamblesë Parlamentare të titulluar "Për zgjedhje më demokratike", të përgatitur nga Jean-Charles Gardetto, i cili citon Forumin e Kievit për të Ardhmen e Demokracisë:

Objekti i Këshillit të Evropës është të krijojë një kuptim të përbashkët rreth të gjitha parimeve që i kualifikojnë zgjedhjet si "të lira dhe të ndershme" në përputhje me standardet demokratike. Këto standarde duhet të zbatohen plotësisht në të gjitha zgjedhjet në të gjithë hapësirën e Këshillit të Evropës dhe në ato shtete që aspirojnë të bashkohen me Organizatën ose të angazhohen në një marrëdhënie të privilegjuar me të. Edhe pse ekzistenca e institucioneve demokratike si parakusht për anëtarësim në Këshillin e Evropës nuk përmendet shprehimisht në nenet 3 dhe 4 të Statutit të Këshillit të Evropës, një vendim nëse një shtet mund t'i bashkohet Organizatës mbështetet në respektimin e standardeve elementare demokratike⁹⁹⁸. Mosrespektimi i të drejtave të njeriut dhe parimeve demokratike mund të sjellë pezullimin e procesit të anëtarësimit, siç ishte rasti i Bjellorusisë, e cila kishte status të veçantë të ftuar në Këshillin e Evropës midis viteve 1992 dhe 1997. Një përfundim i përgjithshëm i raportit Gardetto është se parimet demokratike të pranura përgjithësisht duhet të zbatohen në çdo zgjedhje që zhvillohet në shtetet anëtare të Këshillit të Evropës ose në ato shtete që dëshirojnë të bëhen anëtarë ose të angazhohen në një marrëdhënie të privilegjuar me Organizatën.⁹⁹⁹

Këshilli i Evropës, përmes institucioneve dhe organeve të tij si Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, Asambleja Parlamentare, Komisioni Evropian për Demokracinë

përmes Ligjit (Komisioni i Venedikut) dhe Këshilli i tij për Zgjedhjet Demokratike, Grupi i Shteteve kundër Korrupsionit dhe Divizioni i Ndihmës Zgjedhore, luan një rol kyç në krijimin e trashëgimisë dhe standardeve zgjedhore të Evropës. Nga ana tjetër, organizatat e shoqërisë civile (OSHC-të) kontribuojnë në përmirësimin e standardeve dhe praktikave të mira evropiane duke siguruar lidhje jetësore midis politikave, standardeve dhe realitetit. Roli i tyre është thelbësor gjatë kohës së zgjedhjeve, dhe veçanërisht midis zgjedhjeve.

⁹⁹⁷ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eucom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf

⁹⁹⁸ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eucom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf

⁹⁹⁹ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eucom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf

Faqja 10 Përdorimi i standardeve ndërkombëtare zgjedhore
ORGANIZATAT E SHOQËRISË CIVILE – VËZHGIMTARE PËR ZGJEDHJE TË LIRA
DHE TË DREJTA

Instrumentet dhe politikat e Këshillit të Evropës kanë ofruar prej kohësh një bazë të fortë dhe një inkurajim të konsiderueshëm për përmirësimin e roleve dhe përgjegjësi të OSHC-ve në vendimarrje dhe veprime. Në raportin e Këshillit të Evropës të vitit 2014 mbi gjendjen e demokracisë, të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit në Evropë, Sekretari i Përgjithshëm theksoi¹⁰⁰⁰ se ndërsa përmirësimi si në legjislacionin zgjedhor ashtu edhe në praktikë kanë ndodhur në shumicën e shteteve anëtare të Këshillit të Evropës, një numër problemesh përsëriten në zbatimin e standardeve të trashëgimisë zgjedhore evropiane, siç përcaktohet në Kodin e Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore të Komisionit të Venedikut (2002). Raporti vazhdon duke thënë se vëzhgimi i duhur i zgjedhjeve i bën shkeljet zgjedhore publike dhe për rrjedhojë më të vështira për t'u realizuar dhe inkurajon vëzhgimin reciprok të zgjedhjeve, duke u dhënë mundësinë shteteve anëtare të mësojnë nga njëri-tjetri. Raporti gjithashtu rekomandoi përmirësimin e cilësisë së vëzhgimit vendas të proceseve zgjedhore.¹⁰⁰¹

VËZHGUESIT VENDAS TË ZGJEDHJEVE QË KONTRIBUOJNË NË
DEMOKRACITË E QËNDRUESHME

Gjatë viteve të fundit, rëndësia e vëzhgimit vendas të zgjedhjeve është rritur ndjeshëm. Vëzhguesit vendas mbulojnë të gjithë procesin zgjedhor nga fillimi deri në fund, duke përfshirë periudhën parazgjedhore, ditën e zgjedhjeve dhe periudhën paszgjedhore.¹⁰⁰² Ata janë të njohur me gjuhët dhe zakonet lokale, e kuptojnë mjedisin politik, janë në gjendje të ndjekin në detaje procedurat specifike zgjedhore dhe janë shumëzues të vlerave zgjedhore në shoqëritë e tyre. Për më tepër, vëzhguesit ndjekin rastet që lidhen me zgjedhjet,¹⁰⁰³ hartojnë plane veprimi për përmirësimin e mëtejshëm të procesit zgjedhor dhe monitorojnë nëse palët kryesore të interesuara i marrin në konsideratë rekomandimet midis zgjedhjeve.

Vëzhgimet e tyre janë jetësore për transparencën e procesit zgjedhor në tre mënyra:

- mbledhjen e informacionit dhe dokumentimin e fakteve rreth procesit zgjedhor;
- vlerësimin e fakteve/informacionit për të kuptuar se në çfarë shkalle zgjedhjet
- janë mbajtur në përputhje me standardet ndërkombëtare;
- angazhimin në zbatimin e rekomandimeve të misioneve ndërkombëtare të vëzhgimit të zgjedhjeve, duke kontribuar kështu në procesin e reformës në periudhat paszgjedhore.

Vëzhguesit vendas po bëhen gjithnjë e më të specializuar dhe profesionalë, dhe kontribuojnë në promovimin e besimit

USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION

¹⁰⁰⁰ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf.

¹⁰⁰¹ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf.

¹⁰⁰² USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf.

¹⁰⁰³ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Council of Europe 2016 USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf.

INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf,

Kreu XII STANDARTET NDERKOMBETARE SI GARNCI PER ZGJEDHJET

Standardet Ndërkombëtare

Termi "standarde ndërkombëtare" i përdorur në të gjithë këtë Përmbledhje i referohet parimeve të përcaktuara në instrumentet ndërkombëtare, duke përfshirë deklaratat politike, dhe sqarimit dhe interpretimit që është zhvilluar brenda kornizës së organeve dhe gjykatave të të drejtave të njeriut për të specifikuar fushëveprimin e zbatimit dhe përmbajtjen e këtyre parimeve.¹⁰⁰⁴

Traktatet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut dhe instrumentet e tjera i përcaktojnë standardet minimale si detyrime që mund të përmbushen me mjete të ndryshme të cilat kryesisht i lihen në diskrecionin e shteteve. Megjithatë, gjatë 25 viteve të fundit, e drejta ndërkombëtare për të drejtat e njeriut ka evoluar ndjeshëm mbi çështjen e mënyrës më të mirë për të arritur qëllimin e zgjedhjeve demokratike, dhe një sërë kriteresh për zgjedhjet demokratike është shfaqur gradualisht bazuar në të drejtën ndërkombëtare dhe praktikën e shteteve dhe organizatave ndërqeveritare. Këto zhvillime synojnë të sqarojnë parimet në mënyra që marrin parasysh situatat konkrete.

Në këtë kuptim, termi "standarde ndërkombëtare" përfshin gjithashtu komente dhe sqarime të ofruara nga organet monitoruese të të drejtave të njeriut dhe gjykatat rajonale. Autoriteti i interpretimit të tyre të dispozitave të traktatit është i tillë që duhet të konsiderohet pjesë integrale e standardeve ndërkombëtare.

12.1. Tipologjia e Instrumenteve Ndërkombëtare

Ky Përmbledhje përmban një seri dokumentesh të cilat janë miratuar në nivel ndërkombëtar/universal ose në nivel rajonal. Fuqia normative dhe natyra e standardeve të ndryshme ndryshojnë nga ajo e detyrimeve deri te angazhimet politike¹⁰⁰⁵.

Instrumentet universale janë zhvilluar dhe miratuar brenda Kombeve të Bashkuara (OKB), zakonisht si rezultat i negociatave dhe shkëmbimeve diplomatike¹⁰⁰⁶.

Meqenëse pothuajse të gjitha shtetet përfaqësohen në OKB, instrumentet dhe tekstet e miratuara kanë tendencë të kenë një shkallë të madhe mbështetjeje në nivel universal.¹⁰⁰⁷

Instrumentet rajonale janë përpiluar dhe miratuar brenda organizatave rajonale, siç janë Bashkimi Afrikan, Organizata e Shteteve Amerikane, Këshilli i Evropës ose Komonuelthi i Shteteve të Pavarura.

¹⁰⁰⁴ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰⁰⁵ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰⁰⁶ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰⁰⁷ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

12.1.1 Standardet e Traktatit

Standardet e traktatit janë standarde të përfshira në një traktat. Një traktat mund të lidhet si në nivel ndërkombëtar ashtu edhe në atë rajonal, dhe është i detyrueshëm sipas ligjit ndërkombëtar për ato shtete që shprehin pëlqimin e tyre për t'u lidhur nga traktati.¹⁰⁰⁸

Neni 2 i Konventës së Vjenës mbi të Drejtën e Traktateve e përcakton një traktat si "një marrëveshje ndërkombëtare e lidhur midis shteteve në formë të shkruar dhe e rregulluar nga e drejta ndërkombëtare, qoftë e mishëruar në një instrument të vetëm ose në dy ose më shumë instrumente të lidhura dhe cilado qoftë përcaktimi i tij i veçantë".

Shtetet nuk mund të shmangen, me veprime ose mosveprime, nga standardet e traktatit, përveç nëse kjo parashikohet shprehimisht në traktat, ose Shteti ka bërë një rezervë specifike për këtë qëllim. Traktatet emërtohen në mënyra të ndryshme, p.sh. si traktate, marrëveshje, konventa, karta ose protokolle.¹⁰⁰⁹

Nënshkrimi, ratifikimi dhe aderimi: Pëlqimi i një Shteti për t'u lidhur nga një traktat zakonisht shprehet me nënshkrimin e ndjekur nga ratifikimi i instrumentit. Kur një Shtet vetëm e ka nënshkruar traktatin, ose në pritje të hyrjes së traktatit në fuqi, Shteti është i detyruar të përmbahet nga aktet që do të shkatërronin objektin¹⁰¹⁰ dhe qëllimin e një traktati. Nga ana tjetër, shtetet që nuk e kanë nënshkruar traktatin ndërsa ai ishte i hapur për nënshkrim mund të bëhen ende palë e traktatit duke "aderuar" në të. Aderimi dhe ratifikimi kanë të njëjtin efekt ligjor. Disa vende përdorin gjithashtu termat "pranim" ose "miratim" për të shprehur pëlqimin e tyre për t'u lidhur. Kur kanë dyshime nëse një shtet ka ratifikuar, aderuar ose miratuar një traktat, praktikuesit duhet t'i referohen atij shteti si "një shtet palë në" traktat. Informacioni¹⁰¹¹

rreth statusit të ratifikimit dhe nënshkrimit që përmbahet në Përmbledhje është përditësuar nga baza e të dhënave e Serisë së Traktateve të Kombeve të Bashkuara dhe nga faqet e internetit të organizatave ndërkombëtare përkatëse në fillim të vitit 2016.

NORMAT NDËRKOMBËTARE TË TË DREJTAVE TË NJERIUT DHE E DREJTA E PJESËMARRJES PËRMES ZGJEDHJEVE

1 Interpretimi dhe zbatimi në nivel rajonal: sistemet e mbrojtjes së të drejtave të njeriut janë shfaqur në Amerikë, në Evropë dhe në Afrikë, me gjykata dhe komisione rajonale të të drejtave të njeriut që ofrojnë forma të dëmshpërblimit në rastet e shkeljeve të supozuara të traktatit përkatës të të drejtave të njeriut. Shtetet palë në një traktat të të drejtave të njeriut vendosin nëse pranojnë kompetencën e këtyre gjykatave dhe komisioneve për të shqyrtuar raste individuale. Organet e Monitorimit të Traktateve:

¹⁰⁰⁸ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰⁰⁹ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰¹⁰ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰¹¹ 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS *Compendium of International Standards for Elections* Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eods.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

Brenda sistemit të OKB-së, çdo traktat i të drejtave të njeriut ka "organin e vet të monitorimit të traktateve", përgjegjës për të ndjekur zbatimin e detyrimeve të shteteve palë për të drejtat e njeriut. Organet e monitorimit të traktateve nuk janë gjykata. Ato në përgjithësi kanë më pak kompetenca hetimore dhe vëzhgimet dhe rekomandimet e tyre nuk janë ligjërisht të detyrueshme, edhe pse ato kanë një forcë të fortë morale.¹⁰¹²

12.2 Bazat e të Drejtës për Votim në të Drejtën Ndërkombëtare

Viti 2024 është një vit elektoral me rekord me qytetarë nga 64 vende të globit që votojnë këtë vit¹⁰¹³. Këtu përfshihen zgjedhjet e Parlamentit Evropian që do të zhvillohen nga 6 deri më 9 qershor, të cilat do të formësojnë BE-në për 5 vitet e ardhshme. Megjithatë, si një numër rekord i njerëzve që shkojnë drejt qendrave të votimit, këto zgjedhje po zhvillohen në një sfond të rënies demokratike globale, zvogëlimit të hapësirës qytetare dhe dezinformimit, me implikime serioze për të drejtat e njeriut.

Më 06 QERSHOR 2024

E drejta ndërkombëtare dhe e drejta e votës

Pjesëmarrja në çështjet publike është më shumë se një e drejtë; është një element thelbësor i qeverisjes demokratike. Ai u mundëson individëve të shprehin vullnetin e tyre, duke kontribuar kështu në konsolidimin e demokracive të qëndrueshme. Kjo përfshin të drejtat për barazi dhe mosdiskriminim, lirinë e mendimit dhe të shprehjes, mbledhjen dhe shoqërimin paqësor, sigurinë dhe një mjet efektiv juridik.¹⁰¹⁴

E drejta e votës mbrohet nga ligji ndërkombëtar për të drejtat e njeriut, siç është neni 21 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut dhe dispozitat pasuese të traktatit, veçanërisht neni 25 i Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike. Të drejtat e pjesëmarrjes mund t'i nënshtrohen vetëm kufizimeve të përcaktuara me ligj, që nuk janë diskriminuese dhe bazohen në kritere objektive dhe të arsyeshme.¹⁰¹⁵ E drejta e votës mund t'i nënshtrohet vetëm kufizimeve të arsyeshme, të tilla si vendosja e një kufiri minimal të moshës. Komiteti i të Drejtave të Njeriut i ka sqaruar këto kritere në Komentin e tij të Përgjithshëm Nr. 25 (1996).

Kufizimet diskriminuese përfshijnë, por nuk kufizohen në kërkesat ekonomike, të tilla si ato të bazuara në pronësinë e pronës; kërkesat e tepërta për qëndrim; kufizime në të drejtën e votës për shtetasit e natyralizuar (në krahasim me qytetarët nga lindja); kërkesat e shkrimleximit ose arsimimit; dhe kufizime të tepruara në të drejtat e votimit të të burgosurve të dënuar. Të drejtat e pjesëmarrjes nuk duhet të kufizohen në mënyrë të padrejtë në bazë të racës, ngjyrës, seksit, gjuhës, fesë, opinionëve politike ose të tjera, origjinës kombëtare ose sociale, pronës, lindjes, aftësisë së kufizuar ose statusit tjetër. Instrumente të tjera universale të të drejtave të njeriut mbrojnë të drejtën e votës dhe pjesëmarrjen e grupeve të marginalizuara të popullsisë si Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (nenet 7–8) dhe Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racial (neni 5 (c)). Sistemet rajonale të të drejtave të njeriut, duke përfshirë sistemet afrikane, ndër-amerikane

¹⁰¹² 1 INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS NORMS AND THE RIGHT TO PARTICIPATION THROUGH ELECTIONS Compendium of International Standards for Elections Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016 <https://www.eod.s.eu/library/Compendium-EN-N-PDF.pdf>

¹⁰¹³ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹⁰¹⁴ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹⁰¹⁵ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

dhe evropiane, e kanë njohur gjithashtu këtë të drejtë siç është Karta e të Drejtave Themelore të BE-së (neni 39).

Sfidat për pjesëmarrje

Zgjedhjet u japin njerëzve mundësinë për të shprehur lirisht vullnetin e tyre dhe për të ushtruar të drejtën e tyre për të marrë pjesë në çështjet publike¹⁰¹⁶. Megjithatë, zgjedhjet gjithashtu mund të përkeqësojnë tensionet ekzistuese në shoqëri, veçanërisht në kohë transformimesh dhe krizash komplekse, duke përfshirë ndryshimet klimatike, pabarazitë në rritje dhe konfliktet e armatosura, duke çuar në një rrezik më të lartë të shkeljeve të të drejtave të njeriut. Sot, e drejta për të votuar përballet me sfida të reja, duke përfshirë fushatat e dezinformimit, shpesh të ndihmuara nga teknologjitë e reja dhe veçanërisht përmes mediave sociale, gjuhës së urrejtjes dhe diskursit negativ që synon grupet e marginalizuara dhe të diskriminuara, duke përfshirë njerëzit LGBTQI+, migrantët dhe pakicat etnike dhe fetare, janë armatosur për përfitime politike, duke polarizuar më tej shoqëritë.¹⁰¹⁷

Ekspertët e OKB-së për forcimin e demokracisë dhe të drejtave të njeriut kanë theksuar se "Shtetet duhet të sigurojnë zgjedhje të lira dhe të ndershme, duke respektuar plotësisht dhe duke respektuar detyrimet e tyre për të drejtat e njeriut gjatë gjithë procesit zgjedhor. Krijimi i një mjedisi të sigurt dhe të favorshëm për ushtrimin e të drejtave për lirinë e shprehjes, tubimin paqësor dhe asociimin është thelbësor për nxitjen e pjesëmarrjes dhe sigurimin e rezultateve gjithëpërfshirëse dhe të besueshme të zgjedhjeve të njerëzve me vullnetin e njerëzve".

OHCHR dhe e drejta e votës¹⁰¹⁸

Për të adresuar këto sfida, gjatë viteve, Kombet e Bashkuara kanë zhvilluar norma dhe standarde ndërkombëtare në lidhje me zgjedhjet dhe pjesëmarrjen politike. Mekanizmat e pavarur dhe ekspertë si organet e traktatit dhe procedurat e veçanta të Këshillit të të Drejtave të Njeriut kanë luajtur një rol kyç në interpretimin e këtyre normave dhe standardeve. Monitorimi, vendimet dhe rekomandimet e tyre kanë ndihmuar në qartësimin e normave dhe standardeve të zbatueshme të të drejtave të njeriut në aspekte të ndryshme të proceseve zgjedhore.

Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut luan një rol kritik në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtës së votës. Zyra përpiqet të sigurojë që zgjedhjet të përbushin standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe që ato të mbahen në një mjedis në të cilin të gjithë mund të ushtrojnë të drejtat e tyre themelore¹⁰¹⁹.

Zyra angazhohet në punë gjithëpërfshirëse për të drejtat e njeriut përgjatë fazave të ndryshme të ciklit zgjedhor. Kjo përfshin monitorimin dhe raportimin për shkeljet e të drejtave të njeriut.¹⁰²⁰

12.3 Kongresi i Lokal dhe Rajonal Autoritetet e Evropës

Rezoluta 79 (1999)1 mbi integritetin politik të vendasve dhe përfaqësuesit e zgjedhur rajonal (Ekstrakt nga Gazeta Zyrtare e Këshillit të Evropës – Qershor 1999)

Kongresi,

Duke vënë në dukje raportin e paraqitur nga z. Viorel Coifan

¹⁰¹⁶ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹⁰¹⁷ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹⁰¹⁸ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹⁰¹⁹ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹⁰²⁰ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

(Rumani) në këtë seancë;

Duke iu referuar termave të referencës të dhëna nga Kongresi Grupit të Punës “Integriteti politik i vendorëve dhe Përfaqësuesit e Zgjedhur Rajonal”,¹⁰²¹ Duke pasur parasysh paragrafin III,2 “Lufta kundër korrupsionit dhe krimi i organizuar” të Planit të Veprimit të miratuar në¹⁰²²

Samiti i Dytë i Kryetarëve të Shteteve dhe Qeverive të 40 vendet anëtare të Këshillit të Evropës, veçanërisht nën-paragrafi 2 që kërkon përfundimin e shpejtë të instrumenteve ligjore ndërkombëtare në përputhje me Këshillin i Programit Evropian të Veprimit kundër Korrupsionit; Duke vënë në dukje se Programi i Veprimit i Këshillit të Evropës kundër korrupsionit, miratuar nga Komiteti i Ministrave në nëntor 1996, i jep prioritet të lartë hartimit të kodet e sjelljes për përfaqësuesit e zgjedhur si një mjet për luftimin e korrupsionit;

Duke pasur parasysh punën përkatëse të sektorëve të tjerë të Këshilli i Evropës, Bashkimi Evropian, Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik dhe të Kombet e Bashkuara për luftimin dhe promovimin e korrupsionit vlerat etike përmes kodeve të sjelljes;¹⁰²³

Duke pasur parasysh veçanërisht punën e Grupi Multidisiplinar për Korrupsion në hartimin e Konventa e së drejtës penale për korrupsionin, e cila ishte hapur për nënshkrim gjatë seancës së Asambleja Parlamentare e Këshillit të Evropës në janar 1999;

Gjithashtu duke pasur parasysh përfundimet e të Tretës Konferenca Evropiane e Shërbimeve të Specializuara në Luftë kundër korrupsionit në tregtimin e ndikimit dhe të paligjshëm dhe financimi i partive politike (Madrid, 28-30 tetor 1998), të cilat tregojnë në paragrafin 18 nevojën për të promovuar Kodet e Sjelljes për përfaqësuesit e zgjedhur në Evropë në nivel;

1. Mirëpret shkallën e hapave të ndërmarrë nga Këshilli të Evropës dhe organizatave të tjera ndërkombëtare për të trajtuar plagën e korrupsionit;

2. Shpreh keqardhjen e numrit të rasteve të “përgjumjes” që përfshijnë lokale dhe përfaqësuesit e zgjedhur rajonal;

3. Ripohon me forcë se të gjithë të zgjedhurit vendorë dhe rajonalë përfaqësuesit e interesuar të respektojnë kushtet e mandatin që u është dhënë nga elektorati kanë për detyrë të identifikohen me vlerat etike që synojnë të qeverisin ato sjelljen në kryerjen e funksioneve të tyre¹⁰²⁴;

4. Miraton plotësisht parimet e përcaktuara në Rezoluta (97) 24 mbi njëzet parimet udhëzuese për luftën kundër korrupsionit miratuar nga Komisioni I Ministrave të Këshillit të Evropës dhe nënvizon rëndësinë e paragrafit 15 të rezolutës e cila inkurajon miratimin nga përfaqësuesit e zgjedhur të Kodeve të Sjelljes, dhe rregullave për financimin e partive politike dhe fushatat zgjedhore;¹⁰²⁵

5. Thekson rëndësinë e punës së OECD mbi promovimin e vlerave etike në shërbimin dhe mjedisin publik ngritja e një “infrastrukture etike”. Në lidhje me këtë, pajtohet setë gjithë përfaqësuesit e zgjedhur duhet të tregojnë një të angazhiminte forte për promovimin e vlerave etike nga miratimi i parimeve të përcaktuara në Kodet e Sjelljes;¹⁰²⁶

6. Shënon rëndësinë e dymbëdhjetë parimeve etike miratuar nga Këshilli i OECD-së më 23 prill 1998 për promovojnë sjelljen etike në shërbimin publik;

¹⁰²¹ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²² <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²³ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²⁴ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²⁵ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²⁶ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

7. Mbetet i bindur se, krahas futjes penale dispozitat e ligjit kundër korrupsionit, është thelbësore në Nivel evropian për të promovuar standardet minimale etike të përbashkëta për të gjithë përfaqësuesit e zgjedhur vendorë dhe rajonalë në Evropën e Madhe, si për të reduktuar rrezikun e korrupsionit dhe për të rritur besimin e publikut në etiken lokale dhe rajonale dhe politikëbërësit;

8. Vëren se disa vende anëtare të Këshillit të Evropës kanë filluar punën për promovimin e vlerave etike në vendqeverisje dhe e kanë bërë këtë një nga prioritetet e tyre në pastrimin e jetës publike;

9. Vëzhgon nga ana tjetër se disa vende nuk kanë bërë asnjë dispozitë legjislativë apo etike për informimin e vendorëve dhe përfaqësuesit e zgjedhur rajonal për sjelljen etike kërkohet prej tyre në kryerjen e përditshme të funksioneve të tyre;¹⁰²⁷

10. Rrjedhimisht nxit këto vende të ndërmarrin hapa për të promovojnë kodet e sjelljes për të zgjedhurit vendorë dhe rajonalë përfaqësuesit, duke u mbështetur në parimet e përcaktuara në draft Kodin Evropian të Sjelljes për Integritetin Politik të përfaqësuesve të zgjedhur vendorë dhe rajonalë (në tekstin e mëtejshëm kodi i sjelljes), siç përcaktohet në Shtojcën e Rekomandimi 60;

11. Miraton projekt kodin e sjelljes dhe draftin raportin shpjegues të tij, siç përcaktohet në Shtojcat I dhe II në Raportin CG (6) 8 ;

12. Inkurajon shoqatat kombëtare lokale dhe rajonale përfaqësues të zgjedhur në Këshillin e Evropës shtetet të hartojnë kode të ngjashme sjelljeje në konsultim me qeveritë e tyre kombëtare, duke përdorur kodin e sjelljes¹⁰²⁸ si model, ose të miratojë kodin e sjelljes siç propozohet nga Kongresi;¹⁰²⁹

Neni 85 Monitorimi i fushatës zgjedhore në media (Ndryshuar fjalia e parë e pikës 1, shfuqizuar piksa 5 me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; ndryshuar me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020)¹⁰³⁰ 1. Monitorimi i fushatës zgjedhore në mediat audiovizive kryhet nga enti rregullator që rregullon dhe mbikëqyr fushën e shërbimeve të transmetimeve audio dhe audiovizive. Monitorimi kryhet në të gjithë territorin ku zhvillohen zgjedhjet. 2. Enti rregullator që rregullon dhe mbikëqyr veprimtarinë e operatorëve radiotelevizivë monitoron zbatimin e rregullave të këtij ligji dhe të akteve nënligjore me karakter normativ të KQZ-së nga operatorët radiotelevizivë dhe nga subjektet zgjedhore. 3. Jo më vonë se 3 muaj para datës së zgjedhjeve KQZ miraton dhe publikon Metodologjinë e Monitorimit të Medias.¹⁰³¹ 4. Enti rregullator i pasqyron gjetjet e veta në raporte të detajuara, minimalisht të përjavshme, të cilat ia paraqet KQZ-së për kompetencë. Raportet shoqërohen, sipas rastit, me propozimet për masa administrative. Raportet e monitorimit të medias publikohen në faqen e internetit të KQZ-së menjëherë sapo depozitohen në KQZ. Përfaqësuesit e subjekteve zgjedhore kanë të drejtë të depozitojnë komentet dhe propozimet e tyre para KQZ-së, të cilat shqyrtohen bashkë me raportin. 5. KQZ-ja urdhëron korrigjimin e sjelljes për operatorët radiotelevizivë ose subjektet zgjedhore, ose, sipas rastit, vendos sanksione administrative ndaj tyre, mbështetur në gjetjet e veta, në ato të raporteve të monitorimit, si dhe në informacionet, ankimet apo denoncimet e palëve të treta, të verifikuara prej saj. Vendimet e KQZ-së ankimohen sipas procedurave të përcaktuara në këtë Ligj. Ankimi nuk pezullon ekzekutimin e vendimit të KQZ-së. 6. Radiot

¹⁰²⁷ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²⁸ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰²⁹ <https://rm.coe.int/political-integrity-of-local-and-regional-elected-representatives-rapp/168071ab85>

¹⁰³⁰ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰³¹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

dhe televizionet publike dhe private janë të detyruara të regjistrojnë të gjitha transmetimet e tyre përgjatë gjithë periudhës së fushatës zgjedhore. Këto regjistrime ruhen deri në mbarimin e dhjetë muajve nga data e zgjedhjeve dhe vihen, me kërkesë të KQZ-së, menjëherë në dispozicion të saj.

Neni 85/1 Mënyra e formimit të Bordit të Monitorimit të Medias (Shtuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shfuqizuar me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020)¹⁰³² PJESA VII FINANCIMI I ZGJEDHJEVE DHE I FUSHATËS (Ndryshuar Pjesa e VII me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020) KREUI FINANCIMI I ZGJEDHJEVE Neni 86 Burimet e financimit të fushatës zgjedhore Burimet e financimit të fushatës për subjektet zgjedhore janë: a) fondet e dhëna paradhënie nga Buxheti i Shtetit për partitë politike të regjistruara si subjekte zgjedhore; b) të ardhurat e vetë subjektit zgjedhor të krijuara sipas ligjit; c) dhuratat për subjektin zgjedhor dhe kandidatët e tij, në vlerë monetare, natyrë ose shërbime të dhëna, sipas nenit 92/1 të këtij ligji; ç) huat ose kreditë e marra nga partitë politike ose kandidatët e tyre sipas ligjit. Në asnjë rast vlera e një huaje ose kredie nuk duhet të kalojë shumën e fondeve, sipas pikës 2 të nenit 92/1 të këtij ligji. Neni 87 Fondet për përgatitjen dhe zhvillimin e zgjedhjeve 1. Buxheti i KQZ-së përbën zë më vete në Buxhetin e Shtetit. 2. Në buxhetin e vitit kur do të zhvillohen zgjedhje, Kuvendi vë në dispozicion të KQZ-së dhe të institucioneve të tjera përkatëse fondet për përgatitjen, zhvillimin, mbikëqyrjen, si dhe çdo aspekt tjetër të procesit zgjedhor. 3. Në rastin kur viti buxhetor nuk është vit zgjedhor, KQZ-së i vihen në dispozicion fonde të mjaftueshme për funksionimin e këtij institucioni, si dhe për ushtrimin e përgjegjësisë së tij sipas ligjit. 4. KQZ-ja administron fondet e caktuara për zhvillimin e zgjedhjeve, sipas rregullave të përcaktuara në këtë ligj. 5. Në rastin e zgjedhjeve të parakohshme, Këshilli i Ministrave vë në dispozicion të KQZ-së fondet, jo më vonë se 5 ditë nga dita e shpërndarjes së Kuvendit apo organit përkatës të pushtetit vendor¹⁰³³

12.4 Fondet nga Buxheti i Shtetit për financimin e partive pjesëmarrëse në zgjedhje¹⁰³⁴

1. Partitë politike pjesëmarrëse në zgjedhje dhe që kanë marrë jo më pak se 1 për qind të votave në shkallë vendi në zgjedhjet më të afërta pararendëse të të njëjtit lloj, përfitojnë fonde nga Buxheti i Shtetit, në bazë të numrit të votave që secila parti ka marrë në ato zgjedhje. Fondi për këtë qëllim përcaktohet me vendim të Kuvendit dhe përbën zë më vete në Buxhetin e Shtetit për vitin zgjedhor përkatës. Ky fond nuk mund të jetë më pak sesa totali i shumave të shpërndara partive politike në zgjedhjet pararendëse.

2. KQZ-ja, brenda 10 ditëve nga nxjerrja e rezultatit përfundimtar në shkallë vendi, përcakton me vendim vlerën në para të një vote të vlefshme, duke pjesëtuar fondin e përgjithshëm të miratuar, me numrin e përgjithshëm të votave të vlefshme të grumbulluara nga partitë politike pjesëmarrëse në zgjedhje, që kanë marrë jo më pak se 1 për qind të votave të vlefshme në shkallë vendi. Për zgjedhjet e organeve të qeverisjes vendore llogaritja bëhet mbi bazën e votave të marra për këshillat vendorë në shkallë vendi.

3. KQZ-ja përllogarit shumën që i takon secilës parti, duke shumëzuar vlerën në para të një vote të vlefshme, të përcaktuar sipas pikës 2 të këtij neni, me numrin e votave të vlefshme që ka marrë secila parti në zgjedhjet pararendëse të të njëjtit lloj. Për partitë pjesëtare në koalicion, numri i votave të vlefshme takuese përllogaritet duke mbledhur mesataren e votave për mandat për çdo kandidat të zgjedhur nga radhët e tyre.

¹⁰³² https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰³³ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰³⁴ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

4. KQZ-ja zbret nga shuma e përllogaritur, sipas pikës 3, sanksionet financiare që janë bërë titull ekzekutiv, të vëna për partinë përkatëse, sipas këtij ligji.

5.¹⁰³⁵ Shuma e mbetur pas përllogaritjeve të pikës 4 është shuma që përfiton partia pjesëmarrëse në zgjedhje nga Buxheti i Shtetit.

6. Fondi i përcaktuar për t'u shpërndarë sipas këtij neni i jepet secilës parti jo më vonë se 5 ditë nga regjistrimi i listave shumë më të mëdha ose kandidatëve për kryetar të njësisë të qeverisjes vendore të partisë përkatëse. Partia politike që përfiton fonde nga Buxheti i Shtetit dhe KQZ-ja, para shpërndarjes së fondit, nënshkruajnë aktmarrëveshje, në të cilën përcaktohet se partia politike pranon fondin e dhënë, se do ta përdorë atë në zbatim të të gjitha kushteve dhe detyrimeve të përcaktuara në këtë ligj, pranon monitorimin e shpenzimit të tyre prej subjektit dhe kandidatëve të tij, si dhe do të respektojë të gjitha ndalimet që përcaktohen në këtë ligj për ta. KQZ-ja përcakton me akt nënligjor modalitetet e tjera të aktmarrëveshjes që nënshkruhet mes palëve.

7. Në rast se shuma e përllogaritur në pikën 5 të këtij neni është më e lartë se totali i shpenzimeve të fushatës zgjedhore të raportuara nga partia politike ose është vlerësuar si e tillë nga KQZ-ja sipas auditimeve të pavarura apo verifikimeve të saj, atëherë partia politike është e detyruar të kthejë diferencën në KQZ.

8. Në rast se partia politike nuk zbaton përcaktimin e bërë në pikën 7 të këtij neni, atëherë përjashtohet nga e drejta për të përfituar fonde publike për një periudhë jo më pak se 5 vjet, përveçse kur shlyen detyrimin bashkë me gjobat.¹⁰³⁶ Neni 89 Kompensimi financiar paszgjedhor Subjekteve zgjedhore pjesëmarrëse në zgjedhje, të cilat nuk kanë përfituar nga shpërndarja e fondeve sipas nenit 88 të këtij ligji, kur marrin jo më pak se

1 për qind të votave të vlefshme në shkallë vendi, KQZ-ja,¹⁰³⁷ jo më vonë se 30 ditë nga data e shpalljes së rezultatit përfundimtar të zgjedhjeve, iu kompenson fondet me shumën që rezultojn nga shumëzimi i votave të vlefshme të marra prej tyre me vlerën e votës së përcaktuar në pikën 2 të nenit 88 të këtij ligji. Neni 90 Trajtimi i dhurimeve, huave dhe kredive (Shfuqizuar fjalë e dytë e pikës 2 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020) 1. KQZ-ja përcakton me vendim rregullat dhe modalitetet e nevojshme për llogaritjen e vlerës monetare të dhurimeve në natyrë ose të shërbimeve të dhëna, sipas vlerës së tregut në momentin e dhënies së tyre.

2. Për qëllime të zbatimit të këtij ligji, dhurimet në vlera monetare, në natyrë apo në formë shërbimit që u jepen kandidatëve të subjekteve zgjedhore, si dhe huat ose kredite e marra nga kandidatët për financimin e fushatës konsiderohen si kontribute për partinë politike për të cilën ata kandidojnë.

3. Subjekti zgjedhor merr masa për koordinimin e informacionit nga kandidatët e tij gjatë fushatës zgjedhore, si dhe vendos rregullat dhe penalitetet për raportimin e të ardhurave dhe shpenzimeve nga kandidatët të subjekti zgjedhor, me qëllim që asnjë dhurues, huadhënës ose kredidhënës të mos kalojë limitin e parashikuar nga pika 2 e nenit 92/1 të këtij ligji.¹⁰³⁸

4. Subjekti zgjedhor mban përgjegjësi sipas këtij ligji për shkeljen e kushteve dhe detyrimeve lidhur me financimin nga ana e kandidatëve të vet, me përjashtim të rastit kur nga hetimi administrativ vërtetohet se subjekti zgjedhor nuk ka pasur mundësi ose, me gjithë përpjekjet e bëra, nuk ka arritur dot të parandalojë ose korrigjojë shkeljen e kryer nga kandidati. Në këtë rast përgjegjësia administrative dhe penalitetet për shkeljen i ngarkohen kandidati.

¹⁰³⁵ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰³⁶ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰³⁷ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰³⁸ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

12.5 Ndalimi i përdorimit të burimeve publike në mbështetje të subjekteve zgjedhore

1. Me përjashtim të rasteve të parashikuara me ligj, nuk mund të përdoren ose të vihen në mbështetje të kandidatëve, të partive politike ose të koalicioneve në zgjedhje burime të organeve apo enteve publike në nivel qendror ose vendor, apo çdo lloj enti tjetër ku shteti zotëron kapitale apo kuota ose/dhe emëron shumicën e organit mbikëqyrës apo organit administrues të entit, pavarësisht nga burimi i kapitalit ose pronësia.

2. Në kuptim të këtij neni, “burime” quhen asetet e luajtshme dhe të paluajtshme, të parashikuara në nenin 142 të Kodit Civil, si dhe çdo burim njerëzor i institucionit. Me përdorim të “burimeve njerëzore” kuptohet përdorimi i detyruar në fushatë zgjedhore i administratës së institucionit brenda orarit të punës për qëllime zgjedhore, si dhe përdorimi i detyruar dhe i organizuar brenda orarit mësimor i nxënësve të sistemit shkollor parauniversitar në fushatë zgjedhore¹⁰³⁹. Me përdorim të burimeve njerëzore kuptohet gjithashtu premtimi ose ofrimi i përfitimeve nëpunëve publikë, ose nxënësve për të marrë pjesë në veprimtari që lidhen me fushatën zgjedhore jashtë orarit të punës ose mësimin, si dhe ushtrimi i presionit ndaj tyre për këtë qëllim.

3. Gjatë fushatës zgjedhore ndalohet marrja në punë, pushimi nga puna, lirimi, lëvizja dhe transferimi në detyrë në institucionet apo entet publike, me përjashtim të rasteve të përligjura¹⁰⁴⁰. Konsiderohen raste të përligjura rastet kur lëvizja apo lirimi nga puna vjen si rrjedhojë e shkeljeve, sipas legjislacionit përkatës, ose marrja në punë bëhet brenda strukturës dhe organikës në fuqi përpara fushatës zgjedhore nga institucioni apo enti publik në përmbushje të misionit të tij. Bëjnë përjashtim rastet e emergjencave për shkak të ngjarjeve të paparashikuara që diktojnë marrjen në punë.

4. Katër muaj para datës së zgjedhjeve deri në formimin e qeverisë së re pas zgjedhjeve ndalohet propozimi, miratimi ose nxjerja e akteve ligjore ose nënligjore, të cilat parashikojnë dhënien e përfitimeve për kategori të caktuara të popullsisë, të tilla si aktet që parashikojnë rritjen e pagave, pensione, mbështetjes ekonomike apo sociale, uljen ose heqjen e taksave, vendosjen e amnistive fiskale, privatizimin apo dhënien e pasurive a të shpërblimeve, etj., përveçse kur nisma kushtëzohet nga gjendje të fatkeqësisë natyrore.

5. KQZ-ja nxjerr udhëzime të hollësishme për të përcaktuar përdorimin dhe shpërdorimin e burimeve publike.

Kjo dispozite e kodit u shkel hapur ne zgjedhjet e 21 Majit pasi nxenesit mesuesit dhe gjithë administrata publike u morren ne mitingje me detyrim nga partia ne pushtet.Asetet njerëzore u perdoren gjate gjithë fushatat,asetet e luajtshme dhe te paluajtshme shtetërore qe ishin te ndaluara u perdoren gjate fushatave zgjedhore,sallat e teatrit u perdoren per promovimin e kantidateve.¹⁰⁴¹ U dhane shperblime pensionisteve dhe keto u perdoren si karrrem per te joshur me Therri me pensionistet qe mezi blein buken e gojes. U perdoren asetet institucionale per promovimin dhe shperndarjen ne rrjetet sociale te kandidatëve te partise ne pushtet.¹⁰⁴²

Nga analiza e më shumë se 29 mijë artikujve të publikuar në dy javët e para të garës elektorale nga 40 media online të përzgjedhura gjatë periudhës 11 prill deri më 10 maj, BIRN përzgjedhi 20% të tyre nëpërmjet një kampioni rastësor dhe i kodoi sipas një seti të përcaktuar

¹⁰³⁹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁴⁰ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁴¹ <https://www.reporter.al/2025/05/19/media-online-injoroi-fushaten-e-partive-te-reja-ne-zgjedhjet-parlamentare/>

¹⁰⁴² PO aty

indikatorësh, për të vlerësuar vizibilitetin e aktorëve politikë në media, tonin e mbulimit dhe fokusin editorial.¹⁰⁴³

Në të gjithë kampionin, formati editorial më i spikatur ishte publikimi i deklaratave politike, që përbënte 54.2% të gjithë artikujve. Opinione dhe blogjet përbënin kategorinë e dytë më të përdorur, duke zënë 21.9% të totalit. Përdorimi i tyre ishte më i lartë në edicionet online të gazetave, ku opinionet dhe komentet e firmosura nga gazetarë dhe analistë mbeten një tipar qendror.¹⁰⁴⁴

Raportimi i drejtpërdrejtë nga eventet e fushatës – si mitingje, vizita apo takime me votuesit, mbetet i kufizuar në të gjitha platformat, duke përbërë vetëm 9.4% të artikujve *gjithsej*. *Kjo e dhënë tregon për një angazhim të ulët editorial në raportimin nga terreni.*¹⁰⁴⁵

Ndërkohë, raportimet mbi procesin zgjedhor, përfshirë këtu procedurat administrative, votimin nga diaspora apo zhvillimet institucionale, përbënin vetëm 8.6% të artikujve, ndërsa mbulimi i debateve televizive dhe sondazheve të opinionit publik ishte 2.7% e totalit. Një pjesë e shkrimeve (3.2%) fokusohet në aktivitete administrative, si deklaratat institucionale dhe përditësime për proceset logjistike.¹⁰⁴⁶

Shumica e deklaratave politike të reflektuara në median online i përkisnin kryeministrit Edi Rama dhe kreut të opozitës Sali Berisha. Të dy liderët së bashku përbëjnë 59.3% të të gjitha deklaratave politike të publikuara gjatë fushatës. Edi Rama zinte pjesën më të madhe, duke u përmendur në 33.3% të përmblajtjes, ndërsa Sali Berisha ndiqte me 26%.

Figurat e tjera politike u shfaqën me një frekuencë më të ulët. Lulzim Basha u përmend në vetëm 2% të deklaratave, i ndjekur nga Agron Shehaj (1.8%), Ilir Meta (1.5%) dhe Elisa Spiropali (1.4%).

Edhe mbulimi i drejtpërdrejtë i aktiviteteve zgjedhore gjatë fushatës, prioritzoi partitë tradicionale dhe liderët kryesorë politikë kundrejt partive të reja që garonin në zgjedhje.¹⁰⁴⁷

Neni 92 Veprimtaritë e institucioneve publike në fushatë 1. Institucionet publike, qëndrore dhe vendore, si dhe agjencitë dhe/ose ndërmarrjet shtetërore, janë të detyruara të raportojnë në KQZ të gjitha veprimtaritë me karakter publik që planifikojnë të zhvillojnë në periudhën katër muaj para datës së zgjedhjeve deri ditën e zgjedhjeve. Formojnë veprimtari publike të gjitha veprimtaritë që janë të hapura për pjesëmarrjen e publikut apo të medias, si dhe ato që kanë në agjendë informimin, në periudhën katër muaj para datës së zgjedhjeve deri ditën e zgjedhjeve, e publikut rreth tyre. 2. Raportimi është përgjegjësi personale e personit përgjegjës për drejtimin administrativ të institucioneve publike, agjencive dhe ndërmarrjeve shtetërore (sekretarit të përgjithshëm të institucionit ose, sipas rastit, e drejtorit të përgjithshëm apo drejtorit ekzekutiv). Raportimi duhet të kryhet jo më vonë se pesë ditë përpara afatit të planifikuar për zhvillimin e veprimtarisë. 3. Raportimi sipas pikës 1 të këtij neni kryhet nëpërmjet ndërfaqes për raportimin e veprimtarive publike, e cila mbahet dhe administrohet nga

¹⁰⁴³ <https://www.reporter.al/2025/05/19/media-online-injoroi-fushaten-e-partive-te-reja-ne-zgjedhjet-parlamentare/>

¹⁰⁴⁴ <https://www.reporter.al/2025/05/19/media-online-injoroi-fushaten-e-partive-te-reja-ne-zgjedhjet-parlamentare/>

¹⁰⁴⁵ Arjana Kasaj Llano, mendimi I autores E Dreja Zgjedhore Evropiane
<https://www.reporter.al/2025/05/19/media-online-injoroi-fushaten-e-partive-te-reja-ne-zgjedhjet-parlamentare/>

¹⁰⁴⁶ <https://www.reporter.al/2025/05/19/media-online-injoroi-fushaten-e-partive-te-reja-ne-zgjedhjet-parlamentare/>

¹⁰⁴⁷ <https://www.reporter.al/2025/05/19/media-online-injoroi-fushaten-e-partive-te-reja-ne-zgjedhjet-parlamentare/>

KQZ-ja¹⁰⁴⁸. Personat përgjegjës marrin akses të personalizuar te kjo ndërfaqe dhe hedhin të dhënat për datën dhe orën e veprimtarisë, llojin e saj, tematikën, nivelin më të lartë të pjesëmarrjes, të ftuarit e nderit, folësit e planifikuar dhe mediatizimin. Informacioni sipas kësaj pike është i aksesueshëm nga të gjithë përdoruesit e ndërfaqes nga momenti i hedhjes së të dhënave deri në datën e shpalljes së rezultatit përfundimtar të zgjedhjeve.¹⁰⁴⁹ 4. Në rast se KQZ-ja, kryesisht ose me kërkesë të të tretëve, konstaton nga informacioni, sipas pikës 3 të këtij neni, se veprimtaria mund të përbëjë keqpërdorim të burimeve shtetërore, atëherë ajo urdhëron ndalimin e zhvillimit të saj. Ndalimi kryhet nëpërmjet vendosjes së shënimit “Ndaluar nga KQZ-ja” në ndërfaqen e raportimit, në pjesën që i takon veprimtarisë. Shënimi “Ndaluar nga KQZ-ja” vendoset jo më vonë se dy ditë përpara afatit të planifikuar për zhvillimin e veprimtarisë. Informacioni sipas kësaj pike është i aksesueshëm nga publiku, nga momenti i hedhjes së të dhënave deri në datën e shpalljes së rezultatit përfundimtar të zgjedhjeve. 5. Veprimtaritë e ndaluara nga KQZ-ja nuk lejohet të transmetohen apo të pasqyrohen në rubrikat e lajmeve apo ato që mbulojnë fushatën në radio dhe televizione. Transmetimi ose pasqyrimi i tyre në kundërshtim me këtë pikë ngarkon me përgjegjësi sipas këtij ligji transmetuesin radioteleviziv.¹⁰⁵⁰ 6. Mosraportimi i veprimtarive me karakter publik të institucioneve publike, agjencive dhe/ose ndërmarrjeve shtetërore, ose zhvillimi i tyre, pavarësisht ndalimit nga KQZ-ja ngarkon me përgjegjësi personin përgjegjës, si dhe titullarin përkatës të institucionit kur ai ka penguar zbatimin e kësaj dispozite. 7. Rregullat për shqyrtimin, kryesisht ose me kërkesë, të rasteve që mund të formojnë keqpërdorim të burimeve shtetërore, sipas pikave 1 dhe 4 të këtij neni, miratohen nga KQZ-ja me akt normativ.

Neni 92/1 Financimi i subjekteve zgjedhore nga fondet jopublike 1. Subjektet zgjedhore dhe kandidatët e tyre mund të marrin fonde për qëllime të fushatës së tyre zgjedhore vetëm nga persona fizikë ose juridikë vendas. Për qëllim të këtij ligji, konsiderohet person fizik vendas edhe shtetasi shqiptar me banim jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. 2. Shuma që çdo person fizik ose juridik mund t’i japë një subjekti zgjedhor, përfshirë kandidatët e tij, nuk mund të jetë më e madhe se 1 milion lekë ose kundërvlera në sende ose shërbime. Vlera e shumëës sipas fjalisë së parë të kësaj pike, indekssohet nga KQZ-ja çdo pesë vjet sipas normës së inflacionit. 3. Ndalohet dhënia e fondeve nga një person juridik apo çdo aksionar i tij nëse ndodhet në një nga kushtet e mëposhtme: a) ka përfituar fonde publike, kontrata publike apo koncesione në 3 vitet e fundit me vlerë mbi 10 milionë lekë. Ky ndalim zbatohet edhe në rastin e nënkontraktimeve apo të kontratave të partneritetit publik privat¹⁰⁵¹; b) ushtron veprimtari në fushën e medias; c) ka qenë partner me fonde publike në projekte të ndryshme; ç) ka detyrime monetare ndaj Buxhetit të Shtetit ose ndaj çdo institucioni publik. Ky detyrim nuk zbatohet nëse aksionari i zotëron këto aksione si rezultat i ofertës publike. 4. Personat fizikë ose personat juridikë, që i kanë bërë dhurime një subjekti zgjedhor apo kandidatëve të tij në zgjedhje, nuk mund të përfitojnë për periudhën deri 3 vjet pas datës së zgjedhjeve kontrata publike, kontrata të partneritetit publik privat ose në çdo mënyrë tjetër fonde me vlerën totale që tejkalon shumëën prej 10 milionë lekësh, përfshirë edhe si nënkontraktues të një kontrate/koncesioni publik.¹⁰⁵² 5. Subjekti zgjedhor është i detyruar të bëjë publike dhe të sigurojë akses të plotë e të pandërprerë të të tretëve në bazën e të dhënave, ku subjekti zgjedhor regjistron dhurimet, huat ose kreditë e

¹⁰⁴⁸ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁴⁹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵⁰ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵¹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵² https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

përfituara nga ai dhe kandidatët e tij, për të gjitha vlerat e barabarta dhe më të larta se 50 mijë lekë. Neni 92/2 Regjistrimi i fondeve jopublike (Shtuar pika 3/1 dhe ndryshuar fjalia e parë e pikës 4 me ligjin nr. 10/2025, datë 17.2.2025) 1. Çdo subjekt zgjedhor duhet të regjistrojë në një regjistër të posaçëm, miratuar si model me vendim të KQZ-së, shumën e fondeve të përfituara për çdo person fizik ose juridik, si dhe të dhëna të tjera që lidhen me identifikimin e qartë të dhuruesit, huadhënësit ose kredidhënësit. Në çastin e dhurimit, dhuruesi nënshkruan një deklaratë, ku zotohet se ai nuk ndodhet në një nga rrethanat e përcaktuara në nenin 92/1 të këtij ligji dhe mban përgjegjësi personale për deklaram të rremë. Forma dhe përmbajtja e deklaratës miratohet nga KQZ-ja dhe është e detyrueshme për t'u nënshkruar në çdo rast dhurimi. 2. Dhurimi i fondeve jopublike me vlerë më të madhe se 50 mijë lekë duhet të bëhet vetëm në llogari të posaçme të hapura në banka nga subjekti zgjedhor. Llogaritë deklarohen në momentin e regjistrimit sipas nenit 64 të këtij ligji. Në formularin e deklarimit përfshihet edhe autorizimi për KQZnë dhe të ngarkuarit e saj për të marrë drejtpërdrejt nga banka të dhëna për të gjitha transaksionet e llogarisë. Subjekti zgjedhor nuk mund të përdorë asnjë llogari tjetër bankare, përveç atyre të deklaruara, për pranimin e dhurimeve për fushatën zgjedhore, qoftë edhe për shuma më të vogla se 50 mijë lekë. 3. Kandidatët e subjekteve zgjedhore, nëse planifikojnë të pranojnë dhurime për fushatën e tyre me vlerë më të madhe se 50 mijë lekë, janë të detyruar të hapin llogari bankare të posaçme për të pranuar dhurimin e fondeve jopublike. Llogaritë deklarohen në momentin e regjistrimit sipas nenit 67 të këtij ligji. Në formularin e deklarimit përfshihet edhe autorizimi për KQZ-në dhe të ngarkuarit e saj për të marrë drejtpërdrejt nga banka të dhëna për të gjitha transaksionet e llogarisë. Kandidati i subjektit zgjedhor nuk mund të përdorë asnjë llogari tjetër bankare, përveç atyre të deklaruara, për pranimin e dhurimeve për fushatën zgjedhore, qoftë edhe për shuma më të vogla se 50 mijë lekë. 3/1. Kandidatët e partisë politike ose koalicionit zgjedhor të regjistruar si subjekt zgjedhor kanë të drejtë të vetëfinancojnë fushatën e tyre deri në shumën 3 milionë lekë. Deklarimi i këtij vetëfinancimi paraqitet nga kandidati së bashku me raportin financiar të dorëzuar nga subjekti zgjedhor që i përket, sipas nenit 92/3 të këtij Kodi. Kandidati bën deklaramin sipas kësaj pike në përputhje me modelet e miratuara nga KQZ-ja. KQZ-ja miraton modelet e raportimit financiar të kandidatëve të subjekteve zgjedhore brenda 10 ditësh nga hyrja në fuqi e këtij ligji. Shkelja e përcaktimeve të bëra në këtë pikë nga kandidati i subjektit zgjedhor u nënshtrohet sanksioneve të parashikuara në nenin 173 të këtij Kodi¹⁰⁵³.

3. Shuma e shpenzimeve të bëra nga një subjekt zgjedhor, pa përfshirë kandidatët e tij, për fushatën zgjedhore, nuk duhet të jetë më shumë se 5 herë më e madhe se shuma më e lartë që ka marrë një subjekt zgjedhor nga fondet publike për qëllime zgjedhore, në përputhje me nenin 88 të këtij Kodi. Çdo shpenzim i fushatës zgjedhore dokumentohet dhe zbatohet në përputhje me legjislacionin fiskal në fuqi. Në zbatim të këtij ligji “shpenzim fushate” është çdo shpenzim që bën një parti ose kandidatët e saj për qëllime të fushatës zgjedhore, pavarësisht datës se kur është bërë.¹⁰⁵⁴ 5. Detyrimet e parashikuara në këtë nen vlejnë edhe për kandidatët e propozuar nga zgjedhësit, të regjistruar sipas neneve 69 dhe 70 të këtij ligji. Shpenzimi total që mund të kryejë kandidati i propozuar nga zgjedhësit nuk duhet të kalojë 50 për qind të shumës më të madhe që një subjekt zgjedhor ka marrë nga fondet publike, sipas nenit 88 të këtij ligji.

4. **Neni 92/3 Deklarimi dhe publikimi** 1. Subjektet zgjedhore janë të detyruara të paraqesin raport financiar për fushatën zgjedhore në KQZ brenda 60 ditëve nga shpallja e rezultatit të zgjedhjeve. 2. Raportet financiare hartohen sipas modeleve të miratuara nga KQZ-ja. Raporti,

¹⁰⁵³ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵⁴ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

si rregull, duhet të përbajë informacion, për: a) çdo dhurim, hua ose kredi që i është dhënë subjektit zgjedhor (duke përfshirë edhe degët dhe kandidatët e tij) gjatë fushatës zgjedhore dhe gjashtë muaj para fushatës dhe burimin e tij, përfshirë edhe dhurimet apo shërbimet në natyrë; ¹⁰⁵⁵b) të ardhurat për qëllime të fushatës zgjedhore nga të gjitha burimet e tjera të lejuara; c) të gjithë zërat e shpenzimeve për qëllime të fushatës zgjedhore siç përcaktohen në vendimin e KQZ-së dhe në pikën 4 të nenit 92/2 të këtij ligji; ç) bilancin e aseteve dhe detyrimeve të partisë politike për periudhën nga dekretimi i datës së zgjedhjeve deri në datën e zgjedhjeve. 3. Çdo parti politike që merr pjesë në zgjedhje mban dhe ruan në arkiv për një periudhë prej 7 vjetësh dokumentacionin e plotë dhe të hollësishëm të statusit të saj financiar dhe të degëve të saj për periudhën që mbulon ky raport, duke përfshirë: a) librat e llogarive/kontabilitetit, mbajtur në përputhje me legjislacionin në fuqi, ku pasqyrohen të gjitha të ardhurat sipas burimit dhe shumës, identifikohet si është bërë pagesa, si dhe pagesat e bëra personave të tretë, qëllimet e pagesave dhe se si është kryer çdo pagesë; b) dokumentacionin e të gjitha shpenzimeve të bëra; c) situatën dhe lëvizjet në llogarinë e saj bankare; ç) dokumentacionin e plotë të pronave të paluajtshme që zotëron partia politike, si dhe çdo kontratë të lidhur për marrje me qira, dhënie me qira, porositje apo shitje të pronave të luajtshme dhe të paluajtshme; d) regjistrin e dhuruesve, huadhënësve dhe kredidhënësve, sipas modelit të përcaktuar në pikën 1 të nenit 92/2. Neni 92/4 Monitorimi i fushatës zgjedhore 1. Jo më vonë se gjashtë muaj para datës së zgjedhjeve, KQZ-ja cakton një numër të njafueshëm personash për të monitoruar përbushjen nga subjektet zgjedhore të detyrimeve në lidhje me financimin e fushatës dhe detyrimeve të tjera sipas këtij kreu. 2. KQZ-ja përcakton me një udhëzim të posaçëm kriteret për përzgjedhjen e monitoruesve, si dhe për objektin e monitorimit. Monitorimi kufizohet me vëzhgimin e respektimit ¹⁰⁵⁶ të verifikueshëm lehtësisht të detyrimeve të subjekteve zgjedhore për fushatën zgjedhore, duke përfshirë respektimin e ndalimeve dhe kufizimeve të formave të caktuara të fushatës dhe shpërdorimit të burimeve shtetërore. 3. Monitorimi nuk duhet t'i ekspozojë monitoruesit ndaj rreziqeve të panevojshme. 4. Monitorimi nuk kërkon që monitoruesit të llogarisin shpenzimet totale për fushatë zgjedhore nga subjekti zgjedhor ose variablat e ndryshme financiare, që kërkojnë mbledhje të metadatave të zgjeruara. 5. Në rastet kur monitoruesit vërejnë shkelje gjatë procesit të monitorimit, ata informojnë KQZ-në, përmes mënyrës së përcaktuar nga KQZ-ja, në të njëjtën ditë që bëhet vëzhgimi. Neni 92/5 Portali për denoncime në lidhje me financimet ¹⁰⁵⁷1. KQZ-ja krijon dhe mirëmban portalin në internet, me akses të lirë, për të denoncuar prej kujtdo shkeljet e mundshme të këtij ligji nga subjektet zgjedhore dhe kandidatët në lidhje me financimin e fushatës. 2. Kriteret dhe procedurat e hollësishme për funksionimin dhe mirëmbajtjen e portalit, procedurat e hetimit administrativ dhe afatet e tij, si dhe konkluzionet që duhet të arrihen në përfundim të tij përcaktohen me akt normativ të KQZ-së. Neni 92/6 Auditimi i fondeve dhe shpenzimeve të fushatës zgjedhore ¹⁰⁵⁸. Jo më vonë se 5 ditë pas shpalljes së rezultatit përfundimtar të zgjedhjeve, për çdo parti politike të regjistruar si subjekt zgjedhor, apo kandidatët e propozuar nga zgjedhësit, KQZ-ja emëron me short një apo më shumë ekspertë kontabël të licencuar, të përzgjedhur sipas nenit 92/7 të këtij ligji, për të kryer auditimin e fondeve të përfutura dhe të shpenzuara për fushatën zgjedhore. Raporti i auditimit paraqitet në KQZ brenda afatit të përcaktuar në vendimin e emërimit. Raporti nuk mund të përfshijë të dhëna personale të dhuruesve nën vlerën e parashikuar në pikat 2 dhe 3 të nenit 92/2 të këtij ligji. 2.

¹⁰⁵⁵ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵⁶ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵⁷ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁵⁸ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

Subjektet zgjedhore të përcaktuara në pikën 1 të këtij neni duhet të vënë në dispozicion të auditit të emëruar nga KQZ-ja çdo informacion, dokument apo të dhënë, që ka të bëjë me financimin dhe shpenzimet e fushatës zgjedhore, sipas këtij ligji. 3. Subjektet zgjedhore që auditohen duhet të vënë në dispozicion çdo informacion që disponojnë nga bankat, institucione apo persona të tretë që kanë lidhje me auditimin ose të autorizojnë auditin për tërheqjen e tyre nga të tretët. KQZ-ja vë në dispozicion të auditit në çdo fazë të auditimit informacionet që i paraqiten nga të tretët për objektin e auditimit. 4. KQZ-ja publikon raportet e auditimit për subjektet zgjedhore jo më vonë se 30 ditë nga data e paraqitjes së raportit ose, sipas rastit, nga data e mbylljes së verifikimeve përkatëse. 5. Mosrespektimi i rregullave të përcaktuara në këtë kre nga subjektet zgjedhore apo dhuruesit, në rast se nuk përbën vepër penale, është kundërvajtje administrative dhe ndëshkohet sipas parashikimeve të Pjesës XIII të këtij ligji. 6. KQZ-ja ka të drejtën të verifikojë drejtpërdrejt të ardhurat dhe shpenzimet e fushatës zgjedhore për çdo parti politike të regjistruar si subjekt zgjedhor, apo kandidatët e propozuar nga zgjedhësit, raportin e auditimit sipas pikës 1 të këtij neni, si dhe çdo informacion tjetër për lëndën për të cilin vihet në dijeni. KQZ-ja, për zbatim të këtij neni ka të drejtë të kërkojë të dhëna, dokumente apo informacion nga subjektet zgjedhore apo persona të tretë, të cilët duhet t'i përgjigjen kërkesës së KQZ-së brenda 15 ditëve nga marrja e saj.¹⁰⁵⁹ Mosbashkëpunimi ose refuzimi për të bashkëpunuar, asgjësimi i dokumenteve, vonesat ose sjellja e papërshtatshme në procesin e verifikimit të kryer nga KQZ-ja raportohet në prokurori si vepër penale, sipas nenit 248 të Kodit Penal, si dhe ndëshkohet administrativisht prej saj në përputhje me nenin 173 të këtij ligji.

Problematikat në financimin e partive politike në fushatën zgjedhore në Shqipëri

11/03/20250

Financimi i partive politike dhe fushatave zgjedhore është një proces thelbësor për sigurimin e konkurrencës së barabartë dhe transparencës në zgjedhjet demokratike. Megjithatë, ky proces përballen me një seri problemesh dhe sfidash në Shqipëri, të cilat mund të ndikojnë në integritetin e procesit zgjedhor dhe të mundësojnë përdorimin e burimeve për qëllime të tjera jashtë normave ligjore dhe etike.¹⁰⁶⁰ Këtu më poshtë janë disa nga problemet kryesore që hasen në financimin e partive politike gjatë fushatave zgjedhore.¹⁰⁶¹

1. Donacione të paligjshme dhe të pa deklaruar

Një prej problematikave më të theksuara është pranimi i donacioneve të paligjshme ose që nuk deklarohen në mënyrë të rregullt. Ky fenomen ndodh për disa arsye, të tilla si:

Donacione jashtë limitit të përcaktuar ligjor. Donacione që kalojnë shumën e lejuar nga ligji[1] mund të mos deklarohen ose mund të regjistrohen në mënyrë të pasaktë për të shmangur pasojat ligjore.

Donacione anonime. Ka raste kur donatorët e mundshëm nuk identifikohen, duke krijuar hapësira për abuzime dhe ndikime të padëshiruara.

Lidhje me interesa të paligjshme. Në disa raste, mund të ndodhin donacione nga persona ose entitete që mund të kenë interesa të padëshiruara dhe të cilat nuk duhen të ndikojnë në politikën zgjedhore.

Donacionet e pa deklaruar dhe të paligjshme mund të dëmtojnë ndershmërinë e procesit zgjedhor dhe të krijojnë mundësi për korrupsion dhe favorizim të individëve dhe grupeve të caktuara.

1. Përdorimi i fondit publik për qëllime të pa ligjshme

¹⁰⁵⁹ https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

¹⁰⁶⁰ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶¹ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

Një tjetër problematikë është përdorimi i fondeve që shteti ofron për partitë politike, për qëllime që nuk kanë të bëjnë me fushatën zgjedhore. Disa nga shkeljet mund të përfshijnë:

Përdorimi për shpenzime të tjera personale. Partitë mund të përdorin fonde që janë ndarë për fushatën për shpenzime që nuk janë të lidhura drejtpërdrejt me aktivitetet e fushatës (p.sh., udhëtime personale, pagë e tepërt për persona jashtë strukturave të fushatës, etj.).

Shpenzimet e tepruara për reklama dhe promovime. Përdorimi i fondeve shtetërore për të mbuluar shpenzime mediatike që janë më të larta se nevojat reale të fushatës është një formë tjetër abuzimi.

Ky përdorim i fondeve publike jashtë qëllimeve të fushatës i dëmton barazinë e konkurrencës zgjedhore, duke favorizuar partitë më të pasura dhe duke cenuar integritetin e procesit zgjedhor.¹⁰⁶²

1. Mungesa e transparencës në përdorimin e fondeve

Një tjetër sfidë e rëndësishme është mungesa e transparencës në përdorimin e fondeve të mbledhura nga partitë politike. Partitë shpesh mund të fshehin informacionin në lidhje me burimet e financimit dhe shpenzimet e fushatës. Disa aspekte të këtij problemi përfshijnë:¹⁰⁶³

Raporte të pa plota ose të pasakta. Edhe pse ligji kërkon raportim të detajuar të shpenzimeve, disa parti mund të paraqesin raporte të mangëta, duke i bërë të vështira verifikimet e vërteta të shpenzimeve të tyre.¹⁰⁶⁴

Mungesa e mbikëqyrjes të pavarur. Disa herë, mekanizmat mbikëqyrës mund të jenë të kufizuar në mundësitë dhe kapacitetet e tyre për të kontrolluar dhe verifikuar të gjitha burimet dhe shpenzimet e fushatës.¹⁰⁶⁵

Mungesa e transparencës çon në krijimin e mundësive për abuzim me fondet e fushatës, duke e bërë më të vështirë për qytetarët dhe autoritetet të kenë një pamje të qartë të shpenzimeve të fushatave dhe mundësitë për korrupsion rriten.¹⁰⁶⁶

1. Përdorimi i mjeteve të pafavorshme për konkurrencë të drejtë

Shumë herë, partitë më të pasura mund të përdorin mjete që favorizojnë fushatën e tyre në mënyrë të pandershme. Disa nga praktikatat e tilla janë:

Konsolidimi i të dhënave personale të votuesve. Përdorimi i të dhënave personale të votuesve për qëllime të fushatës mund të jetë një praktikë jo e ndershme, kur partitë përdorin informacionin për të targetuar grupe të caktuara në mënyra që mund të minojnë konkurrencën e ndershme.

Manipulimi i mediatikës dhe propagandës. Ndërmarrja e fushatave të rreme ose të manipuluar në mediat sociale ose televizione mund të ndihmojë për të favorizuar një palë, duke cenuar barazinë e konkurrencës.

Kjo mund të sjellë një ndikim të padrejtë në zgjedhje, duke i dhënë mundësi partive më të pasura të ushtrojnë një ndikim të madh mbi opinionin publik dhe votuesit, duke krijuar një konkurrencë të pasinqertë.

1. Mungesa e mbikëqyrjes dhe posaçërisht pas zgjedhjeve

Një tjetër problem është mungesa e një mbikëqyrjeje të vazhdueshme pas zgjedhjeve. Pasi zgjedhjet janë mbyllur dhe partitë janë shpallur fituese, verifikimi i përdorimit të fondeve mund të ndalojë ose të zvogëlohet.

¹⁰⁶² <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶³ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶⁴ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶⁵ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶⁶ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

Kontroll i dobët pas fushatës. Disa partitë mund të mos e shohin të nevojshme të mbajnë përgjegjësi për mënyrën se si janë përdorur fondet pasi zgjedhjet janë mbyllur, duke i lejuar ato të shmangin kontrollin. Mungesa e mbikëqyrjes pas zgjedhjeve mund të çojë në mos respektim të rregullave dhe abuzim të mëtejshëm me fondet.¹⁰⁶⁷

● **Influenca e oligarkëve dhe interesave të mëdha ekonomike**

Një tjetër aspekt kritik është ndikimi që mund të kenë oligarkët dhe interesat e mëdha ekonomike në financimin e fushatave zgjedhore. Donacione të mëdha nga individë ose kompani të fuqishme mund të ndikojnë në vendimmarrjen politike dhe të krijojnë një përfaqësim të deformuar të interesave të qytetarëve.

Kur politikanët janë të varur nga financues të pasur, ka mundësi që ato të japin prioritet interesave të mëdha përpara atyre të qytetarëve të zakonshëm.

Problematikat që lidhen me financimin e fushatave politike në Shqipëri janë të ndryshme dhe të shumta, duke përfshirë donacione të paligjshme, përdorim të fondeve për qëllime personale, mungesë transparence dhe sfida të tjera. Për të siguruar një proces zgjedhor të ndershëm dhe të barabartë janë të nevojshme masa më të forta kontrolli, përmirësime në transparencë dhe zbatim i rregullave për të parandaluar ndikimet e paautorizuara dhe korrupsionin.

[1] Për sa i përket limitit të donacioneve, disa nga rregullat kryesore janë:

Donacione individuale. Një individ mund të kontribuojë me një shumë maksimale prej **5,000,000 lekë** për çdo parti politike për një periudhë zgjedhore (nuk mund të bëhen jashtë këtij afati).¹⁰⁶⁸

Donacione nga persona juridikë (kompani, organizata). Një person juridik mund të kontribuojë deri në një shumë maksimale prej **10,000,000 lekë** për çdo parti politike gjatë një periudhe zgjedhore.¹⁰⁶⁹

Donacione anonime. Donacionet anonime janë të ndaluara, dhe çdo donacion duhet të regjistrohet dhe të jetë i identifikueshëm me emrin dhe të dhënat e donatorit.

Donacione të tjera. Partitë janë gjithashtu të detyruara të mbajnë regjistra të detajuar për çdo donacion, dhe ato duhet të raportojnë në Autoritetin e Mbikëqyrjes së Financave të Partive Politike¹⁰⁷⁰.

12.6 Integriteti për Eurodeputetet e Parlamentit Evropian

KODI I SJELLJES PËR ANËTARËT E PARLAMENTIT EVROPIAN LIDHUR ME INTEGRITETIN DHE TRANSPRENCËN

Neni 1

Parimet drejtuese

Në ushtrimin e detyrave të tyre, anëtarët e Parlamentit Evropian:

(a) udhëhiqen dhe respektojnë parimet e përgjithshme të sjelljes në vijim: integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për Parlamentin¹⁰⁷¹ dinjitetin dhe reputacionin,

(b) të veprojë vetëm në interes të publikut dhe të përmbahet nga marrja ose kërkimi për të marrë ndonjë përfitim direkt ose indirekt ose shpërblim tjetër.

¹⁰⁶⁷ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶⁸ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁶⁹ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁷⁰ <https://polifakt.al/problematikat-ne-financimin-e-partive-politike-ne-fushaten-zgjedhore-ne-shqiperi/>

¹⁰⁷¹ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

Neni 2

Detyrat kryesore të anëtarëve

Gjatë ushtrimit të detyrave të tyre, anëtarët e Parlamentit Evropian:

(a) të mos hyjë në asnjë marrëveshje për të vepruar ose votuar në interes të ndonjë ligji tjetër ose person fizik që do të rrezikonte lirinë e tyre të votës, siç parashikohet në nenin

6 të Aktit të 20 shtatorit 1976 lidhur me zgjedhjen e anëtarëve të Parlamentit Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal dhe nenin 2 të Statutit për Anëtarë të Parlamentit Evropian,

(b) të mos kërkojë, pranojë ose marrë ndonjë përfitim të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ose shpërblim tjetër, duke përfshirë në të holla ose në natyrë, në këmbim të sjelljeve specifike në fushëveprimin e Anëtarit punë parlamentare, dhe me vetëdije do të përpiqet të shmangë çdo situatë që mund nënkuptojnë ryshfet, korrupsion ose ndikim të padrejtë,

(c) të mos përfshihen në aktivitete lobimi me pagesë të lidhura drejtpërdrejt me vendimmarrjen e Bashkimit .

Neni 3

Konfliktet e interesit¹⁰⁷²

1. Konflikti i interesit ekziston kur ushtrimi i mandatit të një anëtarit të Parlamentit Evropian në interesin publik mund të ndikohet në mënyrë jo të duhur për arsye që përfshijnë të tijin ose familja e saj, jeta emocionale ose interesi ekonomik, ose ndonjë interes tjetër privat direkt ose indirekt. Konflikti i interesit nuk ekziston kur një Anëtar përfiton vetëm si anëtar i gjeneralit publik ose të një klase të gjerë personash.

2. Anëtarët do të bëjnë çdo përpjekje të arsyeshme për të zbuluar konfliktet e interesit.

Një anëtar i cili merr dijeni për konfliktin e interesit duhet të përpiqet menjëherë zgjidhin atë. Nëse nuk është në gjendje ta zgjidhë atë, Anëtarit duhet të sigurohet që interesi privat në fjalë është deklaruar në përputhje me nenin 4.

3. Pa paragjykuar paragrafin 2, anëtarët do të zbulojnë, përpara se të flasin ose votojnë në Seancat plenare ose në një nga organet e Parlamentit, çdo konflikt interesi në lidhje me çështjen nën konsideratë, kur një konflikt i tillë nuk është i dukshëm nga informacioni i deklaruar në përputhje me nenin¹⁰⁷³

4. Një zbulim i tillë do të bëhet gojarisht duke ndërhyrë në seancën ose mbledhjen përkatëse.¹⁰⁷⁴ 4. Përpara marrjes së detyrës së Nënkretarit, Kuestorit, Kryetarit ose Zëvendëskryetarit të një komisioni ose delegacioni, Anëtarit do të dorëzojë një deklaratë që tregon nëse ai ose jo ajo është në dijeni të konfliktit të interesit në lidhje me përgjegjësitë e asaj zyre.

Nëse Anëtarit është në dijeni të një konflikti të tillë interesi, ai ose ajo duhet ta përshkruajë konfliktin në atë deklaratë. Në këtë rast, ai ose ajo mund të marrë detyrën vetëm nëse vendos organi përkatës se konflikti i interesit nuk e pengon anëtarin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interes publik.

Kur një konflikt i tillë interesi lind gjatë ushtrimit të detyrës në fjalë, Anëtarit do të dorëzojë një deklaratë që përshkruan atë konflikt dhe do të përmbahet nga ushtrimi i tij përgjegjësitë në

¹⁰⁷² CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁷³ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁷⁴ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

lidhje me këtë situatë konflikti, përveç rasteve kur organi përkatës vendos që konflikti i interesit nuk e pengon deputetin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interesat publike.¹⁰⁷⁵

¹⁰⁷⁵ Dhurata ose përfitime të ngjashme

1. Anëtarët e Parlamentit Evropian do të përmbahen nga pranimi, në cilësinë e tyre si Anëtarët, çdo dhuratë ose përfitime të ngjashme, përveç atyre me një vlerë të përafërt më të vogël se 150 euro të dhëna në përputhje me përdorimin e mirësjelljes ose ato që u janë dhënë në përputhje me përdorimi i mirësjelljes kur ata përfaqësojnë Parlamentin në cilësinë zyrtare.
2. Çdo dhuratë me një vlerë të përafërt prej më shumë se 150 euro i paraqitet një anëtar i në përputhje me paragrafin 1 kur ai ose ajo përfaqëson Parlamentin në cilësinë zyrtare t'i dorëzohet Presidentit dhe të trajtohet në përputhje me masat zbatuese që do të jenë të përcaktuara nga Byroja në përputhje me nenin 12.
3. Dispozitat e paragrafëve 1 dhe 2 nuk zbatohen për rimbursimin e udhëtimit. shpenzimet e akomodimit dhe të jetesës së anëtarëve, ose për pagesën e drejtpërdrejtë të këtyre shpenzimeve nga palët e treta, plotësisht ose pjesërisht, kur anëtarët marrin pjesë, në bazë të një ftese dhe në kryerjen e detyrave të tyre, çdo ngjarje të organizuar nga palë të treta. Anëtarët t'i deklarojnë President pjesëmarrjen e tyre në ngjarje të tilla dhe informacionin e kërkuar në përputhje me masat zbatuese të përcaktuara nga Byroja në përputhje me nenin 12.

Neni 7

Publikimi i takimeve

1. Anëtarët duhet të takojnë vetëm përfaqësuesit e interesit që janë të shënuar në transparencë regjistri i korijuar me anë të Marrëveshjes Ndërinstitucionale për një transparencë të detyrueshme regjistër⁵⁸
2. Anëtarët do të publikojnë në internet të gjitha takimet e planifikuara që kanë të bëjnë me punën parlamentare: (a) me përfaqësues të interesit që përfshihen në objektin e ndërinstitucional Marrëveshja për një regjistër të detyrueshëm transparence; ose (b) me përfaqësues të autoriteteve publike të vendeve të treta, duke përfshirë edhe ata 58 Marrëveshja ndërinstitucionale e 20 majit 2021 ndërmjet Parlamentit Evropian, Këshillit të Bashkimit Evropian dhe Komisioni Evropian për një regjistër të detyrueshëm të transparencës (OJ L 207, 11.6.2021, f. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

ANEKSI I

misionet diplomatike dhe ambasadat.

3. Detyrimi i përcaktuar në paragrafin 2 do të zbatohet për mbledhjet ku marrin pjesë Anëtarë ose nga asistentët parlamentarë të deputetit në emër të tij.
4. Me përjashtim të paragrafit 2, Anëtarët nuk do të publikojnë një takim zbulimi i të cilave do të rrezikonte jetën, integritetin fizik ose lirinë e një individi ose mund vendosë të mos publikojë një mbledhje ku ka arsye të tjera bindëse për të mbajtur konfidencialiteti. Takimet e tilla do t'i shpallen Presidentit, i cili do ta mbajë këtë deklarimin konfidencial ose do të vendosë për një publikim anonim ose të vonuar. Byroja do të përcaktojë kushtet në të cilat Presidenti mund të bëjë publike një deklaratë të tillë.
5. Byroja siguron infrastrukturën e nevojshme në faqen e internetit të Kuvendit.
6. Neni 4(6) zbatohet mutatis mutandis.

Neni 8

Deklarata e të dhënave

Pa paragrykuar kërkesën për të publikuar mbledhjet në përputhje me nenin 7, raportuesit duhet të listoni subjektet ose personat nga të cilët ata morën të dhëna për çështjet që kanë të bëjnë me subjektin e dosjen në një shtojcë të raportit ose opinionit të tyre. Neni 7(4) zbatohet mutatis mutandis.

Neni 9

Veprimtaritë e ish-Anëtarëve

Ish-deputetë të Parlamentit Evropian që merren me lobim profesional ose aktivitetet përfaqësuese të lidhura drejtpërdrejt me procesin e vendimmarrjes së Bashkimit Evropian duhet informojnë Parlamentin Evropian për këtë dhe nuk mundet, gjatë gjithë periudhës në të cilën ata angazhohen në këto aktivitete, përfitonin nga lehtësi të dhëna për ish-anëtarët sipas rregullave të përcaktuara nga Byroja për këtë qëllim⁵⁹ Anëtarët nuk do të angazhohen me ish-deputetë, mandati i të cilëve ka përfunduar më pak se gjashtë muaj më herët dhe që bëjnë pjesë në kategoritë e personave të përmendur në nenin 7(2) në çdo veprimtari që mund të lejojë ish-anëtarët të ndikojnë në formulimin ose zbatimin e politikës ose legjisacionin, apo proceset vendimmarrëse të Parlamentit.

Neni 10

5. Një deputet i cili propozohet si raportues ose raportues në hije ose si pjesëmarrës në ndelegacioni zyrtar ose në negociatat ndërinstitucionale duhet të paraqesë një deklaratë që tregon nëse ai ose ajo është në dijeni të konfliktit të interesit në lidhje, përkatësisht, me raportin ose opinionin ose delegacionin ose negociatat në fjalë. Nëse Anëtari është në dijeni se ka një të tillë në konfliktin e interesit, ai ose ajo do të përshkruajë konfliktin në atë deklaratë.¹⁰⁷⁶

Kur deputeti që është propozuar si raportues deklaron se ka një konflikt të interesit, komisioni përkatës mund të vendosë me shumicën e votave të hedhura që mundet anëtari megjithatë të caktohet si relator me arsyetimin se konflikti nuk e pengon Anëtar nga ushtrimi i mandatit të tij/saj për interes publik.¹⁰⁷⁷

Ku deputeti që është propozuar si raportues në hije ose si pjesëmarrës në një zyrtar delegacioni ose në negociatat ndërinstitucionale deklaron se ka konflikt interesi, të një grupi përkatës politik mund të vendosë që Anëtari megjithatë mund të caktohet si a raportues në hije ose si pjesëmarrës në një delegacion zyrtar ose në negociatat ndërinstitucionale me arsyetimin se konflikti nuk e pengon deputetin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interesin publik. Megjithatë, organi përkatës mund ta kundërshtojë këtë përcaktim me shumicën e dy të tretat e votave të hedhura.

12.7 Dhurata ose përfitime të ngjashme

1. Anëtarët e Parlamentit Evropian do të përmbahen nga pranimi, në cilësinë e tyre si

Anëtarët, çdo dhuratë ose përfitime të ngjashme, përveç atyre me një vlerë të përafërt më të vogël se 150 euro të dhëna në përputhje me përdorimin e mirësjelljes ose ato që u janë dhënë në përputhje me përdorimin i mirësjelljes kur ata përfaqësojnë Parlamentin në cilësinë zyrtare.

2. Çdo dhuratë me një vlerë të përafërt prej më shumë se 150 euro i paraqitet një anëtari në në përputhje me paragrafin 1 kur ai ose ajo përfaqëson Parlamentin në cilësinë zyrtare t'i dorëzohet Presidentit dhe të trajtohet në përputhje me masat zbatuese që do të jenë të përcaktuara nga Byroja në përputhje me nenin 12.¹⁰⁷⁸

3. Dispozitat e paragrafëve 1 dhe 2 nuk zbatohen për rimbursimin e udhëtimit. Shpenzimet e akomodimit dhe të jetesës së anëtarëve, ose për pagesën e drejtpërdrejtë të këtyre shpenzimeve nga palët e treta, plotësisht ose pjesërisht, kur anëtarët marrin pjesë, në bazë të një ftese dhe në kryerjen e detyrave të tyre, çdo ngjarje të organizuar nga palët e treta. Anëtarët do t'i deklarojnë Presidentit pjesëmarrjen e tyre në ngjarje të tilla dhe informacionin e kërkuar në përputhje me masat zbatuese të përcaktuara nga Byroja në përputhje me nenin 12.

Komiteti Këshillimor për Sjelljen e Anëtarëve

1. Një Komitet Këshillimor për Sjelljen e Anëtarëve ('Komiteti Këshillimor') është themelohet me këtë.

2. Komiteti Këshillimor do të përbëhet nga tetë Anëtarë aktualë të BE-së Parlamentit, i emëruar nga Presidenti në fillim të mandatit të tij ose të saj, duke marrë të drejtën llogaria e përvojës së anëtarëve dhe e ekuilibrit politik dhe gjinor. Zyra e kryetarit do të bëhet me rotacion çdo gjashtë muaj ndërmjet anëtarëve të Komitetit Këshillimor. 59 Vendim i Byrosë i datës 17 prill 2023 për ish-deputetët e Parlamentit Evropian. ANEKSI I

3. Presidenti gjithashtu, në fillim të mandatit të tij ose të saj, emëron reserve anëtarë për Komitetin Këshillimor, një për çdo grup politik që nuk përfaqësohet në Këshill Komiteti. Në rast të një shkeljeje të pretenduar të këtij Kodi të Sjelljes nga një anëtar i një grupi politik jo të përfaqësuar në Komitetin Këshillimor ose në e

¹⁰⁷⁶ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁷⁷ TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁷⁸ TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁷⁸ TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

Neni 7

Publikimi i takimeve

1. Anëtarët duhet të takojnë vetëm përfaqësuesit e interesit që janë të shënuar në transparenceregjistri i krijuar me anë të Marrëveshjes Ndërinstitucionale për një transparencë të detyrueshme regjistër.

2. Anëtarët do të publikojnë në internet të gjitha takimet e planifikuara që kanë të bëjnë me punën parlamentare:¹⁰⁷⁹

(a) me përfaqësues të interesit që përfshihen në objektin e ndërinstitucional

Marrëveshja për një regjistër të detyrueshëm transparence; ose

(b) me përfaqësues të autoriteteve publike të vendeve të treta, duke përfshirë edhe ata

58 Marrëveshja ndërinstitucionale e 20 majit 2021 ndërmjet Parlamentit Evropian, Këshillit të Bashkimi Evropian dhe Komisioni Evropian për një regjistër të detyrueshëm të transparencës

12.8 Misionet diplomatike dhe ambasadat.¹⁰⁸⁰

3. Detyrimi i përcaktuar në paragrafin 2 do të zbatohet për mbledhjet ku marrin pjesë Anëtarë ose nga asistentët parlamentarë të deputetit në emër të tij.

4. Me përjashtim të paragrafit 2, Anëtarët nuk do të publikojnë një takim zbulimi i të cilave do të rrezikonte jetën, integritetin fizik ose lirinë e një individi ose mund vendosë të mos publikojë një mbledhje ku ka arsye të tjera bindëse për të mbajtur konfidencialiteti. Takimet e tilla do t'i shpallen Presidentit, i cili do ta mbajë këtë deklarimin konfidencial ose do të vendosë për një publikim anonim ose të vonuar. Byroja do të të përcaktojë kushtet në të cilat Presidenti mund të bëjë publike një deklaratë të tillë.¹⁰⁸¹

5. Byroja siguron infrastrukturën e nevojshme në faqen e internetit të Kuvendit.

6. Neni 4(6) zbatohet mutatis mutandis.

Neni 8

Deklarata e të dhënave

Pa paragjykuar kërkesën për të publikuar mbledhjet në përputhje me nenin 7, raportuesit duhet të listoni subjektet ose personat nga të cilët ata morën të dhëna për çështjet që kanë të bëjnë me subjektin e dosjen në një shtojcë të raportit ose opinionit të tyre. Neni 7(4) zbatohet mutatis mutandis.

Neni 9

Veprimtaritë e ish-Anëtarëve

Ish-deputetë të Parlamentit Evropian që merren me lobim profesional ose aktivitetet përfaqësuese të lidhura drejtpërdrejt me procesin e vendimmarrjes së Bashkimit Evropian duhet informojnë Parlamentin Evropian për këtë dhe nuk mundet, gjatë gjithë periudhës në të cilën ata angazhohen në këto aktivitete, përfitonin nga lehtësitë e dhëna për ish-anëtarët sipas rregullave të përcaktuara nga Byroja për këtë qëllim.

¹⁰⁷⁹ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁷⁹ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁸⁰ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf(OJ L207, 11.6.2021, f. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

¹⁰⁸⁰ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁸¹ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf(OJ L207, 11.6.2021, f. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

¹⁰⁸¹ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf(OJ L207, 11.6.2021, f. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

Anëtarët nuk do të angazhohen me ish-deputetë, mandati i të cilëve ka përfunduar më pak se gjashtë muajmë herët dhe që bëjnë pjesë në kategoritë e personave të përmendur në nenin 7(2) në çdo veprimtari që mund të lejojë ish-anëtarët të ndikojnë në formulimin ose zbatimin e politikës ose legjislacionin, apo proceset vendimmarrëse të Parlamentit¹⁰⁸².

Neni 10

12.9 Komiteti Këshillimor për Sjelljen e Anëtarëve

1. Një Komitet Këshillimor për Sjelljen e Anëtarëve ('Komiteti Këshillimor') është themelohet me këtë.

2. Komiteti Këshillimor do të përbëhet nga tetë Anëtarë aktualë të BE-së¹⁰⁸³ Parlamenti, i emëruar nga Presidenti në fillim të mandatit të tij ose të saj, duke marrë të drejtën llogaria e përvojës së anëtarëve dhe e ekuilibrit politik dhe gjinor.

Zyra e kryetarit do të bëhet me rotacion çdo gjashtë muaj ndërmjet anëtarëve të Komitetit Këshillimor.

59 Vendim i Byrosë i datës 17 prill 2023 për ish-deputetët e Parlamentit Evropian.

3. Presidenti gjithashtu, në fillim të mandatit të tij ose të saj, emëron rezervë anëtarë për Komitetin Këshillimor, një për çdo grup politik që nuk përfaqësohet në Komitetin Këshillimor. .

Në rast të një shkeljeje të pretenduar të këtij Kodi të Sjelljes nga një anëtar i një grupi politik jo të përfaqësuar në Komitetin Këshillimor ose në e

12.10 Komisionet e Përhershme të Parlamentit Evropian

- Komisioni i Punëve të Jashtme (me nënkomisionet 'Të drejtat e njeriut' dhe 'Sigurimin dhe Mbrojtjen')¹⁰⁸⁴
- Komisioni i Zhvillimit Komisioni i Tregtisë Ndërkombëtare
- Komisioni i Buxhetit Komisioni i Kontrollit Buxhetor
- Komisioni i Çështjeve Ekonomike dhe Monetare Komisioni i Çështjeve të Sociale dhe të Punësimit Komisioni i Mjedisit, Shëndetit Publik dhe Sigurisë Ushqimore
- Komisioni i Industrisë, Kërkimit dhe Energjisë Komisioni i Tregut të Brendshëm dhe Mbrojtjes së Konsumatorit
- Komisioni i Transportit dhe Turizmit Komisioni i Zhvillimit Rajonal Komisioni i Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
- Komisioni i Peshkimit Komisioni i Kulturës dhe Arsimimit Komisioni i Çështjeve Ligjore
- Komisioni i Lirive Civile, Drejtësisë dhe Punëve të Brendshme
- Komisioni i Çështjeve Kushtetuese Komisioni i të Drejtave të Grave dhe Barazisë Gjinore
- Komisioni i Peticioneve¹⁰⁸⁵

¹⁰⁸² TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁸² TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁸³ TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf

¹⁰⁸⁴ Profesor Klaus-Dieter Borchardt ABC-ja e së Drejtës së Bashkimit Europian Botuar për herë të parë në gjuhën angleze me titullin *The ABC of European Union law* nga Zyra e Botimeve të Bashkimit Europian Bashkimi Europian, 2010 Botimi në shqip: Ministria e Integritetit, 2011 fq.57

¹⁰⁸⁵ Profesor Klaus-Dieter Borchardt ABC-ja e së Drejtës së Bashkimit Europian Botuar për herë të parë në gjuhën angleze me titullin *The ABC of European Union law* nga Zyra e Botimeve të Bashkimit Europian Bashkimi Europian, 2010 Botimi në shqip: Ministria e Integritetit, 2011 fq.57

Komisionet që ka Parlamenti Evropian, ndryshojnë nga komisionet që kanë Parlamentet kombetare të vendeve anetare të Bashkimit Evropian. Në komisionet Kombëtare do ishte mirë që Komisioni për të drejtat e Grave dhe Barazinë gjinore të egzistonte, si një ndër problemet themelore në shoqëri çështjet e barazisë gjinore dhe mos respektimi i tyre është problem në çdo shoqëri njerëzore. Një komision tjetër që vlerësoj që duhet të jete aktual në Parlamentetin kombëtare është dhe Komisioni i Peticioneve, për vete rëndsinë që paraqesin Peticionet do ishte një vlerë nëse këto do egzistonin¹⁰⁸⁶

Aktualisht Komisionet të Parlamentit Shqiptar, I është shtuar dhe Komisioni Antikorrupsion pas rekomandimeve të dhëna në librin tim Transparenca dhe Antikorrupsioni¹⁰⁸⁷.

¹⁰⁸⁶ Arjana Llano, mendimi i autores E Drejta zgjedhore Evropiane krahasuar me TE drejten Zgjedhore shqiptare

¹⁰⁸⁷ Arjana Llano E Drejta Zgjedhore Evropiane

Kreu XIII ASPEKTE TE BARAZISE GJINORE NE ZGJEDHJE

13.1 Ligji zgjedhor dhe barazia gjinore

1. Ky ligj garanton respektimin e parimit të barazisë gjinore, sipas përcaktimeve që i jep këtij parimi legjislacioni në fuqi në Republikën e Shqipërisë¹⁰⁸⁸. Pjesëmarrja e drejtpërdrejtë dhe aktive në jetën politike dhe publike e gjinisë së nënpërfaqësuar përbën instrument themelor në konsolidimin e sistemit demokratik. Asnjë dispozitë e këtij ligji nuk mund të zbatohet ose interpretohet në kundërshtim ose në shkelje të këtij parimi. 2. Detyrimi për respektimin e parimit të barazisë gjinore u përket subjekteve zgjedhore, administratës zgjedhore dhe gjykatës. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ka të drejtë të ndërhyjë në çdo kohë mbi tagrat që subjektet zgjedhore kanë sipas këtij ligji, të kërkojë nga subjektet zgjedhore pushimin e cenimit të këtij parimi dhe, në rast mosveprimi, të ndërhyjë kryesisht për rivendosjen e tij.¹⁰⁸⁹ 3. **Ligji zgjedhor nxit barazinë gjinore për organet e zgjedhura dhe administratën zgjedhore përmes: a) vendosjes së kuotave gjinore për gjininë e nënpërfaqësuar në jo më pak se 30 për qind të përbërjes së Kuvendit të Shqipërisë dhe të organeve të njësisë bazë të qeverisjes vendore; b) vendosjes së kuotave gjinore për gjininë e nënpërfaqësuar në jo më pak se 30 për qind të përbërjes së të gjitha niveleve të administratës zgjedhore; c) marrjes së masave në reduktimin dhe eliminimin e votimit për të tretët, votimit familjar, ruajtjen dhe garantimin e fshehtësisë së votimit; ç) hartimit dhe publikimit të statistikave operative për pjesëmarrjen e gjinisë së nënpërfaqësuar në ditën e zgjedhjeve, me qëllim sensibilizimin dhe marrjen e përgjegjesive.**¹⁰⁹⁰

Barazia gjinore është e sanksionuar dhe në ligjin për barazinë gjinore, I cili nuk është përafshuar me acquies të Bashkimit Evropian, në këtë ligj, sanksionohet barazia në integritet, mundësi, shance të barabarta.¹⁰⁹¹

Ky ligj rregullon çështjet themelore të barazisë gjinore në jetën publike, të mbrojtjes dhe trajtimit të barabartë të grave e burrave, për mundësitë dhe shanset e barabarta për ushtrimin e të drejtave, si dhe për pjesëmarrjen e ndihmesën e tyre në zhvillimin e të gjitha fushave të jetës shoqërore.¹⁰⁹²

Qëllimi i këtij ligji është:

a) të sigurojë mbrojtje efikase nga diskriminimi për shkak të gjinisë dhe nga çdo formë sjelljeje, që nxit diskriminimin për shkak të gjinisë;

b) të përcaktojë masa për garantimin e mundësive të barabarta ndërmjet grave e burrave, për të eliminuar diskriminimin e bazuar në gjini, në çfarëdo forme me të cilën shfaqet;

c) të përcaktojë përgjegjësitë e autoriteteve shtetërore, qendrore dhe vendore, për të hartuar dhe zbatuar aktet normative, si dhe politikat që mbështesin zhvillimin dhe nxitjen e barazisë gjinore në shoqëror.

Barazisë e të mosdiskriminimit dhe në parimet e tjera, të sanksionuara nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, nga Konventa “Për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj gruas”, si dhe nga të gjitha aktet e tjera ndërkombëtare, të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë.

¹⁰⁸⁸ Kodi Zgjedhor I ndryshuar

¹⁰⁸⁹ Kodi Zgjedhor I ndryshuar odi Zgjedhor I ndryshuar

¹⁰⁹⁰ Kodi Zgjedhor I ndryshuar odi Zgjedhor I ndryshuar

¹⁰⁹¹ LIGJ Nr.9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI

¹⁰⁹² LIGJ Nr.9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI

2. Dispozitat e këtij ligji nuk duhet të interpretohen apo zbatohen në mënyrë që të kufizojnë apo reduktojnë garancitë për arritjen e barazisë gjinore, të shprehura në aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, *acquis communautaire* të Bashkimit Europian, Konventa “Për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj gruas.”¹⁰⁹³ Parimet e barazisë dhe mosdiskriminimit janë gur themeli i demokracisë dhe në të vërtetë, ato mbushin dhe frymëzojnë tërë konceptin e të drejtave të njeriut. Ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë ndërmjet parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit.¹⁰⁹⁴ Neni 4 Ligji zgjedhor dhe barazia gjinore 1.¹⁰⁹⁶ Ky ligj garanton respektimin e parimit të barazisë gjinore, sipas përcaktimeve që i jep këtij parimi legjislatiori në fuqi në Republikën e Shqipërisë. Pjesëmarrja e drejtpërdrejtë dhe aktive në jetën politike dhe publike e gjinisë së nënpërfaqësuar përbën instrument themelor në konsolidimin e sistemit demokratik. Asnjë dispozitë e këtij ligji nuk mund të zbatohet ose interpretohet në kundërshtim ose në shkelje të këtij parimi. 2. Detyrimi për respektimin e parimit të barazisë gjinore u përket subjekteve zgjedhore, administratës zgjedhore dhe gjykatës. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ka të drejtë të ndërhyjë në çdo kohë mbi tagrat që subjektet zgjedhore kanë sipas këtij ligji,¹⁰⁹⁷ të kërkojë nga subjektet zgjedhore pushimin e cenimit të këtij parimi dhe, në rast mosveprimi, të ndërhyjë kryesisht për rivendosjen e tij. 3. Ligji zgjedhor nxit barazinë gjinore për organet e zgjedhura dhe administratën zgjedhore përmes: a) vendosjes së kuotave gjinore për gjininë e nënpërfaqësuar në jo më pak se 30 për qind të përbërjes së Kuvendit të Shqipërisë dhe të organeve të njëjësive bazë të qeverisjes vendore; b) vendosjes së kuotave gjinore për gjininë e nënpërfaqësuar në jo më pak se 30 për qind të përbërjes së të gjitha niveleve të administratës zgjedhore; c) marrjes së masave në reduktimin dhe eliminimin e votimit për të tretët, votimit familjar, ruajtjen dhe garantimin e fshehtësisë së votimit. ç) hartimit dhe publikimit të statistikave operative për pjesëmarrjen e gjinisë së nënpërfaqësuar në ditën e zgjedhjeve, me qëllim sensibilizimin dhe marrjen e masave të duhura për të nxitur më tej këtë pjesëmarrje.¹⁰⁹⁸

13.2 Kuatat gjinore në Parlamentin Evropian

Drejt ekuilibrit gjinor në zgjedhjet evropiane Kuatat zgjedhore – Çfarë mund të arrijnë?

¹⁰⁹³ *LIGJ Nr. 9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI*

¹⁰⁹⁴ *Dr. Arjana Llano* MANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi Përgatiti për botim: Europrint shpkVlorë, 2024 ISBN 978-9928-812-26-1f.21

¹⁰⁹⁵ *Dr. Arjana Llano* MANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi Përgatiti për botim: Europrint shpkVlorë, 2024 ISBN 978-9928-812-26-1f.21

¹⁰⁹⁶ *LIGJ Nr. 101/2020 PËR DISA SHTESA DHE NDRYSHIME NË LIGJIN NR. 10 019, DATË 29.12.2008 “KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË”, I NDRYSHUAR LIGJ Nr. 101/2020 PËR DISA SHTESA DHE NDRYSHIME NË LIGJIN NR. 10 019, DATË 29.12.2008 “KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË”, I NDRYSHUAR* <https://www.krimizgjedhor.com/wp-content/uploads/2021/09/ligj-nr.-101-dt.-23.7.2020.pdf>

¹⁰⁹⁷ *LIGJ Nr. 101/2020 PËR DISA SHTESA DHE NDRYSHIME NË LIGJIN NR. 10 019, DATË 29.12.2008 “KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË”, I NDRYSHUAR* <https://www.krimizgjedhor.com/wp-content/uploads/2021/09/ligj-nr.-101-dt.-23.7.2020.pdf>

¹⁰⁹⁸ *LIGJ Nr. 101/2020 PËR DISA SHTESA DHE NDRYSHIME NË LIGJIN NR. 10 019, DATË 29.12.2008 “KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË”, I NDRYSHUAR* <https://www.krimizgjedhor.com/wp-content/uploads/2021/09/ligj-nr.-101-dt.-23.7.2020.pdf>

talentuar dhe ndihmon në largimin e negativiteti stereotipet për gratë politike, duke përforcuar qëndrimet pozitive të votuesve dhe duke dhënë shembuj për brezat e rinj.¹¹⁰³

Përfaqësimi i barabartë politik i grave është gjithashtu i mbrojtur nga organizatat ndërkombëtare. OKB-ja Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm shpallin objektivin e 'sigurimit të grave të plota dhe efektive pjesëmarrjen dhe mundësitë e barabarta për udhëheqje në të gjitha nivelet e vendimmarrjes në politikë, jetës ekonomike dhe publike'. Këshilli i Evropës u ka bërë thirrje qeverive të arrijnë ekuilibrin.¹¹⁰⁴

Pjesëmarrja në jetën politike (përkufizohet si arritja e një përfaqësimi minimal prej 40% të grave dhe burrave) dhe ka shprehur vazhdimisht mbështetje për kuotat gjinore të ligjshme, duke i inkurajuar partitë për të tjetër miratojë kuota vullnetare, dhe anëtarët e saj t'u ofrojnë atyre stimuj financiarë në këtë drejtim.

Megjithatë, arritja e përfaqësimit të barabartë gjinor në parlamente nuk është e thjeshtë, në fund, u takon votuesve evropianë, që ushtrojnë të drejtat e tyre zgjedhore në çdo liri, të zgjedhin anëtarët e Parlamentit Evropian (PE). Zgjedhjet evropiane bazohen në parimin e proporcionalitetit përfaqësim elektoral, që në praktikë do të thotë se votuesit më së shpeshti votojnë për listat e partive. Pranaj nevoja që gratë të përfaqësohen në mënyrë të drejtë në opsionet politike të paraqitura para votuesve evropianë nga partitë, dhe që votuesit të kenë mundësinë të bëjnë zgjedhje të balancuara mes meshkujve dhe femrave politike. Një mjet i zgjedhur në këtë drejtim ka qenë miratimi i kuotave të ligjshme gjinore.

Çekuilibri aktual gjinor në Komisionin Evropian dhe Parlamentin Evropian¹¹⁰⁵

Përfaqësimi politik i grave në nivel të BE-së, qoftë si anëtare të BE-së

Komisioni ose i Parlamentit Evropian, ka dëshmuar progres gradual dhe të qëndrueshëm. Rryma Komisioni Evropian është më i balancuari gjinor në historinë e institucionit, duke u udhëhequr gjithashtu për herë të parë nga një grua presidente. Nga niveli i ulët prej 16.6% në legjislaturë e parë të zgjedhur drejtpërdrejt. Brenda partive ka pengesa të ndryshme për zbatimin efektiv të kuotave, duke përfshirë edhe meshkujt detyrën dhe ndikimin e politikanëve meshkuj që luajnë rolin e portierëve në parti, si si dhe shqetësimet për humbjen e votuesve.¹¹⁰⁶ Komitetet e grave brenda partive mund të luajnë një rol të rëndësishëm në monitorimin e listave dhe promovimin e më shumë barazisë gjinore. Ka edhe pengesa kulturore, qoftë në nivel partiak apo kombëtar. Për shembull, në Poloni, e cila ka kuota detyruese, këto lidhen me 'barazine e detyruar' e promovuar në të kaluarën nga socializmi shtetëror, i cili, siç argumentohet, minone efektivitetin¹¹⁰⁷.

Edhe zipping mund të mos jetë mjaft efektiv në sigurimin e barazisë, nëse partitë vazhdojnë të emërojnë meshkuj kandidatët në pozitën e parë të listës. Për shembull,

¹¹⁰³ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024
2024https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf

¹¹⁰⁴ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024
2024https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf

¹¹⁰⁴ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024
2024https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf

¹¹⁰⁵ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024
2024https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf

¹¹⁰⁶ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024
2024https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf

¹¹⁰⁷ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024
https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf

13 në rajonet e Spanjës që kanë prezantuar zipping ende kanë më shumë burra në parlamentet e tyre rajonale sesa gra (Andaluzia, Balears dhe

Castilla-La Mancha), ndërsa në disa të tjera që nuk kanë zipping femrat përfaqësojnë mbi 50% tëparlamentarët (Valencia, Galicia, Navarra, Euskadi y Murcia).

Për më tepër, aty ku kuotat sigurojnë një prani të fortë të grave në asamblë të legjislativë, kjo nuk ndodh domosdoshmërisht të sigurojë barazi në praktikë. Për shembull, pasi të zgjidhen, gratë mund të mbeten të përjashtuara nga pozitat drejtuese, dhe ende duhet të luftojnë me stereotipet gjinore.¹¹⁰⁸

Mbledhja e të dhënave mbuloi të dyja dhomat në vendet me parlamente dydhomësh.¹¹⁰⁹ Informacioni është marrë kryesisht nga të dhënat e disponueshme publikisht, për shembull në faqet e internetit dhe në raportet e publikuara, me të dhëna shtesë nga kontaktet e parlamentit kombëtar kur informacioni online nuk ishte i disponueshëm.

Si bastione të demokracisë dhe roje të barazisë gjinore, Parlamentet me ndjeshmëri gjinore sigurojnë që të mos ketë barrierë që gratë dhe burrat në të gjithë diversitetin e tyre të marrin pjesë në mënyrë të barabartë dhe kanë ndikim të barabartë në vendimmarrje. Ato shërbejnë si njëshembull pozitiv i vendeve të punës të sigurta, të barabarta gjinore që sigurojnë që të gjithë – deputetë (deputetë) dhe parlamentarë stafi njësoj – të ketë mundësi të barabarta për të kontribuar plotësisht në punë që mbështet procesin legjislativ. Ata gjithashtu ngritën strukturat dhe përdorin mjete për të siguruar që një perspektivë gjinore është të integruara në të gjithë punën, proceset dhe rezultatet parlamentare dhe se legjislacioni në të gjitha fushat e politikave është i drejtë dhe i barabartë ndikim në grupe të ndryshme të grave dhe burrave.¹¹¹⁰

Si vlerësohet ndjeshmëria gjinore? Mjeti i vetëvlerësimit të parlamenteve me ndjeshmëri gjinore të Instituti Evropian për Barazi Gjinore (EIGE) vlerëson dhe monitoron barazinë gjinore në organizatë dhe punë të parlamentit.

13.4 Barazia gjinore në vendet e Bashkimit Evropian

Progresi në barazinë gjinore

Me një rezultat 71.0 nga 1001, Bashkimi Evropian ka ende një rrugë të gjatë për të bërë për të arritur barazinë gjinore.¹¹¹¹

Rezultati aktual i BE-së përfaqëson një përmirësim të moderuar prej 0.8 pikësh krahasuar me edicionin e mëparshëm të Indeksit. Rritja e rezultatit të BE-së që nga viti 2021 është kryesisht për shkak të përpërimit në fushat e pushtetit (+ 2,3 pikë) dhe parasë (+ 0,8 pikë). Që nga viti 2010, rezultati i BE-së është rritur me 7,9 pikë, kryesisht për shkak të përpërimit në fushën e pushtetit (+ 19,5 pikë).¹¹¹²

¹¹⁰⁸ Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? 2024

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI\(2023\)751447_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf)

¹¹⁰⁹ Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender-equality-in-the-european-parliament-and-in-national-parliaments-in-the-european-union-ahead-of-the-2024-election-year.pdf>

¹¹¹⁰ Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender-equality-in-the-european-parliament-and-in-national-parliaments-in-the-european-union-ahead-of-the-2024-election-year.pdf>

¹¹¹¹ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

¹¹¹² Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

Performanca më e mirë .Niveli më i lartë i barazisë gjinore në BE është regjistruar në fushën e shëndetësisë (88.6 pikë), veçanërisht në nënfushën e aksesit në shërbimet shëndetësore (97.6 pikë). Megjithatë, shëndeti është fusha me rritjen më të vogël që nga edicioni i mëparshëm (+ 0,1 pikë) dhe që nga viti 2010 (+ 1,9 pikë).¹¹¹³

Më shumë hapësirë për përmirësim

Pabarazitë gjinore janë më të theksuara në domenin e pushtetit (61.4 pikë). Megjithatë, rezultati i BE-së në këtë fushë është rritur me 2.3 pikë që nga viti 2021. Rezultati i BE-së fsheh dallime të rëndësishme midis shteteve anëtare: pavarësisht përmirësimeve të përgjithshme, pesë shtete anëtare (BG, EE, HR, CY, SK) shënuan një rënie në fushën e pushtetit krahasuar me Indeksin e fundit të Barazisë Gjinore. Ashtu si në edicionin e mëparshëm të Indeksit, nën-domeni i vendimmarrjes ekonomike është i dyti më i ulët nga të gjitha nën-domenet në BE, me një rezultat prej 57.6 pikësh.

Përmirësimi më i madh

Që nga viti 2021, përmirësimi më i madh në rezultatin e BE-së ka qenë në fushën e pushtetit (+ 2.3 pikë). Një përmirësim në nënfushat e fuqisë ekonomike dhe sociale (+ 2.9 dhe + 2.5 pikë respektivisht) ka qenë nxitësi kryesor i këtij ndryshimi. Rezultati i BE-së në nënfushën e pushtetit politik është rritur gjithashtu pak (+ 1,2 pikë) dhe tani qëndron në 62,6 pikë.

Domeni me përmirësimin më të vogël në krahasim me edicionin e mëparshëm të Indeksit është shëndeti (+ 0,1 pikë, dhe ky është rezultat i stanjacionit në nënfushat e statusit (- 0,2 pikë) dhe një përmirësimi mesatar në nënfushën e aksesit (+ 0,3 pikë). Përmirësimi i dytë më i vogël në rezultatin e rezultatit që nga viti 2021 është rritur në 4 pikë. Nën fusha e pjesëmarrjes (+ 1.0 pikë) dhe një rënie e lehtë në nënfushën e ndarjes dhe cilësisë së punës (- 0.1 pikë).¹¹¹⁴

Konvergenca

Konvergenca në rritje në barazinë gjinore përshkruan rritjen e barazisë midis grave dhe burrave në BE, shoqëruar me një rënie të variacioneve midis Shteteve Anëtare. Kjo do të thotë se shtetet anëtare me nivele më të ulëta të barazisë gjinore po i arrijnë ato me nivelet më të larta, duke reduktuar kështu pabarazitë në të gjithë BE-në.¹¹¹⁵

Duke parë më nga afër performancën e çdo shteti anëtar, mund të identifikohen modele që pasqyrojnë një përmirësim relativ ose rrëshqitje në rezultatin e Indeksit të Barazisë Gjinore të secilit Shtet Anëtar në lidhje me mesataren e BE-së.

Analiza e konvergjencës së Indeksit të Barazisë Gjinore ndërmjet viteve 2010 dhe 2022 tregon një përmirësim mesatar në të gjithë BE-në dhe një reduktim të pabarazive ndërmjet Shteteve Anëtare, duke treguar një tendencë të qartë konvergjence në rritje. Konvergenca në rezultatet e Indeksit të Barazisë Gjinore është në një normë vjetore prej 30% gjatë kësaj periudhe. Megjithatë, ky model i përgjithshëm nuk përfshin nivelet e ndryshme të zhvillimeve kombëtare pasi jo të gjitha Shtetet Anëtare u përmirësuan me të njëjtin ritëm.

Krahasimi i tendencës së çdo shteti anëtar me mesataren e paponduar të BE-së2 zbulon modelet e mëposhtme të konvergjencës dhe divergjencës në nivel të shtetit anëtar:

¹¹¹³ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

¹¹¹⁴ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

¹¹¹⁵ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

Përparimi: Bullgaria, Qiproja, Greqia, Italia, Lituania, Malta dhe Portugalia kanë një prirje të indeksit më të ulët se mesatarja e BE-së, por po përmirësohen më shpejt se ajo mesatare, duke reduktuar hendekun me kalimin e kohës.

Rrafshim: Belgjika, Danimarka, Finlanda, Franca, Irlanda, Holanda, Suedia dhe Sllovenia³ kanë rezultate mbi mesataren e indeksit të BE-së, por progresi është më i ngadalshëm se mesatarja, duke ngushtuar hendekun midis tyre dhe BE-së¹¹¹⁶.

Më mirë: Austria, Gjermania, Spanja dhe Luksemburgu po performojnë më mirë se mesatarja e BE-së dhe po përparojnë më shpejt në barazinë gjinore, duke zgjeruar hendekun me BE-në.¹¹¹⁷

Ritmi më i ngadaltë: Çekia, Estonia, Kroacia, Hungaria, Letonia, Polonia, Rumania dhe Sllovakia kanë vazhdimisht rezultate më të ulëta se mesatarja e Indeksit të Barazisë Gjinore dhe po përparojnë ngadalë, duke çuar në rritjen e pabarazive me BE-në me kalimin e kohës.

Analiza identifikon 15 shtete anëtare në modele të konvergencës në rritje dhe 12 që lëvizin drejt divergjencës në rritje. Që nga edicioni i vitit 2023, vetëm dy kanë treguar ndryshime të rëndësishme: Franca dhe Kroacia. Në të dyja rastet, ritmet e rritjes janë ngadalësuar në krahasim me mesataren e BE-së.¹¹¹⁸

13.5 Pastërtia e figurës morale dhe profesionale për zgjedhjet në kuvendine Shqiperisë

“Pastërtia e figurës së subjekteve që zgjidhen për kantidura në kuvend nga Partite Politike duhet të jenë individ të përgjegjshëm në shoqëri, pa precedent penal, me karakter të fortë moral, sepse ata do të përfaqësojnë kombin dhe si të tillë duhet të jenë figura të pastra politike, me integritet të lartë. Kjo do të shmangte shumë probleme, të cilat vihen re në Kuvendin e Shqiperisë, sjellje jo etike, pesona të korruptueshme, gjuhë diskriminuese, gjuhë urrejtje. Nëse kandidatët do jenë të denjë për të përfaqësuar popullin duhet të shmangin stereotipet dhe dallimet për shkak të gjinisë, ngacmimit seksual, shmangjen e konfliktit e interesit, publik me ate privat dhe punët do venë mbarë në parlament.”

Parime të përgjithshme të etikës Deputeti, gjatë ushtrimit të mandatit, duhet: a) të jetë besnik ndaj atdheut dhe popullit;¹¹¹⁹ b) të veprojë në interes të popullit dhe të udhëhiqet nga interesi i gjerë publik në veprimtarinë e tij dhe në marrjen e vendimeve; c) të veprojë në përputhje me besimin që i ka dhënë populli; ç) të zbatojë me rigorozitet Kushtetutën, ligjet, Rregulloren e Kuvendit dhe dispozitat e këtij Kodi; d) të veprojë në përputhje me të drejtat dhe detyrimet që parashikohen në legjislacionin në fuqi për statusin e deputetit; dh) të udhëhiqet nga parimet e ligjshmërisë, ndershmërisë, objektivitetit, transparencës dhe përgjegjshmërisë;¹¹²⁰ e) të shmangë konfliktin e interesit me detyrën dhe të mos shfrytëzojë pozitën për interesin e tij personal; ë) të jetë model për zgjedhësit dhe të sillt në mënyrë që të nxisë zbatimin e standardeve më të larta të sjelljes edhe për të rinjtë që përfshihen në politikë; f) të ruajë

¹¹¹⁶ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

¹¹¹⁷ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

¹¹¹⁸ Gender Equality Index <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/country>

¹¹¹⁹ VENDIM Nr. 61/2018 PËR MIRATIMIN E KODIT TË SJELLJES SË DEPUTETIT TË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

¹¹²⁰ VENDIM Nr. 61/2018 PËR MIRATIMIN E KODIT TË SJELLJES SË DEPUTETIT TË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

<https://kuvendivebfiles.blob.core.windows.net/webfiles/Kodi%20i%20Sjelljes.pdf>

konfidencialitetin e informacionit, të klasifikuar si të tillë, që ka në zotërim, për shkak të funksionit që ai kryen, pa cenuar zbatimin e detyrimeve që rrjedhin nga legjislacioni¹¹²¹

Roli i një deputeti është kompleks dhe mund të ngrejë një sërë dilemash etike.¹¹²² Sigurohen standarde të qarta dhe të zbatuara vazhdimisht qartësi më e madhe për deputetët dhe stafin e tyre për mënyrën se si publiku pret që ata të sillen, veçanërisht pas një skandali në të cilin janë bërë gabime me mirëbesim. Rregullorja nuk duhet ndërhyjë në ushtrimin e detyrave parlamentare, për shembull, duke u kërkuar deputetëve të përfshihen në procedura të panevojshme burokratike, por duhet të krijojë një mjedis të drejtë dhe të qëndrueshëm në të cilin deputetët mund të kryejnë rolet e tyre të përfaqësimit, shqyrtimit dhe legjislacionit;¹¹²³

- **Rrit llogaridhënien dhe besimin** – Standardet e qarta etike parlamentare përmirësojnë llogaridhënien duke i dhënë publikut dhe medias standarde të qarta për të gjykuar sjelljen parlamentare. Nëse njerëzit besojnë se sistemi për rregullimin e etikës është i drejtë dhe efektive, atëherë ata mund t'i besojnë më lehtë parlamentit për të vazhduar punën e tij, në dijenise çdo shkelje do të dalë në dritë dhe do të ndëshkohet;

- **Profesionalizimi i politikës** – Historikisht, deputetët janë zgjedhur në parlament nga një sërë prejardhesh dhe profesionesh, dhe kjo shumëllojshmëri është e rëndësishme për aftësinë e tyre për të përfaqësuar votuesit. Megjithatë, sapo të jenë në parlament, deputetët duhet t'u përmbahen të njëjtave rregulla se si ata sillen në zyrë. Ashtu siç avokatët dhe mjekët kanë ndarë standartet në të gjithë profesionin, deputetët kanë nevojë për qartësi për standartet që priten prej tyre. Standardet e qarta mund ndihmojnë gjithashtu në bashkimin e deputetëve, duke i lejuar ata të kapërcejnë dallimet e dukshme politike e kështu me radhë të ndërtojnë një ndjenjë kolegjaliteti. Ata gjithashtu mund të rrisin prestigjin e zyrës, duke ndihmuar në tërheqjen individë të kalibrit të lartë në rol;

- **Përmeshja e standardeve ndërkombëtare** – Prezantimi i kodeve të sjelljes për publikun¹¹²⁴

”Hartimi I një Kodi Parlamentar, do ishte një domosdoshmëri e kohës, në mënyrë që politikanët mos të mbrohen nga petkat e pushtetit politik, dhe të forcojnë muskujt, por ti shërbein shoqërisë, shtetasve Shqiptar me dinjitet dhe të veprojnë në përputhje me interesin publik, së herë që nxjerrin ligje¹¹²⁵”.

Në bazë të ligjit për konfliktin e interesit, ekzistojnë disa kufizime për deputetin.

Kufizimet për deputetin Deputeti:

a) nuk mund të jetë drejtues ose anëtar i organeve drejtuese të organizatave fitimprurëse;

b) nuk mund të ushtrojë veprimtari private, që krijojnë ardhura në formën e personit fizik tregtar, ortakëri personash fizikë tregtarë të çdo forme, profesione të lira të

¹¹²¹ VENDIM Nr. 61/2018 PËR MIRATIMIN E KODIT TË SJELLJES SË DEPUTETIT TË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISE

¹¹²² VENDIM Nr. 61/2018 PËR MIRATIMIN E

<https://kuvendiwebfiles.blob.core.windows.net/webfiles/Kodi%20i%20Sjelljes.pdf> KODIT TË SJELLJES SË DEPUTETIT TË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË

SHQIPËRISE <https://kuvendiwebfiles.blob.core.windows.net/webfiles/Kodi%20i%20Sjelljes.pdf>

¹¹²³ VENDIM Nr. 61/2018 PËR MIRATIMIN E KODIT TË SJELLJES SË DEPUTETIT TË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISE

<https://kuvendiwebfiles.blob.core.windows.net/webfiles/Kodi%20i%20Sjelljes.pdf>

¹¹²⁴ Urdher ILDKPKI 999 date 16.6.2014 <http://www.legjislacioni.gov.al/>

¹¹²⁵ Arjana Kasaj llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

avokatisë, të noterisë, ekspertit të licencuar, si dhe të konsulentit, agjentit a përfaqësuesit të organizatave të përcaktuara në shkronjën “a” të këtij neni dhe nuk mund të jetë i punësuar, me kohë të plotë, në një detyrë tjetër; c) nuk mund të zotërojë, në mënyrë aktive, asnjë aksion ose pjesë në kapital të një shoqërie tregtare, nëse ajo rezulton me pozitë dominuese në treg.¹¹²⁶

Urdhëri ILDKPKInr. 996, datë 16.6.2014

Për miratimin e formularëve të deklarimit të interesave private3599

Miratimin e formularëve sipas llojeve të deklarimit të interesave private, para fillimit të detyrës,deklaratë e interesave periodik vjetor,deklaratë e interesave private pas largimit të detyrës,¹¹²⁷

Pra sipas këtij urdhri,para marrjes së detyrës duhet të bejnë deklaratën e interesave private,po kështu dhe në vazhdim.

Kështu, Inspektori i Përgjithshëm, me Urdhrin nr.925 dhe Urdhrin nr.926, datë 29.10.2021, miratoi përkatësisht formularët e deklarimit të interesave privatë në sistemin elektronik EACIDS. Njëkohësisht, u hartua dhe u miratua Udhëzimi i Inspektorit të Përgjithshëm nr. 927, datë 1.11.2021 “Për mënyrën dhe procedurën e plotësimit të deklaratave të pasurisë dhe interesave privatë në formë elektronike në sistemin elektronik për deklarimin e pasurive dhe konfliktit të interesave”, i ndryshuar, në të cilin janë përcaktuar të drejtat dhe detyrat e aktorëve të përfshirë në procesin e deklarimit elektronik. Gjithashtu, Inspektorati i Lartë, në bashkëpunim të ngushtë me Këshillin e Evropës, gjatë periudhës raportuese zhvilloi aktivitetet trajnuese për Autoritetet Përgjegjëse pranë institucioneve publike, ku u trajnuan mbi 310 përfaqësues të autoriteteve përgjegjëse, si dhe u garantua asistencë për më shumë se 2000 subjekte deklaruese.¹¹²⁸ Trajnimet e zhvilluara kishin synim rritjen e kapaciteteve të përfaqësuesve të autoriteteve publike, të cilat janë përgjegjëse për menaxhimin e procesit të deklarimit të interesave privatë nga secili deklaruues dhe personat e lidhur. Këto aktivitete shërbyen gjithashtu për të prezantuar pjesëmarrësit me sistemin elektronik dhe modulet kryesore të tij, si dhe për të ofruar informacione teknike me synim lehtësimin e procesit të deklarimit, përmes sistemit elektronik të deklarimit të pasurisë dhe konfliktit të interesave në bashkëpunim me Këshillin e Evropës, Bashkimin Evropian dhe ILDKPKI në kuadër të programit “Horizontal Facility II”, u organizua Tryeza e Nivelit të Lartë “Sistemi Elektronik i Deklarimit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesave – parandalimi i korrupsionit nëpërmjet rritjes së transparencës së pasurive”, ku ishin të pranishëm, Kryetarja e Kuvendit të Shqipërisë, Ambasadori i BE në Shqipëri, drejtues të Këshillit të Evropës, drejtues të SPAK, BKH, Prokurori i Përgjithshëm, Zëvendës Ministri i Drejtësisë, si dhe përfaqësues të institucioneve qendrore.¹¹²⁹

Komisioni Antikorrupsion që aktualisht është krijuar në Kuvend, duhet të verifikojë konfliktet e interesave, çështjet korruptive dhe problemet korruptive në fazat e para të hartimit e legjislacionit.

¹¹²⁶ LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014

¹¹²⁷ LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014

¹¹²⁸ Urdher ILDKPKI 999date 16.6.2014

¹¹²⁹ RAPORT VJETOR 2022 Faqe 10 28 shkurt 2022, ILDKPKI Urdher ILDKPKI 999date 16.6.2014

13.4 Vëzhguesit dhe Roli I Tyre

Neni 6 E drejta për të caktuar vëzhgues (Ndryshuar pika 1 dhe 4, shfuqizuar pika 3 me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; ndryshuar togfjalësh në pikën 1 dhe 6 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020)¹¹³⁰ 1. Çdo, subjekt zgjedhor ka të drejtë të caktojë nga një vëzhgues në KZAZ, në KQV dhe për çdo tavolinë në Vendin e Numërimit të Votave pas regjistrimit të kandidatit/kandidatëve për zonën zgjedhore përkatëse ose pasi ka paraqitur listë shumemërore. Në rast se partitë politike paraqiten në zgjedhje si koalicion, të drejtën për të caktuar vëzhgues e ka vetëm koalicioni. Koalicioni mund të caktojë jo më shumë se tre përfaqësues për koalicion. Kandidatët e partive politike nuk kanë të drejtë të caktojnë vëzhgues. 2. Organizatat joqeveritare shqiptare dhe të huaja, si dhe organizatat ndërkombëtare të specializuara ose të angazhuara në mirëqeverisjen dhe demokratizimin, përfaqësuesit e shteteve të huaja dhe të medias kanë të drejtë të dërgojnë vëzhgues në zgjedhje. 4. Akreditimi i vëzhguesve pranë komisioneve zgjedhore bëhet mbi bazën e të dhënave vetjake të çdo vëzhguesi.¹¹³¹ Akreditimi mund të përfshijë një ose më shumë qendra votimi ose një apo më shumë zona zgjedhore. Një organizatë joqeveritare shqiptare apo koalicion i tillë, parti politike ose kandidat i propozuar nga zgjedhësit nuk mund të ketë në të njëjtën kohë më shumë se një vëzhgues të pranishëm në një qendër votimi.¹¹³² Çdo organizatë joqeveritare e huaj, si dhe organizatat ndërkombëtare nuk mund të kenë në të njëjtën kohë më shumë se dy vëzhgues të huaj në një qendër votimi. Në rast se partitë politike paraqiten në zgjedhje si koalicion, të drejtën për të caktuar vëzhgues e ka vetëm koalicioni. Koalicioni mund të caktojë jo më shumë se tre përfaqësues për koalicion. 5. Kërkesat e vëzhguesve shqiptarë për akreditim i paraqiten KQZ-së jo më vonë se 15 ditë para datës së zgjedhjeve. KQZ-ja miraton kërkesat jo më vonë se 5 ditë nga paraqitja e tyre. Kërkesat e vëzhguesve të huaj paraqiten në KQZ jo më vonë se 72 orë para datës së zgjedhjeve. KQZ-ja miraton kërkesat e vëzhguesve të huaj brenda 24 orëve nga paraqitja e tyre. Ndaj refuzimit ose mosdhënies së akreditimit mund të bëhet ankim, sipas procedurave të këtij Kodi. 6. KQZ-ja ka të drejtë, me udhëzim të veçantë, t'u delegojë KZAZ-ve kompetencën e akreditimit të vëzhguesve, sipas pikës 1 të këtij neni. Neni 7 Të drejtat dhe detyrat e vëzhguesve 1. Gjatë kryerjes së detyrave të tyre, vëzhguesit kanë këto të drejta: a) të vëzhgojnë pa pengesë të gjitha aspektet e përgatitjes dhe zhvillimit të zgjedhjeve dhe të gjitha fazat e procesit zgjedhor; b) të paraqesin vërejtje me shkrim para komisioneve të zgjedhjeve për çdo lloj parregullsie që vërejnë; c) të shohin ose të këqyrin dokumentacionin ose materialet e procesit zgjedhor; ç) të drejta të tjera të përcaktuara në këtë Kod apo në aktet nënligjore të dala në zbatim të tij. 2. Vëzhguesit kanë këto detyra: a) të respektojnë kërkesat e këtij Kodi dhe udhëzimet e KQZ-së për vëzhgimin e zgjedhjeve; b) të veprojnë në mënyrë të paanshme dhe të mos bëjnë propagandë për asnjë kandidat, parti apo koalicion në qendrat e votimit ose në vende të tjera të ndaluara sipas këtij Kodi; c) të paraqiten para komisioneve të zgjedhjeve me autorizimin e lëshuar nga KQZ-ja, si dhe me një dokument identifikimi të pranuar nga KQZ-ja; ç) të mos mbajnë shenja dalluese, që shërbejnë si mjete propagande ose që mund të ndikojnë mbi vullnetin e zgjedhësit; d) të mos dhunojnë të drejtën e votuesit për të

¹¹³⁰ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹¹³¹ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹¹³² Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

votuar në fshehtësi dhe të mos pengojnë procesin e votimit, të numërimit dhe administrimit të zgjedhjeve.¹¹³³

13.5 Roli i vëzhguesve në zgjedhje

“Vëzhguesit kanë rol të madh në zgjedhje, ata duhet të monitorojnë që nga momenti i hapjes së qendrave të votimit, dhe gjithë rregullesinë e procesit zgjedhor. Roli monitorues i tyre ka një rendësi të madhe, nëse e kryejnë si duhet detyrën ndikon në rezultate të drejta dhe të nderëshme¹¹³⁴. Nëse vëzhguesi e sheh që ka parregullesitë, ai duhet të raportojë. Caktimi i vëzhguesve duhet të bëhet sipas dispozitave të Kodit Zgjedhor në fuqi. Organizma joqeveritare, ose grupime partike.¹¹³⁵ Blerja e votes mund të ndodh dhe në minutat e fundit të votimit. Monitorimi ka rëndësi të madhe që nga hapja e qendrës deri në mbylljen e saj dhe dërgimin e kutive në vendin e përcaktuar. E rëndësishme është monitorimi me kamera pas dërgimit në vendin ku do të depozitohen kutitë, që këto mos të këmbehen me kuti të plotësuar me vota nga partia në pushtet.

Në rastet kur votimi është elektronik, kjo sjell të mirat dhe të këqijat e saj, shmang mënyren e manipulimit apo të zëvendësimit të kutive të votimit, por nga ana tjetër rrit mundësinë që krimet kibernetike hakerrat të ndryshojnë rezultatin, apo Intelejencia Artificiale të ndryshoj rezultatin nëse ndërhyet në kompjuter, prandaj siguria duhet të jetë e madhe, të kontrollohen kompjuterat dhe të kete specialiste IT në menyrë që mos të ndërhyet në to dhe të manipulojnë rezultatin e zgjedhjeve.”¹¹³⁶

Caktimi i datës së zgjedhjeve për Kuvendin (Ndryshuar me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020) 1. Data e zgjedhjeve për Kuvendin caktohet me dekret nga Presidenti i Republikës, sipas rregullave të parashikuara në nenin 65 të Kushtetutës¹¹³⁷. Zgjedhjet për Kuvendin zhvillohen në një ditë të diel brenda periudhës zgjedhore të përcaktuar në nenin 8 të këtij ligji. 2. Për efekt të caktimit të datës së zgjedhjeve, kohëzgjatja e mandatit të Kuvendit përllogaritet deri në të njëjtën datë të të njëjtit muaj të vitit të katërt pas datës së mbledhjes së parë të tij. 3. Midis datës së zgjedhjeve dhe datës së mbarimit të mandatit të Kuvendit duhet të ketë një diferencë prej së paku 30 ditësh. Në rast se diferenca është më e vogël se 30 ditë, atëherë data e zgjedhjeve afrohet me aq javë sa duhen për të plotësuar kushtin sipas kësaj pike, pavarësisht nëse data e zgjedhjeve bie përpara fillimit të periudhës zgjedhore. 4. Presidenti i Republikës nxjerr dekretin për caktimin e datës së zgjedhjeve për Kuvendin jo më vonë se 9 muaj para mbarimit të mandatit të Kuvendit. 5. Në zbatim të pikës 5 të nenit 87 të Kushtetutës, Presidenti i Republikës nxjerr dekretin për caktimin e datës së zgjedhjeve jo më vonë se 24 orë pas shpërndarjes së Kuvendit. Zgjedhjet zhvillohen jo më parë se 30 ditë dhe jo më vonë se 45 ditë pas shpërndarjes së Kuvendit. Datë e shpërndarjes së Kuvendit është data e votimit të pestë, sipas pikës 5 të nenit 87 të Kushtetutës, kur Kuvendi nuk arrin të zgjedhë Presidentin e ri. 6. Në zbatim të pikës 4 të nenit 96 të Kushtetutës, kur Kuvendi nuk arrin të zgjedhë Kryeministrin e ri, jo më vonë se 24 orë pas votimit të parashikuar në pikën 3 të po atij neni, Presidenti i Republikës dekreton shpërndarjen e Kuvendit dhe caktion datën e zgjedhjeve. Zgjedhjet zhvillohen jo më parë se 30 ditë dhe jo më vonë se 45 ditë pas shpërndarjes së Kuvendit. 7. Në zbatim të pikës 2 të nenit 104 të Kushtetutës zgjedhjet zhvillohen jo më parë se 30 ditë dhe jo

¹¹³³ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹¹³⁴ Arjana Kasaj Llano E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹¹³⁵ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹¹³⁶ Arjana Kasaj Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹¹³⁷ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

më vonë se 45 ditë pas shpërndarjes së Kuvendit.¹¹³⁸ 8. Kur për shkaqe të tjera nga ato të përmendura në këtë nen Kuvendi vetëshpërndahet, atëherë Presidenti i Republikës cakton datën e zgjedhjeve jo më vonë se 24 orë pas shpërndarjes së tij. Kuvendi shpërndahet në ditën e votimit të tij për vetëshpërndarje. Zgjedhjet zhvillohen jo më parë se 30 ditë dhe jo më vonë se 45 ditë pas shpërndarjes së Kuvendit.¹¹³⁹

13.6 Roli i vëzhguesit në zgjedhjet Parlamentare të Bashkimit Evropian

Kodi i Sjelljes për Vëzhguesit e Zgjedhjeve të BE-së

Të gjithë vëzhguesit e BE-së janë të detyruar të zbatojnë kodin e mëposhtëm të sjelljes së BE-së. Kjo është në harmoni me kodin e sjelljes që shoqëron Deklaratën e Parimeve për Vëzhgimin Ndërkombëtar, të cilit duhet t'i përmbahen edhe vëzhguesit e BE-së.¹¹⁴⁰

Vëzhguesit do të respektojnë ligjet e vendit. Ata nuk gëzojnë imunitete të veçanta si vëzhgues ndërkombëtarë, përveç nëse vendi pritës e parashikon këtë.

Vëzhguesit do të marrin pjesë në të gjitha takimet informuese parazgjedhore me zyrtarët e tyre mbikëqyrës.

Vëzhguesit do t'i nënshtrohen drejtimit dhe menaxhimit të udhëheqjes së ekipit të vëzhguesve, duke zbatuar termat e tyre të referencës me shkrim dhe duke mbuluar oraret gjeografike të specifikuar nga udhëheqësit e ekipit.

Vëzhguesit duhet të jenë të vetëdijshëm për praninë e grupeve të tjera të vëzhgimit zgjedhor¹¹⁴¹, dhe të bashkëpunojnë me ta nën drejtimin e udhëheqjes së MVZ-së së BE-së.

Vëzhguesit do të mbajnë me vete një identifikim të përcaktuar të lëshuar nga qeveria pritëse ose organi i menaxhimit të zgjedhjeve, dhe do të identifikohen¹¹⁴² pranë çdo autoritet i interesuar sipas kërkesës.

Vëzhguesit do të ruajnë paanshmëri të rreptë në kryerjen e detyrave të tyre, dhe nuk do të shprehin në asnjë moment ndonjë paragjykim ose preferencë në lidhje me autoritetet kombëtare, partitë, kandidatët, ose në lidhje me ndonjë çështje të diskutueshme në procesin zgjedhor. Vëzhguesit nuk do të shfaqin ose veshin simbole, ngjyra ose banderola partiake. Vëzhguesit do të kryejnë detyrat e tyre në një mënyrë diskrete dhe nuk do të ndërhyjnë ose prishin procesin zgjedhor, procedurat e ditës së votimit, ose numërimin e votave¹¹⁴³. Vëzhguesit mund t'u sjellin parregullsi zyrtarëve zgjedhorë, por nuk do të japin udhëzime ose nuk do të kundërshtojnë vendimet e zyrtarëve zgjedhorë.

Vëzhguesit do t'i bazojnë të gjitha përfundimet në prova të dokumentuara mirë, faktike dhe të verifikueshme, dhe do të mbajnë një regjistër të qendrave të votimit dhe vendeve të tjera relevante që vizitojnë.¹¹⁴⁴ Vëzhguesit do të përmbahen nga bërja e ndonjë komentit personal ose të parakohshëm në lidhje me vëzhgimet e tyre për median ose çdo person tjetër të interesuar, por

¹¹³⁸ Kodi zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹¹³⁹ Kodi Zgjedhor i Republikës Shqiptare

¹¹⁴⁰ European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴¹ European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴² European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴³ European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴⁴ European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

duhet të ofrojnë, nëpërmjet një oficeri ndërlidhës ose zëdhënësi të caktuar, informacion të përgjithshëm në lidhje me natyrën e aktiviteteve të tyre si vëzhgues¹¹⁴⁵.

13.7 Bashkimi Evropian dhe Vëzhgimi i Zgjedhjeve

Vëzhguesit do të marrin pjesë në takimet pas zgjedhjeve me zyrtarët e tyre mbikëqyrës dhe do të kontribuojnë plotësisht në raportet e BE-së mbi zgjedhjet që po vëzhgohen.¹¹⁴⁶ Vëzhguesit duhet të zbatojnë të gjitha ligjet dhe rregulloret kombëtare. Kur këto kufizojnë lirinë e tubimit ose lëvizjes në vend, ata duhet të shënojnë kur rregulla të tilla i pengojnë ata të kryejnë detyrat e tyre. Në çdo kohë gjatë misionit, duke përfshirë edhe gjatë kohës private larg punës, çdo vëzhgues zgjedhor duhet të sillet pa të meta, të ushtrojë gjykim të shëndoshë dhe të respektojë nivelin më të lartë të diskrecionit personal.

Shkeljet e Kodit të Sjelljes

Në rast shqetësimi për shkelje të mundshme të kodit të sjelljes, kryevëzhguesi i MVZ-së së BE-së do të kryejë një hetim të drejtë për çështjen, në konsultim me ekipet zgjedhore të Komisionit Evropian. Nëse konstatohet se ka ndodhur një shkelje serioze, vëzhguesit në fjalë mund t'i tërhiqet akreditimi dhe të përjashtohet nga MVZ-ja e BE-së. Autoriteti për vendime të tilla i takon vëzhguesit kryesor, dhe ekipeve zgjedhore të Komisionit Evropian.

Ambienti Profesional i Punës¹¹⁴⁷

Kodi i sjelljes përqendrohet në aspektet e sjelljes së vëzhguesve që lidhen me zgjedhjet.

Megjithatë, përtej përcaktimeve të kodit të sjelljes, të gjithë vëzhguesit e BE-së¹¹⁴⁸ pritet që në çdo kohë të kontribuojnë në një mjedis profesional pune që është i lirë nga frikësimi ose ngacmimi, përfshirë ngacmimin seksual. Kujdes i veçantë duhet tregohet për të siguruar që anëtarët e stafit kombëtar të mbrohen nga ngacmimi. MVZ-të e BE-së do të caktojnë një pikë kontakti, së cilës anëtarët e stafit mund t'i paraqesin çdo shqetësim në lidhje me mjedisin profesional të punës.

Vëzhguesit e BE-së duhet të sillen në një mënyrë që respekton qytetarët dhe zyrtarët e vendit pritës. Duke pasur parasysh nevojën që MVZ-të e BE-së të ruajnë nivelin më të lartë të sjelljes private dhe publike, Po kështu, në përputhje me dispozitat e kodit të sjelljes, i cili kërkon që vëzhguesit të “sillen” pa asnjë të metë, të ushtrojnë gjykim të shëndoshë dhe të respektojnë nivelin më të lartë të diskrecionit personal, për shembull, abuzimi me alkooli.

Ndihma Zgjedhore e BE-së

BE-ja është një aktor kryesor global në fushën e ndihmës zgjedhore dhe ofron mbështetje teknike dhe materiale për proceset zgjedhore në shumë vende partnere. Qasja metodologjike për asistentët zgjedhorë u përcaktua në Komunikatën e vitit 2000. Në vitet e fundit, ka pasur një rritje të konsiderueshme në financimin dhe mbulimin e ndihmës zgjedhore, i cili është Kodi i

¹¹⁴⁵ *European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation* ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴⁶ *European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation* ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴⁷ *European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation* ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁴⁸ *European Commission, 2008 Handbook for European Union Election Observation* ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11 https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

Sjelljes për Vëzhguesit Zgjedhorë të BE-së¹¹⁴⁹Të gjithë vëzhguesit e BE-së janë të detyruar të zbatojnë kodin e mëposhtëm të sjelljes së BE-së

13.8 Pjesëmarrja e Minoriteteve si rëndesi në zgjedhjet kombëtare

Në vendet ku ka popullata minoritare me prejardhje të ndryshme kombëtare, etnike, fetare, kulturore ose gjuhësore, një vlerësim i një procesi zgjedhor¹¹⁵⁰do të marrë në konsideratë të drejtën dhe mundësinë e tyre për të marrë pjesë në procesin zgjedhor.

Ky vlerësim do të përdorë një metodologji të ngjashme me atë të përdorur për vlerësimin e pjesëmarrjes së grave në procesin zgjedhor. Në veçanti, do të shqyrtojë të drejtën e të gjithë qytetarëve të kualifikuar nga grupet minoritare për t'u regjistruar si votues dhe të drejtën ekandidatëve nga prejardhje minoritare, ose që përfaqësojnë parti politike minoritare,

për të kandiduar për poste. Vlerësimi do të marrë në konsideratë ndikimin e sistemit zgjedhor¹¹⁵¹dhe, për shembull, nëse ka shtrembërim të kufijve zgjedhorë ose ndarjes së vendeve dhe/ose votave që diskriminon pjesëmarrjen e çdo grupi minoritar.

Në disa vende, minoritetet tradicionalisht janë diskriminuar dhe marginalizuar, duke rezultuar në probleme të veçanta, të tilla si shkalla e lartë e analfabetizmit,dhe shkalla e ulët e marrjes së dokumenteve të shtetësisë dhe regjistrimit të votuesve. Mund të duhet të merren masa të veçanta për të rritur shkallën e pjesëmarrjes nga minoritetet. Disa vende kanë legjislacion që njeh të drejtat e grupeve minoritare,përfshirë të drejtën për të gëzuar kulturën dhe gjuhën e tyre. Shtetet duhet të synojnë të prodhojnë materiale zgjedhore, duke përfshirë edukimin e votuesve dhe fletët e votimit, në gjuhët e minoriteteve.¹¹⁵²

FUSHAT E VLERËSIMIT

- A ka shenja se dhuna gjatë fushatës ka pasur një efekt më të fortë shkëputës ndaj grave?
- Çfarë kohe dhe hapësire u jepet në media kandidatëve femra dhe çështjeve me interes të veçantë për gratë?
- A ka qendra votimi të ndara për meshkuj dhe femra? Nëse po, a janë qendrat e votimit të grave të pajisura me staf nga gratë, dhe a ka mjaftueshëm vëzhguese femra dhe agjente partiake për të ofruar mbulim efektiv?
- A po rezulton një kulturë e votimit familjar ose në grup që gratë të kenë më pak mundësi për të shënuar fletëvotimin e tyre fshehtas?¹¹⁵³
- Çfarë proporcioni i grave votojnë në raport me ato që ishin të regjistruara, dhe në raport me burrat¹¹⁵⁴ që votuan?
- Sa kandidatë femra u zgjodhën? A është ky një përmirësim krahasuar me zgjedhjet e mëparshme?¹¹⁵⁵

¹¹⁴⁹ European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 pg.10,11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁵⁰ European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁵¹ European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁵² European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁵³ European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁵⁴ European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

¹¹⁵⁵ European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf

Njoftimi i Presidences 5 dhjetor 2024

Sot Presidenti i Republikës nxorri dekreten për caktimin e datës së zgjedhjeve për zgjedhjet për Kuvendin e Shqipërisë. Zgjedhjet e përgjithshme do të mbahen në datën 11 maj 2025.¹¹⁵⁶

Për këto zgjedhje, Presidenti i Republikës kishte në dispozicion katër ditë të diela midis datave 15 prill dhe 15 maj 2025.

Shkaku themelor për caktimin e datës 11 maj 2025 si datë për mbajtjen e këtyre zgjedhjeve qëndron në nevojën e shprehur nga KQZ-ja për të shfrytëzuar të gjithë kohën në dispozicion për përgatitjen e infrastrukturës ligjore dhe organizative, me qëllim që të bëhet i mundur votimi i sukseshëm dhe rezultativ i shqiptarëve nga jashtë vendit.¹¹⁵⁷

Presidenti i Republikës shpreh bindjen se sfida madhore e këtyre zgjedhjeve është votimi nga jashtë vendit dhe përfshirja masive e zgjedhësve me banim jashtë shtetit në këtë proces thelbësor për demokracinë. Të gjitha forcat politike kanë shprehur publikisht vendosmërinë për të ndihmuar këtë proces dhe për t'ia nënshtruar caktimin e datës së zgjedhjeve këtij interesi prioritar. Presidenti i Republikës bashkohet plotësisht dhe e respekton pa mëdyshje këtë vullnet.

Partia Demokratike dhe një pjesë e konsiderueshme e partive parlamentare i paraqitën Presidentit të Republikës shqetësimin, se planifikimi i samitit të 6-të të Komitetit Politik Evropian (EPC) për datat 8 dhe 9 maj të vitit 2025, dy ditë para datës së fundit të mundëshme për zhvillimin e zgjedhjeve, formon ndikim dhe avantazh të papranueshëm për qeverinë, si dhe çënon ndjeshëm parimin e barazisë së armëve që kërkon Kodi Zgjedhor për fushatën zgjedhore.

Pa vënë në diskutim lejueshmërinë ose jo të një veprimtarie të tillë, sepse kjo është kompetencë ligjore e KQZ-së, Presidenti i Republikës bashkohet në qëndrimin, se zhvillimi nga ana e qeverisë i një takimi të kësaj natyre në finalen e fushatës zgjedhore, me pjesëmarrjen e jashtëzakonshme të lidërshit politik evropian, nuk mund të jetë pa ndikim në caktimin e datës së zgjedhjeve.

Për këtë arsye, Presidenti i Republikës, pasi bëri të gjitha verifikimet e nevojshme me autoritetet kompetente të Shqipërisë, mori zyrtarisht sigurimet, se aktiviteti i mësipërm do të zhvillohet pas zgjedhjeve parlamentare, fakt ky i konfirmuar për Presidentin e Republikës edhe nga interlokutorët ndërkombëtarë.¹¹⁵⁸

Konfirmimi zyrtar si më sipër heq rezervën e shprehur nga Partia Demokratike dhe nga pjesa tjetër e partive parlamentare ndaj datës 11 maj 2025 dhe e bën këtë datë të pranueshme dhe të pëlqyeshme për të gjithë faktorin politik.

Për këto arsye Presidenti i Republikës vendosi që të respektojë kërkesën e KQZ-së dhe të caktojë datën 11 maj 2025 si datë për zhvillimin e zgjedhjeve për Kuvendin e Shqipërisë.¹¹⁵⁹

13.9 Komisioni Qendror i Zgjedhjeve (KQZ)

(Ndryshuar kreu me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020) Neni 12 Përbërja dhe funksionimi i KQZ-së (Hequr fjalë në fjalinë e tretë të pikave 4 dhe 5 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020)¹¹⁶⁰ 1. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve është institucioni përgjegjës për organizimin dhe administrimin e zgjedhjeve dhe referendumeve, i cili drejton dhe mbikëqyr veprimtarinë e administratës zgjedhore, monitoron veprimtarinë e subjekteve zgjedhore, organeve dhe institucioneve shtetërore dhe të medias në raport me zgjedhjet, si dhe

¹¹⁵⁶ <https://shqiptarja.com/lajm/zgjedhjet-parlamentare-2025-presidenti-begaj-dekreton-daten-11-maj>

¹¹⁵⁷ <https://shqiptarja.com/lajm/zgjedhjet-parlamentare-2025-presidenti-begaj-dekreton-daten-11-maj>

¹¹⁵⁸ Kodi Zgjedhor I Republikës Shqiperise azhornuar

¹¹⁵⁹ <https://shqiptarja.com/lajm/zgjedhjet-parlamentare-2025-presidenti-begaj-dekreton-daten-11-maj>

¹¹⁶⁰ KOdi Zgjedhor I Republikës Shqiperise I azhornuar

zgjidh në rrugë administrative kërkesat apo ankesat që kanë lidhje me procesin zgjedhor. 2. Organet drejtuese të KQZ-së janë: a) **Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve**; b) **Komisioni Rregullator**; dhe c) **Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve**. 3. Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve (Komisioneri) është organ monokratik, që ushtron kompetencat ekzekutive, drejton administratën e KQZ-së dhe përfaqëson KQZ-në në marrëdhëniet me të tretët. 4. Komisioni Rregullator (Rregullatori) është organi kompetent për miratimin e akteve me karakter normativ në fushën e zgjedhjeve dhe vendosjen e rregullave për zgjedhjet. Rregullatori funksionon me kohë të pjesshme dhe e ushtron veprimtarinë në mbledhje publike, të cilat thirren nga Komisioneri. Në rast se Komisioneri nuk vë në lëvizje Rregullatorin kur ka çështje të kompetencës së tyre, atëherë organet vetëmbledhen me kërkesë të çdo anëtar. Për pjesëmarrjen në mbledhje anëtarët e Rregullatorit përfitojnë shpërbllim në masën 50 për qind të pagës mujore të Komisionerit, por jo më shumë se 80 për qind të pagës vjetore të këtij të fundit.¹¹⁶¹ 5. Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (KAS) është organ kompetent për shqyrtimin e ankimeve administrative dhe për vendosjen e sanksioneve për shkelje të ligjit zgjedhor.¹¹⁶² KAS-i funksionon me kohë të pjesshme dhe e ushtron veprimtarinë në seanca publike të shqyrtimit administrativ, të cilat thirren nga Komisioneri, me pjesëmarrjen e palëve të interesuara. Në rast se Komisioneri nuk vë në lëvizje KAS-in kur ka çështje të kompetencës së tyre, atëherë organet vetëmbledhen me kërkesë të çdo anëtar. Për veprimtarinë e tyre gjatë periudhës, e cila fillon 48 orë pas dekretimit të zgjedhjeve të përgjithshme për Kuvendin, zgjedhjeve për organet e qeverisjes vendore ose zgjedhjeve të pjesshme, deri në përfundim të shqyrtimit administrativ të ankimeve zgjedhore ose të kalimit të afateve të ankimit për zgjedhje, anëtarët e KAS-it përfitojnë shpërbllim të barabartë me shumën e pesë pagave mujore të Komisionerit. Për veprimtarinë që zhvillojnë jashtë kësaj periudhe, anëtarët e KAS-it përfitojnë shpërbllim në masën 50 për qind të pagës mujore të Komisionerit.¹¹⁶³ 6. Anëtarët e Rregullatorit dhe të KAS-it nuk mund të ushtrojnë njëkohësisht detyra të tjera brenda organeve, institucioneve apo enteve, pjesë e pushtetit ekzekutiv. 7. Veprimtaria e KQZ-së, organeve drejtuese dhe e administratës udhëhiqet, sipas rastit, nga ky ligj dhe aktet nënligjore të nxjerra në zbatim të tij, si dhe nga ligji nr. 44/2015 “Kodi i Procedurave Administrative i Republikës së Shqipërisë. Neni 13 Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve 1. Komisioneri zgjidhet nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë për një mandat 7-vjeçar, të përtëritshëm, sipas procedurës së përcaktuar në këtë ligj. 2. Kanë të drejtën të kandidojnë ose të propozohen për komisioner, shtetasit shqiptarë që vijnë nga radhët e ish-funksionarëve politikë apo të kabineteve, ish-nëpunësve të nivelit të lartë drejtues, ose të ish drejtuesve të organizatave jofitimprurëse me veprimtari në fushën e zgjedhjeve dhe të të drejtave të njeriut. 3. Përzgjedhja e Komisionerit bëhet në bazë të eksperiencës së mëparshme të suksesshme në drejtim të ligjshmërisë së demonstruar ose të provuar në ushtrimin e detyrave apo funksioneve dhe të reputacionit publik të kandidatit. Dokumentet apo referencat provuese të kandidatit për suksesin dhe ligjshmërinë në ushtrimin e detyrave duhet të shtrihen së paku për një periudhë vazhduese 3-vjeçare veprimtarie. 4. Personi që kandidon ose që propozohet për komisioner nuk përfshihet në listën e kandidatëve që votohen nëse në momentin e kandidimit ka qenë në ushtrim të detyrës si funksionar, anëtar i kabinetit, nëpunës i nivelit të lartë drejtues, apo drejtues i organizatës jofitimprurëse, ose kur komisioni kompetent i Kuvendit krijon bindjen se marrëdhënien e tij të punës e ka ndërprerë për shkak të

¹¹⁶¹ Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶² Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶³ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶³ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë I azhurnuar

kandidimit ose propozimit për komisioner¹¹⁶⁴. 5. Personi që kandidon ose që propozohet për komisioner nuk përfshihet në listën e kandidatëve që votohen nga Kuvendi nëse është anëtar aktiv i ndonjë partie politike, ose nëse ka interesa private, të dukshme ose të njohura, plotësimi i të cilave varet nga qeverisja në nivel qendror ose vendor. 6. Paga dhe privilegjet e Komisionerit janë të njëjta me pagën dhe privilegjet e kryetarit të Gjykatës së Lartë. 7. Komisioneri u nënshtrohet dispozitave të legjislacionit në fuqi për deklarin dhe kontrollin e pasurive dhe konfliktin e interesave. Neni 14 Nënkomisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve 1. Nënkomisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve (nënkomisioneri) zgjidhet nga Kuvendi për një periudhë 4-vjeçare me detyrën për të monitoruar dhe mbikëqyrur implementimin e teknologjisë për identifikimin elektronik, rekrutimin dhe trajnimin e zyrtarëve zgjedhorë. 2. Nënkomisioneri është përgjegjës për përcaktimin e zbatueshmërisë dhe drejton punën për zbatimin e projektit të identifikimit elektronik të votuesve. Ai bashkushtron me të drejta të barabarta me komisionerin kompetencat për përzgjedhjen, monitorimin dhe zbatimin e teknologjisë për identifikimin elektronik të zgjedhësve.¹¹⁶⁵

Neni 16 Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve 1. Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (KAS) përbëhet nga 5 anëtarë, të cilët zgjidhen nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë për një mandat 9-vjeçar, sipas procedurës së përcaktuar në këtë ligj.¹¹⁶⁶ 2. Kanë të drejtë të kandidojnë ose të propozohen për anëtar të KAS-it shtetasit shqiptarë që vijnë nga radhët e ish-gjyqtarëve, ish-këshilltarëve në Gjykatën Kushtetuese ose në Gjykatën e Lartë, ish anëtarëve të KQZ-së, ish-nëpunësve të nivelit të lartë drejtues ose të juristëve në profesion të lirë, me përvojë në gjykimet administrative. 3. Përzgjedhja e anëtarit të KAS-it bëhet në bazë të eksperiencës së mëparshme të suksesshme në shqyrtimin dhe zgjedhjen e mosmarrëveshjeve, të ligjshmërisë së demonstruar ose të provuar në ushtrimin e detyrave apo funksioneve dhe të reputacionit publik të kandidatit. Dokumentet apo referencat provuese të kandidatit për suksesin dhe ligjshmërinë në ushtrimin e detyrave duhet të shtrihen së paku për një periudhë vazhduese 3-vjeçare veprimtarie. 4. Personi që kandidon ose që propozohet për anëtar të KAS-it nuk përfshihet në listën e kandidatëve që votohen nëse në momentin e kandidimit ka qenë në ushtrim të funksioneve si gjyqtar, këshilltar në Gjykatën Kushtetuese ose në Gjykatën e Lartë, anëtar i KQZ-së ose nëpunës i nivelit të lartë drejtues, ose kur komisioni përgjegjës i Kuvendit krijon bindjen se marrëdhënien e tij të punës e ka ndërprerë për shkak të kandidimit ose propozimit për anëtar të KAS-it. 5. Personi që kandidon ose që propozohet për anëtar të KAS-it nuk përfshihet në listën e kandidatëve që votohen nga Kuvendi nëse është anëtar aktiv i ndonjë partie politike, ose nëse ka interesa të dukshme ose të njohura, plotësimi i të cilave varet nga qeverisja në nivel qendror ose vendor. 6. Mënyra e funksionimit të KAS-it dhe procedurat e shqyrtimit të çështjeve përcaktohen në rregulloren e seancave të KAS-it. 7. Anëtarët e KAS-it u nënshtrohen dispozitave të legjislacionit në fuqi për konfliktin e interesave.¹¹⁶⁷

Kompetencat e Komisionerit 1. Komisioneri ka këto kompetenca: a) drejton institucionin dhe e përfaqëson atë në marrëdhëniet me të tretët;¹¹⁶⁸ b) drejton dhe mbikëqyr, drejtpërdrejt ose nëpërmjet administratës së KQZ-së, veprimtarinë e administratës zgjedhore përgjatë zgjedhjeve dhe referendumeve; c) vë në lëvizje Rregullatorin dhe KAS-in sa herë që paraqiten çështje të kompetencës së tyre, u përgatit mbledhjet dhe seancat, si dhe kujdeset për zbardhjen dhe

¹¹⁶⁴ Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶⁵ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶⁶ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶⁷ Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁶⁸ Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë I azhurnuar

publikimin e akteve. Komisioneri nuk mund të vendosë për çështje që janë kompetencë e Rregullatorit apo KAS-it; ç) emëron dhe shkarkon anëtarët e KZAZ-ve; d) lidh, në emër të KQZ-së, marrëveshje dhe kontrata me të tretët dhe monitoron ose kontrollon zbatimin e tyre; dh) kujdeset për zbatimin e këtij ligji në mënyrë të drejtë, të përpiktë, të saktë dhe uniforme nga të gjitha institucionet, subjektet apo personat e ngarkuar me detyra dhe detyrime, sipas ligjit; e) organizon dhe administron proceset zgjedhore të institucioneve dhe organizmave publike, kur ligji e ngarkon me këtë detyrë; ë) monitoron nëpërmjet administratës së KQZ-së apo subjekteve të kontraktuara fushatën zgjedhore, të gjitha aspektet e financimit të fushatës zgjedhore, si dhe pasqyrimin e fushatës në media; f) monitoron nëpërmjet administratës së KQZ-së apo subjekteve të kontraktuara sjelljen e institucioneve publike gjatë fushatës dhe përdorimin e burimeve publike; g) kujdeset për edukimin, informimin dhe ndërgjegjësimin e zgjedhësve; gj) drejton procesin e trajnimit dhe kualifikimit të administratës zgjedhore, trajnimin e financierëve të subjekteve zgjedhore, trajnimin e monitoruesve dhe auditëve financiarë, si dhe trajnimin e përfaqësuesve të OJF-ve që vëzhgojnë dhe monitorojnë aspektet e financimit të fushatës; h) informon publikun për veprimtarinë e KQZ-së, për vendimmarrjen, për fushatën, procesin e votimit dhe rezultatin e zgjedhjeve;¹¹⁶⁹ i) miraton shpërndarjen e mandateve në zgjedhjet për Kuvendin dhe për këshillat vendorë, si dhe jep mandatet për çdo deputet dhe për kryetarët e bashkive, territori i të cilave është i ndarë në më shumë se një ZAZ;¹¹⁷⁰ j) prodhon dhe publikon të dhëna statistikore për zgjedhjet në vite, të dhëna statistikore për raportet gjinore në zgjedhje, administrimin e tyre, në kandidim dhe në organet e zgjedhura, si dhe të dhënat për listat e kandidatëve të Kuvendit dhe të organeve të qeverisjes vendore; k) administron buxhetin e KQZ-së, sipas rregullave të fushës; l) përgatit projektbuxhetin vjetor dhe atë për zgjedhjet, sipas ligjit përkatës, si dhe pas miratimit me ligj të buxhetit përcakton strukturën e shpenzimeve buxhetore. ll) raporton përpara Kuvendit për veprimtarinë e institucionit, si dhe jep rekomandime për përmirësimin e legjislacionit që lidhet me zgjedhjet; m) përgatit dhe i përcjell për miratim Kuvendit strukturën dhe organikën e administratës së KQZ-së, me kohë të plotë pune dhe asaj me kohë jo të plotë; n) ushtron në emër të KQZ-së kompetencat që i ngarkohen asaj me ligje të veçanta, si dhe çdo kompetencë që ky ligj nuk ia njeh shprehimisht Rregullatorit ose KAS-it. 2. Aktet administrative bazë të Komisionerit në ushtrimin e detyrës janë vendimet, urdhrat dhe udhëzimet.¹¹⁷¹

¹¹⁶⁹ Kodi Zgjedhor I Republikës se Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁷⁰ Kodi Zgjedhor I Republikës se Shqipërisë I azhurnuar

¹¹⁷¹ Kodi Zgjedhor I Republikës se Shqipërisë I azhurnuar

Kreu XIV RRETH PARTIVE POLITIKE EVROPIANE

14.1 Partitë Politike Evropiane

Partitë politike evropiane udhëhiqen nga Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 mbi statutin dhe financimin e partive politike evropiane dhe fondacioneve politike evropiane.¹¹⁷²

Një parti politike përkufizohet nga ajo rregullore si një shoqatë qytetarësh, e cila ndjek objektiva politike dhe njihet ose themelohet në përputhje me ligjet e të paktën një shteti anëtar të BE-së. Partitë politike evropiane përshkruhen si federata të partive politike kombëtare nga disa shtete anëtare të cilat janë të bashkuara nga afiniteti politik.¹¹⁷³

Ndërsa partitë politike evropiane nuk janë identike me grupet politike në Parlamentin Evropian – të cilat formohen nga anëtarët e Parlamentit Evropian pas zgjedhjeve – ato dhe grupet e tyre politike të lidhura në Parlamentin Evropian prirën të punojnë ngushtë së bashku.

Rregullorja (BE, Euratom) Nr. 1141/2014 rregullon gjithashtu fondacionet politike evropiane, të cilat janë organizata kërkimore dhe avokuese të pavarura, por të lidhura ngushtë me partitë politike evropiane.¹¹⁷⁴

Regjistrimi dhe kontrolli i partive dhe fondacioneve politike evropiane bëhet nga Autoriteti i pavarur për Partitë Politike Evropiane dhe Fondacionet Politike Evropiane. Partitë politike evropiane mund të regjistrohen vetëm nëse përfaqësohen në të paktën shtatë shtete anëtare.¹¹⁷⁵

Parlamenti Evropian

Parlamenti Evropian (PE) është i vetmi organ i BE-së i zgjedhur drejtpërdrejt dhe një nga asamblatë më të mëdha demokratike në botë. 705 anëtarët e saj përfaqësojnë 450 milionë qytetarët e BE-së. Ata zgjidhen një herë në 5 vjet nga votuesit nga të gjithë Shtetet Anëtare të BE-së. Njerëzit e zgjedhur në PE quhen anëtarë të Parlamentit Evropian (PE).

Numri i eurodeputetëve të zgjedhur në çdo shtet anëtar të BE-së përcaktohet kryesisht nga popullsia e tij. Shpërndarja e mandateve deri në fund të mandatit parlamentar 2019-2024 është si më poshtë: Belgjika: 21, Bullgaria: 17, Çekia: 21, Danimarka: 14, Gjermania: 96, Estonia: 7, Irlanda: 13, Greqia: 21, Spanja: 59, Franca: 2, Qipro: 79, Croati: 79. 6, Letonia: 8, Lituania: 11, Luksemburgu: 6, Hungaria: 21, Malta: 6, Holanda: 29, Austria: 19, Polonia: 52, Portugalia: 21, Rumania: 33, Sllovenia: 8, Sllovakia: 14, Finlanda: 14 dhe Suedia.¹¹⁷⁶

Shpërndarja e vendeve për mandatin parlamentar 2024-2029 do të përditësohet në përputhje me Vendimin e Këshillit Evropian (BE) 2023/2061 dhe numri i përgjithshëm i eurodeputetëve të zgjedhur do të jetë 720.

Rreth 40% e eurodeputetëve janë gra. Eurodeputetët mund të formojnë grupe sipas afiniteteve të tyre politike, jo sipas kombësisë së tyre.

Më 15 mars 2024, vendet u shpërndanë midis shtatë grupeve politike, si më poshtë:

Grupi i Partisë Popullore Evropiane (178 deputetë),

¹¹⁷² <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

¹¹⁷³ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

¹¹⁷⁴ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

¹¹⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

¹¹⁷⁶ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

Grupi i Aleancës Progresive të Socialistëve dhe Demokratëve në Parlamentin Evropian (140),

Renew Europe Group (102),

Grupi i të Gjelbërve / Aleanca e Lirë Evropiane (71),

Grupi i Konservatorëve dhe Reformistëve Evropianë (68),

Grupi i Identitetit dhe Demokracisë (59),

Grupi i Majtë në Parlamentin Evropian / E majta e Gjelbër Nordike (37).

Në atë datë, 49 eurodeputetë nuk i përkisnin asnjë grupi politik¹¹⁷⁷.

Funksionet kryesore të PE-së janë si më poshtë.

Pushteti legjislativ: për shumicën e akteve ligjore të BE-së, PE ndan pushtetin legjislativ me Këshillin e Bashkimit Evropian, përmes procedurës së zakonshme legjislative.¹¹⁷⁸

Fuqia buxhetore: PE ndan kompetencat buxhetore me Këshillin në votimin e buxhetit vjetor, duke e bërë atë të zbatueshëm nëpërmjet nënshkrimit të Presidentit të PE dhe mbikëqyrjen e zbatimit të tij.

Fuqia e kontrollit mbi institucionet e BE-së, në veçanti Komisionin Evropian: PE mund të japë ose të ndalojë miratimin për emërimin e Komisionerëve dhe ka fuqinë të shkarkojë Komisionin si organ duke miratuar një mocion censurimi. Ai gjithashtu ushtron një fuqi kontrolli mbi aktivitetet e BE-së përmes pyetjeve me shkrim dhe me gojë që i bëhen Komisionit dhe Këshillit. Ai ngre komitete dhe komitete të posaçme hetimore, detyra e të cilave nuk kufizohet domosdoshmërisht në aktivitetet e institucioneve të BE-së, por mund të shtrihet në veprimet e ndërmarra nga Shtetet Anëtare në zbatimin e politikave të BE-së.

Traktati i Lisbonës forcoi rolin e PE-së duke e vendosur atë në një pozitë të barabartë me Këshillin duke:¹¹⁷⁹

shtrirja e procedurës së zakonshme legjislative në 40 fusha të reja, duke përfshirë bujqësinë, sigurinë energjetike, imigracionin, drejtësinë dhe punët e brendshme, shëndetin dhe fondet strukture;

forcimi i rolit të PE-së në miratimin e buxhetit të BE-së – PE është përgjegjëse për miratimin e të gjithë buxhetit së bashku me Këshillin;

duke u mundësuar eurodeputetëve të japin pëlqimin e tyre për një gamë të gjerë marrëveshesh ndërkombëtare të negociuara nga BE-ja, siç janë marrëveshjet e tregtisë ndërkombëtare;

futja e të drejtave të reja për t'u informuar mbi aktivitetet e Këshillit Evropian, Presidencës së rradhës të Këshillit dhe Shërbimit Evropian të Veprimit të Jashtëm;

duke i dhënë PE-së të drejtën për të propozuar ndryshime në traktat;

zgjerimi i fuqisë së kontrollit të PE-së në zgjedhjen e Presidentit të Komisionit Evropian dhe duke miratuar anëtarët e Komisionit me votë pëlqimi.

Deputetët marrin pjesë në seancat plenare të PE-së në Strasburg dhe Bruksel, dhe mbledhjet e komitetit dhe grupeve politike në Bruksel.¹¹⁸⁰

¹¹⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>

¹¹⁷⁸ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:europa_parliament

¹¹⁷⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:europa_parliament

¹¹⁸⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:europa_parliament

Neni 223(2) i Traktatit për Funkcionimin e BE-së kërkon që PE të miratojë një statut për deputetët e PE. Kjo përcakton rregullat që rregullojnë kryerjen e detyrave të eurodeputetëve.¹¹⁸¹

Një kod sjelljeje kërkon që eurodeputetët të veprojnë vetëm në interes të publikut dhe të kryejnë punën e tyre me mosinteresim, integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për reputacionin e PE.¹¹⁸²

Neni 232 i Traktatit për Funkcionimin e BE-së kërkon që PE të miratojë rregullat e procedurës – rregullat e brendshme organizative dhe operacionale të PE-së.¹¹⁸³

Procedurë uniforme zgjedhore për Parlamentin Evropian

Neni 223 i Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian kërkon që Parlamenti Evropian (PE) të propozojë dispozita të nevojshme për zgjedhjen e anëtarëve të tij me votim të drejtpërdrejtë universal, në përputhje me një procedurë uniforme në të gjitha vendet e BE-së ose në përputhje me parimet e përbashkëta për të gjitha vendet. Dispozitat e nevojshme përcaktohen nga Këshilli dhe hyjnë në fuqi pas miratimit nga vendet e BE-së.¹¹⁸⁴

Vendimi i Këshillit 2002/772/KE, Euratom prezantoi parimet e përfaqësimit proporcional (duke përdorur një listë ose një votë të vetme të transferueshme) dhe papajtueshmërinë midis mandateve kombëtare dhe evropiane (për shembull, një deputet i Parlamentit Evropian mund të mos jetë anëtar i qeverisë së një vendi të BE-së). Ky vendim ende rregullon procedurën duke pasur parasysh vështirësinë e arritjes së marrëveshjes për harmonizimin e traditave kombëtare.

E drejta për të votuar dhe për të dalë si kandidat është një e drejtë themelore sipas nenit 39 të Kartës së të Drejtave Themelore të BE-së. Neni 22(2) lejon shtetasit e BE-së që banojnë në një vend tjetër të BE-së të votojnë dhe të kandidojnë në zgjedhjet e PE-së (përveç rastit kur ata i janë nënshtruar një vendimi individual gjyqësor ose administrativ për të kundërtën).¹¹⁸⁵

Rregullat kombëtare mbulojnë aspekte të tilla si ndarja e vendeve, kufijtë e zonave zgjedhore, mosha e votimit, datat e zgjedhjeve dhe procesi i emërimeve.

14.2 Statuti i Deputetëve të Parlamentit Evropian

Statuti i anëtarëve të Parlamentit Evropian përcakton rregulloret dhe kushtet e përgjithshme që rregullojnë kryerjen e detyrave të anëtarëve të Parlamentit Evropian (PE). Miratuar në 2005, ai hyri në fuqi në korrik 2009.¹¹⁸⁶

Ai i bëri termat dhe kushtet e punës së eurodeputetëve më transparentë dhe futi një pagë të përbashkët për të gjithë eurodeputetët, të paguar nga buxheti i BE-së. Gjithashtu, ndër të tjera parashikon se:

Eurodeputetët duhet të jenë të lirë dhe të pavarur dhe të votojnë mbi baza individuale dhe personale;

¹¹⁸¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:europa_parliament

¹¹⁸² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:europa_parliament

¹¹⁸³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:europa_parliament

¹¹⁸⁴ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ep_electoral_procedure

¹¹⁸⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ep_electoral_procedure

¹¹⁸⁶ Statute for Members of the European Parliament

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

Eurodeputetët kanë të drejtë të inspektojnë çdo dosje të mbajtur nga Parlamenti Evropian (PE);

Eurodeputetët kanë të drejtë të paraqesin propozime për aktet e BE-së në kontekstin e të drejtës së PE-së për iniciativë;

Dokumentet e PE-së duhet të përkthehen në të gjitha gjuhët zyrtare;

Deputetët mund të formohen në grupe politike;

Eurodeputetët kanë të drejtën e asistencës nga stafi që ata mund të zgjedhin lirisht, dhe PE përballon shpenzimet e bëra nga deputetët për punësimin e këtij personeli.

Një vendim u miratua nga Byroja e PE më 19 maj dhe 9 korrik 2008 në lidhje me masat zbatuese për Statutin e deputetëve të PE. Këto janë ndryshuar në disa raste dhe mbulojnë aspekte më të detajuara, në lidhje me:

të drejtën për pagë, shpenzime mjekësore dhe sigurim ndaj rreziqeve që lidhen me ushtrimin e mandatit parlamentar;¹¹⁸⁷

rimbursimi i shpenzimeve;

marrëveshjet për menaxhimin e kontratave me personelin personal, pajisjet dhe objektet;

shtesa kalimtare në fund të mandatit, pensionet etj.

Sipas nenit 232 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian, PE ka të drejtë të rregullojë biznesin e tij në rregullat e tij të procedurës, të cilat mbulojnë të gjitha aspektet procedurale të punës së tij.

Një kod sjelljeje për eurodeputetët hyri në fuqi më 1 janar 2012. Si parime udhëzuese të tij, ai përcakton se eurodeputetët duhet të veprojnë vetëm në interes të publikut dhe të kryejnë punën e tyre me mosinteresim, integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për reputacionin e PE.¹¹⁸⁸ Ai përcakton konfliktet e interesit dhe mënyrën se

¹¹⁸⁷ *Statute for Members of the European Parliament*

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁸⁷ *Statute for Members of the European Parliament*

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions

governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁸⁷ *Statute for Members of the European Parliament*

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions

governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁸⁷ *Statute for Members of the European Parliament*

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions

governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁸⁸ *Statute for Members of the European Parliament*

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions

governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁸⁸ *Statute for Members of the European Parliament*

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions

governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

si eurodeputetët duhet t'i trajtojnë ato. Ai përfshin gjithashtu rregulla për, për shembull, dhuratat zyrtare për deputetët dhe aktivitetet profesionale të ish-deputetëve të PE¹¹⁸⁹.

Privilegjet dhe imunitetet

1. Anëtarët gëzojnë privilegjet dhe imunitetet e përcaktuara në Protokollin Nr. 7 mbi Privilegjet dhe Imunitetet e Bashkimit Evropian.¹¹⁹⁰

2. Gjatë ushtrimit të kompetencave të tij mbi privilegjet dhe imunitetet, Parlamenti vepron për të ruajtur integritetin e tij si një asamble legislative demokratike dhe për të siguruar pavarësinë e Anëtarëve të tij në kryerjen e detyrave të tyre. Imuniteti parlamentar nuk është privilegj personal i një Anëtari, por një garanci e pavarësisë së Parlamentit në tërësi dhe e Anëtarëve të tij.

3. Një leje kalimi e Bashkimit Evropian që i lejon një Anëtari të qarkullojë lirisht në Shtetet Anëtare dhe në vende të tjera që e njohin atë si një dokument udhëtimi të vlefshëm, lëshohet nga Bashkimi Evropian për një Anëtar me kërkesën e tij ose të saj, me kusht që Presidenti i Parlamentit të japë autorizimin e tij ose të saj.

4. Për kryerjen e detyrave të tyre parlamentare, të gjithë Anëtarët kanë të drejtë të marrin pjesë aktive në punën e komisioneve dhe delegacioneve të Parlamentit në përputhje me dispozitat e kësaj Rregulloreje. 5. Deputetët kanë të drejtë të inspektojnë çdo dosje të mbajtur nga Parlamenti ose një komision, përveç dosjeve dhe llogarive personale, të cilat vetëm Deputetët përkatës lejohen t'i inspektojnë.

Përfshirjet nga ky rregull, në lidhje me trajtimin e dokumenteve në të cilat publiku mund të refuzohet në përputhje me Rregulloren (KE) Nr. 1049/2001 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit¹, përcaktohen në Rregulloren 227.

Me miratimin e Byrosë, një Deputeti mund t'i mohohet, në bazë të një vendimi të arsyetuar, e drejta për të inspektuar një dokument të Parlamentit nëse, pasi dëgjon Deputetin përkatës, Byroja arrin në përfundimin se një inspektim i tillë do të shkaktojë dëme të papranueshme për interesat institucionale të Parlamentit ose për interesin publik, dhe se Deputeti përkatës kërkon të inspektojë dokumentin për arsye private dhe personale.¹¹⁹¹ Deputeti mund të paraqesë një ankesë me shkrim kundër një vendimi të tillë brenda një muaji nga njoftimi i tij. Që të jenë të pranueshme, ankesat me shkrim duhet të përfshijnë arsye¹¹⁹². Parlamenti merr një vendim mbi ankesën pa debat gjatë seancës së pjesshme që pason paraqitjen e saj.

¹¹⁸⁹ Statute for Members of the European Parliament

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁹⁰ Statute for Members of the European Parliament

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁹¹ Statute for Members of the European Parliament

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁹² Statute for Members of the European Parliament

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁹² Statute for Members of the European Parliament

Qasja në informacionin konfidencial i nënshtrohet rregullave të përcaktuara në marrëveshjet ndërinstitucionale të lidhura nga Parlamenti në lidhje me trajtimin e informacionit konfidencial² dhe rregullave të brendshme për zbatimin e tyre të miratuara nga organet kompetente të Parlamentit.¹¹⁹³

Rregulla 6

Heqja e imunitetit

1. Çdo kërkesë për heqjen e imunitetit vlerësohet në përputhje me nenet 7, 8 dhe 9 të Protokollit Nr. 7 mbi Privilegjet dhe Imunitetet e Bashkimit Evropian dhe me parimet e përmendura në Rregullën 5(2).

2. Kur Anëtarëve u kërkohet të paraqiten si dëshmitarë ose dëshmitarë ekspertë, nuk ka nevojë të kërkohet heqje e imunitetit, me kusht që:

– që ata nuk do të jenë të detyruar të paraqiten në një datë ose në një kohë që i pengon ata të kryejnë detyrat e tyre parlamentare, ose ua vështirëson atyre kryerjen e këtyre detyrave, ose që ata do të jenë në gjendje të japin një deklaratë me shkrim ose në çdo formë tjetër që nuk ua vështirëson atyre kryerjen e detyrave të tyre parlamentare; dhe – që ata nuk janë të detyruar të dëshmojnë në lidhje me informacionin e marrë në mënyrë konfidenciale gjatë kryerjes së detyrave të tyre parlamentare, të cilin ata nuk e shohin të arsyeshme ta zbulojnë.¹¹⁹⁴

Rregulla 7

Mbrojtja e privilegjeve dhe imunitetit

1. Në rastet kur pretendohet se ka ndodhur ose është gati të ndodhë një shkelje e privilegjeve dhe imuniteteve të një

Anëtarit ose ish-Anëtarit nga autoritetet e një Shteti Anëtar ose nga Zyra e Prokurorit Publik Evropian, një kërkesë për një vendim të Parlamentit nëse këto privilegje dhe imunitete janë shkelur ose ka të ngjarë të shkelen mund të bëhet në përputhje me Rregullën 9(1).

2. Në veçanti, një kërkesë e tillë për mbrojtjen e privilegjeve dhe imuniteteve mund të bëhet nëse konsiderohet se rrethanat do të përbënin një kufizim administrativ ose tjetër mbi lëvizjen e lirë të Anëtarëve që udhëtojnë për në ose nga vendi i mbledhjes së Parlamentit ose një kufizim administrativ ose tjetër mbi një mendim të shprehur ose një votë të hedhur në kryerjen e detyrave të tyre, ose se rrethanat do të binin brenda fushëveprimit të Nenit 9 ¹¹⁹⁵ të Protokollit Nr. 7 mbi Privilegjet dhe Imunitetet e Bashkimit Evropian.

3. Një kërkesë për mbrojtjen e privilegjeve dhe imuniteteve të një Anëtarit nuk do të jetë e pranueshme nëse një kërkesë për heqjen dorë ose mbrojtjen e imunitetit të atij Anëtarit është marrë tashmë në lidhje me të njëjtat fakte, pavarësisht nëse ajo kërkesë e mëparshme ka çuar në një vendim.

The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009.

¹¹⁹³ RULES OF PROCEDURE 10th parliamentary term July

2024https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.pdf

¹¹⁹⁴ RULES OF PROCEDURE 10th parliamentary term July

2024https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.pdf

¹¹⁹⁵ RULES OF PROCEDURE 10th parliamentary term July

2024https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.

4. Nuk do t'i jepet më tej shqyrtim një kërkesë për mbrojtjen e privilegjeve dhe imuniteteve të një Anëtarit nëse një kërkesë për heqjen dorë nga imuniteti i atij Anëtarit është marrë në lidhje me të njëjtat fakte.

5. Në rastet kur është marrë një vendim për të mos mbrojtur privilegjet dhe imunitetet e një Anëtarit, Anëtarit mund të bëjë përjashtimisht një kërkesë për rishqyrtim të vendimit, duke paraqitur prova të reja në përputhje me Rregullin 9(1). Kërkesa për rishqyrtim do të jetë e papranueshme nëse janë ngritur procedura kundër vendimit sipas Nenit 263 të

Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian, ose nëse Presidenti konsideron se provat e reja të paraqitura nuk janë të mjaftueshme për të justifikuar rishqyrtimin. Rregulla 8

Veprim urgjent nga Presidenti për të kërkuar imunitet

1. Si çështje urgjente, në rrethana kur një Anëtar arrestohet ose i kufizohet liria e lëvizjes në shkelje të dukshme të privilegjeve dhe imuniteteve të tij ose të saj, Presidenti mundet, pas konsultimit me Kryetarin dhe raportuesin e komisionit përgjegjës, të ndërmarrë një iniciativë për të kërkuar privilegjet dhe imunitetet e Anëtarit në fjalë. Presidenti duhet të njoftojë komisionin për këtë iniciativë dhe të informojë Parlamentin.

2. Kur Presidenti përdor kompetencat që i janë dhënë atij ose asaj nga paragrafi 1, komisioni duhet të marrë dijeni për iniciativën e Presidentit në mbledhjen e tij të ardhshme. Kur komisioni e konsideron të nevojshme, ai mund të përgatisë një raport për t'ia paraqitur Parlamentit.¹¹⁹⁶

14.3 Kodi i Sjelljes Për Anëtarët e Parlamentit Evropian Lidhur me Integritetin dhe Transparencën

Neni 1

Parimet drejtuese

Në ushtrimin e detyrave të tyre, anëtarët e Parlamentit Evropian:¹¹⁹⁷

(a) udhëhiqen dhe respektojnë parimet e përgjithshme të sjelljes në vijim: mosinteresimi, integritet, çiltërsi, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për parlamentin dinjitetin dhe reputacionin,

(b) të veprojnë vetëm në interes të publikut dhe të përmbahet nga marrja ose kërkimi për të marrë ndonjë

përfitim direkt ose indirekt ose shpërblim tjetër.

Neni 2

Detyrat kryesore të anëtarëve

Gjatë ushtrimit të detyrave të tyre, anëtarët e Parlamentit Evropian:¹¹⁹⁸

(a) të mos hyjë në asnjë marrëveshje për të vepruar ose votuar në interes të ndonjë ligji tjetër ose person fizik që do të rrezikonte lirinë e tyre të votës, siç parashikohet në nenin 6 të Aktit të 20 shtatorit 1976 lidhur me zgjedhjen e anëtarëve të Parlamenti

¹¹⁹⁶ RULES OF PROCEDURE 10th parliamentary term July

2024https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.

¹¹⁹⁷ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN RULES OF PROCEDURE 10th parliamentary term July

2024https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.pdf

¹¹⁹⁸ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCYhttps://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN

Evropian me votim të drejtpërdrejtë universal dhe nenin 2 të Statutit për Anëtarë të Parlamentit Evropian,

(b) të mos kërkojë, pranojë ose marrë ndonjë përfitim të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ose shpërblim tjetër, duke përfshirë

në të holla ose në natyrë, në këmbim të sjelljeve specifike në fushëveprimin e Anëtarit punë parlamentare, dhe me vetëdije do të përpiqet të shmangë çdo situatë që mund nënkuptojnë ryshfet, korrupsion ose ndikim të padrejtë,

(c) të mos përfshihen në aktivitete lobimi me pagesë të lidhura drejtpërdrejt me vendimmarrjen e Bashkimit

Neni 3

Konfliktet e interesit

1. Konflikti i interesit ekziston kur ushtrimi i mandatit të një anëtarit të

Parlamentit Evropian në interesin publik mund të ndikohet në mënyrë jo të duhur për arsye që përfshijnë të tijnose familja e saj, jeta emocionale ose interesi ekonomik, ose ndonjë interes tjetër privat direkt ose indirekt.¹¹⁹⁹

Konflikti i interesit nuk ekziston kur një Anëtar përfiton vetëm si anëtar i gjeneralit publik ose të një klase të gjerë personash.

2. Anëtarët do të bëjnë çdo përpjekje të arsyeshme për të zbuluar konfliktet e interesit.

Një anëtar i cili merr dijeni për konfliktin e interesit duhet të përpiqet menjëherë zgjidhin atë. Nëse nuk është në gjendje ta zgjidhë atë, Anëtarit duhet të sigurohet që interesi privat në fjalë është deklaruar në përputhje me nenin 4¹²⁰⁰.

3. Pa paragjykuar paragrafin 2, anëtarët do të zbulojnë, përpara se të flasin ose votojnë në plenare ose në një nga organet e Parlamentit, çdo konflikt interesi në lidhje me çështjen nën konsideratë, kur një konflikt i tillë nuk është i dukshëm nga informacioni i deklaruar në përputhje me nenin

4. Një zbulim i tillë do të bëhet gojarisht duke ndërhyrë në seancën ose mbledhjen përkatëse.

4. Përpara marrjes së detyrës së Nënkryetarit, Kuestorit, Kryetarit ose Zëvendëskryetarit të një komisioni ose delegacioni, Anëtarit do të dorëzojë një deklaratë që tregon nëse ai ose jo ajo është në dijeni të konfliktit të interesit në lidhje me përgjegjësitë e asaj zyre.

Nëse Anëtarit është në dijeni të një konfliktit të tillë interesi, ai ose ajo duhet ta përshkruajë konfliktin në atë deklaratë. Në këtë rast, ai ose ajo mund të marrë detyrën vetëm nëse vendos organi përkatës se konflikti i interesit nuk e pengon anëtarin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interes publik.

Kur një konflikt i tillë interesi lind gjatë ushtrimit të detyrës në fjalë, Anëtarit do të dorëzojë një deklaratë që përshkruan atë konflikt dhe do të përmbahet nga ushtrimi i tij përgjegjësitë në lidhje me këtë situatë konfliktit, përveç rasteve kur organi përkatës vendos që konflikti i interesit nuk e pengon deputetin të ushtrojë mandatin e tij/saj në public interesi.

5. Një deputet i cili propozohet si raportues ose raportues në hije ose si pjesëmarrës në një delegacioni zyrtar ose në negociatat ndërinstitucionale duhet të paraqesë një

¹¹⁹⁹ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN

¹²⁰⁰ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN

deklaratë që tregon nëse apo jo ai ose ajo është në dijeni të konfliktit të interesit në lidhje, përkatësisht, me raportin ose opinionin ose delegacionin ose negociatat në fjalë. Nëse Anëtar i është në dijeni se ka një të tillë konfliktin e interesit, ai ose ajo do të përshkruajë konfliktin në atë deklaratë.¹²⁰¹

Kur deputeti që është propozuar si raportues deklaron se ka një konflikt të interesit, komisioni përkatës mund të vendosë me shumicën e votave të hedhura që mundet anëtar i megjithatë të caktohet si relator me arsyetimin se konflikti nuk e pengon Anëtar nga ushtrimi i mandatit të tij/saj për interes publik.¹²⁰²

Ku deputeti që është propozuar si raportues në hije ose si pjesëmarrës në një zyrtar delegacioni ose në negociatat ndërinstytucionale deklaron se ka konflikt interesi, të grupi përkatës politik mund të vendosë që Anëtar i megjithatë mund të caktohet si a raportues në hije ose si pjesëmarrës në një delegacion zyrtar ose në negociatat ndërinstytucionale me arsyetimin se konflikti nuk e pengon deputetin të ushtrojë mandatin e tij/saj në interesin publik. Megjithatë, organi përkatës mund ta kundërshtojë këtë përcaktim me shumicën e dy të tretat e votave të hedhura.¹²⁰³

Deklarata e interesave private

1. Për arsye transparence dhe llogaridhënieje, anëtarët e Parlamentit Evropian duhet t'i paraqesë Presidentit një deklaratë të interesave private deri në fund të seancës së parë pas zgjedhjeve për Parlamentin Evropian (ose brenda 30 ditëve kalendarike nga marrja e detyrës.

Në sfondin e shqetësimeve në rritje për mbrojtjen e integritetit të zgjedhjeve në Evropë nga kërcënimet e brendshme dhe të jashtme, zgjedhjet e Parlamentit Evropian të vitit 2024 kanë një rëndësi të madhe. Më 9 prill 2024, partitë politike evropiane u mblodhën në një angazhim thelbësor për të mbështetur praktikatat etike dhe të ndershme të fushatës që çojnë në zgjedhje.¹²⁰⁴

Të gjitha partitë politike evropiane nënshkruan një Kod Sjelljeje për zgjedhjet e Parlamentit Evropian 2024, dy muaj para zgjedhjeve, gjatë një ceremonie nënshkrimi në ndërtesën e Komisionit Evropian Berlaymont, të organizuar nga Zëvendëspresidentja e Komisionit Evropian, Věra Jourová.

Kodi i Sjelljes u zhvillua dhe u negociua bashkërisht nga Zëvendës-Presidenti Jourová dhe International IDEA në konsultim të ngushtë me partitë politike evropiane.

"Kodi i Sjelljes plotëson kuadrin ekzistues zgjedhor në nivel evropian dhe kombëtar," thotë Dr. Kevin Casas-Zamora, Sekretar i Përgjithshëm i International IDEA. "Ndihmon në ruajtjen e vlerave thelbësore në zgjedhje si transparencja, llogaridhënia, loja e ndershme, privatësia e votuesve dhe liria e shprehjes."

¹²⁰¹ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN

¹²⁰² CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN

¹²⁰³ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf

¹²⁰⁴ <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

Kodi i Sjelljes do të shërbejë si një listë kontrolli gjithëpërfshirëse për partitë politike, kandidatët, mediat dhe qytetarët për të monitoruar fushatën etike për zgjedhjet e ardhshme evropiane.¹²⁰⁵

Zëvendës-presidentja Věra Jourová tha: “Ky angazhim kolektiv i partive politike evropiane dërgon një mesazh të fuqishëm për qytetarët: ne duhet të ruajmë integritetin e zgjedhjeve tona në Evropë. Kjo marrëveshje do të ndihmojë në ndërtimin e besimit me votuesit dhe rritjen e besimit të tyre në procesin zgjedhor. U bëj thirrje partive politike që t'i përmbahen angazhimit të tyre për një fushatë etike dhe të ndershme në muajt e ardhshëm.”

International IDEA publikoi gjithashtu një Përmbledhje Politike mbi "Kodet e sjelljes në rritje: Fushata e drejtë dhe etike në internet", duke theksuar vlerën e kodeve të sjelljes të krijuara bashkë, të përshtatura për kontekstet unike zgjedhore dhe kërkesat specifike të palëve të interesuara, si partitë politike. Përmbledhja e Politikave mund të arrihet këtu.

Temat kryesore të përfshira në zotime:

Sipas këtij Kodi të Sjelljes, nënshkruesit bien dakord për një fushatë të drejtë dhe transparente, dhe për përdorimin etik të teknologjisë në fushatat e tyre, duke përfshirë inteligjencën artificiale. Ata angazhohen për parimet e së vërtetës dhe saktësisë dhe për të luftuar dezinformimin. Partitë politike premtojnë më tej të rrisin aksesin e publikut në informacionin përkatës të fushatës, të përmirësojnë sigurinë kibernetike dhe të ndihmojnë në mbrojtjen e zgjedhjeve evropiane kundër ndërhyrjeve të panevojshme. Ato gjithashtu do të nxisin respektimin e brendshëm dhe monitorimin e pavarur të angazhimeve.

Shumë nga 14 angazhimet në Kodin e Sjelljes janë frymëzuar nga pika 11 e Rekomandimit të Komisionit (BE) 2023/2829 për proceset zgjedhore gjithëpërfshirëse dhe elastike në Union, miratuar më 12 dhjetor 2023 në kuadër të Paketës Mbrojtja e Demokracisë. International IDEA hartoi Kodin e Sjelljes bazuar në Rekomandimin e Komisionit, konsultimet me disa organizata të shoqërisë civile dhe përvojën e saj me lehtësimin e Kodit Hollandez të Sjelljes për Transparencën e Reklamimit Politik në internet në vitin 2021. Angazhimet në kodin e sjelljes u negociuan me partitë politike evropiane në bashkëpunim me Komisionin Evropian.¹²⁰⁶

Më 9 prill, partitë politike të mëposhtme evropiane nënshkruan Kodin e Sjelljes: Aleanca e Liberalëve dhe Demokratëve për Evropën (Partia ALDE), Lëvizja Politike e Krishterë Evropiane (ECPM), Partia Konservatore dhe Reformiste Evropiane (ECR), Partia Demokratike Evropiane (EDP), Aleanca e Lirë Evropiane (EFA), Partia e Gjelbër Evropiane, Partia Popullore Evropiane (EPPcraden), Partia Socialiste Evropiane (EPPcraden) dhe Partia e së Majtës Evropiane

14.4Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor

Rritja e valës së pabarazisë politike dhe ekonomike, korrupsionit, polarizimit politik dhe autoritarizmit paraqet sfida të mëdha për sigurimin e normave demokratike dhe të drejtave të njeriut në mbarë botën. Gjithashtu e ka bërë më kompleks mjedisin global për

¹²⁰⁵ CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY

https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN<https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

¹²⁰⁶ International IDEA supports the historic signing of the Code of Conduct by political parties for transparent and fair campaigning ahead of the 2024 European elections

<https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>

zgjedhjet¹²⁰⁷. Këto sfida sistematike kanë çuar në rënie të dukshme të kënaqësisë me demokracinë dhe në përkeqësim të barrierave për njerëzit që janë të marginalizuar, të cilat mund të shfrytëzohen për të dobësuar institucionet demokratike dhe për të minuar besimin në zgjedhje. Teknologjitë me zhvillim të shpejtë, ndikimet politike të ndryshimeve klimatike, konfliktet në shkallë të gjerë dhe reagimet antidemokratike ndaj emergjencave kombëtare i zmadhojnë këto kërcënime.¹²⁰⁸

Demokracia kuptimplote nuk është e mundur pa zgjedhje të besueshme. Zgjedhjet e vërteta, plotësisht gjithëpërfshirëse, transparente, të besueshme dhe periodike zgjidhin në mënyrë paqësore betejat për pushtet, ofrojnë një mjedis të sigurt për shprehjen e opinionëve të ndryshme politike dhe vendosin legjitimitetin e qeverive. Shumë vende kanë treguar përparim të rëndësishëm në mbajtjen e zgjedhjeve më demokratike. Gjatë dekadave të fundit, shumë organe të menaxhimit të zgjedhjeve kanë forcuar kapacitetin, qëndrueshmërinë dhe profesionalizmin e tyre. Shoqëria civile ka luajtur një rol më të rëndësishëm në nxitjen për zgjedhje transparente dhe gjithëpërfshirëse. Përpjekjet e besueshme të qytetarëve (të brendshëm) dhe ndërkombëtare për vëzhgimin e zgjedhjeve janë përhapur globalisht.

Megjithatë, këto përfitime janë në rrezik. Ndërsa risitë dixhitale kanë transformuar zhvillimin e zgjedhjeve dhe i kanë bërë disa procese më efikase, ato kanë sjellë gjithashtu sfida të reja komplekse në lidhje me transparencën, mbrojtjen e të dhënave, sigurinë kibernetike dhe besimin e publikut. Sulmet e huaja dhe ato të brendshme ndaj mjedisit të informacionit rreth zgjedhjeve po rriten në intensitet, sofistikim dhe shtrirje. Në disa kontekste, aktorët keqdashës që kërkojnë të minojnë proceset politike mund të përpiqen të bashkëveprojnë ose minojnë menaxhimin e zgjedhjeve dhe institucionet e drejtësisë zgjedhore, dhe të synojnë ose shtypin vëzhguesit e zgjedhjeve të qytetarëve (të brendshëm) dhe ndërkombëtarë, opozitën politike, median, shoqërinë civile ose akademikët.¹²⁰⁹ Gratë dhe njerëzit që janë të marginalizuar vazhdojnë të përballen me barriera të rëndësishme individuale, social-kulturore, ekonomike dhe institucionale për pjesëmarrjen dhe udhëheqjen politike, duke përfshirë dhunën online dhe offline, e cila e pengon më tej pjesëmarrjen e tyre.¹²¹⁰

Asnjë nga këto sfida nuk kufizohet nga kufijtë dhe ndikimet e tyre ndihen si në Jugun Global ashtu edhe në Veriun Global, si në demokracitë e krijuara ashtu edhe në ato më të reja. Krizat transnacionale, si pandemitë, ndryshimet klimatike, konflikti dhe migrimi, mund të destabilizojnë zgjedhjet dhe demokracinë. Zgjedhjet e dështuara ose shumë të kontestuara mund të rrezikojnë stabilitetin gjeopolitik. Aktiviteti kibernetik keqdashës i mbështetur nga jashtë dhe rrjedhat e financimit mund të ndikojnë në fushatat politike të brendshme. Këto realitete shërbejnë si përkujtues të rreptë se sigurimi i integritetit elektoral kërkon angazhim me fqinjët rajonalë dhe komunitetin global. Për të ndihmuar që zgjedhjet të bëhen më elastike ndaj goditjeve të ardhshme, ato duhet – ndër të tjera – të shndërrohen në mjete për pjesëmarrje të vërtetë gjithëpërfshirëse dhe të gjerë. Adresimi i sfidave për integritetin zgjedhor është urgjent dhe themelor.

Për të mbështetur demokracinë e vërtetë, Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor pranon se ne duhet të punojmë së bashku për të mbrojtur, përforcuar dhe, kur

¹²⁰⁷ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²⁰⁸ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²⁰⁹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²¹⁰ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

është e nevojshme, për të inkurajuar përditësimet e normave dhe parimeve zgjedhore; t'i bëjë zgjedhjet më gjithëpërfshirëse; parashikojnë dhe parandalojnë kërcënimet; dhe të ndërmarrin veprime për të avancuar integritetin zgjedhor në nivel global¹²¹¹.

Në kërkujmë të krijojmë – për herë të parë – një platformë të qëndrueshme për bashkëpunim sistematik dhe të rregullt midis kolegëve në komunitetin e integritetit zgjedhor nga e gjithë bota, duke përfshirë organizata, rrjete dhe iniciativa nga vende dhe perspektiva të ndryshme. Misioni i përbashkët i këtij komuniteti është të sigurojë që zgjedhjet – dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset në bazë të tyre – të pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve. Ne gjithashtu pranojmë se bashkëpunimi me aktorë jashtë komunitetit të integritetit zgjedhor është thelbësor për trajtimin e çështjeve që kërkojnë një përzierje më të gjerë ekspertize.

Në fund të fundit, ne shpresojmë të forcojmë besueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e institucioneve, normave, parimeve dhe proceseve që sigurojnë që zgjedhjet të pasqyrojnë vullnetin e popullit. Aseti ynë më i fuqishëm për sigurimin e integritetit electoral është një publik i informuar që angazhohet në demokraci dhe beson se ajo do të sjellë sukses. Së bashku do të punojmë për të mbështetur njerëzit dhe institucionet për të rritur llogaridhënien dhe për të nxitur respektimin e normave të integritetit zgjedhor¹²¹².

Objekti 2: Sigurimi i një platforme të qëndrueshme për një rrjet të zgjeruar aktorësh për të promovuar dhe mbrojtur integritetin zgjedhor.

Organizatat e vëzhgimit të zgjedhjeve, organet e menaxhimit të zgjedhjeve, studiuesit dhe praktikuesit e fokusuar në zgjedhje, komuniteti ndërkombëtar i donatorëve dhe shoqëria civile kanë secila rrjete që informojnë punën e tyre.¹²¹³ Lidhja e rrjeteve të tilla do t'i lejojë komunitetit të shfaqë dhe të ndajë sukseset e tyre, të shqyrtojë mundësi të reja për promovimin e integritetit zgjedhor dhe të parashikojë kërcënimet dhe sfidat e reja. Ndonëse ato zhvillohen ndryshe në secilin kontekst, çështjet e integritetit zgjedhor me të cilat përballen demokracitë e krijuara dhe ato më të reja janë bashkuar. Demokracitë e vjetra po rishikojnë sistemet dhe rregulloret zgjedhore që kanë nevojë për forcimin dhe/ose përditësimin. Ndërkohë, demokracitë më të reja, edhe pse përballen me sfidat e ndërtimit të institucioneve dhe proceseve demokratike, ndonjëherë tregojnë më shumë elasticitet dhe inovacion nga të cilat mund të mësojnë demokracitë më të vendosura.

Për të nxitur një koordinim dhe mësim të tillë, Rrjeti do të drejtojë një forum të rregullt dhe të përsëritur për grupet e përmendura më sipër. Rrjeti do të fokusohet në zbutjen e kërcënimeve ndaj zgjedhjeve duke: shkëmbyer informacion dhe praktika novatore dhe efektive; koordinimi i mënyrave për të dekurajuar aktorët nga minimi i zgjedhjeve; dhe ndërtimin e marrëdhënieve për të forcuar bashkëpunimin ndërmjet një sërë aktorësh përballë kërcënimeve. Rrjeti Global do t'i japë përparësi ndërtimit të urave me sektorë të tjerë, puna e të cilëve ka ndikim në integritetin zgjedhor, si aktorët e sundimit të ligjit, praktikuesit e të drejtave të njeriut, organet kundër korrupsionit, mediat dhe aktorët e tjerë të integritetit të informacionit dhe sektori i teknologjisë.¹²¹⁴

Si u formua rrjeti global për sigurimin e integritetit zgjedhor

Si u formua GNSEI?

¹²¹¹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²¹¹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²¹² <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²¹³ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹²¹⁴ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

Koncepti i Rrjetit u shfaq gjatë Samitit të parë për Demokraci në 2021 dhe u lançua zyrtarisht në mars 2023. GNSEI u formua përmes një përpjekjeje kolektive dhe bashkëpunuese midis më shumë se 30 organizatave dhe rrjeteve kryesore të lidhura me zgjedhjet në të gjithë globin.¹²¹⁵

Çfarë po bën GNSEI?

Misioni i përbashkët i GNSEI është të sigurojë që zgjedhjet - dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset në bazë të tyre - të pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve¹²¹⁶.

Rrjeti ka dy objektiva kryesore:

Për të forcuar kuadrin e normave të integritetit zgjedhor duke përdorur ekspertizën kolektive të GNSEI për të identifikuar kërcënimet kritike ndaj zgjedhjeve, për të promovuar ndërgjegjësimin dhe respektimin e normave dhe praktikave të mira ekzistuese. Përveç kësaj, aty ku ka boshllëqe, formoni konsensusin rreth parimeve udhëzuese dhe metodave efektive për të adresuar shqetësimet e shfaqura.

Të sigurojë një platformë të qëndrueshme për një rrjet të zgjeruar aktorësh për të mbrojtur dhe promovuar integritetin zgjedhor duke ndarë praktika novatore dhe efektive; inkurajimi i bisedave se si të mos stimulohen aktorët nga minimi i zgjedhjeve; dhe ndërtimi i marrëdhënieve ndërmjet një sërë aktorësh që mund të mundësojnë koordinim dhe reagim të shpejtë përballë kërcënimeve, duke përfshirë ata nga sektorë të tjerë, puna e të cilëve ka ndikim në integritetin zgjedhor, si aktorët e sundimit të ligjit, mbrojtësit e të drejtave të njeriut, organet kundër korrupsionit dhe sektorët e integritetit të informacionit dhe teknologjisë.¹²¹⁷

Integriteti zgjedhor

Demokracia është një formë qeverisjeje që fuqizon qytetarët të votojnë për udhëheqësit e tyre. Në një demokraci, ndjekja e drejtësisë, stabilitetit dhe lirisë do të thotë që të gjithë qytetarët e kualifikuar mund të marrin pjesë në mënyrë të barabartë dhe të plotë, gjë që ndihmon në ndërtimin e besimit në sistemin demokratik.¹²¹⁸

Deficitet e besimit në demokraci shpesh rrjedhin nga mungesa e integritetit elektoral, i njohur gjithashtu si integriteti zgjedhor. Termi “integritet zgjedhor” i referohet drejtësisë dhe transparencës së zgjedhjeve, si dhe respektimit të rregullave dhe normave.

Forcat e jashtme mund të jenë fajtores për kompromentimin e integritetit zgjedhor, por problemi i besimit ndonjëherë qëndron brenda vetë procesit zgjedhor. Sipas një studimi të vitit 2020 në Quality & Quantity, qytetarët që votuan për një kandidat humbës kishin më pak gjasa të besonin se një rezultat zgjedhesh ishte i drejtë, duke ulur besimin politik.¹²¹⁹

Ky udhëzues diskuton rëndësinë e integritetit zgjedhor, sfidat me të cilat përballet mbajtja e tij, qëllimet për t'u përpjekur dhe burimet në dispozicion për të adresuar çështjet e përbashkëta.¹²²⁰

Çfarë është integriteti zgjedhor?

¹²¹⁵ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹²¹⁶ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹²¹⁷ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹²¹⁸ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹²¹⁹ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹²²⁰ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

Integriteti zgjedhor shërben si pikë referimi për normat dhe standardet demokratike, të cilat mund të ndryshojnë sipas juridiksionit. Shoqëritë demokratike funksionojnë ashtu siç duhet kur i përmbahen themeleve të integritetit zgjedhor, duke përfshirë sa vijon:¹²²¹

Drejtësia. Demokracia dhe drejtësia shkojnë dorë për dorë. Çdo qytetar duhet të ketë të njëjtat të drejta si çdo tjetër për të përcaktuar se kush i qeveris.

Gjithëpërfshirje. Gjithëpërfshirja në demokraci nënkupton heqjen e pengesave për pjesëmarrjen në zgjedhje, në mënyrë që çdo individ me të drejtë të mund të votojë.

Transparenca. Transparenca zgjedhore ndihmon në nxjerrjen në dritë të korrupsionit dhe avantazheve të padrejta. Kjo mbrojtje është e nevojshme për të parandaluar aktivitetet që mund të gërryejnë besimin në demokraci.

Arritja e integritetit zgjedhor përfshin promovimin e shkrim-leximit të votuesve, sigurimin e pjesëmarrjes maksimale, zbutjen e dhunës zgjedhore dhe ndërtimin e besimit në rezultatet e zgjedhjeve.

Rritja e aksesueshmërisë është çelësi për promovimin e integritetit të zgjedhjeve. Kjo përfshin mbrojtjen e infrastrukturës kritike, zbatimin e reformave që përmirësojnë proceset e votimit për të gjithë dhe sigurimin e aksesit të drejtë në kutinë e votimit.¹²²²

Integriteti zgjedhor në demokracinë moderne

Kuptimi i integritetit elektoral kërkon një vështrim në të kaluarën e demokracisë, e cila ofron një vështrim në të ardhmen e saj. Fjala "demokraci" vjen nga greqishtja demokratia. Ndërsa themelimi i demokracisë shpesh i atribuohet shoqërive të lashta greke, praktika dhe ideat e demokracisë ekzistojnë shumë më herët, në disa raste për të kundërshtuar sundimin autokratik. Për shembull, format kolektive të qeverisjes në Mesopotaminë e lashtë përfshinin këshilla dhe asamble që ndihmuan në vendosjen e disa kufizimeve ndaj sundimtarëve autokratikë.

Ndërsa institucionet e lidhura me demokracinë moderne lindën në Evropë, ishte në Amerikën e Veriut ku demokracia si formë e qeverisjes mori rrënjë dhe lulëzoi, me Shtetet e Bashkuara që ishin pjesa qendrore e eksperimentit në fund të shekullit të 18-të.¹²²³

Megjithatë, sot, integriteti zgjedhor në Shtetet e Bashkuara mbetet prapa demokracive të tjera liberale: Projekti i Integritetit Zgjedhor e rendit atë në vendin e 15-të nga 29. Raporti i tij thekson gjithashtu sa vijon:¹²²⁴

Kanadaja renditet më lart se Shtetet e Bashkuara në Amerikën e Veriut.

Cilësia zgjedhore renditet më e larta në Finlandë, Suedi dhe Danimarkë.

Demokracitë jashtë Evropës me integritet të lartë zgjedhor përfshijnë Cape Verde, Tajvan dhe Zelandën e Re.

Në Shtetet e Bashkuara, ngjarjet e 6 janarit 2021, kur protestuesit shpërthyen ndërtesën e Kapitolit të SHBA në një përpjekje për të përmbysur zgjedhjet presidenciale, treguan se sa delikate mund të jetë ekuilibri i pushtetit në një demokraci. Megjithatë, gjatë historisë, demokracia ka treguar se është një kundërvënie efektive ndaj autokracisë dhe autoritarizmit.

Standardet dhe Objektivat e Integritetit Zgjedhor

Agjencitë qeveritare; subjektet e sektorit privat; ekspertët të zgjedhjeve, siç janë analistët e politikave; dhe bashkëpunëtorët individualë, duke përfshirë qytetarët që dalin

¹²²¹ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²² Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²³ <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²⁴ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

vullnetarë në qendrat e votimit, mbështeten në kornizat e vendosura zgjedhore për të ndihmuar në sigurimin e zbatimit të ligjeve dhe mbrojtjen e të drejtave të qytetarëve në proceset zgjedhore.¹²²⁵

Titulli 52 i Kodit të Shteteve të Bashkuara fokusohet në ligjet e votimit dhe zgjedhjeve dhe ndahet në tre seksione kryesore:

Nëntitulli I: E drejta e votës

Nëntitulli II: Ndihma e Votimit dhe Administrimi Zgjedhor

Nëntitulli III: Financat Federale të Fushatës

Nëntitujt I dhe II vendosin procese zgjedhore ligjore për ditën e zgjedhjeve dhe ofrojnë një kornizë për standardet dhe qëllimet e integritetit zgjedhor. Ndërsa çdo juridiksion duhet t'u përmbahet ligjeve federale të zgjedhjeve - dhe standardet dhe qëllimet mund të jenë të përbashkëta në shtete dhe lokalitete të ndryshme - çdo juridiksion mund të ndjekë korniza të ndryshme ligjore dhe procedurale. Për shembull, ligjet e votimit mund të ndryshojnë sipas shtetit kur bëhet fjalë për regjistrimin e votuesve dhe hedhjen e votave.¹²²⁶

Ndërsa institucionet e lidhura me demokracinë moderne lindën në Evropë, ishte në Amerikën e Veriut ku demokracia si formë e qeverisjes mori rrënjë dhe lulëzoi, me Shtetet e Bashkuara që ishin pjesa qendrore e eksperimentit në fund të shekullit të 18-të.¹²²⁷

Megjithatë, sot, integriteti zgjedhor në Shtetet e Bashkuara mbetet prapa demokracive të tjera liberale: Projekti i Integritetit Zgjedhor e rendit atë në vendin e 15-të nga 29. Raporti i tij thekson gjithashtu sa vijon:¹²²⁸

Kanadaja renditet më lart se Shtetet e Bashkuara në Amerikën e Veriut.

Cilësia zgjedhore renditet më e larta në Finlandë, Suedi dhe Danimarkë.

Demokracitë jashtë Evropës me integritet të lartë zgjedhor përfshijnë Cape Verde, Tajvan dhe Zelandën e Re.

Në Shtetet e Bashkuara, ngjarjet e 6 janarit 2021, kur protestuesit shpërthyen ndërtesën e Kapitolit të SHBA në një përpjekje për të përmbysur zgjedhjet presidenciale, treguan se sa delikate mund të jetë ekuilibri i pushtetit në një demokraci. Megjithatë, gjatë historisë, demokracia ka treguar se është një kundërvënie efektive ndaj autokracisë dhe autoritarizmit.¹²²⁹

Standardet dhe Objektivat e Integritetit Zgjedhor

Agjencitë qeveritare; subjektet e sektorit privat; ekspertë të zgjedhjeve, siç janë analistët e politikave; dhe bashkëpunëtorët individualë, duke përfshirë qytetarët që dalin vullnetarë në qendrat e votimit, mbështeten në kornizat e vendosura zgjedhore për të ndihmuar në sigurimin e zbatimit të ligjeve dhe mbrojtjen e të drejtave të qytetarëve në proceset zgjedhore.

Titulli 52 i Kodit të Shteteve të Bashkuara fokusohet në ligjet e votimit dhe zgjedhjeve dhe ndahet në tre seksione kryesore:

Nëntitulli I: E drejta e votës

Nëntitulli II: Ndihma e Votimit dhe Administrimi Zgjedhor

Nëntitulli III: Financat Federale të Fushatës

¹²²⁵ <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²⁶ *Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy* <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²⁷ <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²⁸ *Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy* <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²²⁹ *Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy* <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

Nëntitujt I dhe II vendosin procese zgjedhore ligjore për ditën e zgjedhjeve dhe ofrojnë një kornizë për standardet dhe qëllimet e integritetit zgjedhor. Ndërsa çdo juridiksion duhet t'u përmbahet ligjeve federale të zgjedhjeve - dhe standardet dhe qëllimet mund të jenë të përbashkëta në shtete dhe lokalitete të ndryshme - çdo juridiksion mund të ndjekë kornizën të ndryshme ligjore dhe procedurale. Për shembull, ligjet e votimit mund të ndryshojnë sipas shtetit kur bëhet fjalë për regjistrimin e votuesve dhe hedhjen e votave.¹²³⁰

14.4 Roli i Parlamentit Evropian në zgjedhje

Roli: Organ i zgjedhur drejtpërdrejt i BE-së me përgjegjësi legislative, mbikëqyrëse dhe buxhetore

Anëtarët: 720 eurodeputetë (Anëtarë të Parlamentit Evropian)¹²³¹

Presidente: Roberta Metsola

Themeluar në: 1952 si Asamble e Përbashkët e Komunitetit Evropian të Qymyrit dhe Çelikut, 1962 si Parlament Evropian, zgjedhjet e para direkte në 1979

Vendndodhja: Strasburg (Francë), Bruksel (Belgjikë), Luksemburg

Parlamenti Evropian është organi ligjvënës i BE-së. Ai zgjidhet drejtpërdrejt nga votuesit e BE-së çdo 5 vjet.

Zgjedhjet e fundit evropiane u zhvilluan më 6-9 qershor 2024.

Çfarë bën Parlamenti?

Parlamenti ka 3 role kryesore:

Legjislativ

Miratimi i ligjeve të BE-së, së bashku me Këshillin e BE-së, bazuar në propozimet e Komisionit Evropian

Vendosja për marrëveshjet ndërkombëtare

Vendosja për zgjerimet

Rishikimi i programit të punës së Komisionit dhe kërkesa ndaj tij për të propozuar legjislacionin Mbikëqyrës

Shqyrtimi demokratik i të gjitha institucioneve të BE-së

Zgjedhja e Presidentit të Komisionit dhe miratimi i Komisionit si organ. Mundësia e votimit të një mocioni mosbesimi, duke e detyruar Komisionin të japë dorëheqjen.

Dhënia e shkarkimit, d.m.th. miratimi i mënyrës se si janë shpenzuar buxhetet e BE-së.

Shqyrtimi i peticioneve të qytetarëve dhe ngritja e hetimeve.¹²³²

Diskutimi i politikës monetare me Bankën Qendrore Evropiane.

Pyetja e Komisionit dhe Këshillit.

Vëzhgimi i zgjedhjeve.

Buxheti.¹²³³

Vendosja e buxhetit të BE-së, së bashku me Këshillin.

Miratimi i buxhetit afatgjatë të BE-së, "Korniza Financiare Shumëvjeçare".

¹²³⁰ Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>

¹²³¹ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament_en

¹²³² <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament>

¹²³³ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament_en

Përbërja.¹²³⁴

Numri i eurodeputetëve për secilin vend është afërsisht proporcional me popullsinë e tij, por kjo bëhet me anë të proporcionalitetit degresiv: asnjë vend nuk mund të ketë më pak se 6 ose më shumë se 96 eurodeputetë dhe numri i përgjithshëm nuk mund të kalojë 750 (plus Presidentin). Eurodeputetët grupohen sipas përkatësisë politike, jo sipas kombësisë.

Presidentja drejton seancat plenare në Parlamentin Evropian.

Presidenti përfaqëson Parlamentin në institucionet e tjera të BE-së dhe në botën e jashtme dhe jep miratimin përfundimtar për buxhetin e BE-së.

Si funksionon Parlamenti?

Puna e Parlamentit përfshin dy faza kryesore:

Komisionet - për të përgatitur legjislacionin. Parlamenti numëron 20 komisione dhe tre nënkomisione, secili që merret me një fushë të caktuar politikash. Komisionet shqyrtojnë propozimet për legjislacion, dhe eurodeputetët dhe grupet politike mund të paraqesin amendamente ose të propozojnë refuzimin e një projektligji. Këto çështje debatohen gjithashtu brenda grupeve politike.

Seancat plenare - për të miratuar legjislacionin.

Kjo është koha kur të gjithë eurodeputetët mbledhen në sallë për të dhënë një votë përfundimtare mbi legjislacionin e propozuar dhe amendamentet e propozuara. Normalisht mbahen në Strasburg për katër ditë në muaj, por ndonjëherë ka seanca shtesë në Bruksel.

Parlamenti dhe ju

Nëse doni t'i kërkonit Parlamentit të veprojë për një çështje të caktuar, mund ta paraqisni atë me peticion (ose me postë ose në internet¹²³⁵).

Peticionet mund të mbulojnë çdo temë që bie nën juridiksionin e BE-së.

Për të paraqitur një peticion, duhet të jeni shtetas i një shteti anëtar të BE-së ose të jeni banor i BE-së. Kompanitë ose organizatat e tjera duhet të jenë të vendosura këtu.

Mënyra të tjera për të kontaktuar me Parlamentin përfshijnë kontaktimin e eurodeputetit tuaj lokal ose Zyrën e Informacionit të Parlamentit Evropian në vendin tuaj.¹²³⁶

Parimet, vendet, historia e BE

Parimet dhe vlerat¹²³⁷

Parimet dhe vlerat e përbashkëta që qëndrojnë në themel të jetës në BE: liria, demokracia, barazia dhe sundimi i ligjit, promovimi i paqes dhe stabilitetit.

Fakte dhe shifra mbi Bashkimin Evropian

Zbuloni se sa Shtete Anëtare të BE-së ka, sa e madhe është ekonomia e BE-së, si jetojnë njerëzit në BE dhe fakte të tjera të dobishme rreth BE-së.

Arritjet

¹²³⁴ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament_en

¹²³⁵ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament_en

¹²³⁶ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament_en

¹²³⁷ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history_en

Zbuloni se çfarë bën BE-ja për qytetarët, si mbrojnë të drejtat, promovon prosperitetin dhe përpiqet ta bëjë botën një vend më të sigurt.¹²³⁸

Vendet e BE-së

Mësoni më shumë rreth vendeve të BE-së, qeverisë dhe ekonomisë së tyre, rolin të tyre në BE, përdorimit të euros, anëtarësimit në zonën Shengen ose vendndodhjes në hartë.

Zgjerimi i BE-së

Zgjerimi ndodh kur vendet e reja i bashkohen Bashkimit Evropian. Kjo ka ndodhur disa herë në historinë e BE-së, çdo herë duke transformuar si BE-në ashtu edhe vendet që i bashkohen.

Historia e BE-së

Ngjarjet kryesore në historinë e BE-së, si është zhvilluar BE-ja gjatë dekadave, burrat dhe gratë që kanë luajtur një rol kyç në BE. Simbolet

Simbolet që përcjellin BE-në dhe vlerat e saj: flamuri, himni dhe motoja e BE-së, Dita e Evropës.

Gjuhët²⁴ gjuhëve zyrtare të BE-së, shumëgjuhësisë dhe përdorimit të gjuhëve nga institucionet e BE-së.¹²³⁹

Palët e interesuara zgjedhore ofrojnë zgjedhje që janë gjithëpërfshirëse dhe prodhojnë rezultate të besueshme.

Zgjedhjet demokratike - duke i dhënë jetë të drejtave për të votuar lirisht dhe në mënyrë të sigurt, për të kandiduar për poste dhe për t'u dëgjuar të gjithë zërat - nuk kanë qenë kurrë më të rëndësishme. IFES ndihmon organet e menaxhimit të zgjedhjeve (EMB) dhe palët e tjera të interesuara zgjedhore për të përmbushur mandatet e tyre përballë një konstelacioni kërcënimesh, duke:¹²⁴⁰

Mbështetur sisteme dhe procese zgjedhore të besueshme, gjithëpërfshirëse dhe në pronësi lokale, duke përfshirë kornizat ligjore dhe mekanizmat e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve;

Institucionalizuar kapacitetin e menaxhimit të zgjedhjeve dhe lidhshirësinë efektive dhe të pavarur në nivel kombëtar dhe nënkombëtar;

Mundësuar planifikimin dhe komunikimin efektive të krizave dhe duke rritur gatishmërinë për të mbajtur zgjedhje përballë sulmeve në rritje ndaj autonomisë së EMB-ve, dhunës në rritje dhe zhvendosjes dhe përçarjes së shkaktuar nga klima; dhe Maksimizuar përfitimet e teknologjive zgjedhore, të dhënave të hapura dhe Inteligjencës Artificiale (IA) për të ndërtuar rezistencë dixhitale, për të zbutur kërcënimet dhe për të përmirësuar ofrimin e zgjedhjeve.¹²⁴¹

Institucionet qeverisëse janë efektive, transparente dhe të përgjegjshme ndaj publikut.¹²⁴²

Institucionet e besueshme që përforcojnë llogaridhënien, mundësojnë qeverisje të përgjegjshme dhe ofrojnë drejtësi të përqendruar te njerëzit janë thelbësore për të

¹²³⁸ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-parliament_en

¹²³⁹ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history_en

¹²⁴⁰ IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴¹ IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴² IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

mbrojtur demokracitë nga kërcënimet e tyre më të mëdha. IFES promovon qeverisjen e mirë dhe sundimin e ligjit duke:

Kultivuar partneritete me agjencitë kundër korrupsionit, organet mbikëqyrëse të financave politike dhe institucione të tjera për të ndërtuar sisteme lokale efektive, për të mbajtur zyrtarët publikë dhe aktorët e tjerë politikë përgjegjës dhe për të adresuar flukset e paligjshme financiare dhe ndërhyrjet e huaja keqdashëse;¹²⁴³

Bashkëpunuar me shoqërinë civile dhe median për të ndryshuar normat dhe stimujt që përjetësojnë korrupsionin publik, për të sjellë dritë në financat politike dhe për të luftuar abuzimin e burimeve shtetërore;

Për të forcuar pavarësinë dhe kapacitetin e gjyqësorit ndërsa ata i përgjigjen kërcënimeve në zhvillim ndaj procesit zgjedhor; dhe për të nxitur sisteme dhe procese të qeverisjes vendore që janë gjithëpërfshirëse dhe konsultative dhe që ofrojnë shërbime për komunitetet e tyre.¹²⁴⁴

Teknologjia, të dhënat, inteligjenca artificiale dhe interneti i shërbejnë pozitivisht zgjedhjeve dhe demokracive.

Demokracitë duhet të shfrytëzojnë mundësitë e paraqitura nga teknologjitë në zhvillim, duke përfshirë inteligjencën artificiale dhe mjetet e privatësisë së gjeneratës së ardhshme, dhe të kuptojnë aftësitë dhe rreziqet e tyre. IFES mbështet komunitetin e demokracisë për të shfrytëzuar teknologjinë, të dhënat dhe internetin për të mirën dhe për të zbutur kërcënimet e tyre më serioze ndaj demokracive¹²⁴⁵, duke:

Zhvilluar me kujdes analizat e të dhënave, inteligjencën artificiale dhe teknologji të tjera për të mbështetur zgjedhjet dhe proceset politike¹²⁴⁶.

Ofruar aktorëve zgjedhorë me rrezik të lartë burime dhe mbështetje për të përmirësuar sigurinë e tyre online përballë kërcënimeve dixhitale të përhapura;

Promovuar pjesëmarrjen qytetare të hapur, të sigurt dhe gjithëpërfshirëse, duke mbrojtur të drejtat dixhitale dhe lirinë e internetit, dhe duke luftuar mbikëqyrjen masive, përmes hulumtimeve të përparura, partneriteteve ndërsektoriale dhe programimit shumë të lokalizuar;

Siguruar qasje në informacion me cilësi të lartë dhe duke luftuar fjalimin e dëmshëm online që pengon diskursin politik dhe i bën proceset politike të pasigurta, veçanërisht për zyrtarët zgjedhorë, gratë dhe komunitetet e marginalizuara;

Formuar lidhje midis zyrtarëve zgjedhorë, kompanive të teknologjisë dhe politikëbërësve për të përmirësuar veprimin e koordinuar rreth ndërhyrjeve të huaja keqdashëse dhe rreziqeve dhe përfitimeve të teknologjive në zhvillim.¹²⁴⁷

OHCHR dhe pjesëmarrja e barabartë në çështjet politike dhe publike Forumi për të Drejtat e Njeriut, Demokracinë dhe Sundimin e Ligjit Demokracia është një nga vlerat themelore universale të Kombeve të Bashkuara¹²⁴⁸. Karta e OKB-së është shpallur në

¹²⁴³ IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴⁴ IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴⁵ IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴⁶ IFES 2025-2029 Strategic Plan

<https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴⁷ <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>

¹²⁴⁸ REUTERS Afolabi Sotunde <https://www.ohchr.org/en/topic/democracy-right-participate-and-electoral-process>

emër të popujve të Kombeve të Bashkuara dhe Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut thekson se vullneti i popullit është baza e autoritetit të qeverisë. Respekti për të drejtat e njeriut dhe liritë themelore dhe parimi i mbajtjes së zgjedhjeve periodike dhe të drejta janë elementë thelbësorë të demokracisë.¹²⁴⁹

Pjesëmarrja politike dhe publike është thelbësore për qeverisjen demokratike, sundimin e ligjit, përfshirjen sociale dhe zhvillimin ekonomik, si dhe avancimin e të gjitha të drejtave të njeriut. Të drejtat e pjesëmarrjes janë të rëndësishme në fuqizimin e individëve dhe grupeve, gjë që është thelbësore për të eliminuar marginalizimin dhe diskriminimin. Këto të drejta janë gjithashtu të lidhura në mënyrë të pandashme me të drejta të tjera të njeriut, siç janë të drejtat për tubim dhe shoqërim paqësor, liria e mendimit dhe shprehjes dhe të drejtat për arsim dhe për informacion.

Organizata e të Drejtave të Njeriut e OKB-së punon për të lehtësuar diskutimin mbi demokracinë dhe të drejtat e njeriut. Ne ndihmojmë në zhvillimin e strategjive operative që udhëzojnë dhe mbështesin institucionet demokratike. Ne bashkëpunojmë me qeveritë kombëtare dhe aktorë të tjerë për të rindërtuar besimin e publikut dhe për të forcuar ose rivendosur paqen dhe sundimin e ligjit në vendet pas konfliktit dhe demokracitë në tranzicion.

Ne gjithashtu organizojmë Forumin për të Drejtat e Njeriut, Demokracinë dhe Sundimin e Ligjit, i cili zhvillohet çdo dy vjet. Përveç kësaj, ne ofrojmë këshilla ligjore dhe ekspertize për çështje të tilla si respektimi i të drejtave të njeriut në kontekstin e zgjedhjeve dhe proceseve kushtetuese, hartimin e legjislacionit dhe aktivitetet e trajnimit.

Me kërkesë të Këshillit të të Drejtave të Njeriut të OKB-së, ne kemi përpunuar dhe tani mbështesim zbatimin e udhëzimeve për pjesëmarrjen që u lëshuan në vitin 2018. Këto udhëzime përshkruajnë parimet themelore të së drejtës për të marrë pjesë në çështjet publike. Ato përfshijnë rekomandime praktike që mbulojnë pjesëmarrjen në kontekste zgjedhore dhe jo-zgjedhore, në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.¹²⁵⁰

Rreth zgjedhjeve dhe të drejtave të njeriut

E drejta për të marrë pjesë në kryerjen e punëve publike, duke përfshirë të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje, është në thelb të qeverive demokratike të bazuara në vullnetin e popullit. Zgjedhjet e vërteta janë një komponent i domosdoshëm dhe themelor i një mjedisi që mbrohet dhe promovon të drejtat e njeriut.¹²⁵¹

E drejta për të votuar dhe për t'u zgjedhur në zgjedhje të vërteta, periodike, është e lidhur në mënyrë të pandashme me një numër të drejtash të tjera të njeriut, gëzimi i të cilave është thelbësor për një proces zgjedhor kuptimplotë. Këto të drejta paraprake përfshijnë:

të drejtën për liri nga diskriminimi;

të drejtën për lirinë e mendimit dhe shprehjes;

të drejtën për lirinë e shoqërimit dhe të tubimit paqësor; dhe të drejtën për lirinë e lëvizjes.

Puna jonë mbi zgjedhjet dhe të drejtat e njeriut Ne punojmë për të siguruar që zgjedhjet të përmbushin standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe që ato të mbahen në një mjedis në të cilin të gjithë mund të ushtrojnë të drejtat e tyre themelore.

¹²⁴⁹ REUTERS Afolabi Sotunde <https://www.ohchr.org/en/topic/democracy-right-participate-and-electoral-process>

¹²⁵⁰ REUTERS Afolabi Sotunde <https://www.ohchr.org/en/topic/democracy-right-participate-and-electoral-process>

¹²⁵¹ <https://www.ohchr.org/en/elections>

Ne e bëjmë këtë duke përdorur një gamë metodash nga selia dhe vendet tona në terren, duke përfshirë avokimin, ofrimin e asistencës teknike, monitorimin e të drejtave të njeriut në kontekstin zgjedhor dhe raportimin publik ose konfidencial.

Ne gjithashtu mbështesim mekanizma të tjerë në kërkimin dhe raportimin e tyre, për shembull raportin e Raportuesit Special për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtës së lirisë së mendimit dhe shprehjes mbi lirinë e shprehjes në proceset zgjedhore (A/HRC/26/30) dhe raportin e Raportuesit Special për të drejtat e lirisë së tubimit paqësor dhe të shoqërimit mbi lirinë e tubimit dhe shoqërimit në kontekstin e zgjedhjeve (A/68/299).¹²⁵²

Raporti publik i OHCHR-së mbi çështjet e të drejtave të njeriut në kontekstin e Zgjedhjeve të Përgjithshme dhe balotazhit presidencial në Liberi, 10 tetor dhe 14 nëntor 2023

A/HRC/55/61: Situata e të drejtave të njeriut në Bjellorusi në prag të zgjedhjeve presidenciale të vitit 2020 dhe pas tyre - Raporti i Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut ¹²⁵³

A/HRC/52/68: Bjellorusia në prag të zgjedhjeve presidenciale të vitit 2020 dhe pas tyre - Raporti i Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut

Në raportin e tanishëm, të paraqitur në përputhje me rezolutën 49/26 të Këshillit të të Drejtave të Njeriut, Komisioneri i Lartë përcakton gjetjet e shqyrtimit të situatës së të drejtave të njeriut në Bjellorusi që nga maji 2020 dhe u jep rekomandime palëve të interesuara përkatëse.

A/HRC/46/4: Situata e të drejtave të njeriut në Bjellorusi në kontekstin e zgjedhjeve presidenciale të vitit 2020 Raporti i Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut¹²⁵⁴

Ndikimi i Zgjedhjeve në Shëndetin Publik në Afrikë

Shëndeti Publik në Afrikë ka bërë një rrugë të gjatë për të luftuar kundër disa kërcënimeve dhe shumica e vendeve në kontinent ende nuk kanë arritur Mbulim Universal Shëndetësor ¹²⁵⁵ [5]. Megjithatë, mënyra se si zhvillohen zgjedhjet mund të ndikojë ndjeshëm në shëndetin publik [6]. Zgjedhjet, të karakterizuara nga tubime masive, tensione të larta dhe lëvizshmëri të shtuar, mund të krijojnë kushte të favorshme për përhapjen e sëmundjeve infektive [7]. Përveç kësaj, proceset zgjedhore mund të prishin shërbimet thelbësore shëndetësore, dhe paqëndrueshmëria politike që rrjedh nga zgjedhjet mund të përkeqësojë dobësitë ekzistuese shëndetësore [1]. Të kuptuarit e marrëdhënies midis Zgjedhjeve dhe Shëndetit Publik nxjerr në pah ndikimin e qartë që Zgjedhjet mund të kenë në rezultatet shëndetësore. ¹²⁵⁶

Transmetimi i Sëmundjeve Infektive: Zgjedhjet paraqesin një mjedis unik për transmetimin e sëmundjeve infektive. Grumbullimet e mëdha, fushatat dhe aktivitetet e ditës së votimit mund të lehtësojnë transmetimin e sëmundjeve infektive dhe të çojnë në

¹²⁵² <https://www.ohchr.org/en/elections>

¹²⁵³ <https://www.ohchr.org/en/elections>

¹²⁵⁴ <https://www.ohchr.org/en/elections>

¹²⁵⁵ *The Nexus Between Elections and Public Health*

Dr. Bruna Djeunang Dongho, Dr Odette KIBU, Solange Dabou and Ronald Gobina September 9,

20<https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/>

The Nexus Between Elections and Public Health By Dr. Bruna Djeunang Dongho, Dr Odette KIBU, Solange

Dabou and Ronald Gobina September 9, 20<https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/>

¹²⁵⁶ <https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/>

shpërthime sëmundjesh. Afërsia e ngushtë e njerëzve me kontakt të shtuar njerëzor, shpesh në hapësira të ajrosura dobët dhe kanalizime të pamjaftueshme në qendrat e votimit, krijon kushte ideale për përhapjen e shpejtë të patogjenëve [7]. Kjo mund të çojë në rritje të sëmundshmërisë dhe vdekshmërisë. Përkeqësimi i pabarazive shëndetësore: Aktivitetet e derivuara nga zgjedhjet, të tilla si investimet në infrastrukturën dhe pajisjet shëndetësore, mund të devijojnë burimet dhe personelin, duke rritur më pas pabarazitë në ofrimin e shërbimeve thelbësore shëndetësore. Kjo mund të çojë në rënie të mbulimit të imunizimit dhe shërbimeve të tjera shëndetësore parandaluese, përkeqësim të sfidave të shëndetit të nënës dhe fëmijës dhe vonesa në menaxhimin e sëmundjeve kronike [3, 8]. Një studim i kryer në 14 vende afrikane tregon se, 40% deri në 48% e ndihmës së marrë nga Kina kishte më shumë gjasa të ndahej nga Qeveria, në zonat me përqendrimin më të lartë të mbështetësve të tyre votues [9]. Kështu, krijohen më shumë mundësi për personelin e kujdesit shëndetësor në zonat e financuara dhe rajonet në disavantazh me më pak ose aspak fonde.¹²⁵⁷

Paqëndrueshmëria Politike dhe Shëndeti: Kontestet zgjedhore dhe dhuna mund të rezultojnë në lëndime fizike, vdekje dhe trauma psikologjike, të prishin sistemet e kujdesit shëndetësor, të zhvendosin popullatat dhe të krijojnë kushte pasigurie që ndikojnë negativisht në shëndetin mendor dhe mirëqenien e përgjithshme [10].

Ndikime Indirekte

Përtej ndikimit të menjëhershëm të zgjedhjeve në shëndetin publik, politikat dhe vendimet e zbatuara nga zyrtarët e zgjedhur kanë pasoja afatgjata.

Faktorët socioekonomikë: Paqëndrueshmëria ekonomike, zhvendosja dhe pasiguria ushqimore që vijnë si pasojë e zgjedhjeve mund të ndikojnë negativisht në shëndetin publik [1]. Në të vërtetë, konfliktet që rrjedhin nga paqëndrueshmëria politike në Afrikën Sub-Sahariane në vitet 2000 çuan në një rritje prej 12% të vdekshmërisë foshnjore dhe një rënie prej më shumë se dy vjetësh të jetëgjatësisë në rajonet e prekura [11].

Qeverisja dhe Politika: Rezultatet e zgjedhjeve mund të ndikojnë në politikat dhe ndarjen e burimeve, siç janë vendimet për aksesin në ujë të pastër, rregulloret mjedisore dhe përcaktuesit e tjerë të shëndetit [12]. Kjo mund të çojë në një ndikim afatgjatë në sistemet shëndetësore dhe zhvillimin njerëzor. Përveç kësaj, aftësia e qeverive për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive krizave të shëndetit publik formësohet nga forca e infrastrukturës së tyre të shëndetit publik, e cila shpesh ndikohet nga prioritetet politike [1, 10].

Kohezioni social: Tensionet e lidhura me zgjedhjet mund të gërryejnë kohezionin social dhe besimin në institucionet shëndetësore [13]. Një studim i kryer mbi zgjedhjet presidenciale të SHBA-së në vitin 2020 në mes të pandemisë COVID-19 zbuloi se sjelljet e shëndetit publik janë të lidhura me identitetet politike, duke reflektuar kështu ndarjet shoqërore [14].

Krizat e Shëndetit Publik dhe Proceset Zgjedhore¹²⁵⁸

Krizat e shëndetit publik mund të prishin ndjeshëm proceset zgjedhore, duke ndikuar në pjesëmarrjen e votuesve, strategjitë e fushatës dhe rezultatet e përgjithshme të zgjedhjeve.

¹²⁵⁷ <https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/>

¹²⁵⁸ *The Nexus Between Elections and Public Health*

By Dr. Bruna Djeunang Dongho, Dr Odette KIBU, Solange Dabou and Ronald Gobina September 9, 20https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/

Studimi i rastit: COVID-19 dhe Zgjedhjet¹²⁵⁹

Pandemia COVID-19 nxori në pah ndërveprimin kritik midis zgjedhjeve dhe shëndetit publik. Zgjedhjet e mbajtura gjatë pandemisë kërkuar qasje inovative për të siguruar sigurinë e votuesve duke ruajtur parimet demokratike. Kjo përfshinte masa si votimi i hershëm, fletëvotimet me postë dhe protokollet e distancimit social në qendrat e votimit [15]. Për më tepër, midis shkurtit 2020 dhe gushtit 2021, 42% (106/251) e zgjedhjeve të planifikuara në të gjithë botën u shtynë për shkak të COVID-19. Zgjedhjet e shtyra kishin të bënin me më shumë se 42 vende dhe ishin si nënkombëtare ashtu edhe kombëtare. Deri në fund të periudhës së studimit, 28% (30/106) e zgjedhjeve të shtyra nuk ishin zhvilluar; ndër të cilat 37% (11/30) nuk kishin ende një datë të re [15].

Zbutja e Ndikimit të Zgjedhjeve dhe Ndërveprimit të Shëndetit Publik

Pas zhytjes në marrëdhënien komplekse midis zgjedhjeve dhe shëndetit publik, sugjerohet një qasje hap pas hapi për të kufizuar ndikimin negativ të proceseve zgjedhore në Shëndetin Publik si më poshtë:¹²⁶⁰

14.5 Elementet e Sistemeve Zgjedhore

Sistemet zgjedhore përkufizohen si "grupi i rregullave procedurale që rregullojnë shprehjen e votave të hedhura në një zgjedhje të caktuar dhe shndërrimin e tyre në mandate" (Komisioni i Venedikut 2013: 159).

Mund të dallohen dy kategori kryesore që përcaktojnë sistemet zgjedhore.¹²⁶¹

Kategoria e parë përcakton aspekte që kanë të bëjnë me organizimin dhe zhvillimin e zgjedhjeve, siç është lloji i të drejtës së votës (zgjedhje të drejtpërdrejta, të tërthorta, shumështrësore); parimi udhëheqës mbi të cilin bazohet vota (a zbatohet një sistem mazhoritar, proporcional apo i përzier?); struktura e fletëvotimit (a voton votuesi për një kandidat apo për një listë partie?

Marzhi i gjerë i vlerësimit nga shtetet (jurisprudenca e Gjykatës)

Faktet: çështja Saccomanno dhe të tjerë kundër Italisë kishte të bënte në veçanti me sistemin e listave të mbyllura.

Aplikantët u ankuan se nuk kishin qenë në gjendje të shprehnin preferencën e tyre për një kandidat në zgjedhjet parlamentare, pasi ligji italian nuk lejonte zgjedhjen e drejtpërdrejtë të përfaqësuesve nga votuesit (ai përcakton paraqitjen nga partitë politike të listave të kandidatëve "të mbyllura": rendi i kandidatëve të zgjedhur në një listë përcaktohet nga vetë partia dhe votuesit nuk mund të shprehin preferencën e tyre për ndonjë kandidat të veçantë).

Vendimi mbi pranueshmërinë: duke marrë parasysh "marginën e gjerë të vlerësimit që gëzojnë Shtetet në këtë drejtim dhe nevojën për të vlerësuar legjislacionin zgjedhor në tërësi në dritën e zhvillimeve politike dhe në bazë të kontekstit historik dhe politik të

¹²⁵⁹ *The Nexus Between Elections and Public Health*

By Dr. Bruna Djeunang Dongho, Dr Odette KIBU, Solange Dabou and Ronald Gobina September 9, 20https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/

¹²⁶⁰ *The Nexus Between Elections and Public Health*

By Dr. Bruna Djeunang Dongho, Dr Odette KIBU, Solange Dabou and Ronald Gobina September 9, 20https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/

¹²⁶¹ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871-8297-5 Council of Europe, November 2016 pg.2Burimi: Saccomanno dhe të tjerë kundër Italisë (13 Mars 2012).

vendit", Gjykata vendosi që sistemi i listave të mbyllura nuk kishte shkelur Nenin 3 të Protokollit Nr.¹²⁶²

1 (e drejta për zgjedhje të lira).

Zbatimi dhe praktikat e mira

A bën votuesi një zgjedhje të vetme apo po shpreh një sërë preferencash?); dhe ndarja e elektoratit midis zonave zgjedhore/distrikteve zgjedhore (sa votues jetojnë në një distrikt?).

Kategoria e dytë përfshin dispozita për përkthimin e votave të numëruara në vende të fituara nga një kandidat ose parti. Kjo përfshin formulën zgjedhore (çfarë formule matematikore përdoret për të llogaritur shpërndarjen dhe ndarjen e vendeve? Si përcaktohen pragjet? Si shpërndahen vendet midis zonave zgjedhore/midis listave të ndryshme/ brenda listave?).

c. Llojet e sistemeve zgjedhore

Sipas mënyrës se si në mënyrë proporcionale i përkthejnë votat e hedhura nga votuesit në vende të fituara nga partitë, sistemet zgjedhore shpesh ndahen në tre lloje kryesore (IDEA Ndërkombëtare 2014a: 70), megjithëse ekziston një numër praktikisht i pakufizuar metodash votimi brenda këtyre llojeve kryesore:

– sistemet mazhoritare zakonisht i japin përparësi përfaqësimit lokal nëpërmjet përdorimit të zonave të vogla zgjedhore me një anëtar (një vend për zonë zgjedhore). Për të fituar, një kandidat duhet të arrijë ose një shumicë të thjeshtë (shumica e votave të hedhura në favor të tij ose të saj) ose një shumicë absolute (më shumë se 50% e votave të hedhura) (Komisioni Evropian 2008: 31);¹²⁶³

– sistemet proporcionale zakonisht përdorin zona më të mëdha me shumë anëtarë (më shumë se një vend për zonë zgjedhore). Vendet shpërndahen në mënyrë proporcionale sipas formulave zgjedhore (ibid.) (metodat e pjesëtimit që mundësojnë ndarjen e vendeve në një operacion, p.sh. metoda D'Hondt ose metoda Saint-Laguë; metodat e pjesëtimit për ndarjen e vendeve në dy faza, p.sh. kuota Droop, kuota Hagenbach-Bischoff ose kuota Hare (faza e parë) dhe metoda e mbetjes më të madhe, metoda e listave më të forta ose metoda e mesatares më të lartë (faza e dytë për shpërndarjen e vendeve të mbetura));¹²⁶⁴

– sistemet e përziera ofrojnë edhe qasje të tjera, si dhe kombinime të ndryshme të modeleve mazhoritare dhe proporcionale (si zgjedhja e një pjese të legjislaturës me një model proporcional dhe një tjetër nga zonat lokale).

d. Korniza ligjore jo-diskriminuese

Korniza ligjore duhet të jetë jo-diskriminuese (Qendra Carter 2014: 60), që do të thotë se duhet të shmangë ndërhyrjen në parimin e votimit të barabartë dhe standardin e lartpërmendur të përfaqësimit universal. Kjo është më e rëndësishme në fushat e përcaktimit të kufijve, vendosjes së pragjeve dhe vendosjes së masave të posaçme.

Përcaktimi i kufijve

¹²⁶² *Burimi: Saccomanno dhe të tjerë kundër Italisë (13 Mars 2012).*
[http://hudoc.echr.coe.int/eng#{f"itemid":\["001-62855"\]}\]](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{f)

¹²⁶³ *USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex* <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871-8297-5 Council of Europe, November 2016 pg.24

¹²⁶⁴ *USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex* <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871-8297-5 Council of Europe, November 2016 pg.24

Përcaktimi i kufijve është i nevojshëm kur zgjedhjet mbahen në më shumë se një zonë zgjedhore (Komisioni i Venedikut 2002: Raporti Shpjegues, paragrafi 13). Ndërsa zonat zgjedhore me një anëtar duhet të jenë të së njëjtës madhësi për të garantuar peshën e barabartë të të gjitha votave, në zonat zgjedhore me shumë anëtarë numri i përfaqësuesve për zonë zgjedhore duhet të Duke përdorur standardet ndërkombëtare zgjedhore vendoset në përputhje me një kriter specifik ose një kombinim të disa kritereve siç është numri i banorëve në zonën zgjedhore, numri i shtetasve rezidentë (përfshirë të miturit), numri i zgjedhësve të regjistruar ose ndoshta numri i njerëzve që votojnë aktualisht.

Prandaj, vendet duhet të shpërndahen në një mënyrë të qartë dhe të balancuar midis zonave zgjedhore. Kjo duhet të zbatohet të paktën për zonat zgjedhore kombëtare.¹²⁶⁵

Nga standardet të detyrimit

Udhëzimet mbështeten vetëm në traktatet dhe rezolutat e OKB-së, dhe interpretimin autoritar të tyre, si dhe në jurisprudencën përkatëse të organeve përkatëse të traktateve.¹²⁶⁶

Ndërsa Udhëzimet njohin rëndësinë e detyrimeve rajonale dhe nën-rajonale mbi zgjedhjet, këto nuk përfshihen në Tabelat e Jurisprudencës në mënyrë që të ruajnë zbatimin e tyre pothuajse global dhe të krijojnë një emërues të përbashkët minimal për detyrimet që lidhen me zgjedhjet për të gjitha shtetet nënshkruese të traktateve të OKB-së Detyrimet Ndërkombëtare për Zgjedhjet dhe EMB-të e tyre. Udhëzimet njohin që vlerësimet e vëzhgimit zgjedhor mund të bazohen në instrumente dhe angazhime shtesë rajonale.

Megjithatë, duke u përqendruar në detyrimet e traktateve të OKB-së dhe jurisprudencën që rrjedh prej tyre, Udhëzimet synojnë të sqarojnë standardet universale për Shtetet Palë në traktatet e OKB-së, duke frymëzuar kështu besim global në qëndrueshmëri, objektivitet, paanësi, saktësi dhe profesionalizëm në vlerësimin e kornizave ligjore për zgjedhjet.

Përdoruesit e Udhëzimeve mund të përcaktojnë menjëherë nëse të metat e supozuara në kuadrin e tyre ligjor për zgjedhjet i nënshtrohen apo jo detyrimeve të traktateve të OKB-së, dhe nëse ato mund të kontestohen ligjërisht si të tilla.

Vlerësimi i kuadrin ligjor qëndron kështu mbi një bazë të fortë ligjore, duke shmangur atë që palët e interesuara kombëtare shpesh e perceptojnë si "standarde të huaja", ose më keq, "standarde të dyfishta". Promovimi i termit të shëndoshë ligjërisht "detyrim" mbi nocionin e paqartë të "standardeve" nxit pronësinë kombëtare të reformës zgjedhore duke ekspozuar marrëdhënien e saj me angazhimet e traktateve sovraane.³

IDEA Ndërkombëtare shpreson që Udhëzimet e saj në fund të fundit do të promovojnë pajtueshmërinë e kuadrin ligjor me detyrimet ndërkombëtare detyruese, pasi konventat e OKB-së mund të zbatohen në mënyrë objektive, duke eliminuar kështu paragjykimin e vlerësimit.

Udhëzimet përpiqen të depolitizojnë analizën e kuadrin duke ofruar një mjet vetëvlerësimi objektiv dhe globalisht të zbatueshëm për të gjithë palët e interesuara kombëtare të interesuara në vlerësimin e nivelit të pajtueshmërisë së shtetit të tyre me

¹²⁶⁵ USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871-8297-5 Council of Europe, November 2016 pg.24 Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.23-24

¹²⁶⁶ International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.23,24

detyrimet e tij sovrane. Udhëzimet, pra, nuk përmbajnë terminologji "standarde" ose "praktikë të mirë"; pyetjet formulohen vetëm mbi temat që shtetet anëtare të OKB-së i kanë formuluar me konsensus në të drejtën e traktateve dhe ua kanë besuar institucioneve të OKB-së për interpretim autoritar.¹²⁶⁷

¹²⁶⁷ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*

Kreu XV DIREKTIVAT DHE UDHEZIMET E OKB PER POLITIKAT ZGJEDHORE

15.1 Entet e OKB-së që Ofrojnë Ndihmë Zgjedhore

Ndihma zgjedhore e Kombeve të Bashkuara është një përpjekje në të gjithë sistemin, duke shfrytëzuar ekspertizën dhe kapacitetet plotësuese të shumë pjesëve të familjes së Kombeve të Bashkuara. Këto përfshijnë:¹²⁶⁸

Departamentin e Çështjeve Politike dhe të Ndërtimit të Paqes (DPPA)

Nënsekretari i Përgjithshëm për Çështjet Politike dhe të Ndërtimit të Paqes, kreu i DPPA-së, shërben si Pika Fokale e Kombeve të Bashkuara për çështjet e ndihmës zgjedhore dhe mbështetjet në këtë funksion nga Divizioni i Ndihmës Zgjedhore i DPPA-së. Të gjitha kërkesat për ndihmë zgjedhore të Kombeve të Bashkuara duhet t'i përcillen Nënsekretarit të Përgjithshëm për Çështjet Politike dhe të Ndërtimit të Paqes, roli i të cilit është kryesisht i dyfishtë: këshillimi i Sekretarit të Përgjithshëm për kërkesat nga Shtetet Anëtare; dhe sigurimi i qëndrueshmërisë në ofrimin e ndihmës zgjedhore të Kombeve të Bashkuara. Përveç rolit të saj të gjerë koordinues në ndihmën zgjedhore, DPPA mbikëqyr misionet e posaçme politike në terren që në shumë raste angazhohen në aktivitete të ndihmës zgjedhore si pjesë e mandateve të tyre për parandalimin e konflikteve ose ndërtimin e paqes.

Departamenti i Operacioneve të Paqes (DPO)

Në paqeruajtjen dhe shumë mjedise pas konfliktit, ndihma përgjithësisht ofrohet përmes komponentëve zgjedhorë të misioneve në terren nën kujdesin e Departamentit të Operacioneve të Paqes. Në këto raste, Divizioni i Ndihmës Zgjedhore punon ngushtë me DPO-në në planifikimin dhe menaxhimin e aspekteve të mbështetjes zgjedhore të operacioneve paqeruajtëse.

Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara (UNDP)

UNDP është organi kryesor zbatues i Organizatës për mbështetje të zhvillimit të institucioneve zgjedhore, kornizave ligjore dhe proceseve dhe mbështetje për zgjedhjet jashtë kontekstit paqeruajtës ose pas konfliktit.

Ai menaxhon rreth 40 deri në 50 projekte zgjedhore në vit. UNDP gjithashtu angazhohet me Shtetet Anëtare për zhvillimin afatgjatë të kapaciteteve, duke përfshirë forcimin e organeve të menaxhimit zgjedhor midis zgjedhjeve. Në nivel lokal në mjedise jo-misionare, Zyrat e UNDP-së në Vend luajnë një rol kyç në koordinimin e ndihmës zgjedhore. Përveç aktiviteteve të saj në terren, UNDP prodhon analiza dhe produkte të rëndësishme njohurish mbi çështjet që lidhen me zgjedhjet.¹²⁶⁹

Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut (OHCHR)

Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut ofron trajnime dhe këshilla mbi monitorimin e të drejtave të njeriut në kontekstin e zgjedhjeve, mbështet dhe organizon fushata për zgjedhje pa dhunë, angazhohet në avokimin për ligje dhe institucione zgjedhore në përputhje me të drejtat e njeriut, monitoron dhe raporton mbi shkeljet e të drejtave të njeriut gjatë proceseve zgjedhore.¹²⁷⁰

Vullnetarët e Kombeve të Bashkuara (UNV)

¹²⁶⁸ <https://dppa.un.org/en/elections>

¹²⁶⁹ <https://dppa.un.org/en/elections>

¹²⁷⁰ <https://dppa.un.org/en/elections>

Programi i UNV ofron mbështetje thelbësore thelbësore dhe operacionale për operacionet zgjedhore të Kombeve të Bashkuara, duke plotësuar stafin e operacioneve të tilla me profesionistë me përvojë, shpesh në numër të madh, dhe në afate të shkurtra kohore të vendosjes. Divizioni i Ndhmës Zgjedhore punon ngushtë me programin e UNV, në përzgjedhjen e personelit për postet vullnetare në misionet zgjedhore në terren. Personat e regjistruar në UNV janë të kualifikuar për një sërë pozicionesh vullnetare në projekte dhe operacione zgjedhore në terren.

Zyra e Kombeve të Bashkuara për Shërbime Projektesh (UNOPS)

UNOPS është një ofrues shërbimesh për sistemin e Kombeve të Bashkuara dhe Shtetet e tij Anëtare. UNOPS ka ofruar mbështetje operative, logjistike dhe të tjera për ndihmën zgjedhore në një numër vendesh dhe shpesh punon në bashkëpunim të ngushtë me UNDP-në në aktivitetet e ndihmës zgjedhore. Fleksibiliteti dhe reagimi i UNOPS janë asete të mëdha për sistemin e OKB-së në zbatimin e aktiviteteve të ndihmës zgjedhore.

Organizata Arsimore, Shkencore dhe Kulturore e Kombeve të Bashkuara (UNESCO)

UNESCO është agjencia e specializuar e Kombeve të Bashkuara e ngarkuar me promovimin dhe mbështetjen e lirisë së shprehjes, lirisë së shtypit dhe lirisë së informacionit. Mediat e lira dhe të pavarura, online si dhe offline, janë thelbësore për tranzicionin drejt demokracisë. Për këtë qëllim, UNESCO synon të forcojë kapacitetin e medias për të ofruar mbulim të drejtë dhe të balancuar të aktiviteteve zgjedhore. Përmes zyrave të saj në terren në të gjithë botën, UNESCO punon me gazetarë vendas dhe punonjës të medias, duke trajnuar dhe duke ndërtuar kapacitete për raportimin e zgjedhjeve.

Entiteti i Kombeve të Bashkuara për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave (UN-Women)

UN-Women është e mandataruar të ofrojë, nëpërmjet funksioneve të saj mbështetëse normative dhe aktiviteteve operative, udhëzime dhe mbështetje teknike për të gjitha Shtetet Anëtare, me kërkesën e tyre, mbi barazinë gjinore, fuqizimin dhe të drejtat e grave dhe integrimin gjinor. Ajo promovon barazinë gjinore dhe pjesëmarrjen e grave në proceset politike. UN-Women është gjithashtu e mandataruar të udhëheqë, koordinojë dhe promovojë llogaridhënien e sistemit të Kombeve të Bashkuara në punën e tij mbi barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave. Ajo ofron trajnime dhe këshilla për promovimin e barazisë gjinore dhe pjesëmarrjen e grave në proceset zgjedhore¹²⁷¹.

Organizata Ndërkombëtare për Migracionin (IOM)

IOM e cila iu bashkua OKB-së

15.2 Aktet e Organizatës së Kombeve të Bashkuara

Direktivat dhe Udhëzimet e OKB-së për Politikën Zgjedhore

Parimet dhe Llojet e Ndhmës Zgjedhore të OKB-së (Direktiva e Politikave FP/01/2012 e rishikuar, në fuqi më 3 Mars 2021)¹²⁷²

Vlerësimet e Nevojave Zgjedhore të Kombeve të Bashkuara (Udhëzuesi FP/02/2012

Mbështetja e OKB-së për Vëzhguesit Ndërkombëtarë të Zgjedhjeve (Direktiva e Politikave FP/03/2012 e rishikuar, në fuqi më 1 Shkurt 2024

Promovimi i të Drejtave Zgjedhore të Personave me Aftësi të Kufizuara përmes Ndhmës Zgjedhore të OKB-së (Udhëzuesi FP/04/2012

¹²⁷¹ <https://dppa.un.org/en/elections>

¹²⁷² <https://dppa.un.org/en/elections>

Ndihma Zgjedhore e OKB-së. Mbikëqyrja, Vëzhgimi, Panelet dhe Çertifikimi (FP/01/2013 Direktiva e Politikave e rishikuar, në fuqi më 1 Shkurt 2022

Mbështetja e OKB-së për hartimin dhe reformën e sistemit zgjedhor (FP/02/2013 Direktiva e Politikave

Promovimi i pjesëmarrjes zgjedhore dhe politike të grave përmes ndihmës zgjedhore të OKB-së (FP/03/2013 Direktiva e Politikave

Mbështetja e OKB-së për Hartimin ose Reformën e Organeve të Menaxhimit Zgjedhor (FP/01/2014 Direktiva e Politikave

Deklarata dhe Komentet Publike të OKB-së rreth Zgjedhjeve (FP/02/2014, Direktiva e Politikave, e rishikuar, në fuqi më 1 Shkurt 2025

Sjellja e personelit të OKB-së në dhe përreth vendeve zgjedhore (FP/01/2015 Direktiva e Politikave, e rishikuar, në fuqi më 1 Dhjetor 2024

Operacioni dhe Menaxhimi i Listës së Vetme Zgjedhore të Kombeve të Bashkuara (FP/01/2016 Direktiva e Politikave

Parandalimi dhe Zbutja e Dhunës së Lidhur me Zgjedhjet (Direktiva e Politikave FP/01/2016¹²⁷³

15.3 Rrjeti i Njohurive Zgjedhore ACE

Rrjeti i Njohurive Zgjedhore ACE ofron informacion të plotë mbi zgjedhjet, promovon rrjetëzimin midis profesionistëve të lidhur me zgjedhjet dhe ofron shërbime për zhvillimin e kapaciteteve.¹²⁷⁴

“Rrjeti i Njohurive Zgjedhore ACE u zhvillua në vitin 2006 nga tetë organizata partnere të cilat ofrojnë asistencë teknike të synuar në menaxhimin e zgjedhjeve; përkatësisht: Zgjedhjet e Kanadasë, Instituti Zgjedhor për Demokraci të Qëndrueshme në Afrikë (EISA), Instituti Kombëtar Zgjedhor i Meksikës (INE), Fondacioni Ndërkombëtar për Sistemet Zgjedhore (IFES), Instituti Ndërkombëtar për Demokraci dhe Ndihmë Zgjedhore (I-IDEA), Departamenti i Çështjeve Ekonomike dhe Sociale i Kombeve të Bashkuara (UNDESA), Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara (UNDP) dhe Divizioni i Ndihmës Zgjedhore i Kombeve të Bashkuara (EAD)”.¹²⁷⁵

ACE u ofron praktikuesve të zgjedhjeve shërbime online si një enciklopedi mbi zgjedhjet, të dhëna krahasuese mbi praktikatat zgjedhore në mbarë botën dhe një koleksion të gjerë materialesh zgjedhore nga e gjithë bota.

Rrjeti i Praktikuesve të ACE bashkon profesionistë dhe praktikues të zgjedhjeve nga vende të ndryshme me përvojë dhe specializim të larmishëm dhe plotësues në rrjetin e parë global të njohurive zgjedhore të krijuar ndonjëherë në fushën e zgjedhjeve. Rrjeti mbështetet gjithashtu nga 10 Qendra Rajonale të Burimeve Zgjedhore në të gjithë botën.

Objekti i Zhvillimit të Kapaciteteve ACE përqendrohet në njohuritë dhe ndarjen e përvojave zgjedhore; dhe promovon të nxënit nga kolegët dhe mbështetjen nga kolegët si parime kryesore për të ndërtuar aftësitë e menaxherëve të zgjedhjeve.

Projekti BRIDGE - Ndërtimi i Burimeve në Demokraci, Qeverisje dhe Zgjedhje

Që nga krijimi i tij në vitin 1999, Projekti BRIDGE është bërë kursi më gjithëpërfshirës i zhvillimit profesional në administrimin e zgjedhjeve. I lindur nga një partneritet midis Kombeve të Bashkuara (EAD dhe UNDP) dhe Institutit Ndërkombëtar

¹²⁷³ <https://dppa.un.org/en/elections>

¹²⁷⁴ <https://dppa.un.org/en/elections>

¹²⁷⁵ <https://dppa.un.org/en/elections>

për Demokraci dhe Ndihmë Zgjedhore, Komisionit Australian Zgjedhor dhe Fondacionit Ndërkombëtar për Sistemet Zgjedhore, projekti është zhvilluar nga vetë administratorët zgjedhorë dhe njerëz me përvojë të gjerë në zgjedhje në shumë vende dhe kontekste të ndryshme.

Deri më sot, kurset BRIDGE janë zhvilluar nga profesionistë të aftë në më shumë se 100 vende për mbi 15,000 pjesëmarrës. Çdo trajnim synon të përmirësojë aftësitë, njohuritë dhe besimin e profesionistëve të zgjedhjeve dhe palëve të interesuara kryesore në procesin zgjedhor, duke përfshirë anëtarët e medias, partitë politike, vëzhguesit zgjedhorë dhe komunitetin e donatorëve.

Seminaret e BRIDGE përfshihen në shumë projekte dhe misione të asistencës zgjedhore për të zhvilluar kapacitetin e autoriteteve zgjedhore dhe palëve të tjera të interesuara.¹²⁷⁶

15.4 Konventa mbi Standardet E Zgjedhjeve Demokratike, të Drejtave Zgjedhore dhe Lirive Në Shtetet Anëtare të Komonuelthit të Shteteve të Pavarura

CDL-EL(2006)031rev - 2 -

Standardet e Zgjedhjeve Demokratike, të Drejtave dhe Lirive të Votimit në Shtetet Anëtare të Komonuelthit të Shteteve të Pavarura Shtetet palë në këtë Konventë (në tekstin e mëtejshëm të referuara si Palë), duke u bazuar në qëllimet dhe parimet e Kartës së Komonuelthit të Shteteve të Pavarura, duke konfirmuar rëndësinë e Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut dhe të Paktit Ndërkombëtar mbi të Drejtat Civile dhe Politike, të cilat kanë vendosur që fuqizimi për të sunduar duhet të mbështetet në vullnetin e kombit të shprehur në zgjedhje autentike dhe periodike, si dhe të dokumenteve të Organizatës për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë,¹²⁷⁷ të Këshillit të Evropës dhe organizatave të tjera ndërkombëtare mbi zhvillimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme, duke qenë i bindur se njohja, respektimi dhe mbrojtja e të drejtave dhe lirive të personit dhe qytetarit, zhvillimi dhe përmirësimi i institutëve demokratike të vullnetit të popullit, procedurat e zbatimit të tyre në përputhje me parimet dhe standardet e pranuara përgjithësisht të së drejtës ndërkombëtare, mbi bazën e një kushtetute kombëtare dhe akteve ligjore është qëllimi dhe detyrimi i shtetit që zbaton ligjin, një nga kushtet e domosdoshme të një stabiliteti shoqëror dhe të një forcimi të mëtejshëm të bashkëpunimit midis shteteve në emër të zbatimit dhe mbrojtjes së ideve dhe parimeve që janë pasuria e tyre e përbashkët demokratike, duke u përpjekur të promovojë krijimin dhe zhvillimin e sistemeve demokratike të sundimit përfaqësues, të traditave demokratike për shprehjen e vullnetit të kombit gjatë zgjedhjeve, duke ushtruar forma të tjera të sovranitetit të popullit bazuar në sundimin e ligjit, duke marrë në konsideratë traditat kombëtare dhe historike, duke qenë i bindur se zgjedhjet janë një nga instrumentet politike dhe ligjore të një shoqërie qytetare të qëndrueshme dhe të një zhvillimi të qëndrueshëm të shtetit, duke njohur vlerën e përvojës kombëtare të rregullimit ligjor të zgjedhjeve, të akumuluar nga Shtetet Anëtare të Komonuelthit të Shteteve të Pavarura Shtetet, të garancive të të drejtave dhe lirive të votimit të një personi dhe një qytetari; plotësisht të vendosur për të siguruar kombinimin e standardeve të pranuara përgjithësisht të zgjedhjeve dhe

¹²⁷⁶ <https://dppa.un.org/en/elections>

¹²⁷⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CONVENTION ON Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

normave kombëtare për rregullimin e zgjedhjeve, të drejtave dhe lirive të votimit të personit dhe qytetarit, dhe garancitë e ekzekutimit dhe mbrojtjes së tyre, për të zbatuar dispozitat e përfshira në këtë Konventë, në bazë të kushtetutës dhe legjislacionit kombëtar dhe politikës adekuate qeveritare; duke u përpjekur të sigurojnë garanci për organizimin e vëzhgimit publik dhe ndërkombëtar e zgjedhjeve .¹²⁷⁸

Neni 1

Standardet e Zgjedhjeve Demokratike

1. Zgjedhjet demokratike janë një nga shprehjet më të larta të drejtpërdrejta të pushtetit dhe vullnetit të popullit dhe janë baza e organeve zgjedhore të pushtetit qeveritar dhe vetëqeverisjes lokale, të organeve të tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar), zyrtarëve të zgjedhur.

2. Palët këtu pranojnë se standardet e zgjedhjeve demokratike janë si më poshtë:

e drejta e qytetarit për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në organet e pushtetit shtetëror, organet vetëqeverisëse, në organe të tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar); parimet e periodikitetit dhe natyrës së detyrueshme, drejtësisë, autenticitetit dhe lirisë së zgjedhjeve në bazë të votës universale, të barabartë me votim të fshehtë, duke siguruar lirinë e shprehjes së vullnetit të votuesve; natyrën e hapur dhe transparente të zgjedhjeve; ushtrimin e mbrojtjes gjyqësore dhe të tjera për të drejtat dhe liritë e votimit të personit dhe qytetarit, vëzhgimin publik dhe ndërkombëtar të zgjedhjeve, garancitë për realizimin e të drejtave dhe lirive të votimit të pjesëmarrësve në procesin zgjedhor.

3. E drejta e qytetarit për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur është e përcaktuar në Kushtetutë dhe/ose në ligje dhe zbatimi i saj përcaktohet nga ligjet dhe aktet e tjera normative ligjore. Rregullimi legjislativ i të drejtës për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur, i procedurave zgjedhore (sistemeve zgjedhore), si dhe kufizimet e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve nuk duhet të kufizojnë ose revokojnë të drejtat dhe liritë e pranuarat përgjithësisht të personit dhe qytetarit, dhe/ose garancitë legjislativë të zbatimit të tyre, si dhe të kenë një natyrë diskriminuese.

4. Shpallja, përgatitja dhe zhvillimi i zgjedhjeve kryhen në bazë të Kushtetutës dhe ligjeve.

5. Të zgjedhurit që kanë fituar numrin e nevojshëm të votave, të përcaktuar nga Kushtetuta, ligji, marrin detyrën e tyre në përputhje me procedurat dhe kushtet e përcaktuara nga ligjet, dhe kështu ata marrin përgjegjësinë e tyre para votuesve dhe qëndrojnë në detyrën e tyre deri në skadimin e mandatit të mandatit të tyre ose deri në përfundimin e tij.¹²⁷⁹

Aktet ligjore dhe vendimet që lidhen me të drejtat, liritë dhe detyrimet e qytetarëve për të votuar nuk mund të zbatohen nëse nuk i komunikohen zyrtarisht publikut.

4. Organi zgjedhor, brenda afatit të caktuar nga legjislacioni mbi zgjedhjet, duhet të publikojë në mjetet e tij të shtypit ose në media të tjera masive informacionin mbi rezultatet e votimit, si dhe të dhënat mbi të gjithë personat e zgjedhur.

¹²⁷⁸ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES
CONVENTION ON Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent

States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹²⁷⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES
CONVENTION ON Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent

States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

5. Respektimi i parimit të transparencës dhe publicitetit të zgjedhjeve duhet të sigurojë krijimin e kushteve për kryerjen e monitorimit të zgjedhjeve nga organet publike dhe ndërkombëtare.

Neni 8

Zgjedhjet e Lira

1. Epërsia e Kushtetutës është baza për zhvillimin e zgjedhjeve të lira dhe u ofron qytetarëve dhe pjesëmarrësve të tjerë në procesin zgjedhor mundësinë për të bërë zgjedhjen e tyre në lidhje me pjesëmarrjen ose mospjesëmarrjen e tyre në zgjedhje brenda formës së lejuar nga ligji dhe me metoda ligjore, pa asnjë ndikim, dhunë, kërcënim për të aplikuar dhunë ose shtrëngim të paligjshëm, pa pasur frikë nga ndëshkimi ose ndikimi, pavarësisht nga rezultatet

e votimit dhe rezultatet e zgjedhjeve, dhe me sigurimin e garancive ligjore dhe të tjera në lidhje me çështjen se do të ushtrohen parimet e zgjedhjeve të lira gjatë gjithë procesit zgjedhor.

2. Pjesëmarrja e qytetarit në zgjedhje është e lirë dhe vullnetare. Askush nuk mund ta detyrojë atë të votojë për një kandidat të caktuar ose një listë të caktuar kandidatësh, ose kundër një kandidati të caktuar, një liste të caktuar kandidatësh, askush nuk ka të drejtë të ushtrojë ndikim mbi qytetarin me qëllim që ta

detyrojë atë të marrë pjesë ose të abstenojë nga zgjedhjet, si dhe mbi shprehjen e tij të lirë të vullnetit. Askush nuk mund të detyrohet nga askush që të deklarojë se si do të votojë ose si ka votuar.

3. Kandidati, partia politike (koalicioni) dhe aktorët e tjerë të procesit zgjedhor janë përgjegjës para shoqërisë dhe shtetit në përputhje me Kushtetutën dhe ligjin. Asnjë kandidat, parti politike (koalicion), ndonjë formacion apo organizatë tjetër publike nuk ka të drejtë të aplikojë metoda të detyrimit psikologjik, fizik, fetar ose thirrje për dhunë, ose kërcënim për të aplikuar dhunë, ose ndonjë formë tjetër detyrimi.¹²⁸⁰

- 7 - CDL-EL(2006)031rev

Neni 9

Zgjedhje Autentike

1. Gjatë zgjedhjeve autentike ka garanci për zbulimin e vullnetit të shprehur lirisht të popullit dhe për ekzekutimin e tij të drejtpërdrejtë.

2. Zgjedhjet autentike u japin votuesve mundësinë, bazuar në kushtetutë dhe ligje, për të zgjedhur midis kandidatëve. Me zgjedhjet autentike, ekziston një pluralizëm i vërtetë politik, një larmi ideologjike dhe një sistem shumëpartiak që ushtrohen nëpërmjet funksionimit të partive politike, aktivitetet ligjore të të cilave janë nën mbrojtjen ligjore të shtetit.

3. Me zgjedhjet autentike, u sigurohet votuesve qasje e lirë në informacion mbi kandidatët, listat e kandidatëve, partitë politike (koalicionet) dhe procesin e zgjedhjeve, dhe në rastin e kandidatëve, partive politike (koalicioneve) - në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit.

4. Gjatë përgatitjes dhe zhvillimit të zgjedhjeve, përdoret gjuha ose gjuhët shtetërore, dhe në rastet dhe në rendin e përcaktuar me ligj, edhe gjuhët zyrtare të pjesëve përbërëse të territorit shtetëror, gjuhët e kombeve dhe kombësive, pakicave kombëtare dhe grupeve etnike në territoret e tyre të banimit kompakt. 5. Kaktimi i një afati për zgjedhje dhe zhvillimi i tyre, veprimet dhe

¹²⁸⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION)
CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND
FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT
STATES/CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States
of the Commonwealth of Independent
States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

procedurat zgjedhore duhet të kryhen në mënyrën dhe afatet që u lejojnë kandidatëve, partive politike (koalicioneve) dhe aktorëve të tjerë të procesit zgjedhor të zhvillojnë fushatën e plotë parazgjedhore.

6. Zgjedhjet autentike supozojnë kushte ligjore të barabarta dhe të drejta për regjistrimin e kandidatëve, listave të kandidatëve dhe partive politike (koalicioneve). Kërkesat për regjistrim duhet të jenë të qarta dhe nuk duhet të përfshijnë kushte që mund të bëhen bazë për kufizime ose privilegje me natyrë diskriminuese. Çdo zbatim arbitrar ose diskriminues i normave për regjistrimin e partive politike (koalicioneve), kandidatëve, listave të kandidatëve nuk lejohet. 7. Çdo kandidat dhe parti politike (koalicion) që merr pjesë në zgjedhje duhet të pranojë rezultatet e votimit dhe rezultatet e zgjedhjeve demokratike, dhe të ketë mundësinë për të apeluar kundër rezultateve zyrtare të votimit, rezultateve të zgjedhjeve që shkelin të drejtat dhe liritë e votimit të qytetarëve, në gjykata dhe/ose organe të tjera në përputhje me procedurën dhe kushtet e përcaktuara nga ligjet, detyrimet ndërkombëtare të shtetit.¹²⁸¹

8. Personat dhe organet, aktivitetet e të cilëve synojnë falsifikimin e numërimit të votave, të rezultateve të votimit dhe të rezultateve të zgjedhjeve, duke penguar ushtrimin e lirë të qytetarit të të drejtave dhe lirive të tij/saj të votimit, duke përfshirë ato në formën e bojkotit ose thirrjeve për bojkotimin e zgjedhjeve, refuzimin për të ekzekutuar procedurat zgjedhore ose veprimet zgjedhore.

Shteti nënshkrues i kësaj Konvente mund të formojë ose t'i ngarkojë kompetencat që lidhen me zbatimin e kontrollit ose mbikëqyrjes mbi respektimin e rregullave dhe mënyrës së financimit të fushatës zgjedhore të kandidatëve, partive politike (koalicioneve) një organi ose organeve të posaçme, zyrtarëve ose organeve zgjedhore.

7. Lista e shkeljeve të kushteve dhe mënyrës së dhënies së donacioneve, si dhe financimi i aktiviteteve të kandidatëve, partive politike (koalicioneve) dhe lista e masave për paralizimërimin, parandalimin e shkeljeve të rregulloreve mbi financimin e zgjedhjeve dhe fushatës zgjedhore të kandidatëve, partive politike (koalicioneve) duhet të përcaktohen me ligje, akte të tjera normative ligjore.

Neni 13

Mbështetja Shtetërore e Informacionit për Zgjedhjet dhe Aktivitetet e Fushatës

1. Shteti siguron lirinë e kërkimit, mbledhjes, shpërndarjes së informacionit mbi zgjedhjet, kandidatët, një mbulim të paanshëm informativ të zgjedhjeve në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit. 2. Mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit thirren për të informuar popullsinë mbi zgjedhjet, emërimin e kandidatëve, programet (platformat) e tyre parazgjedhore, mbi fushatën zgjedhore, rezultatet e votimit dhe rezultatet e zgjedhjeve, për të ushtruar aktivitetet e tyre brenda kuadrit të kushtetutave, ligjeve, detyrimeve ndërkombëtare të shtetit.¹²⁸²

¹²⁸¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES *CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent*

States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹²⁸² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES *CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States*

3. Palët këtu konsiderojnë se, sipas ligjeve, përfaqësuesit e mediave masive dhe mjeteve të telekomunikacionit kanë të drejtë të:

a) marrin pjesë në mbledhjet e organeve zgjedhore, duke siguruar publikitet dhe transparencë të aktiviteteve të tyre;

b) njihen me dokumentet dhe materialet e organeve zgjedhore përkatëse mbi rezultatin e votimit dhe rezultatet e zgjedhjeve, të prodhojnë ose të marrin nga një organ zgjedhor përkatës kopje të dokumenteve dhe materialeve të përmendura, t'i kalojnë ato për qëllime publikimi në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit;

c) marrin pjesë në ngjarjet publike të fushatës zgjedhore, të pasqyrojnë fushatën zgjedhore në mediat masive;

d) të jenë të pranishëm gjatë procedurës së votimit, numërimit të votave, nxjerrjes së rezultateve të votave dhe shpalljes së rezultateve të zgjedhjeve.

4. Shtetet sigurojnë që qytetarëve, kandidatëve, partive politike (koalicioneve), të cilat kanë nominuar një kandidat dhe/ose një listë kandidatësh dhe formacioneve të tjera publike, u garantohet liria për të kryer aktivitete fushate në çdo formë që nuk bie ndesh me ligjin dhe në përputhje me procedurën dhe kushtet e përcaktuara nga ligjet, duke siguruar pluralizëm opinionesh dhe mungesë censure.

5. Të gjithë kandidatëve, partive politike (koalicioneve) që marrin pjesë në zgjedhje, në përputhje me Kushtetutën dhe ligjet, u ofrohen kushte të barabarta për akses në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit me qëllim kryerjen e fushatës së tyre parazgjedhore, përfshirë ato që lidhen me prezantimin e programit (platformës) së tyre parazgjedhore.

6. Gjatë fushatës zgjedhore, nuk lejohet abuzimi me lirinë e fjalës dhe lirinë e komunikimit masiv, duke përfshirë thirrjet për marrje të dhunshme të pushtetit, ndryshim të dhunshëm të sistemit kushtetues dhe shkelje të integritetit territorial të shtetit, thirrjet që synojnë propagandën e luftës, terroristëve, çdo veprimi tjetër të dhunshëm, thirrjet që provokojnë urrejtje dhe armiqësi sociale, racore, kombëtare, etnike, fetare.

Palët këtu nisen nga supozimi se mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit të një shteti palë në këtë Konventë nuk duhet të përdoren nga askush për qëllime pjesëmarrjeje në aktivitetet propagandistike gjatë fushatës zgjedhore që zhvillohet në territorin e një shteti tjetër palë në këtë Konventë.

8. Lista e shkeljeve të kushteve dhe rrjedha e kryerjes nga kandidatët, partia politike (koalicioni) e aktiviteteve të tyre të fushatës, si dhe pjesëmarrja e mediave masive në mbulimin informativ të fushatës zgjedhore, që përbëjnë bazën për ndodhjen e përgjegjësisë, do të përcaktohen me ligj.¹²⁸³ Neni 14

Statusi dhe Kompetencat e Vëzhguesve Kombëtarë

1. Palët këtu pranojnë se çdo kandidat, çdo parti politike (koalicion),

një formacion tjetër publik (organizatë publike), grup votuesish, subjekte të tjera të zgjedhjeve, të përmendura në Kushtetutë, ligje, kanë të drejtë - në përputhje me procedurën e përcaktuar nga ligjet ose aktet normative, të miratuara nga organet që organizojnë zgjedhjet - të

of the Commonwealth of Independent

States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹²⁸³ *EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES* *CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent*

States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

emërojnë vëzhgues kombëtarë të cilët, në ditën e votimit, gjatë votimit të parakohshëm, do të kenë të drejtën të vëzhgojnë në vendin e caktuar për votim.

2. Të drejtat dhe detyrimet e vëzhguesve kombëtarë do të përcaktohen me legjislacion.

3. Palët këtu pranojnë se vëzhguesve kombëtarë duhet t'u jepen të drejtat e mëposhtme:

a) të njihen me dokumentet zgjedhore të përmendura nga ligjet mbi zgjedhjet, të marrin informacion mbi numrin e votuesve të përfshirë në listat e votuesve dhe mbi numrin e votuesve që morën pjesë në votim, duke përfshirë votimin e parakohshëm, votimin jashtë një qendre votimi;

b) të jenë të pranishëm në qendrën e votimit;

c) të vëzhgojnë dhënie e fletëve të votimit për votuesit; d) të jetë i pranishëm gjatë votimit të parakohshëm dhe kur votuesit votojnë jashtë një qendre votimi;

e) të vëzhgojë numërimin e votave në kushtet që sigurojnë dukshmëri të procedurës së numërimit të fletëvotimeve;

f) të vëzhgojë plotësimin e protokollit të rezultateve dhe dokumenteve të tjera nga organi zgjedhor, të njihet me të dhënat e organit zgjedhor mbi rezultatin e votimit, duke përfshirë protokollin që përpilohet në mënyrë të përsëritur, të marrë kopjet e vërtetuara të protokolleve në përputhje me procedurën e përcaktuar nga legjislacioni kombëtar nga një organ zgjedhor përkatës;

g) të drejtojë propozime dhe komente mbi çështjet e organizimit të votimit të organi zgjedhor;

h) të ankohet kundër vendimeve dhe veprimeve (mosveprimeve) të organit zgjedhor, anëtarëve të organit zgjedhor të organi zgjedhor më i lartë ose në gjykatë.

4. Në rastet dhe në përputhje me procedurën e përcaktuar nga ligjet, të drejtat e vëzhguesit kombëtar mund të ushtrohen edhe nga administratorët e kandidatëve. 5. Palët këtu njohin mundësinë për t'u dhënë organeve zgjedhore dhe/ose organeve dhe organizatave të tjera kompetenca për të organizuar trajnimin e vëzhguesve kombëtarë dhe pjesëmarrësve të tjerë në procesin zgjedhor mbi bazat e teknikave demokratike të zgjedhjeve, legjislacionin kombëtar mbi zgjedhjet, standardet ndërkombëtare të zgjedhjeve, sigurimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të votimit të personit dhe qytetarit.¹²⁸⁴

Neni 15

Statusi dhe Kompetencat e Vëzhguesve Ndërkombëtarë

1. Palët këtu nisen nga supozimi se prania e vëzhguesve ndërkombëtarë nxit hapjen dhe transparencën e zgjedhjeve dhe siguron respektimin e angazhimeve ndërkombëtare të shteteve. Ata do të përpiqen të lehtësojnë aksesin e vëzhguesve ndërkombëtarë në proceset zgjedhore që zhvillohen në një nivel më të ulët se ai kombëtar, duke përfshirë nivelin komunal (lokal).

2. **Aktivitetet e vëzhguesve ndërkombëtarë rregullohen nga ligjet e vendit të pranishëm,** nga kjo Konventë dhe dokumente të tjera ndërkombëtare. 3. Vëzhguesit ndërkombëtarë marrin leje për të hyrë në territorin e shtetit në përputhje me procedurën e përcaktuar me ligj dhe akreditohen nga një organ zgjedhor përkatës pas paraqitjes së një ftese përkatëse. Ftesat

¹²⁸⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES/CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

mund të dërgohen nga organet e autorizuar me ligj pas publikimit zyrtar të vendimit për caktimin e zgjedhjeve.

Propozimet për dërgimin e ftesave mund të paraqiten nga organet themeluese të Shteteve Anëtare të Bashkësisë së Shteteve të Pavarura.

4. Një organ qendror zgjedhor lëshon një certifikatë akreditimi të modelit të përcaktuar për një vëzhgues ndërkombëtar. Një certifikim i tillë i jep vëzhguesit ndërkombëtar të drejtën për të ushtruar monitorim gjatë periudhës së përgatitjes dhe zhvillimit të zgjedhjeve.

5. Një vëzhgues ndërkombëtar, ndërsa qëndron në territorin e shtetit të pranisë, është nën mbrojtjen e një shteti të caktuar. Organet zgjedhore, organet qeveritare, qeveritë lokale janë të detyruara t'u ofrojnë atyre ndihmën e nevojshme brenda fushëveprimit të tyre të kompetencës.

6. Një vëzhgues ndërkombëtar kryen aktivitetet e tij vetë dhe në mënyrë të pavarur.

Mbrojtja materiale dhe financiare e ndërkombëtarëve¹²⁸⁵

Neni 18

Masat që nuk duhen konsideruar si diskriminuese

1. Të drejtat dhe liritë e votimit të qytetarëve të përmendur më sipër mund të kufizohen nga Kushtetuta, ligji dhe të mos konsiderohen diskriminuese nëse ato përcaktojnë:

a) masa të veçanta të ndërmarra për të siguruar përfaqësim adekuat të çdo pjese

të popullsisë së vendit, në veçanti, të pakicave kombëtare dhe grupeve etnike, e cila në të vërtetë është, për shkak të kushteve politike, ekonomike, fetare, sociale, historike dhe kulturore, e privuar nga mundësia për të përfitur nga një pozicion i barabartë në lidhje me të drejtat dhe liritë politike dhe zgjedhore si pjesa tjetër e popullsisë;

b) kufizimi i së drejtës për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në lidhje me qytetarët e njohur nga një gjykatë si të paafte, si dhe për ata që mbahen në paraburgim pas vendimit të gjykatës.

2. Kufizimet në lidhje me emërimin e kandidatëve, listat e kandidatëve, që lidhen me krijimin dhe aktivitetet e partive politike (koalicionëve), të drejtat dhe liritë e votimit të qytetarëve mund të zbatohen në interes të mbrojtjes së sistemit kushtetues, sigurisë kombëtare, ruajtjes së paqes publike, mbrojtjes së pasurisë dhe moralit publik, si dhe mbrojtjes së të drejtave dhe lirive të qytetarëve; megjithatë, kufizimet e dhëna duhet të jenë në përputhje me detyrimet ndërkombëtare të shtetit.

3. Shtetet palë në Konventë, në përpjekjet e tyre për demokratizim të mëtejshëm të procesit zgjedhor, nisen nga supozimi se kufizimet ose avantazhet ekzistuese në ushtrimin e të drejtave dhe lirive të votimit të përcaktuara nga Kushtetuta, ligjet dhe jo në kundërshtim me detyrimet ndërkombëtare të shtetit, duhet, pasi të jenë vendosur kushtet dhe garancitë e duhura kombëtare dhe ndërkombëtare të të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve, të përmbysen në mënyrë që t'u sigurohen pjesëmarrësve në procesin zgjedhor kushte të barabarta ligjore për pjesëmarrje në zgjedhje. Neni 19

Të Drejtat dhe Detyrimet e Shteteve Nënshkruese të Konventës

1. Shtetet palë në Konventë angazhohen të ndërmarrin hapa legjislativë dhe hapa të tjerë me qëllim konsolidimin e garancive të të drejtave dhe lirive të votimit me qëllim përgatitjen dhe zhvillimin e zgjedhjeve demokratike, zbatimin e dispozitave të Konventës. Standardet e

¹²⁸⁵ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES/CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

zgjedhjeve demokratike, të drejtat dhe liritë e votimit të qytetarëve të shpallura më sipër mund të sigurohen nëpërmjet përfshirjes së tyre në kushtetuta, akte legjislativë.¹²⁸⁶

2. Shtetet palë në Konventë angazhohen të:

a) garantojnë mbrojtjen e parimeve dhe standardeve demokratike të së drejtës së votimit brenda kuadrit të parimeve dhe standardeve të pranura përgjithësisht të së drejtës ndërkombëtare, natyrën demokratike të zgjedhjeve, shprehjen e lirë të vullnetit nga qytetarët gjatë zgjedhjeve, justifikimin e kërkesave në lidhje me njohjen e zgjedhjeve si të zhvilluara, reale dhe legjitime;

b) ndërmarrin masat e nevojshme që synojnë miratimin e të gjithë kuadrit ligjor zgjedhor nga organi legjislativ kombëtar dhe që normat ligjore që sigurojnë zhvillimin e zgjedhjeve të mos futen nga dekrete e pushtetit ekzekutiv;

c) synojnë që të gjitha ose një pjesë e mandateve të deputetëve të dhomës së dytë të organit legjislativ kombëtar të jenë objekt i një konkurrimi të lirë të kandidatëve dhe/ose listave të kandidatëve gjatë zgjedhjeve kombëtare të përcaktuara nga ligjet.

d) përpiqen për krijimin e një sistemi garancish ligjore, organizative dhe informative për sigurimin e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve gjatë përgatitjes dhe zhvillimit të zgjedhjeve të çdo niveli, të ndërmarrin masat e nevojshme legjislativë që synojnë t'u ofrojnë grave mundësi të drejta dhe reale, në mënyrë të barabartë me burrat, për të ushtruar të drejtën për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në organet zgjedhore, në poste zgjedhore si individualisht ashtu edhe si pjesë e partive politike (koalicioneve) sipas kushteve dhe në përputhje me procedurën e përcaktuar nga Kushtetuta,

ligjet dhe që synojnë krijimin e garancive dhe kushteve shtesë për pjesëmarrjen në votim nga personat me aftësi të kufizuara fizike (invalidë, etj.); e) të kryejë regjistrimin e votuesve në bazë të një procedure jo-diskriminuese dhe efektive të përcaktuar me ligj që parashikon parametra të tillë të regjistrimit si moshë, shtetësia, vendi i banimit, dokumenti bazë që vërteton identitetin e qytetarit;

f) të përcaktojnë në ligj përgjegjësinë e personave që japin informacion mbi votuesit për autenticitetin e informacionit, plotësinë e informacionit përkatës dhe afatin kohor të dorëzimit të këtij informacioni, duke siguruar, në përputhje me legjislacionin, natyrën konfidenciale të të dhënave personale;

g) të lehtësojë formimin e partive politike dhe aktivitetin e tyre të lirë ligjor, të rregullojë në aspektin e legjislacionit financimin e partive politike dhe procesin zgjedhor, të sigurojë që ligji dhe politika qeveritare të parashikojnë ndarjen midis partisë dhe shtetit, për kryerjen e fushatave zgjedhore në atmosferën e lirisë dhe drejtësisë që u lejon partive dhe kandidatëve¹²⁸⁷

Neni 19

¹²⁸⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES
STATCONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent

States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹²⁸⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES
STATCONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent

States[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

1. Shtetet palë në Konventë angazhohen të ndërmarrin hapa legjislativë dhe **Të Drejtat dhe Detyrimet e Shteteve Nënshkruese të Konventës**

hapa të tjerë me qëllim konsolidimin e garancive të të drejtave dhe lirive të votimit me qëllim përgatitjen dhe zhvillimin e zgjedhjeve demokratike, zbatimin e dispozitave të Konventës. Standardet e zgjedhjeve demokratike, të drejtat dhe liritë e votimit të qytetarëve të shpallura më sipër mund të sigurohen nëpërmjet përfshirjes së tyre në kushtetuta, akte legjislative.

2. Shtetet palë në Konventë angazhohen të:

a) garantojnë mbrojtjen e parimeve dhe standardeve demokratike të së drejtës së votimit brenda kuadrit të parimeve dhe standardeve të pranuara përgjithësisht të së drejtës ndërkombëtare, natyrën demokratike të zgjedhjeve, shprehjen e lirë të vullnetit nga qytetarët gjatë zgjedhjeve, justifikimin e kërkesave në lidhje me njohjen e zgjedhjeve si të zhvilluara, reale dhe legjitime;

b) ndërmarrin masat e nevojshme që synojnë miratimin e të gjithë kuadrit ligjor zgjedhor nga organi legjislativ kombëtar dhe që normat ligjore që sigurojnë zhvillimin e zgjedhjeve të mos futen nga dekrete e pushtetit ekzekutiv;

c) synojnë që të gjitha ose një pjesë e mandateve të deputetëve të dhomës së dytë të organit legjislativ kombëtar të jenë objekt i një konkurrimi të lirë të kandidatëve dhe/ose listave të kandidatëve gjatë zgjedhjeve kombëtare të përcaktuara nga ligjet.¹²⁸⁸

d) përpiqen për krijimin e një sistemi garancish ligjore, organizative dhe informative për sigurimin e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve gjatë përgatitjes dhe zhvillimit të zgjedhjeve të çdo niveli, të ndërmarrin masat e nevojshme legjislative që synojnë t'u ofrojnë grave mundësi të drejta dhe reale, në mënyrë të barabartë me burrat, për të ushtruar të drejtën për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në organet zgjedhore, në poste zgjedhore si individualisht ashtu edhe si pjesë e partive politike (koalicioneve) sipas kushteve dhe në përputhje me procedurën e përcaktuar nga Kushtetuta, ligjet dhe që synojnë krijimin e garancive dhe kushteve shtesë për pjesëmarrjen në votim nga personat me aftësi të kufizuara fizike (invalidë, etj.); e) të kryejë regjistrimin e votuesve në bazë të një procedure jo-diskriminuese dhe efektive të përcaktuar me ligj që parashikon parametra të tillë të regjistrimit si moshë, shtetësia, vendi i banimit, dokumenti bazë që vërteton identitetin e qytetarit;

f) të përcaktojë në ligj përgjegjësinë e personave që japin informacion mbi votuesit për autenticitetin e informacionit, plotësinë e informacionit përkatës dhe afatet kohore të dorëzimit të informacionit të tillë, duke siguruar, në përputhje me legjislacionin, natyrën konfidenciale të të dhënave personale;

g) të lehtësojë formimin e partive politike dhe aktivitetin e tyre të lirë ligjor, të rregullojë në aspektin e legjislacionit financimin e partive politike dhe procesin zgjedhor, të sigurojë që ligji dhe politika qeveritare të parashikojnë ndarjen midis partisë dhe shtetit, për kryerjen e fushatave zgjedhore në atmosferë lirie dhe drejtësie që u lejojnë partive dhe kandidatëve të ushtrojnë shprehjen e lirë të pikëpamjeve dhe vlerësimeve të tyre, programeve (platformave) zgjedhore, dhe t'u lejojnë votuesve të njihen me to, t'i diskutojnë ato dhe të votojnë pro ose kundër

¹²⁸⁸ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION)
CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND
FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT
STATES CONVENTION ON Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States
of the Commonwealth of Independent
States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

tyre lirisht, pa pasur frikë nga ndëshkimi ose ndonjë ndjekje penale; h) të sigurojë marrjen e masave që sigurojnë paanshmëri në mbulimin e fushatës zgjedhore nga mediat masive, përfshirë internetin, pamundësinë për të krijuar pengesa ligjore ose administrative që pengojnë aksesin në mediat masive në mënyrë jodiskriminuese për partitë politike dhe kandidatët, të krijojë një bankë të dhënash informacioni bazuar në rezultatet e anketave të opinionit publik në lidhje me zgjedhjet, të cilat të dhëna duhet t'u paraqiten pjesëmarrësve në procesin zgjedhor, si dhe vëzhguesve ndërkombëtarë në kërkesat e tyre për të pasur informacion ose për të bërë një kopje, të zbatojë teknologji të reja informacioni që sigurojnë një karakter të hapur të zgjedhjeve, duke rritur shkallën e besimit të votuesve në rezultatit e votimit dhe në rezultatet e zgjedhjeve;¹²⁸⁹

i) të miratojë programe kombëtare dhe të marrë pjesë në zhvillimin dhe miratimin e programeve ndërshtetërore të edukimit qytetar, të sigurojë kushte për qytetarët dhe pjesëmarrësit e tjerë në procesin zgjedhor që të njihen dhe të trajnohen mbi procedurat dhe rregullat zgjedhore në mënyrë që të përmirësojnë kulturën e tyre ligjore dhe të përmirësojnë kualifikimin profesional të zyrtarëve zgjedhorë; j) të sigurojë krijimin e organeve zgjedhore të pavarura dhe të paanshme për të organizuar zhvillimin e zgjedhjeve demokratike, të lira dhe të ndershme, autentike dhe periodike në përputhje me legjisllacionin kombëtar të vendit dhe në përputhje me angazhimet ndërkombëtare të shtetit;

k) t'u ofrojë kandidatëve që kanë marrë numrin e nevojshëm të votave të përcaktuara nga ligji mundësinë për të marrë në mënyrë adekuate postet e tyre dhe për të qëndruar në postet e tyre deri në skadimin e mandatit të tyre ose deri në përfundimin e tyre në një mënyrë tjetër të rregulluar.

Neni 20

E Drejta që Jepet Pavarësisht nga Kjo Konventë

1. Asgjë në këtë Konventë nuk do të pengojë përmbushjen nga shtetet e angazhimeve të tyre ndërkombëtare për ruajtjen e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve. Në veçanti, shtetet duhet të përmbushin me ndershmëri detyrat dhe detyrimet që kanë ndërmarrë në përputhje me marrëveshjet dhe traktatet ndërkombëtare në të cilat ato janë palë.

2. Realizimi i të drejtave të paraqitura në këtë Konventë nuk cenon realizimin nga të gjithë njerëzit të të drejtave dhe lirive themelore të pranuar përgjithësisht.¹²⁹⁰

3. Asgjë në këtë Konventë nuk duhet të interpretohet si lejim për ndonjë aktivitet që bie ndesh me objektivat dhe parimet e Kartës së Komonuelthit të Shteteve të Pavarura.

Neni 21

Statusi i Këshillit Zgjedhor Ndërshtetëror

¹²⁸⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent

States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹²⁹⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent

States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

1. Palët këtu pranojnë domosdoshmërinë për të krijuar, mbi bazën e organeve zgjedhore kombëtare të Shteteve palë në Konventë, Këshillin Zgjedhor Ndërshtetëror me qëllim që të ofrojë ndihmë në vëzhgimin e zgjedhjeve në Shtetet palë në Konventë dhe të vëzhgojë përmbushjen e dispozitave të Konventës.

Zgjidhja e Mosmarrëveshjeve

Mosmarrëveshjet që lidhen me zbatimin ose interpretimin e kësaj Konvente do të zgjidhen me anë të konsultimeve dhe negociatave midis palëve të interesuara. Bërë në Kishinau më 7 tetor 2002 në një kopje autentike në rusisht. Kopja autentike do të

mbahet në Komitetin Ekzekutiv të Komonuelthit të Shteteve të Pavarura, i cili do t'i dërgojë çdo shteti që ka nënshkruar këtë Konventë kopjen e tij të vërtetuar.¹²⁹¹

E drejta për zgjedhje të lira

Bluzë Neni 3 i Protokollit Nr. 1 Neni 3 i Protokollit Nr. 1

Çdokush ka të drejtë të zgjedhë qeverinë e vendit të tij/saj me votë të fshehtë. Pa këtë të drejtë nuk mund të ketë zgjedhje të lira dhe të ndershme. Ajo garanton shprehjen e lirë të qytetarëve, përfaqësimin e duhur të përfaqësuesve të zgjedhur dhe legjitimitetin e organeve legjislativë dhe ekzekutive, dhe në të njëjtën mënyrë rrit besimin e njerëzve në institucione.¹²⁹²

Çfarë është Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe si ju mbrojnë ju dhe familjen tuaj?

¹²⁹¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION)
CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND
FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT
STATES
CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States
of the Commonwealth of Independent

States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹²⁹² <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention/elections>

Kreu XVI THEMELET E TE DREJTES NDERKOMBETARE PER VOTEN

16.1 Bazat e të drejtës për të votuar në të Drejtën Ndërkombëtare

Viti 2024 është një vit zgjedhor rekord me qytetarë nga 64 vende anëmbanë globit që hedhin votat e tyre këtë vit. Kjo përfshin zgjedhjet e Parlamentit Evropian që zhvillohen nga 6 deri në 9 qershor, të cilat do të formësojnë BE-në për 5 vitet e ardhshme. Megjithatë, me një numër rekord njerëzish që shkojnë në qendrat e votimit, këto zgjedhje po zhvillohen në një sfond të rënies globale demokratike, tkurrjes së hapësirës qytetare dhe dezinformimit, me implikime serioze për të drejtat e njeriut.¹²⁹³

Më 06 QERSHOR 2024

E drejta ndërkombëtare dhe e drejta për të votuar

Pjesëmarrja në çështjet publike është më shumë sesa thjesht një e drejtë; është një element thelbësor i qeverisjes demokratike¹²⁹⁴. Ajo u mundëson individëve të shprehin vullnetin e tyre, duke kontribuar kështu në konsolidimin e demokracive të qëndrueshme. Kjo përfshin të drejtat për barazi dhe mosdiskriminim, lirinë e mendimit dhe shprehjes, tubimin dhe shoqërimin paqësor, sigurinë dhe një mjet efektiv juridik.¹²⁹⁵

E drejta e votës mbrohet nga ligji ndërkombëtar për të drejtat e njeriut, siç është Neni 21 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut dhe dispozitat pasuese të traktateve, veçanërisht Neni 25 i Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike. Të drejtat e pjesëmarrjes mund t'i nënshtrohen vetëm kufizimeve që përcaktohen me ligj, nuk janë diskriminuese dhe bazohen në kriteret objektive dhe të arsyeshme. E drejta e votës mund t'i nënshtrohet vetëm kufizimeve të arsyeshme, siç është vendosja e një kufiri minimal moshe. Komiteti i të Drejtave të Njeriut i ka sqaruar këto kritere në Komentin e tij të Përgjithshëm Nr. 25 (1996).

Kufizimet diskriminuese përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në kërkesat ekonomike, siç janë ato të bazuara në pronësinë e pronës; kërkesat e tepërta të banimit; kufizimet në të drejtën e votës për qytetarët e natyralizuar (në krahasim me qytetarët nga lindja); kërkesat e shkrimleximit ose arsimit; dhe kufizimet e tepërta në të drejtat e votimit të të burgosurve të dënuar. Të drejtat e pjesëmarrjes nuk duhet të kufizohen padrejtësisht në bazë të racës, ngjyrës, seksit, gjuhës, fesë, mendimit politik ose tjetër, origjinës kombëtare ose shoqërore, pronës, lindjes, aftësisë së kufizuar ose statusit tjetër. Instrumente të tjera universale të të drejtave të njeriut mbrojnë të drejtën e votës dhe pjesëmarrjen e grupeve të marginalizuara të popullsisë, siç është Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (nenet 7-8) dhe Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor (neni 5 (c)). Sistemet rajonale të të drejtave të njeriut, duke përfshirë sistemet afrikane, ndëramerikane dhe evropiane, e kanë njohur gjithashtu këtë të drejtë, siç është Karta e BE-së për të Drejtat Themelore (neni 39).¹²⁹⁶

Sfidat ndaj pjesëmarrjes

Zgjedhjet u japin njerëzve mundësinë të shprehin lirisht vullnetin e tyre dhe të ushtrojnë të drejtën e tyre për të marrë pjesë në çështjet publike. Megjithatë, zgjedhjet gjithashtu mund të përkeqësojnë tensionet ekzistuese në shoqëri, veçanërisht në kohë transformimesh dhe krizash

¹²⁹³ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹²⁹⁴ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹²⁹⁵ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹²⁹⁶ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

komplekse, duke përfshirë ndryshimet klimatike, rritjen e pabarazive dhe konfliktin e armatosur, duke çuar në një rrezik më të lartë të shkeljeve të të drejtave të njeriut. Sot, e drejta e votës përballlet me sfida të reja, duke përfshirë fushatat e dezinformimit, shpesh të lehtësuara nga teknologjitë e reja dhe veçanërisht përmes mediave sociale, gjuha e urrejtjes dhe diskursi negativ që synojnë grupet e marginalizuara dhe të diskriminuara, duke përfshirë personat LGBTQI+, migrantët dhe pakicat etnike dhe fetare, janë përdorur si armë për përfitime politike, duke polarizuar më tej shoqëritë.¹²⁹⁷

Ekspertët e OKB-së për forcimin e demokracisë dhe të drejtave të njeriut kanë theksuar se “Shtetet duhet të sigurojnë zgjedhje të lira dhe të ndershme, duke respektuar plotësisht dhe duke përbushur detyrimet e tyre për të drejtat e njeriut gjatë gjithë procesit zgjedhor. Krijimi i një mjedisi të sigurt dhe të mundshëm për ushtrimin e të drejtave të lirisë së shprehjes, tubimit paqësor dhe shoqërimit është thelbësor për nxitjen e pjesëmarrjes dhe sigurimin e zgjedhjeve gjithëpërfshirëse dhe të besueshme me rezultate që pasqyrojnë vullnetin e popullit.”

OHCHR dhe e drejta e votës

Për t’iu përgjigjur këtyre sfidave, gjatë viteve, Kombet e Bashkuara kanë zhvilluar norma dhe standarde ndërkombëtare në lidhje me zgjedhjet dhe pjesëmarrjen politike. Mekanizmat e pavarur dhe ekspertët, siç janë organet e traktateve dhe procedurat speciale të Këshillit të të Drejtave të Njeriut, kanë luajtur një rol kyç në interpretimin e këtyre normave dhe standardeve. Monitorimi, vendimet dhe rekomandimet e tyre kanë ndihmuar në sqarimin e normave dhe standardeve të zbatueshme të të drejtave të njeriut në aspekte të ndryshme të proceseve zgjedhore.¹²⁹⁸

Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut luan një rol kritik në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtës së votës. Zyra përpaket të sigurojë që zgjedhjet të përbushin standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe që ato të mbahen në një mjedis në të cilin të gjithë mund të ushtrojnë të drejtat e tyre themelore.

Zyra angazhohet në punë gjithëpërfshirëse për të drejtat e njeriut gjatë gjithë fazave të ndryshme të ciklit zgjedhor. Kjo përfshin monitorimin dhe raportimin mbi shkeljet e të drejtave të njeriut që nga fillimi i vitit 2014.¹²⁹⁹

Çdo votues i kualifikuar meriton që vota e tij të numërohet.

Ky është gurthemeli i demokracisë sonë. Dhe të gjithë vuajmë kur votuesit e kualifikuar dhe të regjistruar largohen nga qendrat e votimit, nuk janë në gjendje të gjejnë vendin e tyre të votimit ose bllokohen nga ushtrimi i të drejtave të tyre.

Kjo është arsyeja pse çdo vit zgjedhor, ne rekrutojmë, trajnojmë dhe vendosim mijëra vullnetarë të Mbrojtjes së Zgjedhjeve në të gjithë vendin. Këta vullnetarë të trajnuar, jopartiakë shërbejnë si linja e parë e mbrojtjes së votuesve kundër rregullave konfuze të votimit, infrastrukturës së vjetëruar, dezinformimit të përhapur dhe pengesave të panevojshme për kutinë e votimit.

Me dezinformimin që përhapet me shpejtësi në mediat sociale dhe mijëra kufizime të reja të propozuara kundër votuesve, ne kemi nevojë që programet tona të përpunohen ose të tejkalohen atë përpjekje në çdo zgjedhje të këtij viti. Kjo është thjesht një kohë e pashembullt për zgjedhjet tona, dhe kjo është arsyeja pse po kërkojmë ndihmën tuaj sot.¹³⁰⁰

Transparenca me qendrat ku duhet të votojnë votuesit Shqiptar

¹²⁹⁷ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹²⁹⁸ <https://protectthevote.net/>

¹²⁹⁹ <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>

¹³⁰⁰ <https://protectthevote.net/>

Në të gjithë Shqipërinë duhet të vendosen faqosje me emrat e votuesve dhe qëndrat e votimit të tyre, në çdo qytet, lagje vend të dukshëm, ku individët të informohen me qëndren e votimit të tyre, fletat, e lista të vendosen në çdo vend të dukshëm, ku frekuentohet nga qytetaret. Jo vetëm pranë qëndrave të votimit. Kështu do ketë transparencë të plotë¹³⁰¹.

16.2 Referenca të Praktikës së Gjykatës e Drejta Kushtetuese Kombëtare e Drejta e Be-Së e Drejta Ndërkombëtare

E drejta për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian

Neni 39 - E drejta për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian¹³⁰²

Neni 39 - E drejta për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhjet për Parlamentin Evropian

1. Çdo qytetar i Bashkimit ka të drejtë të votojë dhe të kandidojë në zgjedhjet për Parlamentin Evropian në Shtetin Anëtar ku ai ose ajo banon, sipas të njëjtave kushte si shtetasit e atij Shteti.

2. Anëtarët e Parlamentit Evropian zgjidhen me votim të drejtpërdrejtë universal me votim të lirë dhe të fshehtë.

Neni 39 zbatohet sipas kushteve të përcaktuara në Traktate, në përputhje me Nenin 52(2) të Kartës. Neni 39(1) korrespondon me të drejtën e garantuar në Nenin 20(2) të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (shih edhe bazën ligjore në Nenin 22 të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian për miratimin e rregullimeve të hollësishme për ushtrimin e kësaj të drejte) dhe Neni 39(2) korrespondon me Nenin 14(3) të Traktatit për Bashkimin Evropian. Neni 39(2) merr përsipër parimet themelore të sistemit zgjedhor në një Shtet demokratik.

Shpjegime në lidhje me Kartën e të Drejtave Themelore:

Këto shpjegime u përgatitën fillimisht nën autoritetin e Presidiumit të Konventës i cili hartoi Kartën e të Drejtave Themelore të Bashkimit Evropian. Edhe pse si të tilla nuk kanë statusin e ligjit, ato janë një mjet i vlefshëm interpretimi që synon të sqarojë dispozitat e Kartës.

Rreth FRA-së e kanë fshire shtohë ?????????

Të drejtat themelore përcaktojnë standardet minimale për të siguruar që të gjithë të trajtohen me dinjitet.¹³⁰³

Në ndihmë në promovimin dhe mbrojtjen e këtyre të drejtave, duke përfshirë:

të drejtën për të qenë i lirë nga diskriminimi në bazë të moshës, aftësisë së kufizuar ose prejardhjes etnike;

të drejtën për të mbrojtur të dhënat tuaja personale;

të drejtën për të pasur akses në drejtësi.

Stafi ynë përfshin ekspertë ligjorë, shkencëtarë politikë dhe socialë, statisticienë dhe specialistë komunikimi.

Në angazhohemi me palët e interesuara nga niveli lokal në atë ndërkombëtar. Ekipi ynë ndan njohuri dhe këshilla të bazuara në prova me politikëbërësit dhe vendimmarrësit.¹³⁰⁴

¹³⁰¹ Arjana Kasaj Llano, mendimi I autores E drejta Evropiane Zgjedhore

¹³⁰² EU Charter of Fundamental Rights Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian C 303/17 -

14.12.2007 <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/39-right-vote-and-stand-candidate-elections-european-parliament> Burimi: Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian C 303/17 - 14.12.2007

¹³⁰³ <https://fra.europa.eu/en/about-fra> FRA – Protecting, promoting and fulfilling fundamental rights across the EU

¹³⁰⁴ FRA – Protecting, promoting and fulfilling fundamental rights across the EU

Mediat sociale dhe platformat online mbështeten në algoritme të tilla për të moderuar përmbajtjen online. Kur këto platforma nuk moderojnë përmbajtjen e dëmshme,¹³⁰⁵

Njerëzit janë në rrezik më të madh. Ekzistojnë sfida të mëdha në zbulimin dhe heqjen e gjuhës së urrejtjes nga mediat sociale. Hulumtimi i FRA-së zbuloi se grate janë më shpesh objektivat e urrejtjes së postuar online (45). Shembuj të kësaj mund të përfshijnë mizogjininë, përmbajtjen abuzive dhe kërcënimet. Rreziqet e lidhura me të cilat përballen grate diskutohen në Kapitullin 2 'Mbrotja efektive e grave viktime të dhunës'. Këta shembuj tregojnë se IA dhe teknologjitë e ngjashme të përdorura në platformat online mund të kenë pasoja në botën reale.¹³⁰⁶

16.3 Komisioni Qendror i Zgjedhjeve (KQZ) (Ndryshuar kreu me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020)

Neni 12 Përbërja dhe funksionimi i KQZ-së (Hequr fjalë në fjalinë e tretë të pikave 4 dhe 5 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020)

1. Komisioni Qendror i Zgjedhjeve është institucioni përgjegjës për organizimin dhe administrimin e zgjedhjeve dhe referendumeve, i cili drejton dhe mbikëqyr veprimtarinë e administratës zgjedhore, monitoron veprimtarinë e subjekteve zgjedhore, organeve dhe institucioneve shtetërore dhe të medias në raport me zgjedhjet, si dhe zgjidh në rrugë administrative kërkesat apo ankesat që kanë lidhje me procesin zgjedhor.

2. Organet drejtuese të KQZ-së janë: a) Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve; b) Komisioni Rregullator; dhe c) Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve.

3. Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve (Komisioneri) është organ monokratik, që ushtron kompetencat ekzekutive, drejton administratën e KQZ-së dhe përfaqëson KQZ-në në marrëdhëniet me të tretët.

4. Komisioni Rregullator (Rregullatori) është organi kompetent për miratimin e akteve me karakter normativ në fushën e zgjedhjeve dhe vendosjen e rregullave për zgjedhjet. Rregullatori funksionon me kohë të pjesshme dhe e ushtron veprimtarinë në mbledhje publike, të cilat thirren nga Komisioneri. Në rast se Komisioneri nuk vë në lëvizje Rregullatorin kur ka çështje të kompetencës së tyre, atëherë organet vetëmbidhen me kërkesë të çdo anëtar. Për pjesëmarrjen në mbledhje anëtarët e Rregullatorit përfitojnë shpërblim në masën 50 për qind të pagës mujore të Komisionerit, por jo më shumë se 80 për qind të pagës vjetore të këtij të fundit.

5. Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (KAS) është organ kompetent për shqyrtimin e ankimeve administrative dhe për vendosjen e sanksioneve për shkelje të ligjit zgjedhor. KAS-i funksionon me kohë të pjesshme dhe e ushtron veprimtarinë në seanca publike të shqyrtimit administrativ, të cilat thirren nga Komisioneri, me pjesëmarrjen e palëve të interesuara. Në rast se Komisioneri nuk vë në lëvizje KAS-in kur ka çështje të kompetencës së tyre, atëherë organet vetëmbidhen me kërkesë të çdo anëtar. Për veprimtarinë e tyre gjatë

¹³⁰⁵ *FUNDAMENTAL RIGHTS REPORT* —pg.13 Neither the European Union Agency for Fundamental Rights nor any person acting on behalf of the European Union Agency for Fundamental Rights is responsible for the use that might be made of the following information. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025 Print ISBN 978-92-9489-513-4 ISSN 2467-2351 d 2025
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2025-fundamental-rights-report-2025_en.pdf

¹³⁰⁶ *FUNDAMENTAL RIGHTS REPORT* —pg.13 Neither the European Union Agency for Fundamental Rights nor any person acting on behalf of the European Union Agency for Fundamental Rights is responsible for the use that might be made of the following information. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025 Print ISBN 978-92-9489-513-4 ISSN 2467-2351 d2025
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2025-fundamental-rights-report-2025_en.pdf

periudhës, e cila fillon 48 orë pas dekretimit të zgjedhjeve të përgjithshme për Kuvendin, zgjedhjeve për organet e qeverisjes vendore ose zgjedhjeve të pjesshme, deri në përfundim të shqyrtimit administrativ të ankimeve zgjedhore ose të kalimit të afateve të ankimit për zgjedhje, anëtarët e KAS-it përfitojnë shpërblim të barabartë me shumën e pesë pagave mujore të Komisionerit. Për veprimtarinë që zhvillojnë jashtë kësaj periudhe, anëtarët e KAS-it përfitojnë shpërblim në masën 50 për qind të pagës mujore të Komisionerit.

6. Anëtarët e Rregullatorit dhe të KAS-it nuk mund të ushtrojnë njëkohësisht detyra të tjera brenda organeve, institucioneve apo enteve, pjesë e pushtetit ekzekutiv.

7. Veprimtaria e KQZ-së, organeve drejtuese dhe e administratës udhëhiqet, sipas rastit, nga ky ligj dhe aktet nënligjore të nxjerra në zbatim të tij, si dhe nga ligji nr. 44/2015 “Kodi i Procedurave Administrative i Republikës së Shqipërisë. Neni 13 Komisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve 1. Komisioneri zgjidhet nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë për një mandat 7-vjeçar, të përtëritshëm, sipas procedurës së përcaktuar në këtë ligj. 2. Kanë të drejtën të kandidojnë ose të propozohen për komisioner, shtetasit shqiptarë që vijnë nga radhët e ish-funksionarëve politikë apo të kabineteve, ish-nëpunësve të nivelit të lartë drejtues, ose të ish drejtuesve të organizatave jofitimprurëse me veprimtari në fushën e zgjedhjeve dhe të drejtave të njeriut. 3. Përzgjedhja e Komisionerit bëhet në bazë të eksperiencës së mëparshme të suksesshme në drejtim të ligjshmërisë së demonstruar ose të provuar në ushtrimin e detyrave apo funksioneve dhe të reputacionit publik të kandidatit. Dokumentet apo referencat provuese të kandidatit për suksesin dhe ligjshmërinë në ushtrimin e detyrave duhet të shtrihen së paku për një periudhë vazhduese 3-vjeçare veprimtarie. 4. Personi që kandidon ose që propozohet për komisioner nuk përfshihet në listën e kandidatëve që votohen nëse në momentin e kandidimit ka qenë në ushtrim të detyrës si funksionar, anëtar i kabinetit, nëpunës i nivelit të lartë drejtues, apo drejtues i organizatës jofitimprurëse, ose kur komisioni kompetent i Kuvendit krijon bindjen se marrëdhënien e tij të punës e ka ndërprerë për shkak të kandidimit ose propozimit për komisioner. 5. Personi që kandidon ose që propozohet për komisioner nuk përfshihet në listën e kandidatëve që votohen nga Kuvendi nëse është anëtar aktiv i ndonjë partie politike, ose nëse ka interesa private, të dukshme ose të njohura, plotësimi i të cilave varet nga qeverisja në nivel qendror ose vendor. 6. Paga dhe privilegjet e Komisionerit janë të njëjta me pagën dhe privilegjet e kryetarit të Gjykatës së Lartë. 7. Komisioneri u nënshtrohet dispozitave të legjislationit në fuqi për deklarimin dhe kontrollin e pasurive dhe konfliktin e interesave. Neni 14 Nënkomisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve 1. Nënkomisioneri Shtetëror i Zgjedhjeve (nënkomisioneri) zgjidhet nga Kuvendi për një periudhë 4-vjeçare me detyrën për të monitoruar dhe mbikëqyrur implementimin e teknologjisë për identifikimin elektronik, rekrutimin dhe trajnimin e zyrtarëve zgjedhorë. 2. Nënkomisioneri është përgjegjës për përcaktimin e zbatueshmërisë dhe drejton punën për zbatimin e projektit të identifikimit elektronik të votuesve. Ai bashkushtron me të drejta të barabarta me komisionerin kompetencat për përzgjedhjen, monitorimin dhe zbatimin e teknologjisë për identifikimin elektronik të zgjedhësve. Neni 15 Komisioni Rregullator 1. Komisioni Rregullator (Rregullatori) përbëhet nga 5 anëtarë, nga të cilët njëri ushtron detyrën e kryetarit. Kryetari dhe anëtarët e rregullatorit zgjidhen nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë për një mandat 5-vjeçar, sipas procedurës së përcaktuar në këtë ligj për Komisionerin. 2. Kandidati për kryetar ose anëtar i Rregullatorit duhet të plotësojë kushtet dhe kriteret për të qenë Komisioner. Kriteri i eksperiencës së mëparshme të suksesshme në drejtim zëvendësohet për kandidatin për anëtar të Rregullatorit me kriterin e eksperiencës së

mëparshme të suksesshme në hartimin, shqyrtimin ose oponencën e legjislacionit. Dokumentet apo referencat provuese të kandidatit¹³⁰⁷

16.4 Përbërja e KZAZ-së (Ndryshuar pika 5 me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012)

1. KZAZ-ja përbëhet nga 7 anëtarë dhe sekretari, të cilët emërohen nga KQZ-ja, sipas procedurës së mëposhtme: a) dy anëtarë propozohen nga partia kryesore e shumicës parlamentare, dy anëtarë propozohen nga partia kryesore e opozitës parlamentare, një anëtar propozohet nga partia e dytë e shumicës parlamentare dhe një anëtar propozohet nga partia e dytë e opozitës parlamentare.¹³⁰⁸ Në rast se nuk arrihet baraspeshimi politik, sipas kësaj shkronje, grupi përkatës kompensohet me kandidaturat e partisë kryesore deri në baraspeshimin politik shumicë-opozitë; b) anëtari i shtatë propozohet në gjysmën e KZAZ-ve nga partia e parë e shumicës parlamentare, kurse gjysma tjetër nga partia e parë e opozitës parlamentare, sipas kriterëve objektive të bazuara në: i) përzgjedhjen rastësore; ii) shpërndarjen e barabartë në territorin zgjedhor; c) sekretari i KZAZ-së duhet të jetë jurist dhe propozohet nga partia, e cila propozon zëvendëskryetarin e KZAZ-së; ç) 30 për qind e anëtarëve të propozuar përkatësisht nga partia më e madhe e shumicës dhe partia më e madhe e opozitës, në shkallë vendi, duhet të jenë nga secila gjini. 2. Kryetari dhe zëvendëskryetari i KZAZ-së zgjidhen nga KQZ-ja, me propozim të KZAZ-së. Në KZAZ-të ku anëtari i shtatë i përket partisë kryesore të shumicës parlamentare, kryetar zgjidhet njëri nga anëtarët e KZAZ-së, përfaqësues i partisë kryesore të shumicës parlamentare, kurse në gjysmën tjetër zgjidhet njëri nga anëtarët e KZAZ-së, përfaqësues i partisë kryesore të opozitës parlamentare. Zëvendëskryetari është i përkatësisë politike të kundërt me kryetarin. 3. Anëtarët e KZAZ-së nuk punojnë me kohë të plotë. KQZ-ja përcakton orarin e punës së KZAZ-së gjatë periudhës së zgjedhjeve dhe jashtë saj. Për punën e kryer anëtarët përfitojnë shpërblim në masën e përcaktuar me vendim të KQZ-së. 4. Renditja e partive për efekt të ndarjes së vendeve në KZAZ, sipas përcaktimeve të këtij neni, bëhet mbi bazën e numrit të mandateve që ka fituar partia politike nga zgjedhjet pararendëse për Kuvendin. Në rastin e zgjedhjeve vendore, renditja përcaktohet mbi bazën e numrit të votave të fituara në shkallë vendi për këshillat vendorë në zgjedhjet pararendëse nga partitë parlamentare. Në rast se dy ose më shumë parti kanë të njëjtin numër mandatesh dhe nuk është e mundur të përcaktohet partia përfituese, renditja e tyre përcaktohet mbi bazën e numrit të votave të fituara në shkallë vendi. Nëse dy ose më shumë parti kanë të njëjtin numër votash, renditja përcaktohet nga KQZ-ja me short. 5. Nëse partitë politike të shumicës parlamentare dhe të opozitës parlamentare, që kanë të drejtë të paraqesin kandidatura për KZAZ, nuk e ushtrojnë këtë të drejtë në afatin e përcaktuar në pikën 2 të nenit 28 të këtij Kodi, kjo e drejtë u kalon automatikisht partive që vijnë në radhë me numër vendesh në Kuvend pas të parave, brenda grupimit përkatës. Kur kjo nuk është e mundur, propozimet bëhen sipas pikës 1 shkronja “a” të këtij neni. Nëse edhe këto parti nuk propozojnë anëtarë, KQZ-ja emëron kryesisht anëtarët e KZAZ-së deri në plotësimin e numrit të nevojshëm të anëtarëve për vendimmarrje. Anëtarët e emëruar kryesisht qëndrojnë në detyrë deri në emërimin e anëtarëve të propozuar nga partitë politike, sipas këtij neni. Zëvendësimi duhet të kryhet jo më vonë se 30 ditë nga dita e zgjedhjeve. Në rastin e zgjedhjeve

¹³⁰⁷ *FUNDAMENTAL RIGHTS REPORT* —pg.13 Neither the European Union Agency for Fundamental Rights nor any person acting on behalf of the European Union Agency for Fundamental Rights is responsible for the use that might be made of the following information. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025 Print ISBN 978-92-9489-513-4 ISSN 2467-2351 d2025

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2025-fundamental-rights-report-2025_en.pdf

¹³⁰⁸ Po aty

të parakohshme, zëvendësimi kryhet jo më vonë se 5 ditë nga dita e zgjedhjeve. Procedurat për përzgjedhjen dhe trajnimin e shtetasve që mund të emërohen kryesisht përcaktohen nga KQZ-ja me udhëzim të veçantë. 6. Në rastet e zgjedhjeve të pjesshme ose të parakohshme, KZAZ-ja ngrihet jo më vonë se 10 ditë nga data e nxjerrjes së dekretit të Presidentit për caktimin e datës së zgjedhjeve. 7. Kur vendi i një anëtari të KZAZ-së mbetet vakant, ai plotësohet në përputhje me rregullat e parashikuara në këtë nen brenda 15 ditëve nga data e krijimit të vakancës. Gjatë periudhës së zgjedhjeve, vendet vakante plotësohen brenda 3 ditëve. 8. Kur vendi i një anëtari ose sekretarit të KZAZ-së mbetet vakant në ditën e zgjedhjeve, propozimi në KQZ duhet të dorëzohet jo më vonë 3 orë nga çasti i krijimit të vakancës. Në rast se subjektet me të drejtë propozimi nuk propozojnë kandidaturë në KQZ, kjo e drejtë i kalon partive politike të të njëjtit grupim që vijnë pas tyre në Kuvend për nga numri i vendeve të fituara në Kuvend në zgjedhjet pararendëse. Nëse edhe këto parti nuk propozojnë anëtarë, KQZ-ja emëron kryesisht anëtarët e KZAZ-së deri në plotësimin e numrit të nevojshëm të anëtarëve për vendimmarrje.¹³⁰⁹

16.5 Përbërja e KQV-së (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012) 1. KQV-ja përbëhet nga 7 anëtarë, ku një anëtar ushtron detyrën e sekretarit. KQV-ja formohet sipas mënyrës dhe kriterëve të nenit 29 të këtij Kodi për çdo lloj zgjedhjeje, me përjashtim të shkronjës “ç” të pikës 1 të nenit 29 të këtij Kodi. 2. Anëtarët dhe sekretari i KQV-së emërohen vetëm për periudhën e zgjedhjeve. Propozimet për anëtarë dhe sekretar të KQV-së bëhen jo më vonë se 30 ditë para datës së zgjedhjeve dhe në rastin e zgjedhjeve të pjesshme apo të parakohshme 20 ditë para datës së zgjedhjeve. KZAZ-ja emëron anëtarët e KQV-ve jo më vonë se 5 ditë nga paraqitja e propozimeve, kur konstaton se propozimi është në përputhje me kërkesat e neneve 37 dhe 38 të këtij Kodi. Në çdo rast emërimi i kryetarit dhe sekretarit bëhet jo më vonë se 20 ditë para datës së zgjedhjeve. 3. Kryetari dhe sekretari i KQV-së zgjidhen nga KZAZ-ja. Në KQV-të ku anëtari i shtatë i përket partisë kryesore të shumicës parlamentare, kryetar zgjidhet njëri nga anëtarët e KQV-së, përfaqësues i partisë kryesore të shumicës parlamentare, kurse në gjysmën tjetër zgjidhet njëri nga anëtarët e KQV-së, përfaqësues i partisë kryesore të opozitës parlamentare. Sekretari është i përkatësisë politike të kundërt me kryetarin. 4. Kur vendi i një anëtari ose sekretarit të KQV-së mbetet vakant, ai plotësohet brenda 3 ditëve, por jo më vonë se 24 orë para hapjes së procesit të votimit. Zëvendësimi i anëtarëve të larguar në ditën e zgjedhjeve ose që nuk paraqiten në detyrë në ditën e zgjedhjeve, bëhet jo më vonë se 2 orë nga njoftimi i mungesës. 5. Kur KQV-ja mbetet pa kuorum, për shkak mungesave të anëtarëve dhe me kalimin e afatit, sipas pikës 4 të këtij neni, nuk është kryer zëvendësimi, sipas pikës 4, KZAZ-ja urdhëron vazhdimin e procedurave dhe merr masa për plotësimin kryesisht të vakancës. KQV-ja bën shënimet përkatëse në librin e mbledhjeve të saj dhe procedon me zbatimin e detyrave, pavarësisht nga kuorumi. 6. Zëvendësimi i anëtarëve dhe sekretarit të KQV-së bëhet, si rregull, me persona, të cilët kanë trajnim për legjislacionin zgjedhor. Neni 37 Papajtueshmëritë me detyrën e anëtarit dhe sekretarit të KQV-së Anëtari dhe sekretari i KQV-së nuk mund të jenë: a) deputetë ose kandidatë për deputetë në Kuvend; b) kandidatë ose të zgjedhur në organet e zgjedhura të qeverisjes vendore; c) ushtarakë, punonjës të strukturave të Policisë së Shtetit ose të Shërbimit Informativ Shtetëror; ose ç) anëtarë apo sekretarë të një komisioni tjetër zgjedhor.¹³¹⁰

16.6 Organi që harton listën e zgjedhësve (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012) 1. Çdo zyrë e gjendjes civile është përgjegjëse për përgatitjen e listave të zgjedhësve të zonave të qendrave të votimit nën juridiksionin e saj, në përputhje me aktet nënligjore të

¹³⁰⁹ Po aty

¹³¹⁰ Po aty

nxjerra nga ministri që ka në varësi shërbimin e gjendjes civile. Zyra e gjendjes civile ka akses të plotë në RKGJC mbi përbërësit zgjedhorë të shtetasve të njësisë vendore, individualisht dhe në tërësi, dhe ka përgjegjësi të plotë për saktësinë e administrimit dhe ndryshimit të tyre. 2. Zyra e gjendjes civile, pas fillimit të procesit të hartimit të listave, i raporton një herë në muaj kryetarit të njësisë vendore për numrin dhe llojin e ndryshimeve që janë kryer në përbërësit zgjedhorë, shtimin apo pakësimin e numrit të zgjedhësve, si dhe i dorëzon për shpallje listën e zgjedhësve. 3. Listat e hartuara nga zyra e gjendjes civile shpallen nga kryetari i njësisë së qeverisjes vendore që ka në juridiksion zyrën përkatëse të gjendjes civile. Çdo faqe e listës së publikuar përmban nënshkrimin dhe vulën e përgjegjësit të gjendjes civile. Në rast mospërbushjeje brenda afatit të këtij detyrimi nga ana e kryetarit, zyra e gjendjes civile njofton menjëherë Drejtorinë e Përgjithshme të Gjendjes Civile, e cila shpall listat.

16.7 Neni 57 Vendimet gjyqësore pas hartimit të listës së zgjedhësve (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012)

1. Kur zgjedhësi vëren se përbërësi i tij zgjedhor përmban pasaktësi, nuk është i regjistruar në listën e zgjedhësve të zonës së qendrës së votimit të vendbanimit të tij ose nuk është regjistruar fare në ndonjë nga listat e njësisë së qeverisjes vendore ku ai ka vendbanimin, ai ka të drejtë të paraqesë kërkesë në gjykatën e rrethit gjyqësor përkatës deri 24 orë përpara datës së zgjedhjeve. Kërkesa, sipas kësaj pike, përjashtohet nga taksat gjyqësore. 2. Në rast se zgjedhësi ndryshon vendbanimin pas shpalljes së listës së zgjedhësve, lista nuk ndryshon dhe zgjedhësi voton në qendrën e votimit ku ka emrin në listën e miratuar. Në rast se zgjedhësi paraqet kërkesë në gjykatë në kushtet e kësaj pike, kërkesa rrëzohet. 3. Gjykatat e rretheve gjyqësore shqyrtojnë dhe vendosin në lidhje me kërkesat, sipas pikës 1 të këtij neni, si në ditën e fundit para zgjedhjeve, edhe në ditën e zgjedhjeve, por jo më vonë se 6 orë përpara mbylljes së votimit. Në rastin kur vendimi gjyqësor bën korrigjimin e përbërësve zgjedhorë, përcaktohet qartë përbërësi zgjedhor që ndryshohet. Kur saktësohet qendra e votimit ose zgjedhësi shtohet në listë, vendimi gjyqësor përcakton qendrën e votimit ku zgjedhësi do të votojë dhe numrin e dokumentit të identifikimit. 4. Emri i zgjedhësit që paraqitet për të votuar me vendim gjykate shënohet nga KQV-ja në një regjistër të posaçëm, të cilit i bashkëngjitet vendimi i gjykatës. Në këtë regjistër shënohet edhe numri i dokumentit të identifikimit që përdoret për votim. E njëjta procedurë zbatohet edhe për rastet kur vendimi është marrë në përputhje me nenin 55, por vendimi nuk është pasqyruar në listën e zgjedhësve.¹³¹¹

"Kodi Zgjedhor, ka shumë zbrazëti në dispozita që duhet të ishin, një ndër to është dhe mundësia për një akimim administrativ kur zgjedhësi nuk e ka emrin në listat e zgjedhjeve, kanë parashikuar ankimin në gjykatë, por proceset gjyqësore kanë shumë kosto dhe duan kohe, nëse do ishte parashikuar një dispozitë me një organ administrativ për zgjidhjen e çështjes, kjo do të zgjidhej shpejt dhe pak kosto. Gjithmon duhet ezauruar rruga administrative pastaj të shkohet në gjykatë si mundesi e fundit. Nëse do të bëhen ndryshime në Kod, këto duhen parë nga ana e ligjvënësit".

16.8 Caktimi i zonave dhe vendndodhjes së qendrave të votimit

(Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shfuqizuar pika 8 me ligjin nr. 31/2015, datë 2.4.2015; ndryshuar shifër në pikat 1 dhe 7 me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020) ¹³¹². Zona e qendrës së votimit duhet të jetë brenda një territori kompakt dhe të pashkëputur gjeografik dhe

¹³¹¹ Po aty

¹³¹² Kodi Zgjedhor neni 62

numri i zgjedhësve për çdo qendër votimi nuk duhet të jetë më i vogël se 300 dhe më i madh se 1000 zgjedhës, me përjashtim të rasteve të parashikuara në pikën 1 të nenit 59 të këtij Kodi. 2. Institucionet e posaçme përbëjnë zonë të veçantë qendre votimi. Qendra e votimit në këto institucione ngrihet kur në to ndodhen mbi 15 zgjedhës. 3. Kufijtë ekzistues të zonës së qendrës së votimit nuk ndryshojnë, me përjashtim të rastit kur bëhet i domosdoshëm ndryshimi për shkak të mosplotësimit të kushteve të përcaktuara në pikën 1 të këtij neni. KQZ-ja, me udhëzim të veçantë, numëron zonat e qendrave të votimit në mënyrë unike në shkallë vendi. 4. Vendndodhja e qendrës së votimit caktohet në të njëjtën adresë me atë të zgjedhjeve të fundit, me përjashtim të rastit kur për arsye objektive apo të parashikuara në nenin 93, kjo nuk është e mundur. Vendndodhja e qendrës së votimit nuk mund të ndryshojë në 40 ditët e fundit para datës së zgjedhjeve, përveç rasteve kur, për shkak të forcave madhore, ndryshimi autorizohet nga KQZ-ja. 5. Kryetari i njësisë së qeverisjes vendore, jo më vonë se afati i përcaktuar në pikën 1 të nenit 51 të këtij Kodi, cakton dhe shpall vendndodhjen e qendrës së votimit, në përputhje me kriteret e përcaktuara në pikën 4 të këtij neni. 6. Kur një zonë qendre votimi ka më shumë se 1 000 zgjedhës dhe lista është ndarë sipas nenit 51 të këtij Kodi, kryetari i njësisë së qeverisjes vendore vendos krijimin qendrës shtesë të votimit brenda së njëjtës zonë. Në këtë rast qendra e re e votimit ngrihet, për sa është e mundur, në të njëjtën godinë me qendrën ekzistuese të votimit dhe numërohet sipas sistemit unik kombëtar të numërimit të qendrave të votimit. 7. Kur një zonë qendre votimi ka më pak se 300 zgjedhës, kryetari i njësisë së qeverisjes vendore vendos që ajo t'i bashkohet zonës së qendrës së votimit me numër më të madh zgjedhësish, më të afërt dhe me mundësi komunikimi rrugor. Si rregull, qendra e re e votimit nuk është më larg se 5 km nga qendra e votimit që shkrihet për zonat rurale. Në rast se nuk është e mundur të zbatohen të dy kriteret e mësipërme, kriteri i numrit minimal të zgjedhësve ka përparësi. Numri i qendrës së votimit të shkriër pezullohet dhe ky pezullim nuk ndikon në numërtimin ekzistues të qendrave të tjera të votimit. KQZ-ja përcakton me akt normativ kriteret dhe procedurat për bashkimin e qendrave të votimit, në përputhje me këtë pikë.¹³¹³ 8. Shfuqizuar. 9. Jo më vonë se 10 ditë nga përcaktimi i qendrës së votimit, sipas këtij neni, kryetari i njësisë vendore është i detyruar të njoftojë KQZ-në. Njoftimi për vendndodhjen shoqërohet edhe me planimetrinë, llojin e objektit dhe informacione të tjera të përcaktuara në aktin normativ të KQZ-së. 10. Mbi bazën e informacionit të marrë nga kryetarët e njësisë të qeverisjes vendore, në zbatim të këtij neni, KQZ-ja krijon dhe përditëson hartën e zonave të qendrave të votimit, si dhe krijon bazën e të dhënave mbi vendndodhjet e qendrave të votimit. Përfaqësuesit e partive politike të akredituara në KQZ kanë të drejtë të njihen në çdo kohë me to. 11. KQZ-ja, brenda afateve të përcaktuara në këtë nen, ndërhyr kryesisht ose me ankesë të përfaqësuesve të partive në KQZ, për të zbatuar kërkesat dhe kriteret për qendrën e votimit, numrin e zgjedhësve dhe vendndodhjen e tyre. Pas vendimit të KQZ-së qendra e votimit nuk ndryshon. 12. Në rast të refuzimit të zbatimit të urdhërimeve të KQZ-së në lidhje me qendrat e votimit, KQZ-ja ndëshkon kryetarin e njësisë vendore me 50 000 deri në 100 000 lekë gjobë, si dhe njofton prefektin për zbatimin e vendimit për caktimin e qendrave të votimit. Gjoka përbën titull ekzekutiv dhe ekzekutohet sipas Kodit të Procedurës Civile¹³¹⁴.

16.9 Edicionet informative të radiotelevizionit public

(Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012)

¹³¹³ Po aty

¹³¹⁴ Kodi Zgjedhor neni 62

1. Në minutazhin politik të edicioneve informative, radiotelevizioni publik është i detyruar të zbatojë raporte kohore të barabarta për të gjitha partitë parlamentare, që në zgjedhjet e fundit për Kuvendin kanë marrë deri në 20 për qind të vendeve në Kuvend. Partitë që kanë marrë më shumë se 20 për qind të vendeve në Kuvend, përfitojnë kohë transmetimi të shpërndarë në mënyrë të barabartë midis tyre. Secila nga këto parti përfiton kohë sa dyfishi i kohës që përfiton një parti që ka marrë deri në 20 për qind të vendeve në Kuvend. 2. Në rast të shkeljes së raporteve të pasqyrimin në favor të një partie ose të një koalicioni, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve urdhëron reduktimin në të njëjtën masë të kohës në dispozicion të partisë ose koalicionit politik ose kompensimin e partive apo koalicioneve të tjera politike me minutazh shtesë brenda 48 orëve. 3. Transmetimi i veprimtarive të institucioneve publike, qendrore ose vendore, llogaritet në kohën e transmetimit të subjektit zgjedhor, të cilit i përket titullari i institucionit, nëse veprimtaria ndjek qëllime elektorale. Veprimtaria ndjek qëllime elektorale kur ajo synon promovimin e arritjeve institucionale, të investimeve, inaugurimeve ose ecurinë në ndërtimin e punëve publike ose kur promovon aspekte specifike të programit elektorale të subjektit zgjedhor. 4. Për pasqyrimin e veprimtarive të partive joparlamentare radiotelevizioni publik zbaton kriteret profesionale të lajmit. Koha në dispozicion nuk mund të jetë më e madhe se koha e dhënë për partitë parlamentare, të cilat kanë marrë jo më pak se 20 për qind të vendeve në Kuvend. 5. Brenda edicioneve informative gazetarët e radiotelevizionit publik e kanë të ndaluar propagandën, komentet ose qëndrimet politike. 6. Në rast të shkeljes së kërkesave të përcaktuara në këtë nen, KQZ-ja gjobot, sipas rastit dhe shkallës së përgjegjësisë, me 20 000 lekë reporterin që ka përgatitur kronikën, me 30 000 lekë redaktorin përgjegjës, me 35 000 lekë drejtorin e informacionit dhe me 60 000 lekë drejtorin e përgjithshëm¹³¹⁵. 7. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga drejtoria e financës e radiotelevizionit publik. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij.

“KQZ ka një rol të madh gjatë fushatave zgjedhore, në respektimin e dispozitave të Kodit Zgjedhor për sa i përket promovimit të kandidatëve politik sipas orarit të përcaktuar¹³¹⁶, por dhe ndërgjegjësimin të publikut për të drejtat e tyre gjatë fushatave zgjedhore, dhe mundësinë për ti realizuar ato. Informimi i zgjedhësve i përcaktuar nga Kodii Zgjedhjeve është shumë i rëndësishëm. Drejtuesi i KQZ, duhet të marrë minutazhin që Kodi i ka venë në dispozicion dhe ti informoj zgjedhësit. Demokracia e nje vendi gjatë zgjedhjeve tregohet me Transparencë me mosshkeljen e dispozitave të Kodit Zgjedhor, respektimin e të gjithë kandidatëve në promovim, mosblerje të votes, Vullnet i lirë në zgjedhje dhe jo i kërcenuar, mosshpërdorimin e aseteve publike, fondeve të shtetit, asete të luajtshme dhe të paluajtshme dhe aseteve njerëzore, transparence të donacioneve publike dhe shmangje të gjuhes së urrejtjes dhe diskriminimit nga subjektet politike gjatë garimit deri ditën e zgjedhjeve” Këto duhet të kihen parasysh gjatë gjithë fushatës elektorale nga të gjitha partitë politike që garojnë në vend.”

Subjektet politike që garojnë nuk duhet ta mendojnë marrjen e pushtetit si për të forcuar pozitat e tyre vetiake familjare, por duhet të shikojnë erën e ndryshimit për të mirën e interesave publike të gjithë vendit¹³¹⁷””””

16.10 Minutazh falas për KQZ-në

Përveç minutazhit, sipas shkronjës “a” të pikës 1 të nenit 80 të këtij Kodi, radioja dhe televizioni publik vënë 90 minuta falas në vit në dispozicion të KQZ-së për informimin e

¹³¹⁵ Kodi Zgjedhor neni 62

¹³¹⁶ Kodi Zgjedhor neni 62

¹³¹⁷ Arjana Kasaj Llano, mendimi i autores E drejta Zgjedhore Evropiane

zgjedhësve. Ky minutazh caktohet në përputhje me shkronjën “a” të pikës 1 të nenit 80 të këtij Kodi. Neni 83 Orari i transmetimeve 1. Jo më vonë se 30 ditë para datës së zgjedhjeve, Këshilli Drejtues i Radiotelevizionit Publik, në bazë të të dhënave të paraqitura nga KQZ-ja për partitë e regjistruara, cakton minutazhin në dispozicion të çdo partie dhe organizon, nën mbikëqyrjen e KQZ-së, shortin për caktimin e segmenteve orare për çdo parti të regjistruar. 2. Minutazhi në dispozicion të partive politike caktohet në intervalin kohor nga ora 1800 deri 2200 të çdo dite të fushatës zgjedhore deri 24 orë para fillimit të votimit. Neni 84 Fushata zgjedhore në radiot dhe televizionet private (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shtuar shkronja “d” e pikës 2, ndryshuar akronim dhe fjalë në pikën 10 me ligjin nr. 101/2020, datë 23.7.2020) 1. Në radiot dhe televizionet private, pasqyrimi i fushatës zgjedhore bëhet vetëm në edicionet e zakonshme dhe të posaçme informative. Radiot dhe televizionet private nuk vënë kohë transmetimi në dispozicion të subjekteve politike për pasqyrimin e fushatës zgjedhore të tyre. Informacionet mbi aktivitete të fushatës zgjedhore, që përgatiten dhe transmetohen në edicionet informative, bazuar në materiale të vëna në dispozicion nga subjektet zgjedhore, duhet të identifikohen qartë, në përputhje me udhëzimet e KQZ-së. 2. Radiot dhe televizionet private, në edicionet e tyre të zakonshme dhe të posaçme informative, duhet të respektojnë kushtet e mëposhtme: a) minutazhi politik i edicioneve informative ndahet në raporte kohore, sipas parashikimeve të pikës 1 të nenit 81 të këtij Kodi. Në rast të shkeljes së raporteve të pasqyrimin në favor të një partie, KQZ-ja, kryesisht ose me propozimin e KZAZ-ve, e gjobit operatorin radioteleviziv vendor me 1 500 000 lekë dhe operatorin radioteleviziv kombëtar me 3 000 000 lekë. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga zyra e përmbarimit. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Në rast përsëritjeje të shkeljes, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse; b) transmetimi i veprimtarive të institucioneve publike, qendrore ose vendore, do të llogaritet në kohën e transmetimit të subjektit zgjedhor, të cilit i përket titulli i institucionit, nëse veprimtaria ndjek qëllime elektorale.¹³¹⁸ Veprimtaria ndjek qëllime elektorale kur ajo synon promovimin e arritjeve institucionale, të investimeve, inaugurimeve ose ecurinë në ndërtimin e punëve publike ose kur promovon aspekte specifike të programit elektoral të subjektit zgjedhor; c) për pasqyrimin e veprimtarive të partive joparlamentare dhe kandidatëve të propozuar nga zgjedhësit, radiot dhe televizionet private zbatojnë kriteret profesionale të lajmit; ç) brenda edicioneve informative, gazetarët e kanë të ndaluar propagandën, komentet ose qëndrimet politike. Në rast shkeljeje, KQZ-ja e gjobit operatorin radioteleviziv vendor me 1 000 000 lekë dhe operatorin radioteleviziv kombëtar me 2 500 000 lekë. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga zyra e përmbarimit. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Në rast përsëritjeje të shkeljes, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv vendor për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse. d) Media audiovizive përgatit lajmet në liri të plotë editoriale. Kur për shkaqe objektive media nuk është në gjendje të ndjekë veprimtari të veçanta zgjedhore, ajo lejohet të shfrytëzojë dhe përzgjedhë pamje filmike nga regjistrimet e plota të servitura nga subjektet zgjedhore, me kushtin që ta shoqërojë lajmin me shënimin “materiali filmik servitur nga subjekti. 3. Radiot dhe televizionet private kanë të drejtë të organizojnë debate zgjedhore midis partive politike ose kandidatëve konkurrentë. Në organizimin dhe zhvillimin e debatit, radiotelevizionet private janë të detyruara të ruajnë baraspeshën mes partive politike në debat. Në rast shkeljeje, KQZ-ja urdhëron entin rregullator

¹³¹⁸ Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë Neni 82

për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse. 4. Vetëm subjektet zgjedhore të regjistruara për zgjedhje kanë të drejtë të transmetojnë reklama politike gjatë periudhës zgjedhore në radiot, televizionet apo mediat audiovizive private, qofshin këto numerike, kabllore, analoge, satelitore apo të çdo lloj forme dhe mënyre të transmetimit të sinjalit. Reklamat politike të koalicioneve zgjedhore llogariten brenda kohës së partive politike anëtare të koalicionit, sipas marrëveshjes individuale të secilës parti me operatorin radioteleviziv. Reklama politike duhet të identifikojë qartë subjektin porositës¹³¹⁹. Në rast se reklama politike nuk është identifikur qartë, KQZ-ja urdhëron pezullimin e menjëhershëm të transmetimit të saj derisa të bëhet identifikimi i kërkuar nga kjo pikë. 5. Koha e përgjithshme e transmetimit të reklamave politike gjatë gjithë fushatës zgjedhore nga secila radio dhe televizion privat nuk mund të jetë më shumë se 90 minuta për secilën parti të regjistruar për zgjedhje. Operatorët radiotelevizivë në çdo rast zbatojnë tarifa të njëjta brenda të njëjtit segment kohor përgjatë gjithë kohës së fushatës.¹³²⁰ Operatorët radiotelevizivë detyrohen të dorëzojnë 5 ditë përpara fillimit të fushatës tarifë për çdo segment kohor pranë KQZ-së. Tarifat publikohen në faqen zyrtare të internetit të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve. 6. Për zgjedhjet në Kuvend radiot dhe televizionet private kombëtare dhe satelitore, të cilat pranojnë reklama me pagesë, sipas këtij neni, detyrohen që gjysmën e kohës totale të reklamës së parashikuar në pikën 5 të këtij neni t'ua vënë në dispozicion falas subjekteve zgjedhore. Kostoja për vënien e kohës në dispozicion falas subjekteve zgjedhore nga ana e radiove dhe televizioneve private llogaritet si shpenzim i zbritshëm për efekte tatimore. Ngarkohen KQZ-ja, enti rregullator për mediat audiovizive dhe Ministri i Financave të nxjerrin udhëzimet përkatëse. 7. Reklamat politike të subjekteve zgjedhore transmetohen ndërmjet intervaleve kohore nga ora 1500 deri 1800 dhe nga ora 2100 deri 2400 të programit ditor. 8. Reklamat për kandidatët për kryetar të njësisë të qeverisjes vendore llogariten në kohën e subjektit politik që ata përfaqësojnë. 9. Për partitë joparlamentare dhe për kandidatët e propozuar nga zgjedhësit, radiot dhe televizionet private vënë në dispozicion kohë transmetimi shtesë për reklamat mbi kohën që zbatohet, sipas pikës 5 të këtij neni. Koha e transmetimit të reklamave për secilën parti joparlamentare dhe kandidatët e propozuar nga zgjedhësit nuk mund të jetë më e madhe se 10 minuta për gjithë fushatën zgjedhore. Për partitë joparlamentare dhe kandidatët e propozuar nga zgjedhësit zbatohen tarifa të njëjta me ato që zbatohen për partitë parlamentare, si dhe kritere të njëjta për kohën falas, sipas pikës 6 të këtij neni. Në rast shkeljeje, KQZ-ja gjosit operatorin radioteleviziv vendor me 2 000 000 lekë dhe operatorin radioteleviziv kombëtar me 3 500 000 lekë. Vendimi i KQZ-së përbën titull ekzekutiv dhe zbatohet nga zyra e përbarimit gjyqësor. Ankimi ndaj vendimit nuk pezullon ekzekutimin e tij. Në rast shkeljeje, KQZ-ja urdhëron entin rregullator për mediat audiovizive të bëjë bllokimin e transmetimit të operatorit radioteleviziv vendor për 48 orë. Bllokimi vendoset jo më vonë se ora 1800 e ditës pasardhëse. 10. Institucioneve publike në nivel qendror dhe vendor, 4 muaj përpara ditës së zgjedhjeve, u ndalohen reklamat, me përjashtim të atyre që i shërbejnë qëllimit të ndërgjegjësimit të zgjedhësve për aspekte të procesit zgjedhor ose njoftime të tjera të parashikuara nga ligji.¹³²¹

Autoria : "Respektimi I orarit të reklamave për promovimin e kandidateve, ka rëndësisne e vete,pasi jo të gjithë kandidatët kanë mundësi ekonomike të blejnë televizionet private dhe ti angazhojnë pa limit në promovimin e tyre gjë që ndikon pastaj në vota për këta

¹³¹⁹ Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë Neni 82

¹³²⁰ Neni 82

¹³²¹ Neni 82

*kandidate, respektimi rigoroz ka rendesinë e tij, çdo disopzitiv e Kodit Zgjedhor, ka një peshë të madhe gjatë fushatës elektorale, prandaj subjektet zgjedhore është mirë që ti respektojnë.*¹³²²

Dhe për sa u përket promovimit të kandidateve kë rëndësi promovimi në bazë të arritjeve të tyre personale dhe jo mbi bazën e arritjeve të individëve të tjerë të shoqërisë. Kush nga subjektet politike ka media private mos ti shfrytëzoj për të promovuar veten e tij, por të respektoi Kodin e Etikës në Media, Kodin e Trasmetimit, Kodin Zgjedhor, Ligjin për mediat audiovizive në Republikën e Shqipërisë.

*Në Kushtetuten e Republikës së Shqipërisë në nenin 9 theksohet se Partitë politike që me dhunë kërkojnë marrjen e pushtetit politik, nuk duhet të lejohen në Republikën e Shqipërisë, janë të ndaluara*¹³²³”.

Dërgimi i materialeve zgjedhore nga KZAZ-ja në KQV (Ndryshuar pika 1 me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012) 1. KZAZ-ja, jo më vonë se 15 orë para hapjes së votimit, u shpërndan materialet zgjedhore KQV-ve nën juridiksionin e saj. Kryetari dhe sekretari i KQV-së, të shoqëruar nga çdo anëtar tjetër që kërkon, paraqiten në selinë e KZAZ-së dhe tërheqin:

a) kutinë me materialet zgjedhore, sipas nenit 99 pika 1 të këtij Kodi;

b) kutinë/kutitë e votimit;

c) listën e zgjedhësve;

ç) dhomat e fshehta;

d) vulat me kodet e sigurisë;

dhe dh) mjete të tjera të nevojshme për procesin e votimit.

2. Kryetari i KQV-së merr në dorëzim vulën e kryetarit nga KZAZ-ja. Kryetari i KQV-së përkatëse, në praninë e anëtarëve të KZAZ-së, kryen sipas radhës veprimet e mëposhtme:

a) merr me zgjedhje rastësore një vulë nga grumbulli përkatës i vulave të paketuara;

b) gris ambalazhin e vulës;

c) në një letër të bardhë vulos modelin e krahasimit të vulës;

poshtë secilës vulë shënon me shkrim dore emrin dhe mbiemrin e tij dhe nënshkruan në prani të anëtarëve të KZAZ-së. 3. Letra e bardhë me modelin krahasues të secilës vulë, sipas pikës 2 të këtij neni, nënshkruhet në pjesën e pasme të saj nga anëtarët e KZAZ-së dhe mbahet në ruajtje nga sekretari i KZAZ-së. 4. Vulat me kodet e sigurisë dorëzohen me procesverbal të veçantë, në të cilin shënohen kodet e sigurisë për çdo vulë. KQV-ja merr në dorëzim aq vula me kode sigurie sa duhen për mbylljen e kutive të votimit dhe për mbylljen e kutisë me materiale zgjedhore, si dhe tri vula shtesë për përdorim vetëm në rast dëmtimi. Vulat shtesë duhet të kenë ngjyrë të ndryshme nga ato që do të përdoren si rregull për mbylljen e kutisë së votimit. Një kopje e procesverbalit, ku janë shënuar kodet e sigurisë, duke përfshirë edhe kodet shtesë të sigurisë, mbahet nga KZAZ-ja dhe një kopje i jepet KQV-së. 5. Vulat e KQV-ve dhe vulat e kryetarëve të KQV-ve, secila veçmas, prodhohen dhe i dorëzohen KQZ-së të paketuara me ambalazh sigurie. Vulat e KQV-ve dhe të kryetarëve të KQV-ve prodhohen në numër të barabartë me numrin e KQV-ve dhe të kryetarëve të KQV-ve në shkallë vend.¹³²⁴

*Autorja: "Me marrjen e materialeve zgjedhore, KQZ dhe KZAZ duhet të ndërmarin hapat për të pasur një proces sa më të rregullt.*¹³²⁵ *Të regjistroin çdo shtetas që u paraqitet, ti paisin me fletën e votimit, ti udhëzojnë, të kujdesen që askush mos të shkojë në dhomën e fshehtë I shoqëruar apo me canta dhe celulare, në mënyrë që të sigurohet, liria e votës dhe fshehtësia e*

¹³²² Arjana kasaj Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³²³ Arjana kasaj Llano mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³²⁴ KODI Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë

¹³²⁵ Arjana Llano mendimi i autores Drejta Zgjedhore Evropiane

saj sipas ligjit në Republikën e Shqipërisë dhe ti vendosi shenjen dalluese të gishtit që kanë votuar, që të shmanget mundësia për të votuar dy herë.

Duhet të merren masa jo vetëm për votuesit që kanë mundësi të shkojnë në qendrat e votimit të marrin pjesë realisht në votim, por dhe ata që nuk mundën për arsye shëndetësore, që janë të paralizuar dhe ndodhen në kushte shtypi, apo për arsye të tjera shëndetësore janë në spital, në burg tu sigurohet e drejta e votës dhe askush mos të ndihet i përjashtuar për shkak të pamundësisë shëndetësore. Këtyre individëve të katër kategorive që përmenda më lartë tu sigurohet vota aty ku kanë vendodhjen. Të shkohet me rutinë e votimit, që askush mos të ndihet i përjashtuar nga kjo e drejtë.

Këtë të drejtë duhet ta promovoi Drejtuesi i KQZ në media në mënyrë që individët që ndodhen në komisionet e votimeve të marrin masa për të siguruar votën. ””

Në përfundim të votimit duhet të veprojë në përputhje me normat e Kodit Zgjedhor. Dua të theksoj se para votimeve, individët që do të jenë në qendrat zgjedhore duhet që të trajnohen pasi nuk e njohin të gjithë individët procedurat e rregullta dhe të shmangin gabimet që mund të ndodhin në qendrat zgjedhore. Të pisen me një manual të shkurtër për gjithë procedurën me rregullat që duhet të ndjekin duke filluar që kur paraqiten në qendrën e votimit deri sa të dorëzojnë kutitë me fleta, e konsideroj si domosdoshmëri¹³²⁶. ””

Vulosja e fletëve të votimit (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; shfuqizuar pika 4 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020)

1. Në pjesën e pasme, fletët e votimit vulosen me vulën e KQV-së dhe me vulën e kryetarit të KQV-së. Në rast se një nga vulat është dëmtuar ose nxjerrë jashtë qendrës së votimit, KQV-ja pajiset menjëherë me vulë rezervë për zëvendësimin e vulës së nxjerrë nga përdorimi. Rregullat për administrimin dhe shpërndarjen e vulës rezervë përcaktohen me akt normativ të KQZ-së. Fakti i nxjerrjes së vulës nga përdorimi shënohet në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së bashkë me orën përkatëse. Dëmtimi i qëllimshëm ose nxjerrja e vulës jashtë qendrës së votimit përbën veprë penale dhe ndëshkohet sipas nenit 326/a të Kodit Penal. 2. Vula e KQV-së përmban tekstin “KOMISIONI I QENDRËS SË VOTIMIT” dhe numrin e qendrës përkatëse të votimit. Vula e kryetarit të KQV-së përmban tekstin “KRYETARI” dhe një numër serial pesëshifror. Teksti i vulës rezervë përcaktohet nga KQZ-ja dhe është unik për secilën vulë. 3. Vula e kryetarit të KQV-së përdoret vetëm për vulosjen e fletëve të votimit dhe për asnjë dokument tjetër zgjedhor¹³²⁷.

“Pra sipas kësaj dispozite asnjë nga fletet e votimit nuk duhet të jetë e pavulosur, nëse një fletë votimi është e pavulosur atëherë kjo votë do të quhet e pavlefshme.”¹³²⁸ Në qendrat e votimit duhet të ketë sa më shumë vëzhgues, në mënyrë që vulat të mos dalin jashtë qendrave të votimit. Do të sygjeroja dhe pranë qendrave të votimit, të ketë kamera, për të monitoruar çdo shkelje, blerje vote deri në minuten e fundit, apo për të vëzhguar konfliktet, dhunën që mund të shkatohet në qendrat e votimit dhe shkeljet që mund të bëhen nga anëtarët e komisionit gjatë ushtrimit të veprimtarisë së tyre. Kamerat nuk duhet të prekin pjesën e dhomës së fshehtë, e cila nuk duhet të jetë e monitoruar, për të ruajtur të drejtën e fshehtësisë së votës dhe sanksioneve që vijnë më pas nga ata që amrin pushtetin dhe marrin djeni që ky individ nuk ka votuar për ta.”¹³²⁹”

16.11 Përmbajtja e fletëve të votimit

¹³²⁶ Arjana Llano mendimi i autorës Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³²⁷ Kodi Zgjedhor i Republikës Shqiptare

¹³²⁸ Arjana Kasaj Llano mendimi i autorës Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³²⁹ Arjana Kasaj Llano Drejta Zgjedhore Evropiane

(Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012; ndryshuar pika 4 me ligjin nr. 118/2020, datë 5.10.2020) 1. Fletët e votimit për zgjedhjet përgatiten nga KQZ-ja. Fletët e votimit duhet të jenë prej letre, me ngjyrë, trashësi ose elemente konfigurimi të tilla që të mos lejojnë leximin e votës në pjesën e pasme të saj, si dhe të përmbajnë elemente sigurie, sipas përcaktimeve me akt normativ të KQZ-së. Fleta e votimit përmban element teknik në formën e kodeve që identifikojnë zonën zgjedhore, qendrën e votimit, si dhe elemente të tjera identifikuese që nuk lexohen me sy të lirë.¹³³⁰ 2. Fletët e votimit prodhohen në blloqe pa kundërfletë. Numri i serisë së bllokut të fletëve të votimit shënohet në dokumentin që shoqëron bllokun e ambalazhuar, sipas përcaktimeve të KQZ-së. 3. Emrat e subjekteve zgjedhore vendosen në fletën e votimit, sipas rendit të përcaktuar në mënyrë të rastësishme nga shorti. Përbri emrit të partisë vendoset sigla, shkronja nistore dhe emri i kryetarit të partisë. Çdo subjekti që renditet në fletën e votimit i korrespondon hapësira përkatëse për shënimin e votës nga zgjedhësi. 4. Fleta e votimit për zgjedhjet për Kuvendin duhet të përmbajë hapësirën e posaçme për ushtrimin e votimit parapëlqyes për kandidatët e subjektit zgjedhor. Mënyra e votimit parapëlqyes përcaktohet nga KQZ-ja në varësi nga numri i subjekteve pjesëmarrëse në zgjedhje, duke respektuar kushtin që informacioni i përcjellë nga fleta e votimit të mos jetë tejte i ngarkuar, konfigurimi i fletës të jetë i qartë e i kuptueshëm për zgjedhësin dhe zgjedhësi ta ketë të lehtë orientimin për votimin e subjektit zgjedhor dhe të kandidatit të parapëlqyer. 5. KQZ-ja organizon hedhjen e shortit për detyrimet që rrjedhin nga ky nen, menjëherë sapo të ketë përfunduar regjistrimi i listës shumëvërtetuese në KQZ apo, sipas rastit, në KZAZ. Rregullat për hedhjen e shortit përcaktohen me akt normativ të KQZ-së.¹³³¹

16.12 Pavlefshmeria e votave

Fletet e votimit që konsiderohen të pavlefshme gjatë numurimit janë:

- 1- Fleta që është e pavulusur.¹³³²
- 2- Fleta që ka përzgjedhur disa nga subjektet dhe nuk është e qartë për ke ka votuar.
- 3- Fletet e grisura të dëmtuara.
- 4- Fletet që nuk i kanë të gjitha të dhenat sipas fletës së votimit tip për gjithë Shqipërinë.
- 5- Fletet e votimit që nuk përmbajnë elementet e sugurisë;
- 6- Nëse shënimin në fletën e votimit apo në të paktën një nga fletët e votimit bëhet jashtë dhomës së fshehtë, zgjedhësi nuk lejohet të fusë fletën/fletët e votimit në kuti dhe në këtë rast është e pavlefshme.
- 7- Nëse zgjedhësi bën shënim ose e dëmton fletën e votimit pa dashje dhe kërkon një fletë votimi të dytë, fleta e votimit konsiderohet e dëmtuar.¹³³³ Zgjedhësit që nuk mund të votojnë vetë 1. Zgjedhësi, që për arsye fizike nuk është në gjendje të kryejë vetë procedurat e votimit, mund të kërkojë ndihmën e një familjari ose zgjedhësi tjetër, që është në listën e zgjedhësve të asaj zone të qendrës së votimit.¹³³⁴ Të dy zgjedhësit duhet të jenë të pranishëm në qendrën e votimit kur përdoret kjo procedurë. 2. Një person mund të ndihmojë vetëm një zgjedhës që nuk mund të votojë vetë. 3. Para se të shënojë në fletën e votimit, personi që ndihmon një zgjedhës tjetër, bën një deklaratë në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së se do të votojë sipas udhëzimeve, se nuk do të ndikojë në vendimin e zgjedhësit, se nuk do të bëjë publike votën dhe se ai vetë

¹³³⁰ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹³³¹ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

¹³³² Mendimi I autores Arjana Llano

¹³³³ Arjana Llano Mendimi I autores

¹³³⁴ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

nuk ka votuar për llogari të një zgjedhësi tjetër. 4. Anëtarët e komisioneve të zgjedhjeve dhe sekretari nuk mund të ndihmojnë asnjë zgjedhës që nuk mund të votojë vetë. 5. Shënimi në fletën e votimit bëhet detyrimisht në dhomën e fshehtë. 6. Brenda periudhës së rishikimit të listave të zgjedhësve, zgjedhësit e përcaktuar në pikën 1 të këtij neni kanë të drejtë t'i kërkojnë kryetarit të njësisë së qeverisjes vendore, që përgatit listën e zgjedhësve të qendrës përkatëse të votimit, regjistrimin e tyre si zgjedhës që nuk mund të votojnë vetë. Kërkesa për regjistrim shoqërohet me dokumentacionin zyrtar që provon llojin dhe kategorinë e paafetësisë. Regjistrimi si zgjedhës që nuk mund të votojë vetë bëhet për të lehtësuar votimin e këtyre zgjedhësve. 7. Në çdo rast, kur ka zgjedhës të regjistruar, sipas pikës 6 të këtij neni, të cilët kanë vështirësi hyrjeje në mjedisin e qendrës së votimit, caktimi i qendrës së votimit dhe organizimi i saj bëhen në mënyrë të tillë që të garantojnë hyrjen e lirë për këtë kategori zgjedhësish.¹³³⁵ Në rast se kjo është e pamundur, në përputhje me udhëzimet dhe me shpenzimet e KQZ-së, kryetarët e njësive të qeverisjes vendore caktojnë personel apo pajisje ndihmëse për të garantuar hyrjen e lirë. 8. Në rastin e zgjedhësve të verbër, kryetari i njësive të qeverisjes vendore njofton KQZ-në për numrin e zgjedhësve të verbër dhe qendrat e tyre të votimit. KQZ-ja, në përputhje me procedurat dhe afatet e shpërndarjes së materialeve zgjedhore, pajis komisionet e këtyre qendrave të votimit me mjete të posaçme votimi, të cilat lejojnë zgjedhësit që të lexojnë ose të kuptojnë fletën e votimit dhe të votojnë në mënyrë të pavarur. Zgjedhësi i verbër informohet nga KQV-ja për mënyrën e votimit me mjete të posaçme votimi dhe, me kërkesën e tij, pajiset me to. Në rast të kundërt, zgjedhësi voton në përputhje me pikat 1 dhe 3 të këtij neni.¹³³⁶

"Individët me aftësi të kufizuar, për shkak të shikimit, këta normalisht, nuk votojnë dot vetë dhe verdiktin e tyre duhet ta shprehë një familjar i tyre mbi bazën e porosisë që jep personi me aftësi të kufizuar, në mënyrë që mos ti cënohet e drejta¹³³⁷. Kjo dispozitë është në përputhje me të drejtat që kanë personat me aftësi të kufizuara në ligjin Nr. 93/2014 PËR PËRFSHIRJEN DHE AKSESUESHMËRINË E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA dhe Konventën për Mbrotjtjen e personave me aftësi të kufizuara. Personat që ndodhen në komisionet e qendrave të votimit, në mënyrë kategorike nuk duhet të ndihmojnë këta persona, sepse është në konflikt me detyrën që ata përfaqësojnë, ata do të ndihmohen vetem nga familjarët e tyre.¹³³⁸"

Neni 113 Veprimet pas mbylljes së votimit (Ndryshuar me ligjin nr. 74/2012, datë 19.7.2012) Pas marrjes së vendimit për mbylljen e votimit, kryetari së bashku me anëtarët e KQV-së kryejnë, sipas radhës, veprimet e mëposhtme: 1. Kryetari, nën vëzhgimin e të gjithë anëtarëve të KQV-së:

a) shënon numrin e zgjedhësve që kanë votuar, bazuar në nënshkrimet e bëra në listën e zgjedhësve, si dhe atyre që janë në regjistrin e posaçëm, sipas nenit 57 të këtij Kodi;¹³³⁹

b) ia deklaron shifrën me zë të lartë anëtarëve të tjerë të KQV-së dhe vëzhguesve të pranishëm;

c) i fton ata të verifikojnë shifrën e thënë prej tij;

d) ç) urdhëron sekretarin e KQV-së të shënojë në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së numrin e personave që kanë votuar në qendrën e votimit, sipas shkronjës "a" të kësaj pike. Në rast kundërshtimesh për përcaktimin e shifrës, pretendimet shënohen në proceverbal. Sekretari i KQV-së shënon pretendimin në

¹³³⁵ PO aty

¹³³⁶ PO aty

¹³³⁷ Arjana Kasaj Llano E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³³⁸ Arjana Kasaj Llano E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³³⁹ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve. 2. Kryetari, nën vëzhgimin e të gjithë anëtarëve të KQV-së, pasqyron në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së, numrin e plotë të fletëve të votimit të qendrës së votimit, duke u bazuar tek të dhënat që kanë shoqëruar marrjen në dorëzim të fletëve të votimit nga KZAZ-ja. 3. Kryetari, nën vëzhgimin e të gjithë anëtarëve të KQV-së, fillon numërimin e fletëve të votimit të papërdorura dhe në përfundim të numërimit ia bën të ditur shifrën anëtarëve të KQV-së. Nëse kërkohet nga një anëtar i KQV-së ose ndonjë nga vëzhguesit, kryetari është i detyruar të rifillojë edhe një herë numërimin e fletëve të votimit të papërdorura. Në përfundim të numërimit, fletët e votimit të papërdorura mbyllen në zarfin ku është shënuar “FLETË VOTIMI TË PAPËRDORURA”. Numri i fletëve të votimit të papërdorura pasqyrohet në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së. 4. Kryetari, nën vëzhgimin e të gjithë anëtarëve të KQV-së, numëron fletët e votimit të dëmtuara që gjenden në zarfin “FLETË VOTIMI TË DËMTUARA”. Numri i fletëve të votimit të dëmtuara pasqyrohet në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së. Nëse ndonjë nga vëzhguesit ka vërejtje, ato shënohen menjëherë në Librin e Protokollit të Mbledhjeve ose paraqiten nga vëzhguesit me shkrim. Vërejtjet me shkrim administrohen nga sekretari dhe mbyllen në kutinë e materialeve të votimit së bashku me dokumentacionin tjetër të qendrës së votimit. 5. Në përfundim të veprimeve të parashikuara në pikat 1 deri në 4 të këtij neni, mbyllen në kutinë e materialeve zgjedhore: a) zarfi “FLETË VOTIMI TË PAPËRDORURA”; b) zarfi “FLETË VOTIMI TË DËMTUARA”; c) lista e zgjedhësve, përfshirë edhe regjistrin e posaçëm, sipas nenit 57 të këtij Kodi; ç) origjinalet e vendimeve të KQV-së dhe formularët tip të papërdorur të vendimeve të KQV-së; d) vula e KQV-së; dh) vula e kryetarit të KQV-së; e) vulat me kodet e sigurisë të papërdorura; ë) vulat me kodet e sigurisë të dëmtuara; dhe f) Libri i Protokollit të Mbledhjeve. 6. Numrat e kodeve të sigurisë, me të cilët do të mbyllet kutia e votimit dhe kutia e materialeve të votimit, shënohen paraprakisht në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve të KQV-së. Pasi hidhen të gjitha të dhënat në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit, shënohet ora e saktë e mbylljes së procesverbalit¹³⁴⁰. Origjinali i Procesverbalit për Mbylljen e Votimit futet në Kutinë e Votimit, e cila vulolet menjëherë me kodin e fundit të sigurisë, ndërsa kopja futet në Kutinë e Materialeve të Votimit, cila më pas vulolet me kodet përkatëse të sigurisë. Kopje të Procesverbalit për Mbylljen e Votimit u jepen anëtarëve të KQV-së dhe vëzhguesve të partive parlamentare. 7. Në rast se gjatë mbylljes së kutisë së votimit vula me kodet e sigurisë dëmtohet gjatë mbylljes së kutisë, ajo zëvendësohet me një nga vulat shtesë. Në Procesverbalin për Mbylljen e Votimit dhe në Librin e Protokollit të Mbledhjeve shënohet numri i kodit të sigurisë së vulës së dëmtuar. 8. Procesverbali i Mbylljes së Votimit nënshkruhet nga të gjithë anëtarët e KQV-së. Nëse ndonjë nga anëtarët e KQV-së ka vërejtje, ato shënohen në hapësirën e posaçme për vërejtjet në procesverbal. Neni 114 Shoqërimi i kutive të votimit dhe i materialeve të votimit në Vendin e Numërimit të Votave 1. Menjëherë pas përfundimit të veprimeve të parashikuara në nenin 113 të këtij Kodi, kutitë e votimit me fletët e votimit dhe Kutia me Materialet e Votimit dërgohen në Vendin e Numërimit të Votave, të caktuar sipas nenit 94 të këtij Kodi. Materialet e tjera të përdorura gjatë procesit të votimit i dorëzohen KZAZ-së brenda afateve dhe në mënyrën e përcaktuar nga KQZ-ja. 2. Kutia/kutitë e votimit me fletët e votimit dhe Kutia me Materialet e Votimit dorëzohen në Vendin e Numërimit të Votave sa më shpejt që të jetë e mundur, por jo më vonë se 3 orë nga mbyllja e votimit në qendrën e votimit. Dërgimi i tyre bëhet me automjet, në të cilin ndodhen anëtarët dhe sekretari

¹³⁴⁰ Kodi Zgjedhor në Republikën e Shqipërisë

i KQV-së, si dhe një punonjës policie, i cili ka detyrë të garantojë shoqërimin dhe mosprekjen e kutisë/kutive të votimit me fletët e votimit dhe të Kutisë së Materialeve të Votimit. KQZ-ja autorizon KZAZ-në, duke i dhënë edhe fondet e nevojshme financiare, për të siguruar transportimin me autonjet të kutive të votimit me fletët e votimit dhe Kutinë me Materialet e Votimit. 3. Punonjësi i policisë, sipas pikës 2 të këtij neni, është efektiv i përhershëm i Policisë së Shtetit, përjashtuar policinë kriminale, i ngarkuar me detyrën e shoqërimit nga KQZ-ja, me urdher të Drejtorit të Përgjithshëm të Policisë së Shtetit. Polici i shoqërimit duhet në çdo moment të mbajë uniformën e Policisë së Shtetit dhe të ketë në një vend të dukshëm numrin rendor të caktuar nga KQZ-ja dhe mbiemrin e tij me përmasa të dukshme.¹³⁴¹

“E gjithë kjo procedurë, pas mbylljes së votimit duhet të jetë e monitoruar, që nga momenti që mbyllet votimi e deri sa shkon te vendi që duhet të dorezoin kutitë, në mënyrë që mos behën levizje për shkelje”.”.¹³⁴²

“KUTI E PARREGULLT”

Si kuti të parregullta konsiderohen të tëra ato kuti që janë në kundërshtim me rregullat e percaktuara nga Kodi Zgjedhor në Shqipëri nenin 115.

Në rast se gjatë marrjes në dorëzim të kutive të votimit me fletët e votimit dhe të kutisë me materialet e votimit, grupi i marrjes në dorëzim konstaton se:¹³⁴³

a) mungojnë ose janë këputur një ose më shumë vula me kode sigurie;

b) vendosja e vulave me kode sigurie është bërë në mënyrë të tillë që lejon hapësira midis trupit të kutisë dhe kapakut të saj;

c) kutia ka në trupin ose në kapakun e saj thyerje ose çarje që lejojnë futjen apo nxjerrjen e fletëve të votimit ose materialit tjetër të votimit; ose

ç) kutia është e llojit, formës ose përmasave të ndryshme nga ato të përcaktuara nga KQZ-ja; atëherë grupi i marrjes në dorëzim informon menjëherë për parregullsinë KZAZ-në dhe i kërkon asaj që kutia të shënohet “KUTI E PARREGULLT”

Cfarë bëhet me kutitë e parregullta

Kutitë e votimit të përcaktuara si “KUTI E PARREGULLT” në asnjë rast dhe për asnjë arsye nuk hapen nga KZAZ-ja dhe as nuk i kalojnë Grupit të Numërimit. Ato dërgohen së bashku me kutinë e materialeve të votimit në KQZ për nevoja të hetimit administrativ, sipas nenit 136 dhe nenit 138 pika 4 të këtij Kodi.

Pra si sanksion këto kuti përjashtohen nga numërimi, prandaj duhet bërë kujdes i madh nga ata që kanë përgjegjësinë, që kutitë ti kenë gjithë elementet sipas dispozitave që janë përcaktuara në kod, që asnjë votë e shqiptareve mos të shkojë dëm.¹³⁴⁴

Do të sugjeroja që në Kodin Zgjedhor për cdo shkelje të këtyre neneve të kishte dhe sanksionet përkatëse konstatuar me mangësi në Kodin Zgjedhor, duhet të behen sa me shpejtë këto plotësime përpara zgjedhjeve të përgjithshme.¹³⁴⁵

Veprat penale të paarashikuara nga Kodi Penal

Neni 269

Pengimi me dhunë i veprimtarisë së partive politike

¹³⁴¹ Kodi Zgjedhor ne Republikën e Shqiperise

¹³⁴² Arjana Kasaj Llano E Drejta Zgjedhore Evropjane

¹³⁴³ KOdi Zgjedhor ne republikën e Shqiperise

¹³⁴⁴ Arjana Llano, mendimi I autores

¹³⁴⁵ Arjana Kasaj Llano Mendimi I autorees “E Drejta Zgjedhore Evropiane”

Pengimi me dhunë i veprimtarisë së ligjshme të partive, organizatave apo shoqatave politike përbën kundërvajtje penale dhe dënohet me gjobë ose me burgim gjer në dy vjet.¹³⁴⁶

Autorja: Pengimi i partive politike në Shqipëri, përbën vepër penale, por në Shqipëri ka pasur raste që kanë marrë armët dhe kanë luftuar partite, që kanë qenë të ligjshme për tu marrë me dhunë pushtetin partiak, këto rëndomtë nuk duhet të ndodhin në një shtet demokratik. Partite dhe drejtuesit e tyre, vijnë në bazë të votave të marra në bazë të statutit të partive, nuk duhet të përsëriten veprime të tilla me.

Në bazë të Kushtetutës së nenit 10 të saj partitë politike, që me dhunë kërkojnë marrjen e pushtetit janë të ndaluara.¹³⁴⁷

¹³⁴⁶ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë

¹³⁴⁷ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë

Kreu XVII VEPRAT PENALE NDAJ ZGJEDHJEVE

17.1 Vepra penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve

Neni

325 Pengimi i subjekteve zgjedhore (Ndryshuar me ligjin nr.

23/2012, datë 1.3.2012 ndryshuar fjalë me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017¹³⁴⁸)

Pengimi me anë të kanosjes, dhunës, apo me çdo mënyrë tjetër i subjekteve zgjedhore apo i kandidatëve për të zhvilluar veprimtarinë e tyre në përputhje me ligjin gjatë fushatës zgjedhore, dënohet me burgim nga një vit deri në pesë vjet.

Kanosja, dhuna dhe pengimimi i drejtuesve të partive politike për të propaganduar kandidatet e saj dhe për të ushtruar të drejtat gjatë fushatës zgjedhore dënohet me burgim nga një vite deri në pesë vjete.¹³⁴⁹

Neni 326

Falsifikimi i materialit zgjedhor dhe rezultateve të zgjedhjeve

(Ndryshuar me ligjin nr.

23/2012, datë 1.3.2012; shfuqizuar pjesa që parashikon edhe dënimin me gjobë, si dënim kryesor, krahas dënimit me burgim, me ligjin nr.

144, datë 2.5.2013)¹³⁵⁰

Falsifikimi, shpërndarja ose përdorimi i fletëve të votimit, i dokumenteve dhe materialit zgjedhor, me qëllim ndryshimin e rezultatit të zgjedhjeve nëpërmjet paraqitjes në to të të dhënave, që dihen se janë të pasakta, zëvendësimi i të saktave me të rreme ose nëpërmjet futjes në kuti të fletëve të votimit të mënyrë të paligjshme dënohet me burgim nga një gjer në pesë vjet.

Po kjo veprë kur kryhet nga personat që kanë për detyrë të administrojnë procesin zgjedhor, ose ka sjellë pasojë të rënda në mbarëvajtjen e votimit, ka cenuar integritetin e rezultatit të zgjedhjeve apo ka sjellë pavlefshmërinë e tyre, dënohet me burgim nga tre gjer në shtatë vjet.¹³⁵¹

“Autorja, në interpretim të këtij neni për të parandaluar falsifikimin e fletave të votimit dhe gjithë dokumentave të tjera zgjedhore me mendësi dhe zëvendësimi i tyre me materjale jo reale dënohet me burgim ka pasojë të rënda kur kjo cënon integritetin zgjedhor”¹³⁵²

Neni 326/a

Dëmtimi me dashje i materialit zgjedhor

(Shtuar me ligjin nr. 23/2012, datë 1.3.2012;

shfuqizuar pjesa që parashikon edhe dënimin me gjobë, si dënim kryesor, krahas dënimit me burgim, me ligjin nr. 144, datë 2.5.2013) Dëmtimi, prishja, shkatërrimi me dashje, apo zëvendësimi në kundërshtim me ligjin i pajisjeve, vulave, kodeve të sigurisë apo çdo materiali tjetër zgjedhor të parashikuar nga ligji, dënohet me burgim nga gjashtë muaj gjer në pesë vjet.

Po këto vepra kur kryhen nga personat përgjegjës për administrimin zgjedhor ose në bashkëpunim, ose më shumë se një herë, apo kur kanë sjellë pasojë të rënda në mbarëvajtjen e zgjedhjeve, kanë sjellë pavlefshmërinë e tyre apo kanë cenuar rezultatit të votimit, dënohen me burgim nga tre gjer në tetë vjete.¹³⁵³

¹³⁴⁸ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë

¹³⁴⁹ Arjana Llano mendimi I autores në interpretimin e nenet

¹³⁵⁰ Kodi Penal I Republikës së Shqipërisë

¹³⁵¹ Kodi Penal Shqiptare neni 326/a

¹³⁵² Arjana Llano "mendimi I autores" E drejta Zgjedhore Evropiane ""

¹³⁵³ Kodi Penal Shqiptare neni 326

“Individët që janë pjesë e komisioneve, që kanë marrë në dorëzim vulat dhe kodet nuk duhet ti demtojnë apo me qellim ti shkatërronjë keto materiale, pasi është përgjegjësia e tyre, kur ata me dashje i shkatërronjë, dhe sjellin cenim të rezultateve të votimit, ato ndikojnë drejtpërdrejtë në rezultatet zgjedhore „kjo vepër quhet e rëndë”¹³⁵⁴

Neni

327

Shkelja e fshehtësisë së votimit

(Ndryshuar me ligjin nr. 23/2012, datë 1.3.2012

dhe me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017)

Shkelja e rregullave që garantojnë fshehtësinë e votimit nga ana e zgjedhësit, nëpërmjet fotografimit të fletës së votimit, ose filmimit të saj, ose dokumentimit me çdo mjet dhe formë të mënyrës sesi ka votuar, shfaqjes së tyre tek persona të tjerë, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga tre muaj deri në tre vjet. Shkelja e rregullave që garantojnë fshehtësinë e votimit nga ana e personave të ngarkuar me zgjedhjet, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në tre vjet. Nxitja me ose pa shpërblim, ose detyrimi i zgjedhësit për të shkelur rregullat që garantojnë fshehtësinë e votimit, sipas paragrafit të parë të këtij neni, përbën vepër penale dhe dënohet nga një vit deri në katër vjet me burgim.¹³⁵⁵

Fshehtësia e votimit, është një ndër garancitë e procesit zgjedhor, dhe cënimi i saj është një shkelje, ajo mund të kryhet nëpërmjet fotografimit, filmimit dhe çdo mënyre tjetër, në këto raste përbën vepër penale, situata rëndohet kur kjo shkelje kryhet nga personat e Komisionit, që ndodhen në qendrat e votimit, duke qënë se ata përfaqesojnë një autoritet publik, nuk duhet të shpërdorojnë detyrën. Në këto raste përgjegjësia penale rritet.¹³⁵⁶

Neni 327/a

Votimi më shumë se një herë ose pa u identifikuar (Shtuar me ligjin

nr. 23/2012, datë 1.3.2012; ndryshuar paragrafi i tretë me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017) Votimi më shumë se një herë në të njëjtat zgjedhje, votimi për persona të tjerë, duke paraqitur dokumente identifikimi të rreme apo duke përdorur dokumente të zgjedhësve të tjerë dënohet me burgim nga një gjer në tre vjet. Lejimi me dashje i kryerjes së kësaj veprë nga komisionerët zgjedhorë dënohet me burgim nga një gjer në pesë vjet.

Lejimi me dashje nga komisionerët zgjedhorë i votimit, pa kryer identifikimin e shtetasit sipas ligjit, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në tre vjet.¹³⁵⁷

“Në bazë të Kushtetutës, vota është e barabartë, të gjithë shtetasit, kanë një të drejtë vote, kjo nuk duhet të cenohet për të gjithë shtetasit. Në rastet kur me ketë të drejtë abuzohet, votohet më shumë se një herë duke përdorur dokumenta të rreme, dënohet dhe konsiderohet vepër penale”¹³⁵⁸

Neni 328

Korrupsioni aktiv në zgjedhje

(Ndryshuar me ligjin nr. 23/2012, datë 1.3.2012 dhe me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017, hequr fjalë me ligjin nr. 146/2020, datë 17.12.2020)

¹³⁵⁴ Arjana Llano, mendimi i autores

¹³⁵⁵ Kodi Penal Shqiptarë neni 327

¹³⁵⁶ Arjana Llano, mendimi i autores

¹³⁵⁷ Kodi Penal Shqiptarë nen

¹³⁵⁸ Kodi Penal Shqiptarë neni 327/a

Ofrimi ose dhënia e të hollave, të mirave materiale,¹³⁵⁹ premtimi për vend pune ose favorizime të tjera në cilëndo formë, për zgjedhësin ose persona të tjerë të lidhur me të, me qëllim marrjen e firmës për paraqitjen e një kandidati në zgjedhje, për të votuar në një mënyrë të caktuar, për të marrë pjesë ose jo në votime, ose për t'u angazhuar në veprimtari të paligjshme për mbështetjen e një kandidati ose partie politike, përbën veprë penale dhe dënohet me burgim nga një vit deri në pesë vjet¹³⁶⁰.

Mitdhënia ,premtimet dhe favoret me qellim për mbështetjen e një kandidati përben veprë penale¹³⁶¹.

Neni 328/a

Përdorimi i funksionit publik një kandidati në zgjedhje, për të votuar në një mënyrë të caktuar, për të marrë pjesë ose jo në votime, ose për t'u angazhuar në veprimtari të paligjshme në mbështetjen e një kandidati ose partie politike, përbën veprë penale dhe dënohet me burgim nga një deri në pesë vjet.¹³⁶²

Përdorimi I funksionit publik, për të promovuar një kandidatë partie, për ta mbështetur haptazi, duke përdorur postin e tij, përben veprë penale¹³⁶³.

Neni 329

Kanosja apo dhunimi ndaj pjesëmarrësve në zgjedhje(Ndryshuar me ligjin nr. 23/2012, datë 1.3.2012; ndryshuar me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017)104¹³⁶⁴

Kanosja që i bëhet zgjedhësit për të votuar në një mënyrë të caktuar apo për të marrë pjesë ose jo në votime, përbën veprë penale dhe dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në tre vjet¹³⁶⁵. Kanosja apo përdorimi i dhunës që i bëhet komisionerit, vëzhguesit, numëruesit si dhe çdo zyrtari tjetër të ngarkuar me zgjedhjet për ta penguar në kryerjen e detyrës apo për shkak të veprimtarisë së tij në administrimin zgjedhor dënohet me burgim nga një vit deri në katër vjet..Kur kjo veprë kryhet në bashkëpunim ose më shumë se një herë dënohet me burgim nga dy deri në pesë vjet.¹³⁶⁶

“Kanosja, duke përdorur kërcënim se do ti shkaktoj, një të keqe, do ta vras atë apo ndonjë prej familjareve të tij, që i bëhet një zgjedhësi për të votuar, për një parti, subjekt politike,përben veprë penale.Kërcënimet duhet të shmangen në zgjedhje në menyrë që gjithkush të shpreh vërtiktin e tij të lirë, si një e drejtë kushtetuese e garantuar nga Kushtetuta, Konventa dhe gjithë aktet e tjera ndërkombetare.Ajo përben veper penale dhe dënohet.Kryesisht drejtuesit e partive politike duhet të veprojnë në bazë të parimeve demokratike dhe Kodit të Sjelljes së Partive Politike,pa perdorur dhunë për marrjen e pushtetit.Kur kanosja ,kërcënimi dhuna I bëhen Komisionerit,vëzhguesve,numëruesit për ta penguar atë me çdo kusht përbën veprë penale”¹³⁶⁷.

Neni 330

Pengimi i zgjedhesit

Neni 330

Pengimi i zgjedhësit(Ndryshuar me ligjin nr.

¹³⁵⁹ Kodi Penal I republikes se Shqiperise

¹³⁶⁰ Kodi Penal I Republikes se Shqiperise

¹³⁶¹ Arjana Llano, mendimi I autores

¹³⁶² Kodi Penal Shqiptare neni 328

¹³⁶³ Arjana Llano mendimi I autores

¹³⁶⁴ Kodi Penal Shqiptare

¹³⁶⁵ Kodi Penal I Republikes se Shqiperise neni 329

¹³⁶⁶ Po aty

¹³⁶⁷ Arjana Llano mendimi I autores

23/2012, datë 1.3.2012; ndryshuar fjalë me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017) Pengimi i zgjedhësit për të votuar në qendrën e tij të votimit, duke shkelur rregullat e votimit, duke i marrë apo dëmtuar dokumentin e tij të identifikimit, apo në çdo formë tjetër, dënohet me burgim nga një vit deri në pesë vjet. Kur kjo vepër kryhet më shumë se një herë, ndaj më shumë se një zgjedhësi apo kur kryhet nga komisionerët zgjedhorë, dënohet me burgim nga tre deri në shtatë vjet¹³⁶⁸.

Pengimi i zgjedhësve, mund të manifestohet në mënyra të ndryshme duke i vjedhur mjetin e identitetit, duke mos e lenë atë të shkoj në votime, apo çfardo lloj mënyre tjetër për ta ndaluar, mos të marrë pjesë në zgjedhje, përbën vepër penale¹³⁶⁹.

Neni 330/a

Braktisja e detyrës nga anëtarët e komisioneve të zgjedhjeve

(Shtuar me ligjin nr. 23/2012, datë 1.3.2012 ndryshuar fjalë me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017) Braktisja e detyrës apo refuzimi për të kryer detyrën nga personat e ngarkuar me administrimin e procesit të votimit dhe të numërimit, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në tre vjet¹³⁷⁰

Kur veprimet e mësipërme kryhen duke marrë me vete ose duke zhdukur materialet zgjedhore, ose kur kanë sjellë pasoja të rënda për procesin e votimit apo kanë çuar në pavlefshmërinë e zgjedhjeve, dënohet me burgim nga dy deri në shtatë vjet.¹³⁷¹

Anëtarët e komisionit me pranimin e detyrës, janë të detyruar të përmbushin veprimtarinë e tyre, që nga hapja e qendrës në orën e përcaktuar deri në finalizimin e minutës së fundit të orarit të vendosur në publik për mbajtjen e procesit, kur ata e braktisin detyrën apo e refuzojnë si pasojë e arsyeve të ndryshme, me qëllim për të dëmtuar procesin zgjedhor, dhe sjellin pasoja për pavlefshmërinë e zgjedhjeve, përbën vepër penale. Të gjithë duhet të jenë koshjentë për të përmbushur, detyrat të cilat u janë caktuar. Mos të bëhen pengese dhe të prishin imazhin e zgjedhjeve në Shqipëri.¹³⁷²

Neni 331

Shkelja e së drejtës së zgjedhjes (Ndryshuar me ligjin nr. 23/2012, datë 1.3.2012; shfuqizuar pjesa që parashikon edhe dënimin me gjobë, si dënim kryesor, krahas dënimit me burgim, me ligjin nr. 144, datë 2.5.2013)

Mospërfshirja në listat e zgjedhësve e personave që e kanë të drejtën e zgjedhjes ose regjistrimi me dashje në to i personave që nuk e kanë këtë të drejtë, dënohet me burgim nga një gjer në pesë vjet.

Po kjo vepër e kryer në bashkëpunim, kur ka sjellë pasoja të rënda për interesat e zgjedhësve apo mbarëvajtjen e procesit zgjedhor dënohet me burgim nga dy gjer në pesë vjet¹³⁷³

“”Mospërfshirja në listat e zgjedhjeve përbën mohim të një të drejte kushtetuese, që shprehimisht sanksionohet, që kushdo ka të drejtë të zgjedhë e të zgjidhet, garantimi i kësaj të drejte është thelbësor në shoqëritë demokratike. Këto të drejta derivojnë nga akte të tjera ndërkombëtare, Deklarata \Universale e të \Drejtave të Njeriut, Konvena Evropjane e të Drejtave të Njeriut, kjo shkelje përbën vepër penale sipas KODit.

¹³⁶⁸ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë neni 330

¹³⁶⁹ Arjana Llano mendimi i autores

¹³⁷⁰ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë neni 331

¹³⁷¹ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë neni 331

¹³⁷² Arjana Llano, mendimi i autores

¹³⁷³ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë

Regjistrimi I ndonjë zgjedhësi, që nuk ka të drejtë të figuroj, në listë, duke shkelur të drejtën e barazisë së votës, duke e çuar në disa zona për të votuar përben vepër penale”.¹³⁷⁴

Neni 331/a

Marrja ose përdorimi i paligjshëm i dokumenteve të identifikimit¹³⁷⁵

(Shtuar me ligjin nr. 89/2017, datë 22.Neni 332Shpërdorimi i autoritetit ushtarak (Ndryshuar fjalë me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017)Shpërdorimi i autoritetit ushtarak nga oficeri ose kuadri ushtarak për të influencuar në votim tek ushtarakët e tjerë që ka në varësi, me dhënie urdhrash, këshilla apo me çfarëdo lloj propagande, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në tre vjet.

“Në bazë të Kodit të Etikës së ushtarakeve, ata duhet ta ushtrojnë detyrën me integritet, ata nuk duhet të ndikojnë te ushtarakët e tjerë, për të votuar një kandidat apo një tjetër.Nuk duhet të japin urdhra, apo këshilla për të influencuar në votat e një kandidati.

Ata nuk duhet të shpërdorojnë detyrën, që u ka besuar shteti për të ndikuar në propagande apo të urdhërojnë ushtarakët e tjerë që kanë në varësi”.¹³⁷⁶

Neni

332/a

Shpërdorimi i autoritetit policor

(Shtuar me ligjin nr. 89/2017, datë 22.5.2017)

Shpërdorimi i autoritetit policor nga punonjësi i Policisë së Shtetit ose i Policisë së Burgjeve për të influencuar në mbështetjen e një partie politike ose kandidati në zgjedhje, nëpërmjet mosushtimit të funksionit me paanësi sipas ligjit, pjesëmarrjes në veprimtari politike të një partie politike ose kandidati në zgjedhje, me kryerjen e çdo veprimi ose dhënien e urdhrave, këshillave apo çdo lloji tjetër propagande që favorizon një parti politike ose kandidat në zgjedhje, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga një vit deri në pesë vjet¹³⁷⁷

Punonjësit e policisë gjatë ushtrimit të detyres se tyre duhet te respektojnë ligjet Kodet e Etikës ne Polici dhe aktet e tjera ne fuqi.Ata e kane te ndaluar ne baze te ligjit qe te mbeshtesin nje parti politike, nje kandidate.Ata duhet te jene te pavarur ne ushtirimin e veprimtarise se tyre,nuk duhet te favorizojne asnje subjkt politik, kandidate partie dhe te japin urdhra te personat qe ndodhen ne burgim.Dhenia e urdhrave per te influencuar ndonje kandidate ne burgim eshte ne kundërshtim me permbushjen e detyres dhe cenon besueshmerine e publikut te Policia e shtetit,kjo perben veper penale dhe eshte edenueshme nga nje deri ne pese vjete.

Dhënia e dokumentit të identifikimit me qëllim përdorimin e tij në mënyrë të paligjshme për zgjedhje,garantimin e mospjesëmarrjes në votime, për të ndikuar në mënyrën e votimit, ose për çdo qëllim tjetër të paligjshëm që lidhet me zgjedhjet, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga një vit deri në tre vjet.

Marrja e dokumentit të identifikimit të shtetasve të tjerë, me qëllim përdorimin e tij në mënyrë të paligjshme për zgjedhje, moslejimin për të votuar, për të ndikuar në mënyrën e votimit, ose për çdo qëllim tjetër të paligjshëm që lidhet me zgjedhjet, përbën vepër penale dhe dënohet me burgim nga një deri në pesë vjet.¹³⁷⁸

“Dokumenti I identifikimit, është një mjet personal,këtë duhet ta administroj vetem individi që e ka personale.Kur karta me qellim i jepet një individi tjetër për të votuar, në mënyrë

¹³⁷⁴ Arjana LLano,mendimi I autores

¹³⁷⁵ Kodi Penal

¹³⁷⁶ Arjana LLano,mendimi I autores

¹³⁷⁷ Kodi Penal ne Republiken e Shqiperise neni

¹³⁷⁸ Kodi Penal ne Republiken e Shqiperise neni

të paligjështme, përbën vepër penale. Ajo cenon të drejtën për të votuar vetem një herë. Në momentin kur dikush përveç kartes së tij përdor të një subjekti tjetër, atëherë ata marrin kredite për të votuar, dy herë. Ajo përbën vepër penale të dënueshme.¹³⁷⁹

Kur dikush merr kartën e identifikimit me qëllim për ta penguar dike që të marre pjesë në zgjedhje, I mohon një të drejtë kushtetuese, përbën vepër penale të dënueshme”.”.¹³⁸⁰

Të drejtat politike

Cdo shtetas që ka mbushur moshën 18 vjec ka të drejtë të zgjedh dhe të zgjidhet, përjashtohet nga e drejta e zgjedhjes shtetasit e deklaruar me vendim të formës së prerë si të paafte mendërisht, përjashtohen nga e drejta për tu zgjedhur shtetasit që janë dënuar me vendim të formës së prerë, për kryerjen e një krimi, sipas rregullave të përcaktuara me ligj të miratuar me tri të pestat e të gjithë antareve të kuvendit.¹³⁸¹ Në raste përjashtimore dhe të justifikuara, ligji mund të parashikoj kufizime të së drejtës për tu zgjedhjeur të shtetasve që vuajnë dënimin me heqje lirie ose të drejtën për tu zgjedhur para dhenies së një vendimi perfundimtar apo kur shtetasit janë dëbuar për një krim apo për cënim shume të rëndë dhe serioz të sigurisë publike.¹³⁸²

Pengimi nga e drejta për të zgjedhur është një formë e cënimit të dinjeitetit të njeriut. I cili është i parashikuar në preambulen e Republikës së Shqipërisë dhe në nenin të kushtetutës.¹³⁸³

Cdo kush është i lire të ushtroj bindjet e tij politike dhe të vendos se cilin subjekt do të votoj në zgjedhje, pa u cenuar, pa u kërcenuar, kanosur me formë të ndryshme për të detyruar shtetasit të votojnë për një subjekt politik në mënyrë të imponuar.¹³⁸⁴

Të drejtën e votes e kanë dhe pakicat kombëtare që jetojnë në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe janë rezidentë në Shqipëri. Kete të drejtë jua ka mundësi kushtetuta ku shprehimisht thekson se pakicat kombëtare ushtrojnë në barazi të plote para ligjit të drejtat dhe liritë e tyre.

Gjithashtu kjo e drejtë theksohet në kushtetute në nenin 16 të drejtat dhe liritë themelore si dhe detyrimet e parashikuara në kushtetute për shtetasit shqiptar vlejne njëlojëshe për shtetasit e huaj e për personat pa shtetësi në territorin e Republikës së Shqipërisë me përjashtim të rasteve të parshikuara në kushtetute. Respektimi i të gjithëve për kete të drejtë të rëndësishme për të marre pjesë në jetën e vendit dhe për të zgjedhur përfaqësuesit e popullit në kuvend.¹³⁸⁵

17.2 Te drejtat e te burgosurve ne zgjedhje

Dispozita ligjore ndërkombëtare dhe evropiane

E drejta për pjesëmarrje politike, duke përfshirë të drejtën për të votuar dhe për t'u kandiduar në zgjedhje pa diskriminim, është e sanksionuar në disa dokumente ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.¹³⁸⁶ Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së në vitin 1948, parashikon të drejtën¹³⁸⁷ që të gjithë të marrin pjesë në

¹³⁷⁹ Arjana Llano, mendimi I autores

¹³⁸⁰ Arjana Llano, mendimi I autores

¹³⁸¹ Kodi Penal në Republikën e Shqipërisë neni

¹³⁸² Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë

¹³⁸³ Arjana Kasaj Llano, mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³⁸⁴ Arjana Kasaj Llano, mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³⁸⁵ Arjana Kasaj Llano, mendimi I autores E Drejta Zgjedhore Evropiane

¹³⁸⁶ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

¹³⁸⁷ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

qeverisjen e vendit të tyre (Neni 21). Neni 10 njih se "të gjithë kanë të drejtë në barazi të plotë për një seancë të drejtë dhe publike nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të tij dhe të çdo akuze penale kundër tij". E drejta e votës parashikohet gjithashtu në Nenin 25 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike (ICCPR), i miratuar në vitin 1966 dhe ligjërisht i detyrueshëm për 173 Shtetet Palë. Megjithatë pakti nuk përfshin ndonjë dispozitë specifike për të drejtën e votës së të burgosurve, Neni 2 thotë se çdo individ duhet të gëzojë të drejtat e njohura në pakt pa 'dallime të çfarëdo lloji, siç janë raca, ngjyra, seksi, gjuha, feja, mendimi politik ose tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, prona, lindja ose statusi tjetër'.¹³⁸⁸ Një formulim i ngjashëm përdoret në Nenin 2 të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut. Në vitin 1990, Asambleja e OKB-së njohu në Rezolutën e saj 45/111 mbi parimet themelore për trajtimin e të burgosurve se: 'Me përjashtim të atyre kufizimeve që janë të nevojshme në mënyrë të dukshme nga fakti i burgosjes, të gjithë të burgosurit duhet të ruajnë të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të përcaktuara në Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut, dhe, kur Shteti përkatës është palë, ...

Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike' dhe të drejta të tjera të përcaktuara në marrëveshje të tjera të OKB-së (paragrafi 5 i Rezolutës).¹³⁸⁹

Që në vitin 1987, në Rekomandimin e tij Nr. R(87)3 mbi Rregullat Evropiane të Burgjeve, Këshilli i Evropës (KiE) njohu që privimi nga liria është një dënim në vetvete. Prandaj, në parimin

Të drejtat e votimit të të burgosurve - Zgjedhjet e Parlamentit Evropian kushtet e burgimit nuk duhet të përkeqësojnë vuajtjet e natyrshme të të burgosurve. Dokumenti i Kopenhagenit i KSBE/OSBE-së i vitit 1990 përshkruan një numër të drejtash të njeriut dhe lirive themelore dhe kërkon që vendet e OSBE-së të 'garantojnë të drejtën universale dhe të barabartë të votës për qytetarët e rritur' (paragrafi 7(3)), ndërsa paragrafi 24 sqaron se të drejtat e njeriut dhe liritë themelore mund t'i nënshtrohen kufizimeve vetëm me ligj dhe në përputhje me detyrimet sipas ligjit ndërkombëtar, në veçanti KNDKP-së dhe Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut. As KNDKP-ja dhe as Dokumenti i Kopenhagenit¹³⁹⁰

Dispozitat e brendshme në te Shtetet Anëtare të BE-së I modifikuar disa herë që nga miratimi i tij fillestar në vitin 1976, Akti Zgjedhor Evropian aktual nuk parashikon një sistem zgjedhor uniform të zbatueshëm në të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së në zgjedhjet evropiane. Ai përmban një sërë parimesh të përbashkëta që duhet të mbështeten nga ligjet e ndryshme të brendshme që zbatohen për zgjedhjet evropiane.¹³⁹¹ Akti Zgjedhor i BE-së nuk përmban asnjë dispozitë specifike në lidhje me ushtrimin e të drejtës së votës nga personat me aftësi të kufizuara, që jetojnë në mjedise të mbyllura banimi ose në burg. Në maj 2022, Parlamenti

¹³⁸⁸ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

¹³⁸⁹ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024 EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

2023 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

¹³⁹⁰ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024 EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

2023 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

¹³⁹¹ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024 EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

2023 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

Evropian miratoi një rezolutë legjislativë që propozonte shfuqizimin e Aktit Zgjedhor Evropian të vitit 1976 dhe zëvendësimin e tij me një rregullorë të re të Këshillit që kërkon të harmonizojë një numër rregullash të zbatueshme për zgjedhjet evropiane. Ndër veçoritë e reja, Neni 6 (mbi ushtrimin e të drejtës së votës) i projektaktit legjislativ. Të drejtat e votës së të burgosurve - Zgjedhjet për Parlamentin Evropian u kërkon Shteteve Anëtare të sigurojnë që të gjithë qytetarët e BE-së, përfshirë "ata që vuajnë dënimin me burg në Bashkim, të jenë në gjendje të ushtrojnë të drejtën e tyre të votës në zgjedhjet për Parlamentin Evropian" dhe që masat "nuk cenojnë ligjin kombëtar ose vendimet gjyqësore të dhëna në përputhje me ligjin kombëtar".¹³⁹²

Që nga korriku 2023, 11 nga 27 Shtetet Anëtare të BE-së nuk kanë kufizime për votimin e të burgosurve (Kroacia, Qiproja, Çekia, Danimarka, Finlanda, Irlanda, Letonia, Lituania, Sllovenia, Sllovakia, Suedia) dhe ato¹³⁹³ u japin qytetarëve të burgosur të drejtën e votës në zgjedhjet evropiane pavarësisht nga krimi i kryer ose kohëzgjatja e dënimit. Një numër shtetesh anëtare zbatojnë disa kufizime të lidhura me kohëzgjatjen e dënimit dhe/ose llojin e veprës penale për të cilën një person dënohet (Austria, Belgjika, Franca, Gjermania, Greqia, Hungaria, Italia, Luksemburgu, Malta, Holanda, Polonia, Portugalia, Rumania dhe Spanja). Dy shtete anëtare (Bullgaria dhe Estonia) nuk i lejojnë të burgosurit të votojnë¹³⁹⁴. Kur të burgosurit mund të votojnë, vendosen procedura alternative votimi, të tilla si votimi me postë (p.sh. Danimarka, Sllovenia, Irlanda, Franca), me prokurë (p.sh. Franca, Holanda), duke krijuar një qendër votimi të posaçme brenda burgut (p.sh. Italia, Polonia), duke votuar paraprakisht me postë (p.sh. Finlanda). Në disa shtete anëtare, të drejtat e votimit mund të mos rivendosen automatikisht pas lirimit nga burg; ky është rasti në Luksemburg, për shembull. Belgjika

Qytetarët që kanë kryer krime të caktuara mund të privohen, madje edhe për jetë, nga e drejta e tyre për të votua (Nenet 6 deri në 9 të Kodit Zgjedhor). Ata qytetarë që vuajnë dënimin me burg dhe që kanë të drejtë të votojnë mund ta bëjnë këtë nëpërmjet një përfaqësuesi (Neni 147bis (1)4 i Kodit Zgjedhor). Megjithatë, ka pasur raportime për të burgosur që kanë probleme me aksesin në votim.¹³⁹⁵

Bullgaria

Neni 42(1) i Kushtetutës thotë se të gjithë qytetarët që kanë mbushur moshën 18 vjeç, me përjashtim të atyre që janë vendosur nën ndalim gjyqësor ose personave që vuajnë dënim me burgim, do të kenë të drejtë të zgjedhin autoritetet shtetërore dhe lokale të qeverisjes vendore

¹³⁹² EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

2023 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

¹³⁹³ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

2023 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)

¹³⁹⁴ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

¹³⁹⁵ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

¹³⁹⁵ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

dhe të votojnë në referendume.¹³⁹⁶ Sipas Nenit 27(2) të Kodit Zgjedhor, Drejtoria e Përgjithshme e Zbatimit të Sanksioneve Penale në Ministrinë e Drejtësisë duhet t'i ofrojë Drejtorisë së Përgjithshme të Regjistrimit Civil dhe Shërbimeve Administrative në Ministrinë e Zhvillimit Rajonal dhe Punëve Publike të dhëna rreth personave që vuajnë dënime me burgim, për heqjen e tyre automatike nga listat zgjedhore.

Çekia

Sipas Nenit 28(2) të Ligjit Nr. 62/2003 Coll. mbi Zgjedhjet për Parlamentin Europian dhe mbi¹³⁹⁷Ndryshimet në Akte të Caktuara, siç janë ndryshuar, "Jo më vonë se 20 ditë para datës së zgjedhjeve, çdo autoritet vendor duhet të përfshijë në listën e tij të votuesve për zgjedhjet për Parlamentin Europian të gjithë votuesit që nuk kanë një adresë të përhershme ose vendbanim brenda zonës së tij të administratës përputhje me rregulloret e veçanta ligjore, por në të njëjtën kohë brenda zonës së tij të administratës"¹³⁹⁸.

Lista përfshin ata që shërbejnë në shërbimin ushtarak, që qëndrojnë në spitale ose kujdes institucional, ose 'që mbahen në paraburgim ose në paraburgim ose vuajnë një dënim me burg dhe raportohen te autoriteti vendor nga oficeri komandues ose drejtori i një institucioni të tillë'. Sipas Nenit 36, vota sigurohet me kërkesë me anë të kutisë së lëvizshme të votimit në prani të dy anëtarëve të komisionit zgjedhor përkatës.

Danimarka

Sipas Kapitullit 9, seksioni 78 i Kodit Penal, "Një vepër penale e dënueshme nuk përfshin pezullimin e të drejtave civile, duke përfshirë të drejtën për të ushtruar biznes sipas një licence të zakonshme ose një

licence detare". Sipas Pjesës 8 (Votimi Paraprak në Danimarkë) Neni 54 (3) i Aktit të Zgjedhjeve Folketing (Parlamentare), i cili është i zbatueshëm për zgjedhjet evropiane, votuesit që mbahen në një institucion nën Shërbimin e Burgjeve dhe Provës ose në një burg mund të hedhin një 'votë paraprake'.¹³⁹⁹

¹³⁹⁶ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

¹³⁹⁷ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

¹³⁹⁸ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

¹³⁹⁹ EUROPEAN PARLIAMENT, Prisoners' voting rights in European Parliament elections European elections 2024EPRS | European Parliamentary Research Service Author: Martina Prpic Members' Research Service PE 751.459 – September

Kreu XVIII MISIONI I OSBE NE ZGJEDHJET E 2025 NE SHQIPERI

18.1 Roli I OSBE ne Zgjedhjet e fundit ne Shqiperi 2025

Duke pranuar që zgjedhjet demokratike formojnë bazën për qeveri legjitime, OSBE-ja vëzhgon zgjedhjet në të 57 shtetet e saj pjesëmarrëse. Ajo gjithashtu ofron ndihmë teknike për të përmirësuar kuadrin legjislativ dhe administrativ për zgjedhjet në vende specifike.¹⁴⁰⁰

Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut vëzhgon zgjedhjet për të vlerësuar shkallën në të cilën proceset zgjedhore respektojnë liritë themelore dhe karakterizohen nga barazia, universaliteti, pluralizmi politik, besimi, transparencja dhe llogaridhënia. Zyra gjithashtu mbështet autoritetet në përpjekjet e tyre për të përmirësuar proceset zgjedhore dhe për të ndjekur rekomandimet nga misionet e vëzhgimit të zgjedhjeve të ODIHR-it, duke shqyrtuar legjislacionin në lidhje me zgjedhjet, duke ofruar ekspertizë teknike dhe duke mbështetur aktivitetet e grupeve të vëzhguesve qytetarë. Asambleja Parlamentare e OSBE-së drejton misionet vëzhguese afatshkurtra të OSBE-së.

Disa operacione në terren të OSBE-së kryejnë aktivitete në lidhje me zgjedhjet, duke përfshirë trajnimin për anëtarët e komisioneve zgjedhore, median dhe policinë, si dhe iniciativë për edukimin e votuesve. Megjithatë, ato nuk marrin pjesë në misionet e vëzhgimit të zgjedhjeve në vendet e tyre të veprimit.

Një numër operacionesh në terren të OSBE-së punojnë në fushën e zgjedhjeve dhe përqendrohen në:

- Këshillimin e komisioneve zgjedhore;
- Zbatimin e standardeve ndërkombëtare dhe praktikave të mira;
- Përmirësimin e administrimit zgjedhor;
- Shqyrtimet teknike të zgjedhjeve;
- Reforma e kodeve zgjedhore;
- Konsultimet midis palëve të interesuara në procesin e votimit;
- Trajnimi, rishikimet dhe vlerësimet e performancës;
- Mbështetja dhe angazhimi me rrjetet ndërkombëtare;
- Forcimi i pjesëmarrjes së grave në zgjedhje;
- Fushatat e ndërgjegjësimit mbi të drejtat e votuesve dhe procedurat zgjedhore;
- Mbështetja e OJQ-ve që vëzhgojnë zgjedhjet lokale dhe kombëtare;
- Dhe Krijimi i listave të votuesve.¹⁴⁰¹

Zgjedhjet

Mbështetja për reformën zgjedhore dhe përmirësimi i administrimit zgjedhor janë qëllimet kryesore të Prezencës në këtë fushë.¹⁴⁰² Prezenca i ofron asistencë teknike Kuvendit për ta sjellë kuadrin zgjedhor plotësisht në përputhje me angazhimet e OSBE-së; lehtëson dialogun gjithëpërfshirës dhe konstruktiv midis partive politike mbi çështjet që lidhen me zgjedhjet; dhe mbështet ndërtimin e kapaciteteve të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve dhe aktorëve të shoqërisë civile. Prezenca zbaton fushatat për informimin e votuesve për grupe të veçanta votuesish; ofron trajnime të dedikuara në lidhje me zgjedhjet për disa palë të interesuara; dhe mbështet përpjekjet e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve për t'u lidhur me homologët ndërkombëtarë.¹⁴⁰³

¹⁴⁰⁰ <https://www.osce.org/elections>

¹⁴⁰¹ <https://www.osce.org/elections>

¹⁴⁰² <https://www.osce.org/presence-in-albania/elections>

¹⁴⁰³ <https://www.osce.org/presence-in-albania/elections>

18.2 Disa konstatime nga OSBEne Zgjedhjet 2025 per Parlamentin Shqiptare

Zgjedhjet parlamentare të 11 majit u organizuan mirë, por u shprehën në një mjedis të polarizuar, me Partinë Socialiste që keqpërdori asetet publike ndërsa pati raportime për përpjekjet e administratës dhe votuesve në qendrat e votimit.¹⁴⁰⁴

Kështu deklaroi hënën e misionit ndërkombëtar të vëzhguesve të zgjedhjeve, OSBE/ODIHR, teksa bëri me dije në paraprak për zgjedhjet.

Në raportin e publikuar pasditën e 12 majit, OSBE/ODIHR i vlerëson zgjedhjet e mirë-organizimit nga ana teknike, por u theksua se ka nevojë për media të pavarur dhe një reformë të mëtejshme zgjedhore.

Teksa paraqiti raportin e përfaqësuesve të tjerë, kreu i delegacionit të Parlamentit Evropian për vëzhgimin e zgjedhjeve në Shqipëri, Michael Gahler, tha në gjendjen aktuale, vendi ynë nuk mund të hyjë në BE.

Gahler shtoi se zgjedhjet janë një mjet i demokracisë dhe se të gjithë aktorët politikë duhet të mbi një konsensus kuadrin zgjedhor dhe të forcojnë besimin në integritetin e procesit.

“Për më tepër, i bëj fjalë për të arritur sukseset e arritura, si në fushën e industrisë së Gahler,”

Por kush ishin pikat kryesore të raportit parakrak, Citizens.al sjell të gjitha pikat si më poshtë:

1- Kuadri ligjor dhe sistemi zgjedhor

Zgjedhjet e parlamentit mbështeten në Kushtetutën e vitit 1998 dhe Kodin Zgjedhor të vitit 2008, i cili është plotësuar me ndryshimet e kryera në vitin 2021, 2024 dhe 2025, përfshijnë këtu votimin e diasporës nga vendi i jashtëm.

OSBE/ODIHR vëren se, megjithëse kuadri ligjor është “i mjaftueshëm për të vendosur zgjedhjen demokratike”, ai mbetet i paqartë dhe i pambështetur nga një reformë gjithëpërfshirëse.¹⁴⁰⁵

Në raport sistemi elektoral proporcional me lista të mbyllura dhe preferenciale në 12 qarqe për të përshkruar si favorizime për dy partitë e mëdha dhe se shumica e mandateve të vendosura përmes listave të mbyllura, qetë votave preferenciale ndaj kandidatëve reflektojnë reflektimin e madh që kanë liderët e partive në anëtarësimin e parlamentarëve.¹⁴⁰⁶

Pjesë nga raporti paraprak

- Ndryshimet në kuadrin ligjor në vitet 2024 dhe 2025 modifikuan sistemin zgjedhor dhe futën votimin nga jashtë vendit, por nuk është kryer një rishikim gjithëpërfshirës i kuadrit ligjor.¹⁴⁰⁷ Sipas sistemit të ri zgjedhor, çdo subjekt zgjedhor paraqet lista të mbyllura dhe lista preferenciale. Mandatet e fituara nga një parti ose koalicion në një qark zgjedhor i caktohen fillimisht kandidatëve nga listat e mbyllura. Ndërkohë që janë adresuar disa rekomandime të ODIHR-it siç është ndryshimi i pragut kombëtar për kandidatët e pavarur dhe ndalimi i mundësisë për drejtuesit e partive politike që të kandidojnë në disa qarqe, shumë rekomandime të mëparshme të ODIHR-it mbeten të pazbatuara.

- Komisioni Qendror i Zgjedhjeve (KQZ) është përgjegjës për mbikëqyrjen e administrimit të zgjedhjeve. Përgatitjet për zgjedhjet po ecin sipas planit, duke përfshirë edhe votimin nga jashtë vendit, dhe deri më tani administrata zgjedhore ka respektuar kryesisht afatet ligjore. Votimi nga jashtë do të realizohet përmes fletëvotimeve postare dhe KQZ ka zhvilluar një

¹⁴⁰⁴ <https://citizens.al/2025/05/12/10-pikat-e-raportit-te-osbe-odihr-per-zgjedhjet-e-11-majit/>

¹⁴⁰⁵ <https://citizens.al/2025/05/12/10-pikat-e-raportit-te-osbe-odihr-per-zgjedhjet-e-11-majit/>

¹⁴⁰⁶ <https://citizens.al/2025/05/12/10-pikat-e-raportit-te-osbe-odihr-per-zgjedhjet-e-11-majit/>

¹⁴⁰⁷ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodihr-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

fushatë të gjerë informimi për regjistrimin e votuesve jashtë vendit. KQZ gjithashtu ka nisur fushata të posaçme edukimi për votuesit që u drejtohen popullatës së përgjithshme, pakicave kombëtare dhe personave me aftësi të kufizuara. Votimi dhe numërimi elektronik do të pilotohet në disa bashki të përzgjedhura, me testime dhe demonstrime publike të planifikuara para ditës së votimit.

- Rreth 3.7 milionë votues janë të regjistruar për këto zgjedhje, përfshirë rreth 246 mijë për votimin nga jashtë. Për të mundësuar regjistrim gjithëpërfshirës të votuesve jashtë vendit, KQZ vendosi të zgjasë vlefshmërinë e dokumenteve të identifikimit të skaduar. Votuesit mund të verifikonin të dhënat e tyre dhe të kërkonin korrigjime, përfshirë edhe online, gjatë periudhës së shqyrtimit publik. Identifikimi i votuesve në ditën e zgjedhjeve bëhet duke përdorur pajisje të identifikimit elektronik.¹⁴⁰⁸

- Zgjedhjet mund të kontestohen nga kandidatët të propozuar nga parti politike, koalicionet partish ose kandidatët të pavarur të propozuar nga grupe votuesish. KQZ regjistroi njëmbëdhjetë subjekte zgjedhore – tetë parti politike dhe tre koalicionet, me një total prej 2,046 kandidatësh. Kodi Zgjedhor përfshin një kuotë gjinore, e cila kërkon që një në çdo tre kandidatë në të dyja listat të jetë nga gjinia më pak e përfaqësuar.¹⁴⁰⁹

- Gratë janë të përfaqësuara në mënyrë të barabartë në postet ministrore, duke mbajtur gjysmën e posteve në qeverinë aktuale. Megjithatë, gratë mbeten të nënpërfaqësuara në parlament, ku mbajnë 50 nga 140 ulëse (36 për qind). Tre nga 12 anëtarët e KQZ-së dhe rreth 31 për qind e anëtarëve të Komisioneve të Administrimit Zgjedhor në zona janë gra. Nga kandidatët e regjistruar, 787 (38.47 për qind) janë gra. Disa bashkëbisedues të misionit vëzhgues të ODIHR kanë theksuar vazhdimësinë e stereotipeve gjinore.¹⁴¹⁰

- Fushata zyrtare zgjedhore filloi më 11 prill. Pas disa aktiviteteve të profilit të lartë për të shënuar nisjen e fushatës, ajo ka vijuar në mënyrë të vakët. Sulmet personale mes liderëve të partive kryesore janë të zakonshme, përfshirë edhe online. Përdorimi i burimeve shtetërore dhe zhvillimi i fushatës brenda institucioneve publike janë të ndaluara, por vazhdojnë të ekzistojnë shqetësime lidhur me presionin ndaj nëpunësve civilë, ndikimin e padrejtë ndaj votuesve dhe keqpërdorimin e aseteve publike. KQZ ka marrë një numër të madh ankesash për shkelje të rregullave të fushatës dhe vazhdon të monitorojë aktivisht respektimin e tyre, duke përfshirë edhe aktivitetet online të 50 institucioneve publike. Edhe pse fushata në rrjetet sociale mungon në rregullim formal, partitë politike janë zotuar vullnetarisht të respektojnë një Kod Sjelljeje që promovon etikën në fushatat dixhitale. Janë prezantuar ligje dhe udhëzime të reja për mbrojtjen e të dhënave personale për të mbrojtur informacionin e votuesve, ndërkohë që autoritetet kanë bërë thirrje për vigjilencë kundër keqpërdorimit të të dhënave personale gjatë fushatës.¹⁴¹¹

- Fushata mund të financohet nga fonde publike dhe private, përfshirë kredi. Ligji vendos kufizime për donacionet dhe shpenzimet. KQZ mbikëqyr respektimin e rregullave të financimit të fushatës. Nuk janë bërë ndryshime të rëndësishme në kuadrin rregullator që nga zgjedhjet e

¹⁴⁰⁸ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴⁰⁹ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹⁰ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹¹ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

fundit. Rekomandimet e ODIHR-it mbi raportimin e ndërmjetëm, rregullimin e financimit nga palët e treta dhe zgjerimin e financimit publik për kandidatët e pavarur mbeten të paadresuara.¹⁴¹²

- Kuadri ligjor mbron lirinë e shprehjes, megjithatë shpifja mbetet e kriminalizuar dhe çështje civile dhe penale për shpifje ndaj gazetarëve vazhdojnë të ndodhin. Pavarësia e medias dhe diversiteti i raportimit ndikohet nga përqendrimi i pronësisë mbi media dhe nga varësia e pronarëve ndaj tenderëve publikë për interesat e tyre më të gjera të biznesit. Ekzistojnë shqetësime lidhur me pavarësinë e bordeve drejtuese të rregullatorit të transmetimeve dhe të transmetuesit publik. Kodi Zgjedhor parashikon që partitë që fituan më shumë se 20 për qind të vendeve në zgjedhjet e fundit të përfitojnë dyfish më shumë mbulim në lajme sesa partitë e tjera parlamentare që garojnë.

- Komisioni i Ankimeve dhe Sanksioneve (KAS) shërben si organi i shkallës së parë për ankimet kundër vendimeve të KQZ-së dhe komisioneve më të ulëta, të cilat mund të apelojnë si instancë e fundit në Kolegjin Zgjedhor pranë Gjykatës së Apelit Tiranë.¹⁴¹³ Subjektet zgjedhore kanë tre ditë për të paraqitur një ankesë, përveç ankesave mbi rezultatet e zgjedhjeve, për të cilat afati është pesë ditë. Palët e treta me interes të ligjshëm mund të paraqesin një ankesë administrative. Struktura e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK) ka ngritur një task-forcë për hetimin e krimeve të caktuara zgjedhore dhe një platformë online për denoncimet nga publiku.¹⁴¹⁴

- Kushtetuta garanton të drejtat politike, civile dhe sociale të plota për pakicat. Lejohet zhvillimi i fushatës në gjuhët e pakicave kombëtare.¹⁴¹⁵ KQZ ka deklaruar se do të prodhojë disa materiale zgjedhore në gjuhët e pakicave kombëtare dhe ka nisur një seri aktivitetesh informuese për të promovuar pjesëmarrjen e grupeve të nënpërfaqësuar.

- Kodi Zgjedhor parashikon vëzhgimin qytetar dhe ndërkombëtar në të gjitha nivelet. Deri më 11 prill, ishin akredituar 26 organizata kombëtare dhe 10 ndërkombëtare. Organizatat e shoqërisë civile kanë informuar misionin vëzhgues të ODIHR-it se mungesa e fondeve do të ndikojë në kapacitetin e tyre për të ndërmarrë një vëzhgim gjithëpërfshirës në ditën e zgjedhjeve. Përfaqësuesit e partive, koalicionëve dhe kandidatëve të pavarur gjithashtu mund të vëzhgojnë.¹⁴¹⁶

18.2 Rrjetit Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor

Deklarata e Vizionit dhe Synimeve të integritetit zgjedhor

Një rrjet global që mbledh palët e interesuara në zgjedhje rreth një vizioni të përbashkët: të frymëzojë dhe informojë veprimet për të çuar përpara integritetin zgjedhor përballë kërcënimeve kritike ndaj demokracisë¹⁴¹⁷

¹⁴¹² <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹³ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹⁴ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹⁵ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹⁶ <https://shqiptarja.com/lajm/raporti-paraprak-i-osbeodih-r-zgjedhjet-prove-e-rendesishme-per-integrimin-e-vendit-ne-be-shkalle-e-larte-polarizimi-dhe-mosbesimi-mes-2-partive-kryesore>

¹⁴¹⁷ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

Rritja e pabarazisë politike dhe ekonomike, korrupsionit, polarizimit politik dhe autoritarizmit paraqet sfida të mëdha për sigurimin e normave demokratike dhe të drejtave të njeriut në mbarë botën. Gjithashtu e ka bërë mjedisin global për zgjedhjet më kompleks. Këto sfida sistematike kanë çuar në rënie të ndjeshme të kënaqësisë me demokracinë dhe kanë përkeqësuar barrierat për njerëzit që janë të marginalizuar, të cilat mund të shfrytëzohen për të dobësuar institucionet demokratike dhe për të minuar besimin në zgjedhje. Teknologjitë që evoluojnë me shpejtësi, ndikimet politike të ndryshimeve klimatike, konfliktet në shkallë të gjerë dhe përgjigjet antidemokratike ndaj emergjencave kombëtare i zmahdojnë këto kërcënime.

Demokracia kuptimplote nuk është e mundur pa zgjedhje të besueshme. Zgjedhjet e vërteta, plotësisht gjithëpërfshirëse, transparente, të besueshme dhe periodike zgjidhin në mënyrë paqësore luftërat për pushtet, ofrojnë një mjedis të sigurt për shprehjen e opinionëve të ndryshme politike dhe vendosin legjitimitetin e qeverive. Shumë vende kanë treguar përparim të rëndësishëm në mbajtjen e zgjedhjeve më demokratike. Gjatë dekadave të fundit, shumë organe të menaxhimit të zgjedhjeve kanë forcuar kapacitetin, qëndrueshmërinë dhe profesionalizmin e tyre. Shoqëria civile ka luajtur një rol më të rëndësishëm në nxitjen e zgjedhjeve transparente dhe gjithëpërfshirëse. Përpjekjet e besueshme të vëzhgimit të zgjedhjeve nga qytetarët (vendas) dhe ndërkombëtarë janë përhapur globalisht.¹⁴¹⁸

Megjithatë, këto arritje janë në rrezik. Ndërsa inovacionet dixhitale kanë transformuar zhvillimin e zgjedhjeve dhe kanë bërë disa procese më efikase, ato kanë sjellë gjithashtu sfida të reja komplekse që lidhen me transparencën, mbrojtjen e të dhënave, sigurinë kibernetike dhe besimin publik. Sulmet si të huaja ashtu edhe të brendshme ndaj mjedisit të informacionit rreth zgjedhjeve po rriten në intensitet, sofistikim dhe fushëveprim.¹⁴¹⁹ Në disa kontekste, aktorët keqdashës që kërkojnë të minojnë proceset politike mund të përipiqen të kooptojnë ose minojnë institucionet e menaxhimit të zgjedhjeve dhe drejtësisë zgjedhore, dhe të synojnë ose shtypin vëzhguesit e zgjedhjeve qytetarë (vendas) dhe ndërkombëtarë, opozitën politike, median, shoqërinë civile ose akademikët. Gratë dhe njerëzit që janë të marginalizuar vazhdojnë të përballen me pengesa të konsiderueshme individuale, socio-kulturore, ekonomike dhe institucionale ndaj pjesëmarrjes dhe udhëheqjes politike, duke përfshirë dhunën në internet dhe jashtë internetit, e cila pengon më tej pjesëmarrjen e tyre.¹⁴²⁰

Asnjë nga këto sfida nuk kufizohet nga kufijtë, dhe ndikimet e tyre ndihen si në Jugun Global ashtu edhe në Veriun Global, si në demokracitë e vendosura ashtu edhe në ato më të reja. Krizat transnacionale, të tilla si pandemitë, ndryshimet klimatike, konflikti dhe migrimi, mund të destabilizojnë zgjedhjet dhe demokracinë.¹⁴²¹ Zgjedhjet e dështuara ose shumë të kontestuara mund të rrezikojnë stabilitetin gjeopolitik.¹⁴²² Aktiviteti kibernetik i keqdashës i mbështetur nga jashtë dhe rrjedhat e financimit mund të ndikojnë në fushatat politike vendase. Këto realitete shërbejnë si kujtesë të forta se sigurimi i integritetit zgjedhor kërkon angazhim me fqinjët rajonalë dhe komunitetin global. Për të ndihmuar në bërjen e zgjedhjeve më elastike ndaj goditjeve të ardhshme, ato duhet - ndër të tjera - të transformohen në mjete për pjesëmarrje vërtet gjithëpërfshirëse dhe të gjerë. Adresimi i sfidave ndaj integritetit zgjedhor është si urgjent ashtu edhe themelor.

¹⁴¹⁸ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹⁴¹⁹ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹⁴²⁰ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹⁴²¹ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity>

¹⁴²² <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

Për të mbështetur demokracinë e vërtetë, Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor njihet se ne duhet të punojmë së bashku për të avokuar, përforcuar dhe, kur është e nevojshme, për të inkurajuar përditësimet e normave dhe parimeve zgjedhore; për t'i bërë zgjedhjet më gjithëpërfshirëse; për të parashikuar dhe parandaluar kërcënimet; dhe për të ndërmarrë veprime për të avancuar integritetin zgjedhor në nivel global.

Ne kërkojmë të krijojmë - për herë të parë - një platformë të qëndrueshme për bashkëpunim sistematik dhe të rregullt midis kolegëve në komunitetin e integritetit zgjedhor nga e gjithë bota, duke përfshirë organizatat, rrjetet dhe iniciativat nga vende dhe perspektiva të ndryshme. Misioni i përbashkët i këtij komuniteti është të sigurojë që zgjedhjet - dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset që i mbështesin ato - pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve. Ne gjithashtu e pranojmë se bashkëpunimi me aktorët jashtë komunitetit të integritetit zgjedhor është thelbësor për trajtimin e çështjeve që kërkojnë një përzierje më të gjerë ekspertize¹⁴²³.

Në fund të fundit, shpresojmë të forcojmë besueshmërinë dhe qëndrueshmërinë e institucioneve, normave, parimeve dhe proceseve që sigurojnë që zgjedhjet pasqyrojnë vullnetin e popullit. Aseti ynë më i fuqishëm për sigurimin e integritetit zgjedhor është një publik i informuar që angazhohet në demokraci dhe beson se ajo do të ofrojë. Së bashku do të punojmë për të mbështetur njerëzit dhe institucionet për të rritur llogaridhënien dhe për të nxitur respektimin e normave të integritetit zgjedhor.¹⁴²⁴

Integriteti i Zgjedhjeve

Aktorët e besuar zgjedhorë ofrojnë zgjedhje të besueshme.

Plani Strategjik 2020-24 i Fondacionit Ndërkombëtar për Sistemet Zgjedhore (IFES) i jep përparësi katër Rezultateve Strategjike, duke përfshirë Rezultatit Strategjik 1: Aktorët e besuar zgjedhorë ofrojnë zgjedhje të besueshme.¹⁴²⁵

Zgjedhjet kanë rreze që larta. Ndërsa proceset e suksesshme zgjedhore mund të mbështesin ose të çimentojnë demokratizimin, kërcënimet ndaj integritetit të zgjedhjeve mund të hapin derën për autoritarizëm në rritje ose të pengojnë tranzicionet paqësore nga konflikti. Barrierat ndaj të drejtës universale të votës dhe transparencës e pamjaftueshme në planifikimin dhe organizimin e zgjedhjeve gjithashtu mund të minojnë integritetin zgjedhor. IFES punon me organet e menaxhimit zgjedhor, institucione të tjera shtetërore, organizatat e shoqërisë civile dhe median për të siguruar integritetin e të gjithë mjedisit zgjedhor që mbështet një sistem demokratik elastik¹⁴²⁶.

Integriteti zgjedhor kërkon korniza ligjore gjithëpërfshirëse, të drejta dhe të praktikueshme; administrim zgjedhor transparent dhe profesional;¹⁴²⁷ operacione të shëndosha zgjedhore dhe rezultate të sakta zgjedhore; mekanizma të arritshëm dhe të drejtë për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve zgjedhore; pjesëmarrje gjithëpërfshirëse dhe të gjerë të votuesve dhe kandidatëve; dhe media profesionale dhe të paanshme. IFES bashkëpunon me një gamë të gjerë palësh të interesuara për të siguruar që dobësitë ndaj mashtimit, keqpërdorimit dhe manipulimit sistematik që do të dëmtonin integritetin zgjedhor të identifikohen saktë dhe të adresohen në mënyrë efektive.

Duke përdorur mjete të tilla si Vlerësimi i Integritetit Zgjedhor dhe metodologjia e Misionit të Vlerësimit Teknik të Zgjedhjeve, IFES u ofron partnerëve dhe donatorëve një analizë

¹⁴²³ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹⁴²⁴ <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>

¹⁴²⁵ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity>

¹⁴²⁶ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity>

¹⁴²⁷ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/electoral-justice-and-dispute-resolution>

gjithëpërfshirëse të dobësive ekzistuese dhe të mundshme të integritetit në një sistem zgjedhor. Ne mbledhim ekspertizë të thellë, krahasuese dhe njohuri specifike për vendin për të zhvilluar rekomandime të zbatueshme që marrin në konsideratë jo vetëm aspektet teknike të proceseve zgjedhore, por edhe dinamikën e fuqisë dhe stimujt që nxisin sjelljen e palëve të interesuara. Duke kombinuar analizën e kujdesshme dhe gjithëpërfshirëse të kontekstit me ekspertizë të gjerë teknike, IFES mbështet partnerët në zhvillimin dhe zbatimin e planeve për të arritur integritet të qëndrueshëm zgjedhor.¹⁴²⁸

Drejhtësia zgjedhore dhe zgjidhja e Mosmarrëveshjeve

Sistemet efektive të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve zgjedhore mbrojnë të drejtat themelore politike, integritetin e zgjedhjeve dhe sundimin e ligjit

Besueshmëria e zgjedhjeve, pranimi i rezultateve të zgjedhjeve dhe stabiliteti i mjedisit zgjedhor varen gjithnjë e më shumë nga zgjidhja efektive e mosmarrëveshjeve dhe shkeljeve gjatë gjithë ciklit zgjedhor.¹⁴²⁹ Një sistem efektiv i zgjidhjes së mosmarrëveshjeve zgjedhore (EDR) mund të ofrojë një mjet për korrigjimin e shkeljeve të të drejtave zgjedhore dhe një mekanizëm për korrigjimin e të metave në proceset zgjedhore. Strategjitë efektive të EDR gjithashtu mund të ndihmojnë shumë në minimizimin e paqëndrueshmërisë politike dhe/ose dhunës së lidhur me zgjedhjet, dhe të ndihmojnë tranzicionet paqësore të qeverisë. IFES mbështet drejtësinë zgjedhore dhe sistemet e EDR me dekada ekspertize teknike për të:

Siguruar përputhshmërinë e sistemeve të EDR me detyrimet ndërkombëtare dhe rajonale të së drejtës publike.

Për të rafinuar rregullat e procedurës që mbështesin sistemet e EDR.

Për të promovuar procese efektive dhe të drejta hetimore dhe arbitrazhi duke trajnuar hetues, prokurorë, gjyqtarë dhe zyrtarë zgjedhorë.

Lidh gjyqtarët zgjedhorë në rrjete kolegësh.

Për të avancuar ndërgjegjësimin publik dhe kuptimin e drejtësisë zgjedhore.

Për të rafinuar praktikat alternative të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve.

Për të mbështetur vëzhgimin teknik të proceseve dhe seancave dëgjimore të EDR. Zhvillonin sisteme të përshtatshme për menaxhimin e rasteve për të trajtuar kërkesat në kohë dhe në mënyrë efektive.

Hulumtimet mbi pranimin e rezultateve të zgjedhjeve sugjerojnë se si rregullat që janë në fuqi për të qeverisur një proces zgjedhor, ashtu edhe përvoja e publikut me institucionet dhe individët që administrojnë këto rregulla, janë të rëndësishme për perceptimet e përgjithshme të një procesi dhe rezultati zgjedhor. Prandaj, mënyra se si trajtohen mosmarrëveshjet zgjedhore mund të jetë po aq e rëndësishme sa rezultati përfundimtar i këtyre mosmarrëveshjeve.¹⁴³⁰

Zgjedhjet, konflikti dhe siguria

Të gjithë njerëzit marrin pjesë në mënyrë të sigurt në jetën qytetare dhe politike pa frikë nga dhuna

Dhuna dhe konflikti në zgjedhje dhe procese politike kërcënojnë jetën dhe integritetin e çdo demokracie. Siguria zgjedhore forcohet nga një qasje holistike e përqendruar te njeriu, që mbulon të gjithë procesin zgjedhor dhe i përmbahet standardeve dhe normave ndërkombëtare. IFES ndihmon palët kryesore të interesuara të kuptojnë, parandalojnë dhe adresojnë shkaqet rrënjësore të dhunës dhe konfliktit në proceset politike dhe zgjedhore¹⁴³¹. Duke u mbështetur në

¹⁴²⁸ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity>

¹⁴²⁹ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/electoral-justice-and-dispute-resolution>

¹⁴³⁰ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/electoral-justice-and-dispute-resolution>

¹⁴³¹ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/electoral-justice-and-dispute-resolution>

më shumë se 30 vjet përvojë pune në dhjetëra tranzicione pas konfliktit, IFES ka zhvilluar disa qasje dhe mjete të sigurisë zgjedhore të ndjeshme ndaj konfliktit.

Qasjet e IFES ndaj konfliktit dhe sigurisë zgjedhore përfshijnë:

Mbledhjen dhe analizimin e të dhënave mbi dhunën zgjedhore online dhe offline.

Mbështetjen e organeve të menaxhimit zgjedhor (EMB) dhe forcave të sigurisë në planifikimin e sigurisë zgjedhore.¹⁴³²

Bashkëpunimin me EMB dhe OSHC-të për të luftuar dezinformimin, gjuhën e urrejtjes dhe nxitjen e dhunës, me fokus të synuar në gjuhën e urrejtjes dhe dhunën ndaj grave, pakicave, personave me aftësi të kufizuara dhe grupeve historikisht të marginalizuara.

Ndihmën ndaj palëve të ndryshme të interesuara për të ndërtuar një nocion më gjithëpërfshirës dhe pluralist të qytetarisë dhe identitetit kombëtar.

Kryerja e kërkimeve dhe zhvillimi i mjeteve për të parandaluar dhunën në proceset zgjedhore dhe politike.

Qasjet dhe mjetet e sigurisë zgjedhore të IFES-it, të ndjeshme ndaj konfliktit, përfshijnë:

18.3 Edukimi dhe Zgjidhjen e Dhunës Zgjedhore (EVER),

Të vendosura për të zvogëluar dhunën zgjedhore përmes monitorimit dhe raportimit.

Njerëzit Kundër Dhunës në Zgjedhje (PAVE), një seri trajnimesh të hartuara për të ndihmuar pjesëmarrësit të identifikojnë shkaqet rrënjësore të dhunës zgjedhore; të zhvillojnë aftësi për të nxitur dialogun¹⁴³³; të bashkëpunojnë në projekte jopartiake midis grupeve kundërshtarë për të ulur tensionin aty ku është e mundur; të promovojnë harmoninë sociale dhe një kulturë politike jo të dhunshme; të bëhen "ambasadorë paqej" që parandalojnë, zbulojnë, pengojnë dhe/ose zbusin dhunën zgjedhore.

Rinia PAVE, një version i programit PAVE që synon votuesit e rinj, edukatorët qytetarë dhe të votuesve dhe ambasadorët e paqes.

Korniza e Kornizës së Dhunës Kundër Grave në Zgjedhje (VAWE), e cila ndihmon palët e interesuara zgjedhore të adresojnë dhunën ndaj grave gjatë gjithë ciklit zgjedhor duke përdorur një sërë mjeteve që përfordhojnë reciprocisht.

Mundësimi i një Mjedisi Paqësor për Administrimin e Zgjedhjeve të Besueshme (e-Peace), trajnim për sigurinë zgjedhore për zyrtarët zgjedhorë dhe oficerët e zbatimit të ligjit, duke inkurajuar bashkëpunimin dhe përgjegjësinë e përbashkët midis të gjithë palëve të interesuara dhe duke mbështetur parimet e të drejtave të njeriut. Përfshin një modul se si të krijohet një Qendër e Përbashkët e Operacioneve të Sigurisë Zgjedhore¹⁴³⁴.

18.4 Liderशिpi zgjedhor

Liderët zgjedhorë menaxhojnë në mënyrë efektive sfidat, ndërtojnë besimin publik dhe nxisin institucione të pavarura dhe elastike¹⁴³⁵

Ndërsa zgjedhjet e besueshme janë thelbësore për demokracitë elastike, zgjedhjet me të meta serioze ose të dështuara përbëjnë një rrezik të mundshëm për stabilitetin politik dhe demokracinë. IFES mbështet liderët zgjedhorë për të përballuar në mënyrë efektive presionin politik; për të zhvilluar zgjedhje në një krizë; dhe për të nxitur pavarësinë institucionale, elasticitetin dhe kapacitetin. Programet dhe burimet tona të trajnimit për liderët zgjedhorë

¹⁴³² <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/election-conflict-security>

¹⁴³³ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/election-conflict-security>

¹⁴³⁴ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/election-conflict-security>

¹⁴³⁵ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/electoral-leadership>

përfshijnë një kurrikulë të provuar dhe me ndikim të lartë për lidershipin ekzekutiv; angazhimin e kolegëve dhe mundësitë e rrjetëzimit; dhe asistencë teknike të fokusuar në lidershipin etik, komunikimet strategjike dhe menaxhimin e krizave dhe rreziqeve. Qasja unike e IFES-it për ndërtimin e kapaciteteve mbështetet nga një listë ish-zyrtarësh ekzekutivë dhe të lartë zgjedhorë me dekada përvojë krahasuese në lidershipin zgjedhor.

Zhvillimi i zgjedhjeve të besueshme, mbështetja e proceseve zgjedhore cilësore me kalimin e kohës dhe demonstrimi i elasticitetit përballë një krize kërkon lidership efektiv. Lidershipi i fortë zgjedhor është gjithashtu thelbësor për të zgjidhur sfidat e zgjatura që pengojnë reformën zgjedhore kuptimplotë, minojnë pavarësinë e institucioneve zgjedhore dhe përmbysin procesin zgjedhor.¹⁴³⁶

Sfidat e reja kanë ndryshuar shumë fushën e lojës për liderët zgjedhorë dhe organet e menaxhimit të zgjedhjeve (EMB). Aktorët keqdashës dhe egoistë që kërkojnë të manipulojnë dhe minojnë zgjedhjet janë gjithnjë e më të shkathët në shfrytëzimin e mediave sociale dhe teknologjisë. Udhëheqësit e zgjedhjeve kanë nevojë për qasje inovative dhe kapacitet më të madh për t'u përgjigjur në mënyrë efektive. Ashtu si me organizatat e tjera komplekse, është thelbësore të ndërtohet një kulturë lidershipi që ofron drejtim dhe frymëzon angazhim në të gjithë EMB-në për të kryer mandatin e saj në mënyrë efikase, efektive dhe në përputhje me një grup vlerash koherente, dhe për të adresuar çdo sfidë që lind.¹⁴³⁷

18.5 Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor (GNSEI)

Gjatë një kohe kur zgjedhjet demokratike në të gjithë botën përballen me një sërë kërcënimesh dhe sfidash në zhvillim dhe gjithnjë e më komplekse, bashkëpunimi i qëndrueshëm midis palëve të interesuara globale të integritetit zgjedhor është urgjentisht i nevojshëm.¹⁴³⁸

Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor (GNSEI)

Rrjeti Global për Sigurimin e Integritetit Zgjedhor (GNSEI) mbledh palët e interesuara të zgjedhjeve rreth një vizioni të përbashkët: të frymëzojë dhe informojë veprimet për të çuar përpara integritetin zgjedhor përballë kërcënimeve kritike ndaj demokracisë. Në mënyrë specifike, GNSEI bashkon aktorët kryesorë ndërkombëtarë të integritetit zgjedhor për të krijuar një platformë me bazë të gjerë për të zhvilluar, çuar përpara dhe promovuar respektimin e normave, parimeve udhëzuese dhe kodeve të sjelljes që adresojnë kërcënimet e reja dhe afatgjata ndaj integritetit zgjedhor.¹⁴³⁹ Ndërsa ka platforma dhe forume të tjera që përqendrohen në çështje specifike të integritetit zgjedhor ose bashkojnë nën-komunitete të aktorëve të integritetit zgjedhor, nuk ka pasur një platformë të përhershme që këta aktorë të integritetit zgjedhor të bashkëpunojnë rregullisht dhe sistematikisht.

Si u formua GNSEI?

Koncepti i Rrjetit u shfaq gjatë Samitit të parë për Demokraci në vitin 2021 dhe u lançua zyrtarisht në mars të vitit 2023. GNSEI u formua përmes një përpjekjeje kolektive dhe bashkëpunuese midis më shumë se 30 organizatave dhe rrjeteve kryesore të lidhura me zgjedhjet në të gjithë globin.¹⁴⁴⁰

Çfarë po bën GNSEI?

¹⁴³⁶ <https://www.ifes.org/our-expertise/election-integrity/electoral-leadership>

¹⁴³⁷ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹⁴³⁸ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹⁴³⁹ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹⁴⁴⁰ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

Misioni i përbashkët i GNSEI është të sigurojë që zgjedhjet - dhe institucionet, normat, parimet dhe proceset që i mbështesin ato - pasqyrojnë vullnetin e të gjithë njerëzve.¹⁴⁴¹

Rrjeti ka dy objektiva kryesore:

Të forcojë kornizën e normave të integritetit zgjedhor duke shfrytëzuar ekspertizën kolektive të GNSEI për të identifikuar kërcënimet kritike ndaj zgjedhjeve, për të promovuar ndërgjegjësimin dhe respektimin e normave dhe praktikave të mira ekzistuese¹⁴⁴². Përveç kësaj, aty ku ka boshllëqe, të formësojë konsensusin rreth parimeve udhëzuese dhe metodave efektive për të adresuar shqetësimet e reja.

Të ofrojë një platformë të qëndrueshme për një rrjet të zgjeruar aktorësh për të mbrojtur dhe promovuar integritetin zgjedhor duke ndarë praktika inovative dhe efektive; duke inkurajuar biseda se si të dekurajohen aktorët nga minimi i zgjedhjeve; dhe ndërtimin e marrëdhënieve midis një sërë aktorësh që mund të mundësojnë koordinimin dhe reagimin e shpejtë përballë kërcënimeve, duke përfshirë ata nga sektorë të tjerë, puna e të cilëve ka të bëjë me integritetin zgjedhor, siç janë aktorët e sundimit të ligjit, mbrojtësit e të drejtave të njeriut, organet kundër korrupsionit dhe sektorët e integritetit të informacionit dhe teknologjisë.¹⁴⁴³

¹⁴⁴¹ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹⁴⁴² ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october

<https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

¹⁴⁴³ <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>

Kreu XIX PARIMET DEMOKRATIKE TE REFORMAVE ZGJEDHORE

19.1 Parimet për Proceset e Reformës Demokratike

Parimet e mëposhtme kanë për qëllim të nxisin një kuptim të përbashkët dhe besim në proceset e reformës zgjedhore dhe, në fund të fundit, reformat që çojnë përpara zgjedhje më demokratike. Këto parime marrin parasysh kontekstin politik të secilit vend - qoftë më demokratik, më autoritar¹⁴⁴⁴

Përveç grave dhe të rinjve, popullatat e marginalizuara mund të përfshijnë pakicat etnike dhe fetare, personat me aftësi të kufizuara, grupet indigjene, personat LGBTIQ+, të moshuarit dhe grupe të tjera që përjetojnë pengesa në pjesëmarrjen zgjedhore dhe politike, qoftë në praktikë apo në parim, për arsye historike, kulturore, politike dhe/ose të tjera kontekstuale.

I prekur nga konflikti - ka një efekt të rëndësishëm në natyrën dhe fizibilitetin e proceseve të reformës zgjedhore vërtet demokratike. Kështu, parimet synojnë të zbatohen dhe përshtaten në çdo kontekst politik dhe lloj reforme të caktuar. Megjithatë, nuk ekziston një qasje universale dhe e përshtatshme për të gjithë, ndaj proceseve të reformës zgjedhore, kështu që mënyra se si arrihen dhe/ose mbështeten parimet do të ndryshojë shumë në varësi të kontekstit dhe llojit të reformës.

1. Ndërtimi i konsensusit politik është themelor për çdo proces reforme zgjedhore.

Reforma zgjedhore është në thelb politike, jo vetëm teknike, dhe mund të tejkalohet shpejt nga interesat e ngushta. Kjo mund të rezultojë në reforma zgjedhore që dëmtojnë - në vend që të rrisin - transparencën, llogaridhënien, zbatimin efektiv, drejtësinë dhe përfshirjen, dhe/ose që zvogëlojnë pranimin midis palëve të interesuara. Për të shmangur këtë kurth, procesi i reformës zgjedhore duhet të minimizojë mundësitë për

polarizim dhe të inkurajojë shqyrtimin me mirëbesim të propozimeve dhe vullnetin e mirë midis pjesëmarrësve.

Qasjet e mëposhtme rekomandohen për krijimin e një procesi reforme zgjedhore që arrin konsensus politik dhe përpiqet për përafrim me normat globale¹⁴⁴⁵:

- një analizë e detajuar, gjithëpërfshirëse dhe objektive e sfidave ndaj zgjedhjeve demokratike, e cila mund të shërbejë si bazë për të identifikuar interesat e përbashkëta dhe për të nxitur një konsensus sa më të gjerë politik rreth reformave zgjedhore;¹⁴⁴⁶

¹⁴⁴⁴ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf

¹⁴⁴⁵ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf

¹⁴⁴⁶ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks

• shqyrtimi i stimuljeve politikë të palëve kryesore të interesuara zgjedhore, balanca e pushtetit,

dhe rezistenca e mundshme nga ata që mund të përfitojnë nga ruajtja e status quo-së;

• qëllimi ose qëllimet realiste të përcaktuara qartë, të identifikuar përmes kontributit të gjerë nga palët kryesore të interesuara zgjedhore (duke përfshirë rekomandimet e vëzhguesve të zgjedhjeve)¹⁴⁴⁷; dhe

• diskutime gjithëpërfshirëse dhe të bazuara në prova, të mbështetura nga një grup burimesh të përcaktuara dhe të dakorduara të provave, siç detajohet në Parimin 4.

2. Proceset e reformës zgjedhore duhet të jenë transparente.

Transparenca është thelbësore për ndërtimin e besimit dhe si mbrojtje kundër dezinformimit dhe dezinformimit në lidhje me procesin dhe përmbajtjen e reformës zgjedhore. Për të siguruar transparencë, aktorët e pavarur mbikëqyrës (si vëzhguesit e zgjedhjeve, grupet e shoqërisë civile, partitë opozitare dhe media) duhet të kenë qasje të mjaftueshme në të gjitha fazat e procesit të reformës zgjedhore.

Organizatorët e procesit të reformës duhet të përparësojnë komunikimin e qartë dhe të arritshëm në lidhje me procesin dhe duhet të sigurojnë transparencë në lidhje me:

3 Kjo analizë duhet të përfshijë një vlerësim të pengesave të veçanta për përfshirjen e grave dhe popullatave të marginalizuara gjatë gjithë ciklit zgjedhor. Mund të bëhet nga aktorët e ofertës dhe/ose kërkesës.

2 Llojet kryesore të reformës zgjedhore janë: (1) ligjore, që përfshin ndryshimin e kushtetutës, ligjit zgjedhor dhe/ose rregullave dhe rregulloreve përkatëse; (2) politike, që përfshin ndryshime në mjedisin në të cilin vepron organi i menaxhimit të zgjedhjeve (siç është ofrimi i më shumë autonomisë); dhe (3) administrative, që përfshin ndryshime të brendshme brenda një organi të menaxhimit të zgjedhjeve lidhur me strukturat, politikat, procedurat dhe përdorimin e teknologjisë.

- motivimi dhe qëllimi(et) i fillimit të procesit të reformës;
- afati kohor dhe niveli i procesit të reformës;
- kush do të përfshihet në procesin e reformës dhe në cilat faza (duke marrë parasysh çdo konflikt interesi, pikëpamje kontradiktore dhe zëra/grupe që mungojnë);
- burimi(et) i financimit për procesin e reformës, si dhe nëse (dhe nëse po cilat) burime të jashtme të financimit do të përdoren; dhe

around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf

¹⁴⁴⁷ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf

- përmbytja e reformave.¹⁴⁴⁸ Kjo përfshin, për shembull, publikimin e drafteve të ndryshimeve legislative të propozuara në kohën e duhur për të ofruar mundësi të mjaftueshme për palët e interesuara për të kuptuar reformat e propozuara dhe për të dhënë mendimin e tyre.
- Masat shtesë të transparencës, duke pasur parasysh kohën dhe përfshirjen, përfshijnë:¹⁴⁴⁹
- mbajtjen e një procesi të hapur konsultimi, duke përfshirë një thirrje për prova relevante;
- mbajtjen e seancave dëgjimore dhe/ose takimeve në publik dhe/ose vënien e procesverbaleve në dispozicion të publikut; dhe
- publikimin e provave të paraqitura dhe korrespondencës zyrtare në lidhje me procesin e reformës.

3. Proceset e reformës zgjedhore duhet të jenë gjithëpërfshirëse.¹⁴⁵⁰

19.2 Sigurimi i një demokracie më të madhe në zgjedhje

Autori(ët): Asambleja Parlamentare

Origjina - Debati i Asamblesë më 2 tetor 2012 (Seanca e 31-të) (shih Dok. 13021, raporti i Komitetit për Çështjet Politike dhe demokracinë, raportues: ¹⁴⁵¹ Z. Gardetto; Dok. 13038, opinioni i Komitetit për Çështjet Ligjore dhe të Drejtat e Njeriut, raportues: Z. McNamara; Dok. 13029, opinioni i Komitetit për Migracionin, Refugjatët dhe Personat e Zhvendosur, raportues: Z. Santini; Dok. 13039, opinioni i Komitetit për Kulturë, Shkencë, Arsime dhe Media, raportues: Znj. Postanjan; dhe Dok. 13037, opinioni i Komitetit për Barazi dhe Mosdiskriminim,

¹⁴⁴⁸ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf

¹⁴⁴⁹ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october

¹⁴⁵⁰ ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats https://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles. 2024 october

¹⁴⁵¹ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

raportuese: Znj. de Pourbaix-Lundin). Teksti i miratuar nga Asambleja më 3 tetor 2012 (Seanca e 32-të¹⁴⁵²).¹⁴⁵³

1. Asambleja Parlamentare thekson edhe një herë se zgjedhjet demokratike janë vendimtare për të siguruar që vullneti i popullit të respektohet në formësimin e legjislaturës dhe qeverisë në të gjitha nivelet dhe që organet e zgjedhura të jenë në mënyrë efektive përfaqësuese. Në këtë drejtim, ajo kujton Rezolutën e saj 1705 (2010) mbi pragjet dhe tiparet e tjera të sistemeve zgjedhore që kanë ndikim në përfaqësimin e parlamenteve në Shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, dhe Rezolutën e saj 1706 (2010) mbi rritjen e përfaqësimit të grave në politikë përmes sistemit zgjedhor.¹⁴⁵⁴

2. Asambleja vëren se, sot, kur qytetarët duket se kanë gjithnjë e më pak besim në institucionet e demokracisë përfaqësuese, është edhe më e rëndësishme të forcohet karakteri demokratik i zgjedhjeve dhe kështu të përforcohet lidhja midis shprehjes së popullit dhe rezultatit aktual të votës.¹⁴⁵⁵

3. Dhjetë vjet pas hartimit të Kodit të Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore nga Komisioni Evropian për Demokraci përmes Ligjit (Komisioni i Venedikut), pas një iniciative të Asamblesë, përmirësime të konsiderueshme, si në legjislacionin zgjedhor ashtu edhe në praktikën zgjedhore, kanë ndodhur në shumicën e Shteteve anëtare të Këshillit të Evropës. Megjithatë, raportet e vëzhgimit të zgjedhjeve të Asamblesë ende shumë shpesh identifikojnë parregullsi të cilat tregojnë se mbajtja e zgjedhjeve "të lira dhe të ndershme" mbetet një sfidë e madhe që duhet adresuar.

4. Ndërsa legjislacioni zgjedhor vendas në shumicën e shteteve anëtare në përgjithësi ofron një bazë të mirë për të mbajtur zgjedhje "të lira dhe të ndershme", ka shkelje të përsëritura, kryesisht për shkak të mungesës së angazhimit politik në nivelin më të lartë - përgjithësisht nga ana e forcave politike në pushtet - për të siguruar zbatimin e plotë dhe efektiv të ligjit dhe një fushë loje të barabartë për të gjithë kandidatët. Gjithashtu, aktualisht, shkeljet më serioze kanë tendencë të ndodhin në periudhën parazgjedhore dhe për këtë arsye janë më të vështira për t'u zbuluar.¹⁴⁵⁶

5. Bazuar në raportet e vëzhgimit të zgjedhjeve dhe burime të tjera të Këshillit të Evropës, Asambleja është e shqetësuar se disa shkelje të lidhura me zgjedhjet ende vazhdojnë në një numër shtetesh anëtare të Këshillit të Evropës, të tilla si: keqpërdorimi i burimeve administrative; paqartësia e financimit të fushatave zgjedhore dhe probleme të tjera që lidhen me financimin e partive politike; mungesa e aksesit të barabartë në media dhe në paanshmërinë e medias; mungesa e pavarësisë dhe neutralitetit të administratës zgjedhore; kërcënimet, presioni, dhuna dhe frikësimi i ushtruar kundër kandidatëve ose votuesve, ndalimi arbitrar i kandidatëve dhe mbështetësve të opozitës; pasaktësi e regjistrave zgjedhorë që ka të ngjarë të

¹⁴⁵² Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>
¹⁴⁵³ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁵⁴ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁵⁵ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁵⁶ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

çojë në mashttrim zgjedhor; kufizime në të drejtën për të kandiduar në zgjedhje, duke përfshirë kërkesat e tepërta të regjistrimit për kandidatët dhe partitë politike; blerjen e votave, votimin familjar, mbushjen e kutive të votimit, falsifikimin e protokolleve zgjedhore dhe parregullsi të tjera gjatë numërimit të votave; procedurat joefektive të ankesave dhe apelineve zgjedhore.

6. Ndërsa shkeljet që ndodhin ditën e votimit dhe gjatë numërimit janë, në përgjithësi, më të shpeshta në vendet që nuk kanë një traditë të gjatë demokracie, të tjera, të tilla si ato të lidhura me fushatën zgjedhore dhe financimin e partive politike, paanshmërinë e medias dhe përdorimin e burimeve administrative, ndodhin gjithashtu në shtetet anëtare me përvojë të gjatë demokratike. Shkeljet serioze zgjedhore kanë rezultuar në periudha paqëndrueshmërie dhe krize politike në disa shtete anëtare dhe në përgjithësi mund të përbëjnë një kërcënim për "sigurinë e butë" të shoqërive.

7. Në dritën e problemeve të përsëritura dhe të vazhdueshme në procesin zgjedhor, masat për të përmirësuar karakterin demokratik të zgjedhjeve duhet t'u përgjigjen tre imperativave kryesore: të nxisin pjesëmarrjen, të sigurojnë transparencën dhe të forcojnë mbikëqyrjen¹⁴⁵⁷.

8. Prandaj, Asambleja u bën thirrje shteteve anëtare të Këshillit të Evropës që:

8.1. të nxisë pjesëmarrjen e qytetarëve në procesin zgjedhor, në veçanti duke:

8.1.1. hartuar regjistrat zgjedhorë në një mënyrë të tillë që të sigurojë që sa më shumë votues të regjistrohen. Regjistrimi për herë të parë duhet të jetë automatik, regjistrat zgjedhorë duhet të jenë të përhershëm dhe përdorimi i listave plotësuese duhet të jetë përjashtimor. Votimi i shumëfishhtë duhet të parandalohet në mënyrë efektive, megjithatë, pa shkelur parimin e fshehtësisë së votës¹⁴⁵⁸;

8.1.2. siguruar një liri votimi¹⁴⁵⁹

8.1.5. zgjedhja e një sistemi zgjedhor që pasqyron më mirë mendimin e popullit dhe përbërjen politike të elektoratit, si dhe marrja në konsideratë e aspekteve të tjera të rëndësishme si shpërndarja gjeografike, gjinia ose etnia;

8.1.6. futja në legjislacionin e tyre zgjedhor e mekanizmeve për të promovuar përfaqësimin e balancuar të grave dhe burrave në organet e zgjedhura në të gjitha nivelet, si dhe inkurajimi i partive politike për të futur rregullore të brendshme, politika dhe veprime afirmative në mënyrë që të promovojnë pjesëmarrjen dhe përfaqësimin e grave në politikë;

8.1.7. lehtësimi i aksesit në shtetësi siç mbrohet në Konventën Evropiane mbi Shtetësinë (ETS Nr. 166) dhe dhënia e të drejtave të votës për migrantët me qëndrim të ligjshëm dhe/ose mundësi të tjera për pjesëmarrje politike siç propozohet në **Konventën mbi Pjesëmarrjen e të Huajve në Jetën Publike në Nivel Lokal (ETS Nr. 144)**. Legjitimiteti demokratik nuk shërbehet duke përjashtuar një numër të madh migrantësh nga jeta politike dhe zgjedhjet demokratike;

8.1.8. sigurimi që hartimi i sistemit zgjedhor dhe ndarja e zonave zgjedhore të lehtësojnë pjesëmarrjen efektive të pakicave në procesin zgjedhor dhe kështu të promovojnë përfaqësimin e pakicave si një faktor që garanton paqen dhe stabilitetin ndëretnik;

8.1.9. sigurimi i lirisë së debatit politik në media dhe garantimi që fushatat zgjedhore të jenë të hapura dhe të arritshme dhe që ato të lejojnë debat të vërtetë që nuk është vetëm me

¹⁴⁵⁷ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁵⁸ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁵⁹ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

interes për votuesit, por edhe informues për zgjedhjet e tyre¹⁴⁶⁰. Kjo kërkon, në veçanti, transparencë dhe pluralizëm të të gjitha mediave, si dhe akses të barabartë për të gjithë kandidatët dhe partitë politike në median e shërbimit publik, e cila duhet të jetë e paanshme. Çdo rregullore kombëtare mbi fushatat zgjedhore duhet të gjejë një ekuilibër të drejtë midis lirisë së shprehjes dhe sigurimit të mundësive të barabarta¹⁴⁶¹;

8.1.10. kërkesa që partitë politike të përmbahen përgjithmonë nga ushtrimi i presionit, dhunës dhe frikësimit ndaj popullsisë, dhe mbrojtja e votuesve dhe kandidatëve nga kërcënime të tilla. Kjo kërkon respektim të rreptë të parimit të fshehtësisë së votimit dhe zbatimin e sanksioneve bindëse, por proporcionale kundër autorëve të ndonjë prej këtyre shkeljeve¹⁴⁶²;

8.1.11. garantimi që të gjitha mjetet e mundshme të përdoren për t'i bërë të gjitha qendrat e votimit të arritshme;

8.1.12. duke u mundësuar të gjithë qytetarëve të ushtrojnë të drejtën e tyre për të votuar përmes votimit me prokurë, votimit me postë ose votimit elektronik, me kusht që të garantohet fshehtësia dhe siguria e votës; duke lehtësuar pjesëmarrjen në procesin zgjedhor të qytetarëve që jetojnë jashtë vendit, në varësi të kufizimeve në përputhje me ligjin, siç është kohëzgjatja e qëndrimit jashtë vendit, duke siguruar njëkohësisht që, nëse qendrat e votimit ngrihen jashtë vendit, krijimi i tyre të bazohet në kritere transparente; duke mbrojtur të drejtën e votës së grupeve vulnerabel (personat me aftësi të kufizuara, personat analfabetë, etj.) duke përshtatur qendrat e votimit dhe materialet e votimit sipas nevojave të tyre; duke shfuqizuar dispozitat ligjore që parashikojnë heqjen e përgjithshme, automatike dhe pa dallim të të gjithë të burgosurve në vuajtje të dënimit, pavarësisht nga natyra ose rëndësia e veprave të tyre penale;¹⁴⁶³

8.1.13. duke konsoliduar kulturën e përgjithshme demokratike përmes zbatimit të Kartës së Këshillit të Evropës mbi Edukimin për Qytetari Demokratike dhe Edukimin për të Drejtat e Njeriut;

8.2. duke siguruar transparencën e procesit zgjedhor, veçanërisht në:

8.2.1. Organizimi i zgjedhjeve: ato duhet të organizohen nga organe të pavarura dhe të paanshme, të cilat duhet të çojnë në futjen e përgjithshme të komisioneve qendrore zgjedhore, duke siguruar që burimet e mjaftueshme të jenë në dispozicion për regjistrimin efektiv të votuesve dhe organizimin efikas të votimit.¹⁴⁶⁴ Komisionet zgjedhore duhet të veprojnë në një mënyrë transparente, efikase dhe profesionale. Komisionet zgjedhore shumëpartiake, të cilat kanë fituar popullaritet kohët e fundit, nuk duket të jenë zgjidhja më e mirë. Kur zgjidhen, duhet të ketë garanci që përbërja e tyre të jetë politikiisht e balancuar dhe funksionimi i tyre transparent gjatë gjithë procesit zgjedhor;

8.2.2. Financimi i fushatës zgjedhore dhe financimi i partive: legjislacioni në këtë fushë është i nevojshëm jo vetëm për të rregulluar origjinën e financimit dhe për të vendosur një kufi për shpenzimet, por edhe për t'u mundësuar të gjithë votuesve të kenë qasje në të dhëna mbi

¹⁴⁶⁰ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁶¹ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁶² Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

¹⁴⁶³ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121>

¹⁴⁶⁴ Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121&lang=en>

natyrën dhe sasinë e shpenzimeve të fushatës dhe partive. Për të siguruar zbatimin e rreptë të një legjislacioni të tillë, çdo shkelje duhet të sanksionohet me gjoba proporcionale;

8.2.3. Zhvillimi i votimit:¹⁴⁶⁵ është e këshillueshme të sigurohet që qendrat e votimit të jenë të projektuara në mënyrë të përshtatshme, të përdoren kuti votimi transparente, të jenë të disponueshme kabinat e votimit, të bëhet numërimi publik dhe të jetë i rregulluar mirë votimi në distancë. Prania e vëzhguesve ndërkombëtarë duhet të lehtësohet, në përputhje me **Deklaratën e Parimeve për Vëzhgimin Ndërkombëtar të Zgjedhjeve** dhe gjithashtu me **Udhëzimet e Komisionit të Venedikut mbi një status të njohur ndërkombëtarisht**.¹⁴⁶⁶

Korniza ligjore për zgjedhjet ka disa burime dhe secili burim mund të ketë më shumë ose më pak fleksibilitet për ndryshim.

Publikimi i IDEA-s Ndërkombëtare, Standardet Ndërkombëtare Zgjedhore: Udhëzime për Rishikimin e Kornizës Ligjore të Zgjedhjeve, ofron këtë tabelë shumë të dobishme që përcakton burimin, autoritetin formal dhe fleksibilitetin e ndryshimit:[i]

Tabela e mësipërme ilustron se për të përcaktuar aspekte themelore të zgjedhjeve të vërteta dhe periode demokratike,¹⁴⁶⁷ ekziston një avantazh për kushtetutat dhe marrëveshjet ndërkombëtare që rrjedh pjesërisht nga natyra e tyre e vështirë e ndryshimit, duke i mishëruar kështu më mirë parimet thelbësore. Nga ana tjetër, ky funksion mbrojtës i instrumenteve të vështira për t'u ndryshuar, mund të rezultojë në probleme shumë praktike, të tilla si mënyra e të qenit në hap me ndryshimet dhe praktikatat më të mira të nevojshme në një mënyrë aktuale dhe sistematike dhe si të sigurohet që gjatë një zgjedhjeje do të ketë vendimmarrje të shpejtë për çështje që mund të jenë unike për ato rrethana mbizotëruese? Shkalla me të cilën mund të ndryshohen instrumente të ndryshme është një konsideratë e rëndësishme në kuadrin e përgjithshëm ligjor.

Idéalisht, “proceset legjislative dhe rregullatore demokratike ofrojnë mundësi për qytetarët individualë për të shqyrtuar kornizat ligjore ekzistuese dhe për të komentuar mbi ndryshimet e propozuara, si dhe për të sugjeruar modifikime.”[ii] Ngjashëm, për ata në arenën politike, “Njohja e rregullave, megjithatë, nuk është e mjaftueshme. Garuesit zgjedhorë duhet të analizojnë kornizën ligjore për të përcaktuar nëse rregullat sigurojnë në të vërtetë një shans të vërtetë për të konkurruar në mënyrë të drejtë.”[iii] Akademikët, media dhe të gjitha llojet e grupeve civile gjithashtu kanë interes të konsiderueshëm në mënyrën se si krijohet dhe ndryshohet korniza ligjore për zgjedhjet dhe kështu të kuptuarit e këtyre proceseve është shumë e rëndësishme për shëndetin e sistemit zgjedhor në përgjithësi. Çdo burim i kornizës ligjore do të ketë procesin e vet dhe mundësitë dhe sfidat për të ndryshuar.

Zakonisht, ligjet zgjedhore në sistemet demokratike të konsoliduara kanë një natyrë të dyfishtë dhe të paqëndrueshme.¹⁴⁶⁸

Nga njëra anë, ato evoluojnë brenda debateve politike dhe sociale, të cilat bëjnë që disa nga dobësitë e tyre të adresohen më shpesh sesa pikat e tyre të forta. Shpesh, një situatë e tillë përfshin një kontradiktë që mund të përmbledhet me shembullin e mëposhtëm: si mund të kritikohet një sistem proporcional kur është promovuar një ndarje e qartë midis votuesve dhe kandidatëve?

¹⁴⁶⁵ *Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections* Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121>

¹⁴⁶⁶ *Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections* Author(s): Parliamentary Assembly <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121>

¹⁴⁶⁷ <https://aceproject.org/ace-en/topics/lf/lfa04/lfa04b>

¹⁴⁶⁸ <https://aceproject.org/ace-en/topics/lf/lfa04/lfa04b>

Studimi i sistemeve zgjedhore të konsoliduara nxjerr një përfundim të rëndësishëm: sistemet zgjedhore mbështeten nga një shkallë shumë e rëndësishme vazhdimësie. Një lloj rregulli universal mund të vendoset si më poshtë: sistemet zgjedhore kanë tendencë të konsolidojnë themelet e tyre; megjithatë, ato mund të modifikohen kur sistemi politik është në krizë.

Një situatë e tillë është në përputhje me ndryshimet e përhershme, teknike, të vogla dhe procedurale që prekin ligjet zgjedhore. Ndër arsytet që mbështesin vazhdimësinë themelore të sistemeve zgjedhore, disa mund të përmenden si më poshtë:¹⁴⁶⁹

Së pari, askush nuk është i etur të ndryshojë atë që dihet për të panjohurën. Agjentët e çdo sistemi zgjedhor kanë siguri në lidhje me mënyrën se si funksionon një sistem i tillë. Një siguri e tillë nuk i pengon qytetarët apo edhe partitë politike të kenë mendime të ndryshme në lidhje me sistemin zgjedhor¹⁴⁷⁰.

Së dyti, ata që mund të modifikojnë ligjet zgjedhore janë fituesit e zgjedhjeve. Ata që kanë përfituar nga sistemi aktual janë ata që duhet të nxisin çdo ndryshim.¹⁴⁷¹

Përveç kësaj, ka disa fakte historike që e bëjnë çdo modifikim gjithnjë e më të vështirë. Qytetarët zakonisht tregojnë një lloj empatie ndaj sistemit të tyre tradicional zgjedhor, i cili, meqë ra fjala, është dhe sipas tyre, përfaqësimi më i ngushtë i demokracisë. Sa më i vjetër të jetë sistemi zgjedhor, aq më e fortë bëhet empatia e qytetarëve. Tradita i detyron ligjvënësit të mbështesin klauzolat tradicionale, të cilat mund të shihen si relike legislative diku tjetër.

Së fundmi, ka shumë sfida ligjore që rrjedhin nga reformimi i ligjeve zgjedhore. Rregullat më të rëndësishme zgjedhore përcaktohen nga Kushtetuta dhe, për këtë arsye, u jepet një mbrojtje e tillë e veçantë. Ligjet zgjedhore mund të reformohen vetëm nga shumica të përbëra. Një fakt i tillë i detyron partitë politike të arrijnë një kuptim të qartë dhe të gjerë mbi këtë temë.

Megjithatë, reformat e vogla në ligjet zgjedhore janë të shpeshta. Ligjet zgjedhore si në demokracitë e reja ashtu edhe në sistemet demokratike të konsoliduara reformohen vazhdimisht, përshtaten vazhdimisht.¹⁴⁷²

19.3 Kazuse per problematikat ne zgjedhje ne vende te ndryshme te botes

Autori i komunikimit drejtuar Komitetit është anëtar i një partie politike opozitare në Bjellorusi dhe në vitin 2014, ai kandidoi si kandidat për zgjedhjet lokale.¹⁴⁷³ Në cilësinë e tij si kandidat, ai kërkoi nga një shtypshkronjë në Gomel, e cila është nën administrimin e Komitetit Ekzekutiv Rajonal të Gomelit, të prodhonte fletëpalosje fushate. Autori i siguroi shtypshkronjës një skicë të fletëpalosjes, e cila përmbante informacion mbi strategjinë politike të partisë së tij "Për Zgjedhje të Drejta!" dhe kritika ndaj autoriteteve të shtetit partiak. Shtypshkronja refuzoi ta pranonte urdhrin me arsyetimin se përmbajtja e fletëpalosjes përmbante thirrje për të prishur dhe anuluar zgjedhjet dhe, për këtë arsye, binte ndesh me dispozitat përkatëse të Kodit Zgjedhor¹⁴⁷⁴. Autori paraqiti një padi në gjykatë e cila e rrëzoi atë për mungesë juridiksioni, me

¹⁴⁶⁹ <https://aceproject.org/ace-en/topics/lf/lfa/lfa04/lfa04b>

¹⁴⁷⁰ <https://aceproject.org/ace-en/topics/lf/lfa/lfa04/lfa04b>

¹⁴⁷¹ <https://aceproject.org/ace-en/topics/lf/lfa/lfa04/lfa04b>

¹⁴⁷² <https://aceproject.org/ace-en/topics/lf/lfa/lfa04/lfa04b>

¹⁴⁷³ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁷⁴ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have

arsyetimin se Kodi Zgjedhor nuk parashikonte mundësinë e shqyrtimit gjyqësor të vendimeve që lidhen me prodhimin e materialeve të fushatës zgjedhore; një apel i mëvonshëm e mbështeti këtë vendim. Autori i argumentoi Komitetit se nuk kishte në dispozicion asnjë mjet efektiv të brendshëm juridik që do ta lejonte të kundërshtonte para një gjykate të pavarur dhe të paanshme refuzimin e shtypshkronjës për të prodhuar fletëpalosje zgjedhore në kuadër të fushatës së tij zgjedhore. Komiteti vërejtë se gjykata e brendshme, ndërsa e hodhën poshtë ankesën e autorit për arsye procedurale, theksuan qartë procedurën e specializuar të ankesave sipas nenit 49-1 (1) të Kodit Zgjedhor, e zbatueshme për një kategori të përcaktuar rastesh, përfshirë atë të autorit, dhe vuri në dukje se autori nuk dha asnjë argument që do të tregonte se procedura e ankesave e përcaktuar nga Kodi Zgjedhor ishte joefektive. Komiteti i gjeti pretendimet e autorit në lidhje me mungesën e një mjeti efektiv të brendshëm juridik për të siguruar mbrojtjen e të drejtave të tij sipas Paktit dhe dështimin e Shtetit palë për të marrë masat e nevojshme për t'i dhënë zbatim këtyre të drejtave, si shumë të përgjithshme në natyrë. Prandaj, në mungesë të ndonjë informacioni ose shpjegimi të mëtejshëm nga autori, Komiteti konsideroi se autori nuk ka arritur të mbështesë mjaftueshëm pretendimet e tij dhe e gjeti komunikimin të papranueshëm. Landry Angelo Adelakoun dhe të tjerë kundër Republikës së Beninit ACtHPR 2023 Benin Liria e Mendimit dhe Shprehjes (në fushatat zgjedhore)

Aplikantët paraqitën një kërkesë në Gjykatë duke pretenduar shkelje të së drejtës së qytetarëve beninezë për lirinë e mendimit dhe shprehjes, e cila përfshin të drejtën për të mbajtur mendime pa ndërhyrje dhe për të kërkuar, marrë dhe përhapur informacion dhe ide përmes çdo mediaje dhe pavarësisht kufijve, siç mbrohet nga Neni 19 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, si rezultat i mbylljes së internetit nga Qeveria më 28 prill 2019, ditën e zgjedhjeve legislative. Aplikantët i kërkuan Gjykatës të vendoste se mbyllja e internetit gjatë zgjedhjeve të lartpërmendura ishte një shkelje e të drejtave të njeriut. Shteti i Paditur nuk paraqiti asnjë parashtrësë mbi Kërkesën. Ndërsa shqyrtoi nëse ishin përmbushur kërkesat e pranueshmërisë në lidhje me Kërkesën, Gjykata vuri në dukje argumentet e Aplikantëve se ata duhet të përjashtohen nga kërkesa e shterimit të mjeteve juridike vendase për shkak të procedurave të gjata të zakonshme para Gjykatës Kushtetuese dhe mungesës së paanshmërisë dhe pavarësisë së gjyqtarëve të saj. Lidhur me argumentin e parë, Gjykata vlerësoi se, duke u bazuar në afatin kohor të parashikuar në Ligjin Organik për Gjykatën Kushtetuese, procedura para Gjykatës Kushtetuese ishte e shpejtë. Lidhur me argumentin e dytë, Gjykata theksoi se Aplikantët nuk paraqitën prova në mbështetje të pohimit të tyre se gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese u mungon pavarësia dhe paanshmëria. Prandaj, Gjykata i hodhi poshtë argumentet e Aplikantëve që justifikonin dështimin e tyre për të ndjekur mjetet juridike vendase dhe vendosi se Kërkesa nuk përmbushte kërkesën e shterimit të mjeteve juridike vendase sipas Rregullit 50(2)(e) të Rregullores dhe për këtë arsye ishte e papranueshme. Ousmane Sonko kundër Republikës së Senegalit CCJ ECOWAS 2023 Senegal Liria e Tubimit¹⁴⁷⁵

Liria e Asociimit

E Drejta dhe Mundësia për t'u Zgjedhur dhe për të Mbajtur Poste

Aplikanti, një politikan senegalez që vepronte në emër të tij dhe si përfaqësues i partisë politike PASTEF, deklaroi se u arrestua më 28 korrik 2023, pesë muaj para zgjedhjeve të përgjithshme të vitit 2024, me pretekstin e vjedhjes së një telefoni celular dhe, duke përdorur një abuzim të procesit, u la në paraburgim me akuzat, ndër të tjera, vjedhje me dhunë, komplot

become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁷⁵ <https://www.eods.eu/elix-table>

për të kryer një akt terrorist, përhapje lajmesh të rreme, rrezikim të jetës së të tjerëve, financim të terrorizmit, provokim të drejtpërdrejtë të një tubimi të armatosur dhe veprime që ka të ngjarë të kompromentojnë sigurinë publike dhe të shkaktojnë trazira politike.¹⁴⁷⁶

19.4 Kazue per shkelje te kandidimit ne zgjedhje

Houngue Éric Noudehouenou kundër Republikës së Beninit ACtHPR 2020 Benin Liria e Shoqatës Liria e Mendimit dhe Shprehjes (në fushatat zgjedhore) Aplikanti pretendoi se, në bazë të një vendimi të Gjykatës Kushtetuese, partitë politike që marrin pjesë në zgjedhje duhet të zbatojnë kartën e re mbi partitë politike, në datën e caktuar për dorëzimin e listës së kandidatëve, duke paraqitur një certifikatë përputhshmërie me dispozitat e kartës të lëshuar nga Ministria e Brendshme dhe Sigurisë Publike.¹⁴⁷⁷ Ai deklaroi se kjo është e barabartë me vendosjen e kufizimeve subjektive dhe të synuara mbi të drejtën për të marrë pjesë lirisht në punët publike të vendit të tij. Gjykata vendosi që kjo kërkesë, e cila kërkon një vendim nga Gjykata se Shteti i Beninit nuk i ka përmbushur detyrimet e tij sipas dispozitave të Protokollit për Demokracinë dhe Qeverisjen e Mirë, duhet të shpallet e papranueshme për mungesë legjitimacioni në përputhje me nenin 10 (a) të Protokollit Shtesë të 19 janarit 2005. Gjykata gjithashtu vuri në dukje se në lidhje me pretendimet e tjera që i referohen shkeljeve të të drejtave të njeriut, aplikanti nuk mund të pretendonte në mënyrë të vlefshme një shkelje të të drejtave të tij dhe nuk mund të pretendonte të ishte viktimë, gjë që do të justifikonte interesin e tij për të paraqitur një kërkesë para Gjykatës.¹⁴⁷⁸ Si rezultat, Gjykata e shpalli kërkesën e tij të papranueshme për mungesë interesi për të vepruar. Houngue Éric Noudehouenou kundër Republikës së Beninit ACtHPR 2020 Benin Liria e Shoqatës

Liria e Mendimit dhe Shprehjes (në fushatat zgjedhore)

E Drejta për një Mjet Zgjidhës Efektiv

Reforma Zgjedhore

Aplikanti pretendoi se si rezultat i efektit të ligjit 2018-31 në Kodin Zgjedhor i cili u shpall në përputhje me Kushtetutën, vetëm kandidatët e dy partive politike afër qeverisë ishin në gjendje të kandidonin për zgjedhje dhe të zgjidheshin në zgjedhjet legjislativ të vitit 2019¹⁴⁷⁹. Aplikanti pretendoi më tej se Asambleja Kombëtare që doli nga zgjedhjet e vitit 2019 shpalli pa konsensus kombëtar, Kushtetutën e Rishikuar dhe Kodin Zgjedhor, të cilat i privojnë qytetarët që nuk i përkasin një partie politike nga e drejta e tyre për të marrë pjesë në çështjet publike dhe

¹⁴⁷⁶ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁷⁷ <https://www.eods.eu/elex-table>

¹⁴⁷⁸ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

<https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁷⁹ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

për të votuar, si dhe nga liria e tyre e shprehjes, pasi ato i detyrojnë qytetarët të votojnë vetëm për kandidatët e zgjedhur dhe të mbështetur nga partitë politike. Gjykata vendosi që rishikimi kushtetues shkeli parimin e konsensusit siç përcaktohet në nenin 10(2) të ACDEG, pasi nuk u parapri nga një konsultim me të gjithë palët e interesuara në vend, por në vend të kësaj u miratua në përputhje me një procedurë të shkurtër. Lidhur me shkeljet e pretenduara të së drejtës për të marrë pjesë në çështjet publike dhe lirinë e shprehjes dhe të shoqërimit, Gjykata nuk dha një vendim të detajuar mbi shkeljet sepse tashmë arriti në përfundimin se rishikimi kushtetues në tërësi shkel nenin 10(2) të ACDEG. Gjykata vendosi më tej se, meqenëse Gjykata Kushtetuese e Beninit mund të dëgjojë, si shkallë e parë dhe e fundit, një padi për shkelje të të drejtave të njeriut dhe, në përputhje me rrethanat, qytetarët kanë një mjet juridik për mbrojtjen e të drejtave të tyre njerëzore në nivel kombëtar, nuk ka shkelje të nenit 7(1) të Kartës Afrikane.¹⁴⁸⁰

Kazus Concluding observations on the second periodic report of Turkmenistan 2017

Liria e shoqërimit dhe pjesëmarrja në jetën publike - Komiteti është i shqetësuar për: regjistrimin e detyrueshëm dhe fuqitë e gjera monitoruese mbi shoqatat (neni 22); numrin shumë të kufizuar të OJQ-ve të regjistruara që punojnë në çështjet e të drejtave të njeriut; kufizimet dhe monitorimin e tepërt mbi themelimin dhe funksionimin e partive politike. Rishikimet duhet të jenë në përputhje me nenet 19, 22 dhe 25 të Paktit¹⁴⁸¹.

Komiteti gjithashtu vuri në dukje shqetësime duke përfshirë: kufizimet në lirinë e mendimit dhe shprehjes (nenet 7, 9, 10, 14 dhe 19 dhe Kodi i Përbashkët Nr. 34); se tubimet janë të rralla për shkak të problemeve që përfshijnë frikën nga hakmarrjet dhe raportet e mobilizimit masiv me forcë të popullsisë (nenet 19 dhe 21); një mohim të përgjithshëm të së drejtës së votës së të burgosurve (GC Nr. 25 dhe neni 10 (3) i lexuar së bashku me nenin 25).¹⁴⁸²

19.5 Konventa mbi Standardet e Zgjedhjeve Demokratike, të Drejtave Zgjedhore dhe Lirive në Shtetet Anëtare të Komunuelthit të Shteteve Të Pavarura

KOMISIONI EVROPIAN PËR DEMOKRACI NËPËRMJET LIGJIT(KOMISIONI I VENECIAS)

Standardet e Zgjedhjeve Demokratike

1. Zgjedhjet demokratike janë një nga shprehjet më të larta të drejtpërdrejta të pushtetit dhe vullnetit të popullit dhe janë baza e organeve zgjedhore të pushtetit qeveritar dhe vetëqeverisjes lokale, e organeve të tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar), zyrtarëve të zgjedhur.¹⁴⁸³

¹⁴⁸⁰ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁸¹ <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁸² <https://www.eods.eu/elex-table> The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.

¹⁴⁸³ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 / CDL-EL(2006)031rev

2. Palët këtu pranojnë se standardet e zgjedhjeve demokratike janë si më poshtë:
e drejta e qytetarit për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në organet e pushtetit shtetëror, në organet vetëqeverisëse, në organet e tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar); parimet e periodikitetit dhe natyrës së detyrueshme, drejtësisë, vërtetësisë dhe lirisë së zgjedhjeve në bazë të të drejtës universale dhe të barabartë të votës me votim të fshehtë, duke siguruar lirinë e shprehjes së vullnetit të votuesve; natyrën e hapur dhe transparente të zgjedhjeve; ushtrimin e mbrojtjes gjyqësore dhe të tjera për të drejtat dhe liritë e votimit të personit dhe qytetarit, vëzhgimin publik dhe ndërkombëtar të zgjedhjeve, garancitë për realizimin e të drejtave dhe lirive të votimit të pjesëmarrësve në procesin zgjedhor.¹⁴⁸⁴ 3. E drejta e qytetarit për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur është e përcaktuar në Kushtetutë dhe/ose në ligje

dhe zbatimi i saj përcaktohet nga ligjet dhe aktet e tjera normative ligjore. Rregullimi legjislativ i të drejtës për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur, i procedurave zgjedhore (sistemeve zgjedhore), si dhe kufizimet e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve nuk duhet të kufizojnë ose revokojnë të drejtat dhe liritë e pranura përgjithësisht të personit dhe qytetarit, dhe/ose garancitë legjislativë të zbatimit të tyre, si dhe të kenë një natyrë diskriminuese.

4. Shpallja, përgatitja dhe zhvillimi i zgjedhjeve kryhen në bazë të Kushtetutës dhe ligjeve.

5. Të zgjedhurit që kanë fituar një numër të nevojshëm votash, të përcaktuar nga Kushtetuta, ligji, marrin detyrën e tyre në përputhje me procedurat dhe afatet e përcaktuara nga ligjet, dhe kështu ata marrin përgjegjësinë e tyre para votuesve dhe qëndrojnë në detyrën e tyre deri në skadimin e mandatit të mandatit të tyre ose deri në përfundimin e tyre në një mënyrë tjetër që rregullohet nga Kushtetuta, ligjet në përputhje me procedurat demokratike parlamentare dhe kushtetuese¹⁴⁸⁵. 6. Natyra legjitime dhe publike e zgjedhjeve, mbrojtja dhe zbatimi i të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve, të kandidatëve, partive politike (koalicioneve), pjesëmarrjes në zgjedhje, realizimi i parimeve kushtetuese në organizimin e zgjedhjeve sigurohen me anë të mjeteve ligjore, administrative dhe mjeteve të tjera të mbrojtjes.

7. Çdo pjesëmarrje e drejtpërdrejtë ose e tërthortë e shtetasve të huaj, personave pa shtetësi, personave juridikë të huaj, lëvizjeve publike ndërkombëtare, organizatave ndërkombëtare në aktivitete që lehtësojnë ose pengojnë përgatitjen dhe zhvillimin e zgjedhjeve për organet e pushtetit shtetëror dhe vetëqeverisjes lokale, për organet e tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar), zyrtarëve të zgjedhur nuk lejohet.¹⁴⁸⁶

Neni 2

E drejta universale e votës

¹⁴⁸⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT CDL-EL(2006)031rev STATEhttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁸⁵ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT CDL-EL(2006)031rev STATEhttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁸⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATECDL-EL(2006)031rev https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

Respektimi i parimit të së drejtës universale të votës do të thotë:

a) çdo shtetas, me arritjen e moshës së përcaktuar nga Kushtetuta, ligjet, ka të drejtë të zgjedhë dhe të zgjidhet në organet e pushtetit shtetëror, në vetëqeverisjen lokale, në organet e tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar), në poste zgjedhore në kushtet dhe në përputhje me procedurat e përcaktuara nga Kushtetuta dhe ligjet;¹⁴⁸⁷

CDL-EL(2006)031rev - 4 -

b) e drejta e qytetarit për të zgjedhur dhe për t'u zgjedhur në organet e pushtetit shtetëror, në vetëqeverisjet lokale, në përfaqësimin e të tjerëve (kombëtar) dhe në poste të tjera të zgjedhura nuk varet dhe ushtrohet pa asnjë kufizim me natyrë diskriminuese në aspektin e seksit, gjuhës, fesë ose besimit, bindjeve politike ose të tjera, origjinës kombëtare ose shoqërore, përfaqësimit në një pakicë kombëtare ose grup etnik, statusit të pronës ose rrethanave të tjera;¹⁴⁸⁸

c) çdo qytetar që jeton ose qëndron në periudhën e zhvillimit të zgjedhjeve kombëtare jashtë kufijve të shtetit të tij ka të drejta vote të barabarta me ato që u takojnë qytetarëve të tjerë të shtetit të tij. Përfaqësitë diplomatike dhe zyrat konsullore të shtetit, si dhe zyrtarët e tyre, mbështesin qytetarët në ushtrimin e të drejtave dhe lirive të tyre të votimit¹⁴⁸⁹;

d) çdo qytetari i garantohet e drejta për të marrë informacion mbi përfshirjen e tij në listën e votuesve, për të korrigjuar atë informacion në mënyrë që të sigurohet plotësia dhe besueshmëria e tij, për të ankimuar sipas procedurës së përcaktuar me ligj kundër refuzimit për t'u përfshirë në listën e votuesve.

Neni 3

E drejta e barabartë e votës

1. Respektimi i parimit të së drejtës së barabartë të votës do të thotë:

a) çdo qytetar ka një votë ose numër të barabartë votash me qytetarët e tjerë, dhe ata kanë të drejtën të ushtrojnë në mënyrë të barabartë me qytetarët e tjerë të drejtën e tyre të votës, dhe vota(t) e tyre kanë (kanë) të njëjtën peshë si votat e votuesve të tjerë, dhe pesha e votës (votave) të votuesit nuk duhet të ndikohet nga sistemi zgjedhor i aplikuar në shtet;

b) gjatë kryerjes së votimit në zonat zgjedhore me një mandat dhe/ose shumë mandate, ato zona zgjedhore¹⁴⁹⁰

Neni 4

¹⁴⁸⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁸⁸ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁸⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁹⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

Vota e Drejtpërdrejtë

1. Respektimi i parimit të votimit të drejtpërdrejtë do të thotë që qytetarët votojnë në zgjedhje drejtpërdrejt për një kandidat dhe/ose një listë kandidatësh, ose kundër një kandidati, kandidatësh dhe/ose një liste kandidatësh, ose kundër të gjithë kandidatëve dhe/ose listave të kandidatëve, përkatësisht.

2. Të gjitha mandatet në njërën nga dhomat e organit legjislativ kombëtar janë objekt i një konkurrence të lirë të kandidatëve dhe/ose listave të kandidatëve gjatë zgjedhjeve kombëtare.

3. Nëse organi legjislativ është me dy dhoma, dhe një pjesë ose të gjitha mandatet e deputetëve të dhomës së tij të dytë nuk janë objekt i konkurrencës së lirë midis kandidatëve dhe/ose listave të kandidatëve gjatë zgjedhjeve kombëtare, një dispozitë e caktuar nuk bie ndesh me këtë

Konventë.¹⁴⁹¹

Neni 5

Votimi i Fshthtë

1. Palët këtu nisen nga supozimi se respektimi i parimit të votimit të fshthtë do të thotë përjashtim i çdo kontrolli mbi shprehjen e vullnetit të votuesve, dispozitë për

kushte të barabarta për zgjedhje të lirë.

2. E drejta e qytetarëve për votim të fshthtë nuk mund të kufizohet në asnjë mënyrë dhe me asnjë mjet.

3. Zhvillimi i zgjedhjeve kryhet me anë të procedurës së votimit të fshthtë.

4. Organet zgjedhore janë të detyruara të sigurojnë respektimin e kushteve të përcaktuara nga Kushtetuta, ligji dhe akte të tjera ligjore që përjashtojnë mundësinë e ushtrimit të çdo kontrolli ose monitorimi mbi plotësimin e fletës së votimit nga votuesi në vend të votimit të fshthtë, kryerjen e çdo veprimi që shkel parimin e shprehjes së fshthtë të vullnetit të votuesit.

Neni 6

Zgjedhjet periodike dhe të detyrueshme

1. Palët këtu nisen nga supozimi se zgjedhjet e organeve zgjedhore të pushtetit shtetëror, vetëqeverisjeve lokale, organeve të tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar), zyrtarëve të zgjedhur janë të detyrueshme dhe kryhen në afatet e përcaktuara nga kushtetutat dhe ligjet.

2. Zgjedhjet duhet të zhvillohen me një periodikitet të përcaktuar nga Kushtetuta, ligji në mënyrë të tillë që vullneti i lirë i popullit të jetë gjithmonë baza e organeve zgjedhore të pushtetit shtetëror, vetëqeverisjeve lokale, organeve të tjera të përfaqësimit popullor (kombëtar), zyrtarëve zgjedhorë.

3. Afati i mandatit të organeve zgjedhore dhe i zyrtarëve zgjedhorë përcaktohet nga Kushtetuta dhe ligjet. Ndryshimi i afatit të mandatit duhet të përcaktohet vetëm me procedurën e përcaktuar nga Kushtetuta, ligjet.

4. Palët këtu nisen nga supozimi se nuk duhet të ndërmerren veprime ose të shpërndahen thirrje për të ekzekutuar veprime që nxisin ose synojnë nxitjen për të prishur ose anuluar ose

¹⁴⁹¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION)
CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND
FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT CDL-
EL(2006)031 rev STATE [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-
EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

shtyrë afatin e zgjedhjeve, të ekzekutimit të veprimeve zgjedhore dhe procedurat e përcaktuara në përputhje me Kushtetutën, ligjet.

5. Palët këtu nisen nga supozimi se në kushtet e gjendjes së jashtëzakonshme ose ligjit ushtarak, me qëllim që t'u sigurojnë qytetarëve sigurinë dhe të mbrojnë sistemin kushtetues në përputhje me Kushtetutën, ligjet mund të përcaktojnë kufizime të të drejtave dhe lirive me kufij dhe periudhë vlefshmërie të përcaktuara, dhe mund të shtyhet data e mbajtjes së zgjedhjeve.

Neni 7

Zgjedhje të Hapura dhe Transparente

1. Përgatitja dhe mbajtja e zgjedhjeve do të ekzekutohet hapur dhe publikisht.

2. Vendimet e organeve zgjedhore, autoriteteve shtetërore dhe vetëqeverisjeve lokale, të marra brenda¹⁴⁹² kuadrit të kompetencës së tyre në lidhje me caktimin e afatit, përgatitjen dhe mbajtjen e zgjedhjeve, sigurimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve, i nënshtrohen, në mënyrë të detyrueshme, një publikimi zyrtar, ose publikohen në një mënyrë tjetër, në përputhje me procedurën dhe afatet e përcaktuara nga ligjet.

3. Aktet ligjore dhe vendimet që lidhen me të drejtat, liritë dhe detyrimet e qytetarëve për të votuar nuk mund të zbatohen nëse nuk i komunikohen zyrtarisht publikut.

4. Organi zgjedhor, brenda afatit të caktuar nga legjislacioni mbi zgjedhjet, duhet të publikojë në mjetet e tij të shtypit ose në media të tjera masive informacionin mbi rezultatet e votimit, si dhe të dhënat mbi të gjithë personat e zgjedhur.

5. Respektimi i parimit të transparencës dhe publicitetit të zgjedhjeve duhet të sigurojë krijimin e kushteve për kryerjen e monitorimit të zgjedhjeve nga organet publike dhe ndërkombëtare. Neni 8

Zgjedhjet e Lira

1. Epërsia e Kushtetutës është baza për zhvillimin e zgjedhjeve të lira dhe

u ofron qytetarëve dhe pjesëmarrësve të tjerë në procesin zgjedhor mundësinë për të bërë zgjedhjen e tyre në lidhje me pjesëmarrjen ose mospjesëmarrjen në zgjedhje brenda formës së lejuar nga ligji dhe me metoda ligjore, pa asnjë ndikim, dhunë, kërcënim për të aplikuar dhunë ose shtrëngim të paligjshëm, pa pasur frikë nga ndëshkimi ose ndikimi, pavarësisht nga rezultatet e votimit dhe rezultatet e zgjedhjeve, dhe me sigurimin e garancive ligjore dhe të tjera në lidhje me çështjen se do të ushtrohen parimet e zgjedhjeve të lira gjatë¹⁴⁹³

Zgjedhje të Drejta

1. Respektimi i parimit të zgjedhjeve të drejta duhet të sigurojë krijimin e kushteve të barabarta ligjore për të gjithë pjesëmarrësit në procesin zgjedhor.

2. Gjatë zhvillimit të zgjedhjeve të drejta, sigurohen:

a) e drejta universale dhe e barabartë e votës;¹⁴⁹⁴

¹⁴⁹² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATCDL-EL(2006)031rev Ehttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfFile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁹³ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATCDL-EL(2006)031rev Ehttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfFile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁹⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT CDL-

CDL-EL(2006)031rev - 8

b) mundësi të barabarta për çdo kandidat ose çdo parti politike (koalicion) për të marrë pjesë në fushatën zgjedhore, duke përfshirë aksesin në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit;¹⁴⁹⁵

c) një financim i drejtë dhe i hapur i zgjedhjeve, fushatës zgjedhore të kandidatëve, partive politike (koalicioneve);

d) ndershmëri gjatë votimit dhe numërimit të votave, komunikim i plotë dhe i shpejtë i rezultateve të votimit me një publikim zyrtar të të gjitha rezultateve;

e) organizimi i procesit zgjedhor nga organe zgjedhore të paanshme, që punojnë hapur dhe publikisht nën një monitorim efektiv nga organe publike dhe ndërkombëtare;¹⁴⁹⁶

f) një shqyrtim të shpejtë dhe efektiv nga gjykatat dhe organet e tjera të pajisura me kompetencën për ta bërë këtë të ankesave për shkelje të të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve, kandidatëve, partive politike (koalicioneve) brenda kuadrit kohor të fazave përkatëse të procesit zgjedhor, duke parashikuar të drejtën e qytetarëve për t'u drejtuar organeve gjyqësore ndërkombëtare për mbrojtje dhe rivendosje të të drejtave dhe lirive të tyre të votimit në përputhje me procedurën e përcaktuar nga normat e së drejtës ndërkombëtare.

3. Kandidatët mund të propozohen nga votuesit e një distrikti zgjedhor përkatës dhe/ose nëpërmjet vetë-nominimit për zgjedhje. Kandidatët dhe/ose listat e kandidatëve mund të propozohen gjithashtu nga partitë politike (koalicionet), formacionet dhe subjektet e tjera publike që kanë të drejtë të propozojnë kandidatë dhe/ose lista kandidatësh, të përmendura në Kushtetutë, ligje. Neni 11

Zhvillimi i Zgjedhjeve nga Organet Zgjedhore (Komisionet Zgjedhore)

1. Përgatitja dhe zhvillimi i zgjedhjeve, sigurimi dhe mbrojtja e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve, si dhe kontrolli i respektimit të tyre, duhet të kryhen nga organet zgjedhore (komisionet zgjedhore), statusi, kompetenca dhe kompetencat e të cilave përcaktohen nga Kushtetuta dhe aktet legjislativë.

2. Nuk lejohet formimi dhe aktivitetet e strukturave të tjera (organeve, organizatave), të cilat zëvendësojnë¹⁴⁹⁷ ose ushtrojnë plotësisht ose pjesërisht, ose pengojnë aktivitetet ligjore, ose ndërhyjnë në mënyrë të paligjshme në aktivitetet, ose u japin statusin, funksionet dhe kompetencat organeve zgjedhore.

EL(2006)031rev STATEhttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 / EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATECDL-EL(2006)031rev STATEhttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁹⁵

¹⁴⁹⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATECDL-EL(2006)031rev https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁹⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATECDL-EL(2006)031rev STATEhttps://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /

3. Mënyra e formimit, kompetencat, organizimi i aktiviteteve të organeve zgjedhore, si dhe mënyra, bazat dhe kushtet për shpërbërjen e përbërjes (anëtarëve) të organit zgjedhor ose përfundimin e parakohshëm të kompetencave të anëtarit (anëtarëve) të organit zgjedhor, do të përcaktohen me ligj. Dhe mënyra dhe kushtet e përfundimit të parakohshëm të kompetencave të anëtarit (anëtarëve) të organit zgjedhor mbi bazat e parashikuara në ligj, si dhe emërimi, nga organi i autorizuar për ta bërë këtë, i një anëtarit të ri të organit zgjedhor në vend të atë të tërhequr, nuk do të pengojë organin zgjedhor të ushtrojë kompetencat që i janë besuar, të shkelë integritetin e procesit zgjedhor, të çojë në mosrespektimin e kushteve të ekzekutimit të aktiviteteve zgjedhore, në shkelje të të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve.¹⁴⁹⁸

4. Palët këtu pranojnë mundësinë e dhënies së kandidatit, partisë politike (koalicionit), i cili ka paraqitur listën e kandidatëve, të drejtën për të emëruar - në përputhje me procedurën e përcaktuar me ligj - në organin zgjedhor, i cili ka regjistruar kandidatin (listën e kandidatëve), si dhe për të ulur organet zgjedhore në një anëtar të organit zgjedhor me votë të diskutueshme, që përfaqëson kandidatin që e ka emëruar atë ose atë, partinë politike (koalicionin)¹⁴⁹⁹.

Anëtarit i organit zgjedhor me votë konsultative ka të drejtë të flasë në një mbledhje të organit zgjedhor, të bëjë propozime në lidhje me çështjet në kompetencë të organit zgjedhor dhe të kërkojë mbajtjen e votimit për këto çështje; ata kanë të drejtë të ankohen¹⁵⁰⁰

kundër veprimeve (mosveprimeve) të organit zgjedhor në organin më të lartë zgjedhor ose në gjykatë, për të ushtruar kompetenca të tjera të përcaktuara me ligj.

6. Vendimet e organeve zgjedhore, të miratuara brenda kornizës së kompetencës, janë të detyrueshme për autoritetet ekzekutive, institucionet shtetërore, vetëqeverisjet lokale, partitë politike dhe organizatat e tjera publike, përfaqësuesit e tyre, organizatat, zyrtarët, votuesit, organet zgjedhore më të ulëta, personat dhe organizatat e tjera të përcaktuara me ligj.

7. Palët këtu pranojnë dhe u imponojnë organeve qeveritare, vetëqeverisjeve lokale, institucioneve, organizatave dhe zyrtarëve të tyre detyrimin për të mbështetur organet zgjedhore në zbatimin e kompetencave të tyre, dhe organizatave që kryejnë transmetime televizive dhe/ose radiofonike, si dhe stafit editorial të botimeve periodike të shtypura, të specifikuar në legjislacionin që lidhet me zgjedhjet, detyrimin për t'u siguruar organeve zgjedhore, pa pagesë, kohë transmetimi, mundësinë për të vendosur informacion të shtypur për transmetimin e nevojshëm të mesazheve të votuesit mbi zgjedhjet dhe rrjedhën e fushatës zgjedhore.

Neni 12

Financimi i Zgjedhjeve dhe i Fushatës Zgjedhore të Kandidatëve, Partive Politike (Koalicioneve)

¹⁴⁹⁸ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031 rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁴⁹⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031 rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵⁰⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CDL-EL(2006)031 rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

1. Financimi i masave të lidhura me zgjedhjet kryhet në kurriz të burimeve buxhetore. 2. Shtetet duhet të sigurojnë, në rastet dhe në përputhje me procedurën e përcaktuar nga kushtetutat dhe ligjet, ndarjen e burimeve buxhetore për kandidatët, partitë politike (koalicionet), që marrin pjesë në zgjedhje, në kushte të drejta, si dhe mundësinë për të krijuar një fond jashtëbuxhetor pranë organit zgjedhor, ose për të formuar fondin e tyre financiar zgjedhor për qëllim të financimit të fushatës së tyre zgjedhore, dhe për të përdorur për këto qëllime fondet e tyre, dhurimet vullnetare monetare të bëra nga persona fizikë dhe/ose juridikë kombëtarë në shuma dhe në përputhje me procedurën e përcaktuar nga ligjet. Përdorimi nga kandidatët, partitë politike (koalicionet) e fondeve të tjera përveç atyre që kanë ardhur në fondet e lartpërmendura, duhet të jetë¹⁵⁰¹ i ndaluar dhe të sjellë përgjegjësi në përputhje me ligjet. 3. Nuk lejohen çdo donacion i huaj, përfshirë ato nga persona fizikë dhe juridikë të huaj, për kandidatët, partitë politike (koalicionet), që marrin pjesë në zgjedhje, ose për sindikata dhe organizata të tjera publike, të cilat drejtpërdrejt ose tërthorazi, ose në një mënyrë tjetër, lidhen ose janë nën një ndikim ose kontroll të drejtpërdrejt të kandidatit, partisë politike (koalicionit) dhe lehtësojnë ose kontribuojnë në arritjen e qëllimeve të partisë politike (koalicionit).¹⁵⁰²

4. Shtetet nënshkruese të kësaj Konvente duhet të sigurojnë një natyrë të hapur dhe transparente të të gjitha donacioneve monetare për kandidatët, partitë politike (koalicionet), që marrin pjesë në zgjedhje, me qëllim që të shmangen çdo donacion i ndaluar për kandidatët, partitë politike (koalicionet) që kanë paraqitur kandidatët (listat e kandidatëve) në zgjedhje.

5. Kandidatët, partitë politike (koalicionet) që marrin pjesë në zgjedhje duhet, me periodikën e përcaktuar nga ligjet, t'u paraqesin organeve zgjedhore dhe/ose organeve të tjera, të përmendura në ligj, informacione dhe raporte mbi marrjen e të gjitha donacioneve në fondet e tyre financiare zgjedhore, mbi donatorët e tyre, si dhe mbi të gjitha shpenzimet e tyre nga këto fonde për financimin e fushatës së tyre zgjedhore. Organet zgjedhore duhet të sigurojnë publikimin e informacionit dhe raportet të lartpërmendura në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit të përmendura në ligje.

CDL-EL(2006)031rev - 10 -

6. Shteti nënshkrues i kësaj Konvente mund të formojë ose t'i ngarkojë një organi ose organeve të posaçme kompetencat që lidhen me ushtrimin e kontrollit ose mbikëqyrjes mbi respektimin e rregullave dhe mënyrës së financimit të fushatës zgjedhore të kandidatëve, partive politike (koalicioneve), zyrtarëve ose organeve zgjedhore. 7. Lista e shkeljeve të kushteve dhe mënyrës së dhënies së donacioneve, si dhe financimi i aktiviteteve të kandidatëve, partive politike (koalicioneve) dhe lista e masave për paralajmërimin, parandalimin e shkeljeve të rregulloreve mbi financimin e zgjedhjeve dhe fushatës zgjedhore të kandidatëve, partive politike (koalicioneve) duhet të përcaktohen nga ligjet, aktet e tjera normative ligjore.¹⁵⁰³

¹⁵⁰¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵⁰² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵⁰³ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT

Neni 13

Mbështetja Shtetërore e Informacionit për Zgjedhjet dhe Aktivitetet e Fushatës

1. Shteti siguron lirinë e kërkimit, mbledhjes, shpërndarjes së informacionit mbi zgjedhjet, kandidatët, një mbulim të paanshëm informativ të zgjedhjeve në mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit.

2. Mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit thirren për të informuar popullatën mbi zgjedhjet, emërimin e kandidatëve, programet (platformat) e tyre parazgjedhore, mbi fushatën zgjedhore, rezultatet e votimit dhe rezultatet e zgjedhjeve.¹⁵⁰⁴

Palët këtu nisen nga supozimi se mediat masive dhe mjetet e telekomunikacionit të një shteti palë në këtë Konventë nuk duhet të përdoren nga askush për qëllime pjesëmarrjeje në aktivitetet propagandistike gjatë fushatës zgjedhore që zhvillohet në territorin e një shteti tjetër palë në këtë Konventë.¹⁵⁰⁵

8. Lista e shkëlqjeve të kushteve dhe rrjedha e kryerjes nga kandidatët, partia politike (koalicioni) e aktiviteteve të tyre të fushatës, si dhe pjesëmarrja e mediave masive në mbulimin informativ të fushatës zgjedhore, që përbëjnë bazën për ndodhjen e përgjegjësisë, do të përcaktohen me ligj. Neni 14

Statusi dhe Kompetencat e Vëzhguesve Kombëtarë

1. Palët këtu pranojnë se çdo kandidat, çdo parti politike (koalicion), një formacion tjetër publik (organizatë publike), grup votuesish, subjekte të tjera të zgjedhjeve, të përmendura në Kushtetutë, ligje, kanë të drejtë - në përputhje me procedurën e përcaktuar nga ligjet ose aktet normative, të miratuara nga organet që organizojnë zgjedhjet - të emërojnë vëzhgues kombëtarë të cilët, në ditën e votimit, gjatë votimit të parakohshëm, do të kenë të drejtën të vëzhgojnë në vendin e caktuar për votim.

2. Të drejtat dhe detyrimet e vëzhguesve kombëtarë do të përcaktohen me legjislacion.

3. Palët këtu pranojnë se vëzhguesve kombëtarë duhet t'u jepen të drejtat e mëposhtme:

a) të njihen me dokumentet zgjedhore të përmendura nga ligjet mbi zgjedhjet, të marrin informacion mbi numrin e votuesve të përfshirë në listat e votuesve dhe mbi numrin e votuesve që morën pjesë në votim, duke përfshirë votimin e parakohshëm, votimin jashtë një qendre votimi;

b) të jenë të pranishëm në qendrën e votimit;

c) të vëzhgojnë dhënien e fletëve të votimit për votuesit; d) të jetë i pranishëm gjatë votimit të parakohshëm dhe kur votuesit votojnë jashtë një qendre votimi;

e) të vëzhgojë numërimin e votave në kushtet që sigurojnë dukshmëri të procedurës së numërimit të fletëvotimeve;¹⁵⁰⁶

STATE[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵⁰⁴ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵⁰⁵ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵⁰⁶ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND

f) të vëzhgojë plotësimin e protokollit të rezultateve dhe dokumenteve të tjera nga organi zgjedhor, të njihet me të dhënat e organit zgjedhor mbi rezultatin e votimit, duke përfshirë protokollin që përpilohet në mënyrë të përsëritur, të marrë kopjet e vërtetuara të protokolleve në përputhje me procedurën e përcaktuar nga legjislacioni kombëtar nga një organ zgjedhor përkatës;¹⁵⁰⁷

g) të drejtojë propozime dhe komente mbi çështjet e organizimit të votimit të organi zgjedhor;

h) të ankohet kundër vendimeve dhe veprimeve (mosveprimeve) të organit zgjedhor, anëtarëve të organit zgjedhor të organi zgjedhor më i lartë ose në gjykatë.

4. Në rastet dhe në përputhje me procedurën e përcaktuar nga ligjet, të drejtat e vëzhguesit kombëtar mund të ushtrohen edhe nga administratorët e kandidatëve. 5. Palët këtu njohin mundësinë për t'u dhënë organeve zgjedhore dhe/ose organeve dhe organizatave të tjera kompetenca për të organizuar trajnimin e vëzhguesve kombëtarë dhe pjesëmarrësve të tjerë në procesin zgjedhor mbi bazat e teknikave demokratike të zgjedhjeve, legjislacionin kombëtar mbi zgjedhjet, standardet ndërkombëtare të zgjedhjeve, sigurimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të votimit të personit dhe qytetarit.

Neni 15

19.6 Statusi dhe Kompetencat e Vëzhguesve Ndërkombëtarë

1. Palët këtu nisen nga supozimi se prania e vëzhguesve ndërkombëtarë nxit hapjen dhe transparencën e zgjedhjeve dhe siguron respektimin e angazhimeve ndërkombëtare të shteteve. Ata do të përpiqen të lehtësojnë aksesin e vëzhguesve ndërkombëtarë në proceset zgjedhore që zhvillohen në një nivel më të ulët se ai kombëtar, duke përfshirë nivelin komunal (lokal).¹⁵⁰⁸

2. Aktivitetet e vëzhguesve ndërkombëtarë rregullohen nga ligjet e vendit të pranisë, nga kjo Konventë dhe dokumente të tjera ndërkombëtare.

3. Vëzhguesit ndërkombëtarë marrin leje për të hyrë në territorin e shtetit në përputhje me procedurën e përcaktuar me ligj dhe akreditohen nga një organ zgjedhor përkatës pas paraqitjes së një ftese përkatëse. Ftesat mund të dërgohen nga organet e autorizuar me ligj pas publikimit zyrtar të vendimit për caktimin e zgjedhjeve. Propozimet për dërgimin e ftesave mund të paraqiten nga organet themeluese të Shteteve Anëtare të Bashkësisë së Shteteve të Pavarura.

4. Një organ qendror zgjedhor lëshon një certifikatë akreditimi të modelit të përcaktuar për një vëzhgues ndërkombëtar.¹⁵⁰⁹ Një certifikim i tillë i jep vëzhguesit ndërkombëtar të drejtën për të ushtruar monitorim gjatë periudhës së përgatitjes dhe zhvillimit të zgjedhjeve.

FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /)

¹⁵⁰⁷ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE CDL-EL(2006)031rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 /)

¹⁵⁰⁸ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE CDL-EL(2006)031rev [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 / 2006](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg, 22 January 2007 Opinion No. 399 / 2006)

¹⁵⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND

5. Një vëzhgues ndërkombëtar, ndërsa qëndron në territorin e shtetit të pranisë, është nën mbrojtjen e një shteti të caktuar. Organet zgjedhore, organet qeveritare, qeveritë lokale janë të detyruara t'u ofrojnë atyre ndihmën e nevojshme brenda fushëveprimit të tyre të kompetencës.

6. Një vëzhgues ndërkombëtar kryen aktivitetet e tij vetë dhe në mënyrë të pavarur.

Mbrojtja materiale dhe financiare e ndërkombëtarëve¹⁵¹⁰ lehtëson krijimin e bankës së të dhënave (informacionit) të unifikuar ndërshtetëror mbi legjislacionin kombëtar zgjedhor, pjesëmarrësit në procesin zgjedhor (duke marrë parasysh faktin se të dhënat personale kanë natyrë konfidenciale), zbatimin e ligjit dhe praktikën gjyqësore, propozimet legjislative mbi zhvillimin e sistemit zgjedhor, si dhe informacione të tjera që lidhen me organizimin e procesit zgjedhor për qëllime shkëmbimi informacioni dhe përdorimi të përbashkët;

n) promovon bashkëpunimin midis organeve zgjedhore të Shteteve palë në Konventa, duke përfshirë formimin dhe/ose zgjerimin e mandateve të shoqatave ekzistuese ndërshtetërore të organeve zgjedhore.

Neni 20

E Drejta që Jepet Pavarësisht nga Kjo Konventë

1. Asgjë në këtë Konventë nuk do të pengojë përmbushjen nga shtetet e angazhimeve të tyre ndërkombëtare për ruajtjen e të drejtave dhe lirive të votimit të qytetarëve. Në veçanti, shtetet duhet të përmbushin me ndershmëri detyrat dhe detyrimet që kanë ndërmarrë në përputhje me

marrëveshjet dhe traktatet ndërkombëtare në të cilat ato janë palë.¹⁵¹¹

2. Realizimi i të drejtave të paraqitura në këtë Konventë nuk cenon realizimin nga të gjithë njerëzit të të drejtave dhe lirive themelore të pranura përgjithësisht.

3. Asgjë në këtë Konventë nuk do të interpretohet si lejm i ndonjë aktiviteti që bie ndesh me objektivat dhe parimet e **Kartës së Komonuelthit të Shteteve të Pavarura**.

Neni 21

Statusi i Këshillit Zgjedhor Ndërshtetëror

1. Palët këtu pranojnë domosdoshmërinë për të krijuar, mbi bazën e organeve zgjedhore kombëtare të Shteteve palë në Konventë, Këshillin Zgjedhor Ndërshtetëror me qëllim që të ofrojnë ndihmë në vëzhgimin e zgjedhjeve në Shtetet palë në Konventë dhe të vëzhgojnë përmbushjen e dispozitave të Konventës.¹⁵¹²

FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

¹⁵¹⁰ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 / 2006

¹⁵¹¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)

¹⁵¹² EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-eStrasbourg](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-eStrasbourg), 22 January 2007 Opinion No. 399 /

19.7 Detyrimet Ndërkombëtare për Zgjedhjet

Detyrimet Ndërkombëtare për Zgjedhjet: Gurët Ndërtues¹⁵¹³

Ky seksion prezanton një sërë detyrimesh ndërkombëtare për zgjedhjet që janë ekstrapoluar nga traktatet e OKB-së të përmendura në seksionin e mëparshëm. Këto detyrime nuk synojnë të jenë shteruese; përkundrazi, ato paraqiten si gurët ndërtues që përbëjnë themelin e çdo procesi zgjedhor. Edhe nëse traktatet shprehin detyrime të lidhura me zgjedhjet në formën e të drejtave ose lirive, ato përfshijnë një detyrim pozitiv shtetëror për të ndërmarrë hapat e nevojshëm për t'u mundësuar qytetarëve të ushtrojnë në mënyrë efektive këto të drejta.

E drejta për pjesëmarrje të barabartë në çështjet publike nuk mund të vihet në praktikë pa zhvilluar zgjedhje. Si DUDNJ ashtu edhe ICCPR i referohen zhvillimit të zgjedhjeve "të vërteta" si procesi me anë të të cilit qytetarët vijnë për t'u përfaqësuar lirisht dhe në mënyrë të barabartë në qeveri, duke ofruar një mjet paqësor për të zgjidhur konkurrencën politike për pushtet. Megjithatë, asnjëri instrument nuk e përcakton termin "të vërtetë".

Udhëzimet e konsiderojnë nocionin e zgjedhjeve të vërteta që garantojnë shprehjen e lirë të vullnetit të zgjedhësve si emëruesin e përbashkët mbizotërues të detyrimeve ndërkombëtare të lidhura me zgjedhjet. Nocionet e 'zgjedhjeve të vërteta' dhe 'shprehjes së lirë të vullnetit të votuesve' nuk paraqiten si blloqe ndërtimi që ndihmojnë vlerësimin e kornizave ligjore për proceset zgjedhore¹⁵¹⁴. Në vend të kësaj, 'i vërtetë' përdoret për të treguar plotësinë e përmblotjes së detyrimeve ndërkombëtare që rregullojnë zgjedhjet dhe 'garantimin e parakushteve të shprehjes së lirë të vullnetit të zgjedhësve'

legjitimitetin e proceseve zgjedhore¹⁵¹⁵.

Detyrimi i fundit nënkupton gjithashtu llogaridhënie nga zyrtarët e zgjedhur, duke e çuar CCPR-në të deklarojë në GC 25 se 'autoriteti i qeverisë vazhdon të jetë i bazuar në shprehjen e lirë të vullnetit të zgjedhësve'. Për më tepër, CCPR-ja kërkon që rezultatet e zgjedhjeve të pasqyrojnë vullnetin e lirë të zgjedhësve, siç shprehet nga një 38 International IDEA

proces pjesëmarrjeje përmes përfaqësuesve të zgjedhur lirisht. Nga kjo rrjedh se të gjitha fazat e procesit zgjedhor, deri në dhe duke përfshirë operacionet e ditës së zgjedhjeve dhe shpalljen e rezultateve, duhet të kryhen në një mënyrë që nuk shtrembëron shprehjen e lirë të vullnetit të zgjedhësve. Së fundmi, shteti është i detyruar të sigurojë që zgjedhësit të jenë në gjendje të bëjnë një zgjedhje të informuar kur ushtrojnë vullnetin e tyre të lirë. Si i tillë, detyrimi për të mbrojtur shprehjen e vullnetit të lirë të votuesve

¹⁵¹³ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks* © International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN

¹⁵¹⁴ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks* © International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN

¹⁵¹⁵ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks* © International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.37,38

përfshin të gjithë spektrin e elementeve themelore të Udhëzimeve që mund të nxirren nga dokumentet përkatëse ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.¹⁵¹⁶

Udhëzimet identifikojnë 20 detyrime të tjera ndërkombëtare si elemente themelore. Në Tabelat e Jurisprudencës dhe Listat e Kontrollit, Udhëzimet do t'i referohen vazhdimisht këtyre 20 detyrimeve ndërkombëtare për zgjedhjet, duke i lidhur ato me çështjet kryesore për t'i analizuar dhe duke i kryqëzuar ato me artikuj specifikë të traktateve, si dhe me interpretimin autoritar dhe jurisprudencën e OKB-së, të lëshuar nga organet kompetente të traktateve të OKB-së.

Qasja tabelare synon të ndihmojë palët e interesuara kombëtare dhe ndërkombëtare të lidhin detyrimet me segmentet përkatëse të procesit zgjedhor dhe t'i lidhin ato me fushat e kornizave ligjore që rrezikojnë të neglizhohen të drejtat themelore.

Përcaktimi i një katalogu treguesish që Shtetet Palë në traktatat e OKB-së duhet t'i marrin në konsideratë në kontekstin e zgjedhjeve do të nxisë mirëkuptimin e përbashkët midis palëve të interesuara. Për të siguruar qëndrueshmëri, formulimi konceptual dhe terminologjik i 20 blloqeve ndërtuese u frymëzua dhe u arrit nëpërmjet konsultimit me organizata të tjera që janë aktive në këtë fushë, veçanërisht me Qendrën Carter.¹⁵¹⁷

Tabela IV.1. Detyrimet Ndërkombëtare për Zgjedhjet¹⁵¹⁸

- E Drejta dhe Mundësia për të Pjesëmarrur në Çështjet Publike
- E Drejta dhe Mundësia për të Votuar¹⁵¹⁹
- E Drejta dhe Mundësia për t'u Zgjedhur
- Zgjedhje Periodike
- Vota Universale
- Vota e Barabartë
- Vota e Fshehtë
- Liria nga Diskriminimi dhe Barazia sipas Ligjit
- Barazia midis Burrave dhe Grave
- Liria e Shoqatës
- Liria e Tubimit¹⁵²⁰
- Liria e Lëvizjes
- Liritë e Mendimit dhe Shprehjes
- E Drejta për Sigurinë e Personit
- Transparenca dhe e Drejta për Informim
- Parandalimi i Korrupsionit

¹⁵¹⁶ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.37,38

¹⁵¹⁷ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN

¹⁵¹⁸ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN

¹⁵¹⁹ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN

¹⁵²⁰ *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.38,39

- Sundimi i Ligjit
- E Drejta për një Mjet të Drejtë dhe Efektiv
- E Drejta për një Seancë të Drejtë dhe Publike
- Shtetet Duhet të Ndërmarrin Hapat e Nevojshëm për t'u Dhënë Efekt të Drejtave¹⁵²¹

Duke pranuar vlerën e tyre të barabartë dhe nevojën për të shqyrtuar këto detyrime në çdo kontekst kombëtar, ato renditen në një rend të veçantë hierarkik, në vend të kësaj duke ndjekur një logjikë që fillon me të drejtën për të marrë pjesë, e ndjekur nga të drejtat zgjedhore, dhe më pas të drejtat dhe liritë individuale që shtrihen përtej fushës zgjedhore. Detyrimet gjyqësore plotësojnë listën, e cila përfundon me detyrimin pozitiv të shtetit për të ndërmarrë hapat e nevojshëm për t'i dhënë fuqi të drejtave të Paktit.¹⁵²²

19.6 Roli i organeve nderkombetare për forcimin e të drejtave gjatë zgjedhjeve Rezoluta e OKB Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të drejta Asambleja e Përgjithshme, Rezolutë e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme më 19 dhjetor 2023¹⁵²³

[mbi raportin e Komitetit të Tretë (A/78/481/Add.2, para. 139)]

78/208. Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të drejta Asambleja e Përgjithshme, E udhëhequr nga qëllimet dhe parimet e Kartës së Kombeve të Bashkuara, Duke riafirmuar se demokracia është një vlerë universale e bazuar në vullnetin e shprehur lirisht të popullit për të përcaktuar sistemet e tyre politike, ekonomike, sociale dhe kulturore dhe pjesëmarrjen e tyre të plotë në të gjitha aspektet e jetës së tyre, Duke riafirmuar gjithashtu se, ndërsa demokracitë ndajnë tipare të përbashkëta, nuk ka një model të vetëm të demokracisë dhe se demokracia nuk i përket asnjë vendi apo rajoni, dhe duke riafirmuar më tej domosdoshmërinë e respektit të duhur për sovranitetin dhe të drejtën për vetëvendosje, Duke theksuar se demokracia, zhvillimi, sundimi i ligjit dhe respekti për të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të ndërvarura dhe përforcuese reciprokisht, Duke pranuar gjithashtu se respektimi i të drejtave të njeriut, mbrojtja e institucioneve dhe parimeve demokratike dhe promovimi i sundimit të ligjit krijon një mjedis në të cilin vendet mund të promovojnë zhvillimin, të mbrojnë individët nga diskriminimi dhe të sigurojnë akses të barabartë në drejtësi për të gjithë duke përfshirë Qeveritë, parlamentet, sistemin e Kombeve të Bashkuara dhe organizata të tjera ndërkombëtare, lokale autoritetet, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, popujt indigjenë, personat që i përkasin minoriteteve, mbrojtësit e të drejtave të njeriut, shoqëria civile, bizneset dhe sektori privat, komunitetet shkencore dhe akademike, dhe të gjithë palët e tjera të interesuara,

¹⁵²¹ International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.38,39

¹⁵²² International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.38,39

¹⁵²³ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

Duke riafirmuar se Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për organizimin, kryerjen dhe sigurimin e proceseve zgjedhore transparente, të lira dhe të ndershme, përfshirëse për të gjithë qytetarët,

A/RES/78/208

Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e¹⁵²⁴

demokratizimit dhe përmirësimit e zgjedhjeve periodike dhe të ndershme

2/9 23-26020

duke përfshirë ata që janë të marginalizuar dhe të nën-përfaqësuar, si dhe ata që i përkasin minoriteteve, dhe se Shtetet Anëtare, në ushtrimin e sovranitetit të tyre, mund t'u kërkojnë organizatave ndërkombëtare të ofrojnë shërbime këshillimore ose ndihmë për forcimin dhe zhvillimin e institucioneve dhe proceseve të tyre zgjedhore, duke përfshirë dërgimin e misioneve paraprake për këtë qëllim,

Duke njohur rëndësinë e zgjedhjeve të ndershme, periodike, gjithëpërfshirëse dhe të ndershme,¹⁵²⁵ duke përfshirë në demokracitë e sapolindura dhe vendet që po kalojnë demokratizim, me qëllim që të fuqizohen qytetarët për të shprehur vullnetin e tyre dhe për të promovuar një tranzicion të suksesshëm drejt qëndrueshmërisë afatgjatë demokracitë,¹⁵²⁶

Duke njohur gjithashtu se Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për të siguruar zgjedhje transparente, të lira dhe të ndershme, pa frikësim, shtrëngim dhe manipulim në numërimin e votave, dhe se të gjitha aktet e tilla sanksionohen në përputhje me rrethanat, Duke riafirmuar rëndësinë e mbrojtjes së integritetit të proceseve zgjedhore si një mjet për të promovuar demokracinë dhe qeverisjen e mirë dhe për të përforcuar besimin në institucionet publike, duke përfshirë ofrimin e mbështetjes publike dhe teknike, sipas kërkesës dhe në përputhje me qëllimet dhe parimet e Kartës, për të ndihmuar në sigurimin e zgjedhjeve periodike, të lira dhe të ndershme përmes një procesi gjithëpërfshirës dhe të vërtetë, Duke theksuar rëndësinë e përfshirjes së grave në të gjithë diversitetin e tyre në një bazë të barabartë në proceset zgjedhore që janë të lira nga diskriminimi dhe lejojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë, të barabartë dhe kuptimplote, duke lejuar institucione politike të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe krijimin e shoqërive më gjithëpërfshirëse, Duke theksuar se Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për respektimin e vullnetit të votuesve siç shprehet përmes zgjedhjeve të vërteta, periodike, të lira dhe të ndershme, të cilat do të jenë me votë universale dhe të barabartë, dhe në këtë drejtim duke shprehur shqetësim serioz për çrregullimin jokushtetues ose të paligjshëm të qeverisjes përfaqësuese dhe demokratike institucionet dhe largimin e paligjshëm të çdo zyrtari të zgjedhur në mënyrë demokratike, qoftë nga shtetet apo aktorët jo-

¹⁵²⁴ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine election

¹⁵²⁵ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵²⁶ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

*shtetërorë, Duke kujtuar rezolutat e saj të mëparshme mbi këtë temë, në veçanti rezolutën 76/176 të 16 dhjetorit 2021,*¹⁵²⁷

Duke kujtuar gjithashtu të gjitha rezolutat përkatëse të Këshillit të të Drejtave të Njeriut mbi këtë temë, duke përfshirë rezolutat 19/11 të 22 marsit 2012, 1 31/14 të 23 marsit 2016, 2 31/37 të 24 marsit 2016, 3 33/22 të 30 shtatorit 2016, 4 34/41 të 24 marsit 2017, 5 39/11 të 28 shtatorit 2018, 6

48/2 të 7 tetorit 2021, 7

51/5 të 6 tetorit 2022, 8

*50/21 të 8 korrikut 2022, 9 52/22 të 3 Prill 2023¹⁰ dhe 50/17 të 8 korrikut 2022, 11 Duke riafirmuar se ndihma dhe mbështetja zgjedhore e Kombeve të Bashkuara për promovimin e demokratizimit ofrohen vetëm me kërkesë specifike të Shtetit Anëtar të interesuar,*¹⁵²⁸ *Duke vënë në dukje me kënaqësi se një numër në rritje i Shteteve Anëtare po përdorin zgjedhjet si një mjet paqësor për të dalluar vullnetin e popullit, i cili ndërton Duke pasur parasysh se masat e nevojshme për t'u marrë me situatat e emergjencave shëndetësore dhe pandemie, siç është pandemia e koronavirusit (COVID-19), mund të Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të vërteta A/RES/78/208*

23-26020 7/9

kanë një ndikim të konsiderueshëm në pjesëmarrjen e publikut, duke përfshirë kufizimet në të drejtat e lirisë së shprehjes, të tubimit paqësor dhe lirisë së shoqërimit, dhe në aksesin në informacion, duke ndikuar veçanërisht në punën e medias dhe shoqërisë civile, duke përfshirë organizatat e të drejtave të grave dhe organizatat e personave me aftësi të kufizuara, dhe pjesëmarrjen e drejtpërdrejtë në vendimmarrje dhe duke çuar në kufizime në kontekstin e proceseve zgjedhore,

*1. Mirëpret raportin e Sekretarit të Përgjithshëm mbi forcimin e rolit të Kombeve të Bashkuara në përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të vërteta dhe promovimin e demokratizimit,*¹⁵²⁹

2. Përgëzon ndihmën zgjedhore të ofruar me kërkesë Shteteve Anëtare nga Kombet e Bashkuara, dhe kërkon që një ndihmë e tillë të vazhdojë rast pas rasti në përputhje me nevojat dhe legjislacionin në zhvillim të vendeve kërkuese për të zhvilluar, përmirësuar dhe rafinuar institucionet dhe proceset e tyre zgjedhore, duke përfshirë sigurimin e aksesit të plotë në të gjitha fazat e procesit zgjedhor për personat me aftësi të kufizuara, duke pranuar se përgjegjësia për organizimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme u takon Qeverive;

¹⁵²⁷ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine election

¹⁵²⁸ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵²⁹ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine election

3. Ripohon se ndihma zgjedhore e ofruar nga Kombet e Bashkuara duhet të vazhdojë të kryhet në një mënyrë objektive, të paanshme, neutrale dhe të pavarur;

4. Kërkon që Nënsekretarja e Përgjithshme për Çështjet Politike dhe të Ndërtimit të Paqes, në rolin e saj si pikë fokale e Kombeve të Bashkuara për çështjet e ndihmës zgjedhore, të vazhdojë të informojë rregullisht Shtetet Anëtare rreth kërkesave të marra dhe natyrës së çdo ndihme të ofruar;

5. Kërkon që Kombet e Bashkuara të vazhdojnë përpjekjet e tyre për të siguruar, përpara se të ndërmarrin veprime për të ofruar ndihmë zgjedhore për një shtet kërkuar, se ka kohë të mjaftueshme për të organizuar dhe kryer një mision efektiv që ofron ndihmë të tillë,¹⁵³⁰

duke përfshirë ofrimin e bashkëpunimit teknik afatgjatë, që ekzistojnë kushtet për të lejuar zgjedhje të lira dhe të ndershme dhe që rezultatet e misionit të raportohen në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe të vazhdueshme;

6. Vëren rëndësinë e burimeve të mjaftueshme për administrimin e zgjedhjeve efikase dhe transparente në nivel kombëtar dhe lokal, dhe rekomandon që Shtetet Anëtare të ofrojnë burime të mjaftueshme për këto zgjedhje, duke përfshirë edhe duke shqyrtuar mundësinë e krijimit të fondeve të brendshme, aty ku është e realizueshme;¹⁵³¹

7. Ripohon detyrimin e të gjitha Shteteve për të marrë të gjitha masat e duhura për të siguruar që çdo qytetar të ketë të drejtën dhe mundësinë efektive për të marrë pjesë në zgjedhje në baza të barabarta, dhe u bën thirrje Shteteve të marrin masa për të eliminuar ligjet,¹⁵³² rregulloret dhe praktikat që diskriminojnë, drejtpërdrejt ose tërthorazi, qytetarët në të drejtën e tyre për të marrë pjesë në çështjet publike, duke përfshirë edhe në bazë të racës, ngjyrës, etnisë, origjinës kombëtare ose sociale, seksit, orientimit seksual dhe identitetit gjinor, gjuhës, fesë, pikëpamjeve politike ose në bazë të aftësisë së kufizuar.¹⁵³³

8. Dënon fuqimisht çdo manipulim të proceseve zgjedhore, shtrëngim dhe manipulim me numërimin e votave, veçanërisht kur bëhet nga Shtetet, si dhe nga aktorë të tjerë, dhe u bën thirrje të gjitha Shteteve Anëtare të respektojnë sundimin e ligjit dhe të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të të gjithë personave, duke përfshirë të drejtën për të votuar dhe për t'u zgjedhur në zgjedhje të vërteta periodike, të cilat do të jenë me votim të përgjithshëm dhe të barabartë dhe do të mbahen me votim të fshehtë, duke garantuar shprehjen e lirë të vullnetit

¹⁵³⁰ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵³¹ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵³² Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵³³ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine election

të zgjedhësve, duke nxitur kështu kushtet në të cilat të gjithë qytetarët, pavarësisht se si kanë votuar, kë kanë mbështetur ose nëse kandidatët e tyre kanë fituar, kanë motivimin dhe nxitjen, si dhe të drejtën dhe mundësinë, për të vazhduar të marrin pjesë drejtpërdrejt ose përmes përfaqësuesve të zgjedhur në kryerjen e punëve publike dhe Qeverisë së tyre; A/RES/78/208¹⁵³⁴

Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të ndershme 8/9 23-26020

9. Ripohon nevojën që të gjitha Shtetet Anëtare të respektojnë dhe mbrojnë të drejtën e lirisë së shprehjes, duke përfshirë krijimin e një mjedisi ku një shtyp i lirë dhe i pavarur mund të lulëzojë dhe ku gazetarët dhe punonjësit e medias mund t'i mbajnë qytetarët të informuar në të gjitha fazat e zgjedhjeve rreth kandidatëve, partive dhe platformave të tyre politike, si në internet ashtu edhe jashtë internetit, me qëllim promovimin e transparencës dhe integritetit të informacionit, duke përfshirë edhe kundërshtimin e dezinformimit dhe keqinformimit, dhe për këtë qëllim gjithashtu dënon fuqimisht çdo përpjekje për të ngacmuar, frikësuar, sulmuar ose ndaluar arbitrarisht gazetarët dhe punonjësit e medias;¹⁵³⁵

10. U bën thirrje të gjitha Shteteve Anëtare të sigurojnë që personat me aftësi të kufizuara mund të marrin pjesë në mënyrë efektive dhe të plotë.¹⁵³⁶

19.7 Rezolutë e miratuar nga Asambleja e Përgjithshme

më 16 dhjetor 2021[mbi raportin e Komitetit të Tretë (A/76/462/Add.2, para. 114)]

76/176. Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe rritjen e zgjedhjeve periodike dhe të vërteta¹⁵³⁷ Asambleja e Përgjithshme, E udhëhequr nga qëllimet dhe parimet e Kartës së Kombeve të Bashkuara, Duke riafirmuar se demokracia është një vlerë universale e bazuar në vullnetin e shprehur lirisht të popullit për të përcaktuar sistemet e tyre politike, ekonomike, sociale dhe kulturore dhe pjesëmarrjen e tyre të plotë në të gjitha aspektet e jetës së tyre¹⁵³⁸, Duke riafirmuar gjithashtu se, ndërsa demokracitë ndajnë tipare të përbashkëta, nuk ka një model të vetëm të demokracisë dhe se demokracia nuk i përket asnjë vendi apo rajoni, dhe duke riafirmuar më tej domosdoshmërinë e respektit të duhur për sovranitetin dhe të drejtën për vetëvendosje, Duke theksuar se demokracia,

¹⁵³⁴ Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine election

¹⁵³⁵ Seventy-sixth session Agenda item 74 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵³⁶ Seventy-sixth session Agenda item 74 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections

¹⁵³⁷ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵³⁸ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

zhvillimi, sundimi i ligjit dhe respekti për të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të ndërvarura dhe përforcuese reciprokisht, Duke pranuar gjithashtu se respektimi i të drejtave të njeriut, mbrojtja e institucioneve dhe parimeve demokratike dhe promovimi i sundimit të ligjit krijon një mjedis në të cilin vendet mund të promovojnë zhvillimin, të mbrojnë individët nga diskriminimi dhe të sigurojnë akses të barabartë në drejtësi për të gjithë duke përfshirë qeveritë, parlamentet,¹⁵³⁹ sistemin e Kombeve të Bashkuara dhe organizata të tjera ndërkombëtare, autoritetet lokale,¹⁵⁴⁰ institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, popujt indigjenë, personat që i përkasin minoriteteve, të drejtat e njeriut mbrojtësit, shoqëria civile, bizneset dhe sektori privat, komunitetet shkencore dhe akademike, dhe të gjithë palët e tjera të interesuara, Duke riafirmuar se Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për organizimin, kryerjen dhe sigurimin e proceseve zgjedhore transparente, të lira dhe të ndershme, përfshirë të gjithë qytetarët,¹⁵⁴¹

A/RES/76/176

Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të ndershme
2/8 21-19212

duke përfshirë ata që janë të marginalizuar dhe të nën-përfaqësuar, si dhe ata që i përkasin pakicave, dhe se Shtetet Anëtare, në ushtrimin e sovranitetit të tyre, mund t'u kërkojnë organizatave ndërkombëtare të ofrojnë shërbime këshillimore ose ndihmë për forcimin dhe zhvillimin e institucioneve dhe proceseve të tyre zgjedhore, duke përfshirë dërgimin e misioneve paraprake për këtë qëllim,¹⁵⁴²

Duke njohur rëndësinë e zgjedhjeve të ndershme, periodike, gjithëpërfshirëse dhe të ndershme, duke përfshirë në demokracitë e sapolindura dhe vendet që po kalojnë demokratizim, me qëllim që të fuqizojnë qytetarët për të shprehur vullnetin e tyre dhe për të promovuar një tranzicion të suksesshëm drejt demokracive të qëndrueshme afatgjata, Duke njohur gjithashtu se Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për sigurimin e zgjedhjeve transparente, të lira dhe të ndershme, pa frikësim, shtrëngim dhe manipulim me numërimin e votave, dhe që të gjitha aktet e tilla të sanksionohen në përputhje me rrethanat, Duke theksuar rëndësinë e përfshirjes së grave në të gjithë diversitetin e tyre në një bazë të barabartë në proceset zgjedhore që janë të lira nga diskriminimi dhe lejojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë, të barabartë dhe kuptimplote, duke lejuar institucione politike të përgjegjshme ndaj gjinisë dhe krijimit të shoqërive më gjithëpërfshirëse, Duke theksuar se Shtetet Anëtare janë përgjegjëse për respektimin e vullnetit të votuesve siç shprehet përmes zgjedhjeve të vërteta, periodike, të lira dhe të ndershme, të cilat duhet të jenë të gjitha me votë universale dhe të barabartë, dhe në këtë drejtim duke shprehur shqetësim serioz për çrregullimin jokushtetues ose të

¹⁵³⁹ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴⁰ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴¹ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴² Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

paligjshëm të qeverisjes përfaqësuese dhe institucioneve demokratike dhe largimin e paligjshëm të çdo zyrtari të zgjedhur në mënyrë demokratike, qoftë nga shtetet apo aktorët jo-shtetërorë,¹⁵⁴³ Duke kujtuar rezolutat e saj të mëparshme mbi këtë temë, në veçanti rezolutën 74/158 të 18 dhjetorit 2019, Duke kujtuar gjithashtu të gjitha rezolutat përkatëse të Këshillit të të Drejtave të Njeriut mbi këtë temë,¹⁵⁴⁴ duke përfshirë rezolutat 19/11 të 22 marsit 2012, 131/14 të 23 Mars 2016, 2 31/37 e

24 Marsit 2016, 3 33/22 e 30 Shtatorit 2016, 4 34/41 e 24 Marsit 2017, 5 39/11 e 28 Shtatorit 2018

dhe 48/2 e 7 Tetorit 2021, 7

Duke riafirmuar se ndihma dhe mbështetja zgjedhore e Kombeve të Bashkuara për promovimin e demokratizimit ofrohen vetëm me kërkesë specifike të Shtetit Anëtar të interesuar¹⁵⁴⁵,

Duke vënë në dukje me kënaqësi se një numër në rritje i Shteteve Anëtare po përdorin zgjedhjet si një mjet paqësor për të dalluar vullnetin e popullit, i cili ndërton besim në qeverisjen përfaqësuese dhe kontribuon në paqe dhe stabilitet më të madh kombëtar,

dhe që mund të kontribuojë në paqen dhe stabilitetin rajonal, Duke kujtuar Deklaratën Universale të të Drejtave të Njeriut, të miratuar më 10 Dhjetor 1948, 8 në veçanti parimin se vullneti i popullit, siç shprehet përmes zgjedhjeve periodike dhe të vërteta, do të jetë baza e autoritetit qeveritar, si si dhe të drejtën e secilit për të zgjedhur lirisht përfaqësuesit përmes zgjedhjeve periodike dhe të lira, të cilat do të jenë me votim të përgjithshëm dhe të barabartë dhe do të mbahen me votim të fshehtë ose me procedura ekuivalente të votimit të lirë,¹⁵⁴⁶ Duke njohur rëndësinë e lidhjeve midis demokracisë, zhvillimit të qëndrueshëm, social dhe ekonomik, reduktimit të pabarazive, paqes, të drejtave të njeriut, sundimit të ligjit, demokracisë dhe qeverisjes së mirë, duke përfshirë mbajtjen e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme, dhe në këtë drejtim duke kujtuar miratimin e Axhendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm,¹⁵⁴⁷ 16

Duke pasur parasysh se masat e nevojshme për të përmbajtur pandeminë e sëmundjes së koronavirusit (COVID-19) kanë pasur një ndikim të konsiderueshëm në pjesëmarrjen e publikut, duke përfshirë kufizimet në të drejtat e lirisë së shprehjes, të tubimit paqësor dhe lirisë së shoqërimit, dhe në aksesin në informacion, duke ndikuar veçanërisht në punën e medias dhe shoqërisë civile, duke përfshirë organizatat për të drejtat e grave dhe organizatat

¹⁵⁴³ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴⁴ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴⁵ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴⁶ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴⁷ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

e personave me aftësi të kufizuara, dhe pjesëmarrjen e drejtpërdrejtë në vendimmarrje dhe duke çuar në kufizime në kontekstin e proceseve zgjedhore,¹⁵⁴⁸

1. Mirëpret raportin e Sekretarit të Përgjithshëm mbi forcimin e rolit të Kombeve të Bashkuara në përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të vërteta dhe promovimin e demokratizimit;

2. Përgëzon ndihmën zgjedhore të ofruar me kërkesë Shteteve Anëtare nga Kombet e Bashkuara, dhe kërkon që një ndihmë e tillë të vazhdojë rast pas rasti në përputhje me nevojat dhe legjislacionin në zhvillim të vendeve kërkuese për të zhvilluar, përmirësuar dhe rafinuar institucionet dhe proceset e tyre zgjedhore, duke përfshirë sigurimin e aksesit të plotë në të gjitha fazat e procesit zgjedhor për personat me aftësi të kufizuara, duke pranuar se përgjegjësia për organizimin e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme u takon Qeverive,¹⁵⁴⁹

3. Ripohon se ndihma zgjedhore e ofruar nga Kombet e Bashkuara duhet të vazhdojë të kryhet në një mënyrë objektive, të paanshme, neutrale dhe të pavarur;

4. Kërkon që Nënsekretarja e Përgjithshme për Çështjet Politike dhe të Ndërtimit të Pages, në rolin e saj si pikë fokale e Kombeve të Bashkuara për çështjet e ndihmës zgjedhore, të vazhdojë të informojë rregullisht Shtetet Anëtare rreth kërkesave të marra dhe natyrës së çdo ndihme të ofruar; 5. Kërkon që Kombet e Bashkuara të vazhdojnë përpjekjet e tyre për të siguruar, përpara se të ndërmarrin veprime për të ofruar ndihmë zgjedhore për një shtet kërkuar, se ka kohë të mjaftueshme për të organizuar dhe kryer një mision efektiv që ofron ndihmë të tillë, duke përfshirë ofrimin e bashkëpunimit teknik afatgjatë, që ekzistojnë kushtet për të lejuar zgjedhje të lira dhe të ndershme dhe që rezultatet e misionit të raportohen në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe të vazhdueshme;

6. Vëren rëndësinë e burimeve të mjaftueshme për administrimin e zgjedhjeve efikase dhe transparente në nivel kombëtar dhe lokal, dhe rekomandon që Shtetet Anëtare të ofrojnë burime të mjaftueshme për këto zgjedhje, duke përfshirë edhe duke shqyrtuar mundësinë e krijimit të fondeve të brendshme, aty ku është e realizueshme;¹⁵⁵⁰

7. Ripohon detyrimin e të gjitha Shteteve për të marrë të gjitha masat e duhura për të siguruar që çdo qytetar të ketë të drejtën dhe mundësinë efektive për të marrë pjesë në zgjedhje në baza të barabarta, dhe u bën thirrje Shteteve të marrin masa për të eliminuar ligjet,¹⁵⁵¹ rregulloret dhe praktikat që diskriminojnë, drejtpërdrejt ose tërthorazi, qytetarët në të drejtën e tyre për të marrë pjesë në çështjet publike, duke përfshirë edhe në bazë të racës, ngjyrës, etnisë,¹⁵⁵² origjinës kombëtare ose sociale, seksit, orientimit seksual dhe identitetit gjinor, gjuhës, fesë, pikëpamjeve politike ose në bazë të aftësisë së kufizuar;

¹⁵⁴⁸ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁴⁹ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵⁰ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵¹ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵² Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

8. Dënon fuqimisht çdo manipulim të proceseve zgjedhore, shtrëngim dhe manipulim me numërimin e votave, veçanërisht kur bëhet nga Shtetet, si dhe nga aktorë të tjerë, dhe u bën thirrje të gjitha Shteteve Anëtare të respektojnë sundimin e ligjit dhe të drejtat e njeriut dhe

16 Rezoluta 70/I. Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të vërteta A/RES/76/176 21-19212 7/8

liritë themelore të të gjithë personave, duke përfshirë të drejtën për të votuar dhe për t'u zgjedhur në zgjedhje të vërteta periodike, të cilat do të jenë me votim të përgjithshëm dhe të barabartë dhe do të mbahen me votim të fshehtë, duke garantuar shprehjen e lirë të vullnetit të zgjedhësve, duke nxitur kështu kushtet në të cilat të gjithë qytetarët, pavarësisht se si kanë votuar, kështu mbështetur ose nëse kandidatët e tyre kanë fituar, kanë motivimin dhe nxitjen, si dhe të drejtën dhe mundësinë, për të vazhduar të marrin pjesë drejtpërdrejt ose përmes përfaqësuesve të zgjedhur në drejtimin e punëve publike dhe Qeverisë së tyre;

9. U bën thirrje të gjitha Shteteve Anëtare të sigurojnë që personat me aftësi të kufizuara mund të marrin pjesë në mënyrë efektive dhe të plotë në jetën politike dhe publike në mënyrë të barabartë me të tjerët, drejtpërdrejt ose përmes përfaqësuesve të zgjedhur lirisht, duke përfshirë të drejtën dhe mundësinë për personat me aftësi të kufizuara për të votuar dhe për t'u zgjedhur;¹⁵⁵³

10. Gjithashtu u bën thirrje të gjitha Shteteve Anëtare të shqyrtojnë mënyra për të rritur përfaqësimin e të gjithë të rinjve në vendimmarrje në të gjitha nivelet në institucionet dhe mekanizmat lokalë, kombëtarë, rajonalë dhe ndërkombëtarë, për të promovuar angazhimin politik konstruktiv të të rinjve dhe¹⁵⁵⁴

të promovojë angazhimin politik konstruktiv të të rinjve dhe të marrë në konsideratë, eksplorojë dhe promovojë rrugë të reja për pjesëmarrjen e plotë, efektive, të strukturuar dhe të qëndrueshme të të rinjve dhe organizatave të udhëhequra nga të rinjtë në proceset përkatëse të vendimmarrjes;¹⁵⁵⁵

11. U bën thirrje më tej të gjitha Shteteve Anëtare të rrisin pjesëmarrjen politike të të gjitha grave, të përshpejtojnë arrijten e barazisë gjinore dhe fuqizimin e të gjitha grave dhe vajzave në të gjitha situatat, duke përfshirë marrjen e masave për të zvogëluar dhe

rishpërndarë pjesën joproporcionale të kujdesit të papaguar dhe punës shtëpiake të grave dhe vajzave, të promovojnë dhe mbrojnë të drejtat e njeriut të grave në lidhje me votimin në zgjedhje dhe referendume publike dhe të drejtën për t'u zgjedhur në organe të zgjedhura publikisht në kushte të barabarta me burrat në të gjitha nivelet e qeverisjes, duke përfshirë më tej përfshirjen dhe duke marrë masa për të parandaluar dhe reaguar ndaj dhe për të

¹⁵⁵³ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵⁴ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵⁵ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

dënuar të gjitha format e dhunës seksuale dhe të bazuar në gjininë, si në internet ashtu edhe jashtë internetit; 12. Rekomandon që, gjatë gjithë ciklit zgjedhor,¹⁵⁵⁶

duke përfshirë para dhe pas zgjedhjeve, sipas rastit, në bazë të një vlerësimi të nevojave dhe në përputhje me nevojat në zhvillim të Shteteve Anëtare kërkuese, duke pasur parasysh qëndrueshmërinë dhe efektivitetin e kostos, Kombet e Bashkuara të vazhdojnë të ofrojnë këshilla teknike dhe ndihmë tjetër për Shtetet kërkuese dhe institucionet zgjedhore në mënyrë që të ndihmojnë në forcimin e proceseve të tyre demokratike, duke pasur parasysh gjithashtu se zyra përkatëse mund të ofrojë ndihmë shtesë në formën e ndërmjetësimit dhe zyrave të mira, me kërkesë të Shteteve Anëtare;

13. Vëren me vlerësim përpjekjet shtesë që po bëhen për të rritur bashkëpunimin me organizata të tjera ndërkombëtare, qeveritare dhe joqeveritare në mënyrë që të lehtësohen përgjigje më gjithëpërfshirëse dhe specifike për nevojat ndaj kërkesave për ndihmë zgjedhore, i inkurajon këto organizata të ndajnë njohuritë dhe përvojën në mënyrë që të promovojnë praktikën më të mirë në ndihmën që ata ofrojnë dhe në raportimin e tyre mbi proceset zgjedhore, dhe shpreh mirënjohjen e saj për ato Shtete Anëtare, organizata rajonale dhe organizata joqeveritare që kanë ofruar vëzhgues ose ekspertë teknikë në mbështetje të përpjekjeve të Kombeve të Bashkuara për ndihmë zgjedhore;¹⁵⁵⁷

14. Pranon qëllimin e harmonizimit të metodave dhe standardeve të shumë organizatave ndërqeveritare dhe joqeveritare të angazhuara në vëzhgimin e zgjedhjeve, dhe në këtë drejtim shpreh vlerësim për Deklaratën e Parimeve për Vëzhgimin Ndërkombëtar të Zgjedhjeve dhe Kodin e Sjelljes për Vëzhguesit Ndërkombëtarë të Zgjedhjeve, të cilat përpunojnë udhëzime për vëzhgimin ndërkombëtar të zgjedhjeve¹⁵⁵⁸;

15. Kujton krijimin nga Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara të fondit të besimit për ndihmë zgjedhore, dhe, duke pasur parasysh se fondi është aktualisht pranë shterrimit, u bën thirrje Shteteve Anëtare të marrin në konsideratë kontributin në fond; A/RES/76/176¹⁵⁵⁹

Forcimi i rolit të Kombeve të Bashkuara në promovimin e demokratizimit dhe përmirësimin e zgjedhjeve periodike dhe të ndershme

8/8 21-19212

16. Inkurajon Sekretarin e Përgjithshëm, nëpërmjet pikës fokale të Kombeve të Bashkuara për çështjet e asistencës zgjedhore dhe me mbështetjen e Divizionit të Ndihmës Zgjedhore të Departamentit të Çështjeve Politike dhe të Ndërtimit të Paqes të Sekretariatit, që të vazhdojë t'i përgjigjet natyrës në zhvillim të kërkesave për ndihmë dhe nevojës në rritje për lloje specifike të asistencës afatmesme të ekspertëve që synojnë mbështetjen dhe forcimin e

¹⁵⁵⁶ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵⁷ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵⁸ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁵⁹ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

kapacitetit ekzistues të Qeverisë kërkuese, në veçanti duke rritur kapacitetin e institucioneve kombëtare zgjedhore;

17. I kërkon Sekretarit të Përgjithshëm t'i sigurojë Divizionit të Ndihmës Zgjedhore burime të mjaftueshme njerëzore dhe financiare për ta lejuar atë të kryejë mandatin e tij, duke përfshirë rritjen e aksesit dhe diversitetit të listës së ekspertëve zgjedhorë dhe memories zgjedhore institucionale të Organizatës, dhe të vazhdojë të sigurojë që Zyra e Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut të jetë në gjendje t'i përgjigjet, Brenda mandatit të saj dhe në koordinim të ngushtë me Divizionin, kërkesave të shumta dhe gjithnjë e më komplekse dhe gjithëpërfshirëse nga Shtetet Anëtare për shërbime këshillimore;

18. Përsërit nevojën për koordinim të vazhdueshëm gjithëpërfshirës, nën mbrojtjen e pikës fokale të Kombeve të Bashkuara për çështjet e ndihmës zgjedhore, midis Divizionit të Ndihmës Zgjedhore, Programit të Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, Departamentit të Operacioneve Paqësore dhe Departamentit të Mbështetjes Operacionale të¹⁵⁶⁰ Sekretariatit dhe Zyrës së Komisionerit të Lartë për të siguruar koordinimin dhe koherencën dhe për të shmangur dyfishimin e ndihmës zgjedhore të Kombeve të Bashkuara;

19. Kërkon që Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara të vazhdojë programet e tij të ndihmës për qeverisjen demokratike në bashkëpunim me organizata të tjera relevante, veçanërisht ato që promovojnë forcimin e institucioneve demokratike dhe lidhjeve midis shoqërisë civile dhe qeverive;

20. Përsërit rolin e shoqërisë civile, mbrojtësve të të drejtave të njeriut, ndërtuesve të paqes, si dhe gazetarëve dhe punonjësve të medias, dhe rëndësinë e angazhimit të tyre aktiv në promovimin e demokratizimit, dhe fton Shtetet Anëtare të lehtësojnë pjesëmarrjen e plotë, efektive, të barabartë dhe kuptimplotë të shoqërisë civile në proceset zgjedhore;¹⁵⁶¹

21. Gjithashtu përsërit rëndësinë e koordinimit të përfunduar brenda dhe jashtë sistemit të Kombeve të Bashkuara, dhe riafirmon rolin e qartë udhëheqës Brenda sistemit të Kombeve të Bashkuara të pikës fokale të Kombeve të Bashkuara për çështjet e ndihmës zgjedhore,¹⁵⁶² duke përfshirë sigurimin e koherencës dhe qëndrueshmërisë në të gjithë sistemin dhe në forcimin e kujtesës institucionale dhe zhvillimin, përhapjen dhe lëshimin e politikave të ndihmës zgjedhore të Kombeve të Bashkuara;

22. Kërkon që Sekretari i Përgjithshëm t'i raportojë Asamblesë së Përgjithshme në sesionin e saj të shtatëdhjetë e tetë mbi zbatimin e kësaj rezolute, në veçanti mbi statusin e

¹⁵⁶⁰ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁶¹ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁶² Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[] Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

kërkesave nga Shtetet Anëtare për ndihmë zgjedhore, dhe mbi përpjekjet e tij për të¹⁵⁶³ rritur mbështetjen nga Organizata për procesin e demokratizimit në Shtetet Anëtare;

23. Njeh ndikimin e pandemisë COVID-19 në pjesëmarrjen publike, me shumë kanale për angazhim që po kalojnë në internet, duke paraqitur pengesa për ato segmente të popullsisë që kanë qasje të kufizuara ose aspak në internet ose që përballen me pengesa të tjera ndaj përfshirjes dixhitale, siç është përballueshmëria e internetit, dhe inkurajon shtetet të sigurojnë që të gjithë palët e interesuara, përfshirë gratë dhe vajzat, personat që jetojnë në komunitete rurale dhe personat me aftësi të kufizuara, të kenë qasje në informacion në kohë dhe të saktë dhe të jenë plotësisht të përfshirë në vendimet që i prekin ata.¹⁵⁶⁴

19.8 Kodi i Sjelljes për Zgjedhjet e Parlamentit Evropian të Vitit 2024

Ky Kod Sjelljeje për zgjedhjet e Parlamentit Evropian të vitit 2024 u zhvillua nga Instituti Ndërkombëtar për Demokraci dhe Ndihmë Zgjedhore (IDEA Ndërkombëtare) në bashkëpunim me partitë politike evropiane dhe Komisionin Evropian për të mbështetur ndjekjen nga partitë politike evropiane dhe kombëtare të pikës 11 të Rekomandimit të Komisionit (BE) 2023/2829 mbi proceset zgjedhore gjithëpërfshirëse dhe elastike në Bashkim, të paraqitura në kuadër të Paketës së Mbrojtjes së Demokracisë nga Komisioni më 12 dhjetor 2023.¹⁵⁶⁵

Angazhimet nxiten nga rekomandimet përkatëse në Rekomandimin mbi proceset zgjedhore gjithëpërfshirëse dhe elastike në Bashkim. Ata gjithashtu mbështeten në përvoja të tjera, siç është Kodi Holandez i Sjelljes mbi Transparencën e Reklamimit Politik Online, i përfunduar përpara zgjedhjeve parlamentare në Holandë në vitin 2021.

Përmes këtij kodi sjelljeje, partitë politike evropiane dhe çdo parti anëtare që e nënshkruan atë, angazhohen për të ruajtur integritetin e zgjedhjeve të Parlamentit Evropian të vitit 2024, duke u përfaqësuar me rekomandimin për të miratuar premtimet e fushatës dhe kodet e sjelljes mbi integritetin e zgjedhjeve dhe fushatën e drejtë në Rekomandimin e Komisionit mbi proceset zgjedhore gjithëpërfshirëse dhe elastike në Union dhe për të rritur natyrën evropiane dhe zhvillimin efikas të zgjedhjeve për Parlamentin Evropian (2023).

Duke ndjekur këtë kod, nënshkruesit mbështesin vlerat kryesore zgjedhore si integriteti, transparenca, privatësia, siguria, drejtësia dhe një fushë loje e barabartë.

Ata e njohin rolin jetësor të partive politike në mbrojtjen e këtyre vlerave. Transparenca i fuqizon qytetarët të marrin vendime të informuara bazuar në informacion të besueshëm.¹⁵⁶⁶

¹⁵⁶³ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁶⁴ Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021[on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]

¹⁵⁶⁵ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONShttps://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dba7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁶⁶ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONShttps://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dba7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

Dezinformimi dhe përmbajtja e manipuluar kërcënojnë zgjedhjet e lira dhe të ndershme. Nënshkruesit angazhohen për parimet e së vërtetës dhe saktësisë në strategjitë e tyre të komunikimit dhe për të luftuar keqinformimin dhe dezinformimin në zgjedhje¹⁵⁶⁷.

Nënshkruesit janë të përkushtuar për të parandaluar mashtrimin e qëllimshëm të publikut, duke përfshirë përmes përdorimit të inteligjencës artificiale, forcimin e integritetit të zgjedhjeve evropiane dhe mbështetjen e besimit në demokraci.

Premtimet ndihmojnë në mbrojtjen e zgjedhjeve evropiane nga ndërhyrjet ose manipulimet e panevojshme duke vendosur standarde minimale për fushatën etike, duke rritur aksesin e publikut në informacionin përkatës të fushatës dhe duke përmirësuar masat e sigurisë kibernetike dhe higjienës dixhitale në të gjitha mekanizmat e brendshëm të partisë.

Ky kod sjelljeje mbulon aspekte të ndryshme të fushatës politike, të zbatueshme si për aktivitetet online ashtu edhe për ato offline, si dhe për përmbajtjen dhe komunikimin e paguar dhe të papaguar.

Partitë inkurajohen të promovojnë pajtueshmërinë me kodin brenda vendit dhe të inkurajojnë anëtarët e tyre të nënshkruajnë ose të respektojnë angazhimet në fushatat e tyre zgjedhore. Kodi do të vihet në dispozicion online për të ndihmuar në lehtësimin e mbikëqyrjes nga media, studiuesit, votuesit dhe qytetarët evropianë në përgjithësi në ndjekjen e pajtueshmërisë me angazhimet.

2. Korniza ligjore¹⁵⁶⁸

Ky kod sjelljeje është vullnetar dhe nuk synon të ndikojë në kornizën ligjore ekzistuese ose të ndërhyjë në pajtueshmërinë me të nga nënshkruesit e tijl ose palët e tjera të interesuara. Megjithatë, është pjesë e kornizave më të gjera ligjore dhe politike në nivele të ndryshme qeverisjeje dhe synon t'i plotësojë ato. Prandaj, ky kod sjelljeje duhet të lexohet në përputhje me legjisllacionin përkatës kombëtar dhe evropian.¹⁵⁶⁹

3. Angazhimet

Nënshkruesit e këtij kodi sjelljeje, që përfaqësojnë parti të politike evropiane ose çdo parti anëtare që e nënshkruan atë, angazhohen së bashku për të:

1. Ruajtur integritetin e zgjedhjeve duke iu përmbajtur rregullave dhe normave ekzistuese dhe duke iu përmbajtur parimeve të fushatës së drejtë dhe transparencës financiare.

2. Inkurajuar diskursin dhe pjesëmarrjen politike gjithëpërfshirëse dhe kontribuar në procese zgjedhore të sigurta, në veçanti duke:

¹⁵⁶⁷ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONShttps://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁶⁸ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONShttps://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁶⁹ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONShttps://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

a. përmbajtur nga prodhimi, përdorimi ose shpërndarja e deklaratave diskriminuese dhe paragjyqimeve kundër grupeve specifike bazuar në gjininë, origjinën racore ose etnike,¹⁵⁷⁰ fenë ose besimin, aftësinë e kufizuar, moshën ose orientimin seksual;¹⁵⁷¹

b. përmbajtur nga shpërndarja, postimi ose promovimi i përmbajtjes që nxit dhunë ose gjuhë urrejtjeje; nënshkruesit inkurajohen të dënojnë dhe sanksionojnë me forcë çdo akt dhune kundër kandidatëve ose përfaqësuesve të zgjedhur.¹⁵⁷²

c. duke u përmbajtur nga bindja e votuesve ose përhapja e çdo informacioni të pasaktë mbi procesin zgjedhor, siç është informacioni mbi votuesit, procesin e votimit dhe qendrën e votimit.¹⁵⁷³

3. Të sigurohet një përdorim etik dhe transparent i mjeteve dhe teknologjive të fushatës, duke përfshirë inteligjencën artificiale. Të përmbahen nga prodhimi, përdorimi ose përhapja e përmbajtjes mashtruese, në veçanti:

a. të dhëna ose materiale të falsifikuara, të sajuara, të doksuara ose të vjedhura;

b. Çdo lloj përmbajtjeje mashtruese që përdor audio, imazhe ose video dhe të gjeneruar me ose pa inteligjencë artificiale për të ndryshuar ose rremë ose mashtruar kandidatët, zyrtarët ose çdo palë të interesuar zgjedhore. Përdorimi i arti-t Të promovohet vëzhgimi i pavarur i angazhimeve të përcaktuara në këtë kod sjelljeje dhe të bashkëpunohet plotësisht me autoritetet mbikëqyrëse, vëzhguesit ndërkombëtarë të zgjedhjeve dhe aktorë të tjerë të angazhuar në vëzhgimin e pavarur të angazhimeve, siç janë media, studiuesit akademikë dhe organizatat e shoqërisë civile.

4. Përdorni të gjitha burimet e disponueshme për të kundërshtuar efektet negative të përmbajtjes mashtruese të gjeneruar nga IA-ja dhe merrni në konsideratë trajnimin e stafit për këtë qëllim; përmbahuni nga përdorimi i informacionit personal ose 1 Kjo përfshin mbrojtjen e të dhënave dhe pajtueshmërinë me GDPR-në.¹⁵⁷⁴

informacion konfidencial në mjetet e IA-së, p.sh., në kërkesa, duke mbrojtur kështu privatesinë dhe sigurinë individuale në zgjedhje; merrni në konsideratë krijimin e një mekanizmi të strukturuar që qytetarët të raportojnë çdo shqetësim ose keqpërdorim të lidhur me teknologjitë e IA-së.

5. Siguroni transparencën e kontributeve financiare të marra, duke përfshirë përfitimet në natyrë, siç janë dhuratat dhe mikpritja e marrë, kreditë, donacionet, kontributet e fushatës dhe shpenzimet që të jenë në përputhje me legjislacionin evropian dhe kombëtar në fuqi.

¹⁵⁷⁰ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷¹ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷² CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷³ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷⁴ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbae7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

6. Siguroni transparencën e reklamave politike dhe mesazheve të fushatës:¹⁵⁷⁵

a. Përbahuni nga transmetimi i reklamave politike të sponsorizuara nga interesa të padeklaruara ose angazhimi i ndërmjetësve për të vendosur mesazhe fushate pa atributim.

b. Zbatoni politikat dhe mekanizmat e transparencës së platformave online dhe ofroni informacion të besueshëm për proceset e regjistrimit dhe verifikimit.

c. Jepni informacion, mundësisht në faqet e internetit të partive politike:

i. mbi organizatat dhe fondacionet e lidhura; ose mbi subjekte të tjera ligjore që bëjnë fushatë në emër të tyre me mbi 5% të buxhetit të fushatës;¹⁵⁷⁶

ii. mbi përdorimin e tyre të reklamave politike, duke përfshirë sponsorët, burimet e financimit dhe shumat e shpenzuara;

iii. mbi shënjestrimin e reklamave dhe çdo përdorim të sistemeve të inteligjencës artificiale në shpërndarjen e reklamave.¹⁵⁷⁷

d. Të përbahen nga taktikat, teknikat dhe procedurat manipuluese për të amplifikuar mesazhet politike dhe nga përdorimi i të dhënave të ndjeshme për mikro-shënjestër. Të sigurohen që të dhënat e përdorura për fushata politike i përbahen në mënyrë strikte Rregullores së Përgjithshme të Mbrojtjes së të Dhënave (GDPR) të Bashkimit Evropian, me theks në minimizimin e të dhënave dhe përpunimin e ligjshëm, të drejtë dhe transparent të të dhënave.

7. Të shmangen në mënyrë proaktive amplifikimi i narrativave të udhëhequra nga subjekte dhe aktorë jashtë BE-së, përveç partive anëtare, veçanërisht kur ato kërkojnë të shkatërrojnë vlerat dhe parimet evropiane.

8. Të ndërmerren hapa aktivë për të ndjekur standardet minimale mbi sigurinë kibernetike, për të njohur, penguar dhe parandaluar sulmet, për të shpërndarë informacion, duke përfshirë trajnime të brendshme mbi rreziqet e sigurisë kibernetike në zgjedhje. 9. Hiqni ose kërkonte të hiqet pa vonesë çdo përmbytje e vendosur në emër të palës nënshkruese që shkel angazhimet në këtë kod sjelljeje. Raportoni përmbytje të tillë në platformat online.

10. Rritni ndërgjegjësimin mbi kodin e sjelljes brenda vendit dhe promovoni pajtueshmërinë midis stafit të fushatës, seksioneve të partisë dhe organeve të tjera, si dhe institucioneve të lidhura. Inkurajoni anëtarët të regjistrohen ose të respektojnë angazhimet në këtë kod sjelljeje.

11. Sigurohuni që stafi i fushatës dhe seksionet e partisë t'i përbahen në mënyrë strikte rregulloreve evropiane dhe kombëtare për të parandaluar keqpërdorimin e burimeve publike në kontekstin e zgjedhjeve; rrisni ndërgjegjësimin e anëtarëve të partisë mbi nevojën për t'iu përmbajtur në mënyrë strikte rregulloreve të tilla.

¹⁵⁷⁵ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbaace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷⁶ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbaace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷⁷ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT

ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbaace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

*Hiqni ose kërkonti të hiqni pa vonesë çdo përmbajtje të vendosur në emër të palës nënshkruese që shkel angazhimet në këtë kod sjelljeje. Raportoni përmbajtje të tillë në platformat online.*¹⁵⁷⁸

10. Rritni ndërgjegjësimin mbi kodin e sjelljes brenda vendit dhe promovoni pajtueshmërinë midis stafit të fushatës, seksioneve të partisë dhe organeve të tjera, si dhe institucioneve të lidhura. Inkurajoni anëtarët të regjistrohen ose të respektojnë angazhimet në këtë kod sjelljeje.

*11. Sigurohuni që stafi i fushatës dhe seksionet e partisë t'i përmbahen në mënyrë strikte rregulloreve evropiane dhe kombëtare për të parandaluar keqpërdorimin e burimeve publike në kontekstin e zgjedhjeve; rrisni ndërgjegjësimin e anëtarëve të partisë mbi nevojën për t'iu përmbajtur në mënyrë strikte rregulloreve të tilla.*¹⁵⁷⁹

12. Promovoni vëzhgimin e pavarur të angazhimeve të përcaktuara në këtë kod sjelljeje dhe bashkëpunoni plotësisht me autoritetet mbikëqyrëse, vëzhguesit ndërkombëtarë të zgjedhjeve¹⁵⁸⁰ dhe aktorë të tjerë të angazhuar në vëzhgimin e pavarur të angazhimeve, siç janë media, studiuesit akademikë dhe organizatat e shoqërisë civile.

13. Diskutoni zbatimin e këtij kodi sjelljeje midis presidentëve dhe/ose sekretarëve të përgjithshëm dhe drejtorëve të partive politike evropiane. 14. Të kryhet një shqyrtim pas zgjedhjeve dhe të vazhdohet diskutimi midis dhe brenda partive politike evropiane pas zgjedhjeve të Parlamentit Evropian.

13. Të diskutohet zbatimi i këtij kodi sjelljeje midis presidentëve dhe/ose sekretarëve të përgjithshëm dhe drejtorëve të partive politike evropiane.

*14. Të kryhet një shqyrtim pas zgjedhjeve dhe të vazhdohet diskutimi midis dhe brenda partive politike evropiane pas zgjedhjeve të Parlamentit Evropian*¹⁵⁸¹.

¹⁵⁷⁸ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁷⁹ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁸⁰ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

¹⁵⁸¹ CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf

REKOMANDIME PER ZGJEDHJET NE SHQIPERI

1. *Të respektohet Kodi I Etikes se Partive politike në zgjedhje,të promovohet lidershipi etik, pa gjuhë urrejtje,pa kanosje ,pa diskriminim.*
2. *Të respektohen dispozitat e Kodit Zgjedhor dhe ligjit për partitë politike,të ketë integritet në përdorimin e fondeve publike,mos të përdoren asetet e luajtshme, të paluajtshme dhe asetet njerëzore në fushata.*
3. *Të mos denigrohen figurat publike që nxjerrin në pahë problematikat e shtetit Shqiptarë.*
4. *Të ketë transparencë të plotë në fondet e marra nga buxheti I shtetit dhe donacionet e ndryshme që u jepen subjekteve publike në fushatat zgjedhore.*
5. *Të bëhen ndryshime ne Kodin Zgjedhor ,për personat me aftësi te kufizuar,personat që ndodhen në kushte spitalore ,paralegjiket , tetraplegjikët apo personat që ndodhen në kushte spitalore, tu sigurohet mundësia për të votuar.Në zgjedhjet e fundit nuk ndodhi akses në votime nga këta grupime personash.*
6. *Promovimi në media gjatë periudhës së fushatës zgjedhore të jetë I balancuar midis kandidatëve të partive te ndryshme politike.*
7. *Mundesia e reklamimit në televizione të mos përqendrohet vetem te partia në pushtet.Të promovohet reklamimi I partive sipas dispozitave të Kodit zgjedhor.*
8. *Mos të ketë shpërblime për pensionistet,rritje pagash apo punësime para zgjedhjeve për të favorizuar partinë në pushtet të fitoj zgjedhjet.*
9. *Mos të përdoren asetet publike,njerëzore që ka shteti si manovër për ti përdorur në favor të tij në fushata.*
10. *Të ndalohet blerja e votave,pasi me votat e blera nuk ka meritokraci.*
11. *Të ndalohen premimet për punesime para zgjedhjeve në fushatat elektorale.*
12. *Të shmanget korrupsioni zgjedhor,në të gjitha hallkat,të promovohet integriteti zgjedhor.*
13. *Komisjoni Zgjedhor duhet të shfrytëzoj hapësirat mediatike për tu bërë të qartë shtetasve, të drejtat e tyre dhe ti orjentoj.*
14. *Më shumë kontroll për gjuhen e urrejtjes ,kanosjet dhe kercenimet nga subjektet gjate fushatave në plformat online.*
15. *Të shtohen dispozitat në Kodin Zgjedhor, për akses për ankim në gjykatë,pasi kodi e ka mohuar këtë të drejtë pas rezultatit të zgjedhjeve.Aksemi në gjykatë për çdo të drejtë, që shkelet është e garantuar nga aktet kombëtare dhe ndërkombëtare.Dispozita që ndalon ankimin është në kundërshtim të plotë me aktet kombëtare dhe ndërkombëtare.*
16. *Të mos ndalohet mundësia e donatoreve të huaj,shteti ka lejuar vetëm donatorët Shqiptarë të finacojnë me donacione në fushata.*
17. *Të respektohen kuatat gjinore në parlament,tu jepen shance dhe mundesi të barabarta në garim dhe grave krahas kandidatëve meshkuj,pa denigrim,etiketim diskriminim apo përdhosje të figurave të tyre.*
18. *Të respektohet pluhuralizmi partiak,të mos çensurohen individët që kanë dëshirë për të krijuar parti politike, dhe të garojnë në mënyre të ndereshme në Shqipëri,kjo bie ndesh me të gjitha aktet kombëtare dhe ndërkombëtare,liri në krijimin e partive , garë e nderëshme elektorale,fitorja I perket atij që e merr me meritë.*
19. *Të mos organizohen aheqe Koncerte me këngë e me valle gjatë fushatave dhe tubimeve elektorale me qellim, që të ofrojnë njerëz rreth vetes, kjo është në kundërshtim me dispozitat e Kodit Zgjedhor dhe shkelje e etikes së partive.*

20. *KQZ të verifikoj të ardhurat gjatë fushatave zgjedhore. Një audit për të parë të ardhurat dhe shpenzimet është domosdoshmëri për integritetin zgjedhor.*
21. *Në me të shumtat e dispozitave të Kodit Zgjedhor, nuk ka sanksione dhe kjo lehtësisht I bën ata që angazhohen në KQZ, KQV të bëjnë shkelje pasi nuk ka sanksione në rastin e mosrespektimit të dispozitave.*
22. *Para se të organizohen zgjedhjet, individët që do marrin pjesë në Komisionet Qendrore Zgjedhore dhe gjithë individët e tjerë të angazhuar duhet të trajnohen me broshura të posacme me detyrimet që ngarkohen këta gjatë procesit zgjedhor, pasi shumica e individëve nuk kanë njohuri për Kodin Zgjedhor, dhe janë të predispozuar për të bërë shkelje.*
23. *Integriteti në zgjedhje fillon, që nga momenti I fillimit të fushatës zgjedhore deri në numerimin e votës së fundit. Respektimi i Kodit Zgjedhor i Ligjit për partitë politike, Ligjit për integritetin zgjedhor, Kodet Etike dixhitale, Rezolutat për zgjedhjet, Kodin e Etikës së Partive Politike, Konventën për të drejtat gjatë fushatave zgjedhore dhe akteve nënligjore në fuqi.*

BIBLIOGRAFIA

1. *THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL BACKGROUND*
[https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.Fact Sheets on the European Union - 2025](https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.Fact_Sheets_on_the_European_Union_-_2025)
2. *CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS*
3. *CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERS* Venice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations pg.11
4. *European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI))*
5. *Parliamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event*
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN).
6. *Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations* In "Protecting our democracy, upholding our value
7. *Authority for European Political Parties and European Political Foundations* pg.7 This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025
8. *RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS*
<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>
9. *BASHKIMIE VROPIAN Si funksionon Bashkimi Evropian Udhëzuesi juaj për institucionet e BE-së fq.3*
<https://www.bpe.al/sites/default/files/documents/Si-Funksionon-BE>
10. *Parlamenti Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Pregaica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024*
<https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>
11. *DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY* Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plotka and Manuel Müller november 2020
12. *EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION* Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10 Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010
13. *Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC,*

- EEC, Euratom) and the European Electoral Act In "Constitutional Affairs - AFCO" <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-rhttps://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributionseform-of-the-electoral-law-of-the-european-union>
14. EUROPEAN ELECTIONS MONITORING CENTER Edoardo Novelli Coordinator of the EEMC Università Roma Tre edoardo.novelli@uniroma3.it
 15. Partitë Politike Funksioni dhe Organizimi në Shqipëri të Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq fq. 55,56 Text 2017 Konrad Adenauer Stiftung
 16. Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>
 17. Matilde Ceron Thomas Christiansen Dionyssis G. Dimitrakopoulos Sophia Russack IS THE EU'S SPITZENKANDIDATEN PROCEDURE FIT FOR THE FUTURE? https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/06/Lead-candidate-explainer-clean_FINAL-2.pdf
 18. POLITICAL PARTIES AND DEMOCRACY S. C. Stokes Department of Political Science, University of CAnnu. Rev. Polit. Sci. 1999. 2:243–67 Copyright 1999 by Annual Reviews. All rights reserved <https://www.annualreviews.org/docserver/fulltext/polisci/2/1/annurev.polisci.2.1.243.pdf?expires=1756994395&id=id&accname=guest&checksum=852709B0285A903389F6DD2BA0FF21BE>
 19. Fundraising strategies of European political parties and foundations: a demand and supply model for political donations Published online by Cambridge University Press: 21 April 2025 <https://resolve.cambridge.org/core/journals/italian-political-science-review-rivista-italiana-di-scienza-politica/article/fundraising-strategies-of-european-political-parties-and-foundations-a-demand-and-supply-model-for-political-donations/6F480A5F5CB87AA6E93FB02B40944B03>
 20. Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations
 21. In "Protecting our democracy, upholding our values" <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-fo>
 22. The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024 reform [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)
 23. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATES CONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent States [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfFile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfFile=CDL-EL(2006)031rev-e)
 24. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY

- OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)pg9-10Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010
25. Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në Shqipëri 2024
 26. DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025
 27. DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025<https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>
 28. ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITYLaunched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles.2024
 29. DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025 <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>
 30. Authority for European Political Parties and European Political Foundations<https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>
 31. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010) pg.9-10Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010
 32. KODI I SJELLJES PËR ZGJEDHJET E PARLAMENTIT EVROPIAN TË VITIT 2024
 33. Arjana Kasaj Llano MANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi fq.108 Shtepia botuese Europrint ISBN ISBN 978-9928-812-26-1 Vlore 2024
 34. EUROPEAN PARLIAMENT,Prisoners' voting rights in European Parliament electionsEuropean elections 2024 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI\(2023\)751459_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751459/EPRS_BRI(2023)751459_EN.pdf)
 35. SPAK Strategjin e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor20/02/2025
 36. Towards gender balance in the European elections: Electoral quotas – What can they achieve?
 37. Briefing 04-09-2023

38. Arjana Kasaj Llano *MONografia Trafiku I Drogës dhe Politikat e Bashkimit Evropian* botuar 2025 Shtëpia botuese Triptik iSBN 97899288266473 fq.398
39. Rapporteur: Krzysztof Pater *Real rights of persons with disabilities to vote in European Parliament elections* Information report European Economic and Social Committee OC/554 Real rights of persons with disabilities to vote in EP elections [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751447](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751447)
40. *DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS ENHANCING THE EU'S DEMOCRATIC LEGITIMACY* Short and Long-Term Avenues to Reinforce Parliamentary and Participative Democracy at the EU Level Julian Plotka and Manuel Müller november 2020
42. *This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information.* Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025.
43. *THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL BACKGROUND* https://www.europarl.europa.eu/fiu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf Fact Sheets on the European Union - 2025
44. *CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERS* Venice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations pg.11
45. *RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS*
46. Arjana Kasaj Llano *MONografia Trafiku I Drogës dhe Politikat e Bashkimit Evropian* botuar 2025 Shtëpia botuese Triptik iSBN 97899288266473 fq.398
47. *KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE 2021*
48. *CODE OF CONDUCT FOR MEMBERS OF THE EUROPEAN PARLIAMENT REGARDING INTEGRITY AND TRANSPARENCY* https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_of_Conduct_20240918_EN.pdf
49. *Financing of political structures in EU Member States How funding is provided to national political parties, their foundations and parliamentary political groups, and how the use of funds is controlled* STUDY Requested by the Directorate General for Finance Policy Department for Budgetary Affairs, EN Directorate-General for Internal Policies in cooperation with Political Structures Financing Unit, Directorate-General for Finance PE 694.836 - June 2021 Pg.19,20
50. *The Nexus Between Elections and Public Health* Dr. Bruna Djeunang Dongho, Dr Odette KIBU, Solange Dabou and Ronald Gobina September 9, 20 <https://onpolicy.org/the-nexus-between-elections-and-public-health/>
51. *EU Charter of Fundamental Rights* Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian C 303/17 - 14.12.2000 <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/39-right-vote-and-stand-candidate-elections-european-parliament> Burimi: Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian C 303/17 - 14.12.2007

52. *CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS*https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf
53. *Parlimenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
54. *Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year*pg.2
55. *Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? European elections 2024*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI\(2023\)751447_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf)
56. *Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? European elections*
57. *Arjana Kasaj LlanoMANUAL PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI DHE GJUHA E URREJTJES Raste praktike nga Gjykatat dhe Komisioneri Për Mbrojtjen nga Diskriminimi fq.108 Shtepia botuese Europrint ISBN ISBN 978-9928-812-26-1 Vlore 2024*
58. *Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022*Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233
59. *Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022*Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233
60. *Partitë Politike Funksioni dhe Organizimi në Shqipëri të Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim KrasniqPartitë Politike Funksioni dhe Organizimi në Shqipëri të Demokratike Wilhelm Hofmeister dhe Karsten Grabow Kapitulli mbi Shqipërinë, nga Afrim Krasniq fq.55,56 2017 Konrad Adenauer Stiftung*
61. *Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year*<https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender-equality-in-the-european-parliament-and-in-national-parliaments-in-the-european-union-ahead-of-the-2024-election-year.pdf>
62. *EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATESCONVENTION on Standards of Democratic Election, Voting Rights and Freedoms in the Member States of the Commonwealth of Independent States*
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)
63. *RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS*<https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>

64. *Authority for European Political Parties and European Political Foundations* pg.7This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025
65. *EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) GUIDELINES ON POLITICAL PARTY REGULATION BY OSCE/ODIHR AND VENICE COMMISSION Adopted by the Venice Commission at its 84th Plenary Session (Venice, 15-16 October 2010)*pg9-10Strasbourg, 25 October 2010 Study no. 595/2010
66. *ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITY*Launched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threats to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles.2024 october
67. *Udhëzuesi 15 date 15.1.2025 Komisioni per Mbikqyrjen e sherbimit civil Drejtoria e Inspektimit dhe e Mbikqyrjes Per unifikimin e zbatimit te ligjit per nepunesit e hserbimit civil per drejtimin e zhvillimit te procesit te rekrutimit gjate periudhes zgjedhore,pjesemarrjes se nepunesve civil ne institucionet e administrimit te procesit zgjedhor;respektimin e te drejtave politike e detyrimeve ligjore nderveprimin e nepunesvecivil ne platformat e rrjeteve sociale qe shfaqen per publikun nepermjet internetit per te shmangur propaganden elektorale mast qe duhet te marrin institucionet per te monitoruar situaten.*
68. *oolkit on combating hate speech during electoral processes 2022*Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233-
69. *UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE*
70. *Guidelines on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data by and for Political Campaigns*
71. *Marina Nord, Martin Lundstedt, and Staffan I Lindberg*MEDIA FREEDOM, DEMOCRACY, AND SECURITY RESEARCH REPORT OSCE
72. *Arjana **(*Kasaj) Llano,Etika ne Media Cikel Leksionesh botim 2024 ribotim 25 janar 2025 Shtepia botuese Europrint*
73. *Seventy-sixth session Agenda item 74 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms* Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections
74. *Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year*

- <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender-equality-in-the-european-parliament-and-in-national-parliaments-in-the-european-union-ahead-of-the-2024-election-year.pdf>
75. International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg.38,39
 76. EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) CONVENTION ON THE STANDARDS OF DEMOCRATIC ELECTIONS, ELECTORAL RIGHTS AND FREEDOMS IN THE MEMBER STATES OF THE COMMONWEALTH OF INDEPENDENT STATE[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfFile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdfFile=CDL-EL(2006)031rev-e)
 77. Resolution 1897 (2012) Final version Ensuring greater democracy in elections Author(s): Parliamentary Assembly<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=19121>
 78. ABOUT THE GLOBAL NETWORK FOR SECURING ELECTORAL INTEGRITYLaunched in 2023, The Global Network for Securing Electoral Integrity (GNSEI) convenes more than 30 organizations and networks around a shared vision: to inspire and inform action to advance electoral integrity in the face of critical threatshttps://www.wfd.org/sites/default/files/2025-01/FINAL%2012124_GNSEI%20Principles%20for%20Democratic%20Election%20Reform%20Processes.docx.pdf to democracy. It offers a standing platform for regular collaboration between peers in the electoral integrity community to promote awareness and adherence to existing norms and good practices, and, where there are gaps, shape consensus around new guiding principles.2024 october
 79. The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024 reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)
 80. Profesor Klaus-Dieter BorchardtABC-ja e së Drejtës së Bashkimit EuropianBotuar për herë të parë në gjuhën angleze me titullin The ABC of European Union law nga Zyra e Botimeve të Bashkimit Europian Bashkimi Europian, 2010 Botimi në shqip: Ministria e Integrimit, 2011 fq.57
 81. Arjana Kasaj Llano The Rule of Law in Albania Hamilton, Kanada ISBN978177192650 Miruar nga Departamenti I Drejtësisë Universiteti I Vlores gjendet online I publikuar ne Google
 82. Parlamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic
 83. Klea Faniko Grate dhe vajzat ne zgjedhjet vendore Insituti Shqiptar per Zhvillimin e sistemit te zgjedhjeve Tirane 2012 UN Women paragrafe te mare nga faqa 59,60
 84. Revision of the Regulation on the statute and funding of the European political parties and European political foundations In "Protecting our democracy:upholding our values"<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>
 85. Klea Faniko Grate dhe vajzat ne zgjedhjet vendore Insituti Shqiptar per Zhvillimin e sistemit te zgjedhjeve Tirane 2012 UN Women paragrafe te mare nga faqa 59,60
 86. DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË

- ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025<https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>
87. UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE
 88. PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIMIN EVROPIAN 2022 – 2024 f.24,25,26
 89. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN
 90. PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL
 91. COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONSBrussels, 3.12.2020
COM(2020) 790 finalOn the European democracy action plan<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>
 92. Parlamenti Evropian: Drejtoria e Përgjithshme për Komunikim, Chiesa, A., Preguica, G., Büttner, M., Zühlke, O. et al., Rezultatet e zgjedhjeve evropiane dhe kombëtare – Rishikimi – Botimi i fundit të mandatit (maj 2024), Parlamenti Evropian, 2024<https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>
 93. Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy
<https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>
 94. IFES 2025-2029 Strategic Plan <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan>
 95. Kodi i praktikave të mira për partitë politike
 96. Autor(ët): Asambleja ParlamentareElectoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy
<https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>
 97. REGULATION (EU, EURATOM) No 1141/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the statute and funding of European political parties and European political foundations<https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
 98. STATUTE FOR EUROPEAN POLITICAL PARTIES AND EUROPEAN POLITICAL FOUNDATION<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>
 99. CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS
https://commission.europa.eu/document/download/b6d9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf
 100. Kushtetuta,Kode, Ligje Akte nenligjore
 101. 22.7.2016;nr.115/2020,datë 30.7.2020; nr. 16/2022, datë 10.2.2022 102. KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE2021
 102. KODI I SJELLJES SË PARTIVE POLITIKE SHQIPTARE GJATË FUSHATAVE ZGJEDHORE2021
 103. VENDIM Nr. 61/2018 PËR MIRATIMIN E KODIT TË SJELLJES SË DEPUTETIT TË KUVENDIT TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
 104. LIGJ Nr. 8580, datë 17.2.2000 PËR PARTITË POLITIKE (ndryshuar me ligjet: nr. 9452, datë 2.2.2006, nr.10.374, datë 10.2.2011, nr.17/2014 dhe nr. 90/2017, datë 22.5.2017, nr.

- 135/2020, datë 16.11.2020; shfuqizuar një fjali me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 9.5.2001) (i përditësuar, 2020)
105. *LIGJ Nr.9970, datë 24.7.2008 PËR BARAZINË GJINORE NË SHOQËRI*
106. *UDHËZUES PËR PËRPUNIMIN E TË DHËNAVE PERSONALE NË KONTEKSTIN E FUSHATAVE ZGJEDHORE*
107. *LIGJ Nr.10 019, datë 29.12.2008KODI ZGJEDHOR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË(Ndryshuar me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 32, datë 21.6.2010; nr. 28, datë 9.5.2012; me ligjin nr.74/2012, datë 19.7.2012; nr. 31/2015, datë 2.4.2015; nr. 101/2020, datë 23.7.2020; nr. 118/2020, datë5.10.2020; me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 28, datë 30.6.2021; nr. 31, datë 4.10.2021; me ligjin nr.81/2024, datë 26.7.2024; nr. 10/2025, datë 17.2.2025)(I perditesuar*
108. *Kodi i Etikës për Fushatat Dixhitale në Shqipëri2024Ky Kod Etike për Fushatat Dixhitale (Kodi) është përgatitur nga Instituti Ndërkombëtar për Demokraci dhe Asistencë Zgjedhore (International IDEA), Instituti Demokratik Amerikan (NDI) dhe Qendra për Sundimin e Ligjit pranë Universitetit të Helsinkit, në bashkëpunim me Komisionin Qendror të Zgjedhjeve (KQZ) të Shqipërisë*
109. *LIGJ Nr. 138/2015 PËR GARANTIMIN E INTEGRITET TË PERSONAVE QË ZGJIDHEN, EMËROHEN OSE USHTROJNË FUNKSIONE PUBLIKE*
110. *LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2014 I NDRYSHUAR.*
111. *Ligj nr. 45/2014datë 24.4.2014Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9049, datë 10.4.2003, “Për deklarimin dhe kontrollin e pasurive, të detyrimeve financiare të të zgjedhurve dhe të disa nëpunësve publikë”, të ndryshuarFletorja Zyrtare e Republikës së Shqipërisë Nr. 74, Datë. 27/05/2014Ligj nr. 45/2014datë 24.4.2014*
112. *Ligji për mediat audiovizive në Republikën e Shqipërisë (Ligji nr. 97/2013 I ndyshuar)*
113. *Ligji për sigurinë kibernetike (Ligji nr. 25/2024)*
114. *Ligji per mbrojtjen e te dhenave personale124\ 2024*
115. *Ligji per mbrojtjen nga diskriminimi2010 I ndyshuar2021*
116. *Kodi I Sjelljes se Partive Politike 2021*
117. *Udhëzuesi 15 date 15.1.2025 Komisioni per Mbikqyrjen e sherbimit civil Drejtoria e Inspektimit dhe e Mbikqyrjes Per unifikimin e zbatimit te ligjit per nepunesit e hserbimit civil per drejtimin e zhvillimit te procesit te rekrutimit gjate periudhes zgjedhore,pjesemarrjes se nepunesve civil ne institucionet e administrimit te procesit zgjedhor,respektimin e te drejtave politike e detyrimeve ligjore nderveprimin e nepunesvecivil ne platformat e rrjeteve sociale qe shfaqen per publikun nepermjet interernetit per te shmangur propaganden elektorale mast qe duhet te marrin institucionet per te monitoruar situaten.*
118. *Urdher ILDKPKI 999date 16.6.2014*
119. *LIGJ Nr. 9367, datë 7.4.2005 PËR PARANDALIMIN E KONFLIKTIT TË INTERESAVE NË USHTRIMIN E FUNKSIONEVE PUBLIKE I ndryshuar me Ligjin nr.9475, dt.9.2.2006 dhe me Ligjin nr. 9529, dt.11.5.2006 me Ligjin 86/2012 datë 18.09.2012 dhe me Ligjin nr. 44/2014 datë 24.4.2024*
120. *Këshilli i Evropës, 2021. Përkthimi jozyrtar i bërë nën Projektin “Forcimi i institucioneve të Kosovës* në luftën kundër torturës, keqtrajtimit dhe trajtimit*

- degradues". Projekti bashkëfinancohet nga ana e qeverisë Norvegjeze dhe Këshillit të Evropës.
121. *Towards gender balance in the European elections Electoral quotas – What can they achieve? European elections*
 122. *International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks*© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN
 123. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS* Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final *On the European democracy action plan* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>
 124. *Parliament European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
 125. *CODE OF GOOD PRACTICE IN ELECTORAL MATTERS* Venice Commission Council of Europe Strasbourg Guidelines, explanatory report and interpretative declarations
 126. <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elects>
 127. *Seventy-sixth session Agenda item 74 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms* Resolution adopted by the General Assembly on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)] 76/176. *Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections*
 128. *Marina Nord, Martin Lundstedt, and Staffan I Lindberg* MEDIA FREEDOM, DEMOCRACY, AND SECURITY RESEARCH REPORT OSCE
 129. *COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/44* of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202400442
 130. *European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI))* The European Parliament, *Parliamenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event* [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
 131. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS* Brussels, 3.12.2020 COM(2020) 790 final *On the European democracy action plan* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790>
 132. *FES 2025-2029 Strategic Plan* <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan> Kodi i praktikave të mira për partitë politike Autor(ët): Asambleja Parlamentare

133. Resolution 1546 (2007) *The code of good practice for political Kodi i praktikave të mira për partitë politike*. Autor(ët): Asambleja Parlamentare. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>
134. Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233-
135. Authority for European Political Parties and European Political Foundations pg. 7 This annual report has been prepared by the Authority for European Political Parties and European Political Foundations. Neither the Authority for European Political Parties and European Political Foundations nor any person acting on behalf of the Authority for European Political Parties and European Political Foundations is responsible for the use that might be made of the following information. Authority for European Political Parties and European Political Foundations, 2025
136. RESOLUTION ON THE REPORT OF THE EUROPEAN PARLIAMENT, STOCKTAKING OF THE EUROPEAN ELECTIONS
137. <https://federalists.eu/resolutions-stat/resolution-on-the-report-of-the-european-parliament-stocktaking-of-the-european-elections/>
138. Proposal for a Council Regulation on the election of the members of the European Parliament by direct universal suffrage, repealing Council Decision (76/787/ECSC, EEC, Euratom) and the European Electoral Act
139. In “Constitutional Affairs - AFCO” <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-constitutional-affairs-afco/file-reform-of-the-electoral-law-of-the-european-union?sid=5901>
140. Urdher ILDKPKI 999 date 16.6.2014
141. RAPORT VJETOR 2022 Faqe 10 28 shkurt 2022, ILDKPKI Urdher ILDKPKI 999 date 16.6.2014
142. Resolution adopted by the General Assembly
143. on 16 December 2021 [on the report of the Third Committee (A/76/462/Add.2, para. 114)]
144. 76/176. Strengthening the role of the United Nations in promoting democratization and enhancing periodic and genuine elections[]
145. Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233-
146. CODE OF CONDUCT FOR THE 2024 EUROPEAN PARLIAMENT ELECTIONS https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf
147. Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine election
148. Adresa interneti

149. <https://www.eods.eu/elex-table>The database below contains a collection of election-related jurisprudence that has been developed by international and regional human rights protection bodies. These references have become part of regional and international election standards and are increasingly important for the understanding of international principles for democratic elections.
150. <https://ambasadat.gov.al/serbia/historiku-i-parlamentarizmit-shqiptar/>
151. <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-electis>
152. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html
153. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html
154. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
155. *Parliamenti European*European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
156. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>
157. <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elections><https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elections><https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elections>
158. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
159. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>
160. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
161. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>
162. <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-electis>
163. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html
164. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>
165. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
166. *FUNDAMENTAL RIGHTS REPORT* —pg. 13Neither the European Union Agency for Fundamental Rights nor any person acting on behalf of the European Union Agency for Fundamental Rights is responsible for the use that might be made of the following information. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025 Print ISBN 978-92-9489-513-4 ISSN 2467-2351 d
167. <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>
168. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
169. *Statute for Members of the European Parliament*

170. *The Statute for Members of the European Parliament lays down the regulations and general conditions governing the performance of the duties of Members of the European Parliament (MEPs). Adopted in 2005, it entered into force in July 2009*
171. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>
172. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>
173. USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS www.eueom.eu/files/dmfile/compendium-of-int-standards-for-elections_en.pdf, aksesuar më 13 korrik 2016
174. .Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS
175. USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS Council of Europe handbook for civil society organisations USING INTERNATIONAL ELECTION STANDARDS
176. <https://europe.ohchr.org/news-events/news/your-vote-your-right-foundations-right-vote-international>
177. https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf
178. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/3/which-languages-are-in-use-in-the-parliament>
179. International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg. 37,38
180. International Obligations for Elections Guidelines for Legal Frameworks© International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg. 38,39 assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg. 37,38
181. Assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg. 38,39 assistance 2014 International IDEA Strömsborg, SE-103 34, STOCKHOLM, SWEDEN pg. 37,38
182. Seventy-eighth session Agenda item 71 (b) Promotion and protection of human rights: human rights questions, including alternative approaches for improving the effective enjoyment of human rights and fundamental freedoms Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2023 [on the report of the Third Committee (A/78/481/Add.2, para. 139)] 78/208. Strengthening the role of the United Nations in the promotion of democratization and enhancing periodic and genuine elections
183. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/home/the-authority>
184. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/donations-and-contributions>
185. <https://www.appf.europa.eu/cmsdata/294845/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-04-11.pdf>
186. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-statute-and-funding-of-the-european-political-parties-and-foundations>
187. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
188. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/home/the-authority>
189. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/donations-and-contributions>
190. <https://www.appf.europa.eu/cmsdata/294845/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-04->

- 11.pdf<https://www.appf.europa.eu/cmsdata/294845/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-04-11.pdf>
191. <https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-elections>
192. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
193. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
194. <https://www.bpe.al/sites/default/files/documents/Si-Funksionon-BE.pdf>
195. <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work>
196. <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>
197. <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>
198. <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>
199. European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3
[pg.10, 11https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf](https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/324/EU_Handbook_EN.pdf)
200. European Commission, 2008Handbook for European Union Election Observation ISBN 978-91-633-1480-3
201. <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>
202. <https://theconversation.com/why-we-should-care-about-this-weeks-european-parliament-elections-231346>
203. <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>
204. <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>
205. <https://ec-europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selected>
206. Authority for European Political Parties and European Political Foundations<https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply>
207. https://www.epp.eu/files/uploads/2015/09/2017-05-23_Decision_Authority_EPP.pdf
208. <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
209. <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
210. <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
211. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R1141-20190327>
212. COMMISSION IMPLEMENTING DECISION (EU) 2024/442of 24 January 2024 on the request for registration, pursuant to Regulation (EU) 2019/788 of the European

- Parliament and of the Council, of the European citizens' initiative entitled 'Ban on conversion practices in the European Union' (notified under document C(2024) 344)*
213. <https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>
 214. <http://book.coe.int/ISBN/978-92-871-9233->
 215. Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022 Council of Europe
 216. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/applications/how-to-apply><https://ec.europa-eu.libguides.com/public-opinion/eu-publications/selecte>
 217. Gender equality in the European Parliament and in national parliaments in the European Union ahead of the 2024 election year <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender-equality-in-the-european-parliament-and-in-national-parliaments-in-the-european-union-ahead-of-the-2024-election-year.pdf>
 218. https://commission.europa.eu/document/download/bebd9b72-fbb9-42f3-bcea-dbace7e0650f_en?filename=Code%20of%20conduct%20for%202024%20European%20elections_final.pdf
 219. https://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Code_Of_Conduct_20231101_EN.pdf
 220. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament
 221. <https://www.appf.europa.eu/appf/en/guidance/donations-and-contributions>
 222. https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en
 223. Partitë Politike Funksioni dhe Organizimi në Shoqëritë Demokratike Wilhelm
 224. https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en
 225. Towards gender balance in the European elections: Electoral quotas – What can they achieve? Briefing 04-09-2023
 226. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751447](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751447)
 227. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI\(2023\)751447_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751447/EPRS_BRI(2023)751447_EN.pdf)
 228. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:ep_electoral_procedure
 229. <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>
 230. <https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and><https://www.idea.int/news/international-idea-supports-historic-signing-code-conduct-political-parties-transparent-and>
 231. <https://www.ifes.org/global-network-securing-electoral-integrity-statement-vision-and-goals>
 232. <https://www.wfd.org/global-network-securing-electoral-integrity-gnsei>
 233. Electoral Integrity Is the Cornerstone of Democracy
 234. <https://online.hilbert.edu/blog/electoral-integrity/>
 235. IFES 2025-2029 Strategic Plan <https://www.ifes.org/publications/ifes-2025-2029-strategic-plan> parties <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>

236. Resolution 1546 (2007) The code of good practice for political parties<https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17529&lang=en>
237. <https://www.britannica.com/topic/political-convention>
238. <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/77812.pdf>
239. <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>
240. <https://law.unimelb.edu.au/centres/errn/about/past-events/european-human-rights>
<https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>
241. <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-free-elections>
242. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=292411&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=680968>
243. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL\(2006\)031rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-EL(2006)031rev-e)
244. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-groups>
245. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/political-bodies> “?????? verifikoj shtat e sigurte eshte kjo e sakta
246. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/rules-of-procedure>
247. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762396](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762396)
248. The European Parliament's new Rules of Procedure: Parliament 2024 reform[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI\(2024\)762396_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762396/EPRS_BRI(2024)762396_EN.pdf)
249. Authority for European Political Parties and European Political Foundations<https://kqz.gov.al/rregullat-per-votimin-nga-jashte-jente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>
250. <https://shqiptarja.com/lajm/problem-et-me-greqine-kqz-kerkese-urgjente-kompanise-postare-na-informoni-per-9-ceshtje-1920-vota-jane-me-defekte-198-zarfe-erdhen-me-rruge-te-pavarura>
251. Strategjia e Hetimit dhe Parandalimit të Krimit Zgjedhor Zgjedhjet për Kuvendin 2025
252. <https://kqz.gov.al/rezultate-zgjedhore>
253. <https://kqz.gov.al/media/documents/5.-MODEL-KQZ-04-05-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-KANDIDATIT-TE-PROPOZUAR-NGA-ZGJEDHESIT.pdf>
254. <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>
255. <https://kqz.gov.al/media/documents/6.-MODEL-KQZ-04-06-KERKESE-PER-REGJISTRIMIN-E-LISTES-SHUMEMERORE.pdf>
256. <https://kqz.gov.al/media/documents/7.MODEL-KQZ-04-07-DEKLARATE-E-KANDIDATIT-PER-HAPJE-LLOGARIE-BANKARE-TE-POSACME.pdf>
257. <https://kqz.gov.al/organet/komisioni-i-ankimimeve-dhe-sanksioneve-kas>
258. <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>
259. <https://www.ifes.org/news/evolving-role-media-elections>https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf2

260. *Parlimenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
261. *Kodi Zgjedhor I Republikës së Shqipërisë* neni 77<https://qbz.gov.al/preview/75122d2e-9ebc-45de-b0ea-b5efde2f6836>
262. *P THE EUROPEAN PARLIAMENT: HISTORICAL BACKGROUND*https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.3.1.pdf *Fact Sheets on the European Union - 2025*
263. *Financial Year 2025 EUROPEAN POLITICAL FOUNDATIONS*
<https://www.appf.europa.eu/cmsdata/297039/2025%20FOUNDATIONS%20Donations%20table%20as%20of%202025-07-09.pdf>
264. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
265. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0455_EN.html
266. *European Parliament resolution of 12 December 2023 on the European Elections 2024 (2023/2016(INI))*
<https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/democracy-and-electoral-right>
267. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
268. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-political-parties.html>
269. *dhori i perditësuar-Shkurt-2025*.pdfs://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/up
<https://www.delorscentre.eu/en/publications/2024-european-elections>
270. *Parlimenti Evropian European elections 2024 Rules of a pan-European democratic event*[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI\(2024\)757649_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/757649/EPRS_BRI(2024)757649_EN.pdf)
271. <https://geopolitique.eu/en/articles/10-key-lessons-of-the-2024-european-parliament-election/>
272. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature><https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
273. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930IPR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>
274. <https://elections.europa.eu/en/how-elections-work/>
275. <https://cdn.electoralcommission.ie/app/uploads/2023/06/22134826/INTRODUCTION-TO-REGISTERING-A-POLITICAL-PARTY-08062023-FINAL.pdf>
<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20240404STO20215/foreign-interference-how-parliament-is-fighting-the-threat-to-eu-democracy>
276. <https://www.foederalist.eu/p/european-parties.html>
277. *DEKLARATË E PËRBASHKËT-NË MBROJTJE TË INTEGRITETIT ZGJEDHOR DHE RESPEKTIMIT TË NDALIMEVE TË SHPËRDORIMIT TË BURIMEVE PUBLIKE NË ZGJEDHJET PARLAMENTARE TË DT.11 MAJ 2025*
<https://ahc.org.al/deklarate-e-perbashket-ne-mbrojtje-te-integritetit-zgjedhor-dhe-respektimit-te-ndalimeve-te-shperdorimit-te-burimeve-publike-ne-zgjedhjet-parlamentare-te-dt-11-maj-2025/>
278. *Toolkit on combating hate speech during electoral processes 2022* Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex <http://book.coe.int> ISBN 978-92-871- 9233-
279. https://arkiva.kqz.gov.al/wp-content/uploads/2025/03/2025_Kodi-Zgjedhor-i-perditesuar-Shkurt-2025.pdf

280. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-strengthening-of-european-democracy.html>
281. *December 2022 This Factsheet does not bind the Court and is not exhaustive Prisoners' right to vote See also the factsheet on the "Right to free elections*https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_prisoners_vote_eng